

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์

92223

ประมวลสาระชุดวิชา

หน่วยที่ 1-7

การจัดการการเงินและ การภาษีอากรสำหรับสหกรณ์

TAX

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

92223

การจัดการการเงิน
และการภาษีอากรสำหรับสหกรณ์

Financial Management and Taxation for Co-operatives

หน่วยที่ 1-7

ประมวลสาระชุดวิชา

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์

ISBN 978-616-16-1409-6

กรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาการจัดการการเงินและการภาษีอากรสำหรับสหกรณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิลาวัลย์ ศิลปตร

รองศาสตราจารย์สงเสริม หอมกลิ่น

รองศาสตราจารย์ธัญญรัตน์ วศวรรณวัฒน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเชษฐ ลิทธิโชคสกุลชัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรชัย สิงหนฤษ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศิริลักษณ์ นามวงศ์

อาจารย์ ดร.เจริญศักดิ์ แสงฉัตรสุวรรณ

อาจารย์ ดร.สงกรานต์ สมบุญ

อาจารย์สุจิตรา พันธุมะบำรุง

อาจารย์พงศ์ศิษฏ์ ไทยสีราช

อาจารย์ณรงค์ ทีปประชัย

นางสาวสุลักษณ์ คงแก้ว

ประธานกรรมการ

กรรมการและบรรณาธิการ

กรรมการด้านเนื้อหา

กรรมการด้านเนื้อหา

กรรมการด้านเนื้อหา

กรรมการด้านเนื้อหา

กรรมการด้านเนื้อหา

กรรมการด้านเนื้อหา

กรรมการด้านเทคโนโลยีการศึกษา

กรรมการด้านวัดผลการศึกษา

เลขานุการ

ผู้ร่วมผลิต

รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยาณี ภาคอัด

รองศาสตราจารย์ดลพร บุญพารอด

อาจารย์รุ่งโรจน์ สรพิบูลย์

สงวนลิขสิทธิ์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

จัดพิมพ์โดย

สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2561 จำนวนพิมพ์ 300 เล่ม

จัดจำหน่ายโดย

ศูนย์หนังสือ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ปากเกร็ด นนทบุรี 11120

ข้อมูลบัตรรายการ

ประมวลสาระชุดวิชาการจัดการการเงินและการภาษีอากรสำหรับสหกรณ์ = Financial management and taxation for co-operatives/สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

หน่วยที่ 1-7

1. สหกรณ์-การเงิน. 2. สหกรณ์-ภาษี. (1) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์.

HD3382.55

658.047

STOU 92223 CCT

ISBN 978-616-16-1409-6

บรรณาธิการผู้ช่วย	นางปราณี หน่อเพชร ฝ่ายวิชาการ สำนักพิมพ์
จัดพิมพ์ต้นฉบับ	หน่วยเตรียมต้นฉบับ สำนักพิมพ์
ออกแบบปก	นางสาวอัญญาวิชัย อารยะวรวิรี หน่วยศิลปะ สำนักพิมพ์
จัดหน้ารูปเล่ม	หน่วยจัดหน้าชุดวิชา สำนักพิมพ์
ถ่ายภาพ	หน่วยถ่ายภาพและไมโครฟอร์ม สำนักเทคโนโลยีการศึกษา
พิมพ์ที่	โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

คำนำ

ชุดวิชาการจัดการการเงินและการภาษีอากรสำหรับสหกรณ์ เป็นวิชาพื้นฐานสำหรับนักศึกษาในหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต แขนงวิชาสหกรณ์ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ เป็นชุดวิชาในหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2559 เป็นชุดวิชาที่มีเนื้อหาทั้งด้านการบัญชี การจัดการเงิน การภาษีอากร และภาษีอื่นที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ เนื้อหาของชุดวิชานี้ประกอบด้วยประมวลสาระชุดวิชา 2 เล่ม เล่มที่ 1 หน่วยที่ 1-7 เป็นเรื่องเกี่ยวกับการบัญชีสหกรณ์ ระบบการเงิน ความเสี่ยงและผลตอบแทน และมูลค่าของเงินตามเวลา เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการจัดการการเงินของสหกรณ์ต่อไป และเล่มที่ 2 หน่วยที่ 9-15 เป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดการการเงิน การปรับโครงสร้าง การแยก และการเลิกสหกรณ์ การภาษีอากรเกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์ การบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายในของสหกรณ์ และการกำกับดูแลกิจการและการตรวจสอบสหกรณ์

การศึกษาชุดวิชาการจัดการการเงินและการภาษีอากรสำหรับสหกรณ์ ด้วยตนเองให้ได้ผลดี นักศึกษาควรศึกษาเนื้อหาเรียงลำดับหน่วย พร้อมทั้งทำกิจกรรมในประมวลสาระชุดวิชาและคู่มือการศึกษา รวมทั้งทำแบบประเมินผลตนเองก่อนและหลังเรียนอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ จะช่วยให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น และประสบความสำเร็จในการศึกษาชุดวิชานี้

คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาการจัดการการเงินและการภาษีอากรสำหรับสหกรณ์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ชุดวิชานี้จะเป็นพื้นฐานความรู้ที่สำคัญต่อนักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป ในอันที่จะนำความรู้ไปใช้ในการศึกษาที่สูงขึ้นต่อไป ตลอดจนนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับสหกรณ์ให้ประสบความสำเร็จ

คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชา
การจัดการการเงินและการภาษีอากรสำหรับสหกรณ์

สารบัญ

	หน้า
คำนำ.....	(3)
รายละเอียดชุดวิชา.....	(9)
วิธีการศึกษา.....	(11)
หน่วยที่ 1 แนวคิดพื้นฐานการบัญชี การจัดการการเงิน และการภาษีอากร สำหรับสหกรณ์.....	1-1
แผนการสอนหน่วยที่ 1.....	1-2
แผนการสอนตอนที่ 1.1 แนวคิดพื้นฐานการบัญชีของสหกรณ์.....	1-4
เรื่องที่ 1.1.1 ความหมายและความสำคัญของการบัญชีของสหกรณ์.....	1-5
เรื่องที่ 1.1.2 การบัญชีการเงินของสหกรณ์.....	1-11
เรื่องที่ 1.1.3 การบัญชีเพื่อการบริหารของสหกรณ์.....	1-16
แผนการสอนตอนที่ 1.2 แนวคิดพื้นฐานการจัดการการเงินของสหกรณ์.....	1-20
เรื่องที่ 1.2.1 ความหมายของเงินและการเงินของสหกรณ์.....	1-22
เรื่องที่ 1.2.2 ความหมายและความสำคัญของการจัดการการเงินของสหกรณ์.....	1-26
เรื่องที่ 1.2.3 ความสัมพันธ์ของการบัญชีและการจัดการการเงินของสหกรณ์.....	1-31
แผนการสอนตอนที่ 1.3 แนวคิดพื้นฐานการภาษีอากรสำหรับสหกรณ์.....	1-37
เรื่องที่ 1.3.1 ความหมาย และประเภทของภาษีอากร.....	1-38
เรื่องที่ 1.3.2 ภาษีอากรที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์.....	1-42
เรื่องที่ 1.3.3 การบริหารภาษีอากรของสหกรณ์.....	1-46
บรรณานุกรม.....	1-49
หน่วยที่ 2 การบัญชีการเงินของสหกรณ์.....	2-1
แผนการสอนหน่วยที่ 2.....	2-2
แผนการสอนตอนที่ 2.1 การจัดทำบัญชีการดำเนินงานทั่วไป.....	2-4
เรื่องที่ 2.1.1 การจัดทำบัญชีรับและจ่ายเงินของสหกรณ์.....	2-6
เรื่องที่ 2.1.2 การจัดทำบัญชีซื้อและขายสินทรัพย์ของสหกรณ์.....	2-19
เรื่องที่ 2.1.3 การจัดทำบัญชีทุนของสหกรณ์.....	2-26

แผนการสอนตอนที่ 2.2	การจัดทำบัญชีธุรกิจสหกรณ์ภาคการเกษตร.....	2-32
เรื่องที่ 2.2.1	การจัดทำบัญชีธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์ภาคการเกษตร	2-34
เรื่องที่ 2.2.2	การจัดทำบัญชีธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายของสหกรณ์ ภาคการเกษตร.....	2-39
เรื่องที่ 2.2.3	การจัดทำบัญชีธุรกิจรวบรวมผลิตผลของสหกรณ์ภาคการเกษตร....	2-46
เรื่องที่ 2.2.4	การจัดทำบัญชีธุรกิจแปรรูปผลิตผลการเกษตรและการผลิตสินค้า ของสหกรณ์ภาคการเกษตร	2-51
เรื่องที่ 2.2.5	การจัดทำบัญชีธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตรของสหกรณ์ ภาคการเกษตร.....	2-56
แผนการสอนตอนที่ 2.3	การจัดทำบัญชีธุรกิจสหกรณ์นอกภาคการเกษตร.....	2-60
เรื่องที่ 2.3.1	การจัดทำบัญชีธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์นอกภาคการเกษตร	2-62
เรื่องที่ 2.3.2	การจัดทำบัญชีธุรกิจเงินรับฝากของสหกรณ์นอกภาคการเกษตร	2-68
เรื่องที่ 2.3.3	การจัดทำบัญชีเงินลงทุนของสหกรณ์นอกภาคการเกษตร	2-72
บรรณานุกรม		2-79

หน่วยที่ 3	รายงานทางการเงินและรายงานกิจการประจำปีของสหกรณ์.....	3-1
แผนการสอนหน่วยที่ 3		3-2
แผนการสอนตอนที่ 3.1	แนวคิดการจัดทำรายงานทางการเงินและรายการปรับปรุงบัญชี ของสหกรณ์	3-4
เรื่องที่ 3.1.1	ความหมาย ส่วนประกอบ และประโยชน์ของงบการเงินของสหกรณ์	3-6
เรื่องที่ 3.1.2	การปรับปรุงบัญชีรายได้และค่าใช้จ่ายของสหกรณ์.....	3-12
เรื่องที่ 3.1.3	การปรับปรุงบัญชีเกี่ยวกับบัญชีสินทรัพย์ของสหกรณ์.....	3-21
เรื่องที่ 3.1.4	การปรับปรุงบัญชีเกี่ยวกับบัญชีสินค้าคงเหลือของสหกรณ์.....	3-34
แผนการสอนตอนที่ 3.2	งบทดลองและการปิดบัญชีของสหกรณ์	3-44
เรื่องที่ 3.2.1	งบทดลองของสหกรณ์	3-45
เรื่องที่ 3.2.2	การปิดบัญชีของสหกรณ์.....	3-55
แผนการสอนตอนที่ 3.3	การจัดทำงบการเงินประจำปีของสหกรณ์	3-61
เรื่องที่ 3.3.1	การจัดทำงบการเงินของสหกรณ์ภาคเกษตร.....	3-62
เรื่องที่ 3.3.2	การจัดทำงบการเงินของสหกรณ์นอกภาคเกษตร.....	3-76
แผนการสอนตอนที่ 3.4	รายงานกิจการประจำปีของสหกรณ์.....	3-87
เรื่องที่ 3.4.1	ความหมาย ความสำคัญและหลักเกณฑ์การจัดทำรายงานกิจการ ประจำปีของสหกรณ์.....	3-88
เรื่องที่ 3.4.2	การจัดทำรายงานกิจการประจำปีของสหกรณ์.....	3-90
บรรณานุกรม		3-98

(6)

หน่วยที่ 4 การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์	4-1
แผนการสอนหน่วยที่ 4	4-2
แผนการสอนตอนที่ 4.1 แนวคิดการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์.....	4-4
เรื่องที่ 4.1.1 ความหมาย และความสำคัญของการวิเคราะห์รายงานทางการเงิน ของสหกรณ์	4-6
เรื่องที่ 4.1.2 หลักการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์	4-9
เรื่องที่ 4.1.3 เกณฑ์มาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์	4-14
แผนการสอนตอนที่ 4.2 การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวดิ่ง และแนวนอน.....	4-19
เรื่องที่ 4.2.1 การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวดิ่ง.....	4-20
เรื่องที่ 4.2.2 การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวนอน.....	4-29
แผนการสอนตอนที่ 4.3 การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์โดยใช้เครื่องมือ ทางการเงิน CAMELS.....	4-37
เรื่องที่ 4.3.1 การวิเคราะห์ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยงของสหกรณ์...	4-41
เรื่องที่ 4.3.2 การวิเคราะห์คุณภาพของสินทรัพย์ของสหกรณ์.....	4-46
เรื่องที่ 4.3.3 การวิเคราะห์ขีดความสามารถในการบริหารของสหกรณ์.....	4-51
เรื่องที่ 4.3.4 การวิเคราะห์การทำกำไรของสหกรณ์.....	4-54
เรื่องที่ 4.3.5 การวิเคราะห์สภาพคล่องของสหกรณ์.....	4-62
เรื่องที่ 4.3.6 การวิเคราะห์ผลกระทบของสหกรณ์	4-67
บรรณานุกรม	4-70
ภาคผนวก	4-71
หน่วยที่ 5 ระบบการเงิน.....	5-1
แผนการสอนหน่วยที่ 5	5-2
แผนการสอนตอนที่ 5.1 แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับระบบการเงิน.....	5-4
เรื่องที่ 5.1.1 ความรู้พื้นฐานของระบบการเงิน.....	5-5
เรื่องที่ 5.1.2 องค์ประกอบของระบบการเงิน	5-9
เรื่องที่ 5.1.3 การกำกับ และควบคุมระบบการเงิน.....	5-14
แผนการสอนตอนที่ 5.2 ตลาดการเงิน.....	5-21
เรื่องที่ 5.2.1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับตลาดการเงิน	5-23
เรื่องที่ 5.2.2 ประเภทของตลาดการเงิน.....	5-28
เรื่องที่ 5.2.3 ตลาดการเงินระหว่างประเทศ.....	5-32

แผนการสอนตอนที่ 5.3 สถาบันการเงิน.....	5-39
เรื่องที่ 5.3.1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสถาบันการเงิน	5-41
เรื่องที่ 5.3.2 ประเภทของสถาบันการเงิน	5-44
เรื่องที่ 5.3.3 ความเสี่ยงของสถาบันการเงิน.....	5-48
บรรณานุกรม	5-56

หน่วยที่ 6 มูลค่าของเงินตามเวลา	6-1
แผนการสอนหน่วยที่ 6	6-2
แผนการสอนตอนที่ 6.1 แนวคิดเกี่ยวกับมูลค่าของเงินตามเวลา	6-4
เรื่องที่ 6.1.1 ความหมาย เส้นเวลา การทบต้นและการคิดลดกับมูลค่าของเงินตามเวลา	6-5
เรื่องที่ 6.1.2 มูลค่าอนาคต	6-13
เรื่องที่ 6.1.3 มูลค่าปัจจุบัน.....	6-23
แผนการสอนตอนที่ 6.2 การประยุกต์ใช้มูลค่าของเงินตามเวลา	6-30
เรื่องที่ 6.2.1 การคำนวณมูลค่าอนาคตกรณีคิดดอกเบี้ยมากกว่า 1 ครั้งต่อปี.....	6-31
เรื่องที่ 6.2.2 การคำนวณเงินงวดผ่อนชำระ.....	6-33
เรื่องที่ 6.2.3 การประเมินมูลค่าตราสารหนี้	6-36
แผนการสอนตอนที่ 6.3 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับมูลค่าของเงินตามเวลา.....	6-39
เรื่องที่ 6.3.1 ลักษณะโดยทั่วไปของโปรแกรมตารางคำนวณ	6-40
เรื่องที่ 6.3.2 การใช้ซอฟต์แวร์สำเร็จเพื่อการคำนวณมูลค่าอนาคต.....	6-45
เรื่องที่ 6.3.3 การใช้ซอฟต์แวร์สำเร็จเพื่อการคำนวณมูลค่าปัจจุบัน	6-53
บรรณานุกรม	6-60
ภาคผนวก	6-61

หน่วยที่ 7 ความเสี่ยงและผลตอบแทน	7-1
แผนการสอนหน่วยที่ 7	7-2
แผนการสอนตอนที่ 7.1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความเสี่ยงและผลตอบแทน	7-4
เรื่องที่ 7.1.1 ความหมายและความสำคัญของความเสี่ยงและผลตอบแทน	7-6
เรื่องที่ 7.1.2 พฤติกรรมของผู้ลงทุนต่อความเสี่ยงและผลตอบแทน	7-10
เรื่องที่ 7.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงและผลตอบแทน.....	7-15
แผนการสอนตอนที่ 7.2 ความเสี่ยงและผลตอบแทนทางการเงินของสหกรณ์.....	7-18
เรื่องที่ 7.2.1 การวัดความเสี่ยงทางการเงินของสหกรณ์	7-20
เรื่องที่ 7.2.2 การวิเคราะห์ต้นทุนทางการเงินของสหกรณ์	7-31
เรื่องที่ 7.2.3 การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินของสหกรณ์.....	7-37

แผนการสอนตอนที่ 7.3 ความเสี่ยงและผลตอบแทนทางธุรกิจของสหกรณ์	7-42
เรื่องที่ 7.3.1 การวัดความเสี่ยงและผลตอบแทนรายคนในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์ การเกษตร	7-44
เรื่องที่ 7.3.2 การวัดความเสี่ยงและผลตอบแทนกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนในธุรกิจ สินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร.....	7-53
เรื่องที่ 7.3.3 กรณีตัวอย่างการวัดความเสี่ยงและผลตอบแทนรายคน และกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร.....	7-58
บรรณานุกรม	7-71

รายละเอียดชุดวิชา

1. คำอธิบายชุดวิชา

92223 การจัดการการเงินและการภาษีอากรสำหรับสหกรณ์

(Financial Management and Taxation for Co-operatives)

แนวคิดพื้นฐานทางการเงิน งบการเงิน การบันทึกรายการการเงิน การเงินสำหรับสหกรณ์ การควรวมกิจการ การเพิ่มทุน การเลิกกิจการ การจัดทำงบประมาณ การวางแผนและการควบคุมทางการเงิน การจัดการการเงินทั้งในโครงสร้างด้านสินทรัพย์ หนี้สินและทุนของสหกรณ์ การภาษีอากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสหกรณ์ ทั้งภาษีทางตรงและภาษีทางอ้อม

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานทางด้านการเงิน ระบบการเงิน การเงินธุรกิจ การเงินสหกรณ์ และการภาษีเพื่อการจัดการสหกรณ์
2. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการเงิน และการภาษีอากรเพื่อการจัดการสหกรณ์
3. เพื่อให้สามารถประยุกต์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการเงิน และการภาษีอากรเพื่อการจัดการสหกรณ์

3. รายชื่อหน่วยการสอน

หน่วยที่ 1	แนวคิดพื้นฐานการบัญชี การจัดการการเงิน และการภาษีอากรสำหรับสหกรณ์
หน่วยที่ 2	การบัญชีการเงินของสหกรณ์
หน่วยที่ 3	รายงานทางการเงินและรายงานกิจการประจำปีของสหกรณ์
หน่วยที่ 4	การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์
หน่วยที่ 5	ระบบการเงิน
หน่วยที่ 6	มูลค่าของเงินตามเวลา
หน่วยที่ 7	ความเสี่ยงและผลตอบแทน
หน่วยที่ 8	การวางแผนและควบคุมทางการเงินของสหกรณ์
หน่วยที่ 9	การจัดการสินทรัพย์หมุนเวียนของสหกรณ์
หน่วยที่ 10	การจัดการสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนของสหกรณ์
หน่วยที่ 11	การจัดการหนี้สินและทุนของสหกรณ์
หน่วยที่ 12	การปรับโครงสร้าง การแยก และการเลิกสหกรณ์

(10)

- หน่วยที่ 13 · การภาษีกับการดำเนินงานของสหกรณ์
- หน่วยที่ 14 · การควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของสหกรณ์
- หน่วยที่ 15 · การกำกับดูแลกิจการและการตรวจสอบสหกรณ์

วิธีการศึกษา

ในการศึกษาชุดวิชาการจัดการการเงินและการภาษีอากรสำหรับสหกรณ์ มีสิ่งที่คุณศึกษาจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

- 1) เตรียมตัวและจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษาให้เหมาะสม
- 2) ทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างเนื้อหาสาระ และโครงสร้างสื่อการศึกษา
- 3) ทำความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนในการศึกษา

สำหรับชุดวิชาของแขนงวิชาสหกรณ์นั้น นักศึกษาจะต้องศึกษาจากสื่อเอกสาร 3 ชนิด คือ

1. ประมวลสาระชุดวิชา เป็นเอกสารการสอนที่บรรจุเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องตามคำอธิบายชุดวิชาซึ่งแบ่งเนื้อหาสาระออกเป็น 15 หน่วยการสอน จัดพิมพ์แยกเป็น 2 เล่ม

2. คู่มือการศึกษา (Study guide) เป็นเอกสารที่ได้สรุปสาระสังเขปของเนื้อหาสาระในแต่ละหน่วยการสอน แต่ละตอนและแต่ละหัวเรื่อง จากประมวลสาระชุดวิชา โดยที่นักศึกษาจะต้องทำแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนในคู่มือการศึกษาก่อนที่จะเริ่มศึกษารายละเอียดเนื้อหาชุดวิชาแต่ละหน่วยการสอน นอกจากนี้ในคู่มือการศึกษาได้กำหนดให้นักศึกษาทำกิจกรรมของแต่ละหัวเรื่อง ซึ่งสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้จากแนวตอบกิจกรรมท้ายหน่วยในคู่มือการศึกษาเช่นกัน และเมื่อนักศึกษาได้ศึกษาเนื้อหาสาระและทำกิจกรรมครบถ้วนแล้ว โปรดทำแบบประเมินผลตนเองหลังเรียนด้วยเพื่อเป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ด้วยตนเอง หากผลประเมินหลังเรียนยังไม่เป็นที่พอใจ นักศึกษาควรศึกษาหน่วยการสอนนั้น ๆ ซ้ำอีกรอบหนึ่งเพื่อความเข้าใจที่แท้จริงในเนื้อหาสาระของหน่วยการสอนนั้น ๆ คู่มือการศึกษานี้ได้จัดพิมพ์เป็น 1 เล่ม เพื่อใช้ควบคู่กันกับประมวลสาระชุดวิชาในการศึกษา

3. กิจกรรมการเรียน เมื่อศึกษาประมวลสาระตามที่กำหนดไว้ในคู่มือการศึกษาเรียบร้อยแล้ว นักศึกษาควรทำกิจกรรมที่สำนักบริการการศึกษาได้ส่งไปให้พร้อมกับประมวลสาระชุดวิชา และจัดส่งกลับไปที่สำนักบริการการศึกษา เพราะในส่วนของกิจกรรมนี้ มีคะแนนเก็บให้ 20 คะแนน (ถ้านักศึกษาส่งมา) ดังนั้นในตอนปลายภาคการศึกษา นักศึกษาก็จะสอบเพียง 80 คะแนนเท่านั้น

อนึ่ง หากชุดวิชานี้ได้รับอนุมัติให้ทำการสอนเสริมให้นักศึกษาได้ตามเกณฑ์ของมหาวิทยาลัย นักศึกษาควรเข้ารับการสอนเสริมที่ศูนย์บริการการศึกษาประจำจังหวัดหรือที่ศูนย์วิทย์พัฒนา ซึ่งนักศึกษาสามารถตรวจสอบสถานที่ วันเวลา ที่จัดบริการสอนเสริมให้นักศึกษาได้จากตารางสอนเสริม ซึ่งจะได้จัดส่งถึงตัวนักศึกษาเช่นเดียวกัน

หน่วยที่ 1

แนวคิดพื้นฐานการบัญชี การจัดการการเงิน และการภาษีอากรสำหรับสหกรณ์

รองศาสตราจารย์สงเสริม หอมกลิ่น

ชื่อ

รองศาสตราจารย์สงเสริม หอมกลิ่น

วุฒิ

ศ.บ. (เศรษฐศาสตร์การเกษตร)

ตำแหน่ง

บธ.ม. (บริหารการเงิน) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

หน่วยที่เขียน

รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

หน่วยที่ 1

แผนการสอนหน่วยที่ 1

แนวคิดพื้นฐานการบัญชี การจัดการการเงิน และการภาษีอากรสำหรับสหกรณ์

ตอนที่

- 1.1 แนวคิดพื้นฐานการบัญชีของสหกรณ์
- 1.2 แนวคิดพื้นฐานการจัดการการเงินของสหกรณ์
- 1.3 แนวคิดพื้นฐานการภาษีอากรสำหรับสหกรณ์

แนวคิด

1. การบัญชีของสหกรณ์เป็นศิลปะในการรวบรวมและจัดบันทึกตัวเลขเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจหรือการเงินของสหกรณ์ การจัดหมวดหมู่ การสรุปผลรายงานการเงิน และการตีความผลสรุป ประกอบด้วย การบัญชีการเงินซึ่งให้ข้อมูลเป็นรายงานทางการเงิน และการบัญชีบริหาร เพื่อใช้ในการวางแผน การควบคุมการดำเนินงาน และเพื่อการตัดสินใจภายในสหกรณ์
2. การเงินเป็นศาสตร์และศิลป์ในการจัดการเงิน ประกอบด้วย การวางแผนทางการเงิน การจัดหาเงินทุน การจัดสรรเงินทุน และการควบคุมทางการเงินตลอดจนนโยบายเงินปันผลของสหกรณ์ เพื่อความมั่งคั่งของสมาชิกหรือผู้ถือหุ้น การบัญชีสหกรณ์จะให้ข้อมูลที่เป็นรายงานทางการเงินเพื่อนำไปสู่การจัดการการเงินในทุกกิจกรรม โดยการจัดการการเงินเป็นหน้าที่ธุรกิจหนึ่งในการบริหารธุรกิจสหกรณ์ที่ต้องสอดคล้องกับการจัดการตามหน้าธุรกิจอื่นเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ทางการเงินของสหกรณ์
3. การภาษีอากรเป็นสิ่งที่รัฐบาลบังคับเก็บจากราษฎรเพื่อใช้เป็นประโยชน์ส่วนรวม โดยไม่ได้มีสิ่งตอบแทนโดยตรงแก่ผู้เสียภาษีอากร มีวัตถุประสงค์เพื่อการหารายได้ให้พอกับค่าใช้จ่ายสหกรณ์ในฐานะนิติบุคคลมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายแต่สหกรณ์ได้สิทธิประโยชน์ทางภาษีอากรหลายประการซึ่งผู้บริหารสหกรณ์ต้องบริหารภาษีอากรเพื่อให้ได้รับประโยชน์สูงสุด ลดต้นทุนให้ต่ำลง ภายใต้งบเงื่อนไขที่ถูกต้องตามกฎหมาย

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาตอนที่ 1.1 “แนวคิดพื้นฐานการบัญชีของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายแนวคิดพื้นฐานการบัญชีของสหกรณ์ ได้
2. เมื่อศึกษาตอนที่ 1.2 “แนวคิดพื้นฐานการจัดการการเงินของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายแนวคิดพื้นฐานการจัดการการเงินของสหกรณ์ได้
3. เมื่อศึกษาตอนที่ 1.3 “แนวคิดพื้นฐานการภาษีอากรสำหรับสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายแนวคิดพื้นฐานการภาษีอากรสำหรับสหกรณ์ได้

กิจกรรมระหว่างเรียน

1. ทำแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนในคู่มือการศึกษาหน่วยที่ 1
2. อ่านแผนการสอนประจำหน่วยที่ 1 และอ่านแผนการสอนประจำตอนที่ 1.1-1.3
3. อ่านสาระสำคัญประจำตอนที่ 1.1-1.3 หรือสาระสำคัญประจำหัวเรื่อง
4. ดำเนินกิจกรรมที่กำหนดไว้ในคู่มือการศึกษาหน่วยที่ 1 ของแต่ละตอนหรือหัวเรื่อง
5. ตรวจสอบคำตอบจากแนวตอบของแต่ละกิจกรรมที่กำหนดไว้ในคู่มือการศึกษาหน่วยที่ 1
6. ทำแบบประเมินกิจกรรมภาคปฏิบัติเสริมประสบการณ์เพื่อเก็บคะแนน (ถ้ามี)
7. ทำแบบประเมินผลตนเองหลังเรียนในคู่มือการศึกษาหน่วยที่ 1

สื่อการสอน

1. คู่มือการศึกษาหน่วยที่ 1
2. ประมวลสาระชุดวิชาหน่วยที่ 1
3. รายการสอนเสริม อี ทีทอเรียล (ถ้ามี)
4. รายการสอนเสริม ณ ศูนย์บริการการศึกษา (ถ้ามี)

การประเมินผล

1. ประเมินความก้าวหน้าระหว่างเรียนโดยการประเมินผลตนเองก่อนเรียนและหลังเรียน (ไม่มีคะแนน)
2. ประเมินผลจากกิจกรรมภาคปฏิบัติ 20 คะแนน (ถ้ามี)
3. การสอบไล่ 80 คะแนน (ถ้ามีกิจกรรม) หรือ 100 คะแนน (ถ้าไม่มีกิจกรรม)

แผนการสอนตอนที่ 1.1

แนวคิดพื้นฐานการบัญชีของสหกรณ์

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 1.1 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

- 1.1.1 ความหมายและความสำคัญของการบัญชีของสหกรณ์
- 1.1.2 การบัญชีการเงินของสหกรณ์
- 1.1.3 การบัญชีเพื่อการบริหารของสหกรณ์

แนวคิด

1. การบัญชีของสหกรณ์เป็นศิลปะในการรวบรวมและจัดบันทึกตัวเลขเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจของสหกรณ์ การจัดทำบัญชี การสรุปผลรายงานการเงิน และการตีความผลสรุป ประกอบด้วยการบัญชีการเงิน และการบัญชีบริหาร ความสำคัญการบัญชีการเงิน ทำให้ทราบฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน สภาพคล่องและความมั่นคงของทุนของสหกรณ์ ส่วนการบัญชีบริหารมีความสำคัญใช้ในการวางแผน การควบคุมการดำเนินงาน และการตัดสินใจภายในสหกรณ์
2. การบัญชีการเงินเป็นการบัญชีที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลทางการเงิน โดยมีการรวบรวมจัดบันทึกตัวเลขเหตุการณ์ การจัดทำบัญชี และการสรุปเป็นรายงานทางการเงินซึ่งสหกรณ์จะต้องจัดทำให้เป็นตามกฎหมายสหกรณ์ และระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์
3. การบัญชีเพื่อการบริหารเป็นการบัญชีที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการวางแผน การควบคุมการดำเนินงาน และการตัดสินใจภายในสหกรณ์ โดยการนำผลจากบัญชีการเงินมาสู่การตีความผลสรุป โดยมีการวิเคราะห์ และสังเคราะห์งบการเงินโดยวิธีการต่างๆ เพื่อนำมาสรุปและเปรียบเทียบเพื่อใช้ประโยชน์ในการบริหารสหกรณ์

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 1.1.1 “ความหมายและความสำคัญของการบัญชีของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายความหมายและความสำคัญของการบัญชีของสหกรณ์ได้
2. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 1.1.2 “การบัญชีการเงินของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายหน้าที่ของการบัญชีการเงินของสหกรณ์ได้
3. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 1.1.3 “การบัญชีเพื่อการบริหารของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายหน้าที่การบัญชีเพื่อการบริหารของสหกรณ์ได้

เรื่องที่ 1.1.1

ความหมายและความสำคัญของการบัญชีของสหกรณ์

สหกรณ์เป็นองค์การอิสระของบุคคลซึ่งรวมกันด้วยความสมัครใจ เพื่อสนองความต้องการและความมุ่งหมายร่วมกันทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยดำเนินวิสาหกิจที่เป็นเจ้าของร่วมกันและควบคุมตามแนวประชาธิปไตย บุคคลหมายถึง สมาชิกสหกรณ์ที่มาวมกันเพื่อสนองความต้องการและความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์สำคัญของการรวมกันของสมาชิกเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น ด้านรายได้ รายจ่าย การออม และการลงทุน เป็นต้น ส่วนสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการอยู่ร่วมกันในสังคมร่วมมือร่วมใจกันอย่างมีสันติสุข หรือสหกรณ์ดำเนินวิสาหกิจหรือดำเนินงานเพื่อความอยู่ดีกินดี และมีสันติสุขของสมาชิก การที่สหกรณ์จะดำเนินงานต่างๆ บรรลุวัตถุประสงค์ของคนที่มาวมกันจำเป็นต้องมีการบริหารหรือจัดการ

การบริหารหรือการจัดการ เป็นการวางแผน การสั่งการ การควบคุมการดำเนินงาน หรือการประสานประสานทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปเพื่อบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล การจะดำเนินงานสหกรณ์ให้ประสบความสำเร็จได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรต่างๆ คือทรัพยากรการบริหารนั่นเอง ได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ และการจะจัดการให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้นั้นต้องมีการดำเนินงานเป็นขั้นตอนหรือ กระบวนการบริหาร ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการหรือการนำ และการควบคุม ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับการจัดการตามหน้าที่ธุรกิจด้วย ได้แก่ การจัดการการตลาด การจัดการการผลิตและการปฏิบัติการ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ และการจัดการการเงินในสหกรณ์

ทรัพยากรการบริหารส่วนที่เป็นเงินหรือเงินทุนเป็นทรัพยากรที่สำคัญหนึ่งที่จะทำให้การบริหารจัดการสหกรณ์ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสหกรณ์จำเป็นต้องมีการจัดการการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป ทั้งนี้การจัดการการเงินของสหกรณ์จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลตัวเลขทางบัญชีมาช่วยในการบริหารจัดการเป็นอย่างมาก โดยการบัญชีจะเป็นการให้ข้อมูลตัวเลขที่สำคัญพื้นฐานในการจัดการการเงินของสหกรณ์ การบัญชีของสหกรณ์มีความหมายและความสำคัญ ดังนี้

1. ความหมายของการบัญชี

ความหมายของการบัญชี ได้มีการให้ความหมายมาแต่ในอดีต นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ (2559: 90-91) ได้นำเสนอบทความในวารสารวิชาชีพบัญชี โดยเริ่มตั้งแต่สมาคมนักบัญชีอเมริกัน (American Institute of Accountants : AIA ปัจจุบันเป็น American Institute of Certified Public Accountants: AICPA) ในปี ค.ศ. 1941 สมาคมการบัญชีอเมริกัน (The American Accounting Association: AAA) ในปี ค.ศ. 1966 คณะกรรมการหลักการบัญชี (The Accounting Principles: APB) ใน ค.ศ. 1970 สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย (มิถุนายน 2538) พจนานุกรมศัพท์เศรษฐศาสตร์

ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2555 ศาสตราจารย์โรเบิร์ต เอ็น แอนโทนี (1999) ศาสตราจารย์ จอห์น เจ ไวล์ด (2009) และศาสตราจารย์ เทรซี โนเบิลส์ (2015) และได้สรุปไว้ ดังนี้

“หน่วยงานและบุคคลมากมายเสนอคำนิยามของการบัญชี แต่ไม่มีผู้ใดประสบความสำเร็จในคำนิยามที่เขียนขึ้นอย่างชัดเจนจนถึงลักษณะและขอบเขตของการบัญชี คำนิยามของการบัญชีส่วนใหญ่มุ่งเน้นอธิบายว่านักบัญชีทำอะไร แต่ขอบเขตของงานยังไม่ชัดเจน จนถึงปัจจุบันคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีการเงิน (Financial Accounting Standards Board: FASB) ไม่พยายามให้คำนิยามของการบัญชีอีกต่อไปแล้ว ทั้งๆ ที่ FASB ได้พัฒนากรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ขึ้นมาอาจเป็นไปได้ว่าบุคคลทั่วไปคงพอเข้าใจว่าการบัญชีคืออะไร อย่างไรก็ตามไม่ถูกต้องหรือความไม่ชัดเจนของคำนิยามของการบัญชี เป็นสิ่งที่ชี้ว่าการพัฒนาทางการบัญชีอยู่ในขั้นเริ่มแรกจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม จากคำนิยามของการบัญชีที่กล่าวผู้เขียนวิเคราะห์และสรุปว่า ความหมายของการบัญชี แบ่งออกเป็น 4 ส่วนประกอบหรือลักษณะที่สำคัญคือ 1) ศาสตร์หรือศิลปะ กระบวนการหรือระบบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล 2) หน้าที่งานมี 2 ด้านใหญ่ คือ ด้านการประมวลผลข้อมูล เช่น การรวบรวม การจัดบันทึก การวัดมูลค่า การจำแนกหรือจัดประเภท การสรุปผลข้อมูล และด้านการประเมินข้อมูล เช่น การวิเคราะห์ การตีความ และการแปลผลข้อมูล 3) ข้อมูลทางการเงินเกี่ยวกับรายการหรือเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจของกิจการหรือสารสนเทศทางการเงิน โดยวัดออกมาในรูปจำนวนเงินหรือตัวเงินใช้ในการบัญชีการเงินมีหน่วยวัดเป็นสกุลเงิน เช่น บาท (ไทย) หยวน (จีน) เยน (ญี่ปุ่น) ดอลลาร์ (สหรัฐอเมริกา) เป็นต้น หรือวัดออกมาในรูปตัวเลขหรือจำนวนเชิงปริมาณใช้ในการบัญชีบริหาร มีหน่วยวัดเป็นอย่างอื่นที่มีใช้สกุลเงินตรา เช่น กิโลกรัม ลิตร กิโลเมตร ชั่วโมง อัตราร้อยละ จำนวนครั้ง เป็นต้น 4) เพื่อนำเสนอสารสนเทศทางการเงินนั้นให้แก่ผู้ใช้เพื่อใช้ในการตัดสินใจทางเศรษฐกิจของผู้ใช้ข้อมูลบัญชี (ทั้งผู้ใช้ภายในและผู้ใช้ภายนอกกิจการ)

ดังนั้นความหมายของการบัญชีใกล้เคียงกับคำว่า “ระบบสารสนเทศ” มากที่สุด ซึ่งมี 4 ส่วนคือ 1) สิ่งป้อนเข้า (Input) คือ ข้อมูลทางการเงิน 2) กระบวนการ (Process) คือการประมวลผลข้อมูล 3) สิ่งป้อนออก (Output) คือสารสนเทศทางการเงิน 4) ผู้ใช้ (User) คือผู้ใช้สารสนเทศทางการเงินเพื่อการตัดสินใจ นอกจากนี้ระบบสารสนเทศยังมีองค์ประกอบอื่น เช่น เป้าหมายและวัตถุประสงค์ การป้อนกลับ การเก็บรักษาข้อมูล การควบคุม และการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล

สุชาติ สถาวรวงศ์ (2553:1-5) ได้ให้ความหมายของการบัญชี การบัญชีเป็นศิลปะของการรวบรวม บันทึก จำแนก และทำสรุปข้อมูล อันเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจในรูปตัวเงิน ผลงานขั้นสุดท้ายของการบัญชีก็คือ การให้ข้อมูลทางการเงิน ซึ่งเป็นประโยชน์แก่บุคคลหลายฝ่ายและผู้ที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมของกิจการ

ณัฐพัชร อภิวัฒน์ไพศาล (<http://www.info.ms.su.ac.th/>, 2560) ได้สรุปความหมายของการบัญชี จากหลายความหมาย ไว้ดังนี้ “สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ (Federation of Accounting Professions) ได้นิยามความหมายของการบัญชี ไว้ดังนี้

การบัญชี (Accounting) คือ ศิลปะของการเก็บรวบรวม บันทึก จำแนก และทำสรุปข้อมูลอันเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจในรูปตัวเงิน ผลงานขั้นสุดท้ายของการบัญชี คือ การให้ข้อมูลทางการเงิน ซึ่งเป็นประโยชน์แก่บุคคลหลายฝ่าย และผู้ที่สนใจในกิจกรรมของกิจการ

การบัญชี (Accounting) หมายถึง ศิลปะของการจดบันทึก การจำแนก การสรุปผล และการรายงานเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับการเงินโดยใช้หน่วยเงินตรา ซึ่งรายการหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วในอดีต รวมทั้งการแปลความหมายของผลการปฏิบัติงาน (นิตยา งามแดน, 2552: 8)

สมาคมผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของประเทศสหรัฐอเมริกา (The American Institute of Certified Public Accountants : AICPA) ได้ให้ความหมายของการบัญชีไว้ดังนี้ “Accounting is the art of recording, classifying and summarizing in a significant manner and in terms of money, transactions and events which are, in part at least, of a financial character, and interpreting the results thereof.” สรุปความหมายได้ว่า การบัญชีหมายถึง ศิลปะในการบันทึก การจำแนก และสรุปผลเหตุการณ์ทางการเงินในรูปเงินตรา และแปลความหมายที่เกิดขึ้น

สมาคมการบัญชีแห่งอเมริกา (American Accounting Association: AAA) ได้ให้ความหมายของการบัญชีไว้ดังนี้ “Accounting is the process of identifying, measuring, and communicating economic information to permit informed judgments and decision by users to the information” สรุปความหมายได้ว่า การบัญชี หมายถึง กระบวนการระบุ การวัด และการสื่อสารข้อมูลทางเศรษฐกิจเพื่อการตัดสินใจของผู้ใช้ข้อมูล”

และได้สรุปว่า การบัญชี (Accounting) หมายถึง กระบวนการในการจดบันทึก จำแนก และสรุปเหตุการณ์ทางการเงิน ผลลัพธ์ที่ได้จากการทำบัญชีคือ งบการเงิน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้ใช้

จากคำนิยามดังกล่าว โดยสรุปการบัญชีเป็นศิลปะของการรวบรวม บันทึก จำแนกเป็นหมวดหมู่ และการสรุปผลข้อมูล เหตุการณ์ทางเศรษฐกิจในรูปตัวเงินของกิจการ และการตีความผลสรุป ผลงานขั้นสุดท้ายของการบัญชี คือ การให้ข้อมูลทางการเงิน เป็นรายงานทางการเงิน เช่น งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด เป็นต้น ซึ่งเป็นประโยชน์แก่บุคคลหลายฝ่ายและผู้ที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมของกิจการ ซึ่งจะต้องมีการวิเคราะห์และการตีความผลสรุป สหกรณ์เป็นองค์การธุรกิจเช่นเดียวกับกิจการทั่วไป ความหมายการบัญชีของสหกรณ์มีความหมายเหมือนกัน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น ความหมายของการบัญชีจะเน้นถึงหน้าที่ทางการบัญชี ดังนี้

1.1 การรวบรวมและการจดบันทึก (Collecting & Recording) เป็นการรวบรวมข้อมูลหรือรายการค้าที่เกิดขึ้นประจำวัน และหลักฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ เช่น หลักฐานการซื้อและขาย หลักฐานการรับและจ่ายเงิน เป็นต้น และจดบันทึกรายการค้าหรือรายการทางการเงินที่เกิดขึ้นจะมีการบันทึกตามเอกสารหลักฐานที่รวบรวมอย่างเป็นระบบ

1.2 การจัดหมวดหมู่ (Classifying) เป็นการนำข้อมูลที่ได้บันทึกไว้มาจัดหมวดหมู่ตามหมวดหมู่ของสินทรัพย์ หนี้สิน ทุนของสหกรณ์หรือส่วนของเจ้าของ รายได้ และค่าใช้จ่าย

1.3 การสรุปผล (Summarizing) เป็นการนำข้อมูลทางการเงินที่ได้จัดหมวดหมู่ไว้ เพื่อสรุปผลเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น โดยจัดทำในรูปงบการเงินหรือรายงานทางการเงิน

1.4 การตีความผลสรุป (Interpreting) ผลสรุปในรูปของงบการเงินที่ได้รับจะมีประโยชน์ก็ต่อเมื่อมีการวิเคราะห์ ตีความผลการดำเนินงาน ฐานะการเงิน และการเปลี่ยนแปลงทางการเงินที่เกิดขึ้น โดยอาจวิเคราะห์ในรูปของอัตราส่วนร้อยละ อัตราส่วนทางการเงิน และเปรียบเทียบผลในงวดบัญชีต่างๆ กัน หรืออาจเปรียบเทียบกับกิจการซึ่งอยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกันหรือประเภทเดียวกันเพื่อใช้ในการวางแผน และควบคุมกิจการให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานต่อไป สำหรับสหกรณ์จะเปรียบเทียบกับสหกรณ์ประเภทเดียวกัน

การแบ่งประเภทบัญชีมีการแบ่งได้หลายแนวทางด้วยกัน ในที่นี้แบ่งเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย การบัญชีการเงิน (Financial Accounting) ซึ่งให้ข้อมูลเป็นรายงานทางการเงิน และการบัญชีเพื่อจัดการหรือการบัญชีบริหาร (Managerial Accounting) เพื่อใช้ในการวางแผน ใช้ในการควบคุมการดำเนินงาน และใช้เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับภายในกิจการหรือสหกรณ์ รายละเอียดจะกล่าวถึงในเรื่องที่ 1.1.2 และ 1.1.3

2. ความสำคัญการบัญชี

การบัญชีแบ่งเป็นการบัญชีการเงินเป็นการจัดทำบัญชีเพื่อแสดงรายงานทางการเงิน ผลการดำเนินงาน สภาพคล่องและความมั่นคงของทุนของสหกรณ์ ซึ่งจะให้ข้อมูลทางการเงินเป็นรายงานทางการเงิน และนำไปสู่การบัญชีบริหาร การบัญชีการเงินเป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณชน ซึ่งจะให้ประโยชน์สำหรับสหกรณ์ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของหรือสมาชิก เจ้าหนี้ หรือหน่วยงานในการกำกับและแนะนำสหกรณ์ ซึ่งจุดเน้นของการบัญชีการเงินได้แก่ รายงานสำหรับภายนอก (เจ้าของ ผู้ให้สินเชื่อ รัฐบาล ฯลฯ) เน้นผลการเงินและกิจกรรมที่ผ่านมาแล้ว การบรรลุวัตถุประสงค์และยืนยันความถูกต้อง ความถูกต้องแม่นยำเชื่อถือได้ การสรุปข้อมูลในองค์การต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีและระเบียบ และมีรูปแบบรายงานชัดเจนสำหรับภายนอกองค์การ ซึ่งมีความสำคัญดังนี้

2.1 ความสำคัญของบัญชีการเงิน

1) ทำให้ทราบฐานะทางการเงินของสหกรณ์ เช่น สินทรัพย์ หนี้สิน และทุนของสหกรณ์ เป็นต้น

2) ทำให้ทราบผลการดำเนินงานของสหกรณ์ในรอบระยะเวลาหนึ่ง เช่น ยอดขาย หรือรายได้ ต้นทุน ค่าใช้จ่าย และกำไรสุทธิ เป็นต้น

3) ทำให้ทราบสภาพคล่องและความมั่นคงของทุนของสหกรณ์ จากจำนวนสินทรัพย์หมุนเวียนกับหนี้สินหมุนเวียน จำนวนการลงทุนในสินทรัพย์หมุนเวียนและสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน จำนวนหนี้สินและทุนของสหกรณ์ จากงบแสดงฐานะการเงินของสหกรณ์

นอกจากนี้มีความสำคัญต่อบุคคลภายนอก เช่น เจ้าหนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำกับและแนะนำส่งเสริมสหกรณ์ เช่น กรมส่งเสริมสหกรณ์ และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เป็นต้น

2.2 ความสำคัญของการบัญชีบริหาร เป็นการนำข้อมูลทางการบัญชีการเงินมาใช้ในการบริหารภายในสหกรณ์ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะมีรายละเอียดมากกว่าจึงไม่เปิดเผยต่อสาธารณชนและใช้ภายในสหกรณ์ เช่น รายงานการวิเคราะห์ผลแตกต่างปัจจัยการผลิต งบประมาณเงินสด รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี และการวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์ เป็นต้น มีจุดเน้นสำคัญได้แก่ รายงานสำหรับภายในองค์การ สำหรับการวางแผน การตัดสินใจ การควบคุมและการประเมินความสามารถ เน้นการตัดสินใจในอนาคต อยู่ในประเด็นที่สำคัญ ทันเวลา รายงานเฉพาะเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และลูกค้า ไม่จำเป็นต้องเป็นตามมาตรฐานการบัญชี และไม่มีรูปแบบที่แน่นอน ซึ่งผู้บริหารสหกรณ์ใช้ข้อมูลเหล่านี้เพื่อประโยชน์ ดังนี้

1) การวางแผน เป็นการวางแผนทางการเงินของสหกรณ์ซึ่งอาจจะทำในรูปงบประมาณ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลรายได้ และต้นทุนค่าใช้จ่ายในอดีตมาช่วยในการกำหนดวงเงินงบประมาณที่เหมาะสม ข้อมูลทางการบัญชีจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดแผนงบประมาณ อีกทั้งยังใช้ในการควบคุมงบประมาณต่อไปด้วย

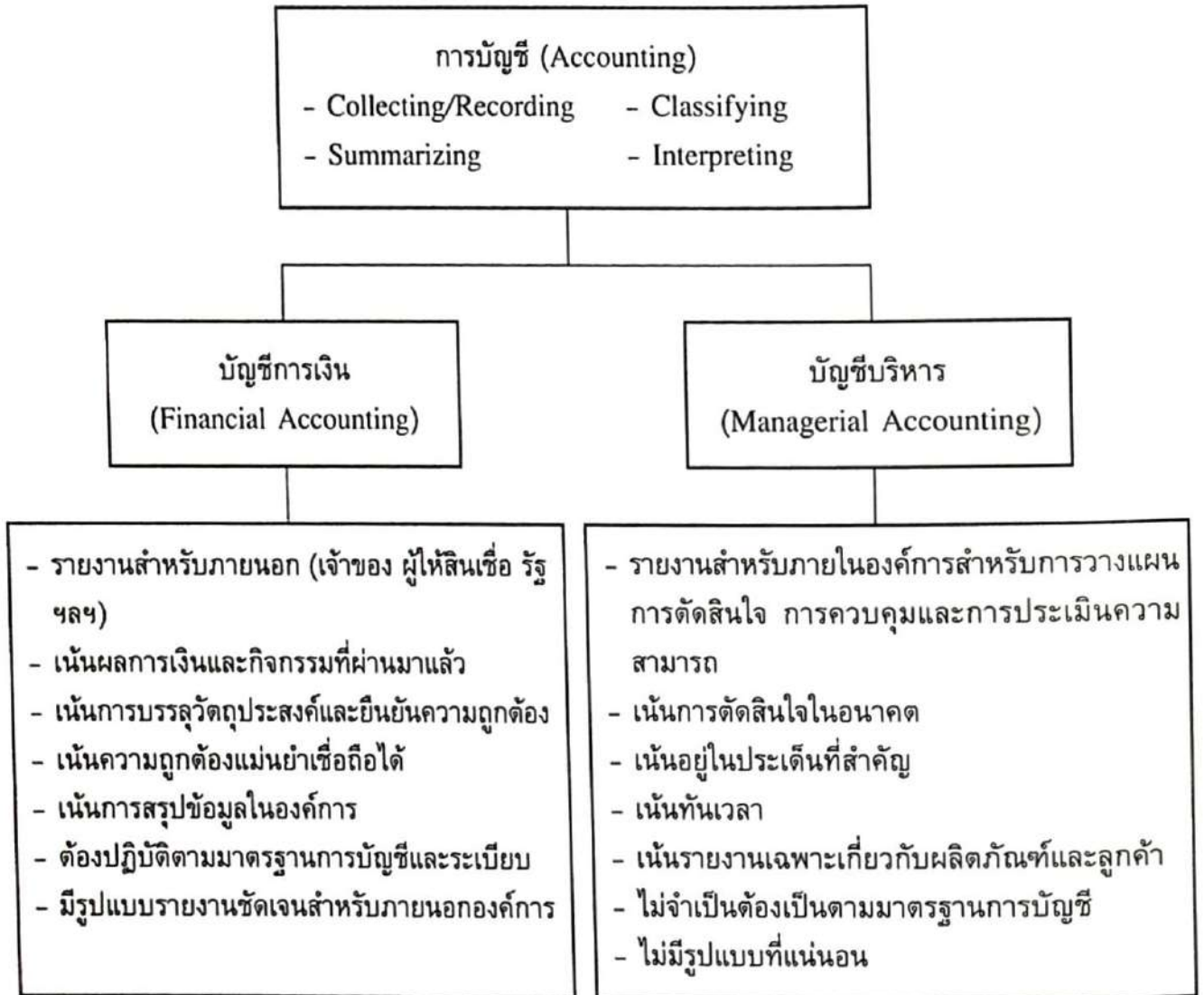
2) การควบคุมการดำเนินงาน ผู้บริหารสหกรณ์จะใช้ข้อมูลทางการบัญชี ควบคุมรายได้ให้ เป็นไปตามเป้าหมาย ควบคุมต้นทุนค่าใช้จ่ายให้เป็นไปอย่างประหยัดและคุ้มค่า โดยมักจะเปรียบเทียบกับงบประมาณ หรือมาตรฐานที่กำหนด

3) การตัดสินใจภายใน เป็นการตัดสินใจของผู้บริหารภายในสหกรณ์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การตัดสินใจระยะสั้น เป็นการตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายในงวดบัญชีซึ่งเกิดจากภาวะเศรษฐกิจ การเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างคาดไม่ถึง ทำให้มีผลกระทบต่อ การดำเนินธุรกิจ ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องปรับแผนการบริหารกิจการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น การตัดสินใจระยะสั้นเหล่านี้ได้แก่ การตัดสินใจผลิตชิ้นส่วนเองหรือซื้อชิ้นส่วนจากบุคคลภายนอก การยกเลิกการผลิตสินค้าที่ขาดทุน การเปิดกิจการชั่วคราว เป็นต้น

การตัดสินใจระยะยาว เป็นการตัดสินใจในเรื่องของการวางแผนการลงทุนในระยะยาว ซึ่งเป็นเรื่องของการวิเคราะห์รายได้และผลตอบแทนในอนาคตสำหรับทางเลือกต่าง ๆ ก่อนที่จะตัดสินใจลงทุน เช่น การสร้างโรงสีข้าวของสหกรณ์ การสร้างไซโลเพื่อเก็บพืชผลทางการเกษตร การสร้างบิมน้ำมันของสหกรณ์ เป็นต้น

ทั้งนี้การใช้ประโยชน์การบัญชีเพื่อการบริหารสหกรณ์ได้อย่างเหมาะสมตามเป้าหมายหลักของสหกรณ์นั้น ในกระบวนการบัญชีเริ่มแรกของสหกรณ์จะต้องมีระบบที่ดีด้วย ตั้งแต่การรวบรวมจดบันทึกตัวเลขเหตุการณ์ ด้านต่างๆ ทั้งการจัดวางระบบบัญชี การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดหมวดหมู่ การสรุปผลรายงานทางการเงิน และการนำผลการสรุปมาตีความผลสรุปเพื่อใช้ประโยชน์ต่อไปจะต้องเหมาะสมทันกับช่วงเวลาที่ต้องการใช้ได้ด้วย

โดยสรุปการบัญชีการเงินและการบัญชีบริหารของสหกรณ์หรือกิจการทั่วไปดังภาพข้างล่างนี้

ภาพที่ 1.1 การบัญชีการเงินและการบัญชีบริหาร

กิจกรรม 1.1.1

1. การบัญชีหมายถึงอะไร และหน้าที่การบัญชีที่สำคัญมีอะไรบ้าง
2. การบัญชีการเงิน และการบัญชีบริหารมีความสำคัญต่อสหกรณ์อย่างไร

(โปรดทำกิจกรรม 1.1.1 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 1.1 เรื่องที่ 1.1.1)

เรื่องที่ 1.1.2

การบัญชีการเงินของสหกรณ์

การบัญชีการเงินเป็นการบัญชีที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการรวบรวมข้อมูลทางการเงินของกิจการ โดยการจดบันทึกข้อมูลทางการเงินทั้งที่เป็นตัวเลข และเหตุการณ์ที่เกิดในการดำเนินงานที่เกิดขึ้นแล้ว โดยถือปฏิบัติตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปหรือมาตรฐานการบัญชี เพื่อสามารถเปรียบเทียบได้กับงบการเงินงวดก่อนๆ และยังเปรียบเทียบได้กับงบการเงินของกิจการอื่นด้วย ทั้งนี้ฝ่ายบริหารต้องให้ความสนใจต่อข้อมูลที่แสดงไว้ในงบการเงิน ซึ่งจะไม่ครอบคลุมรายงานการวิเคราะห์การเงินเพื่อใช้ในการวางแผนและตัดสินใจภายในกิจการหรือสหกรณ์ก็เช่นเดียวกัน สำหรับสหกรณ์จะจัดทำบัญชีเป็นไปตามกฎหมายสหกรณ์หรือพระราชบัญญัติสหกรณ์ โดยกำหนดเป็นระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ขึ้นมารองรับ และนายทะเบียนสหกรณ์ได้มอบหมายให้หน่วยงานราชการโดยให้กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เป็นผู้กำหนดระบบบัญชีและรูปแบบของงบการเงินของสหกรณ์ และมีกรมส่งเสริมสหกรณ์ กำกับแนะนำ ส่งเสริมตามขอบเขตหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้หน้าที่การบัญชีแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

1. การรวบรวมและจดบันทึกตัวเลข เหตุการณ์

การรวบรวมและจดบันทึกตัวเลข เหตุการณ์ เป็นกิจกรรมแรกของการบัญชีการที่จะดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการวางระบบบัญชี การวางระบบเอกสาร และการวางระบบการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ก่อน ทั้งนี้การวางระบบบัญชีจะต้องกำหนดว่าจะมีระบบบัญชีอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับการดำเนินงานของสหกรณ์แต่ละสหกรณ์ด้วย

สำหรับระบบบัญชียังเป็นการปฏิบัติงานทางบัญชีเพื่อให้ได้มาซึ่งงบการเงินต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร เอกสารทางการเงินจากแผนกต่างๆ จะถูกส่งมายังแผนกบัญชีเพื่อเป็นหลักฐานประกอบการบันทึกบัญชี ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบจึงเรียก ระบบบัญชีในระบบบัญชีมีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่

- 1) ผังบัญชี ซึ่งประกอบด้วยรหัสบัญชีต่างๆ เช่น 101 เป็นรหัสบัญชีเงินสด 102 เป็นรหัสบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ธนาคาร..... เป็นต้น
- 2) เอกสารประกอบการบันทึกบัญชี ประกอบด้วยเอกสารทั้งภายในและภายนอกองค์กร เช่น ใบเสร็จรับเงิน ใบสำคัญจ่ายเงิน ใบส่งเงินรับฝาก ใบถอนเงินรับฝาก เป็นต้น
- 3) การกำหนดทางเดินของเอกสาร ทั้งภายใน และภายนอกที่จัดทำขึ้น
- 4) สมุดบัญชี ประกอบด้วยสมุดบัญชีรายวันขั้นต้น และสมุดบัญชีแยกประเภท
- 5) งบการเงินและรายงานทางการเงิน ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด งบประกอบอื่นๆ และหมายเหตุประกอบงบการเงิน ส่วนรายงานทางการเงิน เช่น รายงาน

การรับจ่ายเงินประจำวัน รายงานการรับฝากเงินและถอนเงินประจำวัน รายงานผลการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน เป็นต้น

2. การจัดหมวดหมู่

การจัดหมวดหมู่ เมื่อมีการรวบรวมและจัดบันทึกแล้ว จะนำมาสู่การจัดหมวดหมู่ซึ่งโดยทั่วไปจะแบ่งเป็น 1) สินทรัพย์ 2) หนี้สิน 3) ทุนของสหกรณ์ หรือ ส่วนของเจ้าของ 4) รายได้ และ 5) ค่าใช้จ่าย

2.1 สินทรัพย์ หมายถึง สิ่งที่มีค่าเป็นตัวแทนทั้งที่มีตัวตนและไม่มีตัวตนซึ่งสหกรณ์เป็นเจ้าของ ได้แก่ เงินสด เงินฝากธนาคาร ลูกหนี้เงินให้กู้ เครื่องใช้สำนักงาน วัสดุคงเหลือ ที่ดินอาคาร ฯลฯ

2.2 หนี้สิน หมายถึง ภาระผูกพันที่สหกรณ์มีต่อบุคคลภายนอก คือ เจ้าหนี้ อันเกิดจากการกู้ยืมหรือกรณีอื่นๆ ซึ่งต้องชำระคืนในภายหน้า ได้แก่ เจ้าหนี้เงินกู้ เจ้าหนี้เงินรับฝาก ฯลฯ

2.3 ทุนของสหกรณ์ หมายถึง ส่วนที่สมาชิกหรือสหกรณ์เป็นเจ้าของ หลังจากนำสินทรัพย์ทั้งสิ้นหักด้วยหนี้สินแล้ว ซึ่งได้แก่ ทุนเรือนหุ้น ทุนสำรอง ทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบและอื่นของสหกรณ์ กำไรสุทธิ หรือขาดทุนสุทธิ ฯลฯ

2.4 รายได้ หมายถึง ผลตอบแทนที่ได้รับอันเนื่องมาจากการให้บริการขายสินค้า/บริการ การลงทุน ได้แก่ ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้ ค่าธรรมเนียมแรกเข้า ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร ฯลฯ

2.5 ค่าใช้จ่าย หมายถึง ต้นทุนของสินค้าหรือบริการที่ใช้จ่ายไปเพื่อก่อให้เกิดรายได้ ได้แก่ ดอกเบี้ยจ่าย เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าเบี้ยเลี้ยงพาหนะ ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ฯลฯ

ทั้งนี้ ประเภทหรือหมวดหมู่ของรายการเงินทั้ง 5 จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันเสมอ กล่าวคือ สินทรัพย์ที่ใช้ในการดำเนินงานของสหกรณ์จะประกอบด้วย ทุนของสหกรณ์ส่วนหนึ่งกับ ส่วนที่เกิดจากการก่อหนี้ เท่ากับว่า

$$\text{สินทรัพย์} = \text{หนี้สิน} + \text{ทุนของสหกรณ์}$$

และโดยที่ทุนของสหกรณ์จะเพิ่มขึ้นหรือลดลงเพราะผลจากการดำเนินงานของสหกรณ์ ซึ่งผลการดำเนินงาน ก็คือ กำไรหรือขาดทุนสุทธิ โดยมีที่มาจากรายได้ หักด้วยค่าใช้จ่าย

ดังนั้น จึงสรุปความสัมพันธ์ ของประเภทหรือหมวดหมู่ของรายการทั้ง 5 ได้ว่า

$$\text{สินทรัพย์} = \text{หนี้สิน} + \text{ทุนของสหกรณ์} + (\text{รายได้} - \text{ค่าใช้จ่าย})$$

การจัดหมวดหมู่สินทรัพย์ยังต้องแบ่งย่อยรายการสินทรัพย์ รวมทั้งหนี้สินต่างๆ อีกด้วยว่ารายการใดเป็นประเภทหมุนเวียน ไม่หมุนเวียน ทุนของสหกรณ์ หรือส่วนของเจ้าของ รายได้ ค่าใช้จ่าย เพื่อนำไปบันทึกบัญชี เช่น สมุดบัญชีเงินสด สมุดบัญชีรายวันทั่วไป และสมุดบัญชีแยกประเภทในแต่ละวัน ประจำเดือน

และปิดงบบัญชีสิ้นปีทางบัญชี รวมทั้งสรุปเป็นรายงานทางการเงินของสหกรณ์ต่อไป สำหรับรายละเอียดการบันทึกบัญชีของสหกรณ์จะศึกษาในหน่วยที่ 2

ทั้งนี้รายการสินทรัพย์ต่างๆ จะต้องบริหารจัดการให้เหมาะสมเพื่อให้เกิดรายได้มากที่สุด ส่วนในรายการของหนี้สินจะต้องมาเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์แยกประเภทต้นทุนค่าใช้จ่ายของสหกรณ์เพื่อประโยชน์ในการควบคุม และบริหาร รวมถึงต้องพิจารณาจัดหาแหล่งเงินทุนที่เหมาะสม ทั้งจากการก่อหนี้ และจากทุนของสหกรณ์หรือส่วนของผู้ถือหุ้น เพื่อให้สหกรณ์มีความเสี่ยงต่ำที่สุดและมีต้นทุนที่ต่ำด้วย และจากการจัดการสินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ และมีสภาพคล่อง การจัดการหนี้สินและทุนเพื่อให้มีต้นทุนที่ต่ำ จะนำมาสู่การทำให้สหกรณ์มีกำไรมากที่สุดนั่นเอง และจากรายการต่างๆ นำมาสรุปผลเป็นรายงานการเงิน

3. การสรุปผลรายงานทางการเงิน

การสรุปผลรายงานทางการเงิน เมื่อได้จัดทำรายการต่างๆ จัดหมวดหมู่ และบันทึกบัญชีรายวัน รายเดือน และสรุปปิดงบการเงินประจำปี แล้วจะนำมาสู่การสรุปผลรายงานทางการเงินเป็นงบการเงินต่างๆ เช่น งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน งบต้นทุนขายและบริการ งบต้นทุนการผลิต งบกระแสเงินสด และหมายเหตุประกอบงบการเงิน เป็นต้น ซึ่งการดำเนินงานในขั้นนี้จัดว่าเป็นการให้ข้อมูลทางการเงินซึ่งเป็นการบัญชีการเงิน ซึ่งจะต้องเป็นไปตามมาตรฐานการบัญชี ตามประกาศสภาวิชาชีพบัญชี โดยมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เช่น

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 1 (ปรับปรุง 2560) เรื่อง การนำเสนองบการเงิน (<http://www.fap.or.th/> ตุลาคม 2560) จุดมุ่งหมายของงบการเงิน

“9. งบการเงินเป็นการนำเสนอฐานะการเงินและผลการดำเนินงานทางการเงินของกิจการอย่างมีแบบแผน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสดของกิจการ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้งบการเงินกลุ่มต่างๆ นอกจากนี้งบการเงินยังแสดงถึงผลการบริหารงานของฝ่ายบริหารซึ่งได้รับมอบหมาย ให้ดูแลทรัพยากรของกิจการ เพื่อที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว งบการเงินให้ข้อมูลทุกข้อ ดังต่อไปนี้เกี่ยวกับกิจการ

- 9.1 สินทรัพย์
- 9.2 หนี้สิน
- 9.3 ส่วนของผู้ถือหุ้น
- 9.4 รายได้และค่าใช้จ่าย รวมถึงผลกำไรและขาดทุน
- 9.5 เงินทุนที่ได้รับจากผู้เป็นเจ้าชองและการจัดสรรส่วนทุนให้ผู้เป็นเจ้าชองในฐานะที่เป็นเจ้าชอง และ
- 9.6 กระแสเงินสด

ข้อมูลเหล่านี้ และข้อมูลอื่นที่เปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ช่วยผู้ใช้งบการเงิน ในการ
คาดการณ์เกี่ยวกับจังหวะเวลาและความแน่นอนที่กิจการจะก่อให้เกิดกระแสเงินสดในอนาคตของกิจการ

10 งบการเงินฉบับสมบูรณ์ประกอบด้วย

10.1 งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันสิ้นงวด

10.2 งบกำไรขาดทุนและกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นสำหรับงวด

10.3 งบแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนของผู้เจ้าของสำหรับงวด

10.4 งบกระแสเงินสดสำหรับงวด

10.5 หมายเหตุประกอบงบการเงิน ซึ่งประกอบด้วยนโยบายการบัญชีที่สำคัญและข้อมูลที่
ให้คำอธิบายอื่น

10.5 ก ข้อมูลเปรียบเทียบของงวดก่อนตามที่ระบุไว้ในย่อหน้าที่ 38 และ 38 ก และ

10.6 งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันต้นงวดของงวดก่อน เมื่อกิจการได้นำนโยบายการบัญชี
ใหม่มาถือปฏิบัติย้อนหลัง หรือการปรับปรุงย้อนหลังรายการในงบการเงิน หรือเมื่อกิจการมีการจัดประเภท
รายการใหม่ในงบการเงินตามย่อหน้าที่ 40 ก ถึง 40 ง

กิจการอาจจะใช้ชื่ออื่นสำหรับงบการเงิน นอกเหนือจากที่ระบุในมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ ตัวอย่าง
เช่น กิจการอาจจะใช้ชื่อ “งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ” แทน งบกำไรขาดทุนและกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น”

10 ก กิจการอาจแสดงงบเดียวที่รวมงบกำไรขาดทุนและกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น หรือแสดงกำไร
หรือขาดทุนและกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นแยกออกเป็นสองส่วน โดยต้องนำเสนอส่วนของกำไรหรือขาดทุน
ก่อนและตามด้วยส่วนของกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น กิจการอาจแสดงส่วนของกำไรหรือขาดทุนไว้ในงบกำไร
ขาดทุนที่แสดงแยกต่างหาก โดยหากเป็นเช่นนั้น งบกำไรขาดทุนที่แสดงแยกต่างหากต้องแสดงทันทีก่อน
งบที่นำเสนอกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จซึ่งต้องตั้งต้นด้วยกำไรหรือขาดทุน

11 กิจการต้องนำเสนองบการเงินทั้งหมดในงบการเงินฉบับสมบูรณ์โดยให้ความสำคัญอย่างเท่า
เทียมกัน”

สำหรับสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 65 “ให้สหกรณ์จัดให้มีการทำ
บัญชีตามแบบและรายการที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดให้ถูกต้อง ตามความเป็นจริง และเก็บรักษาบัญชี
และเอกสารประกอบการลงบัญชีไว้ที่สำนักงานสหกรณ์ภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

เมื่อมีเหตุต้องบันทึกรายการในบัญชีเกี่ยวกับกระแสเงินสดของสหกรณ์ให้บันทึกในวันที่เกิดเหตุ
นั้น สำหรับเหตุอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวกับกระแสเงินสด ให้บันทึกรายการในสมุดบัญชีภายในสามวันนับแต่วันที่
มีเหตุอันจะต้องบันทึกการานั้น

การลงรายการบัญชีต้องมีเอกสารประกอบการลงบัญชีที่สมบูรณ์โดยครบถ้วน”

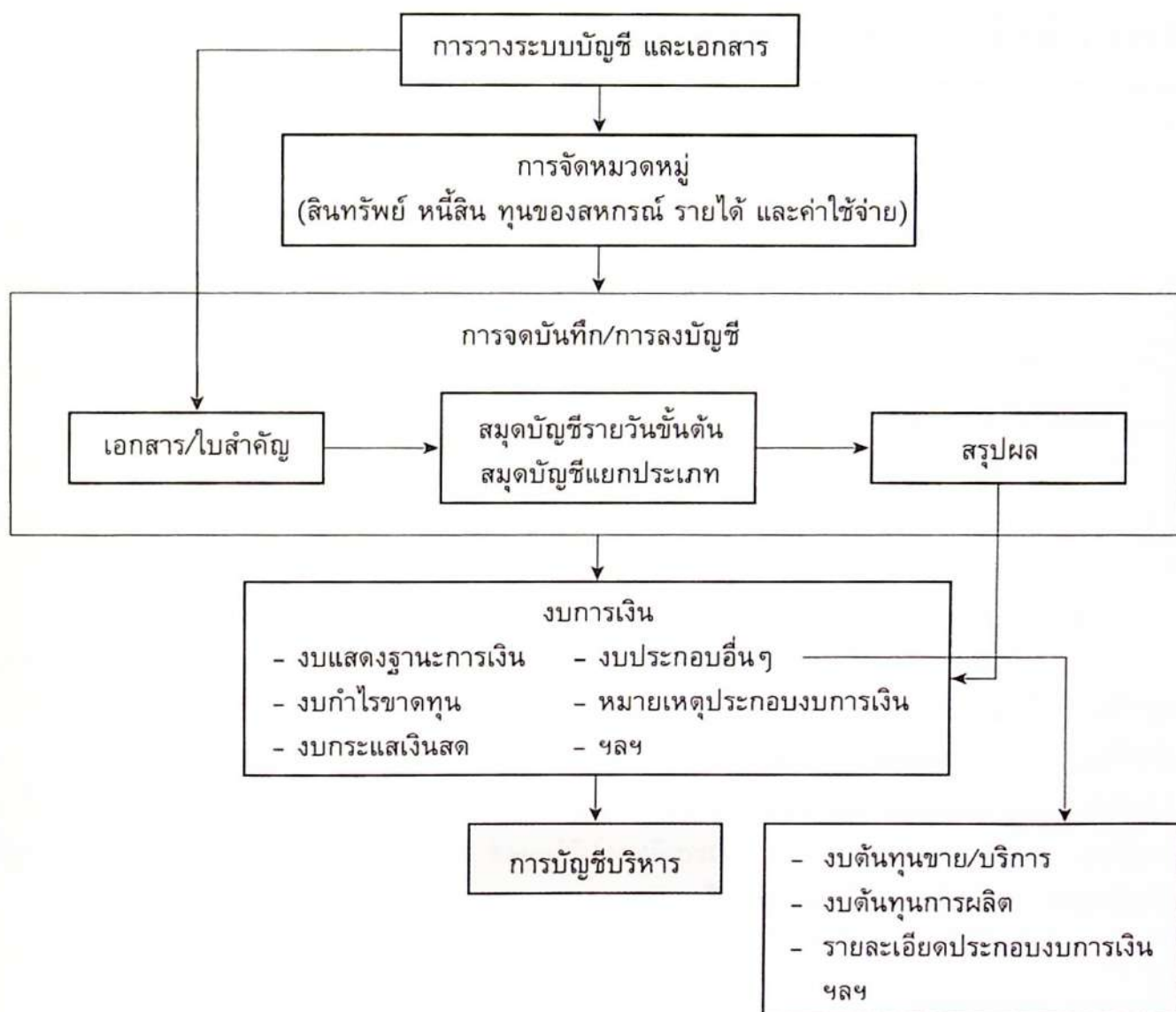
มาตรา 66 “ให้สหกรณ์จัดทำงบดุลอย่างน้อยครั้งหนึ่งทุกรอบสิบสองเดือนอันจัดว่าเป็นรอบปีทาง
บัญชีของสหกรณ์ (ตาม พ.ร.บ.สหกรณ์ พ.ศ. 2542 ยังคงใช้บังคับ แต่ปัจจุบัน ปรับเป็นงบแสดงฐานะการ
เงิน ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการบัญชีทั่วไป)

งบดุลนั้นต้องมีรายการแสดงสินทรัพย์ หนี้สิน และทุนของสหกรณ์ กับทั้งบัญชีกำไรขาดทุนตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด

งบดุลนั้นต้องทำให้แล้วเสร็จและให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบแล้วนำเสนอเพื่อนุมัติในที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์ภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีทางบัญชี”

ทั้งนี้ นายทะเบียนสหกรณ์ได้กำหนดระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการบัญชีสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ซึ่งระเบียบดังกล่าวมีสาระสำคัญ ประกอบด้วย หมวด 1 ข้อความทั่วไป หมวด 2 นโยบายการบัญชีที่สำคัญ หมวด 3 การเปิดเผยข้อมูล และ หมวด 4 การควบคุม การแยกและการชำระบัญชี

สำหรับการบัญชีของสหกรณ์และรายงานการบัญชีของสหกรณ์จะศึกษารายละเอียดในหน่วยที่ 2 การบัญชีการเงินของสหกรณ์ และหน่วยที่ 3 รายงานทางการเงินของสหกรณ์ ต่อไป โดยสรุปการบัญชีการเงินของสหกรณ์ดังแผนภาพข้างล่าง นี้

ภาพที่ 1.2 การบัญชีการเงินของสหกรณ์

กิจกรรม 1.1.2

1. การจัดหมวดหมู่การบัญชีของสหกรณ์ จัดเป็นหมวดหมู่อะไรบ้าง
2. รายงานทางการเงินของสหกรณ์โดยทั่วไปมีอะไรบ้าง

(โปรดทำกิจกรรม 1.1.2 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 1.1 เรื่องที่ 1.1.2)

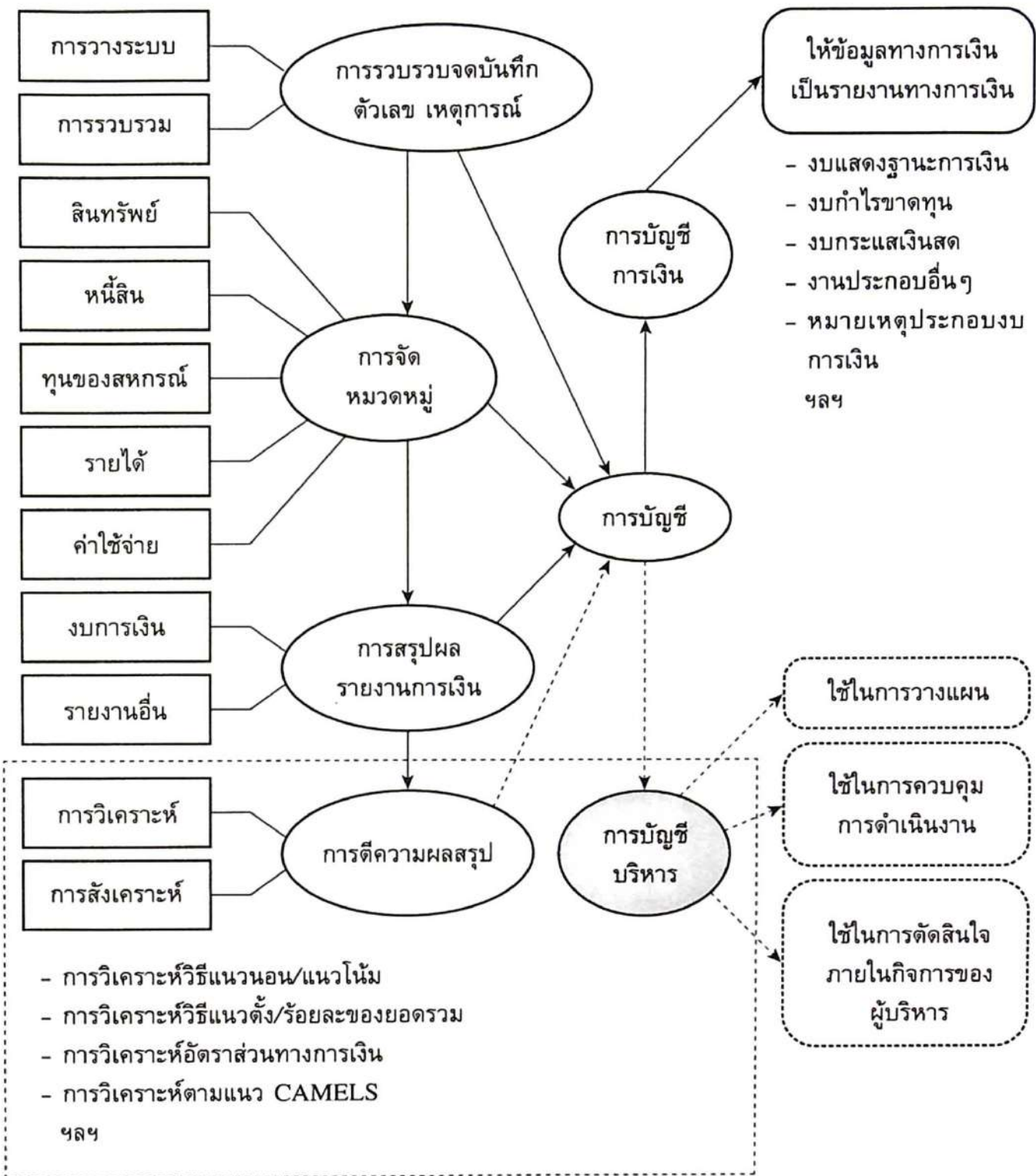
เรื่องที่ 1.1.3

การบัญชีเพื่อการบริหารของสหกรณ์

การบัญชีบริหาร เป็นการบัญชีที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอต่อผู้บริหารในการวางแผน และการควบคุมการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นจะใช้ในการตัดสินใจภายในของกิจการหรือสหกรณ์ ซึ่งจะเป็นข้อมูลชุดเดียวกันที่ได้มาจากการบัญชีการเงิน โดยรายงานทางการเงินบัญชีบริหารนั้นจะมีรูปแบบต่างกันขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้บริหาร เช่น รายงานการสรุปผลการวิเคราะห์งบการเงินเปรียบเทียบ รายงานเปรียบเทียบแผนงานกับงบประมาณ เป็นต้น ทั้งนี้อาจจะอาศัยข้อมูลอื่นเพื่อสนับสนุนประกอบการบริหารของสหกรณ์ด้วย

การบัญชีบริหารใช้ประโยชน์เพื่อการวางแผน ควบคุม และการตัดสินใจภายในของกิจการหรือสหกรณ์ โดยข้อมูลที่จำเป็นจะได้จากการบัญชีการเงินนำมาสู่การวิเคราะห์ เช่น พฤติกรรมต้นทุนของสหกรณ์ การวิเคราะห์ต้นทุนเพื่อการตัดสินใจของสหกรณ์ การบริหารต้นทุน การพยากรณ์ทางการเงิน การวางแผนงบประมาณของสหกรณ์ ตลอดจนการควบคุมการปฏิบัติงานของสหกรณ์ เป็นต้น

การบัญชีการเงิน เป็นการบัญชีที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการรวบรวมข้อมูลทางการเงินของกิจการ โดยการจดบันทึกข้อมูลทางการเงินทั้งที่เป็นตัวเลข และเหตุการณ์ที่เกิดในการดำเนินงานที่เกิดขึ้นแล้ว การบัญชีบริหาร เป็นการบัญชีที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอต่อผู้บริหารในการวางแผน และการควบคุมการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นจะใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องภายในของกิจการหรือสหกรณ์ การบัญชีการเงินจะให้ข้อมูลสำหรับการบัญชีบริหารทั้งนี้อาจสรุปการบัญชีการเงินและการบัญชีบริหารได้ตามภาพที่ 1.3

ภาพที่ 1.3 การบัญชีการเงินและการบัญชีเพื่อการบริหาร

จากภาพการบัญชีการเงิน จะเห็นได้ว่าการบัญชีจะเริ่มตั้งแต่การรวบรวมและจดบันทึกตัวเลข เหตุการณ์ จนถึงการตีความผลสรุป ส่วนการบัญชีเพื่อการบริหาร เป็นการตีความผลสรุป ซึ่งการตีความผลสรุป จากการสรุปรายงานทางการเงินต่างๆ ซึ่งจะให้ประโยชน์ต่อการดำเนินงานตามลักษณะ

ของรายงานต่าง ๆ ซึ่งยังไม่เพียงพอต่อการนำไปใช้ประโยชน์จึงจำเป็นต้องนำมาตีความผลสรุปไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินหรือการสังเคราะห์ข้อมูลก็ตาม เช่น

1. การวิเคราะห์งบการเงินวิธีแนวนอนหรือแนวโน้ม
2. การวิเคราะห์งบการเงินวิธีแนวตั้งหรือวิธีอัตราร้อยละของยอดรวม
3. การวิเคราะห์งบการเงินวิธีอัตราส่วนทางการเงิน
4. การวิเคราะห์งบการเงินตามแนว CAMELS (C: Capital strength A: Asset quality

M: Management ability E: Earning sufficiency L: Liquidity S: Sensitivity)

5. การวิเคราะห์ต้นทุน ผลตอบแทน และการวิเคราะห์ต้นทุนเพื่อการตัดสินใจ
ฯลฯ

รายละเอียดการวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์จะศึกษาในหน่วยที่ 4 ต่อไป

การวิเคราะห์งบการเงินจากรายงานทางการเงินของสหกรณ์จะให้ประโยชน์ต่อสหกรณ์เพื่อใช้ในการวางแผน การควบคุมการดำเนินงาน และเพื่อใช้ในการตัดสินใจภายในของสหกรณ์

ตัวอย่างการใช้ประโยชน์จากงบกำไรขาดทุนของสหกรณ์เพื่อการวางแผน ควบคุมและการตัดสินใจขององค์การธุรกิจและสหกรณ์ ดังนี้

สหกรณ์การเกษตร..... จำกัด
งบกำไรขาดทุน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 25x9

	บาท	%	
ขาย/บริการ	131,380,185.30	100.00	
<u>หัก</u> ต้นทุนขาย/บริการ (งบต้นทุนขาย/บริการ)	66,039,880.29	50.27	↘
กำไรขั้นต้น	65,340,305.01	49.73	
<u>บวก</u> รายได้เฉพาะธุรกิจ	2,191,187.61	1.67	
	67,531,492.62	51.40	
<u>หัก</u> ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ	46,257,522.04	35.21	↘
กำไรเฉพาะธุรกิจ (รายละเอียด 1-4*)	21,273,970.58	16.19	
<u>บวก</u> รายได้อื่น (รายละเอียด 5)	2,274,372.81	1.73	
รวม	23,548,343.39	17.92	
<u>หัก</u> ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (รายละเอียด *6)	9,829,357.59	7.48	↘
กำไรสุทธิ	13,718,985.80	10.44	↘

*รายละเอียด 1-4 และ 6 มีได้แสดงในที่นี้ แต่ในงบการเงินของสหกรณ์จะแสดงรายละเอียดทั้งหมด ระบุ จำนวนเงิน และร้อยละ

จากตัวอย่างสหกรณ์มีอัตรากำไรร้อยละ 10.44 ของยอดขาย ซึ่งสามารถนำไปใช้วางแผนกำไรของสหกรณ์ในปีต่อไป เช่น ถ้าต้องการเพิ่มอัตรากำไรจากเดิมร้อยละ 10.44 สหกรณ์อาจจะต้องวางแผนลดต้นทุนขาย/บริการ (ร้อยละ 50.27) หรือลดค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ (ร้อยละ 35.21) และค่าใช้จ่ายดำเนินงาน (ร้อยละ 7.48) ให้น้อยกว่าเดิม และนำไปสู่การควบคุมและตัดสินใจในการดำเนินงานของผู้บริหารได้ เป็นต้น

ทั้งนี้การใช้ประโยชน์การบัญชีเพื่อการบริหารธุรกิจหรือสหกรณ์ได้อย่างเหมาะสมตามเป้าหมายหลักของธุรกิจหรือสหกรณ์นั้น ในกระบวนการบัญชีเริ่มแรกของสหกรณ์จะต้องมีระบบที่ดีด้วย ตั้งแต่การรวบรวม จดบันทึก ตัวเลขเหตุการณ์ ด้านต่างๆ ทั้งการจัดวางระบบบัญชี การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดหมวดหมู่ การสรุปผลรายงานทางการเงิน และการนำผลการสรุปมาตีความผลสรุปเพื่อใช้ประโยชน์ต่อไปจะต้องเหมาะสม ทันกับช่วงเวลาที่ต้องการใช้ได้ด้วย

การบัญชีของสหกรณ์หรือกิจการทั่วไปที่ต้องดำเนินการเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ทางการบัญชี ทั้งการบัญชีการเงินและบัญชีการบริหารซึ่งจะต้องบริหารจัดการให้เหมาะสมเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากการบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิจกรรม 1.1.3

1. การบัญชีบริหารมีประโยชน์ต่อผู้บริหารสหกรณ์อย่างไรบ้าง
2. การวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์ใช้ประโยชน์ในการบริหารสหกรณ์อย่างไร

(โปรดทำกิจกรรม 1.1.3 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 1.1 เรื่องที่ 1.1.3)

แผนการสอนตอนที่ 1.2

แนวคิดพื้นฐานการจัดการการเงินของสหกรณ์

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 1.2 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

- 1.2.1 ความหมายของเงินและการเงินของสหกรณ์
- 1.2.2 ความหมายและความสำคัญของการจัดการการเงินของสหกรณ์
- 1.2.3 ความสัมพันธ์ของการบัญชีและการจัดการการเงินของสหกรณ์

แนวคิด

1. เงินคืออะไรก็ได้ที่ทุกคนในสังคมขณะนั้นยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน เป็นเครื่องมือใช้วัดมูลค่าของสินค้าและบริการ ใช้ชำระหนี้ และชำระราคาตามวัน เวลา สถานที่ที่ได้ตกลงกัน ส่วนการเงินเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับเงิน ตามหน้าที่หลักของเงินในการเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน การเงินจึงเป็นการตัดสินใจทางการเงินให้เกิดการหมุนเวียน ตั้งแต่การจัดสรรด้านการเงินและการจัดหาเงินอย่างเป็นระบบ โดยสถาบันทางการเงินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เจ้าของเงิน โดยทั่วไปแบ่งเป็นการเงินสาธารณะ การเงินส่วนบุคคล และการเงินธุรกิจ ทั้งนี้สหกรณ์จัดว่าเป็นองค์กรธุรกิจหนึ่งจำเป็นต้องดำเนินการทางการเงิน ซึ่งจะต้องนำไปจัดการการเงินอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป
2. การจัดการการเงินของสหกรณ์เป็นศาสตร์และศิลป์ในการจัดการเงินโดยการจัดการเงินเป็นการวางแผนทางการเงิน การจัดหาเงินทุน การจัดสรรเงินทุน และการควบคุมทางการเงินตลอดจนนโยบายเงินปันผลของสหกรณ์เพื่อให้สหกรณ์มีความมั่นคงส่งผลให้สมาชิกได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสมหรือความมั่งคั่งของสมาชิกผู้ถือหุ้น มีความสำคัญทำให้สหกรณ์มีเป้าหมายในการบริหารการเงินที่ชัดเจน มีการจัดการการเงินทุกกิจกรรมเพื่อการบรรลุเป้าหมายของการจัดการการเงินสหกรณ์
3. การบัญชีจะให้ข้อมูลเป็นรายงานทางการเงินซึ่งจะนำไปสู่การจัดการการเงินของสหกรณ์ ตั้งแต่การวางแผนทางการเงิน จนถึงการควบคุมทางการเงิน และการจัดการการเงินมีความสัมพันธ์กับการจัดการตามหน้าที่ธุรกิจตั้งแต่การจัดการการตลาด การจัดการการผลิตและปฏิบัติการ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ และการจัดการการเงิน โดยจัดทำเป็นงบประมาณดำเนินงาน และงบประมาณการเงิน ซึ่งประกอบด้วยงบกำไรขาดทุน งบประมาณการ งบแสดงฐานะการเงิน งบประมาณการ งบกระแสเงินสด งบประมาณการ และงบประมาณการลงทุน

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 1.2.1 “ความหมายของเงินและการเงินของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายความหมายของเงินและการเงินของสหกรณ์ได้
2. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 1.2.2 “ความหมายและความสำคัญของการจัดการการเงินของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายความหมายและความสำคัญของการจัดการการเงินของสหกรณ์ได้
3. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 1.2.3 “ความสัมพันธ์ของการบัญชีและการจัดการการเงินของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของการบัญชีและการจัดการการเงินของสหกรณ์ได้

เรื่องที่ 1.2.1

ความหมายของเงินและการเงินของสหกรณ์

องค์การธุรกิจ สหกรณ์ และคนทุกคนรู้จักเงิน ต้องการเงินและเป็นเจ้าของเงิน เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนและเป็นมาตรฐานในการวัดมูลค่าของสินค้าและบริการ ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของเงิน ทำให้เงินมีความหมายที่เด่นชัดและแตกต่างไปจากสิ่งอื่น ทั้งนี้ เงินมีความหมาย มีความสำคัญต่อองค์การธุรกิจและสหกรณ์ ซึ่งจะนำมาสู่การเงิน และการจัดการการเงินอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ความหมายของเงิน

เงิน (Money) ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน 2556: 293) เงิน น. วัตถุที่ใช้วัดราคาในการซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน, วัตถุที่มีตราของรัฐ ใช้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย, ได้แก่ เหรียญกระดาษปอนด์และธนบัตร, เงินตรา ก็เรียก, โบราณใช้ว่า เงิน เงิน หรือเงื่อน ก็มี, (เศรษฐ) วัตถุที่กำหนดให้ใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนหรือชำระหนี้

เงินได้มีผู้ให้ความหมายไว้อย่างต่าง ๆ เช่น เงิน หมายถึง วัตถุหรือเอกสารใดๆ ที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในการแลกเปลี่ยนกับสินค้าและบริการ และใช้ชำระหนี้ในประเทศหนึ่งๆ หรือในบริบทสังคมเศรษฐกิจหนึ่งๆ ได้ตามกฎหมายหน้าที่หลักของเงินจำแนกได้ว่า 1) เป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยน 2) เป็นหน่วยวัดมูลค่า 3) เป็นเครื่องเก็บรักษามูลค่า และ 4) เป็นมาตรฐานการชำระหนี้ภายนอก วัตถุหรือเอกสารที่ตรวจสอบได้และปลอดภัยใดๆ ซึ่งสามารถทำหน้าที่เหล่านี้ล้วนเป็นเงินทั้งสิ้น

เงิน คือ สิ่งที่ทุกคนในสังคมยอมรับกันในขณะนั้นให้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน และใช้วัดมูลค่าของสินค้าและบริการทุกชนิด ในแง่ของเศรษฐศาสตร์ “เงิน” คืออะไรก็ได้ที่ สังคมยอมรับ ใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน และมีมูลค่าค่อนข้างคงที่

อัจฉรา หล่อตระกูล (2558) ได้สรุปนิยามของคำว่า เงิน (Money) จากนักวิชาการหลายท่านสรุปได้ว่า เงินคืออะไรก็ได้ที่ทุกคนในสังคมขณะนั้นยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน เป็นเครื่องมือใช้วัดมูลค่าของสินค้าและบริการ ใช้ชำระหนี้ และชำระราคา ตามวัน เวลา สถานที่ที่ได้ตกลงกัน

จากความหมายของเงินนั้น เงินทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน ซึ่งสามารถจำแนกหน้าที่ของเงินออกได้ ดังนี้

1.1 เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน ผู้บริโภคมีอิสระเลือกซื้อสินค้าชนิดใดๆ ก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นเวลาใด หรือ ณ ที่ใด ได้อย่างสะดวก และคล่องตัว การค้าขายตัวได้อย่างกว้างขวาง อยากรู้ก็ตามเงินจะทำหน้าที่ได้ดีก็ต่อเมื่อเป็นที่ยอมรับกันในสังคมว่าเป็นสิ่งที่มีอำนาจซื้อ มีเสถียรภาพ และมีมูลค่าคงที่

1.2 เป็นเครื่องวัดมูลค่า เป็นมาตรฐานที่ใช้วัดมูลค่าของสินค้า และบริการ สามารถเปรียบเทียบมูลค่าของสินค้า และบริการทุกชนิดได้โดยสะดวก โดยเงินต้องมีมูลค่าหรือมีอำนาจซื้อค่อนข้างคงตัว ซึ่ง

เปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพเศรษฐกิจ แต่ต้องไม่มากนัก มิเช่นนั้นจะเป็นการลดความน่าเชื่อถือ นอกจากนั้น เงินยังเป็นหน่วยแสดงมูลค่าทางบัญชีได้ด้วย จึงสะดวกแก่การที่จะหักลบหรือบวกมูลค่าเหล่านั้นเข้าด้วยกัน

1.3 เป็นมาตรฐานการชำระหนี้ในอนาคต เนื่องจากการขยายตัวในระบบเศรษฐกิจ มีการผลิต เวลาการชำระเงินทุน ดอกเบี้ย และหนี้สินต่างๆ เงินจึงเข้ามาเป็นเครื่องมือที่ใช้เป็นมาตรฐานในการชำระหนี้ในอนาคต นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ระบบเครดิตขยายตัวเจริญก้าวหน้าด้วย โดยมีข้อจำกัดที่ว่ามูลค่าของเงินจะต้องไม่เปลี่ยนแปลงไปมากเกินไป หรือเงินจะทำหน้าที่เป็นมาตรฐานการชำระหนี้ในภายหน้าได้ก็ต่อเมื่อเงินมีเสถียรภาพ

1.4 เป็นเครื่องรักษามูลค่า หมายถึง การที่เงินถูกถือเอาไว้เป็นสิ่งสำรองของการแสดงอำนาจซื้อ ระหว่างการรอรับชำระหนี้ และการใช้ชำระหนี้ สิ่งของหรือเงินที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนก็ทำหน้าที่รักษามูลค่าโดยปริยาย ทั้งนี้เพราะประชาชนสามารถที่จะเก็บเหรียญ ธนบัตร และเงินฝากกระแสรายวันเอาไว้ในระหว่างการรอพักหรือเก็บไว้ระหว่างรอการใช้จ่ายและชำระหนี้ และเนื่องจาก สิทธิทรัพย์บางชนิดไม่ถาวร ดังนั้นการเลือกเก็บสินทรัพย์ต้องเลือกเก็บให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เช่น ที่ดิน บ้านเรือน หุ่น พันธบัตร เมล็ดพืช ฯลฯ แต่สิ่งดังกล่าวย่อมมีการเปลี่ยนแปลงการแลกเปลี่ยนดังกล่าวมาเก็บไว้เป็นตัวแทน ด้วยเหตุที่ว่าเงินที่ดีย่อมมีมูลค่าคงตัว และเป็นของที่มีอำนาจซื้อทั่วไป การเก็บเงินไว้ในสถาบันการเงินก็ยังสามารถก่อให้เกิดดอกผลได้อีกทาง

ปัจจุบันมีเงินอยู่หลายประเภทแยกออกได้ ดังนี้

1) เหรียญกระษาปณ์หรือกษาปณ์หรือเหรียญเงิน (Coin) ออกโดยกรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง ทำด้วยโลหะ

2) ธนบัตร (Paper Money) เป็นเงินที่พิมพ์โดยธนาคารกลาง ใช้เป็นสิ่งที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย

3) เงินธนาคาร (Bank Money) หมายถึง เงินฝากแบบกระแสรายวัน หรือที่เรียกว่า เงินฝากเพื่อเรียก ซึ่งจะใช้เป็น เช็ค

นอกจากนั้นสามารถใช้บัตรแทนเงินต่างๆ แทนเงินได้ เช่น บัตรเครดิต หรือบัตรสินเชื่อ บัตรเดบิต บัตรเอทีเอ็ม เป็นต้น

2 . ความสำคัญของเงิน

เงินเป็นสิ่งสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของมนุษย์ไม่ว่าจะอยู่ในระบบเศรษฐกิจแบบใดก็ตาม เพราะเงินทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน จึงช่วยอำนวยความสะดวกทั้งในด้านการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า การชำระหนี้ การสะสมสินทรัพย์ ฯลฯ ซึ่งเงินมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจในด้านต่างๆ ดังนี้

2.1 ด้านการผลิต ผู้ประกอบการทั้งหลายต่างแสวงหาเงินมาลงทุนในการประกอบการผลิต หรือทำการค้าโดยหวังผลตอบแทนในด้านกำไรที่เป็นตัวเงินเป็นสำคัญ ในระยะใดที่ผู้ประกอบการคาดว่าจะได้กำไรสูงจะมีการลงทุนมาก เช่นในช่วงเศรษฐกิจรุ่งเรืองความต้องการของตลาดมีสูง ผู้ประกอบการต่างๆ จึงหาเงินมาลงทุนตั้งโรงงาน หรือขยายกิจการเพิ่มมากขึ้นเพราะจะสามารถหากำไรได้ง่าย การจ่ายเงิน

ลงทุนจะก่อให้เกิดผลดีต่อสังคมช่วยให้ผู้ประกอบการได้รับสินค้าและบริการเพิ่มขึ้นอย่างมากแทนที่จะผลิตตามที่ได้ผู้หนึ่งต้องการและสั่งทำโดยเฉพาะ

2.2 ด้านการแลกเปลี่ยนและการอุปโภคบริโภค เนื่องจากเงินเป็นสิ่งที่ทุกคนยอมรับว่าเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนในสังคม เงินจึงเป็นสิ่งกระตุ้นให้สินค้าจากแหล่งผลิตไปสู่มือผู้ประกอบการเร็วยิ่งขึ้น เพราะตามปกติผู้ประกอบการจะได้รับผลตอบแทนจากการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต เป็นเงินตราในรูปของค่าจ้าง ค่าเช่า ดอกเบี้ย และกำไร ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประกอบการได้ใช้จ่ายเงินจากรายได้ไปแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการมาตามความต้องการได้กว้างขวางกว่าการแลกเปลี่ยนระหว่างสิ่งของต่อสิ่งของ ในระบบที่ใช้เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนจะช่วยให้ระบบการแลกเปลี่ยนสม่ำเสมอ ชุมชนและสังคมมีมาตรฐานในการครองชีพสูงขึ้นเพราะช่วยให้มีการผลิตสินค้าสู่มือผู้บริโภคสูงขึ้น

2.3 ด้านสังคม ผู้ที่ปรารถนาจะได้มาซึ่งทรัพย์สิน ความมั่นคง ความบันเทิง จะมีฐานะดีหรือแต่จะแสวงหาอำนาจก็ตามก็ต้องอาศัยเงินเป็นประการสำคัญ เพราะเงินสามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการได้ทุกชนิด เงินตราจะเป็นหลักประกันที่มั่นคงในระบบการแลกเปลี่ยน แต่ละคนจึงเลือกทำงานเฉพาะที่ตนเองมีความชำนาญ เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินตราไปใช้จ่าย การแบ่งงานกันทำ เช่นนี้เป็นลักษณะของสังคมยุคปัจจุบันซึ่งก่อให้เกิดการผลิต การค้าและความเป็นอยู่ของสังคมดีขึ้น

2.4 ด้านระบบเศรษฐกิจ เงินมีความสำคัญในระบบเศรษฐกิจทุกระบบ ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม การผลิตเป็นเรื่องของเอกชนที่จะดำเนินการกันได้โดยเสรี ระบบราคาเป็นเครื่องชี้ให้ผู้ประกอบการตัดสินใจได้ว่าควรจะมีผลิตอะไร และปริมาณมากน้อยเพียงใด ถ้าราคาในตลาดของสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งสูงขึ้นก็จะมีผลผลิตสินค้าชนิดนั้นเพิ่มมากขึ้น เพราะผู้ประกอบการมองเห็นกำไรในการผลิต ตรงกันข้ามถ้าราคาสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งลดลงผู้ประกอบการก็จะลดการผลิตลง ดังนั้นเงินจึงมีความจำเป็นในระบบทุนนิยม สำหรับในระบบเศรษฐกิจอื่นก็มีความสำคัญเช่นกัน เพราะการจ่ายค่าจ้างแรงงานก็ต้องจ่ายเป็นเงินและประชาชนก็เอาเงินไปซื้อสินค้าและบริการเช่นเดียวกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเช่นกัน

3. ความหมายของการเงิน

การเงิน น.กิจการเกี่ยวกับเงิน. เรื่องเกี่ยวกับเงิน เช่น เดือนนี้การเงินไม่ค่อยดี. (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน 2556: 116) นอกจากนี้การยังมีความหมายหลายประเด็นดังนี้

การเงิน หรือ Finance หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับเงิน และการตัดสินใจทางการเงินให้เกิดการหมุนเวียน โดยที่เน้นไปที่การจัดสรรด้านการเงินอย่างเป็นระบบโดยสถาบันทางการเงินเพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้ง 3 ประเภท ได้แก่ การเงินสาธารณะ การเงินส่วนบุคคล และการเงินธุรกิจ

การเงิน เป็นการศึกษาและกำหนดวิธีการที่บุคคล, หน่วยงานธุรกิจการค้า และองค์กรต่าง ๆ จะจัดหา, แบ่งสรร และใช้ทรัพยากรเงิน โดยมีการคำนึงถึงความเสี่ยงต่าง ๆ อันอาจเกิดผลกระทบต่อโครงการได้ คำว่า การเงิน จะเกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านี้: การศึกษาเกี่ยวกับเงินตราและสินทรัพย์ต่าง ๆ การบริหารจัดการสินทรัพย์การประเมินและการจัดการความเสี่ยง

จากความหมายของการเงินดังกล่าวสรุปได้ว่า การเงิน หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวกับเงิน ตามหน้าที่หลักของเงินในการเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน การเงินจึงเป็นการตัดสินใจทางการเงินให้เกิดการหมุนเวียน ตั้งแต่การจัดสรรด้านการเงินและการจัดหาเงินอย่างเป็นระบบโดยสถาบันทางการเงินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เจ้าของเงิน โดยทั่วไปการแบ่งการเงิน-อาชาระณะ การเงินส่วนบุคคล และการเงินธุรกิจ ทั้งนี้สหกรณ์จัดว่าเป็นองค์การธุรกิจหนึ่งจำเป็นต้องดำเนินการทางการเงินเช่นกัน

การดำเนินงานการเงินดังกล่าวจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ เรียกว่า ระบบการเงิน ระบบการเงินหมายถึง ระบบที่เอื้ออำนวยความสะดวกให้ผู้ออมและผู้ลงทุนมาพบกันโดยมีตลาดการเงินเป็นตัวกลางซึ่งมีสถาบันสำคัญคือ นายหน้า ผู้ค้า ผู้ประกันการขาย ศูนย์กลางที่ให้บริการทางด้านการขาย ตลอดจนกรอบกฎหมาย ตลาดการเงินจึงมีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจ

โครงสร้างของตลาดการเงินมีส่วนประกอบสำคัญ คือ ผู้ออม ผู้ลงทุน สินทรัพย์ทางการเงิน สถาบันในตลาดการเงิน และราคาหรืออัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ทางการเงิน โดยแต่ละส่วนดังกล่าวนี้ต่างก็มีความสำคัญต่อตลาดการเงินทั้งสิ้น หรือ ระบบการเงินประกอบด้วย หน่วยที่เกินดุล (หรือผู้ออม) ทั้งที่เป็นบุคคลธรรมดา สถาบันหรือหน่วยงานภาคเอกชน ภาครัฐบาล และต่างประเทศซึ่งมีเงินเหลือใช้ หน่วยที่ขาดดุล (หรือผู้ลงทุน) ทั้งที่เป็นบุคคลธรรมดา สถาบันหรือหน่วยงานทั้งภาคเอกชน ภาครัฐบาลและต่างประเทศ ซึ่งเป็นผู้ลงทุนหรือต้องการที่จะใช้เงินทุน สถาบันการเงิน ตลาดการเงิน

ระบบสถาบันการเงินทั้งหมด ซึ่งได้แก่ระบบธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่นๆ ในทางวิชาการนั้น ระบบการเงินหมายถึง ระบบที่เอื้ออำนวยความสะดวกให้ผู้ออมและผู้ลงทุนในระบบเศรษฐกิจมาพบกันโดยมีสถาบันการเงินเป็นสื่อกลาง

ตลาดการเงิน หมายถึง ตลาดที่อำนวยความสะดวกในการโอนหรือเปลี่ยนมือสินทรัพย์ทางการเงินจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง โดยที่สินทรัพย์ทางการเงินนี้อาจจะออกโดยธุรกิจเอกชน สถาบันการเงิน และรัฐบาล ตลาดการเงินจึงมีบทบาทและความสำคัญในระบบเศรษฐกิจมาก

ทั้งนี้ระบบการเงินจะศึกษาในหน่วยที่ 5 ต่อไป

การเงินไม่ว่าจะเป็นการจัดสรรเงินหรือการใช้เงินทุน และการจัดหาเงินทุนต้องอาศัยการจัดการการเงินซึ่งเป็นศาสตร์และศิลป์ในการจัดการการเงิน การเงินเป็นกิจกรรมในการดำเนินงานที่สำคัญอย่างหนึ่งของกิจการ โดยการจัดการการเงินที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพจะทำให้กิจการสามารถดำเนินธุรกิจไปได้และได้รับผลตอบแทนกลับมาจัดสรรคืนให้เจ้าของกิจการหรือผู้ลงทุนและพนักงานเจ้าหน้าที่อย่างเป็นที่น่าพอใจ รายละเอียดการจัดการการเงินของสหกรณ์จะกล่าวถึงในเรื่องต่อไป

กิจกรรม 1.2.1

เงิน และ การเงินหมายถึงอะไร และเกี่ยวข้องกับระบบการเงินอย่างไร จงอธิบาย

(โปรดทำกิจกรรม 1.2.1 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 1.2 เรื่องที่ 1.2.1)

เรื่องที่ 1.2.2

ความหมายและความสำคัญของการจัดการการเงินของสหกรณ์

การเงินเป็นกิจกรรมสำคัญในการจัดหาเงินและการจัดสรรเงินของกิจการเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน โดยผ่านระบบการเงิน ทั้งการดำเนินการทางการเงินได้อย่างเหมาะสมมีประสิทธิภาพต้องอาศัยการจัดการการเงินซึ่งเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการจัดการการเงิน การเงินเป็นกิจกรรมในการดำเนินงานที่สำคัญอย่างหนึ่งของสหกรณ์เป็นทรัพยากรการบริหารที่สำคัญที่ผู้บริหารจัดต้องจัดการให้มีประสิทธิภาพเพื่อนำไปลงทุนในดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนในสินทรัพย์หมุนเวียน สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนหรือลงทุนในสินทรัพย์ถาวรต่างๆ เพื่อให้เกิดกำไรและเงินทุนเพิ่มมากขึ้น การจัดการการเงินที่เหมาะสมมีประสิทธิภาพจะทำให้กิจการสามารถดำเนินธุรกิจไปได้และได้รับผลตอบแทนกลับมาจัดสรรคืนให้เจ้าของกิจการหรือผู้ลงทุนและพนักงานเจ้าหน้าที่สหกรณ์อย่างเป็นที่น่าพอใจ การจัดการการเงินมีความหมายและความสำคัญต่อสหกรณ์ ดังนี้

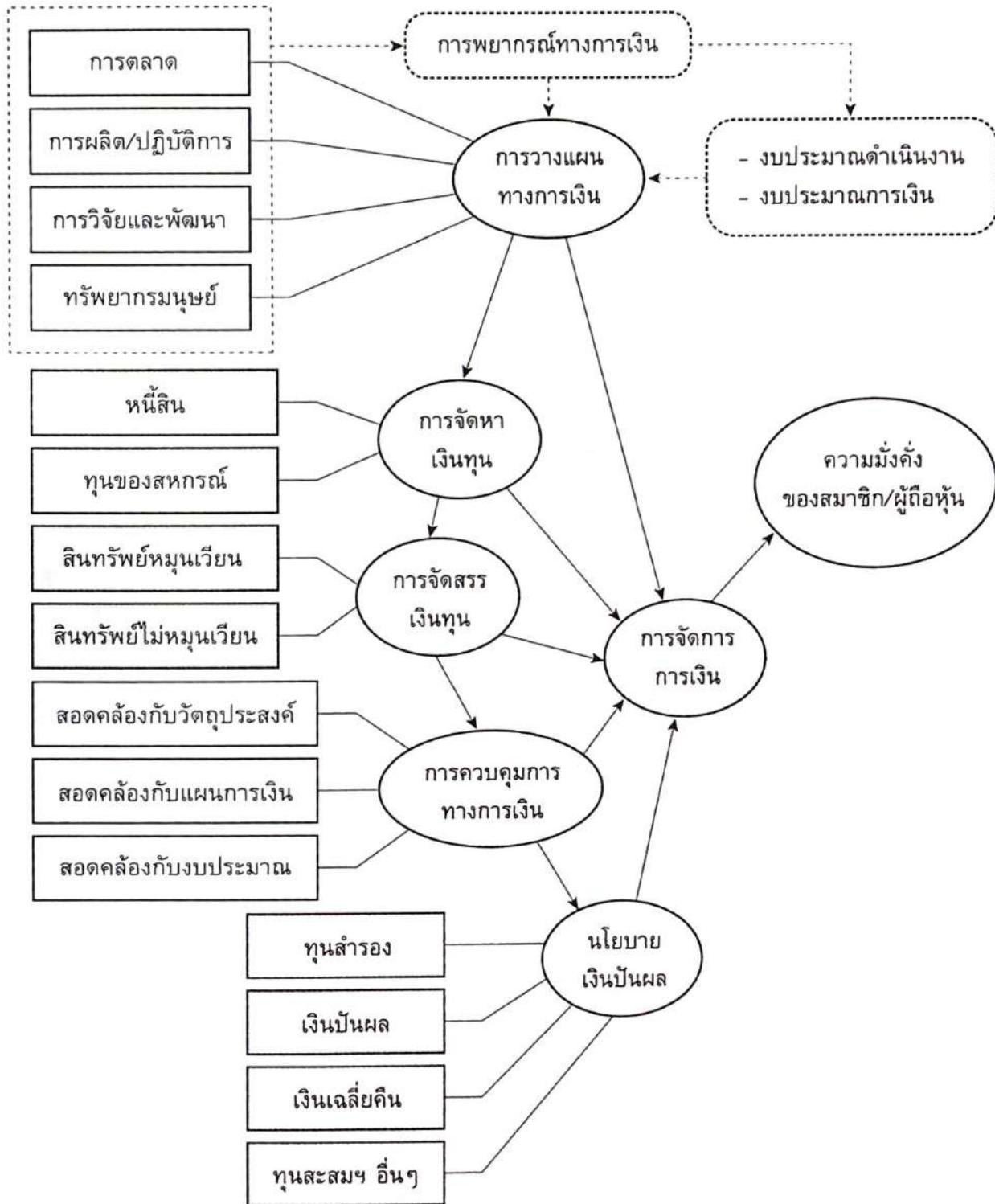
1. ความหมายของการจัดการการเงิน

การจัดการการเงิน (Financial Management) เป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องกับการใช้ข้อมูลทางบัญชีเพื่อนำมาใช้ในการบริหารหรือการจัดการการเงินของกิจการหรือสหกรณ์ซึ่งการจัดการหรือบริหารการเงินหมายถึง การวางแผนทางการเงิน การจัดหาเงินทุน การจัดสรรเงินทุน และการควบคุมทางการเงินตลอดจนการพิจารณาโยบายเงินปันผลของกิจการ เป้าหมายสุดท้ายเพื่อให้กิจการมีความมั่นคงซึ่งจะส่งผลต่อผู้ถือหุ้นได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม ซึ่งในทางธุรกิจจะวัดที่ ความมั่งคั่งของผู้ถือหุ้น (Stock Holder Wealth Maximization)

ความมั่งคั่งของผู้ถือหุ้น หมายถึง หุ้นหุ้นหรือหุ้นสามัญหรือมูลค่าของกิจการสูงขึ้น ราคาหุ้นจะสูงขึ้นเมื่อเทียบกับมูลค่าที่ลงทุน ซึ่งพิจารณาได้จากกำไรต่อหุ้น ทั้งนี้การที่กำไรต่อหุ้นจะสูงขึ้นได้นั้นกิจการต้องมีกำไรสุทธิที่สูงขึ้น นั่นหมายถึงกิจการต้องมีความสามารถในการทำกำไรที่เพิ่มมากขึ้น ธุรกิจขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ยอดขายหรือบริการต้องสูงขึ้น หรือต้นทุนของกิจการต้องต่ำลง ซึ่งจะมีผลต่อราคาหุ้นของกิจการสูงขึ้นในสายตาของนักลงทุนหรือเจ้าของกิจการจะทำให้ผู้ถือหุ้นมั่งคั่งขึ้น เช่น นายธรรมคุณ ลงทุนซื้อหุ้น เอ หุ้นละ 10 บาท จำนวน 1 แสนหุ้น ตอนต้นปี เมื่อถึงปลายปี ราคาตลาดหุ้นที่ลงทุนไว้เพิ่มขึ้นเป็นหุ้นละ 20 บาท นั่นหมายถึง นายธรรมคุณ จะมั่งคั่งขึ้นหุ้นละ 10 บาท ทั้งนี้การที่ราคาตลาดหุ้นจะเพิ่มขึ้นได้นั้นปัจจัยหนึ่งมาจากความสามารถในการทำกำไรของกิจการนั่นเอง แต่การเปลี่ยนแปลงราคาตลาดหุ้นจะมีปัจจัยอื่นๆ อีกซึ่งจะไม่กล่าวถึงในที่นี้

สำหรับสหกรณ์นั้นมูลค่าหุ้นของสหกรณ์คงที่ ความมั่งคั่งของผู้ถือหุ้นหรือสมาชิกสหกรณ์ จะพิจารณาจากความมั่นคงของสหกรณ์ มีความสามารถในการทำกำไรอย่างต่อเนื่อง ธุรกิจเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง และมีสภาพคล่อง เมื่อสหกรณ์มีกำไรเพิ่มขึ้นสมาชิกย่อมจะได้รับเงินปันผลสูงขึ้น นั่นหมายถึง

เป็นการทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น ฐานะทางเศรษฐกิจของสมาชิกดีขึ้น การจัดการเงินอาจจะสรุปได้ดังแสดงในภาพที่ 1.4 ข้างล่างนี้

ภาพที่ 1.4 การจัดการการเงินของสหกรณ์

จากภาพการจัดการการเงินของสหกรณ์ประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญตั้งแต่ การวางแผนทางการเงินของสหกรณ์ ที่จะดำเนินกิจกรรมอะไร ซึ่งต้องสอดคล้องกับการตลาด การผลิตหรือปฏิบัติการ การวิจัยและพัฒนา และทรัพยากรมนุษย์ในสหกรณ์ และต้องใช้เงินทุนจำนวนเท่าใดซึ่งแผนทางการเงินของสหกรณ์จะจัดทำในรูปของงบประมาณทางการเงินซึ่งจะได้จากการพยากรณ์ทางการเงิน และสอดคล้องกับงบประมาณดำเนินงาน เมื่อมีการวางแผนแล้ว จะต้องนำมาสู่การจัดการจัดหาเงินทุนให้ตามแผนที่วางไว้ และต้องจัดหาเงินทุนให้มีต้นทุนทางการเงินต่ำที่สุดด้วย เพื่อจะนำมาจัดสรรเงินทุนไปลงทุนในสินทรัพย์ต่างๆ เพื่อให้กิจการก่อให้เกิดรายได้มากที่สุด นอกจากนั้นจำเป็นจะต้องมีการควบคุมการดำเนินงานทางการเงิน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนทางการเงิน และเมื่อกิจการมีกำไรแล้วจำเป็นจะต้องพิจารณานโยบายเงินปันผลว่าจะจัดสรรกำไรสุทธิอย่างไร จึงจะเหมาะสม

ทั้งนี้การจัดการการเงินของทุกกิจกรรมเพื่อให้กิจการมีกำไรสุทธิมากที่สุดส่งผลถึงความมั่งคั่งของสมาชิกผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของนั่นเอง

1.1 การวางแผนทางการเงิน การดำเนินงานทางการเงินของสหกรณ์จำเป็นต้องมีการวางแผนทางการเงินเช่นเดียวกับกิจกรรมอื่นของกิจการ ซึ่งการวางแผนทางการเงินต้องสอดคล้องแผนการตลาด แผนการผลิตหรือบริการ แผนการวิจัยและพัฒนา ตลอดจนแผนด้านทรัพยากรมนุษย์ด้วย เพราะเหตุว่าทุกกิจกรรมของกิจการจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยทรัพยากรที่เป็นเงินทุนเพื่อใช้ในการจัดการ และสอดคล้องกับความต้องการของกิจการที่ต้องการหารายได้ หรือดำเนินกิจกรรมตามความต้องการของสมาชิกเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์นั่นเอง

การวางแผนทางการเงินได้ดีจะต้องมีการพยากรณ์ทางการเงินโดยมีเครื่องมือต่างๆ ที่นำมาใช้ในการวางแผนหลายเครื่องมือด้วยกัน กิจการจะต้องเลือกให้เหมาะสมกับการนำมาใช้ และท้ายสุดของการวางแผนทางการเงินจะจัดทำออกมาในรูปของงบประมาณต่างๆ เช่น งบกำไรขาดทุนประมาณการ งบกระแสเงินสดประมาณการ เป็นต้น ซึ่งจะสอดคล้องกับงบประมาณดำเนินงาน และจะใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน และควบคุมการดำเนินงานต่อไป รายละเอียดจะศึกษาในหน่วยที่ 8 การวางแผนและการควบคุมทางการเงินของสหกรณ์

1.2 การจัดหาเงินทุน เมื่อสหกรณ์มีแผนทางการเงินที่จะดำเนินงานซึ่งต้องใช้เงินทุนเพื่อการดำเนินงานในทุกกิจกรรมแล้ว สหกรณ์จะต้องจัดหาเงินทุนไม่ว่าจากส่วนของหนี้สินหรือการก่อหนี้ จากส่วนของเจ้าของหรือจากทุนของสหกรณ์เช่น ทุนเรือนหุ้น ทุนสำรอง หรือทุนต่างๆ ก็ตาม การจัดหาเงินทุนดังกล่าวเพื่อใช้ในการดำเนินงานตามแผนงานที่ได้วางไว้ ซึ่งเป้าหมายของการจัดหาเงินทุนเพื่อให้ได้เงินทุนตามจำนวนที่ต้องการ ในเวลาที่ต้องการ และให้มีต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายต่ำที่สุด และมีความเสี่ยงทางการเงินที่เหมาะสมด้วย ซึ่งต้องพิจารณาจัดหาจากแหล่งเงินทุนต่างๆ และจัดโครงสร้างเงินทุนอย่างเหมาะสมด้วย รายละเอียดจะศึกษาในหน่วยที่ 11 การจัดการหนี้สินและทุนของสหกรณ์

1.3 การจัดสรรเงินทุน หรือการใช้เงินทุน เมื่อมีเงินวางแผนทางการเงินได้แล้วจะต้องมาจัดสรรทุนหรือการใช้เงินตามแผนที่ได้วางไว้ เพื่อให้เกิดรายได้หรือผลตอบแทนกับสหกรณ์ แต่อย่างไรก็ตามการลงทุนไม่ว่าจะเป็นสินทรัพย์หรือลงทุนทางการเงินของสหกรณ์จะต้องมีความเสี่ยงทั้งสิ้น รายละเอียดความเสี่ยงและผลตอบแทนของสหกรณ์จะศึกษาในหน่วยที่ 7

การลงทุนในสินทรัพย์ของสหกรณ์ไม่ว่าจะเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนหรือไม่หมุนเวียนก็ตาม จะต้องจัดสรรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับแหล่งเงินทุนและลักษณะธุรกิจของกิจการด้วย เงินทุนหมุนเวียนที่ต้องบริหารจัดการได้แก่ เงินสด และเงินฝากธนาคาร เงินลงทุนในหลักทรัพย์ตามความต้องการ ลูกหนี้การค้า สินค้าคงเหลือ และวัสดุคงเหลือ รวมถึงลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นต่างๆ ต้องบริหารเพื่อให้กิจการมีสภาพคล่องและมีกำไร การบริหารสินทรัพย์หมุนเวียนแต่ละชนิดมีเครื่องมือในการบริหารจัดการที่ต่างกันอย่างออกไป ผู้บริหารต้องเลือกให้เหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับกิจการโดยเน้นสภาพคล่องมากกว่าการทำกำไร รายละเอียดการจัดการสินทรัพย์หมุนเวียนของสหกรณ์จะศึกษาในหน่วยที่ 9

ส่วนการลงทุนในสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนได้แก่ ที่ดิน อาคาร โรงงาน เครื่องจักร หรือลูกหนี้ระยะยาว หรือเงินลงทุนระยะยาวอื่น เป็นการลงทุนเพื่อก่อให้เกิดผลผลิตเป็นสินค้าหรือบริการเพื่อให้กิจการเกิดรายได้เช่นกัน เครื่องมือในการช่วยตัดสินใจลงทุนระยะยาวของกิจการต้องพิจารณาวิเคราะห์อย่างเหมาะสมเพื่อประกอบการตัดสินใจเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในระยะสั้น และระยะยาวของกิจการ รายละเอียดการจัดการสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนของสหกรณ์จะศึกษาในหน่วยที่ 10

ทั้งนี้การตัดสินใจลงทุนในสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนไม่ว่าจะเป็นการลงทุนในสินทรัพย์ถาวร เช่น สร้างโรงงานแปรรูปน้ำมันดิบ โรงสีข้าวของสหกรณ์ หรือสร้างตลาดกลาง รวมถึงการขยายธุรกิจใหม่ เช่น สร้างสถานีบริการน้ำมัน ขยายโรงสีข้าว ตลอดจนการลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงินในระยะยาวซึ่งจะต้องตัดสินใจลงทุนในปัจจุบันแต่ผลตอบแทนที่จะได้ในอนาคตข้างหน้า การตัดสินใจดังกล่าวจะต้องอยู่ภายใต้มูลค่าของเงินตามเวลาช่วยในการตัดสินใจด้วย ซึ่งจะศึกษาในหน่วยที่ 7 ต่อไป

1.4 การควบคุมการดำเนินงานทางการเงิน เป็นการควบคุมการดำเนินงานทางการเงินเพื่อให้สอดคล้องกับแผนการเงินหรือสอดคล้องกับงบประมาณ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจการด้วยซึ่งจะต้องมีการควบคุมในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดหาเงินทุน ด้านการจัดสรรเงินทุน การควบคุมการดำเนินงานทางการเงินซึ่งมีเครื่องมือและวิธีการควบคุมหลายวิธีด้วยกันเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ และสามารถใช้ประโยชน์ในการวางแผนต่อไปในอนาคตได้ด้วย รายละเอียดจะศึกษาในหน่วยที่ 8 การวางแผนและการควบคุมทางการเงินของสหกรณ์

1.5 นโยบายเงินปันผล เป็นการพิจารณาจากจัดสรรกำไรสุทธิของสหกรณ์ การจัดการการเงินของสหกรณ์จะต้องพิจารณาถึงนโยบายเงินปันผล เมื่อสหกรณ์ดำเนินงานมีกำไรจะต้องพิจารณาต่อไปว่าจะจ่ายเงินปันผลหรือจัดสรรกำไรอย่างไรให้เหมาะสมและผู้ถือหุ้นหรือสมาชิกพอใจ เช่น การจะจ่ายเงินปันผลจำนวนเท่าใด หรือจะจัดสรรเป็นทุนสำรองเล็กน้อยเพียงใดหรือจะจ่ายเป็นเงินเฉลี่ยตามส่วนธุรกิจอย่างไร เพราะเมื่อได้ตัดสินใจแล้วจะมีผลกระทบต่อทุนของสหกรณ์ด้วย เช่น สหกรณ์จ่ายเงินปันผลจำนวนมาก การจัดสรรเป็นทุนสำรองของสหกรณ์จะน้อยลงสภาพคล่องของสหกรณ์จะลดลง เป็นต้น ดังนั้นในการตัดสินใจในนโยบายเงินปันผลเป็นเรื่องที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารที่ต้องตัดสินใจอย่างรอบคอบเช่นกัน รายละเอียดจะศึกษาในหน่วยที่ 11 การจัดการหนี้สินและทุนของสหกรณ์

2. ความสำคัญของการจัดการการเงิน

การจัดการการเงินของสหกรณ์ เป้าหมายสุดท้ายเพื่อให้สหกรณ์มีความมั่นคงซึ่งจะส่งผลต่อสมาชิกหรือผู้ถือหุ้นได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสมซึ่งในทางธุรกิจจะวัดที่ความมั่งคั่งของผู้ถือหุ้น สำหรับสหกรณ์ทำให้สหกรณ์มีกำไรซึ่งจะจัดสรรกำไรสุทธิคืนสมาชิกหรือเจ้าของ ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของสมาชิกดีขึ้น กิจกรรมหลักที่ต้องดำเนินการได้แก่ การวางแผนทางการเงิน การจัดหาเงินทุน การจัดสรรเงินทุนหรือการใช้เงินทุน และการควบคุมทางการเงิน ตลอดจนการพิจารณานโยบายเงินปันผลของสหกรณ์ ดังนั้นความสำคัญของการจัดการการเงินของสหกรณ์มีดังนี้

2.1 ทำให้มีการกำหนดเป้าหมายในการบริหารการเงินที่ชัดเจนเพื่อความมั่งคั่งสูงสุดของเจ้าของหรือผู้ถือหุ้น

2.2 ทำให้มีการวางแผนทางการเงินที่สอดคล้องกับแผนการตลาด แผนการผลิตและ/หรือบริการ แผนการวิจัยและพัฒนา และแผนทรัพยากรมนุษย์ในสหกรณ์

2.3 ทำให้การจัดหาเงินทุนได้สนองความต้องการของสหกรณ์และมีต้นทุนที่ต่ำ

2.4 ทำให้การจัดสรรเงินทุนหรือใช้เงินทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีรายได้ และมีสภาพคล่องทางการเงินด้วย

2.5 ทำให้มีการควบคุมการดำเนินงานตามแผนทางการเงิน สอดคล้องกับงบประมาณ และวัตถุประสงค์ของสหกรณ์

2.6 ทำให้สามารถจัดสรรกำไรสุทธิได้อย่างเหมาะสม และทำให้ผู้ถือหุ้นและกิจการเจริญก้าวหน้าต่อไป

ทั้งนี้หน้าที่ของการจัดการการเงินของสหกรณ์ทั่วไปต้องการกำไรสูงสุดเพื่อความมั่งคั่งของผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของกิจการหรือสมาชิคนั่นเอง ซึ่งพิจารณาจากมูลค่าธุรกิจของกิจการโดยพิจารณาการมีกำไรสุทธิมากที่สุด และเมื่อกำไรสุทธิสูง มูลค่าของกิจการก็จะสูงด้วย และมูลค่าหุ้นของกิจการก็จะสูงมากด้วยสำหรับธุรกิจทั่วไป แต่สำหรับสหกรณ์นั้นมูลค่าหุ้นคงที่ดังนั้นมูลค่าธุรกิจของสหกรณ์พิจารณาจากกำไรสุทธิที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งก็นำมาสู่การที่สมาชิกจะได้รับผลตอบแทนเป็นเงินปันผลที่สูงขึ้น ฐานะทางเศรษฐกิจของสมาชิกดีขึ้น

กิจกรรม 1.2.2

การจัดการการเงินของสหกรณ์มีกิจกรรมหรือหน้าที่สำคัญอะไรบ้าง จงอธิบาย

(โปรดทำกิจกรรม 1.2.2 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 1.2 เรื่องที่ 1.2.2)

เรื่องที่ 1.2.3

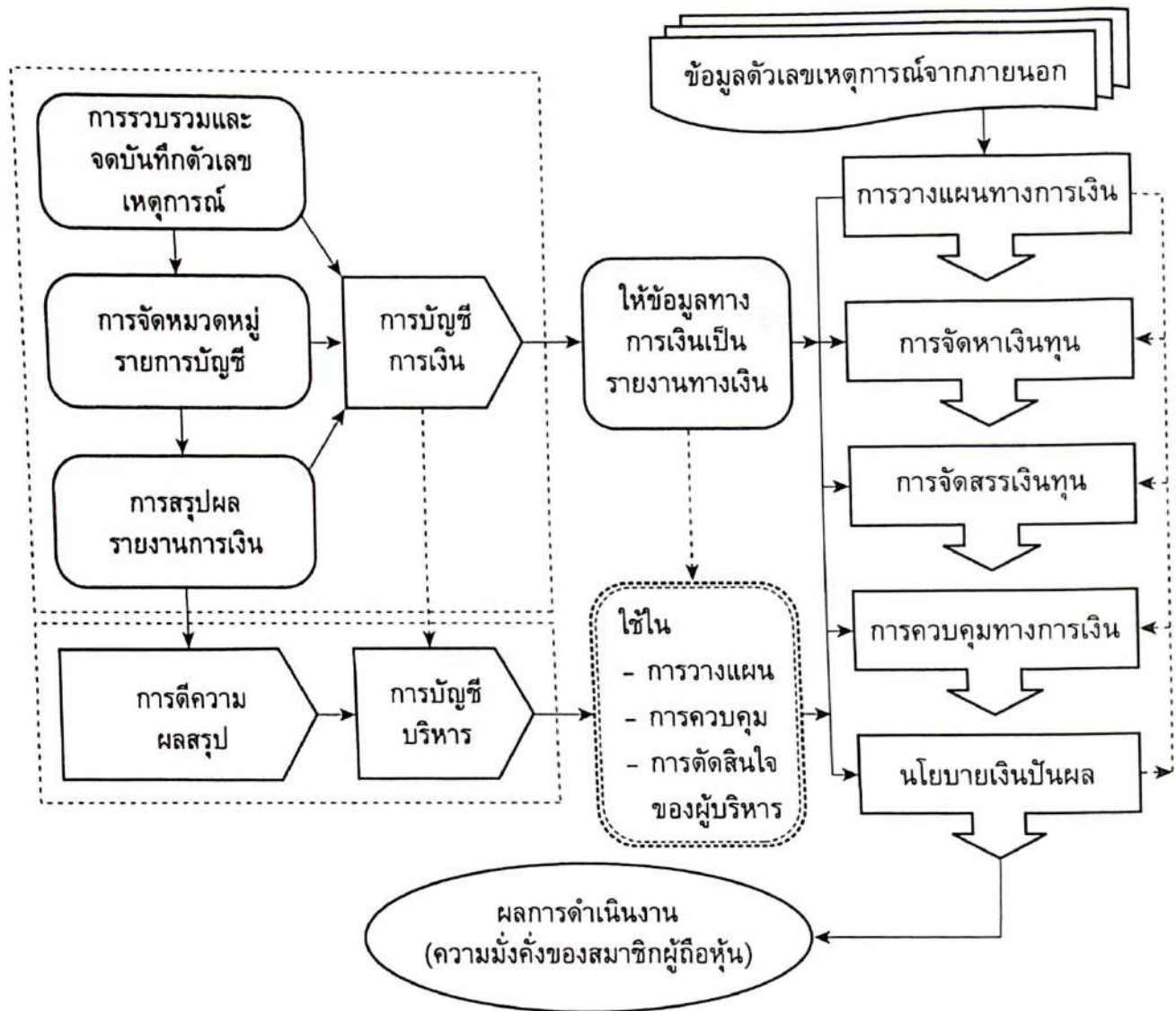
ความสัมพันธ์ของการบัญชีและการจัดการการเงินของสหกรณ์

การบัญชีเป็นศิลปะของการรวบรวม บันทึก จำแนก และทำสรุปข้อมูล เหตุการณ์ทางเศรษฐกิจ ในรูปตัวเงินของสหกรณ์ ผลงานขั้นสุดท้ายของการบัญชี คือ การให้ข้อมูลทางการเงิน เป็นรายงานทางการเงิน เช่น งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด และหมายเหตุประกอบ เป็นต้น ซึ่งเป็นประโยชน์แก่บุคคลหลายฝ่าย และผู้ที่สนใจในกิจกรรมของสหกรณ์ ในเบื้องต้นนั้นเป็นการบัญชีการเงิน และนำรายงานทางการเงินมาสู่การวิเคราะห์และการตีความผลสรุปเพื่อใช้ในการวางแผน ควบคุมการดำเนินงานและตัดสินใจภายในสหกรณ์ซึ่งจัดเป็นการบัญชีบริหาร

การจัดการการเงินเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องกับการใช้ข้อมูลทางบัญชีเพื่อนำมาใช้ในการบริหารหรือการจัดการการเงินของสหกรณ์ซึ่งการจัดการการเงินหมายถึง การวางแผนทางการเงิน การจัดหาเงินทุน การจัดสรรเงินทุน และการควบคุมทางการเงิน ตลอดจนการกำหนดนโยบายเงินปันผลของสหกรณ์ เป้าหมายสุดท้ายเพื่อให้กิจการมีความมั่นคงซึ่งจะส่งผลต่อสมาชิกและผู้ถือหุ้นได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสมหรือสร้างความมั่งคั่งของสมาชิกผู้ถือหุ้น การบัญชีกับการจัดการการเงินและการจัดการตามหน้าที่ธุรกิจของสหกรณ์ จะมีความสัมพันธ์ ดังนี้

1. การบัญชีกับการจัดการการเงิน

การบัญชีและการจัดการการเงินของสหกรณ์เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกันและมีกิจกรรมย่อยหลายกิจกรรมที่ผู้บริหารหรือนักการบัญชีการเงินต้องวิเคราะห์สรุปให้ข้อเสนอแนะประกอบการตัดสินใจการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสหกรณ์โดยรวมดังภาพข้างล่างนี้ซึ่งจากภาพจะเห็นได้ว่าการบัญชีของสหกรณ์จะให้ข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์เพื่อนำมาบริหารจัดการให้มีกำไรสุทธิสูงสุดและจะสร้างความมั่งคั่งแก่สมาชิกผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของสหกรณ์นั่นเอง

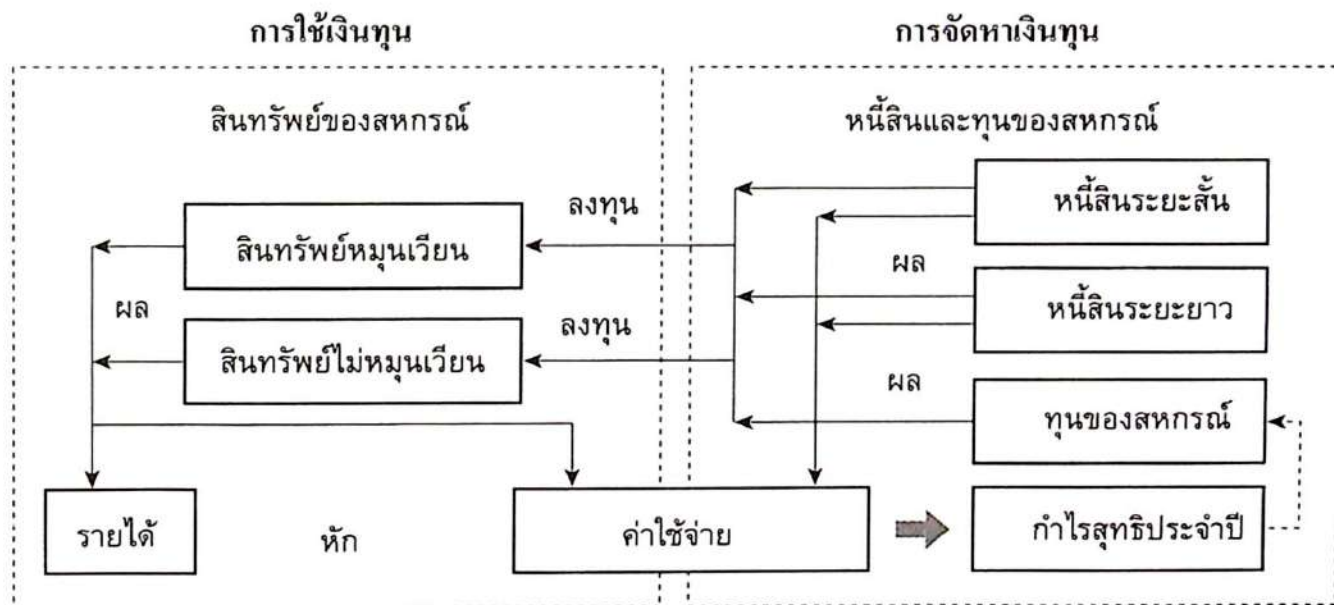
ภาพที่ 1.5 ความสัมพันธ์ระหว่างการบัญชีและการจัดการเงินของสหกรณ์

การบัญชีของสหกรณ์เริ่มตั้งแต่การรวบรวมและจัดบันทึก ข้อมูลเหตุการณ์ซึ่งเกี่ยวข้องกับการระบบบัญชี การวางระบบเอกสาร การรวบรวมข้อมูล ซึ่งจะต้องมีการวางระบบตามรูปแบบที่ดีและมีการพัฒนาให้ทันต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปและจะต้องมีการเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบเพื่อลดขั้นตอนในการดำเนินงาน และลดค่าใช้จ่าย การจัดหมวดหมู่ รายการสินทรัพย์ หนี้สิน ทุนของสหกรณ์ รายได้ และรายจ่าย ซึ่งจัดหมวดหมู่ไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยส่วนงานที่เกี่ยวข้องหรือตามหลักการบัญชีทั่วไป ซึ่งจะมีผลมาจากการวางระบบบัญชีตั้งแต่แรกด้วย และก็นำมาสู่การสรุปผลข้อมูลหรือรายงานทางการเงินเป็นงบการเงินต่างๆ ของสหกรณ์ที่ให้ข้อมูลต่อการตัดสินใจ ไม่ว่าจะเป็นงบการเงิน หรือรายงานอย่างอื่นที่เกี่ยวข้อง และเมื่อได้งบการเงินมาแล้วระบบบัญชีสามารถนำมาวิเคราะห์งบการเงินเพื่อนำมาตีความสรุปผลได้อย่างทันช่วงเวลาที่ต้องการ ต้องนำมาสู่กระบวนการวิเคราะห์ และที่สำคัญไม่ยิ่งกว่าการวางระบบบัญชีที่เหมาะสมคือผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับระบบที่เป็นประโยชน์ และนำผลการสรุปมาใช้ประโยชน์ด้วย

สำหรับสหกรณ์ที่เริ่มดำเนินการยังไม่มีงบการเงินที่บัญชีจำเป็นอย่างยี่งที่จะต้องให้มีการจัดทำซึ่งจะต้องเริ่มตั้งแต่การรวบรวมและจัดบันทึกข้อมูลตัวเลขเหตุการณ์ การจัดหมวดหมู่ การสรุปผลข้อมูลออกมาเป็นรายงานทางการเงินซึ่งจะนำไปสู่การวิเคราะห์ตีความผลสรุปได้ และนำมาจัดการการเงินของสหกรณ์ได้

การจัดการการเงินนั้นสหกรณ์จะต้องพิจารณาตั้งแต่การวางแผนทางการเงิน ซึ่งจะต้องมีการวางแผนในระยะสั้น เป็นแผนงานงบประมาณประจำปี ซึ่งจะต้องพิจารณาทั้งกระบวนการจัดการการเงินของสหกรณ์ และจะต้องสัมพันธ์กับแผนการตลาด การผลิตหรือบริการของกิจการ การวิจัยและพัฒนา ตลอดจนทรัพยากรมนุษย์ในกิจการ และการดำเนินงานด้านอื่นด้วย ซึ่งจะต้องจัดทำในลักษณะของแผนธุรกิจนั่นเอง เมื่อมีการวางแผนทางการเงินที่ดีแล้วสามารถนำไปการจัดการหาเงินทุน การจัดสรรเงินทุน การควบคุมทางการเงิน เพื่อให้สหกรณ์ดำเนินกิจการบรรลุตามวัตถุประสงค์มีกำไรสุทธิสูงที่สุด สหกรณ์มีฐานะมั่นคง และสุดท้ายเมื่อมีกำไรสุทธิแล้วจะต้องมีการพิจารณาเงินปันผลหรือนโยบายเงินปันผลของกิจการซึ่งจะต้องพิจารณาผลกระทบในระยะยาวของสหกรณ์ด้วย

ทั้งนี้การจัดการการเงินของสหกรณ์จะต้องมีจัดหาเงินทุนและการใช้เงินทุนหรือการจัดสรรเงินทุนให้สอดคล้องกับซึ่งการจัดการหาเงินทุนของสหกรณ์ด้วย เพื่อให้สหกรณ์มีกำไรสุทธินั่นเอง ดังสรุปตามภาพข้างล่างนี้

ภาพที่ 1.6 การจัดหาเงินทุนและการใช้เงินทุนของสหกรณ์

จากภาพการจัดการหาเงินทุนและการใช้เงินทุนของสหกรณ์ อาจจะพิจารณาได้ทั้งกรณีสหกรณ์มีแผนการการใช้เงินทุนของสหกรณ์อยู่แล้วจะลงทุนในสินทรัพย์ไม่ว่าจะเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนหรือสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนจะทำให้สหกรณ์มีรายได้ รวมทั้งมีสภาพคล่อง และในการดำเนินงานจะต้องมีค่าใช้จ่ายในการ

ดำเนินงาน รวมทั้งต้นทุนการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นต้นทุนทางการเงิน หรือต้นทุนในการผลิตหรือจำหน่ายสินค้า เป็นต้น จะทำให้สหกรณ์มีความต้องการเงินทุนเพิ่มจะต้องไปจัดหาจากแหล่งเงินทุน หรือ

กรณีสหกรณ์มีเงินทุนอยู่แล้วไม่ว่าจะเป็นหนี้สิน หรือทุนของสหกรณ์ สหกรณ์จะต้องมีแผนการใช้เงินทุนให้สอดคล้องกับแหล่งเงินทุน จะทำให้สหกรณ์มีเงินทุนเพื่อลงทุนในสินทรัพย์นั้นเอง แต่การจัดการเงินทุนจะต้องมีต้นทุนเงินทุน

ทั้งนี้การใช้เงินทุนโดยการลงทุนในสินทรัพย์จะทำให้สหกรณ์มีรายได้ และมีค่าใช้จ่ายรวมทั้งต้นทุนด้วย ส่วนการจัดเงินทุนจะมีต้นทุนเงินทุนและค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เมื่อนำมาหักลบสุดท้ายจะทำให้สหกรณ์มีกำไรสุทธิประจำปี นั้นเอง และเมื่อมีกำไรสุทธิประจำปีจะนำไปสู่นโยบายเงินปันผลหรือการจัดสรรกำไรสุทธิของสหกรณ์ ไม่ว่าจะเป็นทุนสำรอง หรือจ่ายเงินปันผลหรือจัดสรรอื่นๆ ตามข้อบังคับของสหกรณ์ ซึ่งส่วนใหญ่จะจ่ายเป็นเงินสดซึ่งจัดเป็นสินทรัพย์ จะทำให้สินทรัพย์และทุนของสหกรณ์ลดลงไปด้วย รายละเอียดทั้งหมดจะศึกษาในหน่วยต่อไปดังที่กล่าวแล้ว

2. การบัญชีกับการจัดการตามหน้าที่ธุรกิจของสหกรณ์

การบัญชีจะให้ข้อมูลเป็นรายงานทางการเงิน และนำไปสู่การบัญชีบริหารและการจัดการการเงินของสหกรณ์ โดยเฉพาะในส่วนแรกคือการวางแผนทางการเงินของสหกรณ์ จะต้องสอดคล้องกับแผนการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ด้วย หรือการจัดการตามหน้าที่ธุรกิจ ได้แก่ การจัดการการตลาด การจัดการการผลิตและปฏิบัติการ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ และการจัดการการเงิน เพื่อการจัดการสหกรณ์โดยรวมดังที่กล่าวกันในปัจจุบัน การตลาดนำเพื่อสนองความต้องการของลูกค้า ซึ่งจะนำมาสู่การผลิตหรือบริการเพื่อสนองความต้องการของตลาด ทั้งนี้ไม่จำเป็นการจัดการการตลาด และการจัดการการผลิตและปฏิบัติการต้องอาศัยทั้งทรัพยากรมนุษย์มาขับเคลื่อนการดำเนินงานในทุกชั้นตอน

และสุดท้ายจะต้องมีการรวบรวม จัดบันทึก ตัวเลขเหตุการณ์หรือการการบัญชี และสรุปเป็นรายงานการเงินสรุปว่าสหกรณ์จะมีกำไรมากน้อยเพียงใด และการดำเนินงานทั้งหมดก็ต้องอาศัยเงินทุนหรือการจัดการการเงินนั่นเอง ทั้งอาจแสดงได้จากตัวอย่างงบกำไรขาดทุนของสหกรณ์ข้างล่างนี้

สหกรณ์การเกษตร..... จำกัด

งบกำไรขาดทุน

สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 25x9

		บาท	%
<div style="border: 1px dashed black; border-radius: 50%; padding: 5px; display: inline-block;">การตลาด</div> → ขาย/บริการ → <u>หัก</u> ต้นทุนขาย/บริการ (งบต้นทุนขาย/บริการ) กำไรขั้นต้น → <u>บวก</u> รายได้เฉพาะธุรกิจ → <u>หัก</u> ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ กำไรเฉพาะธุรกิจ (รายละเอียด 1-4*) → <u>บวก</u> รายได้อื่น (รายละเอียด 5) รวม → <u>หัก</u> ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (รายละเอียด 6*) กำไรสุทธิ <div style="border: 1px dashed black; border-radius: 50%; padding: 5px; display: inline-block;">ทรัพย์สินมนุษย์</div>			
		131,380,185.30	100.00
		<u>66,039,880.29</u>	<u>50.27</u>
		65,340,305.01	49.73
		<u>2,191,187.61</u>	<u>1.67</u>
		67,531,492.62	51.40
		<u>46,257,522.04</u>	<u>35.21</u>
		21,273,970.58	16.19
		<u>2,274,372.81</u>	<u>1.73</u>
		23,548,343.39	17.92
	<u>9,829,357.59</u>	<u>7.48</u>	
	<u>13,718,985.80</u>	<u>10.44</u>	

* รายละเอียด 1-4 และ 6 มิได้แสดงในที่นี้ แต่ในงบการเงินของสหกรณ์จะแสดงรายละเอียดทั้งหมด ระบุ จำนวนเงิน และร้อยละ

จากงบกำไรขาดทุนของสหกรณ์ ประกอบด้วย ขาย/บริการ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้มาจากการจัดการ การตลาดของสหกรณ์ หรือจากการวางแผนการตลาด นั้นหมายถึง การที่สมาชิกหรือลูกค้ามาซื้อสินค้า หรือบริการของสหกรณ์จำนวนมากๆ ยอดขาย/บริการของสหกรณ์ก็จะมากไปด้วย จากความต้องการของ ตลาดหรือลูกค้าของสหกรณ์จะต้องทำการผลิตหรือบริการที่สนองความต้องการของตลาด เป็นการจัดการ การผลิตหรือปฏิบัติการหรือบริการ

การจัดการการผลิตหรือปฏิบัติการเป็นการผลิตสินค้าหรือบริการตั้งแต่การจัดหาปัจจัยการผลิต/ บริการ นำมาสู่กระบวนการผลิต ให้เป็นสินค้าหรือบริการ ตามปริมาณ คุณภาพ และต้นทุนต่ำที่สุด ตลอด จนทันเวลาที่ตลาดต้องการด้วย ซึ่งในทางการเงินจะจัดทำเป็นงบต้นทุนขาย/บริการ ซึ่งแสดงเป็นต้นทุน ขาย/บริการในงบกำไรขาดทุน ซึ่งจะเป็ค่าวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงทางตรง ค่าใช้จ่ายในการผลิตทางตรง และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องนั่นเอง

ทั้งนี้ในการดำเนินงานสหกรณ์ทุกขั้นตอนจะต้องอาศัยการจัดการทรัพย์สินมนุษย์ซึ่งจะต้องรวม ทั้งการตลาด การผลิต/บริการ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ซึ่งในงบกำไรขาดทุนซึ่งจะปรากฏเป็นค่าใช้จ่ายใน การดำเนินงานของสหกรณ์

และสุดท้ายสหกรณ์จะมีกำไรสุทธิซึ่งเป็นผลมาจากการจัดการการตลาด การจัดการการผลิต/บริการ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ นั้นเอง และนำมาสู่การสรุปข้อมูลทางการบัญชีนำมาสู่การจัดการการเงิน ซึ่งประกอบด้วยงบกำไรขาดทุนประมาณการ งบแสดงฐานะการเงินประมาณการ งบกระแสเงินสดประมาณการ และงบประมาณการลงทุน รวมถึงการควบคุมทางการเงินต่อไป รายละเอียดจะศึกษาในหน่วยที่ 8 การวางแผนและการควบคุมทางการเงินของสหกรณ์

โดยสรุปการบัญชีตั้งแต่การรวบรวมและจัดบันทึกตัวเลขเหตุการณ์ การจัดหมวดหมู่รายการบัญชี การสรุปผลรายงานการเงิน และการตีความผลสรุป จะให้ข้อมูลนำมาสู่การจัดการการเงินของสหกรณ์ ตั้งแต่การวางแผนทางการเงิน การจัดหาเงินทุน การจัดสรรเงินทุน การควบคุมทางการเงิน และนโยบายเงินปันผลเพื่อให้สามารถจัดการการจัดหาเงินทุน การใช้เงินทุนของสหกรณ์ที่มีอยู่ให้มีกำไรสุทธิสูงที่สุด แต่สหกรณ์จะคืนกำไรสุทธิสู่สมาชิกผู้ถือหุ้นทำให้สมาชิกสหกรณ์มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นหรือมั่งคั่งขึ้นนั่นเอง

การบัญชีจะเป็นการสรุปผลการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ตามหน้าที่ธุรกิจตั้งแต่การจัดการการตลาด เพื่อสนองความต้องการของตลาด การบัญชีจะแสดงเป็นยอดขายหรือบริการ แต่การที่สหกรณ์จะสนองความต้องการของตลาดได้ต้องมีการผลิตสินค้าหรือบริการ ซึ่งแสดงเป็นต้นทุนขายหรือบริการ และทุกกิจกรรมการจัดการสหกรณ์จะต้องอาศัยทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งในทางบัญชีจะเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ค่าแรง เงินเดือนค่าจ้าง เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันในทุกหน้าที่ธุรกิจของสหกรณ์ไม่ว่าจะเป็นการบัญชี การจัดการการเงิน และการจัดการตามหน้าที่ธุรกิจของสหกรณ์

กิจกรรม 1.2.3

1. การบัญชีมีความสัมพันธ์กับการจัดการการเงินของสหกรณ์อย่างไร
2. การบัญชีมีความสัมพันธ์กับการจัดการตามหน้าที่ธุรกิจของสหกรณ์อย่างไร

(โปรดทำกิจกรรม 1.2.3 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 1.2 เรื่องที่ 1.2.3)

แผนการสอนตอนที่ 1.3

แนวคิดพื้นฐานการภาษีอากรสำหรับสหกรณ์

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 1.3 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

- 1.3.1 ความหมาย และประเภทของภาษีอากร
- 1.3.2 ภาษีอากรที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์
- 1.3.3 การบริหารภาษีอากรของสหกรณ์

แนวคิด

1. ภาษีอากรคือสิ่งที่รัฐบาลบังคับเก็บจากราษฎรเพื่อใช้เป็นประโยชน์ส่วนรวมโดยไม่ได้มีสิ่งตอบแทนโดยตรงแก่ผู้เสียภาษีอากร จำแนกตามลักษณะการรับภาระภาษี ได้แก่ ภาษีทางตรง และภาษีทางอ้อม ถ้าจำแนกตามกฎหมายประมวลรัษฎากรได้แก่ ภาษีเงินได้ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ และอากรแสตมป์
2. ภาษีอากรที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ได้แก่ ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่าย ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย และอากรแสตมป์ ซึ่งสหกรณ์เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายสหกรณ์ได้สิทธิประโยชน์ทางภาษีอากรในบางประเภทภาษีอากร และมีหน้าที่ต้องดำเนินการตามกฎหมายภาษีอากรที่เกี่ยวข้อง
3. การบริหารภาษีอากรของสหกรณ์เพื่อให้สหกรณ์ได้รับประโยชน์สูงสุด ลดต้นทุนให้ต่ำลง ภายใต้เงื่อนไขที่ถูกต้องตามกฎหมาย และเป็นการทำงานอย่างรัดกุมเพื่อป้องกันการกระทำที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ผู้บริหารภาษีอากรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการเสียภาษีอากรอย่างดี

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 1.3.1 “ความหมาย และประเภทของภาษีอากร” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายความหมาย และประเภทของภาษีอากรได้
2. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 1.3.2 “ภาษีอากรที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายภาษีอากรที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ได้
3. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 1.3.3 “การบริหารภาษีอากรของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายการบริหารภาษีอากรของสหกรณ์ได้

เรื่อง 1.3.1

ความหมาย และประเภทของภาษีอากร

รัฐบาลมีหน้าที่หลายประการในการทำให้ประชาชนอยู่ดีมีสุข นอกจากหน้าที่ในการรักษาความสงบภายในประเทศ และป้องกันประเทศแล้ว ยังมีหน้าที่ในด้านการจัดการดูแลและส่งเสริมการสาธารณสุข การศึกษา การเกษตร การอุตสาหกรรม การสื่อสาร การพลังงาน และการพาณิชย์อื่นๆ อีกด้วย ตลอดจนการพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้าน

การดำเนินงานกิจการของรัฐบาลดังกล่าว เห็นได้ชัดเจนว่าต้องมีค่าใช้จ่ายรัฐบาลจึงจำเป็นต้องหารายได้เพื่อให้พอกับค่าใช้จ่ายนั้น รายได้ของรัฐบาลได้มาจากหลายทาง เช่น การเก็บภาษีอากร การขายสินค้า การให้บริการ การรับบริจาคหรือความช่วยเหลือ ฯลฯ แต่ในบรรดารายได้เหล่านี้ ภาษีอากรเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดของรัฐบาล บางครั้งรัฐบาลอาจต้องกู้ยืมเงินมาใช้หรือพิมพ์ธนบัตรด้วยเพื่อนำไปใช้จ่ายของรัฐบาลนั่นเอง

1. ความหมายและลักษณะของภาษีอากร

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน 2556: 870) ภาษี น. (กฏ) เงินที่กฎหมายกำหนดให้รัฐหรือท้องถิ่นเรียกเก็บจากบุคคลในเหตุต่างๆ เช่น การมีรายได้ การมีทรัพย์สิน การบริโภค เพื่อใช้จ่ายในการบริหารประเทศหรือท้องถิ่น เช่น ภาษีเงินได้ ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือน และที่ดิน ภาษีมูลค่าเพิ่ม

และ อากร (ราชบัณฑิตยสถาน 2556: 1400) น. ค่าธรรมเนียมอย่างหนึ่งที่รัฐบาลเรียกเก็บ เช่น อากรรังนก อากรมหรสพ อากรแสดมปี น. ดวงตราที่ปิดทับ ดุน หรือพิมพ์บนกระดาษเพื่อใช้เป็นค่าอากรตามประมวลรัษฎากร

ภาษีอากร หมายถึง สิ่งที่รัฐบาลบังคับจัดเก็บจากราษฎร เพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม โดยมีได้มีสิ่งตอบแทนโดยตรงแก่ผู้เสียภาษี ภาษีอากรมีลักษณะเป็นการบังคับเก็บ ประชาชนทุกคนเป็นผู้รับผิดชอบในการเสียภาษี วัตถุประสงค์ของการใช้จ่ายเงินภาษีคือ นำไปใช้เพื่อสาธารณะหรือสังคมโดยรวม และวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บภาษี 1) เพื่อหารายได้ให้เพียงพอมาใช้จ่ายในกิจการของรัฐบาล 2) เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการกระจายรายได้ 3) เพื่อให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 4) เพื่อสนับสนุนให้เกิดการขยายตัวและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และ 5) เพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ (<http://www.sappaneti.com/ความรู้กฎหมายภาษีอากร: 2560>)

ธิตินันท์ ชาญโกศล (2556: 1) สรุปความหมายของภาษีอากร ไว้ดังนี้ 1) สิ่งที่มีลักษณะเป็นการบังคับโดยภาครัฐจัดเก็บจากประชาชนทุกคนด้วยเป็นหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบในการเสียภาษี 2) ภาษีอากรที่ได้รับจากการจัดเก็บ รัฐบาลจะนำไปใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ต่อประชาชน และสังคมส่วนรวม โดยไม่ได้มีการให้สิ่งตอบแทนแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะ 3) ภาษีอากรจะมีลักษณะของการถูกเคลื่อนย้าย

จากภาคเอกชนไปสู่ภาครัฐไม่นับรวมการกู้ยืม หรือการขายสินค้า หรือการให้บริการซึ่งกระทำจากภาครัฐ

ภาษีอากร คือสิ่งที่รัฐบาลบังคับเก็บจากราษฎร เพื่อใช้เป็นประโยชน์ส่วนรวม โดยไม่ได้มีสิ่งตอบแทนโดยตรงแก่ผู้เสียภาษีอากร หรืออีกความหมาย คือ เงินได้หรือทรัพย์สินที่เคลื่อนย้ายจากเอกชนไปสู่รัฐบาล แต่ไม่รวมถึงการกู้ยืมหรือขายสินค้า หรือให้บริการในราคาทุนโดยรัฐบาล

วัตถุประสงค์ในการเก็บภาษีอากร การเก็บภาษีอากรนอกจากมีวัตถุประสงค์ในการหารายได้เพื่อให้พอกับค่าใช้จ่ายของรัฐบาลแล้ว ภาษีอากรยังเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐบาลในการกระจายรายได้ ส่งเสริมความเจริญเติบโตธุรกิจการค้า รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ช่วยควบคุมการบริโภคของประชาชนเพื่อการชำระหนี้ของรัฐบาลหรือเพื่อสนองนโยบายบางประการของรัฐบาล เช่น การศึกษา สวัสดิการสังคม นโยบายประชากร เป็นต้น

รัฐธรรมนูญเกือบทุกฉบับมักมีบัญญัติให้ประชาชนมีหน้าที่ต้องเสียภาษีอากรตามกฎหมายบัญญัติ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 5 หน้าที่ของปวงชนชาวไทย มาตรา 50 บุคคลมีหน้าที่ดังต่อไปนี้ (3) ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด และ (9) เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ เป็นต้น ในการบัญญัติกฎหมายภาษีอากรที่ดีนั้น มีหลักการบางประการที่ควรคำนึงถึง เพื่อประชาชนมีความสมัครใจในการเสียภาษีอากร และให้กฎหมายดังกล่าวใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลจึงออกกฎหมายภาษีอากรออกมาบังคับใช้

2. ประเภทของภาษีอากร

ภาษีอากรซึ่งเป็นแหล่งรายได้สำคัญของรัฐบาลนั้น จำแนกได้หลายประเภท กฎหมายที่ให้อำนาจรัฐในการจัดเก็บภาษีอากรก็มีหลายฉบับ และมีหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงานทำหน้าที่ควบคุมและรับผิดชอบในการจัดการเก็บภาษีอากรประเภทต่างๆ เหล่านี้ การจำแนกภาษีอากรประเภทต่างๆ เพื่อจัดให้เป็นหมวดหมู่ขึ้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ จากลักษณะการรับภาษีอากร ดังนี้

2.1 การจำแนกประเภทภาษีอากรตามลักษณะการรับภาระภาษี โดยพิจารณาจากลักษณะการรับภาระภาษีอากรนี้ แบ่งภาษีอากรออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) **ภาษีทางตรง** ได้แก่ ภาษีที่ชำระภาษีตกแก่บุคคลที่กฎหมายประสงค์จะให้รับภาระ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งผู้เสียภาษีผลภาระภาษีไปให้ผู้อื่นได้ยาก เช่น ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ฯลฯ

2) **ภาษีทางอ้อม** ได้แก่ ภาษีที่ภาระภาษีไม่แน่ว่าจะตกแก่บุคคลที่กฎหมายประสงค์จะให้รับภาระหรือไม่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ผู้เสียภาษีผลภาระไปให้ผู้อื่นได้ง่าย เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต ภาษีสศุลกากร ภาษีสรรพสามิต ฯลฯ

2.2 การจำแนกตามประมวลรัษฎากร ซึ่งเป็นชื่อของกฎหมายภาษีอากรฉบับหนึ่ง มีผลใช้บังคับโดยพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร พ.ศ. 2481 (ทั้งนี้มีการแก้ไขเพิ่มเติมและประกาศใช้จนถึงปัจจุบัน) กฎหมายฉบับนี้เดิมเป็นที่รวมกฎหมายภาษีอากรสำคัญหลายประเภท แต่ปัจจุบันเป็นที่รวมของกฎหมายภาษีอากรเพียง 4 ประเภทด้วยกัน คือ (<http://www.rd.go.th/:2560>)

- 1) ภาษีเงินได้ (หมวด 3) แบ่งเป็น ส่วนที่ 2 ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและ ส่วนที่ 3 ภาษีเงินได้จากบริษัท และห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล
- 2) ภาษีมูลค่าเพิ่ม (หมวด 4)
- 3) ภาษีธุรกิจเฉพาะ (หมวด 5)
- 4) อากรแสตมป์ (หมวด 6)

ทั้งนี้ภาษีเงินได้จัดเป็นภาษีทางตรงประเภทหนึ่ง ส่วน ภาษีมูลค่าเพิ่ม และภาษีธุรกิจเฉพาะเป็นระบบภาษีที่นำมาบังคับใช้แทนภาษีการค้าตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2535 ภาษีเหล่านี้ล้วนแต่เป็นภาษีทางอ้อมที่เก็บจากฐานการใช้จ่ายบริโภคอุปโภคทั่วไปทั้งสิ้น และอากรแสตมป์ จัดเป็นภาษีทางอ้อมประเภทหนึ่ง

(หมวด 5 ภาษีป้าย หมวด 7 ภาษีอากรมหรสพและลักษณะ 3 ภาษีบำรุงท้องที่ ได้ยกเลิก ในประมวลรัษฎากร ไปใช้ภาษีที่เกี่ยวข้องเฉพาะ)

3. โครงสร้างของกฎหมายภาษีอากร

กฎหมายภาษีอากรทุกฉบับ มีหัวข้อสำคัญอันเป็นโครงสร้างของกฎหมายฉบับนั้นๆ ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 6 หัวข้อด้วยกัน ดังนี้

3.1 ผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากร หรือผู้อยู่ในข่ายเสียภาษีอากร จะเป็นใครบ้างย่อมแล้วแต่กฎหมายนั้นๆ จะกำหนด แต่โดยทั่วไปมักได้แก่บุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ซึ่งเป็นผู้มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย

3.2 ฐานภาษีอากร ในความหมายอย่างกว้าง หมายถึงสิ่งที่เป็นมูลเหตุให้ต้องเสียภาษีอากร เช่น การมีรายได้ การมีทรัพย์สิน หรือการใช้จ่าย เป็นต้น ในความหมายอย่างแคบ หมายถึง สิ่งที่รองรับอัตราภาษีอากร (ภาษีอากรที่ต้องเสีย = ฐานภาษีอากร × อัตราภาษีอากร)

3.3 อัตราภาษีอากร แบ่งเป็น 3 แบบใหญ่ๆ คือ แบบคงที่ แบบก้าวหน้า แบบถดถอย ทั้งนี้โดยการพิจารณาว่าอัตราภาษีอากรมีการเปลี่ยนแปลงไป คือ

อัตราภาษีอากรแบบคงที่ จำนวนของฐานภาษีอากรเปลี่ยนแปลงไปไม่ว่าจะเพิ่มขึ้นหรือลดลง แต่อัตราภาษีอากรยังคงเท่าเดิม เช่น อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลในปัจจุบันและ อัตราภาษีมูลค่าเพิ่ม

อัตราภาษีอากรแบบก้าวหน้า ฐานภาษีอากรมีจำนวนเพิ่มขึ้นและอัตราภาษีอากรก็เพิ่มขึ้นด้วย เช่น อัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

อัตราภาษีอากรแบบถดถอย ฐานภาษีอากรมีจำนวนเพิ่มขึ้นแต่อัตราภาษีอากรกลับลดลง เช่น อัตราภาษีบำรุงท้องที่ ฯลฯ

3.4 การประเมินจัดเก็บภาษีอากร ภาษีอากรส่วนใหญ่ในปัจจุบันผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากรเป็นผู้ดำเนินการประเมินตนเอง โดยประเมินหรือคำนวณตามวิธีการและตามกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้แล้วยื่นแบบแสดงรายการชำระภาษีอากรตามจำนวนที่พึงต้องชำระ ถ้าผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากรไม่ดำเนินการประเมินตนเองหรือประเมินตนเองอย่างไม่ถูกต้องหรือไม่สมบูรณ์ก็จะมี การประเมินโดยเจ้าพนักงานซึ่งในกรณีหลังนี้เจ้าพนักงานประเมินมีอำนาจประเมินให้ผู้เสียภาษีอากรต้องรับผิดชอบเงินเพิ่ม และ/หรือเบี้ยปรับเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากภาษีอากรที่ต้องเสียในบางกรณีแม้ไม่ถึงกำหนดเวลาชำระภาษีอากร เจ้าพนักงานประเมินก็อาจดำเนินการประเมินล่วงหน้าให้ผู้เสียภาษีอากรต้องชำระภาษีอากรก่อนถึงกำหนดเวลาได้

นอกจากนี้ในหลายๆ กรณีกฎหมายยังกำหนดให้ผู้จ่ายเงินได้ภาษีเป็นผู้ดำเนินการหักภาษีจากจำนวนเงินที่จ่ายแล้วนำส่งต่อเจ้าพนักงานภายในกำหนดเวลา ดังที่เรียกว่า การหักภาษี ณ ที่จ่าย ภาษีที่ถูกหักไว้เนี่ยมักถือเป็นเครดิตของผู้มีหน้าที่เสียภาษี ซึ่งสามารถนำไปหักออกจากภาษีที่ต้องเสียเมื่อถึงกำหนดเวลาหรืออาจได้รับคืนถ้าถูกหักไว้เกินจำนวนที่พึงต้องเสีย

อนึ่งเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบได้สวนประเมินภาษีอากรและป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษีอากร กฎหมายยังกำหนดให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากรหรือผู้ที่กฎหมายกำหนดต้องปฏิบัติหน้าที่บางประการ เช่น การจดทะเบียน การมีและการใช้เลขประจำตัว การจัดทำบัญชีเอกสารหรือหลักฐานบางอย่าง รวมทั้งให้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจค้น ยึด หรืออายัดหลักฐานต่างๆ ในบางกรณีด้วย

3.5 การอุทธรณ์ภาษีอากร ในกรณีเกิดปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายขัดแย้งพิพาทกันระหว่างผู้เสียภาษีอากรและผู้จัดเก็บภาษีอากร เกี่ยวกับจำนวนภาษีอากรที่ต้องเสียหรืออำนาจการประเมินเรียกเก็บภาษีอากร และผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากรต้องการให้มีการพิจารณาทบทวนใหม่ กฎหมายมักกำหนดให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากรต้องปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีหาข้อยุติให้ครบถ้วนเสียก่อน มิฉะนั้นผู้เสียสิทธิในการนำคดีขึ้นสู่ศาลได้ เช่น การประเมินเรียกเก็บภาษีเงินได้ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ หรืออากรแสตมป์นั้น ถ้าผู้เสียภาษีอากรไม่เห็นด้วยกับ การประเมินเรียกเก็บ ก็จะต้องอุทธรณ์ การประเมินต่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์เสียก่อนภายใน 30 วันนับตั้งแต่วันที่รับแจ้งการประเมินเรียกเก็บภาษีอากร จะนำคดีขึ้นสู่ศาลทันทีไม่ได้

3.6 เบี้ยปรับ เงินเพิ่ม และโทษ ผู้ไม่ชำระภาษีอากรจะต้องรับผิดชอบในจำนวนภาษีอากรที่ไม่ชำระพร้อมด้วยเบี้ยปรับและ/หรือเงินเพิ่มเป็นจำนวนเงินเพิ่มขึ้นต่างหาก ถ้าฝ่าฝืนไม่ยอมชำระ กฎหมายมักให้อำนาจเจ้าพนักงานดำเนินการยึดทรัพย์สินของผู้ค้างภาษีอากรไปขายทอดตลาดเพื่อนำเงินไปชำระภาษีอากรค้างโดยไม่ต้องฟ้องคดีศาล นอกจากนี้ยังอาจต้องรับโทษทางอาญาอีกโสดหนึ่ง เช่น เสียค่าปรับและ/หรือต้องระวางโทษจำคุกอีกด้วย

โดยสรุปภาษีอากรคือ สิ่งที่รัฐบาลบังคับเก็บจากราษฎรเพื่อใช้เป็นประโยชน์ส่วนรวมโดยไม่มีสิ่งตอบแทนโดยตรงแก่ผู้เสียภาษีอากร วัตถุประสงค์ในการเก็บภาษีอากรเพื่อการหารายได้ให้พอกับค่าใช้จ่ายของรัฐบาล และเป็นเครื่องมือสำคัญในการกระจายรายได้ของประชาชน ภาษีอากรจำแนกตามลักษณะการรับภาษี ได้แก่ ภาษีทางตรง และภาษีทางอ้อม ถ้าแบ่งตามประมวลรัษฎากร ได้แก่ ภาษีเงินได้ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ และอากรแสตมป์ โครงสร้างของกฎหมายภาษีอากรประกอบด้วย ผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากร ฐานภาษีอากร อัตราภาษีอากร การประเมินจัดเก็บภาษีอากร การอุทธรณ์ภาษีอากร และ เบี้ยปรับ เงินเพิ่มและโทษ รายละเอียดภาษีอากรเกี่ยวกับการดำเนินงานสหกรณ์ จึงศึกษาในหน่วยที่ 13

กิจกรรม 1.3.1

1. ประเภทของภาษีอากรแบ่งได้อย่างไร และมีอะไรบ้าง
2. โครงสร้างของกฎหมายภาษีอากรประกอบด้วยอะไรบ้าง

(โปรดทำกิจกรรม 1.3.1 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 1.3 เรื่องที่ 1.3.1)

เรื่อง 1.3.2

ภาษีอากรที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์

สหกรณ์ในฐานะนิติบุคคลตามกฎหมายสหกรณ์ โดยทั่วไปจะต้องเสียภาษีที่เกี่ยวข้อง แต่สหกรณ์เป็นองค์กรเฉพาะมิได้มุ่งเน้นการทำกำไร และทำธุรกิจหรือกิจกรรมหลักกับสมาชิก การภาษีอากรจึงมาเกี่ยวข้องกับสหกรณ์ในบางประเภทภาษี และได้รับการยกเว้นในบางประเภทภาษี ทั้งนี้ กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้รวบรวมภาษีอากรที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ เพื่อให้สหกรณ์สามารถดำเนินการให้บรรลุดุฎประสงค์ และมีประสิทธิภาพ ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติหลักเกณฑ์ทางภาษี ซึ่งเป็นการส่งเสริมต่อระบบสหกรณ์และสมาชิกของสหกรณ์ ไว้หลายเรื่อง สำนักนายทะเบียนและกฎหมาย กรมส่งเสริมสหกรณ์ ได้รวบรวมข้อมูลและเรื่อง หนังสือตอบข้อหารือเกี่ยวกับภาษีอากรที่สหกรณ์และสมาชิกได้รับการยกเว้นหรือไม่ได้รับการยกเว้นทางภาษี เพื่อจะได้นำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์และของสมาชิกสหกรณ์ (<http://web.cpd.go.th/rlo/index.php/>: 2560) โดยแบ่งเป็นหมวดหมู่ คือ 1) ภาษีเงินได้นิติบุคคล 2) ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา 3) ภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่าย 4) ภาษีมูลค่าเพิ่ม 5) ภาษีธุรกิจเฉพาะ 6) ภาษีโรงเรือนและที่ดิน 7) ภาษีป้าย และ 8) อากรแสตมป์

หน่วยนี้นำเสนอเฉพาะประเด็นสำคัญรายละเอียดศึกษาเพิ่มเติมได้ในหน่วยที่ 13 และ เว็บไซต์ข้างต้น

1. ภาษีเงินได้นิติบุคคล

สหกรณ์เป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ มิใช่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลตามมาตรา 39 แห่งประมวลรัษฎากร จึงไม่มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลแต่อย่างใด

ประมวลรัษฎากร มาตรา 39... “บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล “หมายความว่า บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย หรือที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ และให้หมายความรวมถึง....และ ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ได้แก่ บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ที่จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และหมายความรวมถึงนิติบุคคลอื่นๆ ที่ไม่ได้จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วย.....”

ทั้งนี้ตามประมวลรัษฎากรไม่รวมสหกรณ์ ดังนั้น สหกรณ์จึงไม่มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ซึ่งองค์การธุรกิจทั่วไปต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลหรือภาษีจากกำไรสุทธิ นั้น ซึ่งปัจจุบันธุรกิจเอกชนจะต้องเสียภาษีในอัตราร้อยละ 0 15 และ 20 ของกำไรสุทธิ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของกฎหมาย เพื่อส่งเงินภาษีให้รัฐ

2. ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

เงินได้บุคคลธรรมดา จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับสมาชิกสหกรณ์ หรือเจ้าหน้าที่สหกรณ์ เงินได้พึงประเมินที่ของสมาชิกสหกรณ์ได้รับยกเว้นภาษี มีอยู่หลายกรณีที่สำคัญๆ ได้แก่ การยกเว้นตามมาตรา 42 แห่งประมวลรัษฎากร การยกเว้นตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 126 หรือการยกเว้นตามพระราชกฤษฎีกา ฉบับต่างๆ เป็นต้น เงินได้ที่สมาชิกสหกรณ์ได้รับยกเว้นภาษีมี ดังนี้

2.1 ดอกเบี้ย ดอกเบี้ยที่ได้รับยกเว้นภาษี ได้แก่ ดอกเบี้ยดังต่อไปนี้

- 1) ดอกเบี้ยเงินฝากประเภทออมทรัพย์ที่ได้รับจากสหกรณ์ (มาตรา 42 (8) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร)
- 2) ดอกเบี้ยเงินฝากที่เกิดจากการฝากเงินกับธนาคารในประเทศไทย และจากสหกรณ์ออมทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ในประเทศ เป็นรายเดือนติดต่อกันมีระยะเวลาไม่น้อยกว่า 24 เดือน นับแต่วันที่ฝาก โดยมียอดเงินฝากแต่ละคราวเท่ากันแต่ไม่เกิน 25,000 บาทต่อเดือน และรวมทั้งหมดแล้ว ต้องไม่เกิน 600,000 บาท

2.2 เงินได้ที่เป็น “เงินปันผล” หรือ “เงินเฉลี่ยคืน” ที่สหกรณ์จ่ายให้แก่สมาชิก

2.3 เงินได้เท่าที่ได้จ่ายเป็นดอกเบี้ยเงินกู้ยืม สำหรับการกู้ยืมเงินเพื่อซื้อ เช่าซื้อ หรือสร้างอาคารที่อยู่อาศัยโดยจำนองอาคารที่ซื้อหรือสร้างเป็นประกันการกู้ยืมนั้น ตามจำนวนที่จ่ายจริงแต่ไม่เกิน 100,000 บาท ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีกำหนด ทั้งนี้เฉพาะดอกเบี้ยเงินกู้ยืมที่ได้จ่ายตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2550 เป็นต้นไป ซึ่งจ่ายให้แก่

- 1) กองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์เพื่อแก้ไขปัญหาในระบบสถาบันการเงินที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
- 2) กองทุนรวมเพื่อแก้ไขปัญหาในระบบสถาบันการเงินที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
- 3) นิติบุคคลเฉพาะกิจซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ ตามกฎหมายว่าด้วยนิติบุคคลเฉพาะกิจ เพื่อแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ ทั้งนี้ เฉพาะกรณีที่นิติบุคคลเฉพาะกิจดังกล่าว เข้ารับช่วงสิทธิเป็นเจ้าหนี้เงินกู้แทนกองทุนรวมตาม (1) หรือ (2) ธนาคารหรือสถาบันการเงินอื่น บริษัทประกันชีวิต สหกรณ์หรือนายจ้าง

2.4 เงินได้เท่าที่ได้จ่ายเป็นดอกเบี้ยเงินกู้ยืม ให้แก่สหกรณ์สำหรับการกู้ยืมเงินเพื่อซื้อเช่าซื้อ หรือสร้างอาคารที่อยู่อาศัยโดยจำนองอาคาร ที่ซื้อหรือสร้างเป็นประกันการกู้ยืมนั้น ซึ่งรวมถึงอาคารพร้อมที่ดินด้วย เฉพาะส่วนที่เกิน 10,000 บาท แต่ไม่เกิน 90,000 บาท และเฉพาะดอกเบี้ยเงินกู้ยืมที่ได้จ่ายตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2550 เป็นต้นไป ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีกำหนด

3. ภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่าย

สหกรณ์ในฐานะนิติบุคคลตามกฎหมายจะต้องเสียภาษีเงินได้ ณ ที่จ่ายเช่นองค์การธุรกิจทั่วไป ได้รับการยกเว้นในบางกรณี ดังนี้

3.1 ภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่าย กรณีธนาคารจ่ายดอกเบี้ยเงินฝากให้สหกรณ์/ดอกเบี้ยเงินฝากระหว่างสหกรณ์ เมื่อมีการรับเงินค่าสินค้า

สหกรณ์เป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ไม่เข้าลักษณะเป็นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ตามมาตรา 39 แห่งประมวลรัษฎากร จึงไม่มีหน้าที่ต้องเสียภาษีเงินได้ตามประมวลรัษฎากร ประกอบกับมาตรา 69 ทวิ แห่งประมวลรัษฎากรไม่ได้กำหนดให้สหกรณ์ต้องถูกหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย

ดังนั้นสหกรณ์ไม่ต้องหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย กรณีสหกรณ์ได้รับดอกเบี้ยเงินฝากจากธนาคาร หรือสหกรณ์อื่นหรือระหว่างสหกรณ์

3.2 ภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่าย กรณีสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกรรับซื้อพืชผลทางการเกษตรเดิมได้รับการยกเว้นหมดต่อสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกร ฯลฯ ซึ่งไม่มีหน้าที่ต้องเสียภาษีเงินได้ ให้มีหน้าที่หักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่ายเมื่อจ่ายเงินค่าซื้อพืชผลทางการเกษตรจากชาวไร่

และปัจจุบัน กำหนดให้กลุ่มเกษตรกรตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ ไม่ต้องหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย กรณีรับซื้อพืชผลทางการเกษตรอีกต่อไป กรณีนี้ไม่ได้ระบุสหกรณ์ ดังนั้นสหกรณ์ต้องมีหน้าที่เสียภาษีเงินได้นี้

4. ภาษีมูลค่าเพิ่ม

สหกรณ์เข้าลักษณะเป็น “บุคคล” ที่เป็น “นิติบุคคล” ตามมาตรา 77/1 (1) และ (4) แห่งประมวลรัษฎากร การให้บริการในทางธุรกิจหรือวิชาชีพที่เข้าลักษณะเป็น “ผู้ประกอบการ” ตามมาตรา 77/1 (5) แห่งประมวลรัษฎากร หากรายรับดังกล่าวเกินกว่า 1,800,000 บาทต่อปี สหกรณ์ต้องยื่นคำขอจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มตามมาตรา 85/1 (1) แห่งประมวลรัษฎากร

ดังนั้นสหกรณ์ที่เข้าข่ายตามกรณีนี้ต้องยื่นคำขอจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม

แต่การประกอบกิจการบางประเภทจะเข้าข่ายได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มจะต้องเป็นไปตามมาตรา 81 แห่งประมวลรัษฎากร

5. ภาษีธุรกิจเฉพาะ

ภาษีธุรกิจเฉพาะ เป็นภาษีตามประมวลรัษฎากรประเภทหนึ่ง จัดเก็บจากการประกอบกิจการเฉพาะอย่างแทนภาษีการค้าที่ถูกยกเลิก ภาษีธุรกิจเฉพาะเริ่มใช้บังคับใน พ.ศ. 2535 พร้อมกันกับภาษีมูลค่าเพิ่ม

5.1 ผู้มีหน้าที่เสียภาษีธุรกิจเฉพาะ ได้แก่ ผู้ประกอบการที่ต้องเสียภาษีธุรกิจเฉพาะ ไม่ว่าผู้ประกอบการดังกล่าวจะประกอบกิจการในรูปของบุคคลธรรมดา คณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคล กองมรดก ห้างหุ้นส่วนสามัญ กองทุน หน่วยงานหรือกิจการของเอกชนที่กระทำโดยบุคคลธรรมดาตั้งแต่สองคนขึ้นไป อันมิใช่นิติบุคคล และองค์การของรัฐบาล สหกรณ์ และองค์กรอื่นที่กฎหมายกำหนดให้เป็นนิติบุคคล

ในกรณีผู้ประกอบการอยู่นอกราชอาณาจักร ให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการประกอบกิจการรวมตลอดถึง ลูกจ้าง ตัวแทน หรือผู้ทำการแทนซึ่งมีอำนาจในการจัดการแทนโดยตรง หรือโดยปริยายที่อยู่ในราชอาณาจักร เป็นผู้มีหน้าที่เสียภาษีร่วมกับผู้ประกอบการดังกล่าวข้างต้น

5.2 กิจการที่ได้รับยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะ ตามข้อ 5.1 สหกรณ์ต้องมีหน้าที่เสียภาษีธุรกิจเฉพาะ ด้วยที่ทำการที่เข้าข่ายต้องเสียภาษีธุรกิจเฉพาะ แต่จะได้รับการยกเว้นในบางกรณี ดังนี้

1) กิจการของสหกรณ์ออมทรัพย์ เฉพาะการให้กู้ยืมแก่สมาชิกหรือแก่สหกรณ์ออมทรัพย์อื่น (มาตรา 91/3 แห่งประมวลรัษฎากร) แต่ทั้งนี้กรมสรรพากรได้ตอบข้อหารือกรมส่งเสริมสหกรณ์ว่า ให้หมายความรวมถึงสหกรณ์ประเภทอื่นๆ ซึ่งให้กู้ยืมแก่สมาชิกหรือแก่สหกรณ์อื่นตามมาตรา 91/3 (3) ด้วย

2) กิจการของสหกรณ์ประเภทสหกรณ์บริการ ซึ่งดำเนินการเกี่ยวกับการจัดหาที่อยู่อาศัย ให้แก่สมาชิก เฉพาะกรณีดังต่อไปนี้

(1) ต้องเป็นสหกรณ์ที่เป็นสมาชิกของโครงการพัฒนาคนจนในเมืองของการเคหะแห่งชาติ และได้รับเงินกู้ตามโครงการดังกล่าว

(2) ต้องนำเงินที่ได้รับไปจัดซื้ออสังหาริมทรัพย์เพื่อขายต่อให้แก่สมาชิกของสหกรณ์นั้น

6. ภาษีโรงเรือนและที่ดิน

สหกรณ์ซึ่งใช้อาคารสำนักงานเป็นสถานที่ประกอบกิจการของสหกรณ์ มิได้ใช้เป็นที่อยู่อาศัย คือ กินอยู่หลับนอนอย่างบุคคลธรรมดาจะพึงกระทำ จึงไม่เข้าข่ายได้รับการยกเว้นให้ไม่ต้องเสียภาษีโรงเรือนและที่ดิน ตามบทบัญญัติดังกล่าวแต่อย่างใด ดังนั้นสหกรณ์จึงต้องเสียภาษีโรงเรือนและที่ดิน ในกรณีนี้

7. ภาษีป้าย

พระราชบัญญัติภาษีป้าย พ.ศ. 2510 ได้บัญญัติถึงป้ายของทางราชการหรือองค์การของรัฐที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีป้าย

กรณีป้ายของสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ ซึ่งเป็นหน่วยงานต่างหากจากรัฐบาล และมีได้เป็นองค์การของรัฐบาลที่นำรายได้ส่งรัฐ จึงไม่เป็นกรณีป้ายที่ได้รับการยกเว้นตามบัญญัติดังกล่าวข้างต้น ดังนั้นสหกรณ์จึงต้องเสียภาษีป้ายตามพระราชบัญญัติภาษีป้าย

8. อากรแสดมปี

อากรแสดมปีเป็นภาษีตามประมวลรัษฎากรประเภทหนึ่ง จัดเก็บจากการกระทำตราสาร 28 ลักษณะ ตามที่กำหนดไว้ในบัญชีอัตราอากรแสดมปี

8.1 ตราสารที่ต้องเสียอากรแสดมปี คำว่า “ตราสาร” ตามประมวลรัษฎากรหมายถึง เอกสารที่ต้องเสียอากรแสดมปีตามที่กำหนดไว้ในบัญชีอัตราอากรแสดมปี ซึ่งปัจจุบันมีทั้งหมด 28 ลักษณะตราสาร เช่น ตราสารเช่าที่กับโรงเรือน เช่าซื้อทรัพย์สิน จ้างทำของ กู้ยืมเงิน ฯลฯ อากรแสดมปีเป็นภาษีอากรที่จัดเก็บจากการกระทำตราสาร โดยคำว่า “กระทำ” หมายความว่า การลงลายมือชื่อตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

8.2 การยกเว้นอากร สหกรณ์ได้รับยกเว้นอากรตามประมวลรัษฎากร เฉพาะตราสารที่ระบุยกเว้น ในบัญชีอัตราอากรแสดมปี เช่น ตราสารกู้ยืมเงิน ให้ยกเว้นไม่ต้องเสียอากร สำหรับการกู้ยืมซึ่งสมาชิก กู้ยืมจากสหกรณ์ เป็นต้น

ดังนั้นสหกรณ์จึงไม่ต้องติดอากรแสดมปีในสัญญาเงินกู้ที่สหกรณ์สมาชิกกู้ เช่นเดียวกับธนาคาร หรือสถาบันการเงินอื่นบางประเภท

กิจกรรม 1.3.2

การที่สหกรณ์ได้สิทธิยกเว้นภาษีอากรอะไรบ้าง จงอธิบาย

(โปรดทำกิจกรรม 1.3.2 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 1.3 เรื่องที่ 1.3.2)

เรื่องที่ 1.3.3

การบริหารภาษีอากรของสหกรณ์

สหกรณ์เป็นองค์การตามกฎหมายสหกรณ์ทำธุรกิจกับสมาชิกแม้จะได้รับยกเว้นกฎหมายเกี่ยวกับ ภาษีหลายประการก็ตาม แต่อย่างไรก็ตาม ต้องมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายภาษีอากรเช่นกัน กรณีสหกรณ์ ต้องเสียภาษี และต้องทำหน้าที่ในการหักภาษี ณ ที่จ่าย ต้องดำเนินการตามกฎหมาย ถ้ามีกระทำจะต้อง มีความผิดทั้งทางกฎหมายแพ่งและอาญา และเมื่อสหกรณ์หักภาษี หรือต้องเสียภาษี จะต้องนำมาสู่การ บันทึบบัญชีของสหกรณ์ และบางครั้งจะกระทบต่อการจัดการการเงินของสหกรณ์ด้วย เช่น ถ้าไม่ชำระภาษี ภายในกำหนดสหกรณ์จะต้องเสียเบี้ยปรับ หรือถ้าภาษีค้างจ่ายจำนวนมากจะกระทบต่อสภาพคล่องของ สหกรณ์ได้เช่นเดียวกัน ดังนั้นสหกรณ์จะต้องบริหารภาษีที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ด้วย

ผู้บริหารสหกรณ์ต้องมีการบริหารภาษี (Tax Management) ทั้งก่อนเริ่มหรือในระหว่างดำเนิน กิจกรรม หรือเมื่อได้ดำเนินการไปแล้ว ไม่ว่าจะเป็นภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่าย ภาษี-มูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ หรือภาษีอื่นที่เกี่ยวข้อง และต้องให้ความสำคัญต่อการจัดการด้านภาษีอากร รวมไปถึงระบบบัญชีเพื่อให้การจัดทำบัญชีและภาษีอากรถูกต้องสอดคล้องกัน

ภาษีอากรเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายในสหกรณ์จะต้องพิจารณาคือ ฝ่ายบัญชีนำเอกสารหลักฐานทาง การค้าที่เกิดขึ้นจากฝ่ายต่าง ๆ ที่ได้ก่อขึ้นแล้วส่งเอกสารหลักฐานมาให้ฝ่ายบัญชีนำไปบันทึกการค้า และเสียภาษีอากร

ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดข้อผิดพลาดงานด้านบัญชีและภาษีอากรจำเป็นที่ทุกฝ่ายภายในสหกรณ์จะต้องมีการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกัน เพื่อป้องกันปัญหาทางภาษีอากรที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต สหกรณ์ควรมีการจัดการบริหารภาษีอากรให้มีประสิทธิภาพที่จะทำให้ลดความผิดพลาดในการเสียภาษีอากร การสร้างเครื่องมือเพื่อการบริหารภาษีอากรจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อธุรกิจทุกประเภทที่จะต้องหันมามองปัญหาและการแก้ไขให้ถูกต้องรวดเร็วสามารถสนองตอบการขับเคลื่อนของธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารภาษีอากรของแต่ละสหกรณ์ผู้มีส่วนร่วมในการบริหารภาษีอากรควรจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารภาษีอากรว่า เป็นการบริหารการเสียภาษีอากรของธุรกิจเพื่อให้กิจการได้รับประโยชน์สูงสุด ลดต้นทุนให้ต่ำลง ภายใต้เงื่อนไขที่ถูกต้องตามกฎหมาย และเป็นการดำเนินงานอย่างรัดกุมเพื่อป้องกันภาระที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตของสหกรณ์ เป็นการบริหารจัดการภาษีอากรให้มีผลกระทบต่อสหกรณ์น้อยที่สุดภายใต้เงื่อนไขถูกต้องตามประมวลรัษฎากรและป้องกันการถูกประเมินย้อนหลัง ทุกครั้งที่สหกรณ์ต้องการบริหารภาษีอากรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการเสียภาษีอากรอย่างดี การบริหารภาษีอากรที่ดีมีดังนี้

1. ถูกต้อง ครบถ้วนตามกฎหมาย ในการบริหารภาษีอากรผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของกฎหมายอย่างชัดเจนถูกต้อง ไม่หลงลืมประเด็นหนึ่งประเด็นใดในวัตถุประสงค์ของกฎหมายภาษีอากร นอกจากนี้จะต้องศึกษาคำพิพากษาและข้อหารือของกรมสรรพากรประกอบการบริหารภาษีอากรให้รัดกุมครบถ้วน และทำให้กิจการเสียภาษีโดยประหยัดและถูกต้อง สิ่งที่การบริหารภาษีควรคำนึงถึงอย่างหนึ่งคืออย่ามองแง่ใดแง่หนึ่งเพียงแง่เดียว จะต้องมองรายละเอียดของภาษีอากรที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน ครอบคลุมทุกประเด็นและถูกต้องตามกฎหมาย และต้องดำเนินการภายในกำหนดเวลาตามกฎหมายกำหนดจะต้องเสียเบี้ยปรับด้วย

2. ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีสูงสุด จะต้องศึกษาข้อกฎหมายที่จะทำให้สหกรณ์ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีสูงสุด โดยการกำหนดทางเลือกในการนำเงื่อนไขทางกฎหมายมาใช้ในสหกรณ์ให้ได้รับประโยชน์สูงสุดและถูกกฎหมายอีกด้วย เช่น รายได้ที่ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล การส่งเสริมการขายกับภาษีมูลค่าเพิ่มที่ได้รับการยกเว้น ค่าใช้จ่ายที่ถือเป็นรายจ่ายได้เพิ่มขึ้นจากที่จ่ายจริง

3. ปลอดภัยจากภาระที่อาจจะเกิดขึ้นในภายหน้า การบริหารภาษีอากรจะต้องคำนึงถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต หากมุมมองของผู้บริหารภาษีขาดความรอบคอบในการศึกษาวัตถุประสงค์อย่างถูกต้องแล้ว อาจเกิดปัญหาได้ในอนาคตโดยถูกสรรพากรเรียกตรวจสอบและประเมินภาษี ทำให้สหกรณ์มีรายจ่ายเกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิด การบริหารภาษีจึงช่วยให้สหกรณ์ป้องกัน ปลอดภัยจากการประเมินภาษีอากร

4. มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนและสมเหตุผล เมื่อมีการบริหารภาษีอากรในเรื่องหนึ่งเรื่องใดจะต้องมีการยกกฎหมายมาอ้างอิงให้ชัดเจน สามารถตอบคำถามในปัญหาต่างๆ ได้โดยปราศจากข้อโต้แย้งทางภาษีอากร ไม่ว่าจะเป็นอย่างกฎหมายต่างๆ ในประมวลรัษฎากร คำพิพากษา ข้อหารือของกรมสรรพากร หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง สามารถหาคำตอบได้เป็นที่ยอมรับของฝ่ายจัดการหรือฝ่ายบริหารอย่างไม่มีข้อสงสัย และเชื่อถือในข้อมูลที่นำมาอ้างอิงเพื่อเป็นการลดข้อโต้แย้งของเจ้าพนักงานประเมิน

5. ช่วยในการลดต้นทุน กิจกรรมหรือสหกรณ์ที่มีการบริหารภาษีอากรจะทำให้กิจการสามารถลดต้นทุนที่ไม่จำเป็นออกไป เช่น การขอรับสิทธิการส่งเสริมการลงทุนทำให้กิจการได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล การยกเว้นภาษีอากรสำหรับส่วนแบ่งกำไรหรือเงินปันผล การประกอบกิจการในเขตอุตสาหกรรมส่งออกซึ่งเสียภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ 0 การจัดซื้อทรัพย์สินที่ใช้ในการวิจัยและพัฒนาที่ได้รับสิทธิในการคำนวณค่าเสื่อมราคามากกว่าปกติ การจัดตั้งกิจการขนาดย่อมเพื่อใช้สิทธิเสียภาษีในอัตราก้าวหน้า เป็นต้น นอกจากนี้จะช่วยในการลดต้นทุนของกิจการแล้วยังช่วยในการเพิ่มกำไรสุทธิของกิจการให้สูงขึ้น โดยการอาศัยการบริหารภาษีอากรที่ดี

นอกจากนั้นสหกรณ์ได้สิทธิในการได้รับยกเว้นภาษีอากรหลายกรณีด้วยกัน สหกรณ์จะต้องใช้ข้อได้เปรียบเป็นกลยุทธ์ในการดำเนินกิจกรรมกับสมาชิกและประชาสัมพันธ์ถึงสิทธิประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับมากที่สุด ซึ่งจัดว่ารัฐบาลได้ให้สิทธิประโยชน์โดยตรงสำหรับสมาชิกหรือประชาชนทั่วไปนั่นเอง เช่น

1) การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล เป็นภาษีเงินได้ที่จัดเก็บจากผลการดำเนินงานของกิจการมีผลกำไรสุทธิ จะต้องหักผลกำไรสุทธิร้อยละ 0 15 และ 20 เป็นภาษีให้รัฐ สหกรณ์ได้รับการยกเว้น ดังนั้นกำไรสุทธิของสหกรณ์ทั้งหมดจึงสามารถจัดสรรคืนสมาชิกได้ไม่ว่าจะเป็นเงินปันผล หรือเงินเฉลี่ยคืน หรือจัดสรรอื่นๆ ทำให้สมาชิกสหกรณ์ได้รับประโยชน์จากผลกำไรอย่างเต็มจำนวน

2) การยกเว้นภาษีเงินจากดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ที่สมาชิกฝากสหกรณ์ทำให้สมาชิกได้รับดอกเบี้ยเต็มจำนวน ซึ่งเป็นการส่งเสริมการออมเงินของสมาชิก การยกเว้นภาษีเงินได้จากเงินปันผล หรือเงินเฉลี่ยคืนที่สหกรณ์จ่ายให้แก่สมาชิก มีผลทำให้สมาชิกได้รับประโยชน์จากเงินดังกล่าวเต็มจำนวน

3) เงินได้ที่จ่ายเป็นดอกเบี้ยเงินกู้ยืมให้แก่สหกรณ์สำหรับการกู้ยืมเพื่อซื้อ เช่าซื้อหรือสร้างอาคารที่อยู่อาศัยโดยจำนองอาคารที่ซื้อหรือสร้างเป็นหลักประกันการกู้ยืมนั้น ซึ่งรวมถึงอาคารพร้อมที่ดินด้วยสามารถนำไปลดหย่อนภาษีเงินได้ตอนสิ้นปีได้ด้วยเท่ากับเป็นการช่วยเหลือสมาชิกจะได้ส่วนลดนี้ไปชดเชยดอกเบี้ยที่จ่ายให้สหกรณ์ด้วย เป็นต้น

นอกจากกฎหมายภาษีอากรที่สหกรณ์จะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดแล้ว สหกรณ์ยังต้องปฏิบัติตามภายใต้กฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมทั้งพระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับต่างๆ จนถึง ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2558 ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับสหกรณ์ในฐานะสถาบันการเงิน

กิจกรรม 1.3.3

การบริหารภาษีที่ดีของสหกรณ์ควรทำอย่างไร จงอธิบาย

(โปรดทำกิจกรรม 1.3.3 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 1.3 เรื่องที่ 1.3.3)

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2560). ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยการบัญชีสหกรณ์ พ.ศ. 2542. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2560, จาก http://e-ervice.cpd.go.th/elib/pdf_file/account.pdf
- _____. (2560). ภาษีที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์. สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2560, จาก <http://web.cpd.go.th/rlo/index.php/>
- กรมสรรพากร. (2560). *ประมวลรัษฎากร*. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.rd.go.th/publish/674.0.html> กรมสรรพากร
- ชัยรัตน์ เอี่ยมกุลรัตน์. (2558). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาษีอากร. *เศรษฐศาสตร์ภาครัฐ: ทฤษฎีและแนวคิดเชิงนโยบาย*. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2560, จาก <http://pioneer.netserv.chula.ac.th/>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2014). www.bot.or.th. องค์ประกอบของระบบการเงิน. สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2560, จาก <http://www.ban1gun.com/>.
- ธิดินันท์ ชาญโกศล. (2556). *การภาษีอากรธุรกิจ*. ศูนย์การเรียนรู้การผลิตและการจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- นิพันธ์ เห็นโชคชัยชนะ. (2559). ความหมายและขอบเขตของการบัญชี. *วารสารวิชาชีพบัญชี* ปีที่ 12 ฉบับที่ 35 กันยายน 2559. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.jab.tbs.tu.ac.th>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2551). *การบริหารภาษีอากร*. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2560, จาก <http://www.manager.co.th/iBizChannet/vierNews.aspx>
- เมธากุล เกียรติกระจาย และศิลปพร ศรีจันทเพชร. (2547). *ทฤษฎีการบัญชี*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทีพีเอทีเพรส.
- ยุวดี ไชยศิริ และสุรศักดิ์ นานานุกูล. (2554). ขอบเขตและภาระหน้าที่ของการจัดการการเงิน. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชา การจัดการการเงิน* (หน่วยที่ 1, พิมพ์ครั้งที่ 4). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. กรุงเทพฯ: บริษัทศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน).
- ศศิวิมล มีอำพล. (2550). *การบัญชีเพื่อการจัดการ*. กรุงเทพฯ: อินไฟไมนิ่ง จำกัด.
- ส่งเสริม หอมกลิ่น. (2552). การสัมมนาการบัญชีและการเงินสหกรณ์. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาการบริหารธุรกิจสหกรณ์* (หน่วยที่ 4). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. (2560). ค้นคืนเมื่อ 12 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.fap.or.th/index.php>.
- _____. (2560). มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 1 (ฉบับปรับปรุง 2560) สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2560, จาก <http://www.fap.or.th/>.
- สมเดช โรจน์คุรีเสถียร และคณะ. (2553). *Accounting Knowledge*. กรุงเทพฯ: ชรรณนิติเพรส จำกัด.

- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2551). *Fundamentals of Managerial Accounting* หลักการบัญชีบริหาร. กรุงเทพฯ: แมคกรอฮิล.
- สิงห์ทอง ชินวรงค์สี. (2560). ภาษีอากรที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ออมทรัพย์. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2560, จาก www.cad.go.th/download/sahakon/vat.do.
- สุจิตรา พันธุมะบำรุง. (2560). *มาตรฐานการบัญชีสหกรณ์*. เอกสารบรรยาย สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2560, จาก www.itwing46.raf.mi.th/.../การจัดการข้อมูลบัญชี/.
- สุชาติ สดาวรงค์. (2553). แนวคิดเบื้องต้นทางการบัญชี. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการบัญชีการเงินและการบัญชีเพื่อการจัดการ* (หน่วยที่ 1). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2553). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบัญชีเพื่อการจัดการ. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการบัญชีการเงินและการบัญชีเพื่อการจัดการ* (หน่วยที่ 8). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุชาติ สดาวรงค์ และสังเสริม หอมกลิ่น. (2548). การดำเนินงานการเงินของสหกรณ์. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการจัดและดำเนินงานการสหกรณ์* (หน่วยที่ 7). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อัจฉรา หล่อตระกูล. (2558). เงิน: ความหมาย ความสำคัญ. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ* ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม 2558 หน้า 65-74)
- โอภาวดี เข้มทอง. (2548). แนวคิดการบัญชีและการเงินของสหกรณ์. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการบัญชีและการเงินสหกรณ์เพื่อการบริหาร* (หน่วยที่ 1). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2552). แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการบัญชีและธนกิจของสหกรณ์. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาธนกิจและการบัญชีสหกรณ์เพื่อการจัดการ* (หน่วยที่ 1). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- Eric W. Noreen, Peter C. Brewer and Ray H. Garrison. (2011). *Managerial Accounting for Managers*. Irwin, New York Americas: McGraw-Hill.
- Eugene F. Brigham, and Joel F. Houston. (2010). *Essentials of Financial Management*, Singapore: Cengage Learning Asia Pte Ltd.
- John J. Wild. (2005). *Financial Accounting*. Irwin, New York Americas: McGraw-Hill.
- James M. Wahlen, Jefferson P. Jones, and Donald P. Pagach. (2016). *Intermediate Accounting: Reporting and Analysis*. 2 E. Educate. Cengage learning Products are represented in-Canada Nelson Education, Ltd.
- Ray H. Garrison and another. (2012). *Managerial Accounting*. Asian Perspective Irwin, New York Americas: McGraw-Hill.
- Tracy Jones, Helen Atkinson, Angele Lorenz with Peter Harris. (2012). *Strategic Managerial Accounting: Hospitality, Tourism and Events Applications* (6th ed.). Woodeaton, Oxford, England: Goodfellow Publishers Limited.

หน่วยที่ 2

การบัญชีการเงินของสหกรณ์

อาจารย์สุจิตรา พันธุมะบำรุง

ชื่อ	อาจารย์สุจิตรา พันธุมะบำรุง
วุฒิ	บธ.บ. (การบัญชี) มหาวิทยาลัยเกริก บช.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ตำแหน่ง	ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาระบบการตรวจสอบกิจการสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
หน่วยที่เขียน	หน่วยที่ 2

แผนการสอนหน่วยที่ 2

การบัญชีการเงินของสหกรณ์

ตอนที่

- 2.1 การจัดทำบัญชีการดำเนินงานทั่วไป
- 2.2 การจัดทำบัญชีธุรกิจสหกรณ์ภาคการเกษตร
- 2.3 การจัดทำบัญชีธุรกิจสหกรณ์นอกภาคการเกษตร

แนวคิด

1. การจัดทำบัญชีการดำเนินงานทั่วไป เป็นการบันทึกบัญชีที่ไม่เกี่ยวกับธุรกิจของสหกรณ์ แต่เป็นการบันทึกบัญชีการรับและจ่ายเงินของสหกรณ์ การบันทึกบัญชีซื้อและขายสินทรัพย์ และการจัดทำบัญชีทุนของสหกรณ์ สหกรณ์ทุกประเภทจะมีการจัดทำบัญชีเหมือนกันทุกสหกรณ์ จะต้องมีทุนดำเนินงาน ซึ่งทุนของสหกรณ์ส่วนหนึ่งมาจากการเรียกเก็บเงินค่าหุ้นจากสมาชิก ดังนั้นสหกรณ์ทุกแห่งเมื่อเริ่มดำเนินงานย่อมก่อให้เกิดรายการทางบัญชี การบันทึกบัญชีต้องจัดทำเอกสารประกอบการลงบัญชีและบันทึกสมุดบัญชีขึ้นต้นผ่านรายการไปบันทึกในสมุดบัญชีชั้นปลาย
2. การจัดทำบัญชีธุรกิจสหกรณ์ภาคการเกษตร ลักษณะการดำเนินงานของสหกรณ์สามารถแยกได้เป็น 2 ส่วนคือ การดำเนินงานทั่วไป ซึ่งเป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ โดยการซื้อหุ้นของสหกรณ์ การรับรู้ทุนต่างๆ ของสหกรณ์ การรับรู้รายจ่ายต่างๆ ในการดำเนินงาน และการดำเนินธุรกิจต่างๆ ของสหกรณ์ ได้แก่ ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิต ธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร และธุรกิจเงินรับฝาก ทั้งนี้สหกรณ์จะดำเนินธุรกิจใดนั้นขึ้นอยู่กับประเภทของสหกรณ์ซึ่งในปัจจุบันมี 7 ประเภท คือ ประเภทการเกษตร นิคม ประมง ร้านค้า บริการ ออมทรัพย์ และเครดิตยูเนียน สำหรับสหกรณ์ประเภทการเกษตร นิคม และประมงจัดเป็นสหกรณ์ภาคการเกษตร ซึ่งกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้กำหนดให้ใช้ระบบบัญชีสหกรณ์การเกษตรในการจัดทำบัญชี
3. การจัดทำบัญชีธุรกิจสหกรณ์นอกภาคการเกษตร ได้แก่ สหกรณ์ร้านค้า บริการ ออมทรัพย์ และเครดิตยูเนียน ระบบบัญชีที่ใช้จะแยกตามประเภทสหกรณ์ คือระบบบัญชีร้านสหกรณ์ ระบบบัญชีสหกรณ์บริการ และระบบบัญชีสหกรณ์ออมทรัพย์ และระบบบัญชีสหกรณ์เครดิตยูเนียน ซึ่งการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียน ประกอบด้วย ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจเงินรับฝาก และเงินลงทุน

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาตอนที่ 2.1 “การจัดทำบัญชีการดำเนินงานทั่วไป” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายรายการทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำบัญชีการดำเนินงานทั่วไปของสหกรณ์ได้
2. เมื่อศึกษาตอนที่ 2.2 “การจัดทำบัญชีธุรกิจสหกรณ์ภาคการเกษตร” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายการจัดทำบัญชีธุรกิจสหกรณ์ภาคการเกษตรได้
3. เมื่อศึกษาตอนที่ 2.3 “การจัดทำบัญชีธุรกิจสหกรณ์นอกภาคการเกษตร” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายการจัดทำบัญชีธุรกิจสหกรณ์นอกภาคการเกษตรได้

กิจกรรมระหว่างเรียน

1. ทำแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนในคู่มือการศึกษาหน่วยที่ 2
2. อ่านแผนการสอนประจำหน่วย 2 และอ่านแผนการสอนประจำตอนที่ 2.1-2.3
3. อ่านสาระสำคัญประจำตอนที่ 2.1-2.3 หรือสาระสำคัญประจำหัวเรื่อง
4. ดำเนินกิจกรรมที่กำหนดไว้ในคู่มือการศึกษาหน่วยที่ 2 ของแต่ละตอนหรือหัวเรื่อง
5. ตรวจสอบคำตอบจากแนวตอบของแต่ละกิจกรรมที่กำหนดไว้ในคู่มือการศึกษาหน่วยที่ 2
6. ทำแบบประเมินกิจกรรมภาคปฏิบัติเสริมประสบการณ์เพื่อเก็บคะแนน (ถ้ามี)
7. ทำแบบประเมินผลตนเองหลังเรียนในคู่มือการศึกษาหน่วยที่ 2

สื่อการสอน

1. คู่มือการศึกษาหน่วยที่ 2
2. ประมวลสาระชุดวิชาหน่วยที่ 2
3. รายการสอนเสริม อี ทีทอเรียล (ถ้ามี)
4. รายการสอนเสริม ณ ศูนย์บริการการศึกษา (ถ้ามี)

การประเมินผล

1. ประเมินความก้าวหน้าระหว่างเรียนโดยการประเมินผลตนเองก่อนเรียนและหลังเรียน (ไม่มีคะแนน)
2. ประเมินผลจากกิจกรรมภาคปฏิบัติ 20 คะแนน (ถ้ามี)
3. การสอบไล่ 80 คะแนน (ถ้ามีกิจกรรม) หรือ 100 คะแนน (ถ้าไม่มีกิจกรรม)

แผนการสอนตอนที่ 2.1

การจัดทำบัญชีการดำเนินงานทั่วไป

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 2.1 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

- 2.1.1 การจัดทำบัญชีรับและจ่ายเงินของสหกรณ์
- 2.1.2 การจัดทำบัญชีซื้อและขายสินทรัพย์ของสหกรณ์
- 2.1.3 การจัดทำบัญชีทุนของสหกรณ์

แนวคิด

1. การดำเนินงานทั่วไปของสหกรณ์ทุกประเภทจะมีลักษณะคล้ายคลึงกันในทุกสหกรณ์ เมื่อเริ่มขอจดทะเบียนจัดตั้งเป็นสหกรณ์ต่อนายทะเบียนสหกรณ์โดยคณะผู้จัดตั้ง จะมีการเรียกเก็บค่าหุ้นจากคณะผู้จัดตั้ง เป็นทุนเรือนหุ้น และมีค่าใช้จ่ายในการประชุม ค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อแบบพิมพ์ เอกสาร สมุดบัญชี ทะเบียนต่างๆ เพื่อใช้ในการดำเนินงาน และดำเนินธุรกิจในอนาคต รวมทั้งการจัดจ้างเจ้าหน้าที่ ซึ่งรายการรับเงินและจ่ายเงิน ก่อให้เกิดรายการทางบัญชีซึ่งต้องจัดทำเอกสารประกอบการจัดทำบัญชีในสมุดบัญชีขั้นต้น ผ่านรายการไปบันทึกในสมุดบัญชีขั้นปลาย และจัดทำงบการเงินของสหกรณ์ต่อไป
2. เมื่อสหกรณ์เริ่มดำเนินงานและดำเนินธุรกิจ สหกรณ์จะมีการจัดซื้ออุปกรณ์ ครุภัณฑ์ต่างๆ ไว้ใช้ในกิจการของสหกรณ์ ซึ่งเมื่อมีการซื้อสินทรัพย์จะมีการจ่ายเงินและได้รับใบเสร็จรับเงินจากผู้ขาย เพื่อใช้เป็นเอกสารหลักฐานการจัดทำบัญชีรายการจ่ายเงินค่าซื้อสินทรัพย์ดังกล่าว และสินทรัพย์แต่ละประเภทมีอายุการใช้งานแตกต่างกัน ดังนั้นการจัดทำงบการเงิน บัญชีสินทรัพย์ที่จ่ายเงินซื้อมิได้มีการบันทึกเป็นค่าใช้จ่ายทั้งจำนวน แต่จะมีการคำนวณค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ตามอายุการใช้งานของสินทรัพย์เพื่อตัดเป็นค่าใช้จ่ายตามรอบปีบัญชี
3. ทุนของสหกรณ์ประกอบด้วย ทุนเรือนหุ้น ทุนสำรอง ทุนสะสมต่างๆ ที่เกิดจากการจัดสรรกำไรสุทธิ ตามข้อบังคับ กำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิ ขาดทุนสะสม กำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น ส่วนเกินทุนจากการตีราคาสินทรัพย์ รายการบัญชีที่เกี่ยวกับทุนของสหกรณ์ ส่วนใหญ่เกิดจากรายการโอนทางบัญชี ซึ่งเกิดจากการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีตามกฎหมาย และข้อบังคับของสหกรณ์ ส่วนรายการจ่ายเงินปันผลตามหุ้น เงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจ หรือเงินโบนัสกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ เป็นรายการจ่ายเงินที่มีเอกสารหลักฐานการจ่ายเพื่อบันทึกรายการทางบัญชี

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 2.1.1 “การจัดทำบัญชีรับและจ่ายเงินของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบาย การจัดทำบัญชีรับและจ่ายเงินของสหกรณ์ได้
2. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 2.1.2 “การจัดทำบัญชีซื้อและขายสินทรัพย์ของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายการจัดทำบัญชีซื้อและขายสินทรัพย์ของสหกรณ์ได้
3. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 2.1.3 “การจัดทำบัญชีทุนของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายการจัดทำบัญชีทุนของสหกรณ์ได้

เรื่องที่ 2.1.1

การจัดทำบัญชีรับและจ่ายเงินของสหกรณ์

ความนำ

การดำเนินงานหรือดำเนินธุรกิจของสหกรณ์จะมีการบันทึกรายการทางการเงินของสหกรณ์เป็นไปตามหลักการบัญชีซึ่งเป็นที่ยอมรับและใช้กันทั่วไป คือหลักการบัญชีคู่ โดยรายการทางการเงินที่เกิดขึ้นแต่ละรายการจะต้องนำมาบันทึกบัญชี 2 ด้านเสมอ โดยเดบิตบัญชีหนึ่งหรือหลายบัญชีในด้านหนึ่ง และเครดิตบัญชีหนึ่งหรือหลายบัญชีในอีกด้านหนึ่ง ซึ่งจำนวนเงินที่บันทึกบัญชีทั้ง 2 ด้านต้องเท่ากัน และรายการทางการเงินที่เกิดขึ้นทุกรายการจะต้องมีเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี ก่อนจะบันทึกบัญชี สหกรณ์ต้องจำแนกรายการการเงินที่ปรากฏในเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีออกเป็นประเภทหรือหมวดบัญชีต่างๆ ก่อนแล้วจึงนำไปบันทึกรายการในสมุดบันทึกรายการขึ้นต้น ผ่านรายการไปยังสมุดบันทึกรายการขึ้นปลาย จากนั้นสรุปข้อมูลทางการเงินโดยการจัดทำงบการเงิน

เอกสารประกอบการบันทึกบัญชี

เอกสารประกอบการบันทึกบัญชีมีทั้งเอกสารที่สหกรณ์ออกเองและเอกสารที่ได้รับจากบุคคลภายนอก เช่น กรณีได้รับเงินชำระหนี้จากลูกหนี้เงินกู้ หรือรับค่าธรรมเนียมแรกเข้าสหกรณ์จะออกใบเสร็จรับเงิน หรือขายสินค้าจะออกใบรับเงินขายสินค้า หรือกรณีสหกรณ์จ่ายเงินซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์สหกรณ์จะได้รับใบเสร็จรับเงินจากผู้ขาย เป็นต้น

ประเภทหรือหมวดบัญชี

ในการดำเนินงานของสหกรณ์จะมีทั้งการรับเงินและการจ่ายเงินเกิดขึ้น จึงต้องมีการบันทึกรายการเงินนั้นไว้เป็นหลักฐาน โดยการจัดทำบัญชีจะจัดเป็นหมวดหมู่หรือแยกประเภทรายการแล้วสรุปผลออกมาในรูปรายงานทางการเงิน เพื่อประโยชน์ในการควบคุมการดำเนินงานของสหกรณ์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยรายการทางการเงินดังกล่าวแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ สินทรัพย์ หนี้สิน ทุนของสหกรณ์ รายได้ และค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ ประเภทหรือหมวดหมู่ของรายการเงินทั้ง 5 ประเภทดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันเสมอ สินทรัพย์ที่ใช้ในการดำเนินงานของสหกรณ์ จะประกอบด้วย ทุนของสหกรณ์ส่วนหนึ่งกับส่วนที่เกิดจากการก่อหนี้สินอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งเท่ากับว่า $\text{สินทรัพย์} = \text{หนี้สิน} + \text{ทุนของสหกรณ์}$

สำหรับประเภทของรายการเงินจะบันทึกลงในสมุดบัญชีอย่างไรนั้น ควรจะได้ทำความเข้าใจว่าเมื่อเกิดรายการเงินใดๆ ขึ้นจะต้องมีการบันทึกบัญชี ซึ่งจะมีผลทำให้บัญชีที่เกี่ยวกับรายการเงินนั้นๆ เพิ่มขึ้นหรือลดลง ดังนั้นก่อนที่จะบันทึกบัญชีได้อย่างถูกต้อง ต้องแปลความหมายของรายการเงินนั้นก่อนว่า

เมื่อเกิดรายการเงินนั้นๆ ขึ้นแล้วมีผลทำให้สินทรัพย์ หนี้สิน ทุนของสหกรณ์ รายได้ และค่าใช้จ่าย เพิ่มขึ้นหรือลดลงเป็นจำนวนเงินเท่าใด

เช่น สหกรณ์รับเงินค่าธรรมเนียมแรกเข้าจากสมาชิก 100 บาท ผลที่เกิดขึ้นจากรายการนี้ คือ สินทรัพย์ (เงินสด) เพิ่มขึ้น 100 บาท เนื่องจากสหกรณ์รับเงินรายได้ (ค่าธรรมเนียมแรกเข้า) เพิ่มขึ้น 100 บาท

หรือ สหกรณ์นำเงินสดฝากธนาคารกรุงไทย 20,000 บาท ผลที่เกิดขึ้นจากรายการนี้ คือ สินทรัพย์ (เงินสด) ลดลง 20,000 บาท เนื่องจากสหกรณ์จ่ายเงินเพื่อนำฝากธนาคารทำให้สินทรัพย์ (เงินฝากธนาคารกรุงไทย) เพิ่มขึ้น 20,000 บาท

เมื่อทราบถึงประเภทของรายการเงิน และสามารถแปลความหมายของรายการเงินได้แล้ว ในการนำรายการเงินมาบันทึกบัญชีนั้นให้เข้าใจว่า บัญชีจะแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้ด้านซ้ายหรือ “เดบิต” ด้านขวา หรือ “เครดิต” ก่อนที่จะนำรายการเงินไปบันทึกบัญชี ต้องทำความเข้าใจก่อนว่ารายการเงิน ทั้ง 5 ประเภทข้างต้น มีหลักในการบันทึกบัญชี ดังนี้

บัญชีประเภทสินทรัพย์ รายการเงินที่ทำให้สินทรัพย์เพิ่มขึ้นให้บันทึกบัญชีสินทรัพย์ทางด้านเดบิต ในทางตรงข้ามรายการเงินที่มีผลทำให้สินทรัพย์ลดลงให้บันทึกบัญชีทางด้านเครดิต ตามปกติประเภทบัญชีสินทรัพย์จะมียอดคงเหลือทางด้านเดบิต

บัญชีประเภทหนี้สิน การบันทึกรายการเงินในบัญชีเป็นไปในทางตรงกันข้ามกับบัญชีประเภทสินทรัพย์ คือ รายการเงินที่มีผลทำให้หนี้สินเพิ่มขึ้นให้บันทึกบัญชีไว้ทางด้านเครดิต ส่วนรายการเงินที่มีผลทำให้หนี้สินลดลงให้บันทึกบัญชีทางด้านเดบิต ตามปกติบัญชีประเภทหนี้สินจะมียอดคงเหลือทางด้านเครดิต

บัญชีประเภททุนของสหกรณ์ วิธีการบันทึกบัญชีเป็นเช่นเดียวกับบัญชีประเภทหนี้สิน คือ รายการเงินที่มีผลทำให้ทุนเพิ่มขึ้นให้บันทึกบัญชีทางด้านเครดิต ส่วนรายการเงินที่มีผลทำให้ทุนลดลงให้บันทึกบัญชีทางด้านเดบิต ตามปกติบัญชีประเภททุนจะมียอดคงเหลือทางด้านเครดิต

บัญชีประเภทรายได้ โดยที่รายได้ทำให้ทุนของสหกรณ์เพิ่มขึ้น ดังนั้น การบันทึกบัญชีรายได้ จึงเป็นเช่นเดียวกับบัญชีทุนของสหกรณ์ คือ ให้บันทึกบัญชีรายได้ที่เกิดขึ้นหรือที่ได้รับทางด้านเครดิต กรณีที่มีรายการเงินที่ทำให้รายได้ลดลงให้บันทึกบัญชีทางด้านเดบิต ตามปกติบัญชีประเภทรายได้จะมียอดคงเหลือทางด้านเครดิต

บัญชีประเภทค่าใช้จ่าย มีวิธีการบันทึกบัญชีตรงกันข้ามกับบัญชีประเภทรายได้ เนื่องจากค่าใช้จ่ายทำให้ทุนของสหกรณ์ลดลง ดังนั้น เมื่อมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นให้บันทึกบัญชีทางด้านเดบิต กรณีที่มีรายการเงินที่ทำให้ค่าใช้จ่ายลดลงให้บันทึกบัญชีทางด้านเครดิต ตามปกติบัญชีประเภทค่าใช้จ่ายจะมียอดคงเหลือทางด้านเดบิต

สรุปโดยรวมแล้ว การเพิ่ม ลด และยอดคงเหลือ ของบัญชีแต่ละประเภท เป็นดังนี้

ประเภทบัญชี	เพิ่ม	ลด	ยอดคงเหลือ
สินทรัพย์	เดบิต	เครดิต	เดบิต
หนี้สิน	เครดิต	เดบิต	เครดิต
ทุน	เครดิต	เดบิต	เครดิต
รายได้	เครดิต	เดบิต	เครดิต
ค่าใช้จ่าย	เดบิต	เครดิต	เดบิต

ทั้งนี้จะสรุปการแปลความหมายของรายการเงินตามเอกสารและหลักในการนำรายการเงินนั้นไปบันทึกบัญชีว่าควรบันทึกบัญชีอย่างไร ซึ่งลำดับได้ดังนี้

1. เมื่อเกิดรายการเงินขึ้นทุกรายการ ให้พิจารณาว่ารายการเงินแต่ละรายการนั้นทำให้บัญชีใดในหมวดบัญชีประเภทไหน (5 หมวด) เพิ่มขึ้น หรือ ลดลง เพื่อจะนำไปบันทึกบัญชีทางด้านเดบิต และเครดิต ในบัญชีใดได้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กล่าวไว้ใน 5 ประเภทบัญชานั้น

2. เมื่อทราบว่าต้อง เดบิต และ เครดิต บัญชีใดตามข้อ 1 แล้ว การบันทึกจำนวนบัญชีด้านเดบิต และเครดิตอาจไม่เท่ากัน แต่จำนวนเงินรวมทางด้านเดบิต จะต้องเท่ากับจำนวนเงินรวมทางด้านเครดิตเสมอ ซึ่งเป็นไปตามหลักการบัญชี ที่เรียกว่า “หลักการบัญชีคู่”

3. บางครั้งรายการเงินที่เกิดขึ้น อาจเป็นผลให้บัญชีแยกประเภทในหมวดเดียวกัน เพิ่มและลดได้ ไม่จำเป็นเสมอไปว่ารายการเงินทุกรายการที่เกิดขึ้นจะต้องเดบิตบัญชีในหมวดหนึ่ง และเครดิตบัญชีในอีกหมวดหนึ่ง เช่น จ่ายเงินให้สมาชิกกู้ บัญชีลูกหนี้เงินให้กู้ในหมวดสินทรัพย์ เพิ่ม ขณะเดียวกันบัญชีเงินสดในหมวดสินทรัพย์เช่นเดียวกันก็ ลดลง ด้วย เป็นต้น

การดำเนินงานโดยทั่วไปของสหกรณ์ทุกประเภทจะมีกิจกรรมคล้ายคลึงกัน เช่น การรับเงินค่าสมัครจากสมาชิก การทำธุรกรรมทางการเงินกับธนาคาร การจ่ายค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เช่น การจ่ายค่าสาธารณูปโภค เงินเดือน ค่าประกันสังคม เป็นต้น ซึ่งรายการทางการเงินที่เกิดขึ้น จำเป็นต้องจัดทำบัญชี และเอกสารประกอบการจัดทำบัญชีในแต่ละกิจกรรม โดยบันทึกรายการทางบัญชีในสมุดบัญชีขั้นต้น ผ่านรายการไปยังสมุดบัญชีขั้นปลาย เพื่อรวมสรุปผลรายการบัญชีแต่ละกิจกรรมว่ามีรายการรับรายการจ่ายแต่ละกิจกรรมเป็นเงินเท่าใด เพื่อประโยชน์ในการควบคุมการดำเนินงานของสหกรณ์จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนงานที่ได้ขออนุมัติต่อที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์

สมุดบัญชี

ระบบบัญชีสหกรณ์ แบ่งสมุดบัญชีออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. สมุดบัญชีขั้นต้น ใช้สำหรับบันทึกรายการเงินจากเอกสารต่างๆ เรียงลำดับก่อนหลังที่รายการเกิดขึ้นก่อนที่จะผ่านรายการไปบันทึกในสมุดบัญชีขั้นปลาย สมุดบัญชีขั้นต้น ได้แก่

1.1 สมุดเงินสด ใช้สำหรับบันทึกรายการเกี่ยวกับการรับจ่ายเงินสดประจำวัน และเงินสดคงเหลือ

1.2 สมุดซื้อสินค้า ใช้สำหรับบันทึกรายการเกี่ยวกับการซื้อสินค้ามาจำหน่าย หรือซื้อผลิตผลทั้งที่ซื้อเป็นเงินสดและเงินเชื่อ

1.3 สมุดขายสินค้า ใช้สำหรับบันทึกรายการเกี่ยวกับการขายสินค้าที่สหกรณ์จัดหามาจำหน่ายหรือขายผลิตผลที่สหกรณ์รวบรวมได้ ทั้งที่ขายเป็นเงินสดและเงินเชื่อ

1.4 สมุดรายได้ค่าบริการ ใช้สำหรับบันทึกรายการเกี่ยวกับการให้บริการส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร เช่น บริการสูบน้ำ ปรับปรุงที่ดิน ไร่ไร่นา เป็นต้น ทั้งที่ให้บริการโดยได้รับเงินสดทันทีและเป็นเงินเชื่อ

1.5 สมุดรายวันทั่วไป ใช้สำหรับบันทึกรายการทางบัญชีที่เกิดขึ้น ซึ่งไม่เกี่ยวกับการรับจ่ายเงินสดหรือรายการที่ไม่อาจบันทึกไว้ในสมุดบัญชีขั้นต้นดังกล่าวได้

2. สมุดบัญชีขั้นปลาย ใช้สำหรับบันทึกรายการแยกตามลักษณะของรายการที่เกิดขึ้นแต่ละประเภทจากสมุดบัญชีขั้นต้น ได้แก่

2.1 สมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป ใช้สำหรับบันทึกรายการจากสมุดบัญชีขั้นต้น แยกตามประเภทบัญชีที่จำแนกไว้

2.2 บัญชีย่อย ใช้สำหรับบันทึกรายละเอียด เช่น ทะเบียนสมาชิกและการถือหุ้น ทะเบียนสินทรัพย์ถาวร ทะเบียนคুমสินค้า เป็นต้น

การจัดทำบัญชีรับและจ่ายเงินจากการดำเนินงานทั่วไป

การจัดทำบัญชีรับและจ่ายเงินจากการดำเนินงานทั่วไปของสหกรณ์จะเกี่ยวข้องกับรายการทางการเงิน ดังนี้

1. การรับเงินจากรายได้อื่นที่ไม่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ
2. การจ่ายค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานทั่วไป
3. การนำเงินฝาก-ถอน เงินฝากธนาคาร หรือสหกรณ์อื่น
4. การรับเงินกู้ยืมจากธนาคาร หรือชุมนุมสหกรณ์ หรือสหกรณ์อื่น
5. การจ่ายและรับคืนเงินยืมทตรง

สำหรับการรับจ่ายรายการอื่นจะกล่าวต่อไปในเรื่องที่ 2.1.2-2.1.3

1. การรับเงินจากรายได้อื่นที่ไม่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ รายได้ของสหกรณ์ที่ไม่ใช่รายได้จากการดำเนินธุรกิจ เช่น รับค่าสมัครจากสมาชิก ดอกเบี้ยรับจากการฝากเงินในธนาคาร การแบ่งพื้นที่สำนักงานให้เช่า การขายเศษกระดาษ รายได้เบ็ดเตล็ด เป็นต้น การรับรายได้ อาจได้รับเป็นเงินสด เช็ค หรือได้จากการรับโอนเงินอัตโนมัติตามเงื่อนไขสัญญา

1.1 รายได้ที่ได้รับเป็นเงินสด เช่น รายได้จากค่าเช่า หรือรายได้อื่น เมื่อสหกรณ์ได้รับรายได้เป็นเงินสด สหกรณ์จะออกใบเสร็จรับเงินเพื่อเป็นหลักฐานการรับเงิน สิ้นวันรวมยอดการรับเงิน รายได้ค่าเช่าทั้งสิ้นแล้วจัดทำใบสรุปปะหน้า โดยสหกรณ์ภาคการเกษตร จัดทำใบเสร็จรับเงิน ใบสำคัญรับ

สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ จะจัดทำใบเสร็จรับเงิน สลิปรับ แล้วบันทึกในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต เงินสด	xxx	
เครดิต รายได้ค่าเช่า/รายได้ (ระบุชื่อ)		xxx

1.2 รายได้ที่รับโอนเงินอัตโนมัติตามเงื่อนไขสัญญา เช่น ดอกเบี้ยรับเงินฝากธนาคารหรือสหกรณ์อื่น เมื่อได้รับดอกเบี้ย สหกรณ์รับรู้รายได้ โดยจัดทำใบโอนบัญชีและบันทึกรายการในสมุดรายวันทั่วไป ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต เงินฝากธนาคาร (ระบุชื่อ)/เงินฝากสหกรณ์อื่น	xxx	
เครดิต ดอกเบี้ยรับเงินฝากธนาคาร/เงินฝากสหกรณ์อื่น		xxx

2. การจ่ายค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานทั่วไป

สหกรณ์มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานหลายลักษณะ เช่น เงินเดือนและค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา เงินสมทบกองทุนประกันสังคม เงินสมทบกองทุนเงินทดแทน ค่าเบี้ยประชุม ค่าเบี้ยเลี้ยงพาหนะ ค่ารับรอง ค่าเครื่องเขียนแบบพิมพ์ ค่าของใช้สำนักงาน ค่าธรรมเนียมธนาคาร ค่าน้ำ - ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ค่าไปรษณีย์ ค่าซ่อมแซม ค่าเบี้ยประกันภัย ค่าสวัสดิการเจ้าหน้าที่ ค่าใช้จ่ายประชุมใหญ่ ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด เป็นต้น ซึ่งแยกตามการจ่ายเป็นดังนี้

2.1 การจ่ายค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเป็นเงินสด เมื่อสหกรณ์จ่ายค่าใช้จ่ายต่างๆ เป็นเงินสด บางครั้งผู้รับเงินไม่มีใบเสร็จรับเงินเพื่อเป็นหลักฐานให้สหกรณ์ จึงจำแนกแนวปฏิบัติได้เป็น 2 กรณีคือ

2.1.1 ผู้รับเงินไม่มีใบเสร็จรับเงินให้สหกรณ์ เป็นการจ่ายให้บุคคลและผู้รับเงินไม่มีใบเสร็จรับเงิน เช่น เงินเดือนและค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าเบี้ยประชุม ค่าเบี้ยเลี้ยงพาหนะ ค่าสวัสดิการเจ้าหน้าที่ เป็นต้น เมื่อสหกรณ์จะจ่ายเงินเจ้าหน้าที่จะจัดทำเอกสารประกอบการจ่ายเงิน ให้ผู้มีอำนาจอนุมัติจ่าย จ่ายเงินแล้วให้ผู้รับเงินลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

2.1.2 ผู้รับเงินมีใบเสร็จรับเงินให้สหกรณ์ เช่น ค่ารับรอง ค่าเครื่องเขียนแบบพิมพ์ ค่าของใช้สำนักงาน ค่าน้ำ-ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ค่าไปรษณีย์ ค่าเบี้ยประกันภัย ค่าใช้จ่ายประชุมใหญ่ เงินสมทบกองทุนประกันสังคม/กองทุนเงินทดแทน เป็นต้น ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นให้มีการอนุมัติจากผู้มีอำนาจโดยใช้ใบเสร็จรับเงินที่ผู้รับเงินให้เป็นหลักฐาน

สิ้นวันรวมยอดการจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในแต่ละประเภท แล้วจะจัดทำใบสรุปปะหน้า
 สหกรณ์ภาคการเกษตร จัดทำใบเบิกเงิน (กรณีผู้รับเงินไม่มีใบเสร็จรับเงิน) และ
 ใบสำคัญจ่าย สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์จะจัดทำใบสำคัญจ่ายเงิน (กรณีผู้รับเงินไม่มีใบเสร็จรับเงิน) และ
 สลิปจ่าย บันทึกในสมุดเงินสดผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป
 การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต ค่าใช้จ่าย (ระบุชื่อ)	xxx	
เครดิต เงินสด		xxx

2.2 การรับรู้หรือโอนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสหกรณ์ เช่น เมื่อมีค่าธรรมเนียมธนาคาร
 สหกรณ์จะจัดทำการโอนบัญชีเพื่อรับรู้ค่าใช้จ่ายและลดยอดเงินฝากธนาคาร โดยจัดทำใบโอนบัญชีและ
 บันทึกรายการในสมุดรายวันทั่วไป ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป
 การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต ค่าธรรมเนียมธนาคาร	xxx	
เครดิต เงินฝากธนาคาร (ระบุชื่อ)		xxx

3. การนำเงินฝาก-ถอน เงินฝากธนาคาร หรือสหกรณ์อื่น

3.1 การนำเงินฝาก เมื่อเจ้าหน้าที่นำเงินฝากธนาคารหรือฝากสหกรณ์อื่น สิ้นวันให้จัดทำ
 ใบสรุปปะหน้าแนบไว้หน้าใบนำฝาก โดยสหกรณ์ภาคการเกษตร มีใบนำฝาก จัดทำใบสำคัญจ่าย สำหรับ
 สหกรณ์ออมทรัพย์ มีใบนำฝาก จัดทำสลิปจ่าย แล้วบันทึกในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยก
 ประเภททั่วไป
 การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต เงินฝากธนาคาร (ระบุชื่อ)/เงินฝากสหกรณ์ (ระบุชื่อ)	xxx	
เครดิต เงินสด		xxx

3.2 การถอนเงินฝาก เมื่อถอนเงินจากธนาคารหรือสหกรณ์อื่น มีเอกสารการถอนเงินฝาก
 เช่น ใบถอนเงินฝากหรือสมุดคู่บัญชีเงินฝากเป็นหลักฐานประกอบ สิ้นวันให้จัดทำใบสรุปปะหน้าแนบไว้
 ข้างหน้าหลักฐานดังกล่าว โดยสหกรณ์ภาคการเกษตร จัดทำใบถอนเงินฝาก ใบสำคัญรับ สำหรับสหกรณ์
 ออมทรัพย์ จัดทำใบถอนเงินฝาก สลิปรับ แล้วบันทึกในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภท
 ทั่วไป

การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต เงินสด	XXX	
เครดิต เงินฝากธนาคาร (ระบุชื่อ)/เงินฝากสหกรณ์ (ระบุชื่อ)		XXX

3.3 การนำฝากเช็ค-การจ่ายเช็ค เมื่อเกิดรายการขึ้นสหกรณ์จะรับรู้รายการ โดยจัดทำใบโอนบัญชีและบันทึกรายการในสมุดรายวันทั่วไป ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

3.3.1 การนำฝากเช็ค เมื่อสหกรณ์ได้รับเช็คต้องเป็นเช็คที่ถึงกำหนดชำระเงิน มีเอกสาร การฝากเช็ค โดยบันทึกเพิ่มเงินฝากธนาคารที่นำเช็คเข้าและให้เครดิตตามรายการบัญชีที่สหกรณ์ได้รับเช็ค เช่น รับชำระค่าเช่าหน้าร้าน เป็นต้น

เดบิต เงินฝากธนาคาร (ระบุชื่อ)	XXX	
เครดิต รายได้ค่าเช่า		XXX

3.3.2 การจ่ายเช็ค เมื่อสหกรณ์จ่ายด้วยเช็ค ทำให้เงินฝากธนาคารลดโดยบันทึกด้านเครดิต และให้บันทึกเดบิตตามรายการบัญชีที่สหกรณ์จ่ายเช็ค เช่น ชื้อเครื่องใช้สำนักงาน เป็นต้น

เดบิต เครื่องใช้สำนักงาน	XXX	
เครดิต เงินฝากธนาคาร (ระบุชื่อ)		XXX

4. การรับเงินกู้ยืมจากธนาคาร หรือชุมนุมสหกรณ์ หรือสหกรณ์อื่น

4.1 การกู้ยืมจากสถาบันการเงินหรือแหล่งเงินทุนอื่น ๆ เมื่อสหกรณ์ต้องการเงินทุนและคณะกรรมการมีมติให้กู้ยืมเงิน ซึ่งการกู้ยืมเงินต้องอยู่ภายในวงเงินที่นายทะเบียนสหกรณ์ให้ความเห็นชอบ เมื่อเกิดรายการขึ้น มีเอกสารหลักฐานต่างๆ เกี่ยวกับการรับเงินกู้ยืม เช่น เอกสารการโอนเงิน สัญญาเงินกู้ หนังสือนำเสนอเงินกู้ หรือสำเนาใบเสร็จรับเงินที่สหกรณ์ออกให้เจ้าหน้าที่เงินกู้เพื่อเป็นหลักฐานการรับเงินกู้ยืม เป็นต้น โดยสหกรณ์ภาคการเกษตร จัดทำใบเสร็จรับเงิน ใบสำคัญรับ สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ จัดทำใบเสร็จรับเงิน สลิปรับแล้วบันทึกในสมุดเงินสด กรณีรับเป็นเงินสด หรือให้สถาบันการเงินที่ให้กู้โอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารของสหกรณ์ ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	เงินสด/เงินฝากธนาคาร	xxx	
เครดิต	เจ้าหนี้เงินกู้ธนาคาร/เจ้าหนี้เงินกู้ชุมนุมสหกรณ์/ เจ้าหนี้เงินกู้..... (แยกตามแหล่งเงินทุนที่กู้ยืมมา)		xxx xxx

4.2 การส่งชำระหนี้เงินกู้ยืมและดอกเบี้ย เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ เจ้าหนี้ที่จัดทำเอกสารนำส่งเงิน หลังชำระหนี้แล้วได้รับใบเสร็จรับเงินจากเจ้าหนี้ โดยสหกรณ์ภาคการเกษตร จัดทำใบสำคัญจ่ายสำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ จัดทำสลิปจ่าย แล้วบันทึกในสมุดเงินสดกรณีชำระเป็นเงินสด หรือโอนเงินผ่านธนาคารให้เจ้าหนี้เงินกู้ ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	เจ้าหนี้เงินกู้ธนาคาร/เจ้าหนี้เงินกู้ชุมนุมสหกรณ์/ เจ้าหนี้เงินกู้ .....(แยกตามแหล่งเงินทุนที่กู้ยืมมา)	xxx	
	ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้เพื่อ (ระบุดัตถุประสงค์การกู้)	xxx	
เครดิต	เงินสด/เงินฝากธนาคาร		xxx

ในสหกรณ์การเกษตรหากการส่งเงินชำระหนี้โดยไม่ทราบในทันทีว่าเงินที่ส่งชำระหนี้ นั้นเป็นการชำระดอกเบี้ยเงินกู้ยืมจำนวนเท่าใด ต้นเงินจำนวนเท่าใด เมื่อส่งเงินชำระหนี้ให้จัดทำใบสำคัญจ่าย และบันทึกรายการในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	เงินส่งชำระหนี้ระหว่างทาง	xxx	
เครดิต	เงินสด		xxx

เมื่อได้รับแจ้งว่าเงินที่ส่งชำระหนี้ นั้นเป็นการชำระหนี้ต้นเงินและดอกเบี้ยเป็นจำนวนเท่าใดแล้ว จึงจัดทำใบโอนบัญชี เพื่อบันทึกรายการในสมุดรายวันทั่วไป ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	เจ้าหนี้เงินกู้ธนาคาร/เจ้าหนี้เงินกู้ชุมนุม/เจ้าหนี้เงินกู้ ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้เพื่อ (ระบุดัตถุประสงค์การกู้)	xxx xxx	
เครดิต	เงินส่งชำระหนี้ระหว่างทาง		xxx

5. การจ่ายและรับคืนเงินยืมโดยตรง

5.1 การจ่ายเงินยืมโดยตรงแก่กรรมการหรือเจ้าหน้าที่ สหกรณ์จะต้องกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการยืมโดยตรงขึ้นถือใช้ตามคำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์ และการยืมเงินโดยตรงต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการยืมเงินโดยตรงตามระเบียบสหกรณ์โดยต้องเป็นเรื่องที่จำเป็นและเหมาะสม เพื่อประโยชน์ของสหกรณ์หรือสมาชิก โดยจัดทำหลักฐานเกี่ยวกับการจ่ายเงินยืมโดยตรง ได้แก่ ใบเบิกเงินสัญญาเงินยืมโดยตรง (สัญญาเงินยืมโดยตรงๆ อย่างน้อยจะต้องระบุรายละเอียด วันเดือนปีที่ทำสัญญาเงินยืมโดยตรงจ่าย จำนวนเงินที่ยืมและวันที่ได้รับเงินยืม วัตถุประสงค์ของการยืมเงินโดยตรง วันครบกำหนดส่งหลักฐานหักล้างเงินยืมหรือส่งเงินยืม ข้อสัญญายอมให้สหกรณ์หักเงินที่มีสิทธิได้รับจากสหกรณ์ และลายมือชื่อผู้ยืม พร้อมพยาน) โดยสหกรณ์ภาคการเกษตร จัดทำสัญญาเงินยืมโดยตรง/ใบสำคัญจ่าย สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์จัดทำสัญญาเงินยืมโดยตรง/ใบสำคัญจ่ายเงิน สลิปจ่าย แล้วบันทึกในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต ลูกหนี้เงินยืมโดยตรง	xxx	
เครดิต เงินสด		xxx

5.2 การรับคืนเงินยืมโดยตรง เมื่อได้รับคืนเงินยืมโดยตรงเป็นเอกสารหักล้างเงินที่ยืมโดยตรงไปให้ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเอกสารนั้นๆ แล้วจัดทำใบโอนบัญชี เป็นหลักฐานประกอบ แล้วบันทึกในสมุดรายวันทั่วไป ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต ค่าใช้จ่าย (ระบุชื่อค่าใช้จ่าย)	xxx	
เครดิต ลูกหนี้เงินยืมโดยตรง		xxx

กรณีมีเงินยืมคงเหลือนอกจากหลักฐานที่ให้หักล้างเงินยืมแล้ว ให้จัดทำใบเสร็จรับเงินเป็นหลักฐานการรับคืนเงินยืมโดยตรง โดยสหกรณ์ภาคการเกษตร จัดทำใบเสร็จรับเงิน ใบสำคัญรับ สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์จัดทำใบเสร็จรับเงิน สลิปรับ แล้วบันทึกรายการในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต เงินสด	xxx	
เครดิต ลูกหนี้เงินยืมโดยตรง		xxx

อีกหนึ่งกรณีสหกรณ์ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ บันทึกรายการบัญชี โปรแกรมระบบบัญชีสำเร็จรูป จะกำหนดผังบัญชี เป็นรายการเงิน 5 หมวดเช่นเดียวกับการจัดทำบัญชีด้วยมือเพื่อให้ผู้ใช้เลือกรายการบัญชี จัดทำเอกสารการบันทึกบัญชีโดยกำหนดเลขบัญชีตามผังบัญชีที่โปรแกรมกำหนด ซึ่งเป็นการบันทึกเหมือนการบันทึกจากสมุดรายวันทั่วไป และระบบโปรแกรมจะเชื่อมโยงหรือลิงค์ไปยังบัญชีแยกประเภท และประมวลผลรายการทางการเงินเป็นงบทดลองและงบการเงิน ดังนั้นการจัดทำบัญชีด้วยการใช้โปรแกรมระบบบัญชี สิ่งที่เราควรระวังคือการกำหนดผังบัญชีให้ถูกต้องตามหมวดรายการ และการกำหนดรายการบัญชีตามที่ผังบัญชีกำหนด

ตัวอย่างที่ 2.1 วันที่ 5 กรกฎาคม 25x6 สหกรณ์รับเงินค่าเช่าพื้นที่ชั้นล่างของอาคาร เดือนมิถุนายน 25x6 เป็นเงิน 5,000 บาท เอกสารประกอบการลงบัญชี ได้แก่ นำสำเนาใบเสร็จรับเงิน จัดทำใบสรุปปะหน้า และบันทึกรายการบัญชีในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป ดังนี้

เดบิต เงินสด	5,000	
เครดิต รายได้ค่าเช่าพื้นที่อาคาร		5,000

ตัวอย่างที่ 2.2 สหกรณ์ได้รับดอกเบี้ยเงินฝากธนาคารกรุงไทย (สาขา บางกอกน้อย) จำนวน 1,200 บาท เอกสารประกอบการลงบัญชี ได้แก่ ใบโอนบัญชีและบันทึกรายการในสมุดรายวันทั่วไป ผ่านไปยังบัญชีแยกประเภททั่วไป

เดบิต เงินฝากธนาคารกรุงไทย (สาขาบางกอกน้อย)	1,200	
เครดิต ดอกเบี้ยรับเงินฝากธนาคาร		1,200

ตัวอย่างที่ 2.3 วันที่ 5 กรกฎาคม 25x6 สหกรณ์จ่ายค่าไฟฟ้าเดือน มิถุนายน 25x6 จำนวน 2,500 บาท เอกสารประกอบการลงบัญชี ได้แก่ ใบเสร็จรับเงินค่าไฟฟ้า และบันทึกรายการบัญชีในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป ดังนี้

เดบิต ค่าไฟฟ้า	2,500	
เครดิต เงินสด		2,500

จากตัวอย่างที่ 2.1 2.2 และ 2.3 จะต้องนำไปบันทึกสมุดเงินสด สมุดรายวันทั่วไป และสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป ดังนี้

สมุดเงินสด

ส 1

วัน เดือน ปี	เลขที่ เอกสาร/ สลิปรับ	ชื่อบัญชีและรายการ	หน้า บัญชี	จำนวนเงิน		วัน เดือน ปี	เลขที่ เอกสาร/ สลิปจ่าย	ชื่อบัญชีและรายการ	หน้า บัญชี	จำนวนเงิน	
25x6 ก.ค. 5	00019	รายได้ค่าเช่าพื้นที่ตลาด (จากตัวอย่างที่ 2.1)	55	5,000	-	25x6 ก.ค. 5	00181	ค่าไฟฟ้า (จากตัวอย่างที่ 2.3)	65	2,500	-

สมุดรายวันทั่วไป

หน้า 5

วัน เดือน ปี	เลขที่ ใบโอน	รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต		เครดิต	
25x6 ก.ค. 5	05	เงินฝากธนาคารกรุงไทย ดอกเบี้ยรับจากเงินฝากธนาคาร บันทึกรายการรับโอนดอกเบี้ยรับเงินฝาก ธนาคารกรุงไทย (จากตัวอย่างที่ 2.2)	03 60	1,200	-	1,200	-

สมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป
บัญชีเงินฝากธนาคารกรุงไทย (สาขาบางกอกน้อย)

หน้า 03

วัน เดือน ปี	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	เครดิต	คงเหลือ เดบิต	คงเหลือ เครดิต
25x6 เม.ย. 30 มิ.ย. 30	ฯลฯ สมุดรายวันทั่วไป	รว.5	1,200	-	10,000 11,200	- -

(จากตัวอย่างที่ 2.2)

บัญชีรายได้ค่าเช่าพื้นที่อาคาร

หน้า 55

วัน เดือน ปี	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	เครดิต	คงเหลือ เดบิต	คงเหลือ เครดิต
25x6 เม.ย. 30 ก.ค. 5	ฯลฯ สมุดเงินสด	ส.1		2,500 5,000	- -	2,500 7,500

(จากตัวอย่างที่ 2.1)

บัญชีค่าไฟฟ้า

หน้า 65

วัน เดือน ปี	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	เครดิต	คงเหลือ เดบิต	คงเหลือ เครดิต
25x6 เม.ย. 30 ก.ค. 5	ฯลฯ	ส.1	2,500	-	3,500 6,000	- -

(จากตัวอย่างที่ 2.3)

บัญชีดอกเบี้ยรับเงินฝากธนาคาร

หน้า 60

วัน เดือน ปี	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	เครดิต	คงเหลือ เดบิต	คงเหลือ เครดิต
25x6						
เม.ย. 30	ฯลฯ					860 -
ก.ค. 5	สมุดรายวันทั่วไป	รว.5		1,200 -		2,060 -

(จากตัวอย่างที่ 2.2)

กิจกรรม 2.1.1

จงอธิบายรายการทางการเงิน พร้อมระบุวิธีการบันทึกบัญชีที่เกี่ยวข้องว่าควรบันทึกเดบิตและเครดิตบัญชีใด

1. สหกรณ์จ่ายเงินกู้ประเภทสามัญให้สมาชิก จำนวน 100,000 บาท
2. สหกรณ์รับชำระหนี้จากสมาชิกที่กู้เงินประเภทสามัญเป็นเงินต้นจำนวน 5,000 บาท ดอกเบี้ยจำนวน 12,300 บาท
3. สหกรณ์รับคืนเงินยืมโดยตรงจากนายสนั่น ทองดี เจ้าหน้าที่ตลาด จำนวน 6,000 บาท

(โปรดทำกิจกรรม 2.1.1 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 2.1 เรื่องที่ 2.1.1)

เรื่องที่ 2.1.2

การจัดทำบัญชีซื้อและขายสินทรัพย์ของสหกรณ์

การดำเนินงานของสหกรณ์ทุกประเภท จะมีการจัดซื้อสินทรัพย์เพื่อใช้ในการดำเนินงานโดยจัดซื้อเป็นเงินสดหรือเงินเชื่อ และจะขายสินทรัพย์เมื่อหมดความจำเป็นต้องใช้ รายการทางการเงินเมื่อมีการจัดซื้อ หรือขายสินทรัพย์ จะจัดทำบัญชี และมีเอกสารประกอบการลงบัญชี โดยบันทึกรายการทางบัญชีในสมุดบัญชีขั้นต้น ผ่านรายการไปยังสมุดบัญชีขั้นปลาย

บัญชีสินทรัพย์ที่จ่ายเงินซื้อมิได้มีการบันทึกเป็นค่าใช้จ่ายทั้งจำนวน แต่จะมีการคำนวณค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ตามอายุการใช้งานของสินทรัพย์เพื่อตัดเป็นค่าใช้จ่ายตามรอบปีบัญชี สินทรัพย์แต่ละประเภทมีการกำหนดอัตราการคำนวณค่าเสื่อมราคาแตกต่างกัน ตามอายุการใช้งาน ทั้งนี้นายทะเบียนสหกรณ์ได้มีการกำหนดอัตราดังกล่าวไว้ในระเบียบว่าด้วยการบัญชีสหกรณ์ พ.ศ. 2542

1. การซื้อสินทรัพย์

การซื้อสินทรัพย์ สหกรณ์อาจซื้อโดยการซื้อเป็นเงินสด หรือซื้อเป็นเงินเชื่อ ซึ่งราคาทุนของสินทรัพย์ที่ซื้อเป็นเงินสดจะต่ำกว่าราคาทุนของสินทรัพย์ที่ซื้อเป็นเงินเชื่อเนื่องจากการซื้อเงินเชื่อผู้ขายจะรวมดอกเบี้ยของช่วงเวลานับจากวันขายจนถึงวันที่กำหนดชำระเงิน

1.1 การซื้อสินทรัพย์เป็นเงินสด กรณีสหกรณ์ซื้อสินทรัพย์ด้วยวิธีการจ่ายเงินสดทันที ราคาทุนของสินทรัพย์จะเท่ากับราคาที่ตกลงซื้อขาย และต้นทุนทางตรงอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการซื้อสินทรัพย์เพื่อให้สินทรัพย์อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน โดยสหกรณ์จะได้รับใบเสร็จรับเงินจากผู้ขายเป็นหลักฐาน แต่ถ้าผู้ขายไม่มีใบเสร็จรับเงินให้จัดทำใบเบิกเงินหรือใบสำคัญจ่ายเงินให้ผู้ขายลงลายมือชื่อรับเงินแทน โดยสหกรณ์ภาคการเกษตร จัดทำใบเบิกเงิน ใบสำคัญจ่าย สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ จัดทำใบสำคัญจ่ายเงิน สลิปจ่าย แล้วบันทึกรายการในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต เครื่องใช้สำนักงาน (สินทรัพย์อื่นๆ)	xxx	
เครดิต เงินสด		xxx

1.2 การซื้อสินทรัพย์เป็นเงินเชื่อ เป็นการซื้อสินทรัพย์โดยยังไม่มีมีการจ่ายชำระเงินทันที ซึ่งราคาทุนของสินทรัพย์จะเท่ากับราคาที่ตกลงซื้อขายแต่อาจมีราคาสูงกว่าราคาซื้อด้วยเงินสด เพราะราคาซื้อเชื้อมักรวมดอกเบี้ยของช่วงเวลานับจากวันที่ขายจนถึงวันที่กำหนดชำระเงินไว้ในราคาขายด้วย โดยสหกรณ์จะได้รับสินทรัพย์พร้อมด้วยใบส่งของและใบแจ้งหนี้ เจ้าหน้าที่บัญชีจะใช้หลักฐานใบส่งของและใบแจ้งหนี้

จัดทำใบโอนบัญชี และบันทึกรายการในสมุดรายวันทั่วไป ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป และเมื่อถึงกำหนดจ่ายเงิน สหกรณ์ได้รับใบเสร็จรับเงินจากผู้ขายเป็นหลักฐาน แต่ถ้าผู้ขายไม่มีใบเสร็จรับเงิน ให้จัดทำใบเบิกเงินหรือใบสำคัญจ่ายเงินให้ผู้ขายลงลายมือชื่อรับเงินแทน โดยสหกรณ์ภาคการเกษตรจัดทำใบเบิกเงิน ใบสำคัญจ่าย สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ จัดทำใบสำคัญจ่ายเงิน สลิปจ่าย แล้วบันทึก รายการในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

1.2.1 เมื่อได้รับสินทรัพย์ให้จัดทำใบโอนบัญชี เพื่อใช้เป็นหลักฐานการบันทึกบัญชีในสมุด รายวันทั่วไปและผ่านรายการไปยังบัญชีแยกประเภท การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

เดบิต เครื่องใช้สำหรับงาน (สินทรัพย์อื่นๆ)	xxx	
เครดิต เจ้าหนี้		xxx

1.2.2 เมื่อจ่ายเงินชำระค่าสินทรัพย์ตามใบแจ้งหนี้ สหกรณ์ได้รับใบเสร็จรับเงินจากผู้ขาย เจ้าหนี้ที่บันทึกบัญชี ลดยอดเจ้าหนี้ค่าสินทรัพย์ในสมุดเงินสด และผ่านรายการไปยังสมุดบัญชี แยกประเภททั่วไป

การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

เดบิต เจ้าหนี้	xxx	
เครดิต เงินสด		xxx

1.3 การคิดค่าเสื่อมราคา ค่าเสื่อมราคา หมายถึงการปันส่วนต้นทุนของสินทรัพย์ที่มีการเสื่อมสภาพเป็นค่าใช้จ่ายในแต่ละรอบระยะเวลาบัญชีอย่างมีระบบตลอดอายุการใช้งานที่ได้ประมาณไว้ ซึ่งใน แต่ละรอบปีทางบัญชีสหกรณ์ต้องคำนวณค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ให้สอดคล้องกับสภาพการใช้งานและ ใกล้เคียงความเป็นจริงโดยสหกรณ์สามารถคำนวณค่าเสื่อมราคาได้ 2 วิธี คือ

- 1) วิธีเส้นตรง (Straight Line Method)
- 2) วิธีอัตราลดยอดตามผลรวมจำนวนปี (Sum of the Years' Digits Method)

1.3.1 การคำนวณค่าเสื่อมราคาโดยวิธีเส้นตรง เป็นการคำนวณค่าเสื่อมราคาตามอัตรา ร้อยละของราคาทุนของสินทรัพย์ ซึ่งอัตราค่าเสื่อมราคาให้คิดเป็นร้อยละต่อปีตามที่กำหนดไว้ในระเบียบบ หมายเหตุเขียนสหกรณ์ว่าด้วยการบัญชีสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ดังนี้

- อาคารถาวร ฉาง เครื่องสีข้าว	อัตราร้อยละ	5-10
- อุปกรณ์ฉาง เครื่องจักร เครื่องยนต์		
ครุภัณฑ์และอุปกรณ์สำนักงาน	อัตราร้อยละ	10-20
- รถยนต์ เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์	อัตราร้อยละ	20-25

1.3.2 การคำนวณค่าเสื่อมราคาโดยวิธีอัตราลดลงตามผลรวมจำนวนปี เป็นการคำนวณค่าเสื่อมราคาโดยประมาณอายุการใช้งานของสินทรัพย์ แล้วคำนวณตามอัตราส่วนอายุการใช้งานของแต่ละปี วิธีนี้จะใช้สำหรับสินทรัพย์ที่มีประสิทธิภาพการใช้งานสูงในระยะแรก และประโยชน์ที่ให้ในระยะหลังไม่แน่นอน หรือถ้าใช้งานไปนานอาจเกิดค่าซ่อมแซมมาก และการคำนวณค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ด้วยวิธีนี้ระยะเวลาที่ตัดจ่ายต้องไม่เกินกว่าการคำนวณค่าเสื่อมราคาด้วยวิธีเส้นตรงสำหรับสินทรัพย์ประเภทเดียวกัน ซึ่งการคำนวณให้นำอายุการใช้งานที่มีอยู่ในปีแรก บวกอายุการใช้งานที่เหลืออยู่ในปีต่อๆ ไปทุกปี ผลลัพธ์คือตัวส่วน สำหรับตัวเศษคืออายุการใช้งานที่เหลืออยู่ในแต่ละปีนั้น

การคำนวณค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ หากสหกรณ์เลือกใช้วิธีการคำนวณค่าเสื่อมราคาวิธีใดแล้ว จะต้องใช้วิธีนั้นอย่างสม่ำเสมอตลอดอายุการใช้งานของสินทรัพย์นั้น และเมื่อคำนวณค่าเสื่อมราคาถึงงวดสุดท้ายแล้วให้คงเหลือมูลค่าสินทรัพย์ไว้ 1 บาทต่อหน่วย จนกว่าสินทรัพย์นั้นจะสิ้นสภาพหรือตัดบัญชี โดยไม่สามารถนำกลับมาใช้งานได้อีกต่อไป ให้ตัดมูลค่าคงเหลือของสินทรัพย์ออกจากบัญชีโดยให้บันทึกไว้ในบัญชีค่าเสื่อมราคา

ดังนั้นในวันสิ้นปีทางบัญชีสหกรณ์จะคิดค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ แล้วจัดทำใบโอนบัญชีแล้วบันทึกในสมุดรายวันทั่วไป ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต ค่าเสื่อมราคา - เครื่องใช้สำนักงาน	xxx	
เครดิต ค่าเสื่อมราคาสะสม - เครื่องใช้สำนักงาน		xxx

ตัวอย่างที่ 2.4 สหกรณ์ซื้อเครื่องใช้สำนักงาน โต๊ะทำงาน ราคา 30,000 บาท เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 25x6 จ่ายชำระเป็นเงินสด บันทึกกรรายการในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปบัญชีแยกประเภท 5 กรกฎาคม 25x6 บันทึกจ่ายเงินซื้อโต๊ะทำงาน ดังนี้

เดบิต เครื่องใช้สำนักงาน - โต๊ะทำงาน	30,000	
เครดิต เงินสด		30,000

ตัวอย่างที่ 2.5 สหกรณ์ซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 25x6 จำนวน 2 เครื่อง ราคาเครื่องละ 40,000 บาท จากบริษัทคอมพิวเตอร์ซัพพลาย จำกัด กำหนดชำระค่าเครื่องคอมพิวเตอร์ในวันที่ 1 ตุลาคม 25x6

บันทึกกรรายการบัญชี ดังนี้

1 สิงหาคม 25x6 ได้รับเครื่องคอมพิวเตอร์ 2 เครื่อง ตามใบส่งของและใบแจ้งหนี้ จัดทำใบโอนบัญชีและบันทึกในสมุดรายวันทั่วไป ผ่านไปยังบัญชีแยกประเภทดังนี้

เดบิต เครื่องใช้สำนักงาน – เครื่องคอมพิวเตอร์	80,000	
เครดิต เจ้าหนี้บริษัทคอมพิวเตอร์ซัพพลาย จำกัด		80,000

1 ตุลาคม 25x6 จ่ายชำระค่าคอมพิวเตอร์ ให้ บริษัทคอมพิวเตอร์ซัพพลาย จำกัด ได้รับใบเสร็จรับเงิน บันทึกรายการบัญชีในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปยังบัญชีแยกประเภท ดังนี้

เดบิต เจ้าหนี้บริษัทคอมพิวเตอร์ซัพพลาย จำกัด	80,000	
เครดิต เงินสด		80,000

31 มีนาคม 25x7 วันสิ้นปีทางบัญชี สหกรณ์ใช้วิธีคำนวณค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์โดยวิธีเส้นตรง โดยจัดทำใบโอนบัญชี บันทึกในสมุดรายวันทั่วไป ผ่านไปยังสมุดบัญชีแยกประเภท ดังนี้

6 กรกฎาคม 25x6 ซื้อโต๊ะทำงาน 1 ตัว ราคา 3,000 บาท จำนวนค่าเสื่อมราคา ตั้งแต่วันซื้อ (วันพร้อมใช้งาน) ถึงวันสิ้นปีทางบัญชี (6 ก.ค. 25x6 - 31 มี.ค. 25x7 = 268 วัน อัตราค่าเสื่อมราคา ร้อยละ 20 ค่าเสื่อมราคาโต๊ะทำงาน เท่ากับ 440.55 บาท)

1 สิงหาคม 25x6 ซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ 2 เครื่องราคาเครื่องละ 40,000 บาท จำนวนค่าเสื่อมราคา นับถัดจากวันซื้อถึงวันสิ้นปีทางบัญชี (1 สค. 25x6 - 31 มี.ค. 25x7 = 243 วัน อัตราค่าเสื่อมราคา ร้อยละ 20 ค่าเสื่อมราคาเครื่องคอมพิวเตอร์ 10,652.05 บาท)

การบันทึกบัญชีค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ที่ซื้อระหว่างปี = $440.55 + 10,652.05 = 11,092.60$ บาท

เดบิต ค่าเสื่อมราคา - เครื่องใช้สำนักงาน	11,092.60	
เครดิต ค่าเสื่อมราคาสะสม - เครื่องใช้สำนักงาน		11,092.60

ตัวอย่างที่ 2.6 เมื่อวันที่ 11 กันยายน 25x6 สหกรณ์ซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ราคา 50,000 บาท ประมาณอายุการใช้งาน 4 ปี จำนวนค่าเสื่อมราคาด้วยวิธีอัตราลดลงตามผลรวมจำนวนปี

การคำนวณค่าเสื่อมราคา ณ วันสิ้นปีทางบัญชี 31 ธันวาคม 25x6 จำนวนค่าเสื่อมราคาด้วยวิธีอัตราลดลงตามผลรวมจำนวนปี ดังนี้

	อายุการใช้งานคงเหลือ	อัตราส่วน	ค่าเสื่อมราคา
ปีที่ 1 (31 ธค. 25x6)	4	4/10	50,000 คูณ 4/10 = 20,000
ปีที่ 2 (31 ธค. 25x7)	3	3/10	50,000 คูณ 3/10 = 15,000
ปีที่ 3 (31 ธค. 25x8)	2	2/10	50,000 คูณ 2/10 = 10,000
ปีที่ 4 (31 ธค. 25x9)	1	1/10	50,000 คูณ 1/10 = 5,000
รวม	10		<u>50,000</u>

การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต ค่าเสื่อมราคา - เครื่องคอมพิวเตอร์	20,000	
เครดิต ค่าเสื่อมราคาสะสม - เครื่องคอมพิวเตอร์		20,000

2. การขายสินทรัพย์

การขายสินทรัพย์เมื่อหมดความจำเป็น สหกรณ์จะต้องพิจารณาถึงราคาตามบัญชีและการตีราคาสินทรัพย์ที่จะจำหน่ายโดยอาจตั้งคณะกรรมการประเมินราคาสินทรัพย์ที่จะจำหน่าย โดยใช้มูลค่าคงเหลือตามบัญชีเป็นฐานในการตั้งราคาที่จะจำหน่ายก็ได้

2.1 การขายสินทรัพย์เป็นเงินสด เมื่อต้องการขายสินทรัพย์ ให้คำนวณค่าเสื่อมราคาถึงวันที่ขายจัดทำใบเสร็จรับเงินตามราคาที่ยขาย บันทึกการขายและรับรู้กำไรหรือขาดทุนจากการขายสินทรัพย์ โดยสหกรณ์ภาคการเกษตรจัดทำใบเสร็จรับเงิน และใบสำคัญรับ สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ จัดทำใบเสร็จรับเงิน และสลิปรับ แล้วบันทึกรายการในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

- 1) บันทึกค่าเสื่อมราคาถึงวันที่ขายเครื่องใช้สำนักงาน

เดบิต ค่าเสื่อมราคา - เครื่องใช้สำนักงาน	xxx	
เครดิต ค่าเสื่อมราคาสะสม - เครื่องใช้สำนักงาน		xxx

- 2) บันทึกการรับเงินจากการขายเครื่องใช้สำนักงาน

เดบิต เงินสด		xxx
เครดิต เครื่องใช้สำนักงาน		xxx

3) วันที่รับรู้กำไรหรือขาดทุนจากการขายสินทรัพย์ โดยจัดทำใบโอนบัญชีไปบันทึกในสมุดรายวันทั่วไป ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป การบันทึกบัญชีรับรู้กำไรหรือขาดทุนจากการขายสินทรัพย์ กรณีขายสินทรัพย์ได้สูงกว่าราคาตามบัญชีจะบันทึกบัญชีเป็นกำไรจากการขายสินทรัพย์ และขายได้ต่ำกว่าราคาตามบัญชีจะบันทึกบัญชีเป็นขาดทุนจากการขายสินทรัพย์ เป็นดังนี้

เดบิต	ค่าเสื่อมราคาสะสม - เครื่องใช้สำนักงาน	xxx	
	ขาดทุนจากการขายสินทรัพย์	xxx	
เครดิต	เครื่องใช้สำนักงาน		xxx
	กำไรจากการขายสินทรัพย์		xxx

2.2 การขายสินทรัพย์เป็นเงินเชื่อ เป็นการขายสินทรัพย์โดยยังไม่ได้รับการชำระเงินทันที ซึ่งการคำนวณค่าเสื่อมราคาให้คำนวณถึงวันที่ขาย พร้อมจัดทำใบส่งของตามราคาที่ขาย จัดทำใบโอนบัญชีบันทึกการขายและบัญชีลูกหนี้อื่น บันทึกรับรู้กำไรหรือขาดทุนจากการขายสินทรัพย์ และเมื่อลูกหนี้ชำระค่าสินทรัพย์จะบันทึกรับเงิน และบันทึกลดยอดลูกหนี้อื่น โดยสหกรณ์ภาคการเกษตร จัดทำใบเสร็จรับเงินใบสำคัญรับเมื่อได้รับชำระหนี้ค่าสินทรัพย์ สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ จัดทำใบเสร็จรับเงิน สลิปรับ แล้วบันทึกรายการในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การบันทึกบัญชีรับรู้กำไรหรือขาดทุนจากการขายสินทรัพย์ และการคำนวณค่าเสื่อมราคาจะบันทึกรายการบัญชีเช่นเดียวกับการขายสินทรัพย์เป็นเงินสด ยกเว้น การบันทึกรายการบัญชีลูกหนี้และการรับชำระหนี้ เป็นดังนี้

เมื่อบันทึกการขายสินทรัพย์เป็นเงินเชื่อ

เดบิต	ลูกหนี้อื่น	xxx	
	เครดิต เครื่องใช้สำนักงาน		xxx

เมื่อลูกหนี้ค่าสินทรัพย์จ่ายชำระหนี้ หรือเมื่อสหกรณ์รับชำระหนี้ค่าสินทรัพย์ที่จำหน่ายบันทึกบัญชีดังนี้

เดบิต	เงินสด	xxx	
	เครดิต ลูกหนี้อื่น		xxx

ตัวอย่างที่ 2.7 เมื่อวันที่ 1 เมษายน 25x6 สหกรณ์พบว่าเครื่องจักรมีกำลังการผลิตไม่เพียงพอ จึงประสงค์ที่จะเลิกใช้และรอจำหน่าย โดยเครื่องจักรมีราคาทุน 100,000 บาท คิดค่าเสื่อมราคาวิธีเส้นตรง ในอัตราร้อยละ 10 ต่อปี มีค่าเสื่อมราคาสะสม 70,000 บาท (ณ วันสิ้นปีบัญชี 31 ธันวาคม 25x5) และ สหกรณ์ขายเครื่องจักรให้ นายเอก สำราญ ในราคา 15,000 บาท เป็นเงินเชื่อ กำหนดชำระในวันที่ 1 พฤษภาคม 25x6

1 เม.ย. 25x6 จัดทำใบโอน บันทึกบัญชีจำหน่ายเครื่องจักร เป็นเงินเชื่อ และคำนวณค่าเสื่อมราคา ตั้งแต่วันต้นปีบัญชีถึงวันที่จำหน่ายเครื่องจักร 1 ม.ค. - 1 เม.ย. 25x6 จำนวน 90 วัน = 100,000 คูณ 10/100 คูณ 90/365 = 2,465.75 บาท

การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักร	2,465.75	
เครดิต	ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักร		2,465.75

เดบิต	ลูกหนี้อื่น - นายเอก สำราญ	15,000.00	
	ค่าเสื่อมราคาสะสม - เครื่องจักร	72,465.75	
	ขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์	12,534.25	
เครดิต	เครื่องจักร		100,000.00

1 พฤษภาคม 25x6 ได้รับการชำระหนี้ค่าสินทรัพย์จากนายเอก สำราญ เป็นเช็คธนาคารกรุงไทย จำนวน 15,000 บาท สหกรณ์ออกใบเสร็จรับเงินค่าจำหน่ายเครื่องจักร บันทึกบัญชีดังนี้

เดบิต	เงินฝากธนาคาร	15,000	
เครดิต	ลูกหนี้อื่น - นายเอก สำราญ		15,000

กิจกรรม 2.1.2

จงอธิบายรายการทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการซื้อสินทรัพย์ และขายสินทรัพย์ พร้อมระบุวิธีการบันทึกบัญชีที่เกี่ยวข้องว่าควรบันทึกเดบิตและเครดิตบัญชีใด

1. สหกรณ์ซื้อเครื่องปรับอากาศ ในราคา 120,000 บาท ได้รับส่วนลด 10 % แต่ต้องเสียค่าติดตั้ง 2,000 บาท โดยซื้อเป็นเงินสด

2. เมื่อวันที่ 31 ธ.ค. 25x6 สหกรณ์ได้สำรวจสินทรัพย์พบว่า ตู้เก็บเอกสาร จำนวน 1 ตู้ ซื้อเมื่อวันที่ 1 ม.ค. 25x4 ในราคาทุน 20,000 บาท คิดค่าเสื่อมราคาวิธีเส้นตรงในอัตราร้อยละ 10 ต่อปี ซึ่งตู้เก็บเอกสารชำรุดไม่สามารถซ่อมแซม และสหกรณ์จำหน่ายซากได้ในราคา 2,000 บาท

(โปรดทำกิจกรรม 2.1.2 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 2.1 เรื่องที่ 2.1.2)

เรื่องที่ 2.1.3**การจัดทำบัญชีทุนของสหกรณ์**

ทุนของสหกรณ์ประกอบด้วย ทุนเรือนหุ้น ทุนสำรอง ทุนสะสมต่างๆ ที่เกิดจากการจัดสรรกำไรสุทธิตามข้อบังคับ (ทุนสาธารณประโยชน์ ทุนศึกษาอบรมทางสหกรณ์ ทุนเพื่อขยายงาน) กำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิ ขาดทุนสะสม กำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น ส่วนเกินทุนจากการตีราคาสินทรัพย์ เป็นต้น รายการบัญชีเกี่ยวกับทุนของสหกรณ์ ส่วนใหญ่เกิดจากรายการโอนทางบัญชี ซึ่งเกิดจากการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีตามกฎหมายและข้อบังคับของสหกรณ์ ส่วนรายการรับเงินค่าหุ้น จ่ายคืนค่าหุ้น จ่ายเงินปันผลตามหุ้น เงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจ หรือเงินโบนัสกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ เป็นรายการรับและจ่ายเงินที่ต้องจัดทำเอกสารหลักฐานการจ่ายเพื่อบันทึกรายการทางบัญชีในสมุดบัญชีขั้นต้นรวมทั้งการผ่านรายการไปยังสมุดบัญชีขั้นปลาย

ทุนของสหกรณ์ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้เป็นทุนเรือนหุ้น ซึ่งเรียกเก็บจากสมาชิก ทุนที่เกิดจากการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี ซึ่งต้องจัดสรรตามกฎหมายสหกรณ์ และส่วนที่เหลือจากการจัดสรรตามกฎหมายจะเป็นการจัดสรรกำไรคืนสมาชิกในรูปของเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืน และกันส่วนหนึ่งเป็นทุนสะสมต่างๆ เพื่อไว้ใช้ในกิจการของสหกรณ์

1. ทุนเรือนหุ้น

ทุนเรือนหุ้น ซึ่งเป็นทุนของสหกรณ์ที่เกิดจากสมาชิกถือหุ้นของสหกรณ์ ซึ่งตามข้อบังคับกำหนดให้สมาชิกทุกคนต้องถือหุ้นอย่างน้อยคนละ 1 หุ้น มูลค่าหุ้นจะกำหนดไว้ในข้อบังคับ และสมาชิกจะถือหุ้น

เกินกว่าร้อยละห้าของทุนเรือนหุ้นทั้งหมดไม่ได้ ดังนั้นเมื่อสมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์จะให้สมาชิกซื้อหุ้นทันทีอย่างน้อย 1 หุ้น โดยสหกรณ์ภาคการเกษตรส่วนใหญ่ สมาชิกจะต้องซื้อหุ้นเพิ่มตามสัดส่วนการขอกู้เงิน เช่น กู้เงินจำนวน 50,000 บาท สมาชิกต้องซื้อหุ้นเพิ่มจำนวน 500 หุ้นเป็นเงิน 5,000 บาท ทั้งนี้เพื่อให้สหกรณ์มีทุนดำเนินงานเพิ่มขึ้น สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ สมาชิกจะถือหุ้นตามสัดส่วนของรายได้ โดยเจ้าหน้าที่จะออกใบเสร็จรับเงินส่งให้เจ้าหน้าที่ของทางราชการหักเงินเดือนส่งให้สหกรณ์

1.1 การรับสมัครสมาชิกและการรับเงินค่าหุ้น เมื่อสหกรณ์รับเงินค่าธรรมเนียมแรกเข้าที่ถือเป็นรายได้จากการรับสมัครสมาชิก พร้อมค่าหุ้นแรกเข้า ซึ่งถือเป็นการลงทุนของสมาชิกกับสหกรณ์ สหกรณ์จะออกใบเสร็จรับเงิน สิ้นวันรวมยอดการรับเงินค่าธรรมเนียมแรกเข้า และเงินค่าหุ้นของทุกรายที่ได้รับในแต่ละวัน แล้วจัดทำใบสรุปปะหน้า โดยสหกรณ์ภาคการเกษตร จัดทำใบเสร็จรับเงิน ใบสำคัญรับ บันทึกในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไปและทะเบียนสมาชิกและการถือหุ้น สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ จะจัดทำใบเสร็จรับเงิน สลิปรับ บันทึกในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป และทะเบียนสมาชิกและหุ้น

การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต เงินสด	xxx	
เครดิต ค่าธรรมเนียมแรกเข้า		xxx
ทุนเรือนหุ้น		xxx

การบันทึกบัญชีกรณีสมาชิกซื้อหุ้นเพิ่ม

เดบิต เงินสด	xxx	
เครดิต ทุนเรือนหุ้น		xxx

1.2 การลาออก และการจ่ายเงินค่าหุ้น สมาชิกที่ประสงค์จะลาออกจากสหกรณ์ จะต้องยื่นใบลาออกเมื่อเจ้าหน้าที่ตรวจสอบแล้วว่าไม่มีภาระหนี้สินและการค้ำประกัน จะเสนอชื่อให้คณะกรรมการพิจารณาอนุมัติ หลังจากคณะกรรมการอนุมัติแล้ว เจ้าหน้าที่จะจัดทำหลักฐานประกอบการจ่ายเงิน (ใบเบิกเงินหรือใบสำคัญจ่ายเงิน) สิ้นวันรวมยอดการจ่ายเงินค่าหุ้นของทุกรายที่จ่ายไปในแต่ละวัน แล้วจัดทำใบสรุปปะหน้า โดยสหกรณ์ภาคการเกษตร จัดทำใบเบิกเงิน ใบสำคัญจ่าย บันทึกในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป ทะเบียนสมาชิกและการถือหุ้น สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ จะจัดทำใบสำคัญจ่ายเงิน สลิปจ่าย บันทึกในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป ทะเบียนสมาชิกและหุ้น

การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	ทุนเรือนหุ้น	XXX	
	เครดิต เงินสด		XXX

2. ทุนของสหกรณ์ที่ได้มาจากการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี

กฎหมายสหกรณ์ กำหนดให้สหกรณ์ที่ดำเนินงานมีกำไรสุทธิประจำปี ต้องจัดสรรกำไรสุทธิเป็นทุนสำรองไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของกำไรสุทธิเพื่อกันเงินเป็นทุนของสหกรณ์ และจัดสรรเป็นค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยไม่น้อยกว่าร้อยละ 1 ของกำไรสุทธิ แต่ไม่เกิน 30,000 บาท ซึ่งทุนสำรองถ้ามีจำนวนมากจะทำให้สหกรณ์มีความมั่นคงทางการเงิน โดยสหกรณ์สามารถใช้ทุนสำรองเป็นเงินทุนของสหกรณ์โดยทั่วไปถือว่าไม่มีต้นทุนทางการเงิน

เมื่อที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์มีมติอนุมัติการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีเป็นรายการต่างๆ ตามกฎหมายสหกรณ์และข้อบังคับแล้ว ส่วนที่เหลือจากการจัดสรรตามกฎหมายสหกรณ์จะจัดสรรเป็นทุนสะสมตามข้อบังคับ และจัดสรรเงินโบนัสให้กรรมการและเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ รวมทั้งจัดสรรคืนให้สมาชิกเป็นเงินปันผลตามหุ้น เงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจ ตามกฎกระทรวงได้กำหนดให้จ่ายเงินปันผลตามหุ้นที่ชำระแล้วของสหกรณ์แต่ละประเภทไม่เกินอัตราร้อยละ 10 ต่อปี เว้นแต่สหกรณ์ประเภทออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียนให้จ่ายได้ไม่เกินอัตราร้อยละ 10 ต่อปี เมื่อคำนวณรวมเงินปันผลที่จ่ายทั้งหมดแล้ว ต้องไม่เกินร้อยละ 80 ของกำไรสุทธิที่เหลือจากการจัดสรรเป็นทุนสำรองและค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย การบันทึกบัญชีให้จัดทำใบโอนบัญชีเป็นหลักฐานประกอบการบันทึกบัญชีในสมุดรายวันทั่วไป ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	กำไรสุทธิประจำปี	XXX	
	เครดิต ทุนสำรอง		XXX
	ค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยค้างจ่าย		XXX
	เงินปันผลตามหุ้นค้างจ่าย		XXX
	เงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจค้างจ่าย		XXX
	เงินโบนัสค้างจ่าย		XXX
	ทุนศึกษาอบรมทางสหกรณ์		XXX
	ทุนสาธารณประโยชน์		XXX
	ทุนสะสมเพื่อ (ระบุชื่อทุน)		XXX

เมื่อจ่ายเงินตามรายการที่จัดสรรกำไรสุทธิประจำปีไว้ เช่น ค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย เงินปันผลตามหุ้น เงินเฉลี่ยคืนตามธุรกิจ เงินโบนัส เป็นต้น ให้จัดทำเอกสารประกอบการจ่ายเงินดังกล่าวเป็นหลักฐาน โดยสหกรณ์ภาคการเกษตร จัดทำใบเบิกเงิน ใบสำคัญจ่าย สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ จัดทำใบสำคัญจ่ายเงิน สลิปจ่าย แล้วบันทึกในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	ค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยค้างจ่าย	xxx	
	เงินปันผลตามหุ้นค้างจ่าย	xxx	
	เงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจค้างจ่าย	xxx	
	เงินโบนัสค้างจ่าย	xxx	
เครดิต	เงินสด		xxx

สำหรับทุนสะสมตามข้อบังคับ สหกรณ์จะจ่ายเงินตามระเบียบของทุนสะสมนั้นๆ โดยจัดทำเอกสารประกอบการจ่ายเงินเป็นหลักฐาน สหกรณ์ภาคการเกษตร จัดทำใบเบิกเงิน ใบสำคัญจ่าย สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ จัดทำใบสำคัญจ่ายเงิน สลิปจ่าย แล้วบันทึกในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	ทุนศึกษาอบรมทางสหกรณ์	xxx	
	ทุนสาธารณประโยชน์	xxx	
	ทุนสะสมเพื่อ (ระบุชื่อทุน)	xxx	
เครดิต	เงินสด		xxx

3. เงินปันผลตามหุ้น/เงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจตลาดเคลื่อน

หากพบว่ามติที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์อนุมัติการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีเป็นเงินปันผลตามหุ้น และเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจไม่เท่ากับจำนวนที่ต้องจ่ายจริงให้ปฏิบัติดังนี้

3.1 กรณีที่ประชุมใหญ่อุบัติสูงกว่าที่จ่ายจริง ให้ปรับปรุงบัญชีโดยโอนจำนวนเงินที่สูงกว่าที่ต้องจ่ายจริงออกจากบัญชีเงินปันผลตามหุ้นค้างจ่าย/เงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจค้างจ่าย ไปเข้าบัญชีทุนสำรอง โดยจัดทำใบโอนบัญชีเป็นเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีในสมุดรายวันทั่วไป ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	เงินปันผลค้างจ่าย และเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจค้างจ่าย	xxx	
เครดิต	ทุนสำรอง		xxx

3.2 กรณีที่ประชุมใหญ่อนุมัติต่ำกว่าที่จ่ายจริง ส่วนที่ต้องจ่ายเกินกว่าที่ได้รับอนุมัติ ให้บันทึกบัญชีเงินปันผลตามหุ้นตลาดเคลื่อน/เงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจตลาดเคลื่อน โดยเมื่อจ่ายเงินให้จัดทำใบเบิกเงินหรือใบสำคัญจ่ายเงินเป็นเอกสารประกอบการจ่ายเงิน แล้วบันทึกรายการบัญชีในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	เงินปันผลตลาดเคลื่อน และเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจตลาดเคลื่อน	xxx	
เครดิต	เงินสด		xxx

และในปีต่อมา หากสหกรณ์มีกำไรสุทธิประจำปี ต้องจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีเพื่อชดเชยเงินปันผลตามหุ้น/เงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจที่ได้จ่ายเกินกว่าที่ได้จัดสรรไว้ในปีก่อน เมื่อที่ประชุมใหญ่อนุมัติให้จัดสรรชดเชยแล้วให้จัดทำใบโอนบัญชีเป็นเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี ในสมุดรายวันทั่วไป ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	เงินปันผลตามหุ้นค้างจ่าย/เงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจค้างจ่าย	xxx	
เครดิต	เงินปันผลตามหุ้นตลาดเคลื่อน/เงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจตลาดเคลื่อน		xxx

ตัวอย่างที่ 2.8 การบันทึกบัญชีรายการทางการเงินที่เกี่ยวกับการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี ของสหกรณ์ออมทรัพย์มหाराช จำกัด ซึ่งสหกรณ์มีการประชุมใหญ่เมื่อวันที่ 23 มกราคม 25x7 สหกรณ์ดำเนินงานมีกำไรสุทธิ จำนวน 949,626,192.80 บาท ที่ประชุมใหญ่มีมติให้จัดสรรเป็นดังนี้

- 1) ทุนสำรองตามกฎหมายไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของกำไรสุทธิ เป็นเงิน 180,000,000 บาท
- 2) ค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย 30,000 บาท
- 3) เงินปันผลร้อยละ 6.50 แห่งค่าหุ้น เป็นเงิน 668,543,852 บาท

4) เงินเฉลี่ยคืนร้อยละ 8 ของดอกเบี้ยเงินกู้ที่สมาชิกชำระต่อสหกรณ์ในระหว่างปี เป็นเงิน 66,972,367 บาท

5) โบนัสกรรมการดำเนินการและเจ้าหน้าที่ จำนวน 2,570,000 บาท และ 3,944,000 บาท

6) ทุนรักษาระดับอัตราเงินปันผล 565,973.80 บาท

7) ทุนสาธารณประโยชน์ 26,000,000 บาท และ

8) ทุนขยายกิจการ 1,000,000 บาท

ให้บันทึกรายการบัญชี

การบันทึกบัญชี จัดทำใบโอนบัญชี พร้อมแนบเอกสารมติที่ประชุมใหญ่ เพื่อบันทึกบัญชีดังนี้

เดบิต	กำไรสุทธิประจำปี	949,626,192.80
เครดิต	ทุนสำรอง	180,000,000.00
	ค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยค้างจ่าย	30,000.00
	เงินปันผลตามหุ้นค้างจ่าย	668,543,852.00
	เงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจค้างจ่าย	66,972,367.00
	เงินโบนัสค้างจ่าย	6,514,000.00
	ทุนรักษาระดับอัตราเงินปันผล	565,973.80
	ทุนสาธารณประโยชน์	26,000,000.00
	ทุนสะสมเพื่อขยายกิจการ	1,000,000.00

กิจกรรม 2.1.3

1. สหกรณ์จ่ายทุนสาธารณประโยชน์ให้สมาชิกจำนวน 10 ราย เป็นเงิน 150,000 บาท ให้บันทึกรายการบัญชีที่เกี่ยวข้องว่าควรบันทึกเดบิตและเครดิตบัญชีใด

2. จงอธิบายองค์ประกอบของทุนของสหกรณ์

(โปรดทำกิจกรรม 2.1.3 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 2.1 เรื่องที่ 2.1.3)

แผนการสอนตอนที่ 2.2

การจัดทำบัญชีธุรกิจสหกรณ์ภาคการเกษตร

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 2.2 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

- 2.2.1 การจัดทำบัญชีธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์ภาคการเกษตร
- 2.2.2 การจัดทำบัญชีธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายของสหกรณ์ภาคการเกษตร
- 2.2.3 การจัดทำบัญชีธุรกิจรวบรวมผลผลิตของสหกรณ์ภาคการเกษตร
- 2.2.4 การจัดทำบัญชีธุรกิจแปรรูปผลผลิตการเกษตรและการผลิตสินค้าของสหกรณ์ภาคการเกษตร
- 2.2.5 การจัดทำบัญชีธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตรของสหกรณ์ภาคการเกษตร

แนวคิด

1. การจัดทำบัญชีธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์ภาคการเกษตร เป็นการจัดทำบัญชีเกี่ยวกับการให้สินเชื่อแก่เกษตรกรเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการใช้เงินกู้ จึงมีการแบ่งประเภทเงินให้กู้เป็นระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว โดยมีการจ่ายเงินกู้เป็นเงินสด และเป็นวัสดุอุปกรณ์การเกษตร การกำหนดชำระหนี้จะเป็นตามวัตถุประสงค์ในการกู้เงินหรือเป็นไปตามระยะเวลาที่เกษตรกรจะได้รับผลผลิต
2. การจัดทำบัญชีธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายของสหกรณ์ภาคการเกษตร เป็นการจัดทำบัญชีเกี่ยวกับการจัดซื้อสินค้าหลายประเภทมาจำหน่าย โดยจัดซื้อเป็นเงินสดหรือเป็นเงินเชื่อ การจ่ายชำระหนี้เจ้าหนี้การค้า การขายสินค้าเป็นเงินสดหรือเป็นเงินเชื่อ และการรับชำระหนี้จากลูกหนี้การค้า
3. การจัดทำบัญชีธุรกิจรวบรวมผลผลิตของสหกรณ์ภาคการเกษตร เป็นการจัดทำบัญชีเกี่ยวกับการจัดซื้อผลผลิตทางการเกษตรที่สมาชิกและเกษตรกรผลิตได้ ทำหน้าที่เป็นคนกลางในการรวบรวมผลผลิตทางการเกษตรโดยการจัดซื้อ (รวบรวม) เป็นเงินสด และเงินเชื่อ การหาตลาด เพื่อจำหน่าย ให้สามารถขายผลผลิตได้ในราคายุติธรรม โดยขายผลผลิตเป็นเงินสดและเป็นเงินเชื่อ
4. การจัดทำบัญชีธุรกิจแปรรูปผลผลิตการเกษตรและการผลิตสินค้าของสหกรณ์ภาคการเกษตร เป็นการจัดทำบัญชีเกี่ยวกับการจัดหาผลผลิตทางการเกษตรนำมาแปรรูปหรือแปรรูปเป็นสินค้าสำเร็จรูป โดยการแปรรูปมีหลากหลายลักษณะขึ้นอยู่กับประเภทผลผลิต มีกระบวนการผลิตและต้นทุนผลิตที่แตกต่างกัน และการขายสินค้าที่แปรรูปแล้วก็มีช่องทางจำหน่ายทั้งที่เป็นเงินสดและเงินเชื่อ

5. การจัดทำบัญชีธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตรของสหกรณ์ภาคการเกษตร เป็นการจัดทำบัญชีที่เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือสมาชิกในการทำเกษตรกรรม รวมทั้ง การเสริมสร้างความรู้ ความก้าวหน้าทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรกรรมให้ สมาชิก ซึ่งในบางกิจกรรมสหกรณ์ไม่มีรายได้ สหกรณ์จะรับภาระเป็นค่าใช้จ่ายของ สหกรณ์แต่ในบางกิจกรรมสหกรณ์ก็มีทั้งรายได้และรายจ่ายโดยให้บริการทั้งเงินสดและ เงินเชื่อ

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 2.2.1 “การจัดทำบัญชีธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์ภาคการเกษตร” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายการจัดทำบัญชีธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์ภาคการเกษตรได้
2. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 2.2.2 “การจัดทำบัญชีธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายของสหกรณ์ภาค การเกษตร” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายการจัดทำบัญชีธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ของสหกรณ์ภาคการเกษตรได้
3. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 2.2.3 “การจัดทำบัญชีธุรกิจรวบรวมผลิตผลของสหกรณ์ภาค การเกษตร” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายการจัดทำบัญชีธุรกิจรวบรวมผลิตผลของ สหกรณ์ภาคการเกษตรได้
4. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 2.2.4 “การจัดทำบัญชีธุรกิจแปรรูปผลิตผลการเกษตรและการผลิต สินค้าของสหกรณ์ภาคการเกษตร” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายการจัดทำบัญชีธุรกิจ แปรรูปผลิตผลการเกษตรและการผลิตสินค้าของสหกรณ์ภาคการเกษตรได้
5. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 2.2.5 “การจัดทำบัญชีธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตรของ สหกรณ์ภาคการเกษตร” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายการจัดทำบัญชีธุรกิจให้บริการ และส่งเสริมการเกษตรของสหกรณ์ภาคการเกษตรได้

ให้มีสำเนา 2 ฉบับ ส่งให้เจ้าหน้าที่การเงิน เพื่อรับเงินและลงรายการรับชำระหนี้ในสมุดบัญชีเงินกู้ของสมาชิก สิ้นวันเจ้าหน้าที่บัญชีจัดทำใบสำคัญรับสรุปลงไว้หน้าสำเนาใบเสร็จรับเงิน และนำไปรวบรวมไว้ในแฟ้มเอกสารเรียงตามลำดับวันที่จะบันทึกบัญชีในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปบัญชีแยกประเภททั่วไป และบัญชีย่อยลูกหนี้เงินให้กู้ รวมทั้งให้บันทึกดอกเบียรับในทะเบียนสถิติธุรกิจของสมาชิกด้วย

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	เงินสด	xxx	
	เครดิต		xxx
	รายได้ค่าปรับผิดนัดชำระหนี้		xxx
	ดอกเบียค้างรับจากเงินให้กู้		xxx
	ดอกเบียรับจากเงินให้กู้		xxx
	ลูกหนี้เงินให้กู้ระยะ (สั้น/ปานกลาง/ยาว)		xxx

2.2 การรับชำระหนี้เงินกู้ด้วยผลิตผล สมาชิกต้องแจ้งความจำนงที่จะชำระหนี้เงินกู้เป็นผลิตผลที่ตนเองผลิต และจะต้องปฏิบัติตามที่สหกรณ์กำหนด หลังจากนำผลิตผลมาส่ง เจ้าหน้าที่จะคำนวณราคาผลิตผล และทำการหักชำระหนี้ สิ้นวันเจ้าหน้าที่จะรวบรวมเอกสารส่งให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อจัดทำบัญชีโดยจัดทำใบสำคัญรับสรุปลงไว้หน้าสำเนาใบเสร็จรับเงิน เพื่อเป็นหลักฐานประกอบการบันทึกรายการรับชำระหนี้ แล้วบันทึกรายการในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป และบัญชีย่อยลูกหนี้เงินให้กู้

และจัดทำใบสำคัญจ่ายสรุปลงไว้หน้าใบเบิกเงินและสำเนาใบรับสินค้า (ผลิตผล) เพื่อเป็นหลักฐานประกอบการซื้อผลิตผล แล้วบันทึกรายการในสมุดเงินสดและสมุดซื้อสินค้า/ผลิตผล ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไปและทะเบียนคุมสินค้า/ผลิตผล และให้บันทึกจำนวนดอกเบียรับจากสมาชิกและมูลค่าผลิตผลที่สมาชิคนำมาจำหน่ายในทะเบียนสถิติธุรกิจของสมาชิกด้วย

การจัดทำบัญชีเป็นดังนี้

1) รับชำระหนี้เงินกู้

เดบิต	เงินสด	xxx	
	เครดิต		xxx
	รายได้ค่าปรับผิดนัดชำระหนี้		xxx
	ดอกเบียค้างรับจากเงินให้กู้		xxx
	ดอกเบียรับจากเงินให้กู้		xxx
	ลูกหนี้เงินให้กู้ระยะ (สั้น/ปานกลาง/ยาว)		xxx

2) บันทึกบัญชีที่แสดงผลของสมาชิกผู้กู้ควบคุมกับการรับชำระหนี้เงินกู้

เดบิต	ชื่อผลิตภัณฑ์ (ตามประเภทผลิตภัณฑ์และจำนวนเงินตามใบรับสินค้า)	xxx
	เครดิต เงินสด	xxx

อนึ่งการบันทึกบัญชีทั้งสองข้อดังกล่าวจะบันทึกบัญชีในคราวเดียวกัน สำหรับการบันทึกบัญชีเงินสด ไม่มีการรับเงินและการจ่ายเงินกันจริง เพียงแต่เป็นการบันทึกการรับจ่ายเท่านั้น

ตัวอย่างที่ 2.9 นายเสนอ กู้เงินระยะยาวจากสหกรณ์วันที่ 8 เมษายน 25x5 จำนวน 200,000 บาท กำหนดชำระทุกวันวันที่ 31 มีนาคม 25x6 - 25x9 งวดละ 50,000 บาท หากผิดนัดชำระหนี้คิดค่าปรับจากยอดที่ผิดนัดร้อยละ 3 ต่อปี สหกรณ์คิดดอกเบี้ยเงินให้กู้อัตราร้อยละ 10 ต่อปี วันที่ 31 มีนาคม 25x6 วันสิ้นปีบัญชี ลูกหนี้ไม่นำเงินมาชำระสหกรณ์จึงคิดดอกเบี้ยนับจากวันที่กู้ถึงวันสิ้นปี เพื่อตั้งดอกเบี้ยค้างรับ ต่อมาวันที่ 8 พฤษภาคม 25x6 นายเสนอนำเงินมาชำระหนี้ที่ค้างงวดที่ 1 พร้อมดอกเบี้ยและค่าปรับ การคำนวณค่าปรับ ดอกเบี้ย และจัดทำบัญชี มีดังนี้

- จ่ายเงินกู้ วันที่ 8 เมษายน 25x5 การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	ลูกหนี้เงินให้กู้ระยะยาว	200,000
	เครดิต เงินสด	200,000

- วันสิ้นปีบัญชี 31 มีนาคม 25x6 บันทึกดอกเบี้ยค้างรับในบัญชี การคำนวณดอกเบี้ยนับจากวันที่กู้ถึงวันสิ้นปี รวมระยะเวลา 357 วัน ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้ = เงินต้น × ระยะเวลา × อัตราดอกเบี้ย

$$= 200,000 \times \frac{357}{365} \times \frac{10}{100}$$

$$= 19,561.64 \text{ บาท}$$

การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	ดอกเบี้ยค้างรับจากเงินให้กู้	19,561.64
	เครดิต ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้	19,561.64

- รับชำระหนี้ วันที่ 8 พฤษภาคม 25x6 เนื่องจากลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ การคำนวณค่าปรับมีระยะเวลาผิดนัดชำระหนี้ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 25x6 ถึงวันที่ 8 พฤษภาคม 25x6 รวม 38 วัน

$$\begin{aligned} \text{ค่าปรับผิดนัดชำระหนี้} &= \text{เงินต้นที่ผิดนัด} \times \text{ระยะเวลาที่ผิดนัด} \times \text{อัตราค่าปรับ} \\ &= 50,000 \times \frac{38}{365} \times \frac{3}{100} \\ &= 156.16 \text{ บาท} \end{aligned}$$

การคำนวณดอกเบี้ย ตั้งแต่วันที่กู้ถึงวันที่รับชำระหนี้ เนื่องจากสหกรณ์ตั้งดอกเบี้ยค้างรับจากเงินให้กู้ไว้เมื่อวันสิ้นปีแล้ว จึงคิดดอกเบี้ยเพิ่มจากวันสิ้นปีถึงวันรับชำระหนี้ รวม 38 วัน เป็นเงิน $200,000 \times \frac{38}{365} \times \frac{10}{100} = 2,082.19$ บาท

บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	เงินสด	71,799.99
	เครดิต รายได้ค่าปรับผิดนัดชำระหนี้	156.16
	ดอกเบี้ยค้างรับจากเงินให้กู้	19,561.64
	ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้	2,082.19
	ลูกหนี้เงินให้กู้ระยะยาว	50,000.00

กิจกรรม 2.2.1

ณ วันที่ 31 กรกฎาคม 25x6 สหกรณ์ได้รับเงินสดชำระหนี้จากลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นที่มีระยะชำระหนี้ 1 ปี ซึ่งครบกำหนดชำระหนี้วันที่ 30 มิถุนายน 25x6 โดยสมาชิกชำระดอกเบี้ยแล้วถึงวันที่ 31 มีนาคม 25x6 มียอดต้นเงินคงเหลือที่ต้องชำระ 10,000 สหกรณ์คิดดอกเบี้ยเงินให้กู้อัตราร้อยละ 10 ต่อปี และคิดค่าปรับจากยอดที่ผิดนัดร้อยละ 3 ต่อปี ให้คำนวณดอกเบี้ยและค่าปรับที่ลูกหนี้ต้องชำระ พร้อมทั้งแสดงการจัดทำบัญชีว่าต้องเดบิต และเครดิตบัญชีเท่าใดบ้าง ด้วยจำนวนเงินเท่าไร

(โปรดทำกิจกรรม 2.2.1 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 2.2 เรื่องที่ 2.2.1)

เรื่องที่ 2.2.2

การจัดทำบัญชีธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายของสหกรณ์ภาคการเกษตร

สหกรณ์จะจัดหาสินค้าที่สมาชิกหรือคนในชุมชนต้องการมาจำหน่าย ซึ่งมีทั้งสินค้าอุปโภคบริโภค สินค้าที่ใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ อุปกรณ์และ เครื่องจักรกลทางการเกษตร รวมทั้งการตั้งสถานีบริการน้ำมันเพื่อจัดหาน้ำมันดีเซล เบนซิน น้ำมันหล่อลื่น ในการจัดหาสินค้าบางรายการประมวลรัษฎากรกำหนดให้ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม หากสหกรณ์จัดหาสินค้า ประเภทดังกล่าวมาจำหน่าย และมียอดขายหรือบริการเกิน 1.8 ล้านบาทต่อปี สหกรณ์ต้องจดทะเบียนเป็น ผู้ประกอบการในระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม ต้องจัดทำรายงานภาษีซื้อ และรายงานภาษีขาย เพิ่มเติมด้วย

สำหรับรายการทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ได้แก่

1. การซื้อสินค้า แยกเป็น
  - 1.1 การซื้อสินค้าเป็นเงินสด
  - 1.2 การซื้อสินค้าเป็นเงินเชื่อ
  - 1.3 การจ่ายชำระหนี้ให้เจ้าหนี้
2. การบันทึกต้นทุนขาย
3. การขายสินค้า แยกเป็น
  - 3.1 การขายสินค้าเป็นเงินสด
  - 3.2 การขายสินค้าเป็นเงินเชื่อ
  - 3.3 การรับชำระหนี้จากลูกหนี้

ขั้นตอนการดำเนินธุรกิจ และการบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

1. การซื้อสินค้า

การซื้อสินค้า สหกรณ์ต้องสำรวจความต้องการของสมาชิกก่อนการสั่งซื้อ เพื่อมิให้สหกรณ์มีสินค้า ล้าสมัยหรือเก่าขายไม่ได้ การซื้อสินค้าสหกรณ์อาจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายโดยซื้อเป็นเงินสดหรือเป็น เงินเชื่อได้

1.1 การซื้อสินค้าเป็นเงินสด เมื่อต้องการซื้อสินค้า เจ้าหน้าที่การตลาด จะจัดทำใบสั่งซื้อสินค้า เสนอผู้จัดการเพื่ออนุมัติ แล้วดำเนินการสั่งซื้อ เมื่อได้รับสินค้าให้ตรวจรับสินค้าตามใบเสร็จรับเงิน/ใบกำกับ ภาษีจากผู้ขาย เปรียบเทียบกับใบสั่งซื้อ แล้วส่งให้เจ้าหน้าที่การเงิน เพื่อจ่ายเงิน สิ้นวันเจ้าหน้าที่บัญชี จัดทำใบสำคัญจ่ายสรุปไว้หน้าใบเสร็จรับเงิน/ใบกำกับภาษี บันทึกรายการบัญชีในสมุดเงินสดและสมุดซื้อ สินค้าแล้วผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไปและทะเบียนคุมสินค้า โดยแยกตามประเภทและชนิด ของสินค้า

อนึ่ง หากสหกรณ์เป็นผู้ประกอบการจดทะเบียนในระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม ชื่อสินค้าได้รับใบเสร็จรับเงิน/ใบกำกับภาษี เป็นหลักฐานเกี่ยวกับภาษีซื้อ ต้องจัดเก็บใบกำกับภาษีโดยเรียงลำดับใหม่ พร้อมจัดทำรายงานภาษีซื้อ

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต ชื่อสินค้า	XXX	
ภาษีซื้อ (ถ้ามี)	XXX	
เครดิต เงินสด/เงินฝากธนาคาร		XXX

1.2 การซื้อสินค้าเป็นเงินเชื่อ การจัดซื้อและตรวจรับสินค้าทำเช่นเดียวกับการซื้อสินค้าเป็นเงินสด เพียงแต่ เจ้าหน้าที่การตลาดจะลงชื่อรับสินค้าในใบส่งสินค้าของผู้ขายและจะส่งต้นฉบับคืนให้แก่ผู้ขาย สำเนาใบส่งสินค้าฉบับที่ 1 ส่งให้เจ้าหน้าที่บัญชี กรณีผู้ขายไม่มีใบส่งสินค้า สหกรณ์จะจัดทำใบรับสินค้าแทนใบส่งสินค้าของผู้ขาย สิ้นวันเจ้าหน้าที่บัญชีจะนำข้อมูลไปบันทึกรายการในสมุดซื้อสินค้า แล้วผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป บัญชีย่อยเจ้าหน้าที่การค้าและทะเบียนคุมสินค้า โดยแยกตามประเภทและชนิดของสินค้า

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต ชื่อสินค้า	XXX	
ภาษีซื้อ (ถ้ามี)	XXX	
เครดิต เจ้าหน้าที่การค้า		XXX

1.3 การจ่ายชำระหนี้ให้เจ้าหน้าที่ เมื่อครบกำหนดชำระหนี้ เจ้าหน้าที่จะส่งต้นฉบับใบส่งสินค้าหรือใบรับสินค้ามาติดต่อรับเงินค่าสินค้าที่เจ้าหน้าที่บัญชี พร้อมให้ใบเสร็จรับเงิน ตรวจสอบแล้วส่งให้เจ้าหน้าที่การเงินจ่ายเงิน กรณีผู้ขายไม่มีใบเสร็จรับเงิน สหกรณ์จะจัดทำใบเบิกเงินให้เจ้าหน้าที่ลงลายมือชื่อรับเงินแทน เมื่อสิ้นวันจะจัดทำใบสำคัญจ่ายสรุปไว้ข้างหน้าเอกสารประกอบการจ่ายชำระหนี้ค่าสินค้า แล้วนำไปบันทึกบัญชีในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไปและบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่การค้า

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต เจ้าหน้าที่การค้า	XXX	
เครดิต เงินสด/เงินฝากธนาคาร		XXX

2. การบันทึกต้นทุนขาย

สหกรณ์บันทึกต้นทุนขายเมื่อสิ้นปีบัญชี โดยสหกรณ์จะบันทึกบัญชีสินค้าคงเหลือแบบสิ้นงวด (Periodic Inventory Method) ซึ่งวิธีนี้จะไม่มีการบันทึกบัญชี “บัญชีสินค้าคงเหลือ” ในระหว่างงวด ดังนั้นยอดคงเหลือในบัญชีสินค้าคงเหลือจะเป็นยอดของสินค้าคงเหลือ ณ วันต้นงวด และจะไม่บันทึกต้นทุนขายของสินค้าทุกครั้งที่มีการขาย วิธีการบันทึกบัญชีสินค้าคงเหลือเมื่อสิ้นงวดนี้ เมื่อต้องการทราบยอดคงเหลือของสินค้า ณ วันใดวันหนึ่ง จะต้องทำการตรวจนับและตีราคาสินค้าคงเหลือ และถ้าต้องการทราบต้นทุนของสินค้าที่ขายต้องทำการคำนวณ นอกจากนั้นจะรวบรวมบัญชีค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวกับต้นทุนขาย รวมทั้งบัญชีต้นทุนการผลิตเข้าบัญชีต้นทุนขาย เช่น ชื้อสินค้า ค่าใช้จ่ายในการซื้อ ส่งคืนสินค้า ส่วนลดรับ เป็นต้น

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	ต้นทุนขาย	xxx	
	สินค้าคงเหลือ (ปลายปี)	xxx	
	ส่งคืนสินค้า	xxx	
	ส่วนลดรับ	xxx	
เครดิต	สินค้าคงเหลือ (ต้นปี)		xxx
	ต้นทุนการผลิต (กรณีมีการผลิตสินค้า)		xxx
	ซื้อสินค้า		xxx
	ค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้า		xxx

3. การขายสินค้า

สหกรณ์จะขายสินค้าเป็นเงินสดและเงินเชื่อ แต่การขายเชื่อต้องเป็นไปตามระเบียบที่สหกรณ์กำหนด

3.1 การขายสินค้าเป็นเงินสด เมื่อสมาชิกหรือบุคคลทั่วไปมาติดต่อขอซื้อสินค้าเป็นเงินสด เจ้าหน้าที่การตลาดจัดทำใบเสร็จรับเงิน/ใบกำกับภาษี ส่งเอกสารให้เจ้าหน้าที่การเงินเพื่อรับเงิน แล้วรวบรวมเอกสารส่งให้เจ้าหน้าที่บัญชี จัดทำใบสำคัญรับแนบไว้ข้างหน้าสำเนาใบเสร็จรับเงิน/ใบกำกับสินค้า เพื่อเป็นหลักฐานประกอบการบันทึกบัญชีในสมุดเงินสด และสมุดขายสินค้า ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป และถ้าขายให้สมาชิกไปบันทึกในทะเบียนสถิติธุรกิจของสมาชิกด้วย

อนึ่ง สำเนาใบเสร็จรับเงิน/ใบกำกับภาษี สหกรณ์รวบรวมใส่แฟ้มภาษีขาย บันทึกรายงานภาษีขาย

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต เงินสด	xxx	
เครดิต ขายสินค้า		xxx
ภาษีขาย (ถ้ามี)		xxx

3.2 การขายสินค้าเป็นเงินเชื่อ สหกรณ์ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบและหลักเกณฑ์การขายเชื่อและเมื่อได้มีการดำเนินการตามหลักเกณฑ์และได้รับการอนุมัติขายเชื่อจากคณะกรรมการหรือผู้ได้รับมอบอำนาจแล้ว เจ้าหน้าที่การตลาด จัดทำใบกำกับสินค้า/ใบกำกับภาษี ให้ผู้ซื้อสินค้าลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน สิ้นวันส่งเอกสารให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบการบันทึกบัญชีในสมุดขายสินค้า และผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป และนำรายการจากสมุดขายสินค้า ไปบันทึกบัญชีย่อย ลูกหนี้การค้า ทะเบียนคุมสินค้าแยกตามประเภทและชนิดของสินค้าที่จำหน่าย และถ้าขายให้สมาชิกนำไปบันทึกในทะเบียนสถิติธุรกิจของสมาชิก

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต ลูกหนี้การค้า	xxx	
เครดิต ขายสินค้า		xxx
ภาษีขาย (ถ้ามี)		xxx

เมื่อสหกรณ์เป็นผู้ประกอบการจดทะเบียนในระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม ต้องจัดทำรายงานภาษีซื้อ รายงานภาษีขายและทุกสิ้นเดือน สหกรณ์ต้องปิดบัญชีภาษีซื้อ ภาษีขาย ไปยังบัญชีภาษีมูลค่าเพิ่ม เพื่อคำนวณหายอดภาษีมูลค่าเพิ่ม ว่าจะต้องการจ่ายภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นจำนวนเท่าใด หรือจะขอคืน หรือขอเครดิตภาษีเป็นจำนวนเท่าใดโดยบันทึกรายการในสมุดรายวันทั่วไป และผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต ภาษีมูลค่าเพิ่ม	xxx	
เครดิต ภาษีซื้อ		xxx
(ปิดบัญชีภาษีซื้อประจำเดือนไปยังบัญชีภาษีมูลค่าเพิ่ม)		
เดบิต ภาษีขาย	xxx	
เครดิต ภาษีมูลค่าเพิ่ม		xxx
(ปิดบัญชีภาษีขายประจำเดือนไปยังบัญชีภาษีมูลค่าเพิ่ม)		

หลังจากปิดบัญชีภาษีซื้อ ภาษีขายแล้ว ให้พิจารณายอดคงเหลือของบัญชีภาษีมูลค่าเพิ่ม ดังนี้

1) กรณีบัญชีภาษีมูลค่าเพิ่มมียอดคงเหลือด้านเดบิต หมายถึง ภาษีซื้อมากกว่าภาษีขาย สหกรณ์จะขอคืนภาษีมูลค่าเพิ่มโดยขอคืนเป็นเงินสด หรือขอเครดิตภาษีซื้อในเดือนถัดไป

(1) ถ้าสหกรณ์ขอคืนภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นเงินสด ให้แสดงความจำนงขอคืนภาษีในแบบ ภพ.30 และให้โอนบัญชีเป็นภาษีซื้อรอขอคืน บันทึกรายการในสมุดรายวันทั่วไปและผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต ภาษีซื้อรอขอคืน	xxx	
เครดิต ภาษีมูลค่าเพิ่ม		xxx

เมื่อสหกรณ์ได้รับเงินสดหรือได้รับเงินโอนเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารของสหกรณ์จากกรมสรรพากรหรือสรรพากรจังหวัดแล้ว ให้บันทึกรายการในสมุดเงินสดและผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต เงินสด/เงินฝากธนาคาร	xxx	
เครดิต ภาษีซื้อรอขอคืน		xxx

(2) ถ้าสหกรณ์จะขอเครดิตภาษี ในแบบ ภพ.30 ไม่ต้องระบุขอคืนภาษี กรณีนี้ให้สหกรณ์คงบัญชีภาษีมูลค่าเพิ่มไว้เช่นนั้นจนกระทั่งถึงเดือนถัดไป สิ้นเดือนหลังปิดบัญชีภาษีซื้อและภาษีขายให้พิจารณายอดคงเหลือในบัญชีภาษีมูลค่าเพิ่มว่าอยู่ด้านเดบิตหรือเครดิต

2) กรณีบัญชีภาษีมูลค่าเพิ่มมียอดคงเหลือด้านเครดิต หมายถึง ภาษีขายมากกว่าภาษีซื้อ สหกรณ์จะต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มให้กรมสรรพากรภายในวันที่ 15 ของเดือนถัดไป และเมื่อสหกรณ์จ่ายเงินหรือส่งจ่ายเช็คชำระภาษีมูลค่าเพิ่มแล้วให้บันทึกรายการในสมุดเงินสดและผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต ภาษีมูลค่าเพิ่ม	xxx	
เครดิต เงินสด/เงินฝากธนาคาร		xxx

อนึ่ง การยื่นแบบแสดงรายการและการชำระภาษี สหกรณ์ต้องยื่นแบบ ภพ.30 ภายในวันที่ 15 ของเดือนถัดไป ไม่ว่าจะขายสินค้าหรือให้บริการในเดือนภาษีนั้นหรือไม่ก็ตาม หากพ้นกำหนดจะต้องรับผิดชอบทางแพ่ง เสียเบี้ยปรับหรือเงินเพิ่ม และอาจถูกลงโทษทางอาญาด้วย

3.3 การรับชำระหนี้จากลูกหนี้ เมื่อลูกหนี้นำเงินมาชำระหนี้ค่าสินค้า เจ้าหน้าที่บัญชีตรวจสอบบัญชีย่อยลูกหนี้การค้าและจัดทำใบเสร็จรับเงินส่งให้เจ้าหน้าที่การเงินรับเงินจากลูกหนี้ สิ้นวันรวบรวมส่งให้เจ้าหน้าที่บัญชีจัดทำใบสำคัญรับสรุปลงไว้ข้างหน้าสำเนาใบเสร็จรับเงิน เพื่อเป็นหลักฐานประกอบการบันทึกบัญชีในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป และบัญชีย่อยลูกหนี้การค้า

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต เงินสด	xxx	
เครดิต ลูกหนี้การค้า		xxx

ตัวอย่างที่ 2.10 วันที่ 1 เมษายน 25x6 สหกรณ์สั่งซื้อรถไถเดินตามจากบริษัทรวมดี จำกัด จำนวน 10 คัน ราคาคันละ 17,000 บาท เป็นเงิน 170,000 บาท และภาษีมูลค่าเพิ่ม 11,900 บาท รวมเป็นเงิน 181,900 บาท กำหนดชำระหนี้ในวันที่ 30 เมษายน 25x6

วันที่ 30 เมษายน 25x6 สหกรณ์จ่ายเช็คชำระหนี้บริษัทรวมดี จำกัด

วันที่ 1 พฤษภาคม 25x6 นายมานพ ชื้อผงซังฟอก 1 กล้อง ราคา 100 บาท ภาษีมูลค่าเพิ่ม 7 บาท รวมเป็นเงิน 107 บาท โดยจ่ายเงินสด และติดต่อสหกรณ์ขอซื้อรถไถเดินตามเป็นเงินเชื่อ ราคา 20,000 บาท ภาษีมูลค่าเพิ่ม 1,400 บาท รวมเป็นเงิน 21,400 บาท กำหนดชำระภายใน 1 เดือน

วันที่ 1 มิถุนายน 25x6 นายมานพนำเงินมาชำระ 21,400 บาท

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

วันที่ 1 เมษายน 25x6 บันทึกการซื้อสินค้าเป็นเงินเชื่อ

เดบิต ซื้อสินค้า	170,000	
ภาษีซื้อ	11,900	
เครดิต เจ้าหนี้การค้า		181,900

วันที่ 30 เมษายน 25x6 บันทึกการจ่ายชำระหนี้ให้บริษัทรวมดี จำกัด โดยการจ่ายเช็ค

เดบิต เจ้าหนี้การค้า	181,900	
เครดิต เงินฝากธนาคาร		181,900

วันที่ 1 พฤษภาคม 25x6 บันทึกการขายสินค้าเป็นเงินสด

เดบิต เงินสด	107	
เครดิต ขายสินค้า		100
ภาษีขาย		7

บันทึกการขายสินค้าเป็นเงินเชื่อ

เดบิต ลูกหนี้การค้า	21,400	
เครดิต ขายสินค้า		20,000
ภาษีขาย		1,400

วันที่ 1 มิถุนายน 25x6 บันทึกรับชำระหนี้จากลูกหนี้

เดบิต เงินสด	21,400	
เครดิต ลูกหนี้การค้า		21,400

กิจกรรม 2.2.2

1. จงบอกหลักเกณฑ์ที่สหกรณ์ต้องจดทะเบียนเป็นผู้ประกอบการในระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม
2. สหกรณ์ที่อยู่ในระบบภาษีมูลค่าเพิ่มมีการบันทึกบัญชีซื้อสินค้าและขายสินค้าที่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม ต่างจากสหกรณ์ที่ไม่อยู่ในระบบภาษีมูลค่าเพิ่มอย่างไร

(โปรดทำกิจกรรม 2.2.2 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 2.2 เรื่องที่ 2.2.2)

เรื่องที่ 2.2.3

การจัดทำบัญชีธุรกิจรวบรวมผลิตผลของสหกรณ์ภาคการเกษตร

สมาชิกสหกรณ์ที่เป็นเกษตรกรเมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ต้องหาลาดเพื่อจำหน่าย ในบางครั้งก็ถูกพ่อค้าคนกลางกดราคา สหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่จึงเข้ามาเป็นคนกลางในการรวบรวมผลิตผลหรือซื้อผลิตผล เพื่อให้เกษตรกรสามารถขายผลิตผลได้ราคาดีเหมาะสมกับคุณภาพของผลิตผล เจ้าหน้าที่เที่ยงตรง ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการขนส่ง ในการรวบรวมสหกรณ์จะประกาศรับซื้อผลิตผลตามฤดูกาล เช่น ข้าวเปลือก ข้าวโพด พริก กระเทียม ลำไย มะม่วง ปาล์มน้ำมัน ยางพารา มันสำปะหลัง น้ำมันดิบ อ้อย เป็นต้น ในการรวบรวมหรือซื้อผลิตผลการเกษตร หรือการขายผลิตผลทางการเกษตรสหกรณ์ได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม

สำหรับรายการทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจรวบรวมผลิตผล ได้แก่

1. การรวบรวมผลิตผล แยกเป็น
  - 1.1 การรวบรวมผลิตผลเป็นเงินสด
  - 1.2 การรวบรวมผลิตผลเป็นเงินเชื่อ
  - 1.3 การจ่ายชำระหนี้ให้เจ้าหนี้
2. บันทึกดันทุนขาย
3. การขายผลิตผล แยกเป็น
  - 3.1 การขายผลิตผลเป็นเงินสด
  - 3.2 การขายผลิตผลเป็นเงินเชื่อ
  - 3.3 การรับชำระหนี้จากลูกหนี้

ขั้นตอนการดำเนินธุรกิจ และการบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

1. การรวบรวมผลิตผล

ในการรวบรวมผลิตผลมีขั้นตอนแตกต่างกันตามแต่ผลิตผล โดยทั่วไปสินค้าเกษตรจะมีการตรวจสอบคุณภาพ เช่น การวัดความชื้นของข้าวเปลือก การวัดเปอร์เซ็นต์ยางแห้ง การตรวจสอบสิ่งเจือปน การคัดขนาดของผลไม้ หรือคัดเกรด ซึ่งการตรวจสอบคุณภาพและขั้นตอนในการรวบรวมขึ้นอยู่กับประเภทของผลิตผล ส่วนเอกสารที่ใช้ในแต่ละผลิตผลจึงมีการออกแบบให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่เกิดขึ้น แต่โดยทั่วไปมีลักษณะใกล้เคียงกัน

1.1 การรวบรวมผลิตผลเป็นเงินสด สหกรณ์จะประกาศรับซื้อผลิตผลที่ต้องการรวบรวม เมื่อสมาชิกนำผลิตผลมาจำหน่าย เจ้าหน้าที่การตลาดจะตรวจรับผลิตผลและออกใบรับสินค้า (ผลิตผล) บันทึกรายละเอียดของผลิตผลที่รวบรวม ส่งให้เจ้าหน้าที่การเงินจ่ายเงินค่าผลิตผล สิ้นวันรวบรวมเอกสารส่งให้เจ้าหน้าที่บัญชีจัดทำใบสำคัญจ่ายสรุปไว้ข้างหน้าใบเบิกเงินและสำเนาใบรับสินค้า (ผลิตผล) นำไปบันทึก

บัญชีในสมุดเงินสดและสมุดซื้อผลิตผล แล้วผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป บันทึกรายการซื้อผลิตผลในทะเบียนคุมผลิตผล แยกตามประเภทและชนิดของผลิตผล รวมทั้งทะเบียนสถิติธุรกิจของสมาชิกในกรณีที่ซื้อผลิตผลจากสมาชิก

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	ซื้อผลิตผล	xxx	
	เครดิต เงินสด/เงินฝากธนาคาร		xxx

1.2 การรวบรวมผลิตผลเป็นเงินเชื่อ เจ้าหน้าที่การตลาดจะดำเนินการเช่นเดียวกับการซื้อผลิตผลเป็นเงินสด แต่ในกรณีที่ซื้อผลิตผลเป็นเงินเชื่อเจ้าหน้าที่การตลาดต้องระบุในใบรับสินค้า (ผลิตผล) ว่าเป็นการซื้อเชื่อ และมอบต้นฉบับใบรับสินค้า (ผลิตผล) เพื่อนำมาแสดงขอรับเงินในภายหลัง สิ้นวันส่งเอกสารให้เจ้าหน้าที่บัญชีนำไปบันทึกรายการในสมุดซื้อผลิตผล ผ่านรายการไปบัญชีแยกประเภททั่วไป และบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่การค้า บันทึกรายการซื้อผลิตผลในทะเบียนคุมผลิตผล แยกตามประเภทและชนิดของผลิตผล และทะเบียนสถิติธุรกิจของสมาชิกในกรณีที่ซื้อผลิตผลจากสมาชิก

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	ซื้อผลิตผล	xxx	
	เครดิต เจ้าหน้าที่การค้า		xxx

1.3 การจ่ายชำระหนี้ให้เจ้าหน้าที่การค้า เมื่อครบกำหนดชำระหนี้ เจ้าหน้าที่นำต้นฉบับใบรับสินค้า (ผลิตผล) มาติดต่อรับเงิน เจ้าหน้าที่บัญชีตรวจสอบจากบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่การค้า แล้วจัดทำใบเบิกเงินแนบติดกับใบรับสินค้า (ผลิตผล) ส่งให้เจ้าหน้าที่การเงินจ่ายเงิน สิ้นวันส่งเอกสารให้เจ้าหน้าที่จัดทำใบสำคัญจ่ายสรุปไว้ข้างหน้าใบเบิกเงินและสำเนาใบรับสินค้า (ผลิตผล) นำไปบันทึกบัญชีในสมุดเงินสด หากสหกรณ์จ่ายเช็คจะจัดทำใบโอน นำไปบันทึกบัญชีในสมุดรายวันทั่วไป ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป และบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่การค้า

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	เจ้าหน้าที่การค้า	xxx	
	เครดิต เงินสด/เงินฝากธนาคาร		xxx

2. การบันทึกต้นทุนขาย

การบันทึกต้นทุนขายในการดำเนินธุรกิจรวบรวมผลผลิต บันทึกเช่นเดียวกับการบันทึกต้นทุนขายสินค้าธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในเรื่องที่ 2.2.2

3. การขายผลผลิต

ในการขายผลผลิตบางประเภทที่สหกรณ์รวบรวมอาจส่งต่อไปให้โรงงานผลิต เช่น การรวบรวมน้ำมันดิบ การรวบรวมน้ำยางดิบ มักเป็นการนำส่งผลผลิตแล้วรับเงินภายหลังอาจเป็นทุก 3 วัน หรือทุกสัปดาห์แล้วแต่ข้อตกลง แต่ผลผลิตบางประเภทอาจขายเป็นเงินสดและเงินเชื่อ โดยเป็นไปตามที่สหกรณ์กำหนด เช่น มะม่วง ข้าวเปลือก เป็นต้น

3.1 การขายผลผลิตเป็นเงินสด เมื่อมีผู้มาติดต่อขอซื้อผลผลิตเป็นเงินสด เจ้าหน้าที่การตลาด จัดทำใบเสร็จรับเงินส่งเอกสารให้เจ้าหน้าที่การเงินรับเงิน สิ้นวันรวบรวมส่งเจ้าหน้าที่บัญชีจัดทำใบสำคัญรับแนบไว้ข้างหน้าสำเนาใบเสร็จรับเงิน เพื่อเป็นหลักฐานประกอบการบันทึกบัญชีในสมุดเงินสด และสมุดขายผลผลิตผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป บันทึกในทะเบียนคุมผลผลิตแยกตามประเภทและชนิดของผลผลิตที่จำหน่าย และถ้าขายให้สมาชิกจะนำไปบันทึกในทะเบียนสถิติธุรกิจของสมาชิก

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต เงินสด	xxx	
เครดิต ขายผลผลิต		xxx

3.2 การขายผลผลิตเป็นเงินเชื่อ ตามระเบียบของสหกรณ์กำหนดเกี่ยวกับการขายผลผลิตเป็นเงินเชื่อได้ในกรณีจำเป็น แต่ต้องให้ผู้ซื้อทำสัญญาไว้กับสหกรณ์และต้องให้ธนาคารค้ำประกันเงินเชื่อนั้น และต้องมีเงื่อนไขการชำระหนี้ไม่ควรเกิน 3 เดือน การขายผลผลิตเป็นเงินเชื่อรายย่อย มีลักษณะเดียวกับการขายสินค้าต้องปฏิบัติตามระเบียบและหลักเกณฑ์การขายเชื่อ แต่กรณีเป็นการส่งผลผลิตต่อไปให้กับโรงงาน นอกจากต้องปฏิบัติตามระเบียบและหลักเกณฑ์การขายเชื่อ สหกรณ์ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อตกลงระหว่างกัน และอาจต้องมีการตรวจสอบคุณภาพของผลผลิตก่อนด้วย เช่น การรวบรวมน้ำมันดิบส่งโรงงาน หรือข้อตกลงส่งสินค้าให้ห้างสรรพสินค้า เมื่อจัดส่งตามข้อตกลง ผู้รับผลผลิตจะออกไปรับสินค้า สิ้นวันรวบรวมส่งให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบการบันทึกบัญชีในสมุดขายผลผลิต ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไปและบัญชีย่อยลูกหนี้การค้า

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต ลูกหนี้การค้า	xxx	
เครดิต ขายผลผลิต		xxx

3.3 การรับชำระหนี้จากลูกหนี้ เมื่อครบกำหนด ถ้าเป็นลูกหนี้รายย่อยทั่วไปลูกหนี้นำเงินมาชำระหนี้ค่าสินค้าจะมีกิจกรรมเช่นเดียวกับการขายสินค้า แต่ถ้าเป็นการขายเชื่อให้ห้างสรรพสินค้าหรือโรงงานอาจจ่ายเป็นเช็ค หรือมีข้อตกลงโอนเงินผ่านธนาคารให้สหกรณ์ โดยเจ้าหน้าที่จะตรวจสอบบัญชีเงินฝากธนาคาร เมื่อโรงงานโอนเงินค่าสินค้ามาให้ เทียบกับยอดในบัญชีย่อยลูกหนี้การค้าและจัดทำใบเสร็จรับเงินระบุใบเสร็จรับเงินด้วยว่าได้รับโอนเงินวันที่เท่าใด และส่งให้เจ้าหน้าที่การเงินลงลายมือชื่อรับเงินแล้วส่งต้นฉบับให้โรงงาน กรณีรับเช็คมา เจ้าหน้าที่การเงินจะนำเช็คฝากธนาคาร นำใบนำฝากส่งให้เจ้าหน้าที่บัญชีพร้อมสำเนาใบเสร็จรับเงิน สิ้นวันเจ้าหน้าที่บัญชีจัดทำใบโอน บันทึกบัญชีในสมุดรายวันทั่วไป ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป และบัญชีย่อยลูกหนี้การค้า จัดทำบัญชีดังนี้

เดบิต เงินฝากธนาคาร	xxx	
เครดิต ลูกหนี้การค้า		xxx

เนื่องการรับชำระค่าผลผลิตตามระเบียบสหกรณ์กำหนดไม่ควรรับเป็นเช็ค เว้นแต่ถ้าจำเป็น แต่ต้องเป็นเช็คที่ธนาคารรับรองหรือในกรณีที่เป็นเช็คที่ธนาคารไม่สามารถรับรองได้ต้องเป็นเช็คที่ส่งจ่ายในวันออกเช็ค และคณะกรรมการดำเนินการได้พิจารณาแล้วผู้ส่งจ่ายเช็คเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ แต่ถ้าเป็นเช็คลงวันที่ล่วงหน้าต้องไม่เกิน 3 วัน และต้องกำหนดวงเงินเช็ค รวมทั้งต้องมีการค้ำประกัน ซึ่งการค้ำประกันอาจเป็นหลักทรัพย์หรือบุคคลได้

ตัวอย่างที่ 2.11 สหกรณ์มีข้อตกลงกับห้างสรรพสินค้า ส่งมะม่วงน้ำดอกไม้สุกเกรด A ทุกวัน อังคาร ครั้งละ 50 กิโลกรัม ในราคากิโลกรัมละ 40 บาท โดยจะจ่ายเช็คให้เดือนละ 1 ครั้ง ทุกวันสิ้นเดือน สหกรณ์จะรวบรวมมะม่วงน้ำดอกไม้สุกจากสมาชิก โดยรับซื้อที่สหกรณ์ทุกวันจันทร์

วันที่ 4 พฤษภาคม 25x6 สหกรณ์ซื้อมะม่วงน้ำดอกไม้เป็นเงินสดจากสมาชิกจำนวน 70 กิโลกรัม เป็นเงิน 1,500 บาท และได้คัดเกรดมะม่วงส่งให้กับห้างสรรพสินค้า มะม่วงที่ตกเกรดได้ออกจำหน่าย และขายได้เงิน 500 บาท

ในวันที่ 5 พฤษภาคม 25x6 สหกรณ์ขายมะม่วงเป็นเงินเชื่อโดยส่งมะม่วงรวม 4 ครั้ง เป็นเงิน 8,000 บาท และสหกรณ์ได้รับชำระหนี้เป็นเช็คและนำเช็คฝากธนาคาร ในวันที่ 1 มิถุนายน 25x6

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

วันที่ 4 พฤษภาคม 25x6 บันทึกการรับซื้อมะม่วงจากสมาชิก

เดบิต ซื้อผลผลิต	1,500	
เครดิต เงินสด		1,500

บันทึกการขายมะม่วงส่วนที่เหลือจากคัดส่งห้างสรรพสินค้า

เดบิต เงินสด	500	
เครดิต ขายผลิตผล		500

วันที่ 5 พฤษภาคม 25x6 บันทึกการขายมะม่วงให้ห้างสรรพสินค้าเป็นเงินเชื่อ

เดบิต ลูกหนี้การค้า	8,000	
เครดิต ขายผลิตผล		8,000

วันที่ 1 มิถุนายน 25x6 บันทึกการรับชำระหนี้จากห้างสรรพสินค้าและนำเช็คฝากธนาคาร

เดบิต เงินฝากธนาคาร	8,000	
เครดิต ลูกหนี้การค้า		8,000

กิจกรรม 2.2.3

เอกสารที่สหกรณ์ใช้ประกอบการบันทึกบัญชีซื้อผลิตผลทางการเกษตรด้วยเงินสดกับซื้อเป็นเงินเชื่อ ต่างหรือเหมือนกันอย่างไร และมีวิธีจัดทำบัญชีต่างกันอย่างไร

(โปรดทำกิจกรรม 2.2.3 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 2.2 เรื่องที่ 2.2.3)

เรื่องที่ 2.2.4

การจัดทำบัญชีธุรกิจแปรรูปผลผลิตการเกษตรและการผลิตสินค้าของสหกรณ์ภาคการเกษตร

สหกรณ์การเกษตรบางแห่งที่มีศักยภาพในการแปรรูปผลผลิตการเกษตร หลังจากรวบรวมผลผลิตจากสมาชิกและเกษตรกรกรทั่วไปแล้วจะดำเนินการแปรรูป เช่น การสีข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร การแปรรูปหัวมันสดเป็นมันเส้น การแปรรูปน้ำมันดิบเป็นนมกล่องและนมถุงพาสเจอร์ไรซ์ การแปรรูปน้ำยางเป็นยางพาราแผ่นอบรมควัน ในการซื้อหรือรวบรวมวัตถุดิบจะต้องมีเอกสารประกอบการลงบัญชี ลักษณะเช่นเดียวกับการรวบรวมผลผลิต สำหรับค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปจะบันทึกเมื่อมีการจ่ายเงิน โดยซื้อบัญชีระบุให้ทราบว่าเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตใด เช่น ค่าไฟฟ้าโรงงาน ค่าน้ำโรงงาน ค่าไม้ฟืน ค่าน้ำกรด สำหรับต้นทุนการผลิตจะบันทึกในวันสิ้นปีบัญชี พร้อมจัดทำต้นทุนการผลิต ส่วนการขายสินค้ามีลักษณะเช่นเดียวกับการขายสินค้าในธุรกิจรวบรวมผลผลิต

สำหรับรายการทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจแปรรูปผลผลิต ได้แก่

1. การแปรรูปผลผลิต แยกเป็น
  - 1.1 การซื้อวัตถุดิบในการผลิต
  - 1.2 การจ่ายค่าแรงงาน
  - 1.3 การซื้อวัสดุอื่นๆ และการจ่ายค่าใช้จ่ายในการผลิต
2. การบันทึกต้นทุนการผลิต
3. การจำหน่ายสินค้าที่แปรรูป

1. การแปรรูปผลผลิต

สหกรณ์แต่ละแห่งมีการแปรรูปผลผลิตแตกต่างกัน มักขึ้นอยู่กับสมาชิกของสหกรณ์ว่าทำเกษตรกรรมด้านใด ถ้าสมาชิกส่วนใหญ่ทำนา จะทำธุรกิจแปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร ถ้าสมาชิกปลูกมันสำปะหลัง จะแปรรูปเป็นมันเส้น ถ้าสมาชิกเลี้ยงโคนมจะแปรรูปเป็นนมกล่องหรือนมพลาสเจอร์ไรซ์ ถ้าสมาชิกเลี้ยงโคเนื้อ หรือโคขุน จะแปรรูปเป็นเนื้อโคชำแหละ ถ้าปลูกยางพารา จะแปรรูปเป็นยางพาราแผ่นอบรมควัน ยางอัดก้อน ในกระบวนการแปรรูปสหกรณ์ต้องซื้อวัตถุดิบส่วนใหญ่เป็นผลผลิตจากสมาชิกหรือเกษตรกรกรทั่วไป มีการจ่ายค่าแรงงานที่ใช้ในการผลิต วัสดุประกอบอื่นๆ เช่น กระจกอบใส่ข้าว ถุงใส่ข้าวสาร สารเคมี ไม้ฟืน รวมทั้งจ่ายค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในการผลิตสินค้าด้วย เช่น ค่าไฟฟ้าโรงงาน ค่าน้ำโรงงาน เป็นต้น

1.1 การซื้อวัตถุดิบในการผลิต สหกรณ์จะดำเนินการเช่นเดียวกับการรวบรวมผลผลิตมีทั้งเป็นเงินสดและเงินเชื่อ ใช้เอกสารและสมุดบัญชีลักษณะเดียวกัน

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	ซื้อวัตถุดิบ	xxx	
	เครดิต เงินสด/เงินฝากธนาคาร/เจ้าหนี้การค้า		xxx

สำหรับการจ่ายชำระหนี้เจ้าหนี้การค้าปฏิบัติเช่นเดียวกับการรวบรวมผลผลิตเป็นเงินเชื่อ

1.2 การจ่ายค่าแรงงาน ค่าแรงงานที่สหกรณ์จ่ายใช้ในการแปรรูปนั้นขึ้นอยู่กับข้อตกลงอาจจ่ายค่าแรงเป็นรายชั่วโมงตามระยะเวลาที่ใช้ไปในการผลิต จ่ายเป็นเงินเดือน หรือจ่ายตามผลผลิตที่ได้จากการแปรรูป เช่น จ่ายค่าแรงให้ตามน้ำหนักยางแผ่นอบรมควันที่ผลิตได้ เมื่อถึงกำหนดจ่ายค่าแรงงานจะดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่บัญชี จะตรวจสอบข้อมูลตามข้อตกลงคำนวณค่าแรงงานแล้วจัดทำใบเบิกเงิน ส่งให้เจ้าหน้าที่การเงิน จ่ายเงินค่าแรงงาน เมื่อสิ้นวันจัดทำใบสำคัญจ่ายสรุปไว้ข้างหน้าใบเบิกเงิน นำไปบันทึกบัญชีในสมุดเงินสดแล้วผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	ค่าแรงงาน	xxx	
	เครดิต เงินสด		xxx

1.3 การซื้อวัสดุอื่นๆ และการจ่ายค่าใช้จ่ายในการผลิต เมื่อเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมการผลิตตรวจพบว่าวัสดุหรือสารเคมีต่างๆ ที่ต้องใช้ในการผลิตมีไม่เพียงพอ จะแจ้งให้ผู้จัดการทราบเพื่อสั่งซื้อโดยการสั่งซื้ออาจซื้อเป็นเงินสดหรือเป็นเงินเชื่อก็ได้ เมื่อได้รับวัสดุ (สินค้าที่สั่งซื้อ) ให้ตรวจรับตามใบเสร็จรับเงิน/ใบส่งของจากผู้ขาย และสอบทานรายการที่สั่งซื้อถูกต้องตรงกันลงชื่อรับสินค้าและส่งใบเสร็จรับเงิน/ใบส่งของ ให้เจ้าหน้าที่การเงินจ่ายเงินกรณีซื้อเงินสด หรือส่งให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อบันทึกซื้อเชื่อและตั้งเจ้าหนี้การค้า

การซื้อวัสดุ บันทึกบัญชีในสมุดซื้อวัสดุ ทะเบียนคุมวัสดุ ถ้าซื้อเงินสดจะบันทึกในสมุดเงินสดผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป แต่ถ้าซื้อวัสดุเป็นเงินเชื่อจะบันทึกในบัญชีย่อยเจ้าหนี้การค้าด้วยการจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	ค่าวัสดุโรงงาน	xxx	
	เครดิต เงินสด/เจ้าหนี้การค้า		xxx

การจ่ายค่าใช้จ่ายในการผลิต เป็นเงินสด ให้บันทึกบัญชีในสมุดเงินสด แล้วผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	ค่าไฟฟ้าโรงงาน/ค่าน้ำกรด/ค่า (ระบุชื่อค่าใช้จ่าย)	xxx	
เครดิต	เงินสด		xxx

2. การบันทึกต้นทุนการผลิต

สหกรณ์บันทึกต้นทุนการผลิตเมื่อสิ้นปีบัญชี โดยสหกรณ์จะบันทึกบัญชีวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต หรือ วัสดุโรงงานคงเหลือแบบสิ้นงวด (Periodic Inventory Method) ต้องมีการตรวจนับวัตถุดิบและวัสดุโรงงานคงเหลือเช่นเดียวกับสินค้าคงเหลือ นอกจากนั้นจะรวบรวมบัญชีต่างๆ ที่เกี่ยวกับการผลิต เช่น ค่าใช้จ่ายในการซื้อ เป็นบัญชีที่ใช้บันทึกค่าใช้จ่ายที่จ่ายไปในการซื้อสินค้า เช่น ค่าขนส่ง ฯลฯ ส่วนลดรับ เป็นบัญชีที่ใช้บันทึกยอดส่วนลดที่ได้รับตามเงื่อนไขการชำระหนี้ ส่งคืน เป็นบัญชีที่ใช้บันทึกการส่งคืนวัตถุดิบ

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	ต้นทุนการผลิต	xxx	
	วัตถุดิบคงเหลือ (ปลายปีที่ตรวจนับได้)	xxx	
	วัสดุโรงงานคงเหลือ (ปลายปีที่ตรวจนับได้)	xxx	
	ส่วนลดรับ	xxx	
	ส่งคืน		xxx
เครดิต	วัตถุดิบคงเหลือ (ยกมาต้นปี)	xxx	
	ซื้อวัตถุดิบ	xxx	
	ค่าวัสดุโรงงาน	xxx	
	ค่าใช้จ่ายในการซื้อ	xxx	
	ค่าแรงงาน	xxx	
	ค่าน้ำ - ค่าไฟฟ้าโรงงาน	xxx	
	ค่าไม้พิน	xxx	
	ค่าน้ำกรด	xxx	
	ค่าเบี้ยประกันภัยโรงงาน	xxx	
	ค่าซ่อมแซม	xxx	
	ค่าเสื่อมราคาโรงงาน/เครื่องจักร/อุปกรณ์	xxx	

3. การจำหน่ายสินค้าที่แปรรูป

สหกรณ์มีการจัดจำหน่ายสินค้าแตกต่างกันแล้วแต่ลักษณะของสินค้า เช่น ถ้าเป็นยางพาราแผ่นอบรมควัน สหกรณ์อาจนำไปขายโดยการประมูลในตลาดกลางค้ายางพารา ถ้าเป็นนมกล่องหรือนมพลาสเจอร์ไรซ์ จะมีการจัดจำหน่ายทั้งโดยตรงและผ่านตัวแทนจำหน่าย ถ้าเป็นข้าวสารจะมีการขายปลีกและขายส่ง ถ้าเป็นมันเส้น (มันสำปะหลัง) อาจขายปลีกหรือขายให้โรงงานผลิตอาหารสัตว์ เป็นต้น ดังนั้นหากเป็นการขายปลีกมักขายเป็นเงินสด แต่ถ้าขายผ่านตัวแทนหรือโรงงานมักกำหนดให้ชำระหนี้โดยการโอนเงินชำระหนี้ผ่านธนาคาร หรือได้รับเช็ค การจัดทำบัญชีเช่นเดียวกับการขายผลิตผลจากการรวบรวม

ตัวอย่างที่ 2.12 สหกรณ์รวบรวมน้ำยางดิบจากสมาชิก เพื่อนำมาแปรรูปเป็นยางแผ่นรมควัน โดยมีข้อตกลงจ่ายค่าแรงเหมาจ่ายตามน้ำหนักยางแผ่นรมควันที่ผลิตได้ โดยกำหนดจ่ายค่าแรงทุกสิ้นเดือนการรวบรวมและผลิตยางแผ่นดิบ 1 ครั้ง เป็นดังนี้

วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 25x6 สมาชิกนำน้ำยางดิบมาส่งที่สหกรณ์ วัดเปอร์เซ็นต์เนื้อยางแห้งได้ 100 กิโลกรัม ราคารับซื้อกิโลกรัมละ 65 บาท

วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 25x6 นำยางที่ผลิตเป็นยางแผ่นรมควันในคลังสินค้าจำนวน 1,000 กิโลกรัมไปจำหน่ายได้กิโลกรัมละ 90 บาท จ่ายค่าขนส่งไป 1,500 บาท และซื้อน้ำกรดเป็นเงิน 300 บาท และไม้พิน 1 คันรด เป็นเงิน 5,000 บาท

วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 25x6 จ่ายค่าแรงที่คำนวณตามน้ำหนักยางแผ่นรมควันที่ผลิตได้ทั้งเดือนเป็นเงิน 10,000 บาท และค่าไฟฟ้า 1,000 บาท

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 25x6 บันทึกจ่ายค่าน้ำยางดิบ 6,500 บาท

เดบิต	ชื้อน้ำยางดิบ	6,500	
	เครดิต เงินสด		6,500

วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 25x6 บันทึกการขายยางแผ่นรมควัน เป็นเงิน 90,000 บาท

เดบิต	เงินสด	90,000	
	เครดิต ขายยางแผ่นรมควัน		90,000

บันทึกการจ่ายค่าขนส่ง 1,500 บาท และซื้อน้ำกรด 300 บาท และไม้พีน 5,000 บาท

เดบิต ค่าขนส่ง	1,500	
ค่าน้ำกรด	300	
ค่าไม้พีน	5,000	
เครดิต เงินสด		6,800

วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 25x6 บันทึกการจ่ายค่าแรงงาน เป็นเงิน 10,000 บาท ค่าไฟฟ้า 1,000 บาท

เดบิต ค่าแรงงาน	10,000	
ค่าไฟฟ้า	1,000	
เครดิต เงินสด		11,000

กิจกรรม 2.2.4
 ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปผลิตผลการเกษตร มีประเภทใดบ้างให้อธิบายพร้อมยกตัวอย่าง

 (โปรดทำกิจกรรม 2.2.4 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 2.2 เรื่องที่ 2.2.4)

เรื่องที่ 2.2.5

การจัดทำบัญชีธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร ของสหกรณ์ภาคการเกษตร

สหกรณ์ที่ให้บริการช่วยเหลือสมาชิกและเกษตรกรในด้านการส่งเสริมการเกษตร การให้ความรู้ เทคนิควิธีการในการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การวางแผนเพาะปลูก การให้บริการและบำรุงที่ดินเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การเพาะปลูกของสมาชิก ซึ่งบางบริการเป็นบริการให้เปล่าและสมาชิกไม่เสียค่าใช้จ่าย แต่ในบางบริการเป็นธุรกิจของสหกรณ์ เช่น การให้บริการสูบน้ำ ปรับพื้นที่ การขุดบ่อน้ำ การผสมเทียม โคนม เป็นต้น

สำหรับรายการทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร ได้แก่

1. การให้บริการ แยกเป็น
  - 1.1 ให้บริการเป็นเงินสด
  - 1.2 การให้บริการเป็นเงินเชื่อและการรับชำระหนี้จากลูกหนี้ค่าบริการ
2. การจ่ายค่าใช้จ่ายในการให้บริการ

1. การให้บริการ

การให้บริการสหกรณ์ดำเนินธุรกิจให้บริการแก่สมาชิกและเกษตรกรทั่วไปในการให้บริการสูบน้ำ ปรับพื้นที่ การขุดบ่อน้ำ การผสมเทียมโคนม หรือกิจกรรมอื่นๆ แล้วแต่ลักษณะการประกอบอาชีพของสมาชิกโดยสหกรณ์อาจให้บริการเป็นเงินสดหรือเป็นเงินเชื่อ

1.1 การให้บริการเป็นเงินสด เมื่อสมาชิกต้องการให้สหกรณ์ไปปรับพื้นที่หรือต้องการบริการต่างๆ ที่สหกรณ์ให้บริการ สมาชิกจะแจ้งความจำนงกับสหกรณ์โดยสมาชิกจะชำระเงินในวันที่แจ้งความจำนง เจ้าหน้าที่สหกรณ์จะจัดทำใบสำคัญการให้บริการให้สมาชิกลงชื่อในต้นฉบับใบสำคัญการให้บริการซึ่งจะระบุให้ทราบว่าเป็นบริการอะไร และจะดำเนินการในวันใด สมาชิกไปชำระเงินกับเจ้าหน้าที่การเงินซึ่งจะจัดทำใบเสร็จรับเงินให้สมาชิก สำเนาใบเสร็จรับเงินส่งให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อเป็นเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี เจ้าหน้าที่บัญชี จัดทำใบสำคัญรับแนบติดกับสำเนาใบเสร็จรับเงิน และสำเนาใบสำคัญการให้บริการ บันทึกบัญชีในสมุดเงินสด และสมุดรายได้ค่าบริการ แล้วผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป และทะเบียนสถิติธุรกิจของสมาชิก

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต เงินสด	xxx	
เครดิต รายได้ค่าบริการ		xxx
ภาษีขาย (ถ้ามี)		xxx

1.2 การให้บริการเป็นเงินเชื่อและการรับชำระหนี้จากลูกหนี้ค่าบริการ

1.2.1 การให้บริการเป็นเงินเชื่อ สมาชิกแจ้งความจำนงขอรับบริการ เจ้าหน้าที่สหกรณ์จัดทำใบสำคัญการให้บริการให้สมาชิกลงชื่อในใบสำคัญการให้บริการเมื่อได้รับบริการแล้ว ส่งให้เจ้าหน้าที่บัญชีเก็บไว้เป็นหลักฐานในการเรียกเก็บเงินเมื่อถึงกำหนดชำระและใช้เป็นเอกสารประกอบการลงบัญชี กรณีที่สหกรณ์จดทะเบียนเป็นผู้ประกอบการในระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม การให้บริการนั้นภาระภาษีขายจะเกิดขึ้นเมื่อได้รับชำระค่าบริการหรือออกไปกำกับภาษี ดังนั้น หากสหกรณ์ให้บริการเป็นเงินเชื่อโดยยังไม่ออกไปกำกับภาษี การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับภาษีขาย ให้บันทึกไว้ในบัญชีภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระเมื่อสมาชิกนำเงินมาชำระ จึงบันทึกลดยอดบัญชีภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ และเพิ่มยอดบัญชีภาษีขาย แต่ถ้าสหกรณ์ออกไปกำกับภาษีให้สมาชิกในวันที่ให้บริการก่อนรับชำระเงิน สหกรณ์จะบันทึกบัญชีภาษีขาย

การบันทึกบัญชีให้บันทึกในสมุดรายได้ค่าบริการ ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป บัญชีย่อยลูกหนี้ค่าบริการ และทะเบียนสถิติธุรกิจของสมาชิก

การจัดทำบัญชี กรณีสหกรณ์ไม่อยู่ในระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม เป็นดังนี้

เดบิต ลูกหนี้ค่าบริการ	xxx	
เครดิต รายได้ค่าบริการ		xxx

การจัดทำบัญชี กรณีสหกรณ์อยู่ในระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม และออกไปกำกับภาษีแล้ว เป็นดังนี้

เดบิต ลูกหนี้ค่าบริการ	xxx	
เครดิต รายได้ค่าบริการ		xxx
ภาษีขาย		xxx

การจัดทำบัญชี กรณีสหกรณ์อยู่ในระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม และยังไม่ออกไปกำกับภาษี เป็นดังนี้

เดบิต ลูกหนี้ค่าบริการ	xxx	
เครดิต รายได้ค่าบริการ		xxx
ภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ		xxx

1.2.2 การรับชำระหนี้จากลูกหนี้ค่าบริการ เมื่อครบกำหนด สมาชิกนำเงินมาชำระหนี้ เจ้าหนี้ที่บัญชี ตรวจสอบบัญชีย่อยลูกหนี้ค่าบริการ จัดทำใบเสร็จรับเงิน กรณีสหกรณ์ออกใบกำกับภาษี แล้วหรือจัดทำใบเสร็จรับเงิน/ใบกำกับภาษี กรณียังไม่ได้ออกใบกำกับภาษี ส่งให้เจ้าหน้าที่การเงินเพื่อรับชำระหนี้จากลูกหนี้ สิ้นวันจัดส่งเอกสารให้เจ้าหนี้ที่บัญชี เพื่อจัดทำใบสำคัญรับสรุปปะหน้าสำเนาใบเสร็จรับเงินหรือใบเสร็จรับเงิน/ใบกำกับภาษี บันทึกบัญชีในสมุดเงินสด แล้วผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป และบัญชีย่อยลูกหนี้ค่าบริการ

การจัดทำบัญชีกรณีสหกรณ์ไม่อยู่ในระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม หรืออยู่ในระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม แต่ออกใบกำกับภาษีแล้ว เป็นดังนี้

เดบิต เงินสด	xxx	
เครดิต ลูกหนี้การค้า		xxx

การจัดทำบัญชีกรณีสหกรณ์อยู่ในระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม และยังไม่ได้ออกใบกำกับภาษี เป็นดังนี้

เดบิต เงินสด	xxx	
เครดิต ลูกหนี้การค้า		xxx

และให้บันทึกบัญชีในสมุดรายวันทั่วไป เป็นดังนี้

เดบิต ภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ	xxx	
เครดิต ภาษีขาย		xxx

2. การจ่ายค่าใช้จ่ายในการให้บริการ

ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่จ่ายไปเพื่อให้มีการให้บริการถือเป็นต้นทุนในการให้บริการ ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเป็นไปตามลักษณะบริการของสหกรณ์ เช่น ถ้าให้บริการขูดบ่อ ก็จะมีค่าน้ำมันรถขูด ค่าแรงงานคนขูดรถ ค่าซ่อมแซมรถ เป็นต้น

การจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง เป็นดังนี้

เดบิต ค่าน้ำมันรถขูด/ค่าแรงคนขูดรถ/ค่า (ระบุชื่อค่าใช้จ่าย)	xxx	
ภาษีซื้อ (ถ้ามี)	xxx	
เครดิต เงินสด		xxx

ตัวอย่างที่ 2.13 วันที่ 5 มีนาคม 25x6 สหกรณ์ได้รับแจ้งจากนายแสง ให้ไปปรับพื้นที่จำนวน 10 ไร่ สหกรณ์คิดค่าบริการ ไร่ละ 1,000 บาท เป็นเงิน 10,000 บาท และวันที่ 6 มีนาคม 25x6 จ่ายค่าน้ำมันรถแทรกเตอร์ 1,000 บาท เพื่อไปปรับพื้นที่

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้
วันที่ 5 มีนาคม 25x6

เดบิต เงินสด	10,000	
เครดิต รายได้ค่าบริการปรับพื้นที่		10,000

วันที่ 6 มีนาคม 25x6 บันทึกการจ่ายค่าน้ำมันรถแทรกเตอร์ 1,000 บาท

เดบิต ค่าน้ำมันรถแทรกเตอร์	1,000	
เครดิต เงินสด		1,000

กิจกรรม 2.2.5

ให้บันทึกบัญชีรายการต่อไปนี้ กรณีสหกรณ์อยู่ในระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม สหกรณ์ได้ให้บริการแก่สมาชิกเป็นเงินเชื่อ แต่สหกรณ์ยังไม่ได้ออกไปกำกับภาษี

1 พ.ค. 25x6 สมาชิกแจ้งขอให้สหกรณ์ปรับหน้าดิน จำนวน 15 ไร่ โดยสหกรณ์คิดค่าบริการรวมภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นเงิน 3,000 บาท โดยสมาชิกจะชำระหนี้ในเดือนถัดไป ในการปรับหน้าดิน สหกรณ์จ่ายค่าน้ำมันจำนวน 500 บาท

1 มิ.ย. 25x6 ลูกหนี้นำเงินมาชำระ

(โปรดทำกิจกรรม 2.2.5 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 2.2 เรื่องที่ 2.2.5)

แผนการสอนตอนที่ 2.3

การจัดทำบัญชีธุรกิจสหกรณ์นอกภาคการเกษตร

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 2.3 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

- 2.3.1 การจัดทำบัญชีธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์นอกภาคการเกษตร
- 2.3.2 การจัดทำบัญชีธุรกิจเงินรับฝากของสหกรณ์นอกภาคการเกษตร
- 2.3.3 การจัดทำบัญชีเงินลงทุนของสหกรณ์นอกภาคการเกษตร

แนวคิด

1. การจัดทำบัญชีธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์นอกภาคการเกษตร ในที่นี้จะนำเสนอเฉพาะสหกรณ์ออมทรัพย์ซึ่งเป็นสถาบันการเงินประเภทหนึ่ง การดำเนินธุรกิจสินเชื่อเป็นธุรกิจหลักของสหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่มวลสมาชิก แบ่งเงินให้กู้เป็น 3 ประเภทคือ เงินให้กู้ฉุกเฉิน เงินให้กู้สามัญ เงินให้กู้พิเศษ ซึ่งแบ่งตามวัตถุประสงค์และระยะเวลาในการผ่อนชำระ และมีการให้เงินกู้แก่สหกรณ์อื่นด้วย
2. การจัดทำบัญชีธุรกิจเงินรับฝากของสหกรณ์นอกภาคการเกษตร การรับฝากเงินเป็นแหล่งที่มาของเงินทุนของสหกรณ์ที่สำคัญ การรับฝากเงินมีหลายประเภท คือ เงินรับฝากออมทรัพย์ เงินรับฝากประจำ การดำเนินธุรกิจด้านนี้ของสหกรณ์มีลักษณะเช่นเดียวกับธนาคาร ต่างกันที่สหกรณ์ไม่มีการรับฝากเงินประเภทกระแสรายวัน
3. การจัดทำบัญชีเงินลงทุนของสหกรณ์นอกภาคการเกษตร สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นสหกรณ์ที่มีทุนดำเนินงานมากที่สุดในกระบวนการสหกรณ์ การทำธุรกิจด้านการเงินของสหกรณ์นอกจากการมีรายได้จากดอกเบี้ยเงินให้กู้แก่สมาชิกและสหกรณ์อื่นแล้ว มีการนำเงินไปลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน ซึ่งสามารถลงทุนได้เฉพาะที่กฎหมายสหกรณ์กำหนดเท่านั้น

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 2.3.1 “การจัดทำบัญชีธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์นอกภาคการเกษตร” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายการจัดทำบัญชีธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์นอกภาคการเกษตรได้

2. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 2.3.2 “การจัดทำบัญชีธุรกิจเงินรับฝากของสหกรณ์นอกภาคการเกษตรแล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายการจัดทำบัญชีธุรกิจเงินรับฝากของสหกรณ์นอกภาคการเกษตรได้
3. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 2.3.3 “การจัดทำบัญชีเงินลงทุนของสหกรณ์นอกภาคการเกษตร” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายการจัดทำบัญชีเงินลงทุนของสหกรณ์นอกภาคการเกษตรได้

เรื่องที่ 2.3.1

การจัดทำบัญชีธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์นอกภาคการเกษตร

การดำเนินธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์นอกภาคการเกษตร สหกรณ์นอกภาคการเกษตร ได้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์บริการ และสหกรณ์เครดิตยูเนียน สหกรณ์ร้านค้าดำเนินธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับการจัดหาสินค้ามาจำหน่ายของสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์บริการจะมีลักษณะเฉพาะแล้วแต่บริการที่สหกรณ์กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ เช่น สหกรณ์เคหสถาน สหกรณ์เดินรถ สหกรณ์ผู้ผลิตเครื่องหนัง เป็นต้น สหกรณ์ออมทรัพย์มีการระดมเงินทุนจากมวลสมาชิก โดยกำหนดให้สมาชิกต้องสะสมหุ้นทุกเดือน มีการรับฝากเงินจากสมาชิกและสหกรณ์อื่น และมีการนำเงินที่ได้มาให้บริการด้านการเงินแก่สมาชิกโดยการจ่ายเงินกู้ ให้เงินกู้แก่สหกรณ์อื่น ส่วนเงินที่เหลือยังนำไปลงทุนในตราสารหนี้ หรือตราสารทุน รวมทั้งสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นสหกรณ์ที่มีจำนวนมากที่สุดของสหกรณ์นอกภาคการเกษตร และเป็นประเภทสหกรณ์ที่มีทุนดำเนินงานมากที่สุดด้วยเพราะมีการสะสมทุนโดยสมาชิกต้องส่งเงินค่าหุ้นตามสัดส่วนของรายได้ทุกเดือน

ในที่นี้จึงนำเสนอเฉพาะสหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งมีกิจกรรมเกี่ยวกับการให้เงินกู้ การรับชำระหนี้ โดยการหักจากเงินได้ประจำจากต้นสังกัดหัก ณ ที่จ่ายให้ ต่างจากสหกรณ์ที่มีสมาชิกเป็นเกษตรกรซึ่งสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรจะนำเงินมาชำระเองที่สหกรณ์ และอาจมีการชำระหนี้พิเศษโดยนำมาชำระระหว่างเดือน การให้เงินกู้สามารถแบ่งประเภทเงินให้กู้เป็น 3 ประเภท คือ

1) เงินให้กู้ฉุกเฉิน วัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกที่เดือดร้อนต้องใช้เงินกะทันหัน สามารถได้รับบริการเงินด่วน โดยปกติเป็นเงินจำนวนไม่มากนัก และกำหนดให้ชำระหนี้คืนภายใน 2 งวด ถึง 6 งวด (เดือน) ส่วนใหญ่ไม่ต้องใช้บุคคลค้ำประกัน แต่ในบางสหกรณ์อาจกำหนดให้มีการค้ำประกันด้วยก็ได้

2) เงินให้กู้สามัญ วัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกที่ต้องการเงินไปใช้ในระยะเวลาหนึ่งกำหนดชำระคืนไม่เกิน 120-180 งวด โดยอาจนำเงินไปใช้จ่ายเพื่อความจำเป็นในการดำเนินชีวิต เช่น รักษาพยาบาล ลงทุนประกอบอาชีพระยะสั้น ซ่อมแซมสินทรัพย์ หรือใช้จ่ายอื่นๆ วงเงินจะสูงกว่าเงินให้กู้ฉุกเฉิน โดยต้องมีบุคคลหรือหลักทรัพย์ค้ำประกันการกู้ยืม

3) เงินให้กู้พิเศษ วัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกที่ต้องการใช้เงินจำนวนมากไปลงทุนหรือซื้อสินทรัพย์ขนาดใหญ่ เช่น กู้ซื้อบ้าน ที่ดิน เป็นต้น แต่ขอผ่อนชำระคืนระยะยาวไม่เกิน 360 งวด หรือ 15-20 ปี โดยต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน

สหกรณ์ออมทรัพย์ดำเนินธุรกิจสินเชื่อมีรายการทางการเงิน ได้แก่

1. การจ่ายเงินกู้

1.1 การจ่ายเงินกู้ฉุกเฉิน

1.2 การจ่ายเงินกู้สามัญ หรือเงินกู้พิเศษ

2. การรับชำระหนี้เงินให้กู้และค่าหุ้น

2.1 การรับชำระหนี้และค่าหุ้นประจำเดือน

2.2 การรับชำระหนี้และค่าหุ้นระหว่างเดือน

การจัดทำบัญชีในสมุดบัญชีข้างต้นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการผ่านรายการไปยังสมุดบัญชีชั้นปลายเป็นดังนี้

1. การจ่ายเงินกู้

การจ่ายเงินกู้ถูกเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ คณะกรรมการดำเนินการอาจมอบอำนาจให้กรรมการท่านใดท่านหนึ่ง หรือผู้จัดการเป็นผู้พิจารณาอนุมัติเงินกู้ได้ โดยไม่ต้องให้คณะกรรมการดำเนินการอนุมัติได้แก่ เงินให้กู้ถูกเงิน แต่ต้องรายงานการอนุมัติการให้เงินกู้ถูกเงินให้คณะกรรมการดำเนินการทราบทุกเดือน และถ้าเป็นการให้เงินกู้สามัญหรือพิเศษต้องเสนอให้คณะกรรมการดำเนินการหรือคณะอนุกรรมการเงินให้กู้พิจารณาอนุมัติก่อนจึงจะจ่ายเงินกู้ได้

1.1 การจ่ายเงินกู้ถูกเงิน สมาชิกยื่นเอกสารคำขอกู้เงินและหนังสือสัญญากู้เงินเพื่อเหตุถูกเงินตามระเบียบและหลักเกณฑ์การให้เงินกู้ที่สหกรณ์กำหนด ให้เจ้าหน้าที่ประจำหน่วยบันทึกในทะเบียนตรวจสอบวงเงินกู้ และความถูกต้องครบถ้วนของเอกสารกู้เงิน ถ้าเป็นเงินให้กู้เพื่อเหตุถูกเงินเสนอผู้จัดการหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายพิจารณาอนุมัติ พร้อมลงชื่ออนุมัติ หลังจากนั้น เจ้าหน้าที่จะจัดทำใบสำคัญจ่ายเงินแนบเอกสารการกู้ ส่งให้เจ้าหน้าที่การเงินเพื่อจ่ายเงิน สิ้นวันรวบรวมเอกสารการจ่ายเงินกู้และหนังสือกู้ทั้งหมดส่งให้เจ้าหน้าที่บัญชี จัดทำสลิปจ่ายสรุปไว้หน้าใบสำคัญจ่ายเงิน รวบรวมไว้ในแฟ้มเอกสารเรียงตามลำดับวันที่ บันทึกบัญชีในสมุดเงินสดผ่านรายการไปยังสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต ลูกหนี้เงินให้กู้ถูกเงิน	xxx
เครดิต เงินสด	xxx

สำหรับหนังสือกู้และเอกสารที่เกี่ยวข้องส่งคืนให้เจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเพื่อบันทึกบัญชีย่อยลูกหนี้เงินให้กู้ และจัดเก็บไว้เป็นหลักฐานในแฟ้มเอกสารเรียงตามลำดับวันที่ต่อไป

1.2 การจ่ายเงินกู้สามัญ หรือเงินกู้พิเศษ สมาชิกยื่นเอกสารคำขอกู้เงิน หนังสือคำประกันและหนังสือสัญญากู้เงินตามระเบียบและหลักเกณฑ์การให้เงินกู้ที่สหกรณ์กำหนด ให้เจ้าหน้าที่ประจำหน่วยตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนตามเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง บันทึกในทะเบียน แล้วรวบรวมจัดทำรายงานเสนอให้คณะกรรมการดำเนินการหรือคณะอนุกรรมการเงินให้กู้ประชุมพิจารณาเงินกู้ หลังพิจารณาอนุมัติแล้ว ประธานในที่ประชุมจะลงชื่ออนุมัติเงินกู้ในเอกสาร กรณีใช้หลักทรัพย์ เช่น บ้านพร้อมที่ดิน คำประกันต้องไปจดทะเบียนจำนองกับสำนักงานที่ดินให้เรียบร้อยก่อน หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่จะจัดทำใบสำคัญจ่ายเงินแนบเอกสารการกู้ ส่งให้เจ้าหน้าที่การเงินเพื่อจ่ายเงินให้สมาชิก สิ้นวันรวบรวมเอกสารการ

จ่ายเงินกู้และหนังสือกู้ทั้งหมดส่งให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อจัดทำสลิปจ่ายสรูปไว้หน้าใบสำคัญจ่ายเงิน กรณีจ่ายเงินสด บันทึบบัญชีในสมุดเงินสดผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป และบัญชีย่อยลูกหนี้เงินให้กู้ กรณีจ่ายเป็นเช็ค จัดทำสลิปโอนสรูปไว้หน้าใบสำคัญจ่ายเงิน บันทึบบัญชีในสมุดรายวันทั่วไปผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต ลูกหนี้เงินให้กู้สามัญ หรือลูกหนี้เงินให้กู้พิเศษ	xxx
เครดิต เงินสด/เงินฝากธนาคาร	xxx

สำหรับสลิปจ่ายและสลิปโอนรวบรวมไว้ในแฟ้มเอกสารเรียงตามลำดับวันที่ หนังสือกู้และเอกสารที่เกี่ยวข้องส่งคืนให้เจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเพื่อบันทึบบัญชีย่อยลูกหนี้เงินให้กู้ และจัดเก็บไว้เป็นหลักฐานในแฟ้มเอกสารเรียงตามลำดับวันที่ต่อไป

2. การรับชำระหนี้เงินกู้และค่าหุ้น

สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นระบบการออมที่สมาชิกต้องส่งเงินค่าหุ้นทุกเดือน โดยหัก ณ ที่จ่ายจากเงินเดือน และในการส่งชำระหนี้ในสัญญาเงินกู้จะมีการยินยอมให้หน่วยงานที่จ่ายเงินเดือนหักเงินเดือนเพื่อส่งชำระหนี้สหกรณ์จะตั้งหน่วยงานที่หักค่าหุ้น และชำระหนี้ของสมาชิกในชื่อบัญชี ลูกหนี้ตัวแทนหักเงินส่ง

สหกรณ์ออมทรัพย์จึงมีการรับเงินชำระหนี้ 2 ลักษณะ คือ มีการรับชำระประจำเดือนโดยส่งหักพร้อมกับค่าหุ้นที่สมาชิกต้องชำระเป็นรายเดือนอยู่แล้ว โดยหน่วยต้นสังกัดจะเป็นผู้หักจากเงินได้ ณ ที่จ่ายแล้วนำส่งให้สหกรณ์ กับการรับชำระหนี้พิเศษที่สมาชิกส่งเงินไปชำระเองที่สหกรณ์ระหว่างเดือน

2.1 การรับชำระหนี้และค่าหุ้นประจำเดือน สหกรณ์จะกำหนดวันที่ก่อนวันสิ้นเดือนเป็นวันตัดยอดเพื่อจัดทำรายการหักเงินประจำเดือน โดยส่งให้ตัวแทนหักส่งเงิน (เจ้าหน้าที่ของหน่วยต้นสังกัด) หักเงินแล้วนำส่งให้สหกรณ์ เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาลราชวิถี จำกัด ให้ส่วนงานการเงินหักเงินเดือนของสมาชิกเพื่อส่งค่าหุ้นและส่งชำระหนี้เงินกู้ เป็นต้น ขั้นตอนดำเนินการ เป็นดังนี้

ณ วันที่สหกรณ์กำหนดไว้ เจ้าหน้าที่ประจำหน่วยจะจัดทำใบเสร็จรับเงินของสมาชิกแต่ละรายพร้อมสำเนา และจัดทำรายการหักเงินประจำเดือน ซึ่งจะแสดงรายละเอียดการหักเงินจากสมาชิกแต่ละรายของแต่ละหน่วยตัวแทนหักส่งเงินและรายงานการเรียกเก็บเงิน พร้อมสำเนา 1 ฉบับ จากนั้นส่งต้นฉบับใบเสร็จรับเงินและรายงานเรียกเก็บเงินให้เจ้าหน้าที่การเงินเพื่อส่งไปเรียกเก็บเงิน

สิ้นเดือน สหกรณ์จะบันทึกรับชำระหนี้และค่าหุ้นจากสมาชิก โดยตั้งตัวแทนหักส่งเงินเป็นลูกหนี้

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	ลูกหนี้ตัวแทนหักเงินส่ง	xxx	
เครดิต	ลูกหนี้เงินให้กู้ฉุกเฉิน/สามัญ/พิเศษ		xxx
	ดอกเบียรับจากเงินให้กู้		xxx
	ทุนเรือนหุ้น		xxx

เมื่อได้รับเงินหรือเช็คหรือแจ้งการโอนเงินพร้อมหนังสือนำส่งเพื่อแจ้งให้สหกรณ์ทราบว่า ไม่สามารถเรียกเก็บเงินจากสมาชิกรายใดได้ และแนบใบเสร็จรับเงินที่ไม่สามารถเรียกเก็บได้ เจ้าหน้าที่การเงินตรวจสอบยอดเงินที่ได้รับแล้วจัดส่งเอกสารให้เจ้าหน้าที่ประจำหน่วยตรวจสอบ แล้วแก้ไขการบันทึกรายการในบัญชีย่อยลูกหนี้เงินให้กู้ ทะเบียนหุ้น แล้วส่งหนังสือนำส่งให้เจ้าหน้าที่บัญชี เพื่อจัดทำสลิปปรับบันทึกบัญชีในสมุดเงินสด สลิปโอน บันทึกในสมุดรายวันทั่วไป ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การจัดทำบัญชี รับเงินจากลูกหนี้ตัวแทนหักเงินส่ง เป็นดังนี้

เดบิต	เงินสด/เงินฝากธนาคาร (ระบุชื่อ)	xxx	
เครดิต	ลูกหนี้ตัวแทนหักเงินส่ง		xxx

สมาชิกรายที่ไม่สามารถเรียกเก็บเงินได้ ให้กลับรายการล้างลูกหนี้ตัวแทนหักเงินส่ง บันทึกบัญชีเป็นดังนี้

เดบิต	ลูกหนี้เงินให้กู้ฉุกเฉิน/สามัญ/พิเศษ	xxx	
	ดอกเบียรับจากเงินให้กู้	xxx	
	ทุนเรือนหุ้น	xxx	
เครดิต	ลูกหนี้ตัวแทนหักเงินส่ง		xxx

สำหรับสลิปปรับและสลิปโอนรวบรวมไว้ในแฟ้มเอกสารเรียงตามลำดับวันที่ หนังสือนำส่งของหน่วยต่างๆ ส่งให้เจ้าหน้าที่การเงินเก็บรวบรวมไว้

2.2 การรับชำระหนี้และค่าหุ้นระหว่างเดือน สมาชิกสามารถจ่ายชำระหนี้เพิ่มหรือขอซื้อหุ้นเพิ่มพิเศษในระหว่างเดือนได้ โดยดำเนินการที่สหกรณ์ เมื่อสมาชิกแจ้งว่าจะชำระหนี้หรือซื้อหุ้นเพิ่ม เจ้าหน้าที่ประจำหน่วยจะตรวจสอบบัญชีย่อยลูกหนี้ หรือทะเบียนหุ้น หากชำระหนี้จะคำนวณดอกเบียรับถึงวันที่ชำระ แล้วจัดทำใบเสร็จรับเงิน พร้อมสำเนา ส่งให้เจ้าหน้าที่การเงิน รับเงินและลงชื่อในใบเสร็จรับเงินแล้ว

มอบต้นฉบับให้สมาชิกไว้เพื่อเป็นหลักฐาน สิ้นวันส่งสำเนาใบเสร็จรับเงินที่ติดเล่มส่งให้เจ้าหน้าที่บัญชีจัดทำ สลิปรับแยกตามประเภทของการรับเงิน บันทึกบัญชีในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภท ทั่วไป

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	เงินสด	XXX	
เครดิต	ลูกหนี้เงินให้กู้ฉุกเฉิน/สามัญ/พิเศษ		XXX
	ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้		XXX
	ทุนเรือนหุ้น		XXX

สำเนาใบเสร็จรับเงินที่ติดเล่มจะส่งคืนให้เจ้าหน้าที่ประจำหน่วย เพื่อบันทึกรายการในบัญชีย่อย ลูกหนี้เงินให้กู้และทะเบียนหุ้น แล้วเก็บไว้เป็นหลักฐานต่อไป

ทุกสิ้นเดือนจะทำการเปรียบเทียบรายการระหว่างสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไปกับบัญชีย่อย ลูกหนี้เงินให้กู้และทะเบียนหุ้น ให้ถูกต้องตรงกัน

เนื่องการให้เงินกู้แก่สหกรณ์อื่น สหกรณ์จะต้องกำหนดระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้แก่สหกรณ์อื่น ระเบียบดังกล่าวจะต้องผ่านความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์ สำหรับเรื่องนี้นายทะเบียนสหกรณ์ได้ กำหนดให้สหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียนขนาดใหญ่ที่มีสินทรัพย์มากกว่า 5,000 ล้านบาท จะให้เงินกู้แก่สหกรณ์ใดสหกรณ์หนึ่งต้องไม่เกินร้อยละ 10 ของทุนเรือนหุ้นรวมกับทุนสำรองของสหกรณ์ ผู้ให้กู้ และเมื่อรวมหนี้ทุกรายและเงินรับฝากของสหกรณ์ผู้ขอกู้แล้วจะต้องไม่เกินวงเงินกู้ยืมหรือค้ำประกัน ประจำปีที่สหกรณ์ผู้ขอกู้ได้รับความเห็นจากนายทะเบียนสหกรณ์ การบันทึกบัญชีจะบันทึกเช่นเดียวกับการจ่ายเงินให้สมาชิก แต่ชื่อบัญชีจากลูกหนี้เงินให้กู้เป็นลูกหนี้เงินให้กู้สหกรณ์อื่น เมื่อสหกรณ์อื่นมา ชำระหนี้ก็บันทึกบัญชีลดบัญชีลูกหนี้เงินให้กู้สหกรณ์อื่นพร้อมกับบันทึกบัญชีดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้ สหกรณ์อื่น

ตัวอย่างที่ 2.14 วันที่ 31 มีนาคม 25x6 สหกรณ์บันทึกลูกหนี้ตัวแทนหักเงินส่ง จากเอกสาร เรียกเก็บเงินให้ลูกหนี้ตัวแทนหักเงินส่ง แยกเป็น ลูกหนี้เงินให้กู้ฉุกเฉิน 50,000 บาท ลูกหนี้เงินให้กู้สามัญ 340,000 บาท ลูกหนี้เงินให้กู้พิเศษ 100,000 บาท ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้ 67,890 บาท ทุนเรือนหุ้น 200,000 บาท

วันที่ 2 เมษายน 25x6 ได้รับโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารจำนวน 756,770 บาท และได้รับ แจ้งว่าไม่สามารถหักหนี้และหุ้นของนายอเนก ได้ มีรายการดังนี้ ลูกหนี้เงินให้กู้ฉุกเฉิน 1,000 บาท ดอกเบี้ย 20 บาทและหุ้น 100 บาท

วันที่ 31 มีนาคม 25x6 บันทึกตั้งลูกหนี้ตัวแทนหักเงินส่ง

เดบิต ลูกหนี้ตัวแทนหักเงินส่ง	757,890	
เครดิต ลูกหนี้เงินให้กู้ฉุกเฉิน		50,000
ลูกหนี้เงินให้กู้สามัญ		340,000
ลูกหนี้เงินให้กู้พิเศษ		100,000
ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้		67,890
ทุนเรือนหุ้น		200,000

วันที่ 2 เมษายน 25x6 บันทึกการรับโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารจำนวน 756,770 บาท จากตัวแทนหักเงินส่ง

เดบิต เงินฝากธนาคาร	756,770	
เครดิต ลูกหนี้ตัวแทนหักเงินส่ง		756,770

บันทึกสมาชิกรายที่เรียกเก็บไม่ได้

เดบิต ลูกหนี้เงินให้กู้ฉุกเฉิน	1,000	
ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้	20	
ทุนเรือนหุ้น	100	
เครดิต ลูกหนี้ตัวแทนหักเงินส่ง		1,120

กิจกรรม 2.3.1

สหกรณ์ออมทรัพย์มีการรับชำระหนี้แตกต่างจากสหกรณ์ภาคการเกษตรอย่างไร

(โปรดทำกิจกรรม 2.3.1 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 2.3 เรื่องที่ 2.3.1)

เรื่องที่ 2.3.2

การจัดทำบัญชีธุรกิจเงินรับฝากของสหกรณ์นอกภาคเกษตร

การลงทุนของสหกรณ์ทั้งสหกรณ์ภาคการเกษตรและสหกรณ์นอกภาคเกษตรมีการรับฝากเงินจากสมาชิกและสหกรณ์อื่น โดยสหกรณ์ต้องกำหนดระเบียบว่าด้วยการรับฝากเงิน ซึ่งระเบียบดังกล่าวต้องผ่านความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์ด้วย

การรับฝากเงินของสมาชิกขึ้นอยู่กับระเบียบที่สหกรณ์กำหนด สามารถแยกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้เป็น

1) เงินรับฝากออมทรัพย์ เป็นเงินฝากที่ไม่กำหนดจำนวนครั้งในการถอน ดอกเบี้ยมักจะต่ำกว่าประเภทอื่น การคำนวณดอกเบี้ยเป็นรายวันตามยอดคงเหลือในบัญชี ทบต้นปีละ 1 ครั้ง (บางสหกรณ์อาจเป็น 2 ครั้งก็ได้)

2) เงินรับฝากออมทรัพย์พิเศษ เป็นเงินฝากออมทรัพย์ที่สามารถฝากได้ไม่จำกัดจำนวนครั้ง แต่สามารถถอนเงินโดยไม่เสียค่าธรรมเนียมการถอนเงินได้เพียงเดือนละ 1 ครั้ง หากถอนเกินกว่าที่กำหนดจะเสียค่าธรรมเนียมการถอนเงิน เช่น คิดว่าค่าธรรมเนียมร้อยละ 1 ของยอดเงินที่ถอน ไม่ต่ำกว่าครั้งละ 300 บาท อัตราดอกเบี้ยจะสูงกว่าเงินรับฝากออมทรัพย์ การคำนวณดอกเบี้ยเช่นเดียวกับประเภทออมทรัพย์

3) เงินรับฝากออมทรัพย์เงื่อนไขพิเศษดอกเบี้ยทบต้นทุกเดือน (ชื่อเงินฝากแล้วแต่สหกรณ์จะกำหนดขึ้น) เป็นเงินฝากออมทรัพย์ที่มีกำหนดจำนวนเงินในการฝาก เช่น ยอดเงินฝากขั้นต่ำไม่น้อยกว่า 100,000 บาท ถอนเงินได้เพียงเดือนละ 1 ครั้ง หากถอนเกินกว่าที่กำหนดจะเสียค่าธรรมเนียมการถอนเงินเช่นเดียวกับเงินฝากออมทรัพย์พิเศษ อัตราดอกเบี้ยสูงกว่าหรือเท่ากับเงินรับฝากออมทรัพย์พิเศษ แต่การคำนวณดอกเบี้ยจะทบต้นให้ทุกเดือน

4) เงินรับฝากประจำ เป็นเงินฝากที่กำหนดระยะเวลาในการถอน อาจเป็น 3 เดือน 6 เดือน หรือ 1 ปี ซึ่งหากถอนก่อนครบกำหนด บางสหกรณ์จะไม่จ่ายดอกเบี้ยให้ บางสหกรณ์จะจ่ายดอกเบี้ยแต่อัตราจะลดลงตามเงื่อนไขที่กำหนด อัตราดอกเบี้ยของเงินฝากประเภทนี้จะสูงกว่าประเภทอื่น และการจ่ายดอกเบี้ยเงินฝากประจำ สหกรณ์ต้องหักภาษีเงินได้ หัก ณ ที่จ่ายไว้ในอัตราร้อยละ 15 ของยอดดอกเบี้ยที่จ่าย นำส่งกรมสรรพากรภายในวันที่ 7 ของเดือนถัดไป สำหรับดอกเบี้ยจ่ายเงินฝากออมทรัพย์ทุกประเภทสหกรณ์ไม่ต้องหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย

สำหรับรายการทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเงินรับฝากของสหกรณ์ ได้แก่

1. การรับฝากเงิน
  2. การถอนเงินรับฝาก
  3. การคำนวณดอกเบี้ยจ่ายรับเงินฝาก และการหักภาษี ณ ที่จ่ายดอกเบี้ยเงินรับฝากประจำ
- การบันทึกบัญชีในสมุดบัญชีขั้นต้นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการผ่านรายการไปยังสมุดบัญชีขั้นปลายเป็นดังนี้

1. การรับฝากเงิน

เมื่อสมาชิกมาขอเปิดบัญชี สหกรณ์จะให้สมาชิกทำหนังสือเปิดบัญชี ลงลายมือชื่อในบัตรลายมือชื่อผู้มีอำนาจถอนเงิน และสมุดคู่ฝากตามประเภทที่สมาชิกขอเปิดบัญชี เจ้าหน้าที่เงินรับฝากจะบันทึกการฝากเงินตามจำนวนเงินที่ขอเปิดบัญชี และบันทึกรายการในสมุดคู่ฝากแล้วส่งสมุดคู่ฝากพร้อมใบส่งเงินฝากให้เจ้าหน้าที่การเงิน รับเงิน ตรวจสอบยอดเงินในสมุดคู่ฝาก และลงชื่อรับเงิน ส่งสมุดคู่ฝากให้สมาชิก สิ้นวันรวบรวมใบส่งเงินฝากให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อจัดทำสลิปรับสรุปลงไว้หน้าใบส่งเงินฝากแยกตามประเภทเงินรับฝาก รวบรวมไว้ในแฟ้มเอกสารเรียงตามลำดับวันที่ และบันทึกบัญชีในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต เงินสด	xxx
เครดิต เจ้าหน้าที่เงินรับฝากออมทรัพย์/ออมทรัพย์พิเศษ/ประจำ	xxx

2. การถอนเงินรับฝาก

เมื่อสมาชิกมาถอนเงิน จะยื่นใบถอนเงินฝากพร้อมสมุดคู่ฝากให้เจ้าหน้าที่เงินรับฝากตรวจสอบลายมือชื่อผู้มีอำนาจถอนเงิน จำนวนเงิน บันทึกรายการถอนเงินฝากในสมุดคู่ฝากแล้วส่งสมุดคู่ฝากพร้อมใบถอนเงินฝากให้เจ้าหน้าที่การเงินเพื่อจ่ายเงิน จ่ายเงินให้สมาชิกและให้สมาชิกลงชื่อรับเงิน ส่งสมุดคู่ฝากคืนให้สมาชิก สิ้นวันรวบรวมใบถอนเงินฝากส่งให้เจ้าหน้าที่บัญชีจัดทำสลิปจ่ายสรุปลงไว้หน้าใบถอนเงินฝากแยกตามประเภทเงินรับฝาก รวบรวมไว้ในแฟ้มเอกสารเรียงตามลำดับวันที่ และบันทึกบัญชีในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต เจ้าหน้าที่เงินรับฝากออมทรัพย์/ออมทรัพย์พิเศษ/ประจำ	xxx
เครดิต เงินสด	xxx

3. การคำนวณดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก และการหักภาษี ณ ที่จ่ายดอกเบี้ยเงินรับฝากประจำ

ตามประกาศนายทะเบียนสหกรณ์ได้กำหนดให้สหกรณ์กำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากได้ไม่เกินร้อยละ 7 ต่อปี เว้นแต่สหกรณ์ประเภทสหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์เครดิตยูเนียน ชุมชนสหกรณ์ออมทรัพย์ และชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนียน นายทะเบียนสหกรณ์ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินรับฝากได้ไม่เกินร้อยละ 4.5 ต่อปี ส่วนการคำนวณดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝากในแต่ละประเภทต้องเป็นไปตามระเบียบที่สหกรณ์กำหนด โดยปกติดอกเบี้ยเงินรับฝากประเภทออมทรัพย์จะทบต้น บางสหกรณ์กำหนดให้คำนวณดอกเบี้ยทบต้นทุก 6 เดือน บางสหกรณ์ให้คำนวณดอกเบี้ยทบต้นปีละ 1 ครั้ง และจ่ายดอกเบี้ยเมื่อมีการถอนปิดบัญชี

ในการถอนปิดบัญชีให้ระบุไว้ในใบถอนเงินรับฝากเงิน "ปิดบัญชี" โดยไม่ต้องระบุจำนวนเงิน เจ้าหน้าที่เงินรับฝากจะทำการคำนวณดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝากและรวมเป็นยอดเงินที่จะถอนปิดบัญชีให้

การจัดทำบัญชี เมื่อมีการคำนวณจ่ายดอกเบี้ยเงินรับฝากออมทรัพย์ทบต้นตามระเบียบที่สหกรณ์กำหนด เจ้าหน้าที่บัญชี จะจัดทำใบโอนบัญชี บันทึกบัญชีในสมุดรายวันทั่วไป ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไปและบันทึกในบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝากออมทรัพย์

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต ดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก	xxx	
เครดิต เจ้าหน้าที่เงินรับฝากออมทรัพย์		xxx

สำหรับเงินรับฝากประจำจะคำนวณดอกเบี้ยเมื่อครบกำหนดฝาก และคำนวณภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่ายไว้ร้อยละ 15 เมื่อสมาชิกมาถอนเงินฝากประจำที่ครบกำหนด สหกรณ์จ่ายยอดเงินที่ถอนรวมกับยอดดอกเบี้ยหลังหักภาษี ณ ที่จ่าย

การจัดทำบัญชี เมื่อมีการคำนวณจ่ายดอกเบี้ยเงินรับฝากประจำตามระเบียบที่สหกรณ์กำหนด เจ้าหน้าที่บัญชีจะจัดทำใบโอนบัญชี บันทึกบัญชีในสมุดรายวันทั่วไป ผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต ดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก	xxx	
เครดิต เจ้าหน้าที่เงินรับฝากประจำ		xxx
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย ดอกเบี้ยเงินรับฝากค้างจ่าย		xxx

ภาษีหัก ณ ที่จ่าย ดอกเบี้ยเงินรับฝากค้างจ่าย สหกรณ์จะนำส่งกรมสรรพากรภายในวันที่ 7 ของเดือนถัดไป

ตัวอย่างที่ 2.15 วันที่ 20 เมษายน 25x6 นายสมัคร ขอปิดบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ ซึ่งมียอดยกมาในวันที่ 1 มกราคม 25x6 เป็นเงิน 40,000 บาท อัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ 3% ต่อปี และปิดบัญชีเงินฝากประจำ 3 เดือน จำนวน 50,000 บาท ที่ครบกำหนดในวันนี้ (20 เมษายน 25x6) อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 3 เดือน 3.25% ต่อปี

การคำนวณดอกเบี้ยเงินรับฝาก เป็นดังนี้

ยอดเงินฝากออมทรัพย์ 40,000 บาท อัตราดอกเบี้ย 3% ระยะเวลาตั้งแต่ต้นปีถึงวันถอนปิดบัญชี 109 วัน (วันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 20 เมษายน 25x6)

$$\begin{aligned}
 \text{ดอกเบี้ยเงินรับฝากออมทรัพย์} &= \text{ยอดเงินฝาก} \times \text{ระยะเวลา} \times \text{อัตราดอกเบี้ย} \\
 &= 40,000 \times \frac{109}{365} \times \frac{3}{100} \\
 &= 358.36 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

90 วัน
 ยอดเงินฝากประจำ 50,000 บาท อัตราดอกเบี้ย 3.25% ระยะเวลาจากวันฝากถึงวันครบกำหนด

$$\begin{aligned}
 \text{ดอกเบี้ยเงินรับฝากประจำ 3 เดือน} &= \text{ยอดเงินฝาก} \times \text{ระยะเวลา} \times \text{อัตราดอกเบี้ย} \\
 &= 50,000 \times \frac{90}{365} \times \frac{3.25}{100} \\
 &= 400.69 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 \text{ภาษีหัก ณ ที่จ่าย ดอกเบี้ยเงินรับฝากประจำ} &= \text{ดอกเบี้ย} \times \text{อัตราภาษี} \\
 &= 400.69 \times \frac{15}{100} \\
 &= 60.10 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

การจัดทำบัญชี รับรู้ดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก เป็นดังนี้

เดบิต ดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก	759.05
เครดิต เงินรับฝากออมทรัพย์	358.36
เงินรับฝากประจำ 3 เดือน	400.69

การจัดทำบัญชี จ่ายคืนเงินรับฝาก เป็นดังนี้

เดบิต เงินรับฝากออมทรัพย์	40,358.36
เงินรับฝากประจำ 3 เดือน	50,400.69
เครดิต เงินสด	90,698.95
ภาษีหัก ณ ที่จ่ายค้างจ่าย	60.10

กิจกรรม 2.3.2

การจ่ายดอกเบี้ยเงินรับฝากประเภทใดที่สหกรณ์ต้องหักภาษี ณ ที่จ่าย และต้องหักไว้ในอัตราร้อยละเท่าใด

(โปรดทำกิจกรรม 2.3.2 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 2.3 เรื่องที่ 2.3.2)

เรื่องที่ 2.3.3

การจัดทำบัญชีเงินลงทุนของสหกรณ์นอกภาคการเกษตร

สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นระบบที่ส่งเสริมให้สมาชิกออมเงินโดยการหักจากเงินเดือน ณ ที่จ่าย และกำหนดให้ส่งค่าหุ้นเป็นรายได้ตามอัตราเงินเดือนที่สมาชิกได้รับ ทำให้สหกรณ์มีแหล่งเงินทุนที่เป็นค่าหุ้นรายเดือนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสหกรณ์ต้องบริหารเงินทุนให้ได้ผลตอบแทนเพื่อจัดสรรเป็นเงินปันผลให้กับสมาชิก ซึ่งส่วนหนึ่งสหกรณ์จะให้สินเชื่อแก่สมาชิกสหกรณ์ที่มีความต้องการทางการเงิน แต่เนื่องจากการทำธุรกิจสินเชื่อมีวงเงินในการจ่ายเงินกู้ให้แก่สมาชิกทำให้มีเงินเหลือเกินความจำเป็น ซึ่งสหกรณ์ต้องบริหารเงินส่วนเหลือให้ได้ผลตอบแทนสูงสุดภายใต้กฎหมายสหกรณ์

สหกรณ์ทุกประเภทสามารถนำเงินไปฝากหรือลงทุนในหลักทรัพย์ได้หลายประเภทแต่ต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2553 มาตรา 62 ซึ่งกำหนดให้สหกรณ์อาจลงทุนได้โดย

- 1) ชื่อหลักทรัพย์ของรัฐบาลหรือรัฐวิสาหกิจ
- 2) ชื่อหุ้นของธนาคารที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สหกรณ์
- 3) ชื่อหุ้นชุมนุมของสหกรณ์หรือสหกรณ์อื่น
- 4) ชื่อหุ้นของสถาบันที่ประกอบธุรกิจอันทำให้เกิดความสะดวกหรือส่งเสริมความเจริญแก่กิจการสหกรณ์โดยได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์
- 5) ฝากหรือลงทุนอย่างอื่นตามที่คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติกำหนด และมีประกาศคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ เรื่อง ข้อกำหนดการฝากหรือลงทุนอย่างอื่นของสหกรณ์ พ.ศ. 2558 ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 3 กรกฎาคม 2558 สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

เงินของสหกรณ์สามารถลงทุน ได้ดังต่อไปนี้

- 1) ตัวแลกเงินที่ธนาคารเป็นผู้รับรอง สลากหลังหรือรับอ่าวัล หรือตัวสัญญาใช้เงินที่ธนาคารเป็นผู้สลักหลัง หรือรับอ่าวัลโดยไม่มีข้อจำกัดความรับผิดชอบ
  - 2) ตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่ธนาคารซึ่งมิใช่รัฐวิสาหกิจเป็นผู้ออก
  - 3) ตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่นิติบุคคลเฉพาะกิจเป็นผู้ออกภายใต้โครงการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ที่ได้รับอนุญาตตามพระราชกำหนดนิติบุคคลเฉพาะกิจ เพื่อการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ พ.ศ. 2540 และตราสารแสดงสิทธิในหนี้นั้นได้รับการจัดอันดับความน่าเชื่อถือตั้งแต่ระดับ A⁻ (เอลบ) ขึ้นไป จากบริษัทจัดอันดับความน่าเชื่อถือที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
  - 4) หุ้นกู้ที่มีหลักประกันหรือหุ้นกู้ไม่ด้อยสิทธิ ที่ได้รับการจัดอันดับความน่าเชื่อถือตั้งแต่ระดับ A⁻ ขึ้นไป จากบริษัทจัดอันดับความน่าเชื่อถือที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
  - 5) หน่วยลงทุนของกองทุนรวมที่รัฐวิสาหกิจจัดตั้งขึ้น โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีและอยู่ในการกำกับดูแลของคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งการลงทุนรวมกันต้องไม่เกินทุนสำรองของสหกรณ์ และต้องผ่านการอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์ก่อนจึงจะดำเนินการได้
- สำหรับรายการทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนของสหกรณ์ ได้แก่
1. การนำเงินไปลงทุน
  2. การรับรู้รายได้จากการลงทุน
  3. การจำหน่ายหรือไถ่ถอนเงินลงทุน

1. การนำเงินไปลงทุน

สหกรณ์ลงทุนโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะได้รับประโยชน์ในรูปของรายได้ หรือผลตอบแทนอื่น และไม่ให้มีการซื้อหุ้นเพื่อเก็งกำไรหรือซื้อหุ้นเพื่อค่า การลงทุนของสหกรณ์จึงเป็นการลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อขายเท่านั้น เช่น พันธบัตรรัฐบาล หุ้นธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หุ้นชุมนุมสหกรณ์ ตัวสัญญาใช้เงิน ตราสารแสดงสิทธิในหนี้ ซึ่งได้แก่ ตัวแลกเงิน ตัวสัญญาใช้เงิน หุ้นกู้ที่มีหลักประกัน (หมายถึง หุ้นที่ผู้ออกหุ้นนำสินทรัพย์ที่กำหนดมาค้ำประกันการออกหุ้นกู้และผู้ถือหุ้นจะมีบุริมสิทธิในสินทรัพย์ที่วางเป็นประกันเหนือเจ้าหนี้สามัญรายอื่นๆ) หุ้นกู้ไม่ด้อยสิทธิ (หมายถึง ผู้ถือหุ้นมีสิทธิเท่าเทียมกับเจ้าหนี้สามัญรายอื่น ในการเรียกร้องให้ชำระหนี้แต่ด้อยกว่าหุ้นกู้มีประกัน และมีสิทธิเรียกร้องสูงกว่าผู้ถือหุ้นด้อยสิทธิ รวมทั้งผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิและผู้ถือหุ้นสามัญ ตามลำดับ) เป็นต้น

เมื่อสหกรณ์พิจารณาการลงทุน คณะกรรมการดำเนินการอนุมัติแล้ว เจ้าหน้าที่จะดำเนินการจัดซื้อตามมติที่อนุมัติส่วนใหญ่จะจ่ายเงินโดยการโอนเงิน หลังจากนั้นเมื่อได้รับเอกสารแล้วจะนำไปบันทึกในทะเบียนคุม และจัดเก็บเอกสารหลักฐานการลงทุนในสถานที่ปลอดภัย

การจัดทำบัญชีเมื่อนำเงินไปลงทุน หากเป็นการโอนเงินเจ้าหน้าที่บัญชีจะทำสลิปโอน แล้วบันทึกในสมุดรายวันทั่วไป ผ่านรายการไปบัญชีแยกประเภททั่วไป แต่ถ้เป็นการจ่ายเงินสด จะจัดทำสลิปจ่ายแล้วบันทึกในสมุดเงินสด ผ่านรายการไปบัญชีแยกประเภททั่วไป โดยบันทึกด้วยราคาทุนการจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต เงินลงทุน (ระบุชื่อของเงินลงทุน)	xxx	
เครดิต เงินฝากธนาคาร/เงินสด		xxx

เงินลงทุนของสหกรณ์นั้น สามารถแยกได้เป็น

1.1 เงินลงทุนที่อยู่ในความต้องการการตลาด คือ หลักทรัพย์หรือเงินลงทุนที่มีการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หรือตลาดหลักทรัพย์อื่นที่ทำการเผยแพร่ราคาต่อสาธารณชน เช่น หุ้นของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ หุ้นธนาคารพาณิชย์ ตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่มีการซื้อขายกันผ่านธนาคารซึ่งมีการเผยแพร่ราคาต่อสาธารณชน

1.2 เงินลงทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการตลาด คือ เงินลงทุนทั่วไปที่ไม่มีการซื้อขายกันในตลาดหลักทรัพย์ เช่น หุ้นชุมนุมสหกรณ์ ตั๋วสัญญาใช้เงินของชุมนุมสหกรณ์ เป็นต้น

การแสดงรายการในงบแสดงฐานะการเงิน ณ วันสิ้นปี หากเป็นหลักทรัพย์ที่ไม่อยู่ในความต้องการตลาด ให้แสดงด้วยราคาทุน แต่ถ้าเป็นหลักทรัพย์ในความต้องการตลาดให้แสดงด้วยมูลค่ายุติธรรม

ราคาทุน (Cost) หมายถึง รายจ่ายโดยตรงทั้งสิ้นที่สหกรณ์จ่ายไปเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินลงทุนนั้น เช่น ราคาซื้อเงินลงทุน ค่านายหน้า ค่าธรรมเนียม และค่าภาษีอากร เป็นต้น

มูลค่ายุติธรรม (Fair Value) หมายถึง จำนวนเงินที่ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงแลกเปลี่ยนสินทรัพย์กัน หรืออาจหมายถึงราคาเสนอซื้อหรือราคาปิดของหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหรือตลาดหลักทรัพย์อื่นที่มีการเผยแพร่ราคาต่อสาธารณชน

ดังนั้น หากเป็นหลักทรัพย์ในความต้องการตลาดสิ้นปีต้องเปรียบเทียบราคาทุนกับมูลค่ายุติธรรม หากไม่เท่ากันต้องปรับมูลค่าเงินลงทุน โดย

- ถ้าราคาทุน สูงกว่า มูลค่ายุติธรรม เป็นผลให้เกิดผลขาดทุนจากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นปรับปรุงบัญชีโดย

เดบิต กำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น	xxx	
เครดิต ค่าเผื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน		xxx

- ถ้าราคาทุน ต่ำกว่า มูลค่ายุติธรรม เป็นผลให้เกิดกำไรจากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นปรับปรุงบัญชีโดย

เดบิต ค่าเผื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน	xxx	
เครดิต กำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น		xxx

บัญชีค่าเผื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน แสดงเป็นรายการหักหรือบวกเงินลงทุน ส่วนบัญชีกำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น แสดงรายการในส่วนทุนของสหกรณ์

2. การรับรู้รายได้จากการลงทุน

การลงทุนในหลักทรัพย์แต่ละประเภทมีผลตอบแทนไม่เหมือนกัน การลงทุนในตราสารหนี้จะได้รับผลตอบแทนที่เป็นดอกเบี้ย ซึ่งมีกำหนดจ่ายตามระยะเวลาที่กำหนดจนกว่าจะครบกำหนดได้ก่อนตามข้อตกลง สำหรับการลงทุนในตราสารทุน ผลตอบแทนเป็นเงินปันผล

เมื่อสหกรณ์ได้รับแจ้งการจ่ายดอกเบี้ย หรือเงินปันผล เช่น ดอกเบี้ยพันธบัตรรัฐบาล หุ้นกู้ตัวสัญญาใช้เงิน หรือเงินปันผลจากชุมนุมสหกรณ์ โดยปกติจะโอนดอกเบี้ยรับหรือเงินปันผลเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารที่สหกรณ์แจ้งไว้ เจ้าหน้าที่บัญชีจะทำสลิปโอน บันทึกในสมุดรายวันทั่วไป ผ่านรายการไปบัญชีแยกประเภททั่วไป

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต เงินฝากธนาคาร (ระบุชื่อ)	xxx	
เครดิต ผลตอบแทนจากการลงทุน (ระบุชื่อเงินลงทุน)/		xxx
เงินปันผล (ระบุชื่อเงินลงทุน)		xxx

3. การจำหน่ายหรือไถ่ถอนเงินลงทุน

โดยปกติสหกรณ์จะจำหน่ายหรือไถ่ถอนเงินลงทุนเมื่อตราสารหนี้ครบกำหนด เมื่อได้ดำเนินการไถ่ถอน รับโอนเงินสด เจ้าหน้าที่บัญชีจัดทำสลิปโอน บันทึกในสมุดรายวันทั่วไป ผ่านรายการไปบัญชีแยกประเภททั่วไป

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต เงินฝากธนาคาร (ระบุชื่อ)	xxx	
เครดิต เงินลงทุน (ระบุชื่อเงินลงทุน)		xxx

กรณีเป็นเงินลงทุนที่อยู่ในความต้องการตลาดที่มียอดกำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นเมื่อจำหน่ายเงินลงทุนให้โอนกลับรายการบัญชีดังกล่าวด้วยดังนี้

- ถ้ามียอดบัญชีกำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น อยู่ด้านเดบิต ให้ปรับปรุง
โดย

เดบิต	ค่าเผื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน	xxx	
เครดิต	กำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น		xxx

- ถ้ามียอดบัญชีกำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น อยู่ด้านเครดิต ให้ปรับปรุง
โดย

เดบิต	กำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น	xxx	
เครดิต	ค่าเผื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน		xxx

อึ่งหากสหกรณ์ต้องการใช้เงิน สหกรณ์อาจจำหน่ายเงินลงทุนนั้น ซึ่งมูลค่าที่จำหน่ายอาจต่ำกว่า
ราคาทุน ให้รับรู้เป็นผลขาดทุนจากการจำหน่ายเงินลงทุน
การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	เงินฝากธนาคาร (ระบุชื่อ)	xxx	
	ขาดทุนจากการจำหน่ายเงินลงทุน	xxx	
เครดิต	เงินลงทุน (ระบุชื่อเงินลงทุน)		xxx

หากการจำหน่ายเงินลงทุนนั้นจำหน่ายได้ในราคาที่สูงกว่าราคาทุน ให้รับรู้เป็นกำไรจากการ
จำหน่ายเงินลงทุน
การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	เงินฝากธนาคาร (ระบุชื่อ)	xxx	
เครดิต	เงินลงทุน (ระบุชื่อเงินลงทุน)		xxx
	กำไรจากการจำหน่ายเงินลงทุน		xxx

ตัวอย่างที่ 2.16 วันที่ 1 เมษายน 25x6 สหกรณ์ซื้อหุ้นชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด เพิ่มอีกจำนวน 100,000 บาท และซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินของชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด จำนวน 1,000,000 บาท ระยะ 3 เดือน อัตราดอกเบี้ย 3.5% ต่อปี โดยโอนเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคารของสหกรณ์เข้าบัญชีเงินฝากธนาคารของชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด

วันที่ 1 พฤษภาคม 25x6 ได้รับโอนเงินปันผลจากชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด สำหรับปีบัญชีสิ้นสุด วันที่ 31 มีนาคม 25x6 เป็นเงิน 40,000 บาท

วันที่ 1 กรกฎาคม 25x6 สหกรณ์ได้รับเงินโอนเข้าบัญชีเงินฝากของสหกรณ์จากชุมนุมสหกรณ์ฯ ตามที่สหกรณ์ทำหนังสือแจ้งใ้ถอนตั๋วสัญญาใช้เงิน 1,000,000 บาท ที่ซื้อเมื่อวันที่ 1 เมษายน 25x6

การคำนวณดอกเบี้ยตั๋วสัญญาใช้เงิน

ยอดตั๋วสัญญาใช้เงิน 1,000,000 บาท อัตราดอกเบี้ย 3.5% ระยะเวลาจากวันซื้อ ถึงวันครบกำหนด

91 วัน

$$\begin{aligned} \text{ดอกเบี้ยตั๋วสัญญาใช้เงิน} &= \text{จำนวนเงินตามตัว} \times \text{ระยะเวลา} \times \text{อัตราดอกเบี้ย} \\ &= 1,000,000 \times \frac{91}{365} \times \frac{3.5}{100} \\ &= 8,726.03 \text{ บาท} \end{aligned}$$

การจัดทำบัญชี เป็นดังนี้

1 เมษายน 25x6 สหกรณ์ซื้อหุ้น และตั๋วสัญญาใช้เงินชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด

เดบิต	เงินลงทุน - หุ้นชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์ แห่งประเทศไทย จำกัด	100,000	
	เงินลงทุน - ตั๋วสัญญาใช้เงินชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์ แห่งประเทศไทย จำกัด	1,000,000	
เครดิต	เงินฝากธนาคาร		1,100,000

1 พฤษภาคม 25x6 ได้รับโอนเงินปันผลจากชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด

เดบิต	เงินฝากธนาคาร	40,000	
เครดิต	เงินปันผลรับจากชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์ แห่งประเทศไทย จำกัด		40,000

1 กรกฎาคม 25x6 รับโอนเงินจากการไถ่ถอนตัวสัญญาใช้เงินจากชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด

เดบิต เงินฝากธนาคาร	1,008,726.03
เครดิต เงินลงทุน - ตัวสัญญาใช้เงินชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด	1,000,000.00
ดอกเบียรับจากเงินลงทุน	8,726.03

กิจกรรม 2.3.3

การบันทึกเงินลงทุนเริ่มแรก ให้บันทึกโดยใช้ราคาใด และการแสดงรายการเงินลงทุนในงบแสดงฐานะการเงิน ณ วันสิ้นปี กรณีเป็นเงินลงทุนที่อยู่ในความต้องการตลาดกับเงินลงทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดแสดงอย่างไร

(โปรดทำกิจกรรม 2.3.3 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 2.3 เรื่องที่ 2.3.3)

บรรณานุกรม

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2550). *คู่มือระบบบัญชีสหกรณ์การเกษตร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2544). *คู่มือระบบบัญชีสหกรณ์ออมทรัพย์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. คำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่อง วิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับ ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ พ.ศ. 2547.
- _____. คำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่อง วิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับลูกหนี้ พ.ศ. 2547.
- _____. คำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่อง วิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับเงินลงทุน พ.ศ. 2544.
- กฎกระทรวง. เรื่อง กำหนดอัตราค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์ พ.ศ. 2560. ประกาศ ณ วันที่ 25 มกราคม 2560.
- กฎกระทรวง. เรื่อง อัตราจ่ายเงินปันผลตามหุ้นที่ชำระแล้ว. สำหรับสหกรณ์ประเภทสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียน พ.ศ. 2560.
- พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2553.
- ประกาศคณะกรรมการพัฒนาสหกรณ์แห่งชาติ. เรื่อง ข้อกำหนดการฝากหรือลงทุนอย่างอื่นของสหกรณ์ พ.ศ. 2558.
- ประกาศนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่อง กำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินรับฝากของสหกรณ์ ประกาศ ณ วันที่ 24 มกราคม 2543 และวันที่ 1 มิถุนายน 2560.
- หนังสือนายทะเบียนสหกรณ์ที่ กษ 1115/6062 ลงวันที่ 1 มิถุนายน 2560 เรื่อง เห็นชอบให้สหกรณ์ถือใช้ร่างระเบียบว่าด้วยการให้สหกรณ์อื่นกู้ยืมเงิน.

หน่วยที่ 3

รายงานทางการเงินและรายงานกิจการ ประจำปีของสหกรณ์

อาจารย์สุจิตรา พันธุมะบำรุง

ชื่อ
วุฒิ
ตำแหน่ง
หน่วยที่เขียน

อาจารย์สุจิตรา พันธุมะบำรุง
บธ.บ. (การบัญชี) มหาวิทยาลัยเกริก
บัญชีมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้อำนวยการสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 10
กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
หน่วยที่ 3

แผนการสอนหน่วยที่ 3

รายงานทางการเงินและรายงานกิจการประจำปีของสหกรณ์

ตอนที่

- 3.1 แนวคิดการจัดทำรายงานทางการเงินและรายการปรับปรุงบัญชีของสหกรณ์
- 3.2 งบทดลองและการปิดบัญชีของสหกรณ์
- 3.3 การจัดทำงบการเงินประจำปีของสหกรณ์
- 3.4 รายงานกิจการประจำปีของสหกรณ์

แนวคิด

1. แนวคิดการจัดทำรายงานทางการเงินและรายการปรับปรุงบัญชีของสหกรณ์ เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลเพื่อแสดงฐานะการเงิน ผลการดำเนินการ กระแสเงินสดและรายการ อื่นๆ ของสหกรณ์ ซึ่งรายงานทางการเงินดังกล่าวคืองบการเงิน แนวคิดในตอนๆ 3.1 นี้ ประกอบด้วย ความหมาย ส่วนประกอบของงบการเงิน และประโยชน์ของงบการเงินของสหกรณ์ รวมทั้ง การปรับปรุงบัญชีรายได้ ค่าใช้จ่าย สินทรัพย์ และสินค้างเหลือตามระเบียบ คำสั่ง และ คำแนะนำต่างๆ ของนายทะเบียนสหกรณ์กำหนด
2. งบทดลองเป็นเครื่องมือช่วยให้การจัดทำงบการเงินของสหกรณ์ง่ายและสะดวกก่อนจัดทำงบการเงินตามรูปแบบรายงานทางการเงิน นอกจากนั้นก่อนจัดทำงบการเงินสหกรณ์จะต้องปิดบัญชีที่เกี่ยวข้องกับรายได้และค่าใช้จ่ายไปบัญชีกำไรขาดทุน และปิดโอนบัญชีสินทรัพย์ หนี้สิน และทุนของสหกรณ์ยกไปงวดบัญชีถัดไป
3. การจัดทำงบการเงินประจำปีของสหกรณ์ สหกรณ์จะต้องจัดทำงบการเงินตามรูปแบบที่ นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด และนายทะเบียนสหกรณ์ได้มอบอำนาจให้กรมตรวจบัญชี สหกรณ์กำหนดรูปแบบงบการเงิน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็นงบการเงินของสหกรณ์ภาคเกษตร และงบการเงินของสหกรณ์นอกภาคเกษตร
4. รายงานกิจการประจำปีของสหกรณ์ เป็นรายงานสรุปผลการดำเนินงานของสหกรณ์ที่ผ่านมา ในหนึ่งรอบปีบัญชี และเป็นประโยชน์ต่อคณะกรรมการดำเนินการ สมาชิก และหน่วยงาน กำกับดูแลสามารถใช้รายงานในการบริหารจัดการ รายงานกิจการไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน ส่วนใหญ่ จะรายงานให้ทราบผลการดำเนินงานกิจการเกี่ยวกับการบริหารงานของสหกรณ์ ฐานะการเงินและ ผลการดำเนินงาน การดำเนินธุรกิจ การปฏิบัติตามแผนและงบประมาณที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาตอนที่ 3.1 “แนวคิดการจัดทำรายงานทางการเงินและรายการปรับปรุงบัญชีของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายความหมาย ส่วนประกอบงบการเงิน (รายงานทางการเงิน) และประโยชน์ของงบการเงิน และจัดทำรายการปรับปรุงบัญชี ณ วันสิ้นปีได้
2. เมื่อศึกษาตอนที่ 3.2 “งบทดลองและการปิดบัญชีของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถจัดทำงบทดลอง และปิดบัญชีของสหกรณ์ได้
3. เมื่อศึกษาตอนที่ 3.3 “การจัดทำงบการเงินประจำปีของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถจัดทำงบการเงินประจำปีของสหกรณ์ภาคเกษตร และงบการเงินประจำปีของสหกรณ์นอกภาคเกษตรได้
4. เมื่อศึกษาตอนที่ 3.4 “รายงานกิจการประจำปีของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายความหมาย ความสำคัญและหลักเกณฑ์การจัดทำรายงานกิจการประจำปีของสหกรณ์ รวมทั้งรูปแบบรายงานกิจการประจำปีของสหกรณ์ได้

กิจกรรมระหว่างเรียน

1. ทำแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนในคู่มือการศึกษาหน่วยที่ 3
2. อ่านแผนการสอนประจำหน่วยที่ 3 และอ่านแผนการสอนประจำตอนที่ 3.1–3.4
3. อ่านสาระสำคัญของประจำตอนที่ 3.1–3.4 หรือสาระสำคัญประจำหัวเรื่อง
4. ดำเนินกิจกรรมที่กำหนดไว้ในคู่มือการศึกษาหน่วยที่ 3 ของแต่ละตอนหรือหัวเรื่อง
5. ตรวจสอบคำตอบจากแนวตอบของแต่ละกิจกรรมที่กำหนดไว้ในคู่มือการศึกษาหน่วยที่ 3
6. ทำแบบประเมินกิจกรรมภาคปฏิบัติเสริมประสบการณ์เพื่อเก็บคะแนน (ถ้ามี)
7. ทำแบบประเมินผลตนเองหลังเรียนในคู่มือการศึกษาหน่วยที่ 3

สื่อการสอน

1. คู่มือการศึกษาหน่วยที่ 3
2. ประมวลสาระชุดวิชาหน่วยที่ 3
3. รายการสอนเสริม อี ที ทอเรียล (ถ้ามี)
4. รายการสอนเสริม ณ ศูนย์บริการการศึกษา (ถ้ามี)

การประเมินผล

1. ประเมินความก้าวหน้าระหว่างเรียน โดยการประเมินผลตนเองก่อนเรียนและหลังเรียน (ไม่มีคะแนน)
2. ประเมินจากกิจกรรมภาคปฏิบัติ 20 คะแนน (ถ้ามี)
3. การสอบไล่ 80 คะแนน (ถ้ามีกิจกรรม) หรือ 100 คะแนน (ถ้าไม่มีกิจกรรม)

แผนการสอนตอนที่ 3.1

แนวคิดการจัดทำรายงานทางการเงินและรายการปรับปรุงบัญชี ของสหกรณ์

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 3.1 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

- 3.1.1 ความหมาย ส่วนประกอบ และประโยชน์ของงบการเงินของสหกรณ์
- 3.1.2 การปรับปรุงบัญชีรายได้และค่าใช้จ่ายของสหกรณ์
- 3.1.3 การปรับปรุงบัญชีเกี่ยวกับบัญชีสินทรัพย์ของสหกรณ์
- 3.1.4 การปรับปรุงบัญชีเกี่ยวกับบัญชีสินค้างเหลือของสหกรณ์

แนวคิด

1. รายงานทางการเงินที่สหกรณ์ต้องจัดทำขึ้น คือ งบการเงินสำหรับระยะเวลาบัญชีหนึ่ง ๆ ตามที่กฎหมายสหกรณ์กำหนด และงบการเงินเป็นรายงานแสดงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของสหกรณ์สำหรับรอบระยะเวลาบัญชี สหกรณ์จะต้องจัดทำงบการเงินตามแบบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด และจะต้องมีส่วนประกอบงบการเงินเป็นไปตามประเภทของสหกรณ์และลักษณะการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ ได้แก่ งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน งบต้นทุนขาย งบต้นทุนการผลิต งบกระแสเงินสด และหมายเหตุประกอบงบการเงิน งบการเงินจึงมีความสำคัญที่ทำให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถใช้งบการเงินในการตัดสินใจได้
2. นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดให้สหกรณ์จะต้องรับรู้รายได้และค่าใช้จ่ายตามเกณฑ์คงค้าง ในการคำนวณหาผลการดำเนินงานโดยปรับปรุงรายการบัญชีรายได้และค่าใช้จ่ายให้ถูกต้องตรงตามงวดบัญชี รายการปรับปรุงบัญชีเกี่ยวกับรายได้และค่าใช้จ่าย ได้แก่ รายได้รับล่วงหน้า รายได้ค้างรับ ค่าใช้จ่ายล่วงหน้า และค่าใช้จ่ายค้างจ่าย
3. สหกรณ์จะต้องทบทวนการแสดงผลค่าของสินทรัพย์ของสหกรณ์ให้ถูกต้องครบถ้วน เช่นเดียวกับกับรายได้และค่าใช้จ่าย เพื่อให้งบการเงินแสดงฐานะการเงินที่ถูกต้องตรงตามงวดบัญชีนั้นๆ ซึ่งการปรับปรุงรายการบัญชีเกี่ยวกับสินทรัพย์ ได้แก่ ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ วัสดุคงเหลือ/เครื่องเขียนแบบพิมพ์ ค่าเสื่อมราคา ค่าตัดจ่ายสินทรัพย์ไม่มีตัวตน และการวัดมูลค่าสินค้างเหลือ

4. สหกรณ์จะต้องตรวจนับสินค้ำคงเหลือ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี เพื่อให้ทราบว่าสินค้ำคงเหลือสภาพเป็นอย่างไร และมีปริมาณเท่าใด รวมทั้งการตรวจนับสินค้ำคงเหลือต้องเป็นไปตามคำแนะนำของนายทะเบียนสหกรณ์ และต้องมีการตีราคาสินค้ำคงเหลือตามสภาพปกติ และสภาพเสื่อมชำรุด

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 3.1.1 “ความหมาย ส่วนประกอบ และประโยชน์ของงบการเงินของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายความหมาย ส่วนประกอบและประโยชน์ของงบการเงินสหกรณ์ได้
2. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 3.1.2 “การปรับปรุงบัญชีรายได้และค่าใช้จ่ายของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถบันทึกรายการปรับปรุงบัญชีรายได้และค่าใช้จ่ายของสหกรณ์ได้
3. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 3.1.3 “การปรับปรุงบัญชีเกี่ยวกับบัญชีสินทรัพย์ของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถบันทึกรายการปรับปรุงบัญชีเกี่ยวกับสินทรัพย์ได้
4. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 3.1.4 “การปรับปรุงบัญชีเกี่ยวกับบัญชีสินค้ำคงเหลือของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายการบันทึกบัญชีสินค้ำคงเหลือ ณ วันสิ้นปีทางบัญชีและการบันทึกรายการปรับปรุงเกี่ยวกับสินค้ำคงเหลือได้

เรื่องที่ 3.1.1

ความหมาย ส่วนประกอบ และประโยชน์ของงบการเงินของสหกรณ์

รายงานการเงินของสหกรณ์เป็นการนำเสนอข้อมูลอย่างมีแบบแผน เพื่อแสดงฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน กระแสเงินสด และรายการอื่นๆ ของสหกรณ์ แนวคิดการจัดทำรายงานทางการเงินในปัจจุบันต้องการให้ผู้ใช้ข้อมูลของสหกรณ์ช่วยในการตัดสินใจโดยกำหนดข้อสมมติของงบการเงินไว้ 2 ประการ ได้แก่ เกณฑ์คงค้าง (Accrual Basic) และการดำเนินงานต่อเนื่อง (Going Concern) ซึ่งข้อสมมติที่ว่า สหกรณ์จะดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและดำรงต่อไปในอนาคต หรืออาจกล่าวได้ว่าสหกรณ์ไม่มีเจตนาหรือความจำเป็นที่จะเลิกกิจการ

การจัดทำงบการเงินของสหกรณ์ ผู้จัดทำงบการเงินจะต้องเข้าใจความหมายของงบการเงินแต่ละแบบ และเข้าใจส่วนประกอบงบการเงินเพื่อให้สามารถนำข้อมูลทางบัญชีมาจัดทำงบการเงินแต่ละประเภทได้อย่างถูกต้องตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ดังนั้นงบการเงินจึงมีประโยชน์สำหรับผู้ใช้งบการเงินได้ทราบฐานะการเงินและผลการดำเนินการของสหกรณ์ว่าสหกรณ์ได้นำเงินไปลงทุนหรือดำเนินธุรกิจใดบ้าง และมีผลกำไรหรือขาดทุนเท่าใด เพื่อที่จะนำผลกำไรที่ได้ไปจัดสรรกำไรตามที่กฎหมายสหกรณ์กำหนด โดยสามารถศึกษาความหมาย ส่วนประกอบงบการเงินของสหกรณ์ และประโยชน์ของงบการเงินของสหกรณ์ ดังนี้

1. ความหมายของงบการเงินของสหกรณ์

“งบการเงิน” (Financial Statements) ของสหกรณ์ หมายถึง รายงานทางการเงินที่แสดงข้อมูลอันเป็นผลจากการประกอบธุรกิจของสหกรณ์ การจัดทำงบการเงินของสหกรณ์ต้องทำตามเกณฑ์การดำเนินงานต่อเนื่อง ส่วนรูปแบบต้องจัดทำตามที่กรมตรวจสอบบัญชีสหกรณ์กำหนด และงบการเงินดังกล่าวต้องแสดงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้งบการเงิน ซึ่งงบการเงินประกอบด้วย ดังนี้

1.1 งบแสดงฐานะการเงิน (Statement of Financial Position) เป็นรายงานทางการเงินที่จัดทำขึ้นเพื่อแสดงฐานะการเงิน ณ วันหนึ่งวันใด ว่าสหกรณ์มีสินทรัพย์ สิทธิเรียกร้องอยู่เท่าใด มีหนี้สินและภาระผูกพันต่อบุคคลภายนอก และทุนของสหกรณ์เท่าใด ซึ่งงบแสดงฐานะการเงินเดิมเคยเรียกว่า “งบดุล” (Balance Sheet)

1.2 งบกำไรขาดทุน (Statement of Income) เป็นรายงานทางการเงินที่แสดงผลการดำเนินงานของสหกรณ์สำหรับรอบระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ว่าสหกรณ์มีกำไรหรือขาดทุนจากการดำเนินงานจำนวนเท่าใด โดยคำนวณผลกำไรขาดทุนของรอบระยะเวลาหนึ่ง ปกติคือ ระยะเวลา 1 ปี เรียกว่า รอบระยะเวลาบัญชี หรืองวดบัญชีโดยเปรียบเทียบรายได้และค่าใช้จ่ายของรอบระยะเวลาบัญชีนั้น หากรายได้สูงกว่าค่าใช้จ่าย ผลปรากฏเป็นกำไรจากการดำเนินงาน หากค่าใช้จ่ายสูงกว่ารายได้ผลปรากฏเป็นขาดทุนจากการดำเนินงาน

ในการจัดทำงบกำไรขาดทุนของสหกรณ์จะมีการจัดทำรายละเอียดประกอบงบการเงิน ๗ คือ รายงานทางการเงินที่จัดทำขึ้นเพื่อแสดงรายละเอียดหรือขยายความในงบกำไรขาดทุน โดยให้รายละเอียดแสดงผลกำไรขาดทุนเฉพาะธุรกิจ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและรายได้อื่น

1.3 งบต้นทุนขาย/บริการ (Statement of Cost of Sold/Service) งบต้นทุนขาย/บริการเป็นส่วนหนึ่งของงบกำไรขาดทุน โดยแสดงให้เห็นถึงต้นทุนในการขายและการให้บริการต่างๆ ของสหกรณ์ในรอบระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ว่าในการขายสินค้าหรือให้บริการนั้นคิดเป็นต้นทุนทั้งสิ้นเป็นจำนวนเท่าใด ซึ่งต้นทุนขาย/บริการจะแยกแต่ละธุรกิจที่สหกรณ์ได้ดำเนินงาน ได้แก่ ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลิตผล ธุรกิจแปรรูปผลิตผลการเกษตรและการผลิตสินค้า และธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร

1.4 งบต้นทุนการผลิต (Statement of Cost of Goods Manufactured) งบต้นทุนการผลิตเป็นส่วนหนึ่งของงบต้นทุนขาย โดยแสดงข้อมูลทางบัญชีที่เกี่ยวกับต้นทุนการผลิตสินค้าหรือแปรรูปผลิตผลสำหรับรอบระยะเวลาใดเวลาหนึ่งว่าสหกรณ์ได้ใช้วัตถุดิบ และจ่ายค่าแรงงาน และค่าใช้จ่ายในการผลิตเท่าใดในการผลิตสินค้านั้น คิดเป็นต้นทุนการผลิตทั้งสิ้นเป็นจำนวนเท่าใด

1.5 งบกระแสเงินสด (Statement of Cash Flows) เป็นงบการเงินที่สหกรณ์ต้องจัดทำเฉพาะสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนที่ดำเนินธุรกิจเฉพาะธุรกิจสินเชื่อและรับฝากเงิน โดยแสดงข้อมูลทางบัญชีเกี่ยวกับกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน และกระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน

1.6 หมายเหตุประกอบงบการเงิน (Notes to Financial Statements) เป็นส่วนหนึ่งของงบการเงิน ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อแสดงข้อมูลเกี่ยวกับเกณฑ์การวัดค่าในการจัดทำงบการเงิน นโยบายการบัญชี ขยายความรายการในงบการเงิน รวมทั้งเปิดเผยข้อมูลอื่นที่ไม่ได้แสดงไว้ในงบการเงิน แต่เป็นข้อมูลที่จำเป็นเพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินได้ทราบ รวมทั้งแจ้งให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลง หรือสถานการณ์ที่ไม่ปกติ และเปิดเผยเหตุการณ์หลังวันที่ในงบการเงิน

เรื่องที่ต้องแสดงเป็นหมายเหตุประกอบงบการเงิน ได้แก่

1) เกณฑ์การวัดค่าในการจัดทำงบการเงิน เป็นการเปิดเผยให้ทราบว่าสหกรณ์ใช้เกณฑ์ใดในการวัดค่ารายการต่างๆ ในงบการเงิน เช่น ใช้ราคาทุนเดิม ราคาทุนปัจจุบัน มูลค่าสุทธิที่จะได้รับ มูลค่ายุติธรรม หรือมูลค่าปัจจุบัน โดยเปิดเผยให้ทราบว่าสินทรัพย์และหนี้สินแต่ละประเภทใช้เกณฑ์ใดในการวัดค่า

2) นโยบายการบัญชี (Accounting Policies) หมายถึง หลักการบัญชี หรือวิธีการบัญชีซึ่งสหกรณ์ถือปฏิบัติในการจัดทำบัญชีและงบการเงินของสหกรณ์ ซึ่งการเปิดเผยนโยบายการบัญชีไม่ควรให้ซ้ำซ้อนกับรายละเอียดต่างๆ ที่ได้แสดงไว้เป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินแล้ว แต่ควรอ้างอิงถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน ทั้งนี้ ควรระบุให้ทราบถึงมาตรฐานการบัญชีที่สหกรณ์ถือปฏิบัติอยู่ด้วย

ตัวอย่างนโยบายการบัญชีที่ควรเปิดเผย

- วิธีการรับรู้รายได้ และวิธีการรับรู้ค่าใช้จ่าย สหกรณ์บันทึกบัญชีโดยใช้เกณฑ์คงค้าง

- การตีราคาเงินลงทุน เช่น เงินลงทุนระยะสั้น/เงินลงทุนระยะยาวที่เป็นเงินลงทุนในหลักทรัพย์ที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดแสดงด้วยราคาทุน สำหรับเงินลงทุนระยะสั้น/เงินลงทุนระยะยาวที่เป็นเงินลงทุนในหลักทรัพย์ที่อยู่ในความต้องการของตลาดแสดงด้วยมูลค่ายุติธรรม ทั้งนี้สหกรณ์รับรู้การเปลี่ยนแปลงมูลค่าของเงินลงทุนเป็นกำไร(ขาดทุน)จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น โดยแสดงเป็นรายการแยกต่างหากในส่วนทุนของสหกรณ์ และจะรับรู้เป็นรายได้หรือค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุนเมื่อสหกรณ์ได้จำหน่ายเงินลงทุนนั้น เป็นต้น

- ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ และหนี้สงสัยจะสูญ เช่น สหกรณ์ตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญไว้ในจำนวนเพียงพอสำหรับการขาดทุนซึ่งอาจเกิดขึ้น โดยพิจารณาจากหนี้แต่ละรายที่ค้างอยู่ ณ วันสิ้นปี หรือ โดยวิธีคิดเป็นร้อยละของยอดลูกหนี้ ณ วันสิ้นปี หรือโดยคิดเป็นร้อยละของยอดลูกหนี้ ณ วันสิ้นปี ตามอายุของหนี้ที่ค้างชำระของลูกหนี้แต่ละราย เป็นต้น

- การบัญชีเกี่ยวกับสินทรัพย์ที่เสื่อมราคาได้ และวิธีการคิดค่าเสื่อมราคา เช่น ค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ คำนวณโดยวิธีเส้นตรงในอัตราที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด หรือโดยวิธีอัตราลดลงตามผลรวมจำนวนปี (Sum of the Years Digits Method) ซึ่งระยะเวลาที่ตัดจ่ายเป็นไปตามที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ทั้งนี้ ยกเว้นที่ดิน

3) ข้อมูลเพิ่มเติมอื่น ๆ เช่น

3.1) ข้อมูลเกี่ยวกับการขยายความรายการในงบการเงิน

3.2) การดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องของสหกรณ์ กรณีสหกรณ์ดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องตามอัตราหรือสูงกว่าอัตราที่กฎหมายสหกรณ์กำหนด จะเปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงินหรือไม่ก็ได้ แต่ถ้าไม่สามารถดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องตามอัตราที่กฎหมายกำหนด สหกรณ์ต้องเปิดเผยว่าสหกรณ์ดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องในอัตราเท่าใด ซึ่งต่ำกว่ากฎหมายกำหนด

3.3) เหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในภายหลัง ประเมินการหนี้สิน หนี้สินที่อาจเกิดขึ้น และสินทรัพย์ที่อาจเกิดขึ้น เช่น สหกรณ์อยู่ในระหว่างการฟ้องร้องหรือถูกฟ้องร้องดำเนินคดี ซึ่งสหกรณ์อาจต้องชดเชยค่าเสียหายหรือได้รับชดเชยให้เปิดเผยโดยสรุปลักษณะของหนี้สินหรือสินทรัพย์ที่อาจเกิดขึ้นแต่ละประเภท ประเมินการผลกระทบทางการเงิน

3.4) เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นภายหลังวันที่ในงบแสดงฐานะการเงินแต่ก่อนวันที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงิน ซึ่งเหตุการณ์นั้นอาจมีผลกระทบต่องบการเงิน ให้เปิดเผยโดยสรุปลักษณะของเหตุการณ์และประเมินการผลกระทบทางการเงินที่อาจเกิดจากเหตุการณ์ดังกล่าวหรือข้อเท็จจริง ถ้าไม่สามารถประมาณผลกระทบได้ เช่น สินทรัพย์ถูกโจรกรรม เกิดความเสียหายจากภัยธรรมชาติ ไฟไหม้สินทรัพย์ เป็นต้น

งบการเงินของสหกรณ์ที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต้องจัดทำต้องมีลักษณะเชิงคุณภาพของข้อมูล ดังต่อไปนี้

1) ความสามารถเข้าใจได้ หมายถึง ข้อมูลในงบการเงินที่สหกรณ์จัดทำต้องนำเสนอให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถเข้าใจได้ โดยผู้ใช้งบการเงินมีความรู้ตามควรเกี่ยวกับธุรกิจ กิจกรรมเชิงเศรษฐกิจและ

การบัญชี ทั้งนี้ สหกรณ์ต้องไม่ละเว้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงินเพียงเพราะเหตุผลว่าข้อมูลดังกล่าวอาจยากเกินกว่าที่ผู้ใช้งบการเงินจะเข้าใจได้

2) ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ หมายถึง ข้อมูลในงบการเงินต้องทันเวลาสามารถตอบสนองความต้องการและช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ โดยประเมินจากเหตุการณ์ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต รวมทั้งช่วยยืนยันหรือชี้ข้อผิดพลาดของข้อมูลในงบการเงินที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม ผู้ใช้งบการเงินควรคำนึงถึงความมีสาระสำคัญของข้อมูลในงบการเงินที่ต้องแสดงสาระสำคัญอย่างถูกต้อง ไม่ละเว้นการแสดงผลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอย่างเป็นสาระสำคัญ ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้งบการเงิน

3) ความเชื่อถือได้ หมายถึง ข้อมูลในงบการเงินประกอบด้วยคุณลักษณะ ดังนี้

3.1) การเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม หมายถึง ข้อมูลในงบการเงินควรแสดงตามเหตุการณ์ที่ได้เกิดขึ้นจริงตามเกณฑ์การรับรู้รายการ

3.2) เนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบ หมายถึง ข้อมูลในงบการเงินต้องบันทึกและแสดงตามเนื้อหา และความเป็นจริงเชิงเศรษฐกิจไม่ใช่ตามรูปแบบทางกฎหมายเพียงอย่างเดียว

3.3) ความเป็นกลาง หมายถึง ข้อมูลในงบการเงินต้องมีความเป็นกลางหรือปราศจากความลำเอียงโดยไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะชี้นำผู้ใช้งบการเงิน

3.4) ความระมัดระวัง หมายถึง การใช้ดุลยพินิจที่จำเป็นในการประมาณการภายใต้ความไม่แน่นอนเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อให้งบการเงินมีความน่าเชื่อถือ

3.5) ความครบถ้วน หมายถึง งบการเงินต้องนำเสนอโดยพิจารณาความมีสาระสำคัญและต้นทุนในการจัดทำ เพื่อมิให้ข้อมูลในงบการเงินผิดพลาด หรือทำให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจผิด

4) การเปรียบเทียบกันได้ หมายถึง ข้อมูลในงบการเงินต้องสามารถเปรียบเทียบข้อมูลฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของสหกรณ์เดียวกันในรอบระยะเวลาต่างๆ และเปรียบเทียบกับสหกรณ์อื่นในรอบระยะเวลาเดียวกัน

2. ส่วนประกอบงบการเงินของสหกรณ์

สหกรณ์จะจัดทำงบการเงินประเภทใดบ้างขึ้นอยู่กับประเภทของสหกรณ์และการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ ส่วนประกอบงบการเงินของสหกรณ์แต่ละประเภท เป็นดังนี้

2.1 สหกรณ์ออมทรัพย์ จัดทำงบการเงิน ได้แก่ งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด และหมายเหตุประกอบงบการเงิน

2.2 สหกรณ์การเกษตร นิคม และประมง ที่ดำเนินธุรกิจสินเชื่อ และธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย สหกรณ์จัดทำงบการเงิน ได้แก่ งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน งบต้นทุนขาย/บริการ และหมายเหตุประกอบงบการเงิน และหากสหกรณ์ดำเนินธุรกิจแปรรูปผลิตภัณฑ์และการผลิตสินค้าก็จะต้องทำงบต้นทุนการผลิต

2.3 สหกรณ์ร้านค้า และสหกรณ์บริการ จัดทำงบการเงิน ได้แก่ งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน งบต้นทุนขาย/บริการ และหมายเหตุประกอบงบการเงิน

2.4 สหกรณ์เครดิตยูเนียน สามารถจัดทำงบการเงินได้ตามสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์การเกษตร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ ดังนี้

1) จัดทำธุรกิจเฉพาะการให้สินเชื่อและการรับฝากเงิน งบการเงินจัดทำเช่นเดียวกับสหกรณ์ออมทรัพย์

2) จัดทำธุรกิจอื่นอีกนอกเหนือจากการให้สินเชื่อและการรับฝากเงิน งบการเงินจัดทำเช่นเดียวกับสหกรณ์การเกษตร

สรุปประเภทสหกรณ์ที่ต้องจัดทำงบการเงิน ดังนี้

ประเภทสหกรณ์	งบแสดงฐานะการเงิน	งบกำไรขาดทุน	งบต้นทุนขาย/บริการ	งบต้นทุนการผลิต	งบกระแสเงินสด	หมายเหตุประกอบงบการเงิน
ออมทรัพย์	✓	✓			✓	✓
การเกษตร	✓	✓	✓	✓ (แปรรูป)		✓
นิคม	✓	✓	✓	✓ (แปรรูป)		✓
ประมง	✓	✓	✓	✓ (แปรรูป)		✓
ร้านค้า	✓	✓	✓			✓
บริการ	✓	✓	✓			✓
เครดิตยูเนียน						
(1) ออมทรัพย์	✓	✓			✓	✓
(2) การเกษตร	✓	✓	✓	✓ (แปรรูป)		✓

3. ประโยชน์ของงบการเงินของสหกรณ์

งบการเงินเป็นรายงานทางการเงินของสหกรณ์ที่แสดงผลสรุปของการบริหารงานในรอบปีของคณะกรรมการดำเนินการที่ต้องนำเสนอต่อที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปี รายงานนี้จะแสดงเกี่ยวกับฐานะการลงทุน การจัดหาเงินของสหกรณ์ และผลการดำเนินงาน รวมทั้งข้อมูลอื่นซึ่งเปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงินที่ได้รับระหว่างช่วงเวลาที่ต้องการทราบ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงินในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งงบการเงินนี้จัดทำขึ้นเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่ได้ถูกบันทึกไว้ ดังนี้

3.1 สมาชิกสามารถทราบฐานะการเงิน และผลการดำเนินงานของสหกรณ์ว่ามีกำไรหรือขาดทุนจากงบการเงิน รวมทั้งข้อมูลอื่นซึ่งเปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงิน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกกรรมการ

3.2 คณะกรรมการดำเนินการ ในฐานะที่เป็นผู้บริหารของสหกรณ์ ซึ่งมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการบริหารงาน และควบคุมการดำเนินงานของสหกรณ์ให้เป็นไปตามกฎระเบียบ นโยบายและแผนงานอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ฝ่ายบริหารงานจะต้องอาศัยข้อมูลจากงบการเงินมาวิเคราะห์เพื่อทราบเงินทุนที่ใช้ดำเนินงาน การใช้เงินทุน การสะสมทุนของตนเอง รวมทั้งทราบถึงปัญหาหรือข้อเท็จจริงจากรายการในงบการเงิน และยังใช้ประโยชน์ในการวางแผนในอนาคต ควบคุมงานและแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

3.3 เจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ ซึ่งเป็นฝ่ายจัดการมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎระเบียบ และนโยบายที่ฝ่ายบริหารกำหนด ตัวเลขที่ปรากฏในงบการเงินจะเป็นข้อมูลที่ใช้วัดประสิทธิภาพในการดำเนินงานแต่ละปี ว่ามีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นหรือลดลงมากน้อยเพียงใด

3.4 สถาบันการเงินหรือเจ้าหนี้ที่ให้เงินกู้ ในฐานะที่เป็นเจ้าหนี้เงินกู้ สามารถวิเคราะห์งบการเงินเพื่อประเมินฐานะความมั่นคงทางการเงินหรือสภาพความเสี่ยงภัยอันอาจเกิดขึ้นจากการให้กู้ยืม หรือสามารถทราบว่าสหกรณ์อยู่ในฐานะที่จะชำระหนี้เมื่อถึงกำหนดได้เพียงใด

3.5 หน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีหน้าที่ส่งเสริมและแนะนำสหกรณ์ อันได้แก่ กรมส่งเสริมสหกรณ์ สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง เพื่อวางแผนส่งเสริมสหกรณ์ต่อไปในอนาคต

จากประโยชน์ของงบการเงินดังกล่าวจะเห็นได้ว่าวงบการเงินมีผู้ใช้หลายฝ่าย จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่กฎหมายสหกรณ์ได้กำหนดให้สหกรณ์จะต้องจัดทำงบการเงินอย่างน้อยครั้งหนึ่งในรอบ 12 เดือน และข้อบังคับของสหกรณ์ได้กำหนดให้สหกรณ์ต้องจัดทำงบการเงินเมื่อสิ้นปีทางบัญชีทุกปี และต้องให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบงบการเงินแล้วเสนอเพื่ออนุมัติในที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปีของสหกรณ์ภายใน 150 วันนับแต่วันสิ้นปีทางบัญชี หากสหกรณ์ไม่จัดทำงบการเงินให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบ สหกรณ์ไม่สามารถจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีเป็นเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนให้แก่สมาชิก และหากไม่ส่งงบการเงินให้ตรวจสอบติดต่อกัน 3 ปี นายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจสั่งเลิกสหกรณ์ได้ตามมาตรา 71 ของกฎหมายสหกรณ์

กิจกรรม 3.1.1

1. จงอธิบายความหมายของงบแสดงฐานะการเงิน
2. จงอธิบายส่วนประกอบของงบการเงินของสหกรณ์แต่ละประเภทมีอะไรบ้าง
3. จงอธิบายประโยชน์ของงบการเงินของสหกรณ์มีอะไรบ้าง

(โปรดทำกิจกรรม 3.1.1 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 3.1 เรื่องที่ 3.1.1)

เรื่องที่ 3.1.2

การปรับปรุงบัญชีรายได้และค่าใช้จ่ายของสหกรณ์

การจัดทำงบการเงินสหกรณ์จะต้องรวบรวมยอดคงเหลือของบัญชีแยกประเภทต่างๆ ในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป ซึ่งรายการบัญชีรายได้และค่าใช้จ่ายอาจมีการบันทึกบัญชีไม่ครบถ้วนหรือมากเกินไป ดังนั้น ก่อนสรุปผลการดำเนินงานว่ามีกำไรหรือขาดทุน สหกรณ์จะต้องปรับปรุงรายการบัญชีให้ถูกต้องเป็นไปตามรอบระยะเวลาบัญชีนั้นๆ ซึ่งการปรับปรุงบัญชีนักศึกษาจะต้องศึกษาความหมาย ประเภทของรายการปรับปรุงบัญชี ดังนี้

1. ความหมายของการปรับปรุงบัญชี

การปรับปรุงบัญชี (Adjusting Entries) หมายถึง รายการที่บันทึกเมื่อสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีเพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายได้และค่าใช้จ่ายตามบัญชีให้ถูกต้องก่อนที่จะนำยอดคงเหลือไปสรุปผลในงบกำไรขาดทุนเพื่อคำนวณกำไรหรือขาดทุนสำหรับรอบระยะเวลาบัญชี

การบันทึกรายการปรับปรุงบัญชี เป็นผลทำให้รายได้และค่าใช้จ่ายที่นำมาคำนวณกำไรของรอบระยะเวลาบัญชีเป็นจำนวนที่เกิดขึ้นในรอบระยะเวลานั้นอย่างแท้จริง มิใช่แสดงแต่เพียงรายได้และค่าใช้จ่ายที่มีการรับและจ่ายจริงแล้วเท่านั้น การปรับปรุงเมื่อสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีนี้ จัดทำเพื่อให้การคำนวณกำไรของสหกรณ์มีความถูกต้อง กล่าวคือ เพื่อให้งบกำไรขาดทุนแสดงรายได้และค่าใช้จ่ายของสหกรณ์ในรอบระยะเวลาบัญชีหนึ่งโดยถูกต้อง ซึ่งกำไรขาดทุนของรอบระยะเวลาบัญชีที่คำนวณรายได้และค่าใช้จ่ายที่ปรับปรุงแล้ว เรียกว่าการคำนวณกำไรตามหลักเกณฑ์คงค้าง ซึ่งการจัดทำบัญชีนายทะเบียนสหกรณ์ได้กำหนดให้สหกรณ์ใช้เกณฑ์การรับรู้รายได้คือ เกณฑ์คงค้าง โดยรับรู้รายได้ตามลักษณะการเกิดรายได้แต่ละประเภท โดยต้องมีความแน่นอนเกี่ยวกับจำนวนประโยชน์ที่จะได้รับและต้นทุนที่เกิดขึ้นหรือที่จะเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากรายได้นั้น รวมทั้งรายได้ดังกล่าวต้องสามารถวัดมูลค่าได้อย่างน่าเชื่อถือด้วย

เกณฑ์คงค้าง (Accrual Basis) หมายถึง เกณฑ์ในการวัดผลการดำเนินงานสำหรับแต่ละงวดบัญชี โดยพิจารณาถึงรายได้และค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เป็นของงวดบัญชานั้น และแยกส่วนที่ไม่เป็นรายได้และค่าใช้จ่ายของงวดบัญชานั้นออกไป การพิจารณารายได้และค่าใช้จ่ายจะไม่คำนึงถึงเงินสดที่รับมา หรือเงินสดที่จ่ายออกไป ตามเกณฑ์คงค้างรายได้จะถือว่าเกิดขึ้นเมื่อกระบวนการก่อให้เกิดรายได้สำเร็จแล้วหรือการแลกเปลี่ยนได้เกิดขึ้นแล้ว ทำให้มีการเพิ่มค่าของสินทรัพย์ หรือการลดลงของหนี้สินแม้จะยังไม่มี การรับเงินและจ่ายเงินก็ตาม ทั้งนี้ การรับรู้รายได้ดังกล่าวต้องมีความแน่นอนเกี่ยวกับจำนวนประโยชน์ที่จะได้รับและต้นทุนที่เกิดขึ้นหรือที่จะเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากรายได้นั้น รวมทั้งรายได้ดังกล่าวต้องสามารถวัดมูลค่าได้อย่างน่าเชื่อถือด้วย

วิธีการบัญชีเกณฑ์คงค้างจึงบันทึกรายได้และค่าใช้จ่ายให้อยู่ในงวดเวลา โดยคำนึงถึงรายได้ที่พึงรับและค่าใช้จ่ายที่พึงจ่าย เพื่อให้แสดงผลการดำเนินงานของแต่ละงวดเวลานั้นอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ โดยไม่คำนึงถึงรายรับและรายจ่ายเป็นเงินสดว่าได้เงินมาแล้วหรือจ่ายเงินไปแล้วหรือไม่ตามเกณฑ์เงินสด

ดังนั้น เมื่อสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีสหกรณ์จะต้องปรับปรุงบัญชีให้ถูกต้องตามเกณฑ์คงค้างในการคำนวณหาผลการดำเนินงานตามเกณฑ์คงค้าง ต้องปรับปรุงรายการบัญชีในวันสิ้นงวดบัญชีให้ถูกต้องเพื่อจะได้ทราบถึงรายได้และค่าใช้จ่ายที่ควรจะเป็นจริงที่สุดของงวดบัญชีนั้นๆ ทั้งนี้ จำนวนเงินของบัญชีต่างๆ ในงบทดลองก่อนปรับปรุงรายการบัญชียังไม่อาจนำมาแสดงในงบการเงินได้ทันที เนื่องจากรายการบัญชีในระหว่างงวดนั้นอาจมีรายการที่คาบเกี่ยวกับงวดบัญชีถัดไป กล่าวคือ อาจมีรายการรับเงินบางรายการที่รับมาเกินกว่าที่ควรได้รับในงวดบัญชีนั้น หรือมีรายการรับเงินบางรายการที่ควรได้รับในงวดบัญชีนั้นแต่ยังไม่ได้รับเงิน ในทำนองเดียวกันอาจมีรายการจ่ายเงินบางรายการแล้วแต่ยังไม่ได้รับบริการ หรือได้รับบริการแล้วแต่สหกรณ์ยังไม่ได้จ่ายเงิน

2. ประเภทของรายการปรับปรุงบัญชี

รายการปรับปรุงบัญชีเป็นรายการที่บันทึกเมื่อสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีในสมุดรายวันทั่วไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายได้และค่าใช้จ่ายให้ได้รายได้และค่าใช้จ่ายที่ควรจะเป็นของรอบระยะเวลาบัญชีนั้น ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์คงค้างที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด นอกจากนั้นแล้วรายการปรับปรุงยังส่งผลให้สินทรัพย์และหนี้สินถูกต้องตามเป็นจริงตอนสิ้นงวดรอบระยะเวลาบัญชีนั้นด้วย รายการปรับปรุงบัญชีอาจจำแนกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

- 2.1 รายได้รับล่วงหน้า
- 2.2 รายได้ค้างรับ
- 2.3 ค่าใช้จ่ายล่วงหน้า
- 2.4 ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย

2.1 รายได้รับล่วงหน้า (Deferred Income) หมายถึง รายได้ที่สหกรณ์ได้รับทั้งจำนวนจากลูกค้าแล้วแต่ยังไม่ได้ให้บริการหรือให้ผู้อื่นใช้ทรัพยากรของสหกรณ์ตามที่ได้ตกลงกันไว้ ดังนั้นเมื่อสิ้นปีทางบัญชีพบว่าสหกรณ์ให้บริการแก่ลูกค้าไปแล้วบางส่วน สหกรณ์ควรรับรู้เป็นรายได้ของสหกรณ์เฉพาะส่วนที่ให้บริการแล้วในรอบระยะเวลาบัญชีปัจจุบันนั้น ส่วนที่ยังไม่ได้ให้บริการแก่ผู้จ่ายเงินจะถือเป็นรายได้รับล่วงหน้า ซึ่งเป็นหนี้สินที่ยกไปในปีต่อไป

การบันทึกรายการปรับปรุง ขึ้นอยู่กับวิธีการบัญชีที่สหกรณ์ใช้บันทึกรายการรับเงินเป็นเป็นรายได้ทั้งจำนวนหรือบันทึกเป็นหนี้สิน ณ วันที่เกิดรายการค้า หรือวันที่สหกรณ์ได้รับเงินรายได้ ซึ่งอาจลงบัญชีได้ 2 วิธี เป็นดังนี้

วิธีที่ 1 บันทึกบัญชีเป็นรายได้ทั้งจำนวน

วิธีที่ 2 บันทึกบัญชีเป็นรายได้รับล่วงหน้า

วิธีที่ 1 บันทึกบัญชีเป็นรายได้ทั้งจำนวน ในกรณีที่สหกรณ์บันทึกรายได้ที่ได้รับเป็นรายได้ทั้งจำนวน เมื่อสิ้นปีทางบัญชีให้สหกรณ์คำนวณรายได้ที่ได้รับทั้งหมดแล้วแยกส่วนที่ควรได้รับในปีปัจจุบันและส่วนที่ควรได้รับในงวดบัญชีต่อไป การบันทึกบัญชี ณ วันที่เกิดรายการ (วันที่รับเงิน) ในสมุดเงินสดมีดังนี้

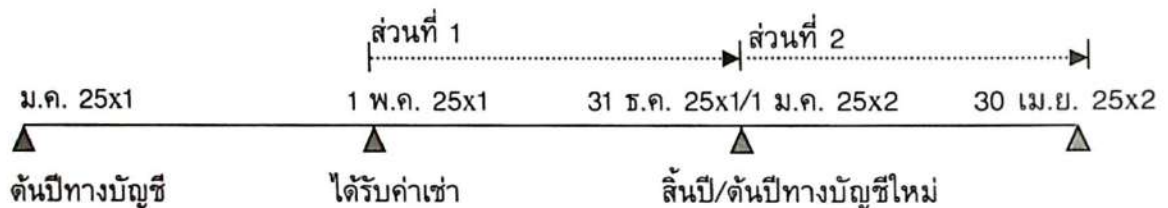
เดบิต เงินสด	xxx	
เครดิต รายได้		xxx

ส่วนการบันทึกรายการปรับปรุง ณ วันสิ้นปี ให้ปรับปรุงรายการบัญชีเพื่อโอนรายได้ในส่วนที่ยังไม่ให้บริการหรือจะต้องให้บริการปีทางบัญชีถัดไปออกจากรายได้ในปีปัจจุบัน และบันทึกไว้เป็นรายได้รับล่วงหน้า ถือเป็นหนี้สินของสหกรณ์ บันทึกบัญชีในสมุดรายวันทั่วไปดังนี้

เดบิต รายได้	xxx	
เครดิต รายได้รับล่วงหน้า		xxx

ทั้งนี้ ให้สังเกตว่าบัญชีที่มีชื่อรายได้ต่อท้ายด้วยคำว่า “รับล่วงหน้า” ถือเป็นบัญชีหนี้สิน จะปิดบัญชียกยอดไปในงวดบัญชีต่อไป

ตัวอย่างที่ 3.1 สหกรณ์ได้รับค่าเช่าเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 25x1 เป็นเงิน 60,000 บาทต่อปี (สมมติสหกรณ์มีปีทางบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x1) จะต้องแยกรายได้ค่าเช่าออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นรายได้ ระยะเวลา 8 เดือน คือ ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม - วันที่ 31 ธันวาคม 25x1 เป็นเงิน 40,000 บาท $(60,000 \times \frac{8}{12})$

ส่วนที่ 2 เป็นรายได้รับล่วงหน้า ระยะเวลา 4 เดือน คือ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม - 30 เมษายน 25x2 เป็นเงิน 20,000 บาท $(60,000 \times \frac{4}{12})$

การบันทึกบัญชี ณ วันที่เกิดรายการ (วันที่ได้รับเงิน) เป็นรายได้ทั้งจำนวนในสมุดบันทึก รายการขั้นต้น เป็นดังนี้

สมุดเงินสด

หน้า 14

วัน เดือน ปี	เลขที่ เอกสาร	ชื่อบัญชีและรายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	วัน เดือน ปี	เลขที่ เอกสาร	ชื่อบัญชีและรายการ	หน้า บัญชี	เครดิต
25x1									
พ.ศ. 1	030	รายได้ค่าเช่า	41	60,000					

ดังนั้น เมื่อสิ้นปีทางบัญชีพบว่ารายได้ค่าเช่าที่สหกรณ์ได้รับคาบเกี่ยวระหว่าง 2 งวดบัญชี จึงต้องแยกพิจารณาโดย สหกรณ์จะต้องปรับปรุงลดยอดคงเหลือของรายได้ค่าเช่าลงให้เหลือจำนวน 40,000 บาท (60,000 – 20,000) และให้แสดงส่วนที่ลดลงเป็นรายได้ค่าเช่ารับล่วงหน้าจำนวน 20,000 บาท ส่วนการบันทึกรายการปรับปรุง ณ วันสิ้นปี ในสมุดรายวันทั่วไป มีดังนี้

เดบิต รายได้ค่าเช่า	20,000	
เครดิต รายได้ค่าเช่ารับล่วงหน้า		20,000

วิธีที่ 2 บันทึกบัญชีเป็นรายได้รับล่วงหน้า ในกรณีที่สหกรณ์บันทึกรายได้ที่ได้รับเป็นรายได้รับล่วงหน้า เมื่อสิ้นปีทางบัญชีให้สหกรณ์คำนวณรายได้รับล่วงหน้าเป็นรายได้ในงวดบัญชีปีปัจจุบัน การบันทึกบัญชี ณ วันที่เกิดรายการ (วันที่รับเงิน) เป็นดังนี้

เดบิต เงินสด	xxx	
เครดิต รายได้รับล่วงหน้า		xxx

ส่วนการบันทึกรายการปรับปรุง ณ วันสิ้นปี เป็นดังนี้

เดบิต รายได้รับล่วงหน้า	xxx	
เครดิต รายได้		xxx

จากตัวอย่างที่ 3.1 การบันทึกบัญชี ณ วันที่เกิดรายการ (วันที่ได้รับเงิน) เป็นรายได้รับล่วงหน้า (หนี้สิน) ในสมุดบันทึกรายการขั้นต้น เป็นดังนี้

สมุดเงินสด

วัน เดือน ปี	เลขที่ เอกสาร	ชื่อบัญชีและรายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	วัน เดือน ปี	เลขที่ เอกสาร	ชื่อบัญชีและรายการ	หน้า บัญชี	เครดิต
25x1									
พ.ค. 1	031	รายได้ค่าเช่ารับล่วงหน้า	23	60,000					

ดังนั้น เมื่อสิ้นปีทางบัญชีในงบทดลองพบว่าสหกรณ์แสดงรายการรายได้ค่าเช่ารับล่วงหน้า 60,000 บาท แต่ไม่มีการบันทึกรายได้ค่าเช่า ดังนั้นจะต้องพิจารณาแยกรายได้ว่ามีรายได้ค่าเช่าในงวดปัจจุบันจำนวน 40,000 บาท และต้องปรับปรุงรายการบัญชีโดยโอนรายได้ค่าเช่ารับล่วงหน้าให้เหลือจำนวน 20,000 บาท (60,000 – 40,000)

การบันทึกรายการปรับปรุง ณ วันสิ้นปี เป็นดังนี้

เดบิต	รายได้ค่าเช่ารับล่วงหน้า	40,000	
เครดิต	รายได้ค่าเช่า		40,000

2.2 รายได้ค้างรับ (Accrued Income) หมายถึง รายได้ที่เกิดขึ้นแล้ว โดยสหกรณ์ได้ให้บริการหรือประโยชน์อื่นแก่ลูกค้าแล้วในระหว่างปีแต่ยังไม่ได้รับเงินและยังไม่ได้บันทึกบัญชี เช่น ดอกเบี้ยรับเงินให้กู้ค้างรับ ค่าปรับค้างรับ ค่าเช่าค้างรับ เป็นต้น ดังนั้น ณ วันสิ้นปีทางบัญชี สหกรณ์จะต้องปรับปรุงบัญชีโดยบันทึกบัญชีรายได้ของปีปัจจุบันเพิ่มเติมให้ครบถ้วน เพื่อให้บัญชีของสหกรณ์แสดงยอดรายได้ที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง และบันทึกการดังกล่าวอีกหนึ่งบัญชีเป็นสินทรัพย์ของสหกรณ์ด้วยบัญชีรายได้ค้างรับ การบันทึกการปรับปรุง ณ วันสิ้นปี เป็นดังนี้

เดบิต	รายได้ค้างรับ	xxx	
เครดิต	รายได้		xxx

ทั้งนี้ ให้สังเกตว่าบัญชีที่มีชื่อรายได้ต่อท้ายด้วยคำว่า “ค้างรับ” ถือเป็นบัญชีสินทรัพย์จะปิดบัญชียกยอดไปในงวดบัญชีต่อไป

ตัวอย่างที่ 3.2 สหกรณ์ให้เงินกู้แก่สมาชิกในวันที่ 1 มีนาคม 25x1 จำนวน 100,000 บาท คิดดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 6 ต่อปี สมาชิกยังไม่ได้ชำระหนี้ทั้งต้นเงินและดอกเบี้ย ณ วันสิ้นปีทางบัญชีวันที่ 31

ธันวาคม 25x1 มีดอกเบียเงินให้กู้ค้างรับจำนวน 5,030.14 บาท ($100,000 \times \frac{6}{100} \times \frac{306}{100}$) การบันทึกบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต ดอกเบียเงินให้กู้ค้างรับ	5,030.14	
เครดิต ดอกเบียรับจากเงินให้กู้		5,030.14

2.3 ค่าใช้จ่ายล่วงหน้า (Prepaid Expenses) หมายถึง ค่าสิ่งของหรือบริการที่จ่ายเงินแล้วแต่ยังมิได้ใช้ประโยชน์ ณ วันสิ้นปี ค่าสิ่งของหรือบริการที่ใช้ประโยชน์แล้วในระหว่างปีถือเป็นค่าใช้จ่ายของปี ส่วนที่ยังเหลืออยู่ซึ่งจะใช้ประโยชน์ในภายหน้าต้องยกยอดไปปีหน้าถือเป็นค่าใช้จ่ายล่วงหน้า ค่าใช้จ่ายล่วงหน้าที่พบอยู่เสมอ คือ ค่าเช่าจ่ายล่วงหน้า ค่าเบี้ยประกันภัยจ่ายล่วงหน้า

การปรับปรุงค่าใช้จ่ายล่วงหน้าขึ้นอยู่กับวิธีการบัญชีที่สหกรณ์ใช้บันทึกรายการจ่ายเงินได้ 2 วิธี คือ วิธีที่ 1 บันทึกเป็นค่าใช้จ่ายทั้งจำนวน และวิธีที่ 2 บันทึกเป็นสินทรัพย์

วิธีที่ 1 บันทึกเป็นค่าใช้จ่ายทั้งจำนวน เมื่อสหกรณ์จ่ายเงินค่าสิ่งของหรือบริการ จะบันทึกไว้ในบัญชีค่าใช้จ่ายนั้นๆ ทั้งจำนวน ซึ่งค่าใช้จ่ายที่จ่ายไปในงวดบัญชีปีปัจจุบัน แต่สหกรณ์ยังได้รับประโยชน์จากค่าใช้จ่ายไม่ครบตามจำนวนเงินที่จ่ายไป จึงมีส่วนที่ยังไม่ได้ใช้ในปีปัจจุบัน และต้องยกยอดไปใช้ในงวดบัญชีต่อไป วิธีการบันทึกบัญชี ณ วันที่เกิดรายการ (วันที่จ่ายจริง) เป็นดังนี้

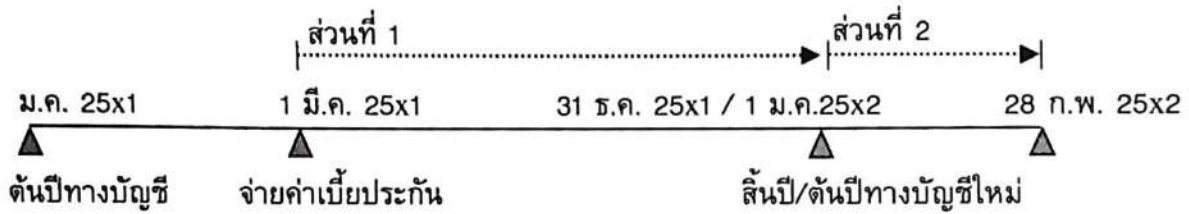
เดบิต ค่าใช้จ่าย	xxx	
เครดิต เงินสด		xxx

ส่วนการบันทึกรายการปรับปรุงบัญชี ณ วันสิ้นปี ปรับปรุงรายการบัญชีค่าใช้จ่ายให้คงเหลืออยู่เฉพาะจำนวนเงินค่าใช้จ่ายสำหรับงวดบัญชีนั้นๆ โดยโอนส่วนที่ได้รับประโยชน์ในปีต่อไป ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายล่วงหน้าออกจากบัญชีค่าใช้จ่ายไปตั้งบัญชีค่าใช้จ่ายล่วงหน้า (ประเภทนั้นๆ) ไว้ บันทึกบัญชีเป็นดังนี้

เดบิต ค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้า	xxx	
เครดิต ค่าใช้จ่าย		xxx

ทั้งนี้ ให้สังเกตว่าบัญชีที่มีชื่อค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้าต่อท้ายด้วยคำว่า “จ่ายล่วงหน้า” ถือเป็นบัญชีสินทรัพย์จะปิดบัญชียกยอดไปในงวดบัญชีต่อไป

ตัวอย่างที่ 3.3 สหกรณ์จ่ายค่าเบี้ยประกันภัยสำนักงานเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 25x1 เป็นเงิน 120,000 บาท ณ วันสิ้นปีทางบัญชี 31 ธันวาคม 25x1 จะต้องแยกค่าเบี้ยประกันออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นค่าใช้จ่าย ระยะเวลา 306 วัน ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 25x1 เป็นเงินจำนวน 100,602.74 บาท $(120,000 \times \frac{306}{365})$

ส่วนที่ 2 เป็นค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้า ระยะเวลา 59 วัน ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึง วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 25x2 เป็นเงินจำนวน 19,397.26 บาท $(120,000 \times \frac{59}{365})$ เป็นค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้าเนื่องจากสหกรณ์ได้จ่ายเงินไปเรียบร้อยแล้ว

บันทึกบัญชีค่าใช้จ่ายทั้งจำนวน ณ วันที่เกิดรายการ (วันที่จ่ายเงิน) ในสมุดบันทึกรายการขั้นต้น เป็นดังนี้

สมุดเงินสด

หน้า 11

วัน เดือน ปี	เลขที่ เอกสาร	ชื่อบัญชีและรายการ	หน้า บัญชี	จำนวนเงิน	วัน เดือน ปี	เลขที่ เอกสาร	ชื่อบัญชีและรายการ	หน้า บัญชี	จำนวนเงิน
25x1					25x1				
					มี.ค. 1	005	ค่าเบี้ยประกันภัย	51	120,000

เมื่อสหกรณ์จ่ายเงินเป็นค่าเบี้ยประกันภัยสำหรับระยะเวลา 1 ปี จำนวน 120,000 บาท และได้บันทึกเป็นค่าใช้จ่ายทั้งจำนวน ดังนั้น เมื่อสิ้นปีสหกรณ์ต้องปรับปรุงลดยอดคงเหลือของค่าเบี้ยประกันภัยลง 19,397.26 บาท ให้แสดงยอดคงเหลือเพียง 100,602.74 บาท $(120,000 - 19,397.26)$ และโอนจำนวนที่ลดลง 19,397.26 บาท เป็นค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้าในงวดบัญชีปัจจุบัน คือ ค่าเบี้ยประกันภัยจ่ายล่วงหน้า การบันทึกการปรับปรุง ณ วันสิ้นปี เป็นดังนี้

เดบิต ค่าเบี้ยประกันภัยจ่ายล่วงหน้า	19,397.26	
เครดิต ค่าเบี้ยประกันภัย		19,397.26

วิธีที่ 2 บันทึกเป็นสินทรัพย์ทั้งจำนวน ในวันที่เกิดรายการและสหกรณ์จ่ายเงิน ค่าสิ่งของหรือบริการทั้งจำนวน จะบันทึกไว้ในบัญชีสินทรัพย์ กล่าวคือ บันทึกบัญชีเป็นค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้า ซึ่งค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้านี้มีผลต่อเนื่องไปงวดบัญชีถัดไป จึงจำเป็นต้องปรับปรุงรายการบัญชีค่าใช้จ่ายให้ถูกต้องตามงวดบัญชี ดังนั้น ณ วันสิ้นปีจะต้องปรับปรุงรายการบัญชีโดยโอนค่าสิ่งของหรือบริการส่วนที่ใช้ประโยชน์แล้วในระหว่างปีไปเป็นค่าใช้จ่ายของปี การบันทึกบัญชี ณ วันที่เกิดรายการ (วันที่จ่ายเงิน) ในสมุดบันทึกรายการขั้นต้น เป็นดังนี้

เดบิต ค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้า	xxx	
เครดิต เงินสด		xxx

การบันทึกรายการปรับปรุง ณ วันสิ้นปี
ปรับปรุงรายการบัญชีให้คงเหลืออยู่เฉพาะจำนวนเงินค่าใช้จ่ายล่วงหน้าที่จะได้รับประโยชน์ในปีต่อไป และบันทึกค่าใช้จ่ายส่วนที่ได้รับประโยชน์แล้วในปีปัจจุบัน

เดบิต ค่าใช้จ่าย	xxx	
เครดิต ค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้า		xxx

จากตัวอย่างที่ 3.3 การบันทึกบัญชีเป็นค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้าในสมุดบันทึกรายการขั้นต้น เป็นดังนี้

สมุดเงินสด

หน้า 11

วัน เดือน ปี	เลขที่เอกสาร	ชื่อบัญชีและรายการ	หน้าบัญชี	จำนวนเงิน	วัน เดือน ปี	เลขที่เอกสาร	ชื่อบัญชีและรายการ	หน้าบัญชี	จำนวนเงิน
					25x1				
					มี.ค. 1	005	ค่าเบี้ยประกันภัยจ่ายล่วงหน้า	19	120,000

ดังนั้น เมื่อสิ้นปีสหกรณ์ต้องปรับปรุงลดยอดคงเหลือของบัญชีค่าเบี้ยประกันจ่ายล่วงหน้า 120,000 บาท ให้แสดงยอดคงเหลือเพียง 19,397.26 บาท (120,000 – 100,602.74) และโอน จำนวนที่ลดลง 100,602.74 บาท เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นแล้วในงวดบัญชีปัจจุบัน คือ ค่าเบี้ยประกันภัย การบันทึกรายการปรับปรุง ณ วันสิ้นปี เป็นดังนี้

เดบิต ค่าเบี่ยประกันภัย	100,602.74	
เครดิต ค่าเบี่ยประกันภัยจ่ายล่วงหน้า		100,602.74

2.4 ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย (Accrued Expenses) หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในงวดบัญชีปัจจุบัน และสหกรณ์ได้รับประโยชน์แล้วในปีปัจจุบันแต่ยังไม่ได้จ่ายเงินและยังไม่ได้บันทึกบัญชี ณ วันสิ้นปีทางบัญชี เช่น เงินเดือนค้างจ่าย ค่าน้ำค้างจ่าย ค่าไฟฟ้าค้างจ่าย ดอกเบี่ยเงินกู้ค้างจ่าย เป็นต้น ค่าใช้จ่ายค้างจ่ายนี้แม้ว่าจะยังไม่ได้จ่ายเงินไป แต่ถือเป็นค่าใช้จ่ายของงวดบัญชีปัจจุบัน และในขณะเดียวกันก็ถือเป็นหนี้สินของสหกรณ์ สหกรณ์ต้องทำการปรับปรุงบัญชี ณ วันสิ้นปีทางบัญชี โดยบันทึกค่าใช้จ่ายของงวดบัญชีปัจจุบันเพิ่มเติมให้ครบถ้วน และบันทึกรายการดังกล่าวอีก บัญชีหนึ่งเป็นบัญชีหนี้สิน เนื่องจากยังไม่ได้จ่ายเงิน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องปรับปรุงรายการบัญชีเพื่อให้ได้ยอดค่าใช้จ่ายที่เป็นของรอบระยะเวลาบัญชีนั้น และหนี้สินที่ถูกต้อง การบันทึกรายการปรับปรุงบัญชี ณ วันสิ้นปีทางบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต ค่าใช้จ่าย	xxx	
เครดิต ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย		xxx

ทั้งนี้ ให้สังเกตว่าบัญชีที่มีชื่อค่าใช้จ่ายต่อท้ายคำว่า “ค้างจ่าย” ถือเป็นหนี้สิน จะปิดบัญชียกยอดไปในงวดบัญชีต่อไป

ตัวอย่างที่ 3.4 สหกรณ์กู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 25x1 เป็นเงิน 500,000 บาท เงินกู้ดังกล่าวมีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อปี ระหว่างปีสหกรณ์ไม่ได้ส่งชำระคืนทั้งต้นเงินและดอกเบี้ย (สมมติสหกรณ์มีปีทางบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x1)

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x1 สหกรณ์จะต้องปรับปรุงรายการดอกเบี้ยค้างจ่ายระยะเวลา 153 วัน เป็นเงิน 6,287.67 บาท $(500,000 \times \frac{3}{100} \times \frac{153}{365})$ การบันทึกบัญชีในสมุดบันทึกรายการขั้นต้น เป็นดังนี้

เดบิต ดอกเบี่ยจ่ายเงินกู้	6,287.67	
เครดิต ดอกเบี่ยเงินกู้ค้างจ่าย		6,287.67

กิจกรรม 3.1.2

1. จงอธิบายความหมายของคำต่อไปนี้

(1) รายได้รับล่วงหน้า

(2) ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย

2. สหกรณ์รับฝากเงินจากสมาชิกประเภทเงินฝากประจำเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 25x1 จำนวน 10,000 บาท โดยมีอัตราดอกเบี้ยเงินรับฝากร้อยละ 5 ณ วันสิ้นปี สหกรณ์จะต้องปรับปรุงรายการบัญชีดอกเบี้ยเงินรับฝากประจำค้างจ่ายจำนวนเท่าใด

3. สหกรณ์การเกษตรดวงดาว จำกัด มีปีทางบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x1 ในระหว่างปีวันที่ 1 สิงหาคม 25x1 สหกรณ์จ่ายค่าเบี้ยประกันภัยอาคารจำนวน 120,000 บาท โดยกรมธรรม์ประกันภัยคุ้มครอง 1 ปี และสหกรณ์บันทึกรายการบัญชีที่เกิดขึ้นไว้ในบัญชีค่าเบี้ยประกันภัยอาคารดังนี้

เดบิต ค่าเบี้ยประกันภัยอาคาร 120,000

เครดิต เงินสด 120,000

ให้ทำ : ปรับปรุงบัญชีค่าเบี้ยประกันภัยอาคารในสมุดรายวันทั่วไป

(โปรดทำกิจกรรม 3.1.2 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 3.1 เรื่องที่ 3.1.2)

เรื่องที่ 3.1.3

การปรับปรุงบัญชีเกี่ยวกับบัญชีสินทรัพย์ของสหกรณ์

นอกจากการปรับปรุงรายการทางด้านรายได้และค่าใช้จ่ายแล้ว ด้านสินทรัพย์ของสหกรณ์ ก็จำเป็นต้องพิจารณาคำนวณหามูลค่าที่แท้จริง หรือยอดคงเหลือที่ถูกต้องครบถ้วนเช่นเดียวกันกับการปรับปรุงรายได้และค่าใช้จ่าย เพื่อให้งบแสดงฐานะการเงินที่ถูกต้อง สำหรับรายการปรับปรุงบัญชีเกี่ยวกับบัญชีสินค้างเหลือจะกล่าวไว้ในเรื่องที่ 3.1.4 การปรับปรุงบัญชีเกี่ยวกับบัญชีสินทรัพย์ของสหกรณ์ไปเป็นค่าใช้จ่าย มีการแสดงรายการดังนี้

การปรับปรุงบัญชี	สินทรัพย์	ค่าใช้จ่าย
1. ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ	ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ	หนี้สงสัยจะสูญ
2. วัสดุคงเหลือ/เครื่องเขียนแบบพิมพ์	วัสดุคงเหลือ/เครื่องเขียนแบบพิมพ์	วัสดุใช้ไป/ค่าเครื่องเขียนแบบพิมพ์
3. ค่าเสื่อมราคา	ค่าเสื่อมราคาสะสม	ค่าเสื่อมราคา
4. ค่าตัดจ่ายสินทรัพย์ไม่มีตัวตน	สินทรัพย์ไม่มีตัวตน	ค่าตัดจ่ายสินทรัพย์ไม่มีตัวตน

1. ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ

ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ (Allowances for Doubtful Accounts) หมายถึง จำนวนเงินที่กันไว้สำหรับลูกหนี้ที่คาดว่าจะเรียกเก็บเงินไม่ได้ และถือเป็นบัญชีปรับมูลค่าที่ตั้งขึ้นเพื่อแสดงเป็นรายการหักจากบัญชีลูกหนี้ในงบการเงิน เพื่อให้คงเหลือเป็นมูลค่าสุทธิของลูกหนี้ที่คาดว่าจะเรียกเก็บได้

ณ วันสิ้นปี สหกรณ์ต้องจัดให้มีการจำแนกอายุหนี้ของลูกหนี้แต่ละราย รวมทั้งแยกลูกหนี้คงเหลือที่ชำระไม่ได้ตามกำหนด และลูกหนี้คงเหลือที่ชำระได้ตามกำหนด เพื่อพิจารณาประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ

วิธีการประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ มีดังนี้

1) พิจารณาลูกหนี้แต่ละราย ในกรณีที่สงสัยว่าหนี้รายใดจะสูญไม่อาจเรียกให้ชำระหรือเรียกคืนได้ทั้งจำนวน ให้ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญเต็มจำนวนตามยอดลูกหนี้คงเหลือ เงินค้างรับ และดอกเบี้ยค้างรับที่ลูกหนี้รายนั้นๆ เป็นหนี้อยู่

2) จำแนกอายุหนี้ของลูกหนี้คงเหลือ เงินค้างรับและดอกเบี้ยค้างรับ ณ วันสิ้นปี แล้วประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญเป็นร้อยละของยอดลูกหนี้คงเหลือ เงินค้างรับ และดอกเบี้ยค้างรับตามกลุ่มอายุหนี้

ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ณ วันสิ้นปีที่คำนวณได้ ถ้ามีจำนวนมากกว่ายอดคงเหลือในบัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ผลต่างถือเป็นค่าใช้จ่ายของปีนั้นๆ ในทางตรงกันข้ามหากมีจำนวนน้อยกว่ายอดคงเหลือในบัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ผลต่างถือเป็นค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญเกินความต้องการให้นำไปปรับลดยอดค่าใช้จ่ายของปีนั้นๆ ในบัญชีหนี้สงสัยจะสูญ

ดังนั้น การปรับปรุงรายการบัญชี ณ วันสิ้นปี สหกรณ์จะต้องพิจารณาประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญของสหกรณ์นั้น ให้พิจารณาจากสภาพของลูกหนี้และหลักทรัพย์ที่ใช้ค้ำประกันที่ลูกหนี้มีอยู่ในสหกรณ์เป็นสำคัญ แล้วตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญให้เพียงพอกับผลเสียหายที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งหมายความว่า การตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญให้พิจารณาผลเสียหายที่อาจเกิดขึ้นว่าหากลูกหนี้รายใดไม่สามารถชำระหนี้ได้ และหากสหกรณ์ต้องนำหลักทรัพย์ที่ใช้ค้ำประกันหนี้รายนั้นไปจำหน่ายเพื่อนำเงินมาชดเชยหนี้ จะมีผลเสียหายที่เกิดจากเงินที่ได้รับจากการจำหน่ายหลักทรัพย์ไม่พอชำระหนี้มากนักน้อยเพียงใด ก็ควรตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญตามจำนวนนั้น ซึ่งในการประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญของสหกรณ์จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ที่ เว็บไซต์ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (www.cad.go.th : 2560)

การบันทึกบัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ วันสิ้นปีสหกรณ์จะต้องพิจารณาว่ามีลูกหนี้รายใดที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้โดยคำนวณค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ตามหลักเกณฑ์ที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด ซึ่งการบันทึกบัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ เป็นดังนี้

(1) กรณีเป็นปีแรกหรือต้องการตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญเพิ่มขึ้น

เดบิต	หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้..(ระบุประเภทลูกหนี้)...	xxx	
	เครดิต	ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้..(ระบุประเภทลูกหนี้)...	xxx

บัญชีหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้.....(ระบุประเภทลูกหนี้)..... เป็นบัญชีค่าใช้จ่าย ส่วนบัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้..(ระบุประเภทลูกหนี้)... ซึ่งมียอดคงเหลือทางด้านเครดิต จะปิดบัญชียกยอดไปในงวดบัญชีต่อไป และแสดงรายการเป็นรายการหักจากลูกหนี้

ตัวอย่างที่ 3.5 ในวันสิ้นปีทางบัญชีวันที่ 31 ธันวาคม 25x1 บัญชีบางส่วนของสหกรณ์มียอดคงเหลือ ดังนี้

ลูกหนี้เงินกู้	100,000	บาท
ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ - ลูกหนี้เงินกู้ยกมาจากปีก่อน	18,000	บาท

ข้อมูลเพิ่มเติม ณ วันสิ้นปี 25x1 สหกรณ์คาดว่าไม่สามารถเรียกเก็บจากลูกหนี้เงินกู้ได้ร้อยละ 20 การคำนวณค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ มีดังนี้

ลูกหนี้เงินกู้ส่วนที่มีอายุหนี้ที่ค้างชำระและไม่สามารถเรียกเก็บหนี้ได้ ร้อยละ 20		
ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้ (100,000 × 20%) ควรตั้ง	20,000	บาท
หัก ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้คงเหลือยกมา	<u>18,000</u>	บาท
ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้ที่ต้องตั้งเพิ่ม	<u>2,000</u>	บาท

หน่วย: บาท

รายการ	ค่าเผื่อฯ ควรตั้งวันสิ้นปี	เคยตั้งไว้	ตั้งเพิ่ม (ลดลง)
ลูกหนี้เงินกู้	20,000	18,000	2,000

การบันทึกรายการปรับปรุงบัญชี ณ วันสิ้นปีทางบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต	หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้	2,000	
	เครดิต	ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้	2,000

ภายหลังจากการบันทึกรายการบัญชีในสมุดรายวันทั่วไปแล้ว สหกรณ์จะต้องบันทึกรายการบัญชีจากสมุดรายวันทั่วไปไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไปโดยแยกตามประเภทรายการบัญชีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการบันทึกบัญชีแยกประเภทเช่นเดียวกันกับการบันทึกรายการปรับปรุงบัญชีจากเกณฑ์เงินสดเป็นเกณฑ์คงค้าง

(2) กรณีต้องการตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลดลง ถ้าจำนวนค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญในบัญชีแยกประเภทมากกว่าจำนวนค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญที่คำนวณได้สำหรับลูกหนี้ประเภทนั้นๆ ผลต่างถือเป็นค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญเกินความต้องการ ให้ปรับปรุงรายการบัญชีโดยลดยอดค่าใช้จ่ายลงในบัญชีหนี้สงสัยจะสูญเป็นดังนี้

เดบิต ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้..(ระบุประเภทลูกหนี้)...	xxx	
เครดิต หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้..(ระบุประเภทลูกหนี้)...		xxx

จากตัวอย่างที่ 3.5 ข้อมูลเพิ่มเติม ในปีต่อมาหากสหกรณ์มีลูกหนี้เงินกู้ส่วนที่มีอายุหนี้ที่ค้างชำระ และไม่สามารถเรียกเก็บหนี้ได้ 19,100 บาท การคำนวณค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ

หน่วย: บาท

รายการ	ค่าเผื่อฯ ควรตั้งวันสิ้นปี	เคยตั้งไว้	ตั้งเพิ่ม (ลดลง)
ลูกหนี้เงินกู้	19,100	20,000	(900)

การบันทึกรายการปรับปรุงบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้	900	
เครดิต หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้		900

ทั้งนี้ บัญชีหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้จะแสดงยอดคงเหลือทางด้านเครดิต เมื่อจัดทำงบกำไรขาดทุนให้แสดงไว้ในค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจหรือค่าใช้จ่ายดำเนินงาน โดยใส่วงเล็บเพื่อเป็นยอดหักจากค่าใช้จ่ายรายการอื่น

2. วัสดุคงเหลือ/เครื่องเขียนแบบพิมพ์

วัสดุคงเหลือ/เครื่องเขียนแบบพิมพ์เป็นสินทรัพย์หมุนเวียนของสหกรณ์ที่มีไว้เพื่อใช้ มิใช่มีไว้เพื่อจำหน่าย ณ วันสิ้นปี ต้องปฏิบัติดังนี้

- 1) ตรวจนับวัสดุคงเหลือ/เครื่องเขียนแบบพิมพ์ โดยปฏิบัติเช่นเดียวกับการตรวจนับสินค้าคงเหลือ
- 2) ตีราคาวัสดุคงเหลือ/เครื่องเขียนแบบพิมพ์ โดยตีราคาตามราคาทุน

การปรับปรุงวัสดุคงเหลือ/เครื่องเขียนแบบพิมพ์ขึ้นอยู่กับวิธีการบัญชีที่สหกรณ์ใช้บันทึกรายการจ่ายเงิน ซึ่งมีวิธีการบันทึกบัญชีได้ 2 วิธี คือ วิธีที่ 1 บันทึกรายการบัญชีเป็นสินทรัพย์ และวิธีที่ 2 บันทึกรายการบัญชีเป็นค่าใช้จ่าย

วิธีที่ 1 บันทึกรายการบัญชีเป็นสินทรัพย์ เมื่อสหกรณ์จ่ายเงินซื้อวัสดุสิ้นเปลืองหรือเครื่องเขียนแบบพิมพ์ โดยบันทึกบัญชี

เดบิต วัสดุคงเหลือ/เครื่องเขียนแบบพิมพ์	xxx	
เครดิต เงินสด		xxx

ต่อมาถ้าในระหว่างปีมีการเบิกวัสดุหรือเครื่องเขียนแบบพิมพ์ออกไปใช้จะยังไม่บันทึกบัญชีในทันที เพียงแต่เก็บรวบรวมเอกสารไปเบิกเป็นหลักฐานจนกระทั่งวันสิ้นปีทางบัญชี ให้สหกรณ์สำรวจปริมาณวัสดุ/เครื่องเขียนแบบพิมพ์คงเหลือ โดยทำการตรวจนับของจริงว่ามีจำนวนเท่าใด แยกเป็นแต่ละประเภท แล้วคำนวณหามูลค่าทั้งสิ้นตามราคาทุน ผลต่างของมูลค่าที่ตรวจนับได้กับยอดคงเหลือตามที่ปรากฏในบัญชีเป็นวัสดุ/เครื่องเขียนแบบพิมพ์ที่ใช้ไปในระหว่างปีถือเป็นบัญชีค่าใช้จ่ายประจำปีนั้น และลดยอดบัญชีวัสดุคงเหลือ/เครื่องเขียนแบบพิมพ์ด้วยจำนวนที่เท่ากันเพื่อให้ยอดคงเหลือในบัญชีวัสดุคงเหลือ/เครื่องเขียนแบบพิมพ์แสดงยอดถูกต้องตรงกับปริมาณจริงของวัสดุคงเหลือ/เครื่องเขียนแบบพิมพ์ที่มีอยู่ ณ วันสิ้นปี มีวิธีคำนวณดังนี้

วัสดุคงเหลือ/เครื่องเขียนแบบพิมพ์ต้นปี	xxx
บวก ชื่อวัสดุ/เครื่องเขียนแบบพิมพ์	xxx
	xxx
หัก วัสดุคงเหลือ/เครื่องเขียนแบบพิมพ์คงเหลือสิ้นปี	xx
วัสดุที่ใช้ไป/ค่าเครื่องเขียนแบบพิมพ์	xxx

บันทึกรายการปรับปรุง ณ วันสิ้นปี เป็นดังนี้

เดบิต วัสดุที่ใช้ไป/ค่าเครื่องเขียนแบบพิมพ์	xxx	
เครดิต วัสดุคงเหลือ/เครื่องเขียนแบบพิมพ์		xxx

วิธีที่ 2 บันทึกรายการบัญชีเป็นค่าใช้จ่าย เมื่อสหกรณ์จ่ายเงินซื้อวัสดุ/เครื่องเขียนแบบพิมพ์ แล้วบันทึกบัญชีไว้เป็นค่าใช้จ่ายทั้งจำนวน เป็นดังนี้

เดบิต วัสดุทั่วไป/ค่าเครื่องเขียนแบบพิมพ์	xxx	
เครดิต เงินสด		xxx

วันสิ้นปีทางบัญชี ให้ปรับปรุงรายการบัญชีโดยสำรวจปริมาณวัสดุ/เครื่องเขียนแบบพิมพ์คงเหลือ โดยทำการตรวจนับของจริงว่ามีจำนวนเท่าใด ซึ่งวัสดุ/เครื่องเขียนแบบพิมพ์คงเหลือที่ยังไม่ได้ใช้จะนำไปใช้ต่อไปงวดบัญชีต่อไป ถือเป็นบัญชีสินทรัพย์ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี บันทึกการปรับปรุงบัญชี ดังนี้

เดบิต วัสดุคงเหลือ/เครื่องเขียนแบบพิมพ์	xxx	
เครดิต วัสดุทั่วไป/ค่าเครื่องเขียนแบบพิมพ์		xxx

ตัวอย่างที่ 3.6 สหกรณ์จ่ายเงินซื้อเครื่องเขียนแบบพิมพ์ในระหว่างปี เป็นจำนวนเงิน 4,000 บาท และเมื่อวันสิ้นปีทางบัญชีสหกรณ์ได้ตรวจนับเครื่องเขียนแบบพิมพ์ ปรากฏว่ามียอดคงเหลือคิดเป็นราคาทุน 1,000 บาท

กรณีที่ 1 เมื่อซื้อเครื่องเขียนแบบพิมพ์ บันทึกบัญชีไว้เป็นสินทรัพย์

1. เมื่อสหกรณ์จ่ายเงินซื้อเครื่องเขียนแบบพิมพ์ บันทึกบัญชีในสมุดบันทึกการขึ้นต้นเป็นดังนี้

เดบิต เครื่องเขียนแบบพิมพ์	4,000	
เครดิต เงินสด		4,000

2. เมื่อวันสิ้นปีทางบัญชี มีเครื่องเขียนแบบพิมพ์คงเหลือ 1,000 บาท แสดงว่าในระหว่างปี สหกรณ์ได้ใช้ไปจำนวน 3,000 บาท (4,000 – 1,000) จึงทำการปรับปรุงรายการบัญชีส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายออก บันทึกบัญชีในสมุดบันทึกการขึ้นต้น

เดบิต ค่าเครื่องเขียนแบบพิมพ์	3,000	
เครดิต เครื่องเขียนแบบพิมพ์		3,000

กรณีที่ 2 เมื่อซื้อเครื่องเขียนแบบพิมพ์ บันทึกบัญชีไว้เป็นค่าใช้จ่าย

1. เมื่อสหกรณ์จ่ายเงินซื้อเครื่องเขียนแบบพิมพ์ บันทึกบัญชีในสมุดบันทึกรายการขั้นต้นเป็นดังนี้

เดบิต ค่าเครื่องเขียนแบบพิมพ์	4,000	
เครดิต เงินสด		4,000

2. วันสิ้นปีทางบัญชี ปรับปรุงรายการเครื่องเขียนแบบพิมพ์คงเหลือ บันทึกบัญชีในสมุดบันทึกรายการขั้นต้น เป็นดังนี้

เดบิต เครื่องเขียนแบบพิมพ์	1,000	
เครดิต ค่าเครื่องเขียนแบบพิมพ์		1,000

3. ค่าเสื่อมราคา

ค่าเสื่อมราคา (Depreciation) เป็นส่วนเฉลี่ยราคาทุนของสินทรัพย์ประเภทถาวรที่มีตัวตน ที่ตั้งเป็นค่าใช้จ่ายแต่ละปีตลอดอายุการใช้งาน สหกรณ์มีสินทรัพย์ประเภทถาวรเพื่อใช้ในการดำเนินงานหารายได้ เช่น อาคาร เครื่องใช้สำนักงาน ยานพาหนะ เป็นต้น สินทรัพย์ถาวรนี้มีอายุการใช้งานเกินกว่า 1 ปี แทนที่สหกรณ์จะถือเป็นค่าใช้จ่ายทั้งจำนวนในปีที่ซื้อหรือเลิกใช้ เพื่อให้การคำนวณกำไรแต่ละปีถูกต้องตรงกับความเป็นจริงแต่ละปีจะต้องกระจายราคาซื้อสินทรัพย์ถาวร เป็นค่าใช้จ่ายตามอายุการใช้งานของสินทรัพย์ ซึ่งอายุการใช้งานของสินทรัพย์กำหนดโดยการประมาณขึ้นจากประสบการณ์ แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินกว่าระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์กำหนด วันสิ้นปีสหกรณ์จะต้องปรับปรุงรายการบัญชี เป็นดังนี้

เดบิต ค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์	xxx	
เครดิต ค่าเสื่อมราคาสะสมสินทรัพย์		xxx

ค่าเสื่อมราคา เป็นหมวดบัญชีค่าใช้จ่ายนำไปแสดงในงบกำไรขาดทุน

ค่าเสื่อมราคาสะสม เป็นบัญชีปรับมูลค่าสินทรัพย์ถาวรนำไปหักออกจากราคาทุนของสินทรัพย์ถาวร เพื่อให้สินทรัพย์ถาวรแสดงราคาทุนตามมูลค่าที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง ณ วันใดวันหนึ่งในงบแสดงฐานะการเงิน

ในวันสิ้นปีทางบัญชี สหกรณ์จะต้องคำนวณค่าเสื่อมราคาตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ซึ่งให้คำนวณค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ให้สอดคล้องกับสภาพการใช้งานและใกล้เคียงกับความเป็นจริง อาคารและอุปกรณ์ที่มีอายุการใช้งานไม่เต็มปี ให้คำนวณตามระยะเวลาเป็นวัน

นับจากวันที่อาคารและอุปกรณ์นั้นพร้อมจะใช้งานจนถึงสิ้นปีทางบัญชี โดยสหกรณ์สามารถคำนวณค่าเสื่อมราคาได้ 2 วิธี ตามคำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์ คือ

3.1 วิธีเส้นตรง (Straight line Method) ใช้กับอาคารและอุปกรณ์โดยทั่วไป ซึ่งการคำนวณค่าเสื่อมราคาให้คำนวณค่าเสื่อมราคาตามอัตราร้อยละของราคาทุนของอาคารและอุปกรณ์ อัตราค่าเสื่อมราคาให้คิดเป็นร้อยละต่อปี ดังนี้

ก. อาคารถาวร หรือสิ่งปลูกสร้างที่มีลักษณะเดียวกับอาคาร	ร้อยละ 5-10
ข. รถยนต์	ร้อยละ 10-20
ค. เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์	ร้อยละ 20-25
ง. ครุภัณฑ์และอุปกรณ์สำนักงาน	ร้อยละ 10-20
จ. เรือยนต์และอุปกรณ์เรือ	ร้อยละ 10-15
ฉ. เครื่องสีข้าว เครื่องจักร เครื่องยนต์	ร้อยละ 5-20

3.2 วิธีอัตราลดลงตามผลรวมจำนวนปี (Sum-of-Years Digits Method) ใช้กับอาคารและอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพการใช้งานสูงในระยะแรก และประโยชน์ที่ให้ในระยะหลังไม่แน่นอน หรือถ้าใช้งานไปนานอาจเกิดค่าซ่อมแซมมาก การคำนวณค่าเสื่อมราคาวิธีนี้ ระยะเวลาที่คิดค่าเสื่อมราคาต้องไม่เกินกว่าที่กำหนดไว้ในข้อ 3.1 สำหรับอาคารและอุปกรณ์เดียวกัน

ทั้งนี้ เมื่อสหกรณ์เลือกใช้วิธีการคิดค่าเสื่อมราคาวิธีใดวิธีหนึ่งข้างต้นแล้ว จะต้องใช้วิธีนั้นอย่างสม่ำเสมอตลอดอายุการใช้งานของรายการอาคารและอุปกรณ์นั้น

การคำนวณค่าเสื่อมราคา

1) อาคารและอุปกรณ์ที่เป็นส่วนควบประกอบเข้ากันแต่มีอายุการใช้งานต่างกันให้แยกส่วนประกอบและคำนวณค่าเสื่อมราคาตามอายุการใช้งานของแต่ละส่วนประกอบนั้น

2) อาคารและอุปกรณ์ที่มีอายุการใช้งานไม่เต็มปี ให้คำนวณตามระยะเวลาเป็นวันนับจากวันที่อาคารและอุปกรณ์นั้นพร้อมใช้งาน โดยคำนวณตามอัตราที่กำหนดไว้ในข้อ 3.1 และให้นับ 1 ปี มี 365 วัน

3) อาคารและอุปกรณ์ที่ใช้จนหมดสภาพ สูญหายหรือชำรุดเสื่อมเสียใช้การไม่ได้ ให้ตัดจำหน่ายออกจากบัญชีในปีที่สิ้นสภาพนั้น

4) เมื่อคิดค่าเสื่อมราคาถึงงวดสุดท้ายแล้วให้คงเหลือมูลค่าอาคารและอุปกรณ์ไว้ 1 บาทต่อหน่วย จนกว่าอาคารและอุปกรณ์นั้นจะสิ้นสภาพหรือตัดบัญชี

ค่าเสื่อมราคาที่คำนวณได้ ให้แสดงไว้ในบัญชีค่าเสื่อมราคาสะสมของอาคารและอุปกรณ์แยกตามประเภทของอาคารและอุปกรณ์ที่เกิดค่าเสื่อมราคานั้น และให้บันทึกรายการค่าเสื่อมราคาไว้ในทะเบียนสินทรัพย์ด้วย

การเลิกใช้

1) อาคารและอุปกรณ์ที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อีกต่อไป ให้สหกรณ์ตัดจำหน่ายออกจากบัญชี โดยรับรู้ผลต่างระหว่างมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับกับราคาตามบัญชีของรายการสินทรัพย์นั้นๆ หลังหักค่าเสื่อมราคาสะสมถึงวันที่เลิกใช้เป็นรายได้หรือค่าใช้จ่ายในปีที่เลิกใช้

2) อาคารและอุปกรณ์ที่เลิกใช้และถือไว้เพื่อรอจำหน่าย ให้คำนวณค่าเสื่อมต่อไปจนกว่าจะสามารถจำหน่ายได้ และเมื่อมีการจำหน่ายให้รับรู้ผลต่างระหว่างราคาที่ยขายได้กับราคาตามบัญชีของรายการสินทรัพย์นั้นๆ หลังหักค่าเสื่อมราคาสะสมถึงวันที่จำหน่ายได้เป็นรายได้หรือค่าใช้จ่ายในปีที่จำหน่าย

วิธีที่ 1 การคำนวณค่าเสื่อมราคาตามวิธีเส้นตรง

$\text{สูตร ค่าเสื่อมราคา} = \text{ราคาทุนของอาคารและอุปกรณ์} \times \text{อัตราค่าเสื่อมราคา} \\ \times \text{อายุการใช้งานที่เหลือของแต่ละปี}$
--

...สมการที่ 3.1

ตัวอย่างที่ 3.7 รายละเอียดเครื่องใช้สำนักงานของสหกรณ์ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x1 มีดังนี้ สหกรณ์มีเครื่องใช้สำนักงานยกมาจากปีก่อน 2 รายการ คิดค่าเสื่อมราคาร้อยละ 10 ดังนี้

ตู้เก็บเอกสาร 1 ใบ ราคา 7,000 บาท ค่าเสื่อมราคาสะสม 600 บาท

ชั้นวางของ 1 ตัว ราคา 2,500 บาท ค่าเสื่อมราคาสะสม 250 บาท

และในวันที่ 1 สิงหาคม 25x1 สหกรณ์ได้ซื้อเครื่องคิดเลข 1 เครื่อง ราคา 1,500 บาท

การคำนวณค่าเสื่อมราคาของเครื่องใช้สำนักงาน สามารถแบ่งได้เป็น 2 กรณี คือ

กรณีที่ 1 ค่าเสื่อมราคาใช้งานเต็มปี จากสมการที่ 3.1

$$\begin{aligned} \text{ค่าเสื่อมราคาตู้เก็บเอกสาร} &= 7,000 \times \frac{10}{100} \times \frac{365}{365} \\ &= 700 \text{ บาท} \end{aligned}$$

กรณีที่ 2 ค่าเสื่อมราคาใช้งานไม่เต็มปี

ค่าเสื่อมราคาใช้งานไม่เต็มปี การคำนวณค่าเสื่อมราคาจะคำนวณระยะเวลาเป็นวันนับจากวันที่สินทรัพย์นั้นพร้อมใช้งานจนถึงสิ้นปีทางบัญชี เช่น เครื่องคิดเลขสหกรณ์ซื้อวันที่ 1 สิงหาคม 25x1

จำนวนวันที่สหกรณ์ใช้งานเครื่องคิดเลข = 153 วัน จากสมการที่ 3.1 ค่าเสื่อมราคาเครื่องคิดเลข เป็นดังนี้

$$\begin{aligned} \therefore \text{ค่าเสื่อมราคาเครื่องคิดเลข} &= 1,500 \times \frac{10}{100} \times \frac{153}{365} \\ &= 62.88 \end{aligned}$$

การบันทึกบัญชีในสมุดบันทึกรายการขั้นต้น เป็นดังนี้ (ตู้เก็บเอกสาร = 700 ชั้นวางของ = 250 และเครื่องคิดเลข = 62.88 รวม = 1,012.88)

เดบิต ค่าเสื่อมราคาเครื่องใช้สำนักงาน	1,012.88	
เครดิต ค่าเสื่อมราคาสะสมเครื่องใช้สำนักงาน		1,012.88

การจัดทำทะเบียนคุมสินทรัพย์ เป็นดังนี้

ที่	รายการ	ราคาสินทรัพย์			อัตรา ร้อยละ	ค่าเสื่อมราคาสะสม			ราคา สินทรัพย์ สุทธิ	หมายเหตุ
		ราคาทุน ยกมา	เพิ่ม(ลด) ระหว่างปี	รวม		ยกมา	เพิ่ม(ลด) ระหว่างปี	รวม		
1	ตู้เอกสาร	7,000	-	7,000	10	600	700	1,300	5,700	ซื้อ 1 ส.ค.25x1 คิดค่าเสื่อม 153 วัน
2	ชั้นวางของ	2,500	-	2,500	10	250	250	500	2,000	
3	เครื่องคิดเลข	-	1,500	1,500	10	-	62.88	62.88	1,437.12	
	รวม	9,500	1,500	11,000		850	1,012.88	1,862.88	9,137.12	

วิธีที่ 2 การคำนวณค่าเสื่อมราคาตามวิธีอัตราลดลงตามผลรวมจำนวนปี

ขั้นตอนการคำนวณค่าเสื่อมราคาตามวิธีอัตราลดลงตามผลรวมจำนวนปี มีดังนี้

1. ประมาณอายุการใช้งานทั้งหมดของอาคารและอุปกรณ์โดยคำนวณค่าเสื่อมราคาตามอัตราส่วนการใช้งานของแต่ละปี

2. คำนวณอัตราส่วนของแต่ละปี โดยนำเอาอายุการใช้งานที่มีอยู่ในปีแรก บวกกับอายุการใช้งานที่เหลืออยู่ในปีต่อๆ ไปทุกปีจะได้ผลรวมของอายุการใช้งาน คือ ตัวส่วน สำหรับตัวเศษ คืออายุการใช้งานที่เหลืออยู่ในแต่ละปีนั้น แล้วนำไปคูณด้วยราคาทุนของอาคารและอุปกรณ์ ดังนี้

$$\text{สูตร ค่าเสื่อมราคา} = \frac{\text{อายุการใช้งานที่เหลือ}}{\text{ผลรวมของอายุการใช้งาน}} \times \text{ราคาทุนของอาคารและอุปกรณ์} \quad \dots \text{สมการที่ 3.2}$$

ข้อสังเกตการปฏิบัติ การคำนวณค่าเสื่อมราคาด้วยวิธีอัตราลดลงตามผลรวมจำนวนปี แม้ว่าอาคารและอุปกรณ์ใดๆ จะซื้อมาในระหว่างปีก็ให้คำนวณค่าเสื่อมราคาเต็มปี

ตัวอย่างที่ 3.8 สหกรณ์ซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 25x1 เป็นเงิน 45,000 บาท ประมาณว่าใช้งานได้ 5 ปี จากสมการที่ 3.2 ค่าเสื่อมราคาเครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นดังนี้

$$\begin{aligned} \text{การคำนวณค่าเสื่อมราคาปีที่ 1} &= \frac{5}{5 + 4 + 3 + 2 + 1} \times 45,000 \\ &= \frac{5}{15} \times 45,000 \\ &= 15,000 \text{ บาท} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{การคำนวณค่าเสื่อมราคาปีที่ 2} &= \frac{5}{15} \times 45,000 \\ &= 12,000 \text{ บาท} \\ \text{การคำนวณค่าเสื่อมราคาปีที่ 3} &= \frac{5}{15} \times 45,000 \\ &= 9,000 \text{ บาท} \\ \text{การคำนวณค่าเสื่อมราคาปีที่ 4} &= \frac{2}{15} \times 45,000 \\ &= 6,000 \text{ บาท} \\ \text{การคำนวณค่าเสื่อมราคาปีที่ 5} &= \frac{1}{15} \times 45,000 \\ &= 3,000 \text{ บาท} \end{aligned}$$

สำหรับการบันทึกบัญชี บันทึกเช่นเดียวกับการคิดค่าเสื่อมราคาวิธีเส้นตรง

ข้อสังเกตในการปฏิบัติเกี่ยวกับค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ของสหกรณ์ มีดังนี้

(1) เมื่อคิดค่าเสื่อมราคาถึงงวดสุดท้ายแล้ว ให้คงเหลือมูลค่าอาคารและอุปกรณ์ไว้ 1 บาท ต่อหน่วย จนกว่าอาคารและอุปกรณ์นั้นจะสิ้นสภาพหรือตัดบัญชี

(2) อาคารและอุปกรณ์ที่ใช้จนหมดสภาพ สูญหาย หรือชำรุดเสื่อมเสียใช้การไม่ได้ให้ตัดออกจากบัญชีในปีที่สิ้นสภาพนั้น โดยปฏิบัติดังนี้

(2.1) ให้คำนวณค่าเสื่อมราคาจนถึงวันจำหน่าย โดยบันทึกไว้ในบัญชีค่าเสื่อมราคา เดบิต ค่าเสื่อมราคา.....(ระบุชื่อทรัพย์สินที่จำหน่ายบัญชี).....
เครดิต ค่าเสื่อมราคาสะสม.....(ระบุชื่อทรัพย์สินที่จำหน่ายบัญชี).....

(2.2) ให้โอนปิดบัญชีอาคารและอุปกรณ์ที่จำหน่ายบัญชีเท่ากับยอดค่าเสื่อมราคาสะสม เดบิต ค่าเสื่อมราคาสะสม.....(ระบุชื่อทรัพย์สินที่จำหน่ายบัญชี).....
เครดิต .....(ระบุชื่อทรัพย์สินที่จำหน่ายบัญชี).....

(2.3) หากอาคารและอุปกรณ์ยังมีมูลค่าคงเหลือหลังจากโอนปิดบัญชีค่าเสื่อมราคาสะสมแล้วให้บันทึกผลต่างไว้ในบัญชีขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์

เดบิต ขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์
เครดิต .....(ระบุชื่อทรัพย์สินที่จำหน่ายบัญชี)

(3) การเลือกใช้วิธีการคิดค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์วิธีใดวิธีหนึ่งตามวิธีเส้นตรงหรือวิธีอัตราลดลงตามผลรวมจำนวนปีแล้ว จะต้องใช้วิธีนั้นอย่างสม่ำเสมอตลอดอายุการใช้งานของรายการอาคารและอุปกรณ์นั้น

4. สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่ต้องตัดจำหน่าย

สินทรัพย์ไม่มีตัวตน หมายถึง สินทรัพย์ที่ไม่เป็นตัวเงินที่สามารถระบุได้และไม่มีลักษณะทางกายภาพ เช่น โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ ใบอนุญาตประกอบการ สิทธิการเช่า สิทธิการใช้ประโยชน์ในที่ดิน อาคาร อุปกรณ์ และอื่นๆ เป็นต้น

การตัดจำหน่าย ให้ตัดจำหน่ายตามอายุการใช้สิทธิที่ได้รับและการเปลี่ยนแปลงการใช้ซอฟต์แวร์ใหม่ตามลำดับ แต่ต้องไม่น้อยกว่าอัตราค่าเสื่อมราคาที่กำหนดไว้ในข้อ 3.1 สำหรับสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่ไม่ทราบอายุแน่นอนให้ตัดจำหน่ายเป็นเวลาไม่เกิน 10 ปี ทั้งนี้ให้บันทึกค่าตัดจำหน่ายหักจากบัญชีสินทรัพย์ที่มีการตัดจำหน่ายนั้นโดยตรง และบันทึกรายการตัดจำหน่ายไว้ในทะเบียนสินทรัพย์ด้วย

เกณฑ์การตัดจ่าย ให้ตัดจ่าย ณ วันสิ้นปีบัญชีตามระยะเวลาที่ใช้ประโยชน์ โดยปฏิบัติตามคำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์ ดังนี้

1) สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่มีอายุการให้ประโยชน์จำกัด ให้ตัดจ่ายโดยวิธีเส้นตรงตามระยะเวลาของการใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์นั้น ดังนี้

- ตามอายุการให้ประโยชน์ที่ถูกจำกัด
- กรณีอายุการให้ประโยชน์ของสินทรัพย์น้อยกว่าอายุสิทธิตามกฎหมายหรือข้อผูกพันสัญญา ให้ตัดจ่ายสินทรัพย์ตามอายุการให้ประโยชน์ที่แท้จริง
- กรณีสินทรัพย์ไม่มีตัวตนมีอายุการให้ประโยชน์ไม่เต็มปี ให้คำนวณค่าตัดจ่ายเป็นวันนับจากวันที่สินทรัพย์ไม่มีตัวตนนั้นพร้อมที่จะใช้ประโยชน์ได้ และให้นับ 1 ปีมี 365 วัน
- การตัดจ่ายสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่เกี่ยวกับอาคารและอุปกรณ์ต้องตัดจ่ายไม่น้อยกว่าจำนวนที่คำนวณจากอัตราค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ที่กำหนดไว้ในระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยบัญชีของสหกรณ์ พ.ศ. 2560

2) สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่มีอายุการให้ประโยชน์ไม่จำกัด ให้ตัดจ่ายไม่น้อยกว่าจำนวนที่คำนวณจากอัตราค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ของสินทรัพย์นั้นที่กำหนดไว้ในระเบียบ นายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ พ.ศ. 2560 ทั้งนี้ ให้ตัดจ่ายได้ไม่เกิน 10 ปี

อนึ่ง ในปีที่สินทรัพย์ไม่มีตัวตนหมดอายุการให้ประโยชน์ ให้สหกรณ์ตัดจ่ายจนหมดมูลค่าทางบัญชีในปีสุดท้ายของอายุการให้ประโยชน์ แม้ว่าสินทรัพย์ดังกล่าวยังคงสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ต่อไปอีก การบันทึกบัญชี ณ วันที่เกิดรายการ (วันที่จ่ายเงิน) ในสมุดบันทึกรายการขั้นต้น เป็นดังนี้

เดบิต สิทธิการเช่า/สิทธิการใช้ประโยชน์ในที่ดิน อาคาร/ซอฟต์แวร์	xxx	
เครดิต เงินสด		xxx

การปรับปรุงรายการบัญชี ให้บันทึกบัญชีดังนี้

เดบิต ค่าตัดจ่าย.....(ระบุประเภท)	xxx	
เครดิต สิทธิการเช่า/สิทธิการใช้ประโยชน์ในที่ดิน อาคาร/ซอฟต์แวร์		xxx

ตัวอย่างที่ 3.9 สหกรณ์ก่อสร้างอาคารสำนักงานบนที่ดินราชพัสดุ 1,000,000 บาท โดยได้รับสิทธิการใช้ประโยชน์ในอาคาร 25 ปี ตั้งแต่ปี 25x1 เป็นต้นไป
การบันทึกบัญชีในสมุดบันทึกรายการขั้นต้น เมื่อจ่ายเงินสร้างอาคาร เป็นดังนี้

เดบิต สิทธิการใช้ประโยชน์ในอาคาร	1,000,000	
เครดิต เงินสด		1,000,000

การบันทึกบัญชีรายการปรับปรุงบัญชีค่าตัดจ่ายสิทธิการใช้ประโยชน์ในอาคารเนื่องจากหากตัดจ่ายตามอายุการได้รับสิทธิ (25 ปี) จะเป็นผลให้จำนวนค่าใช้จ่ายตัดจ่ายมีจำนวนน้อยกว่าที่คำนวณจากอัตราค่าเสื่อมราคาอาคาร ซึ่งให้คำนวณค่าเสื่อมราคาอาคารเท่ากับร้อยละ 5 หรือเท่ากับ 20 ปี ดังนั้น จึงต้องตัดจ่ายตามอัตราค่าเสื่อมราคาอาคาร คือ ร้อยละ 5 หรือตัดจ่าย 20 ปี

$$\text{จำนวนค่าตัดจ่ายปีละ} = \frac{1,000,000}{20} = 50,000 \text{ บาท}$$

การปรับปรุงรายการบัญชี ณ วันสิ้นปี ในสมุดบันทึกรายการขั้นต้น เป็นดังนี้

เดบิต ค่าตัดจ่ายสิทธิการใช้ประโยชน์ในอาคาร	50,000	
เครดิต สิทธิการใช้ประโยชน์ในอาคาร		50,000

กิจกรรม 3.1.3

1. ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญคืออะไร ทำไมต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ และการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญใช้หลักเกณฑ์อะไรบ้าง
2. จงอธิบายเกณฑ์การตัดจ่ายสินทรัพย์ไม่มีตัวตนตามที่คำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

(โปรดทำกิจกรรม 3.1.3 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 3.1 เรื่องที่ 3.1.3)

เรื่องที่ 3.1.4

การปรับปรุงบัญชีเกี่ยวกับบัญชีสินค้าคงเหลือของสหกรณ์

การปรับปรุงบัญชีสินค้าคงเหลือเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องปรับปรุงบัญชี เนื่องจากการบันทึกบัญชีสินค้าคงเหลือ นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดให้สหกรณ์บันทึกบัญชีสินค้าคงเหลือเมื่อวันสิ้นปีทางบัญชีเท่านั้น ดังนั้นหากต้องการทราบว่ามีสินค้าคงเหลือเท่าไรในทันทีที่ไม่สามารถทำได้ จะต้องมีการตรวจนับสินค้าคงเหลือ ซึ่งเรื่องนี้นักศึกษาจะต้องศึกษาความหมายสินค้าคงเหลือ การตรวจนับสินค้าคงเหลือ และการตีราคาสินค้าคงเหลือ ดังนี้

1. ความหมายสินค้าคงเหลือ

สินค้าคงเหลือ (Inventory) หมายถึง สินทรัพย์ที่มีไว้เพื่อขายตามลักษณะการประกอบธุรกิจโดยปกติ หรืออยู่ระหว่างกระบวนการผลิตเพื่อให้เป็นสินค้าสำเร็จรูปเพื่อขาย หรือมีไว้เพื่อใช้ในการผลิตสินค้าหรือให้บริการ รวมถึงที่ดินที่มีไว้เพื่อขายตามลักษณะการประกอบธุรกิจโดยปกติของสหกรณ์ ทั้งนี้ สินค้าคงเหลือไม่รวมถึงสินค้าที่รับฝากขาย วัสดุที่มีไว้ในโรงงานและในสำนักงาน สินค้าที่ลงบัญชีขายแล้วแต่ผู้ซื้อยังไม่ได้รับสินค้า ตลอดจนสินค้าที่สั่งซื้อและผู้ขายส่งสินค้ามาให้แล้ว แต่ยังไม่ได้ลงบัญชีซื้อในงวดนั้น สำหรับสินค้าที่สั่งซื้อและลงบัญชีซื้อแล้วแต่ได้รับสินค้านั้นยังไม่ครบ ให้ถือจำนวนที่ไม่ครบนั้นเป็นสินค้าคงเหลือด้วย

สินค้าคงเหลือข้างต้นจะรวมทั้งสินค้าที่มีสภาพปกติ และสินค้าเสื่อมชำรุด โดยจำนวนสินค้าคงเหลือจะเท่ากับสินค้าคงเหลือที่ตรวจนับได้จริง ณ วันสิ้นปีทางบัญชี ซึ่งมีทั้งสภาพปกติและเสื่อมชำรุด

2. การตรวจนับสินค้าคงเหลือ

การบันทึกบัญชีสินค้าคงเหลือตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยการบัญชี พ.ศ. 2560 ไม่ได้กำหนดการบันทึกบัญชีสินค้าคงเหลือว่าสามารถใช้แบบใดบ้าง ดังนั้นสหกรณ์สามารถบันทึกบัญชีสินค้าคงเหลือเมื่อวันสิ้นปีทางบัญชี (Periodic Inventory Method) หรือบันทึกบัญชีสินค้าแบบต่อเนื่อง (Perpetual Inventory Method) โดยวิธีบันทึกบัญชีสินค้าคงเหลือเมื่อสิ้นปีทางบัญชี จะบันทึกรายการบัญชีในระหว่างปีที่เกี่ยวข้องกับการซื้อ - ขายสินค้าที่เกิดขึ้นจริง ๆ โดยเมื่อมีการซื้อก็จะบันทึกบัญชีไว้ในบัญชีซื้อ และเมื่อขายสินค้าออกไปก็จะบันทึกบัญชีไว้ในบัญชีขาย โดยยังไม่บันทึกต้นทุนขาย และยังไม่ลดยอดบัญชีสินค้าคงเหลือต้นงวด ซึ่งยอดสินค้าคงเหลือต้นงวดไม่เปลี่ยนแปลงจนกว่าจะมีการตรวจนับสินค้าคงเหลือปลายปี ดังนั้นการบันทึกบัญชีสินค้าวิธีนี้จะไม่สามารถทราบได้ว่าเมื่อสิ้นงวดบัญชีจะมีสินค้าคงเหลือเท่าใด แต่เมื่อมีความต้องการที่จะทราบว่าสหกรณ์มีสินค้าคงเหลือสิ้นงวดบัญชีเป็นจำนวนเงินเท่าใด จะต้องใช้วิธีการตรวจนับสินค้าคงเหลือจากโกดังที่เก็บสินค้า แล้วจึงบันทึกสินค้าคงเหลือปลายปี วิธีนี้จะต้องมีการคำนวณหาต้นทุนขายของสินค้า โดยนำสินค้าคงเหลือปลายปีไปหักจากสินค้าที่มีเพื่อขายก็จะทราบต้นทุนขายของรอบระยะเวลาบัญชีนั้น ซึ่งเรียกว่าการวัดมูลค่าสินค้าคงเหลือประกอบด้วยการตรวจนับสินค้าคงเหลือ และการตีราคาสินค้าจะได้กล่าวไว้ในข้อ 3 ส่วนการวิธีบันทึกบัญชีสินค้าคงเหลือแบบต่อเนื่อง

จะเป็นวิธีการเปิดบัญชี “สินค้าคงเหลือ” ขึ้นเพื่อบันทึกรายการเคลื่อนไหวของสินค้าที่เกิดขึ้นตลอดปีดำเนินงาน โดยบันทึกมูลค่าของสินค้าไม่ว่าจะเป็นการซื้อหรือขายสินค้า การส่งคืน รับคืน ดังนั้นยอดคงเหลือในบัญชีสินค้าคงเหลือคือสินค้าที่ยังเหลืออยู่และยังมีได้ขายซึ่งจะทำให้ทราบยอดคงเหลือของสินค้าได้ตลอดเวลา วิธีนี้เหมาะสำหรับสินค้าที่ขายราคาแพง ข้อดีของวิธีนี้คือ ทำให้สามารถทราบยอดคงเหลือของสินค้าได้ตลอดเวลา จากบัญชีสินค้าคงเหลือโดยไม่ต้องมีการตรวจนับสินค้า ข้อเสียคือ การบันทึกบัญชีสินค้าคงเหลือทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงมูลค่าของสินค้า ซึ่งวิธีนี้สหกรณ์ยังไม่เคยบันทึกบัญชี เนื่องจากระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ฉบับเดิมกำหนดให้สหกรณ์ใช้วิธีบันทึกบัญชีสินค้าคงเหลือแบบสิ้นปีทางบัญชี ดังนั้นการบันทึกบัญชีสินค้าคงเหลือจะกล่าวเฉพาะแบบแรกเท่านั้น

การตรวจนับสินค้าคงเหลือ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี สหกรณ์ต้องจัดให้มีการตรวจนับสินค้าคงเหลือ โดยแต่งตั้งผู้ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องในการเก็บรักษาสินค้าเป็นกรรมการตรวจนับไม่น้อยกว่า 3 คน เพื่อให้ทราบปริมาณและสภาพของสินค้าคงเหลือตามความเป็นจริง โดยให้แยกรายละเอียดสินค้าคงเหลือสภาพปกติ สินค้าคงเหลือสภาพเสื่อมหรือชำรุด ล้ำสมัยแต่ยังสามารถขายได้ ออกต่างหากจากกัน

ในการตรวจนับสินค้าคงเหลือ จะต้องไม่นับรวมสินค้าและวัสดุประเภทต่อไปนี้ รวมเข้าด้วยกัน

- สินค้ารับฝากขายที่ยังไม่ได้บันทึกบัญชีซื้อ
- วัสดุที่มีไว้ใช้ในโรงงานและสำนักงาน
- สินค้าโครงการที่ยังไม่ได้ปิดบัญชีโครงการ
- สินค้าเสื่อมสภาพเสียหายที่ได้รับอนุมัติให้ตัดบัญชีแล้ว
- สินค้าที่ลงบัญชีขายแล้ว แต่ผู้ซื้อยังไม่ได้รับสินค้าไป

อนึ่ง หากมีสินค้าที่ส่งไปฝากขายและยังไม่ได้บันทึกบัญชีขายสินค้า รวมทั้งสินค้าที่สั่งซื้อและลงบัญชีซื้อแล้ว แต่ได้รับสินค้ายังไม่ครบ ให้นำจำนวนสินค้าที่นำไปฝากขายและจำนวนที่ได้รับไม่ครบนั้น รวมเป็นสินค้าคงเหลือด้วยและต้องจัดทำใบตรวจนับสินค้าแยกไว้ต่างหาก

ทั้งนี้ ในการตรวจนับสินค้าคงเหลือให้จัดทำใบตรวจนับสินค้าคงเหลือ โดยกรรมการ ตรวจนับจะต้องลงลายมือชื่อกำกับทุกใบ

3. การตีราคาสินค้าคงเหลือ

สินค้าคงเหลืออาจแยกตามสภาพได้ดังนี้

3.1 สินค้าคงเหลือสภาพปกติ หมายถึง สินค้าคงเหลือซึ่งอยู่ในสภาพพร้อมที่จะขายหรือสามารถนำไปใช้ในการผลิตสินค้าหรือให้บริการ การตีราคาสินค้าคงเหลือสภาพปกติให้ตีราคาตามราคาทุนหรือมูลค่าสุทธิที่จะได้รับแล้วแต่ราคาใดจะต่ำกว่า โดยอาจอาจเลือกใช้วิธีการคำนวณราคาทุน ดังนี้

1) **วิธีเข้าก่อนออกก่อน (First In First Out : FIFO)** โดยสินค้าที่ซื้อหรือผลิตขึ้นก่อนจะถูกขายออกไปก่อน ดังนั้น สินค้าที่เหลืออยู่จะเป็นสินค้าที่ซื้อหรือผลิตครั้งหลังสุดย้อนขึ้นไปตามลำดับ

2) **วิธีถ่วงเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weighted Average)** โดยนำราคาทุนทั้งหมดของสินค้าที่ซื้อมาหารด้วยจำนวนหน่วยของสินค้านั้น และนำราคาถ่วงเฉลี่ยต่อหน่วยที่คำนวณได้คูณด้วยจำนวนหน่วยของสินค้าคงเหลือในวันสิ้นปีทางบัญชี

เมื่อสหกรณ์เลือกใช้วิธีการคำนวณราคาทุนสินค้าคงเหลือวิธีใดวิธีหนึ่ง สำหรับสินค้าประเภทใดแล้วจะต้องใช้วิธีนั้นอย่างสม่ำเสมอ

3.2 สินค้ำคงเหลือสภาพเสื่อมชำรุด หมายถึง สินค้ำคงเหลือที่มีสภาพเสื่อมชำรุด ล้าสมัย แต่ยังสามารถขายได้ สินค้ำคงเหลือสภาพเสื่อมชำรุดให้ตีราคาลดลงตามราคาที่จะจำหน่ายได้ กรณีที่ลดราคาสินค้ำที่เสื่อมหรือชำรุดต่ำกว่าราคาทุน ให้สหกรณ์จัดทำรายละเอียดประกอบการขอลดราคานั้น โดยให้มีข้อมูลเกี่ยวกับประเภทสินค้ำ จำนวน ราคาทุน ราคาที่ลดลง และเหตุผลที่ลดราคา เสนอขออนุมัติต่อที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ เมื่อที่ประชุมมีมติอนุมัติให้ลดราคาได้แล้ว จึงดำเนินการจำหน่ายตามราคาที่ลดลงได้ โดยให้เปิดเผยรายการลดราคาสินค้ำลงต่ำกว่าราคาทุนในระหว่างปีไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินเกี่ยวกับจำนวนครั้งที่ลดราคา จำนวน ประเภทสินค้ำ จำนวนเงินที่ลดราคา วันที่และครั้งที่ของการประชุมคณะกรรมการดำเนินการที่มีมติให้ลดราคา

การตีราคาสินค้ำคงเหลือ

1) **ราคาทุน** หมายถึง ราคาซื้อสินค้ำรวมค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อและการขนส่งสินค้ำจนสินค้ำนั้นพร้อมที่จะขายได้ ราคาทุนของสินค้ำคงเหลือแต่ละลักษณะ มีดังนี้

(1) **สินค้ำสำเร็จรูป** ประกอบด้วย ราคาซื้อ ต้นทุนการผลิต ค่าขนส่ง รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการซื้อสินค้ำที่ทำให้สินค้ำคงเหลืออยู่ในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

(2) **สินค้ำระหว่างผลิต** ประกอบด้วย ต้นทุนที่ใช้ไปสำหรับสินค้ำที่อยู่ระหว่างการผลิต ได้แก่ ค่าวัตถุดิบโดยตรงที่ใช้ในการผลิต ค่าแรงงานโดยตรงที่ใช้ในการผลิต และค่าใช้จ่ายในการผลิตทั้งส่วนที่คงที่และผันแปร

(3) **วัตถุดิบ** หมายถึง ราคาซื้อ ค่าขนส่ง รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการซื้อวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต

(4) **ต้นทุนงานให้บริการที่ยังไม่รับรู้รายได้** ประกอบด้วย ค่าแรงงาน และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวกับบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการให้บริการ รวมทั้งบุคลากรที่ควบคุมและดูแล และค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการ

วิธีคำนวณราคาทุนของสินค้ำคงเหลือสภาพปกติ อาจเลือกคำนวณได้ 2 วิธีดังกล่าวข้างต้น มีดังนี้

วิธีที่ 1 วิธีเข้าก่อนออกก่อน (First – In First – Out : FIFO) หมายถึง สินค้ำที่ซื้อหรือผลิตขึ้นก่อนจะถูกขายออกไปก่อน ดังนั้น สินค้ำที่เหลืออยู่จะเป็นสินค้ำที่ซื้อหรือผลิตครั้งหลังสุดย้อนขึ้นไปตามลำดับ

ตัวอย่างที่ 3.10 รายการสินค้ำคงเหลือ (ปุ๋ย 15-15-15) และรายการซื้อสินค้ำในระหว่างเดือนธันวาคม 25x1 มีดังนี้

ธ.ค. 1	ปุ๋ยคงเหลือ	300	กระสอบ	กระสอบละ	200 บาท	60,000 บาท
ธ.ค. 2	ขาย	200	กระสอบ	กระสอบละ	280 บาท	56,000 บาท
ธ.ค. 3	ซื้อ	400	กระสอบ	กระสอบละ	200 บาท	80,000 บาท
ธ.ค. 15	ซื้อ	200	กระสอบ	กระสอบละ	220 บาท	44,000 บาท
ธ.ค. 18	ขาย	200	กระสอบ	กระสอบละ	290 บาท	58,000 บาท
ธ.ค. 24	ซื้อ	100	กระสอบ	กระสอบละ	210 บาท	21,000 บาท

ธ.ค. 29 ขาย 100 กระสอบ กระสอบละ 250 บาท 25,000 บาท
 ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x1 มีปุ๋ยคงเหลือ 500 กระสอบ ราคาปุ๋ยคงเหลือ คำนวณได้ดังนี้
 สินค้าที่ซื้อวันที่ 24 ธ.ค. 100 กระสอบ กระสอบละ 210 บาท 21,000 บาท
 สินค้าที่ซื้อวันที่ 15 ธ.ค. 200 กระสอบ กระสอบละ 220 บาท 44,000 บาท
 สินค้าที่ซื้อวันที่ 3 ธ.ค. 200 กระสอบ กระสอบละ 200 บาท 40,000 บาท
 สินค้าคงเหลือ 500 กระสอบ 105,000 บาท

ข้อมูลในทะเบียนสินค้า เป็นดังนี้

ทะเบียนสินค้า

รหัส.....0000101
 ชื่อสินค้า.....ปุ๋ยสูตร 15-15-15
 ประเภท.....ปุ๋ย

ชนิด.....20 ก.ก. : กระสอบ.....

วัน เดือน ปี	รับ			จ่าย			ยอดคงเหลือ			หมายเหตุ
	ปริมาณ	ราคา ต่อ หน่วย	จำนวน เงิน	ปริมาณ	ราคา ต่อ หน่วย	จำนวน เงิน	ปริมาณ	ราคา ต่อ หน่วย	จำนวน เงิน	
25x1 ธ.ค. 1							300	200	60,000	
2				200	200	40,000	100	200	20,000	
3	400	200	80,000				500	200	100,000	
15	200	220	44,000				500 200	200 220	100,000 44,000	
18				200	200	40,000	300 200	200 220	60,000 44,000	
24	100	210	21,000				300 200 100	200 220 210	60,000 44,000 21,000	
29				100	200	20,000	200 200 100	200 220 210	40,000 44,000 21,000	

วิธีที่ 2 วิธีราคาทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weighted Average) หมายถึง วิธีการคำนวณราคาทุนของสินค้าคงเหลือโดยใช้ราคาของสินค้าที่มีเพื่อขาย (ราคาทุนสินค้าคงเหลือยกมา บวกด้วย ราคาทุนสินค้าที่ซื้อหรือผลิตได้) แล้วหารด้วยจำนวนหน่วยสินค้าที่มีเพื่อขาย (จำนวนหน่วยสินค้าคงเหลือยกมา บวกด้วยจำนวนหน่วยสินค้าที่ซื้อหรือจำนวนหน่วยสินค้าที่ผลิตได้) ซึ่งวิธีการคำนวณถัวเฉลี่ยอาจคำนวณแบบต่อเนื่องเป็นระยะๆ ไป หรือคำนวณทุกครั้งที่ได้รับสินค้า หรือคำนวณ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี ซึ่งหากสหกรณ์เลือกใช้วิธีการคำนวณราคาทุนถัวเฉลี่ยของสินค้าด้วยวิธีใดแล้ว ให้ใช้วิธีนั้นอย่างสม่ำเสมอ

ทั้งนี้ การคำนวณราคาทุนตามวิธีเข้าก่อนออกก่อนหรือวิธีราคาทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักดังกล่าวข้างต้น เมื่อสหกรณ์เลือกใช้วิธีการคำนวณราคาทุนสินค้าคงเหลือวิธีใดวิธีหนึ่งสำหรับสินค้าประเภทใดแล้ว จะต้องใช้วิธีนั้นอย่างสม่ำเสมอ

2) **มูลค่าสุทธิที่จะได้รับ** หมายถึง ราคาที่คาดว่าจะขายได้ตามปกติของธุรกิจ หักค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่จำเป็นต้องจ่ายเพื่อให้ขายสินค้านั้นได้

ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่อาจถือเป็นต้นทุนสินค้าคงเหลือได้ หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ทำให้สินค้าคงเหลืออยู่ในสถานที่และสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเท่านั้น

สำหรับวิธีการเปรียบเทียบราคาสินค้าคงเหลือ ให้เปรียบเทียบราคาทุนกับราคารวมค่าสุทธิที่ได้รับแล้วแต่ราคาใดจะต่ำกว่า โดยการเปรียบเทียบราคาสินค้าแต่ละรายการแล้วบันทึกบัญชีสินค้าคงเหลือสิ้นปี ในสมุดรายวันทั่วไป ตามแต่ละกรณี ดังนี้

กรณีที่ 1 สินค้าคงเหลือตีราคาตามราคาทุนที่ต่ำกว่ามูลค่าสุทธิที่จะได้รับ ให้บันทึกสินค้าคงเหลือสิ้นปี บันทึกบัญชีโดย

เดบิต สินค้าคงเหลือ	xxx	
เครดิต ต้นทุนขาย		xxx
(บันทึกจำนวนเงินตามราคาทุน)		

กรณีที่ 2 สินค้าคงเหลือตีราคาตามราคารวมค่าสุทธิที่จะได้รับต่ำกว่าราคาทุน ให้บันทึกบัญชีโดย

1. บันทึกสินค้าคงเหลือสิ้นปี โดย

เดบิต สินค้าคงเหลือ	xxx	
เครดิต ต้นทุนขาย		xxx
(บันทึกจำนวนเงินตามราคาทุน)		

2. บันทึกผลขาดทุนจากการตีราคาสินค้ำลดลง โดย

เดบิต ขาดทุนจากการตีราคาสินค้ำลดลง	xxx	
เครดิต ค่าเผื่อมูลค้ำสินค้ำลดลง		xxx
(บันทึกจำนวนเงินเท่ากับผลต่างของราคาทุนกับมูลค้ำสุทธิที่จะได้รับ)		

บัญชีขาดทุนจากการตีราคาสินค้ำลดลง ถือเป็นค่าใช้จ่ายให้แสดงรายการใน งบกำไรขาดทุน

บัญชีค่าเผื่อมูลค้ำสินค้ำลดลง เป็นบัญชีปรับมูลค้ำสินค้ำคงเหลือ ให้นำไปหักจากบัญชีสินค้ำคงเหลือ โดยแสดงรายการยอดสุทธิไว้ในงบแสดงฐานะการเงิน

3. หากในปีต่อมาสินค้ำคงเหลือที่ตีราคาลดลงในปีก่อน กลับมีมูลค้ำสุทธิที่จะได้รับสูงขึ้น ให้กลับรายการบัญชีค่าเผื่อมูลค้ำสินค้ำลดลงเป็นกำไรจากการตีราคาสินค้ำเพิ่มขึ้น

เดบิต ค่าเผื่อมูลค้ำสินค้ำลดลง	xxx	
เครดิต กำไรจากการตีราคาสินค้ำเพิ่มขึ้น		xxx

ตัวอย่างที่ 3.11 ณ วันสิ้นปีทางบัญชี วันที่ 31 ธันวาคม 25x1 สหกรณ์ มีรายละเอียดสินค้ำคงเหลือดังนี้

หน่วย: บาท

ชนิดสินค้ำ	จำนวน กระสอบ	ราคาทุน	มูลค้ำ สุทธิที่ จะได้รับ	ราคาทุนหรือ มูลค้ำสุทธิที่ จะได้รับที่ต่ำกว่า	ค่าเผื่อมูลค้ำ สินค้ำลดลง
ปุ๋ยสูตร 16 -20 -0	10 กระสอบ	2,000	2,200	2,000	-
ปุ๋ยสูตร 15 -15 -15	20 กระสอบ	<u>6,000</u>	5,600	<u>5,600</u>	<u>400</u>
รวม		<u>8,000</u>		<u>7,600</u>	<u>400</u>

สินค้ำคงเหลือสิ้นปี เปรียบเทียบจากราคาทุนกับมูลค้ำสุทธิที่จะได้รับของสินค้ำคงเหลือแต่ละรายการ บันทึกบัญชีโดย

- บันทึกสินค้าคงเหลือสิ้นปีด้วยราคาทุน

เดบิต สินค้าคงเหลือ	8,000	
เครดิต ต้นทุนขาย		8,000

- สินค้าคงเหลือมีราคามูลค่าสุทธิที่จะได้รับต่ำกว่าราคาทุน จึงเกิดผลขาดทุนจากการตีราคาสินค้าลดลง ให้บันทึกผลขาดทุนจากการตีราคาสินค้าลดลง ซึ่งได้จากผลต่างระหว่างราคาทุนกับมูลค่าสุทธิที่จะได้รับที่ต่ำกว่าเท่ากับ 400 บาท (8,000 - 7,600) บันทึกบัญชีโดย

เดบิต ขาดทุนจากการตีราคาสินค้าลดลง	400	
เครดิต ค่าเมื่อมูลค่าสินค้าลดลง		400

สินค้าคงเหลือสภาพเสื่อมชำรุด แบ่งออกได้เป็น 2 กรณี

กรณีที่ 1 สินค้าคงเหลือสภาพเสื่อมชำรุดที่ยังสามารถขายได้ หมายถึง สินค้าที่มีสภาพชำรุดแต่ยังสามารถขายได้ โดยอาจจะขายในราคาที่ลดลง หรืออาจจะต้องขายในราคาที่ต่ำกว่าราคาทุน สินค้าเสื่อมชำรุดลักษณะนี้ ไบโตรวจับสินค้าให้แยกออกไว้ต่างหากอีก 1 ชุด ไม่รวมกับไบโตรวจับสินค้าคงเหลือสภาพปกติ และคณะกรรมการจะต้องเป็นผู้กำหนดราคาขายว่าควรจะขายสินค้าเสื่อมชำรุดในราคาหน่วยละเท่าใด และให้บันทึกสินค้าคงเหลือในราคาทุนและบันทึกผลขาดทุนจากการตีราคาสินค้าลดลง บันทึกบัญชีโดย

(1) บันทึกสินค้าคงเหลือในราคาทุน

เดบิต สินค้าคงเหลือ	xxx	
เครดิต ต้นทุนขาย		xxx
(บันทึกจำนวนเงิน = ราคาทุน)		

(2) บันทึกผลขาดทุนจากการตีราคาสินค้าลดลง

เดบิต ขาดทุนจากการตีราคาสินค้าลดลง	xxx	
เครดิต ค่าเมื่อมูลค่าสินค้าลดลง		xxx

ตัวอย่างที่ 3.12 ณ วันสิ้นปีทางบัญชี วันที่ 31 ธันวาคม 25x1 คณะกรรมการตรวจนับสินค้าคงเหลือ มีมติให้ตีราคาสินค้าเสื่อมชำรุดที่ยังมีสภาพขายได้ จำนวน 2 รายการ ดังนี้

1) ปู่ยน้ำ ขนาด ½ ลิตร จำนวน 12 ขวด ราคาทุนขวดละ 15 บาท ราคาที่คาดว่าจะขายได้ เนื่องจากเสื่อมสภาพ ตีราคาขวดละ 10 บาท

2) ยาฆ่าแมลง จำนวน 20 กล่อง ราคาทุนกล่องละ 20 บาท ราคาที่คาดว่าจะขายได้เนื่องจากเสื่อมสภาพ ตีราคากล่องละ 15 บาท

การปรับปรุงรายการบัญชี

(1) จัดทำใบโอนบัญชี คำนวณมูลค่าสินค้าจากใบตรวจนับสินค้าสภาพเสื่อมชำรุด ดังนี้

	จำนวน	ราคาทุน	มูลค่าสุทธิที่จะได้รับ	มูลค่าสินค้าคงเหลือ	ค่าเผื่อมูลค่าสินค้านำลดลง
ปู่ยน้ำ	12 ขวด	$15 \times 12 = 180$	$10 \times 12 = 120$	$10 \times 12 = 120$	60
ยาฆ่าแมลง	20 กล่อง	$20 \times 20 = 400$	$15 \times 20 = 300$	$15 \times 20 = 300$	400
	รวม	<u>580</u>		<u>420</u>	<u>160</u>

(2) บันทึกบัญชีในสมุดรายวันทั่วไป ดังนี้

(2.1) บันทึกสินค้าคงเหลือเท่ากับราคาทุน

เดบิต สินค้าคงเหลือ	580	
เครดิต ต้นทุนขาย		580

(2.2) บันทึกผลต่างระหว่างราคาทุนของสินค้าคงเหลือกับมูลค่าสุทธิที่จะได้รับ ดังนี้

เดบิต ขาดทุนจากการตีราคาสินค้านำลดลง	160	
เครดิต ค่าเผื่อมูลค่าสินค้านำลดลง		160

กรณีที่ 2 สินค้าคงเหลือสภาพเสื่อมชำรุดที่ไม่สามารถขายได้ ต้องตัดจำหน่ายออกจากบัญชี เนื่องจากไม่สามารถนำไปขายหรือใช้งานต่อไป ซึ่งการตัดจำหน่ายต้องได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการดำเนินการก่อน จึงจะบันทึกบัญชีตัดสินค้าสภาพเสื่อมชำรุดดังกล่าวออกจากบัญชีได้ และให้รับรู้เป็นค่าเสียหายจากสินค้าเสื่อมสภาพตัดบัญชี บันทึกบัญชีโดย

เดบิต ค่าเสียหายจากสินค้าเสื่อมสภาพตัดบัญชี	xxx	
เครดิต สินค้าคงเหลือเสื่อมสภาพเสียหายตัดบัญชี		xxx

ในการปิดบัญชีประจำปี ให้โอนปิดบัญชีสินค้าคงเหลือเสื่อมสภาพเสียหายตัดบัญชีไปยังบัญชีต้นทุนขาย เพื่อแสดงเป็นรายการหักสินค้าที่มีเพื่อขาย โดยแสดงไว้ก่อนการหักสินค้าคงเหลือสิ้นปี ส่วนบัญชีค่าเสียหายจากสินค้าเสื่อมสภาพตัดบัญชี แสดงรายการในงบกำไรขาดทุนเป็นค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ

ตัวอย่างที่ 3.13 ณ วันสิ้นปีทางบัญชี วันที่ 31 ธันวาคม 2551 คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ได้มีมติให้ตัดสินค้าเสื่อมสภาพเสียหายจนไม่สามารถขายได้ จำนวน 3 รายการ ดังนี้

1) ข้าวสาร ขนาด 5 ก.ก. จำนวน 2 ถุง ราคาทุนถุงละ 100 บาท เป็นเงิน	200 บาท
2) น้ำปลา ขนาด 1 ลิตร จำนวน 12 ขวด ราคาทุนขวดละ 10 บาท เป็นเงิน	120 บาท
3) น้ำตาลทราย ขนาด 1 ก.ก. จำนวน 20 ถุง ราคาทุนถุงละ 12 บาท เป็นเงิน	<u>240 บาท</u>
	<u>560 บาท</u>

การปรับปรุงรายการบัญชี

1. จัดทำใบโอนบัญชี บันทึกรายการในสมุดรายวันทั่วไป และผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภท บันทึกบัญชีโดย

เดบิต ค่าเสียหายจากสินค้าเสื่อมสภาพตัดบัญชี	560	
เครดิต สินค้าคงเหลือเสื่อมสภาพเสียหายตัดบัญชี		560

2. ปิดบัญชีประจำปีโดยโอนปิดบัญชีสินค้าคงเหลือเสื่อมสภาพตัดบัญชี ไปบัญชีต้นทุนขาย บันทึกบัญชีโดย

เดบิต สินค้าคงเหลือเสื่อมสภาพเสียหายตัดบัญชี	560	
เครดิต ต้นทุนขาย		560

อนึ่ง สหกรณ์ตัดสินค้าเสื่อมชำรุดออกจากบัญชีสินค้าคงเหลือในกรณีสหกรณ์จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม สหกรณ์จะตัดสินค้าออกจากบัญชีสินค้าคงเหลือได้เมื่อได้ทำลายสินค้าแล้ว ทั้งนี้ ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ และประมวลรัษฎากรโดยแจ้งให้พนักงานประเมินภาษีอากรทราบล่วงหน้า 30 วัน เพื่อจะได้ร่วมรับทราบและรู้เห็นในการทำลาย รวมทั้งเชิญผู้สอบบัญชีไปเป็นพยานในการทำลาย พร้อมรับรองเป็นลายลักษณ์อักษรแนบงบแสดงฐานะการเงินไว้ด้วย

กิจกรรม 3.1.4

1. จงอธิบายการตรวจนับสินค้าคงเหลือจะต้องไม่นับสินค้าประเภทใด รวมเป็นสินค้าคงเหลือ
2. ณ วันสิ้นปี สหกรณ์ตรวจนับสินค้าคงเหลือ มีสินค้าคงเหลือ ดังนี้

	จำนวน	ราคาทุน	ราคาที่สามารถขายได้
ปุ๋ย สูตร 15 15 15	120 ถุง	270 บาท	300 บาท
ข้าวสาร	250 ถุง	190 บาท	180 บาท

ให้บันทึกบัญชีสินค้าคงเหลือ ณ วันสิ้นปี

(โปรดทำกิจกรรม 3.1.4 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 3.1 เรื่องที่ 3.1.4)

แผนการสอนตอนที่ 3.2

งบทดลองและการปิดบัญชีของสหกรณ์

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 3.2 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

- 3.2.1 งบทดลองของสหกรณ์
- 3.2.2 การปิดบัญชีของสหกรณ์

แนวคิด

1. งบทดลองของสหกรณ์เป็นรายงานทางการเงินที่สหกรณ์จัดทำขึ้นเพื่อแสดงยอดคงเหลือของบัญชีต่างๆ ทุกบัญชีในบัญชีแยกประเภทของสหกรณ์วันหนึ่งวันใด ซึ่งงบทดลองที่จัดทำขึ้นยอดรวมของจำนวนเงินในบัญชีที่มียอดคงเหลือเดบิตต้องเท่ากับยอดคงเหลือเครดิตเสมอ การจัดทำงบทดลองเพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการจัดทำงบการเงินในรูปแบบการรายงาน และรายงานความเคลื่อนไหวในการดำเนินงาน ซึ่งการจัดทำงบทดลองได้เป็น 2 ประเภท คือ งบทดลองประจำเดือน และงบทดลองประจำปี การจัดทำงบทดลองประจำปีเป็นการนำงบทดลองประจำเดือนเมื่อสิ้นสุดปีทางบัญชี และรายการปรับปรุงบัญชีมาบันทึกแล้วหาผลกระทบของยอดคงเหลือ เพื่อออกงบการเงิน ได้แก่ งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน งบต้นทุนขาย/บริการ และงบต้นทุนการผลิต การจัดทำงบทดลองยอดรวมด้านเดบิตและด้านเครดิตต้องเท่ากัน เมื่องบทดลองไม่เท่ากันจะต้องค้นหาข้อผิดพลาดให้เท่ากัน
2. การปิดบัญชีของสหกรณ์ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี สหกรณ์จะต้องปิดบัญชีรายได้และค่าใช้จ่ายเพื่อทราบผลการดำเนินงานว่าสหกรณ์มีกำไรหรือขาดทุน รวมทั้งหายอดคงเหลือยกไปของบัญชีสินทรัพย์ หนี้สิน และทุนของสหกรณ์ในงวดบัญชีถัดไป

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 3.2.1 “ความหมาย ประเภทงบทดลองของสหกรณ์ และขั้นตอนการจัดทำงบทดลองประจำปี” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายความหมาย ประเภทงบทดลองของสหกรณ์ และขั้นตอนการจัดทำงบทดลองประจำปีของสหกรณ์ได้
2. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 3.2.2 “การปิดบัญชีของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายความหมาย รายการปิดบัญชีของสหกรณ์ และขั้นตอนการปิดบัญชีของสหกรณ์ได้

เรื่องที่ 3.2.1

งบทดลองของสหกรณ์

เมื่อสหกรณ์บันทึกรายการเงินตามเอกสารประกอบการบัญชีลงในสมุดบันทึกรายการขั้นต้น แล้วผ่านรายการไปยังบัญชีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในสมุดบันทึกรายการชั้นปลาย (สมุดบัญชีแยกประเภท บัญชีย่อยและทะเบียนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง) เมื่อสิ้นงวดบัญชีหรือเมื่อสหกรณ์ต้องการทราบผลการดำเนินงาน สหกรณ์จะรวบรวมรายการบัญชีในบัญชีแยกประเภททุกบัญชีเพื่อจัดทำงบทดลอง โดยแสดงจำนวนเงินจากยอดคงเหลือ ซึ่งสามารถทราบได้ทันทีโดยดูจากช่องยอดคงเหลือครั้งสุดท้ายในบัญชีเหล่านั้น ด้านเดบิตหรือด้านเครดิต ณ วันใดวันหนึ่งของบัญชีในบัญชีแยกประเภท ซึ่งบัญชีประเภทสินทรัพย์โดยทั่วไปจะมียอดคงเหลือเดบิต ส่วนบัญชีหนี้สินและทุนของสหกรณ์จะมียอดคงเหลือเครดิต สำหรับบัญชีรายได้จะมียอดแสดงด้านเครดิต และบัญชีค่าใช้จ่ายจะมียอดแสดงด้านเดบิต ก่อนที่ศึกษางบทดลองของสหกรณ์ให้นักศึกษาศึกษาความหมายของงบทดลองของสหกรณ์ ประเภทงบทดลองของสหกรณ์ ขั้นตอนการจัดทำงบทดลองประจำปี และการค้นหาข้อผิดพลาดเมื่องบทดลองไม่ลงตัว

1. ความหมายของงบทดลองของสหกรณ์

งบทดลอง (Trial Balance) ของสหกรณ์ หมายถึง รายงานทางการเงินที่สหกรณ์จัดทำขึ้นเพื่อแสดงยอดคงเหลือของบัญชีต่างๆ ทุกบัญชีในบัญชีแยกประเภทของสหกรณ์วันหนึ่งวันใด โดยรวบรวมบัญชีที่มียอดคงเหลือด้านเดบิตไว้พวกหนึ่ง และบัญชีที่มียอดคงเหลือด้านเครดิตไว้อีกพวกหนึ่ง งบทดลองที่จัดทำขึ้นยอดรวมจำนวนเงินของบัญชีที่มียอดคงเหลือเดบิตและยอดคงเหลือเครดิตเท่ากันเสมอ

การจัดทำงบทดลองของสหกรณ์นั้นจะจัดทำขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการรายงาน เช่น งบทดลองประจำเดือนเพื่อนำข้อมูลทางบัญชีเสนอคณะกรรมการดำเนินการได้ทราบความเคลื่อนไหวในการดำเนินงานประจำเดือน และช่วยในการพิสูจน์ความถูกต้องของการบันทึกบัญชีตามหลักการบัญชีคู่ได้มีการบันทึกรายการด้านเดบิตและด้านเครดิตด้วยจำนวนเงินที่เท่ากันทุกครั้งที่มีรายการทางการเงินเกิดขึ้น เป็นต้น

2. ประเภทงบทดลองของสหกรณ์

งบทดลองเป็นการสรุปยอดในบัญชีต่างๆ และพิสูจน์ความถูกต้องของการบันทึกรายการค้า โดยรวบรวมยอดคงเหลือของบัญชีแยกประเภททุกบัญชีไว้ที่เดียวกัน เพื่อให้ง่ายและสะดวกในการจัดทำงบการเงินให้เป็นไปอย่างถูกต้อง งบทดลองแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 งบทดลองประจำเดือน

2.2 งบทดลองประจำปี

2.1 งบทดลองประจำเดือน เป็นงบทดลองที่สหกรณ์หายอดคงเหลือในบัญชีต่างๆ ที่อยู่ในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไปทุกสิ้นเดือน เพื่อให้ฝ่ายจัดการใช้เป็นข้อมูลนำเสนอต่อคณะกรรมการดำเนินการ ในการประชุมประจำเดือน คณะกรรมการดำเนินการจะได้พิจารณารายการบัญชีทุกรายการ รวมทั้งรายการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับเงินสดและรายการบัญชีที่ไม่เกี่ยวข้องกับเงินสดที่เกิดขึ้นในระหว่างเดือน เพื่อใช้ในการบริหารงาน โดยมีรูปแบบงบทดลองประจำเดือน เป็นดังนี้

สหกรณ์.....จำกัด

งบทดลอง

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลำดับ ที่	ชื่อบัญชี	หน้า บัญชี	ยอดยกมา		รายการระหว่าง เดือน/งวด/ปี		ยอดคงเหลือ	
			เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต
	รวม							

ขั้นตอนการจัดทำงบทดลองประจำเดือน

- เขียนหัวงบทดลองกึ่งกลางกระดาษ ประกอบด้วยรายละเอียด 3 บรรทัด คือ บรรทัดแรกบันทึกชื่อสหกรณ์ บรรทัดที่สองบันทึกคำว่า “งบทดลอง” และบรรทัดที่สามบันทึกวัน เดือน ปี ให้ใช้ ณ วันสิ้นเดือน สิ้นงวด หรือวันสิ้นปีทางบัญชี
- เขียนลำดับที่ของรายการบัญชีเรียงตามลำดับ เพื่อทราบจำนวนบัญชีในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป
- เขียนชื่อบัญชีต่างๆ ในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไปทุกบัญชีโดยเรียงตามประเภทบัญชี คือ สินทรัพย์ หนี้สิน ทุน รายได้ และค่าใช้จ่าย
- บันทึกจำนวนเงินยอดคงเหลือยกมาต้นเดือน/ต้นงวด/ต้นปีของบัญชีแยกประเภทแต่ละบัญชีมาใส่ให้ตรงกับชื่อบัญชี โดยใส่ยอดคงเหลือจำนวนเงินด้านเดบิตหรือด้านเครดิตเพียงด้านเดียวตามที่ปรากฏในบัญชีแยกประเภทแต่ละบัญชีให้ถูกต้อง เขียนหน้าบัญชีของแต่ละบัญชีที่ปรากฏในสมุดบัญชีแยกประเภท
- บันทึกจำนวนเงินผลรวมของรายการที่เกิดขึ้นระหว่างเดือนหรือระหว่างงวดหรือระหว่างปี โดยแสดงจำนวนที่เพิ่มหรือลด ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่เคลื่อนไหวแต่ละบัญชี ทั้งด้านเดบิตและด้านเครดิต ซึ่งหากบัญชีใดมีรายการเคลื่อนไหวทั้งด้านเดบิตและด้านเครดิต จะปรากฏจำนวนเงินทั้งสองเดบิตและเครดิต

6) บันทึกจำนวนเงินยอดคงเหลือ ณ วันสิ้นเดือน/สิ้นงวด/สิ้นปีที่จัดทำบทดลอง ซึ่งจะ
เป็นผลลัพธ์ที่ได้จากยอดคงเหลือยกมา บวกหรือหักด้วยรายการที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงระหว่างเดือน หรือ
ระหว่างงวด หรือระหว่างปี โดยแต่ละบัญชีจะมียอดคงเหลือจำนวนเงินด้านเดบิตหรือเครดิตเพียงด้านเดียว
ซึ่งตรงกับยอดคงเหลือตามบัญชีแยกประเภท ซึ่งโดยปกติบัญชีประเภทสินทรัพย์จะมียอดคงเหลือทางด้าน
เดบิต ประเภทหนี้สินมียอดคงเหลือด้านเครดิต ประเภททุนมียอดคงเหลือด้านเครดิต ประเภทรายได้มี
ยอดคงเหลือด้านเครดิต และประเภทค่าใช้จ่ายมียอดคงเหลือด้านเดบิต

7) รวมยอดคงเหลือด้านเดบิตและยอดคงเหลือด้านเครดิต ซึ่งยอดรวมทั้งสองด้านต้องเท่ากัน
เรียกว่า “งบทดลองลงตัว”

ตัวอย่างที่ 3.14 งบทดลองประจำเดือนของสหกรณ์การเกษตรตัวอย่าง จำกัด

สหกรณ์การเกษตรตัวอย่าง จำกัด

งบทดลอง

วันที่ 30 เมษายน 25x1

หน่วย: บาท

ลำดับ ที่	ชื่อบัญชี	หน้า บัญชี	ยอดยกมา (1 เม.ย. 25x1)		รายการระหว่างปี 1 เดือน		ยอดคงเหลือ (30 เม.ย. 25x1)	
			เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต
1	เงินสด	12	18,000		66,000	28,000	56,000	
2	เงินฝากธนาคาร-ออมทรัพย์	19	25,000		25,000	3,000	47,000	
3	ลูกหนี้การค้า	21	45,000				45,000	
4	ลูกหนี้เงินกู้	23	460,000				460,000	
5	ดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับ	28	28,000				28,000	
6	สินค้างเหลือต้นปี	30	40,000				40,000	
7	สินค้างเหลือ(ข้าวสาร) ต้นปี	31	20,000				20,000	
8	เครื่องเขียนแบบพิมพ์	35	2,000				2,000	
9	ที่ดิน	36	150,000				150,000	
10	ลานคอนกรีต	37	270,000				270,000	
11	ค่าเสื่อมราคาสะสม-ลานคอนกรีต	38		225,000				225,000
12	ฉาง	39	240,000				240,000	
13	ค่าเสื่อมราคาสะสม-ฉาง	40		192,000				192,000
14	เครื่องจักร	41	86,000				86,000	
15	ค่าเสื่อมราคาสะสม-เครื่องจักร	42		35,000				35,000

ตาราง (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อบัญชี	หน้า บัญชี	ยอดยกมา (1 เม.ย. 25x1)		รายการระหว่างปี 1 เดือน		ยอดคงเหลือ (30 เม.ย.25x1)	
			เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต
16	เจ้าหนี้ค่าข้าวเปลือก	43		120,000		60,000		180,000
17	ค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์	45		10,000	10,000			-
18	ทุนเรือนหุ้น	50		430,000		1,000		431,000
19	ทุนสำรอง	51		286,000				286,000
20	ทุนสาธารณประโยชน์	52		11,000				11,000
21	เงินปันผลจ่าย	53						-
22	กำไรสุทธิต้นปี	54		75,000				75,000
23	ดอกเบี้ยรับเงินให้กู้	55						-
24	ขายสินค้า	57				20,000		20,000
25	ขายข้าวสาร	59				26,000		26,000
26	ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร	61				100		100
27	ค่าธรรมเนียมแรกเข้า	63				200		200
28	ซื้อข้าวเปลือก	65			25,000		25,000	
29	ซื้อสินค้า	66			3,000		3,000	
30	ค่าใช้จ่าย-รวบรวม	67			1,000		1,000	
31	เงินเดือน-แปรรูป	68			3,000		3,000	
32	ค่าใช้จ่าย-แปรรูป	69			1,000		1,000	
33	เงินเดือน-สำนักงาน	70			3,000		3,000	
34	ค่าเบี้ยประชุมกรรมการ	71			500		500	
35	ค่าเบี้ยเลี้ยงพาหนะ	73			300		300	
36	ค่าน้ำ - ค่าไฟฟ้า	74			300		300	
37	ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	75			200		200	
รวม			1,384,000	1,384,000	138,300	138,300	1,481,300	1,481,300

2.2 งบทดลองประจำปี เป็นงบทดลองที่จัดทำขึ้นเมื่อสิ้นปีทางบัญชีโดยจะนำงบทดลองประจำเดือน เดือนสิ้นสุดปีทางบัญชีจัดทำงบทดลองประจำปี พร้อมทั้งปรับปรุงรายการบัญชี ณ วันสิ้นปี ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วหัวข้อเรื่อง 3.1.2 และหัวข้อเรื่อง 3.1.3 เมื่อสหกรณ์ได้ลงรายการปรับปรุงและผ่านไปบัญชีแยกประเภทแล้ว จะทำงบทดลองขึ้นใหม่ เพื่อให้แน่ใจว่าได้ลงรายการถูกต้องทั้งด้านเดบิตและเครดิตในจำนวนที่เท่ากัน

การจัดทำงบทดลองประจำปี สหกรณ์ส่วนใหญ่จะใช้งบทดลองช่วยในการจัดทำงบการเงิน ซึ่งการจัดทำงบทดลองนี้อาจเพิ่มช่องตามประเภทของสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจ เช่น สหกรณ์ประเภทออมทรัพย์ งบการเงินที่สหกรณ์จัดทำ คือ งบแสดงฐานะการเงิน และงบกำไรขาดทุน ส่วนสหกรณ์ประเภทอื่นนอกจากการดำเนินธุรกิจการให้เงินกู้แก่สมาชิกแล้ว ยังดำเนินธุรกิจการจัดหาสินค้ามาจำหน่าย การรวบรวมผลิตผล และแปรรูป นอกจากงบแสดงฐานะการเงินและงบกำไรขาดทุนแล้วยังต้องจัดทำต้นทุนการผลิต และงบต้นทุนขายเพิ่มขึ้น ดังนั้นงบทดลองจะมีที่ช่องขึ้นอยู่กับลักษณะการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

ช่องต่างๆ ในกระดาษทำการงบทดลองประจำปีเพื่อการจัดทำงบการเงิน อาจแบ่งได้เป็น

1. งบทดลองก่อนปรับปรุงรายการ ช่องเดบิตและช่องเครดิต
2. รายการปรับปรุงบัญชี ช่องเดบิตและช่องเครดิต
3. งบทดลองหลังปรับปรุงรายการ ช่องเดบิตและช่องเครดิต
4. งบต้นทุนการผลิต ช่องเดบิตและช่องเครดิต
5. งบต้นทุนขาย ช่องเดบิตและช่องเครดิต
6. งบกำไรขาดทุน ช่องเดบิตและช่องเครดิต
7. งบแสดงฐานะการเงิน ช่องเดบิตและช่องเครดิต

รูปแบบของกระดาษทำการงบทดลองในการจัดทำงบการเงิน เป็นดังนี้

สหกรณ์..... จำกัด
 งบทดลอง
 สำหรับปีสิ้นสุดวันที่.....

หน่วย: บาท

ชื่อบัญชี	งบทดลองก่อนปรับปรุง		รายการปรับปรุง		งบทดลองหลังปรับปรุง		งบต้นทุนการผลิต		งบต้นทุนขาย		งบกำไรขาดทุน		งบแสดงฐานะการเงิน	
	เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต

3. ขั้นตอนการจัดทำงบทดลองประจำปี

3.1 คัดลอกรายการงบทดลองประจำเดือนที่เป็นเดือนสิ้นสุดปีทางบัญชี ไว้ในช่องงบทดลองก่อนปรับปรุงรายการ หรือนำยอดคงเหลือของทุกๆ บัญชี ณ วันสิ้นปีทางบัญชี ในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป มาบันทึกไว้ตามแต่ว่าบัญชีใดมียอดคงเหลือทางด้านเดบิต และบัญชีใดมียอดคงเหลือทางด้านเครดิต

3.2 นำตัวเลขรายการปรับปรุงบัญชีมาบันทึกในช่องรายการปรับปรุง ในแต่ละบัญชีที่เกี่ยวข้อง

3.3 หาผลกระทบของยอดคงเหลือของบัญชีต่างๆ จากช่องงบทดลองก่อนปรับปรุงรายการกับรายการปรับปรุงบัญชีนั้นๆ ในช่องรายการปรับปรุง แล้วนำตัวเลขมาบันทึกในช่องงบทดลองหลังปรับปรุงรายการ

3.4 นำตัวเลขรายการบัญชีที่เกี่ยวกับต้นทุนการผลิตจากช่องงบทดลองหลังปรับปรุงรายการ บันทึกในช่องงบต้นทุนการผลิต และนำรายการวัตถุประสงค์คงเหลือในวันสิ้นปีบันทึกลงในช่องเครดิตของช่องงบต้นทุนการผลิต พร้อมทั้งบันทึกการดังกล่าวนี้ในช่องเดบิตของช่องงบแสดงฐานะการเงิน

คำนวณหายอดรวมช่องเดบิต และยอดรวมช่องเครดิต ผลต่างของยอดรวมทั้งสองด้าน คือ ต้นทุนการผลิตให้นำผลต่างดังกล่าวบันทึกในช่องเครดิตของช่องงบต้นทุนการผลิต พร้อมทั้งบันทึกการเดียวกันนี้ในช่องเดบิตของช่องงบต้นทุนขาย

3.5 นำตัวเลขรายการบัญชีที่เกี่ยวกับต้นทุนขายจากช่องงบทดลองหลังปรับปรุงรายการบันทึกในช่องงบต้นทุนขาย และนำรายการสินค้าคงเหลือในวันสิ้นปีบันทึกลงในช่องเครดิตของช่องงบต้นทุนขาย พร้อมทั้งบันทึกการดังกล่าวนี้ในช่องเดบิตของช่องงบแสดงฐานะการเงิน

คำนวณหายอดรวมช่องเดบิต และยอดรวมช่องเครดิต ผลต่างของยอดรวมทั้งสองด้านคือ ต้นทุนขายให้นำผลต่างดังกล่าวบันทึกในช่องเครดิตของช่องงบต้นทุนขาย พร้อมทั้งบันทึกการเดียวกันนี้ในช่องเดบิตของช่องงบกำไรขาดทุน

3.6 นำตัวเลขรายการบัญชีรายได้และค่าใช้จ่าย จากช่องงบทดลองหลังปรับปรุงรายการบันทึกในช่องงบกำไรขาดทุน

รายได้ - ค่าใช้จ่าย	เท่ากับ	กำไรสุทธิ หรือ ขาดทุนสุทธิ
รายได้ > ค่าใช้จ่าย	ผลต่างเรียกว่า	กำไรสุทธิ
รายได้ < ค่าใช้จ่าย	ผลต่างเรียกว่า	ขาดทุนสุทธิ

คำนวณหายอดรวมช่องเดบิตและยอดรวมช่องเครดิต หากยอดรวมช่องเครดิตมากกว่ายอดรวมช่องเดบิต ผลต่างคือกำไรสุทธิให้นำผลต่างดังกล่าวบันทึกในช่องเดบิตของช่องงบกำไรขาดทุน พร้อมทั้งบันทึกการดังกล่าวนี้ในช่องเครดิตของช่องงบแสดงฐานะการเงิน

หากยอดรวมช่องเครดิตน้อยกว่ายอดรวมช่องเดบิต ผลต่างคือขาดทุนสุทธิให้นำผลต่างดังกล่าวบันทึกในช่องเครดิตของช่องงบกำไรขาดทุน พร้อมทั้งบันทึกการดังกล่าวนี้ในช่องเดบิตของช่องงบแสดงฐานะการเงิน

3.7 นำตัวเลขรายการบัญชีที่เกี่ยวกับสินทรัพย์ หนี้สินและทุนจากงบทดลองหลังปรับปรุงรายการบันทึกในช่องงบแสดงฐานะการเงิน คำนวณหายอดรวมช่องเดบิตและยอดรวมช่องเครดิต ซึ่งยอดรวมทั้งสองด้านจะต้องเท่ากัน หลังจากนำยอดกำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิตมารวมแล้ว

ตาราง (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อบัญชี	หน้า บัญชี	ยอดยกมา		รายการระหว่างปี		ยอดคงเหลือ		รายการปรับปรุง		ยอดคงเหลือปรับปรุง		ต้นทุนการเกิด		ต้นทุนขาย		มูลค่าราคาทุน		ยอดคงค้างสมาชิกเงิน	
			เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต
24	ขายสินค้า	57		100,000		100,000		100,000										100,000		
25	ขายข้าวสาร	59		120,000		120,000		120,000										120,000		
26	ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร	61		1,000		1,000		1,000										1,000		
27	ค่าธรรมเนียมแรกเข้า	63		800		800		800										800		
28	ซื้อข้าวเปลือก	65		100,000		100,000		100,000												
29	ซื้อสินค้า	66		60,000		60,000		60,000												
30	ค่าเสื่อมราคาตามเกณฑ์	76		-		-		-		32,000										32,000
31	ค่าเสื่อมราคา-ของ	76		-		-		-		47,999										47,999
32	ค่าใช้จ่าย-รวบรวม	67		4,000		4,000		4,000												
33	เงินเดือน-แปรรูป	68		20,000		20,000		20,000												
34	ค่าเสื่อมราคา-เครื่องจักร	76		-		-		-		17,200										
35	ค่าใช้จ่าย-แปรรูป	69		8,000		8,000		8,000												
36	เงินเดือน-สำนักงาน	70		15,000		15,000		15,000												15,000
37	ค่าเบี้ยประชุมกรรมการ	71		2,000		2,000		2,000												2,000
38	ค่าเบี้ยเลี้ยงพาหนะ	73		3,000		3,000		3,000												3,000
39	ค่าน้ำ - ค่าไฟฟ้า	74		2,800		2,800		2,800												2,800
40	ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	75		3,000		3,000		3,000												3,000
41	สินค้าคงเหลือปลายปี	30				-		-												5,000
42	สินค้าคงเหลือ-ข้าวเปลือก	31				-		-												50,000
43	ต้นทุนการผลิต	79				-		-												119,200
44	ต้นทุนขาย	80				-		-												214,200
45	กำไรสุทธิประจำปี	81				-		-												56,801
			1,384,000	1,384,000	1,426,800	1,426,800	1,773,800	1,773,800	99,199	99,199	1,872,999	1,872,999	169,200	169,200	219,200	219,200	376,800	376,800	1,553,000	1,553,000

4. การค้นหาข้อผิดพลาดเมื่องบทดลองไม่ลงตัว

ในการจัดทำงบทดลองเมื่อรวมยอดของบัญชีแยกประเภททุกรายการในสมุดแยกประเภททั่วไป หากปรากฏว่าผลรวมของยอดคงเหลือรายการบัญชีทั้งด้านเดบิตและด้านเครดิตเท่ากัน ก็อาจมีได้หมายความว่า การจัดทำบัญชีถูกต้องเสมอไป แต่มีข้อสังเกตว่าในกรณีต่อไปนี้ก็ยังเป็นผลให้งบทดลองลงตัว เช่น

- 1) การบันทึกรายการบัญชีผิดประเภท ด้วยจำนวนเงินที่เท่ากันทั้งด้านเดบิตและด้านเครดิต
- 2) การละเว้นไม่บันทึกรายการบัญชีด้วยจำนวนเงินที่เท่ากันทั้งด้านเดบิตและด้านเครดิต
- 3) การผ่านรายการบัญชีจากสมุดบันทึกรายการขั้นต้นไปสมุดบันทึกรายการขั้นปลายผิดพลาดโดยสลับด้านกัน ทั้งด้านเดบิตและด้านเครดิต ทำให้การกระทบยอดคงเหลือชดเชยกันเอง
- 4) การบันทึกตัวเลขผิดด้วยจำนวนเงินที่เท่ากัน ทั้งด้านเดบิตและด้านเครดิตการค้นหาข้อผิดพลาดเมื่องบทดลองไม่ลงตัวของสหกรณ์ มีดังนี้

หากงบทดลองที่จัดทำยอดรวมทั้งสองด้านไม่เท่ากันหรือเรียกว่างบทดลองไม่ลงตัว สหกรณ์สามารถค้นหาข้อผิดพลาดโดยการตรวจสอบตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

- 1) บวกเลขในงบทดลองใหม่
- 2) ตรวจสอบว่ายอดคงเหลือตามบัญชีแยกประเภทที่นำมาลงในงบทดลองถูกต้องหรือไม่ เช่น ลงตัวเลขสลับจำนวนกัน จาก 45 เป็น 54 หรือ 120 เป็น 210 เป็นต้น ก็จะทำให้งบทดลองไม่ลงตัว
- 3) ตรวจสอบว่ายอดคงเหลือตามบัญชีแยกประเภทที่นำมาลงในงบทดลองผิดด้านหรือไม่
- 4) ตรวจสอบว่าบัญชีแยกประเภทที่นำมาลงไว้ในงบทดลองครบถ้วนทุกบัญชีหรือไม่
- 5) ตรวจสอบว่าการคำนวณหายอดคงเหลือในบัญชีแยกประเภทแต่ละบัญชีนั้นถูกต้องตาม งบทดลองหรือไม่
- 6) ตรวจสอบว่าการผ่านรายการจากสมุดบันทึกรายการขั้นต้นไปบัญชีแยกประเภทที่เกี่ยวข้องด้วยจำนวนเงินที่ถูกต้องหรือไม่ และผ่านรายการไปช่องเดบิตหรือช่องเครดิตถูกต้องหรือไม่
- 7) ตรวจสอบว่าการบวกเลขในสมุดเงินสดถูกต้องหรือไม่

นอกจากนี้ ยังอาจค้นหาโดยใช้วิธีลัด ดังนี้

1) ให้หารผลต่างของยอดรวมด้านเดบิตกับยอดรวมด้านเครดิตด้วย 2 ได้ผลลัพธ์เท่าใดให้ตรวจสอบว่าบัญชีใดในงบทดลองมียอดคงเหลือเท่ากับผลลัพธ์นั้น ซึ่งข้อผิดพลาดนี้อาจเกิดจากการนำยอดคงเหลือในบัญชีมาลงในงบทดลองผิดด้าน เช่น ยอดรวมทางด้านเครดิตสูงกว่ายอดรวมทางด้านเดบิตอยู่ 1,000 บาท ให้ตรวจสอบว่าบัญชีใดที่มียอดคงเหลือเครดิต 500 บาท ซึ่งที่ถูกต้องแล้วบัญชีที่ลงผิดด้านนี้ควรปรากฏในงบทดลองด้านเดบิต เป็นต้น

2) ถ้ายอดรวมด้านเดบิตและยอดรวมด้านเครดิตต่างกันเป็นจำนวน 0.01, 0.10, 1.00, 10, 100 บาท ฯลฯ ข้อผิดพลาดนี้อาจเกิดจากการบวกหรือลบตัวเลขผิด ให้สอบทานการบวกเลขใหม่อีกครั้งหนึ่ง

3) ให้หารผลต่างของยอดรวมด้านเดบิตและยอดรวมด้านเครดิตด้วย 9 ถ้าหารได้ลงตัวและผลลัพธ์เป็นตัวเลขหลักเดียว แสดงว่าเขียนตัวเลขจำนวนเงินกลับกันในหลักหน่วยกับหลักสิบ เช่น 123 เป็น 132 (ต่างกันอยู่ 9 เท่ากับ 1) ถ้าผลลัพธ์เป็นตัวเลข 2 หลัก แสดงว่าเขียนตัวเลขจำนวนเงินกลับกันในหลักสิบกับหลักร้อย เช่น 123 เป็น 213 (ต่างกันอยู่ 90 หารด้วย 9 เท่ากับ 10) เช่นนี้ตามลำดับ

กิจกรรม 3.2.1

ต่อไปนี้เป็นงบทดลองของสหกรณ์การเกษตรศรีเมือง จำกัด สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x1

สหกรณ์การเกษตรศรีเมือง จำกัด
งบทดลอง
ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x1

ชื่อบัญชี	เดบิต	เครดิต
เงินสด	2,300	
เงินฝากธนาคาร	389,000	
ลูกหนี้เงินกู้	275,500	
ดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับ	46,000	
วัสดุสิ้นเปลือง	5,000	
สินค้าคงเหลือ	13,000	
ที่ดิน	246,000	
อาคาร	130,000	
ค่าเสื่อมราคาสะสม-อาคาร		26,500
เจ้าหนี้เงินกู้		150,000
ทุนเรือนหุ้น		367,000
ทุนสำรอง		320,000
ทุนสาธารณประโยชน์		211,000
ค่าธรรมเนียมแรกเข้า		3,000
ดอกเบี้ยรับเงินฝากธนาคาร		16,700
ขายสินค้า		319,000
ดอกเบี้ยเงินให้กู้		120,080
ซื้อสินค้า	299,000	
เงินเดือน	95,000	
ดอกเบี้ยจ่าย	2,250	
ค่าน้ำ	2,910	
ค่าไฟฟ้า	26,400	
ค่าโทรศัพท์	2,520	
	1,533,280	1,533,280

รายการปรับปรุงบัญชี

1. สหกรณ์ตรวจนับวัสดุคงเหลือเมื่อวันสิ้นปี มีจำนวน 1,000 บาท สิ้นค้าคงเหลือวันสิ้นปีจำนวน 20,000 บาท
2. วันสิ้นปี สหกรณ์คำนวณดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับได้จำนวน 55,000 บาท และคาดว่าจะไม่สามารถเรียกเก็บดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับจำนวน 20,000 บาท ซึ่งจะต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ณ วันสิ้นปี และสหกรณ์คาดว่าจะไม่สามารถเรียกเก็บหนี้จากลูกหนี้เงินกู้ จึงตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้ร้อยละ 5
3. ค่าเสื่อมราคาอาคารประจำปี 25x1 มีจำนวน 13,000 บาท
4. วันสิ้นปี สหกรณ์ยังไม่ได้จ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ให้แก่เจ้าหนี้จำนวน 3,000 บาท

- ให้ทำ:
1. รายการปรับปรุงบัญชีในสมุดรายวันทั่วไป
  2. งบทดลองประจำปี

(โปรดทำกิจกรรม 3.2.1 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 3.2 เรื่องที่ 3.2.1)

เรื่องที่ 3.2.2

การปิดบัญชีของสหกรณ์

เมื่อสหกรณ์ได้บันทึกรายการปรับปรุงบัญชีทั้งหมด ณ วันสิ้นปีทางบัญชี และผ่านรายการไปบัญชีแยกประเภทที่เกี่ยวข้องแล้ว จะทำการปิดบัญชีทุกบัญชีในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป และจัดทำงบการเงินประจำปี เพื่อให้ทราบฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของสหกรณ์ สำหรับรอบระยะเวลาบัญชีของปีนั้นๆ ซึ่งการปิดบัญชีประจำปีจะทำหลังจากการปรับปรุงบัญชีทั้งหมดแล้ว ให้นักศึกษาศึกษาความหมายการปิดบัญชีของสหกรณ์ รายการปิดบัญชีของสหกรณ์ และขั้นตอนการปิดบัญชี

1. ความหมายการปิดบัญชีของสหกรณ์

รายการปิดบัญชี (Closing Entry) หมายถึง การโอนบัญชีประเภทรายได้และค่าใช้จ่ายต่างๆ ซึ่งมีอยู่หลายบัญชี เข้าบัญชีต้นทุนการผลิต บัญชีต้นทุนขาย และบัญชีกำไรขาดทุน เพื่อคำนวณหาผลกำไรขาดทุนจากการดำเนินงาน ทั้งนี้ วิธีปิดบัญชีหมวดรายได้และหมวดค่าใช้จ่าย จะบันทึกรายการในสมุดรายวันทั่วไป แล้วผ่านรายการไปบัญชีแยกประเภทที่เกี่ยวข้อง

สำหรับบัญชีประเภทสินทรัพย์ หนี้สิน และทุนจะปิดบัญชีโดยการหายอดคงเหลือของบัญชีแยกประเภทแต่ละบัญชีในวันสิ้นปีทางบัญชี แล้วยกยอดไปในงวดบัญชีต่อไป

2. รายการปิดบัญชีของสหกรณ์

การจัดทำรายการปิดบัญชี ได้แก่ การปิดบัญชีรายได้ ค่าใช้จ่าย เพื่อโอนไปเข้าบัญชีต้นทุนการผลิต บัญชีต้นทุนขาย บัญชีกำไรขาดทุน การปิดบัญชีนั้นจะต้องบันทึกรายการปิดบัญชีผ่านสมุดรายวันทั่วไปเสียก่อน แล้วจึงยกยอดไปลงบัญชีแยกประเภทต่อไป บัญชีต้นทุนการผลิต บัญชีต้นทุนขาย บัญชีกำไรขาดทุนเป็นบัญชีที่เปิดขึ้นเมื่อจัดทำงบการเงิน ณ วันสิ้นปีหนึ่งๆ เพื่อหาผลของการดำเนินงานว่ามีต้นทุนการผลิต ต้นทุนขาย กำไรหรือขาดทุนสุทธิเท่าใด ดังนั้นการบันทึกรายการปิดบัญชี ซึ่งจะทำได้ในวันสิ้นงวดบัญชีหลังจากสหกรณ์ได้บันทึกการปรับปรุงในวันสิ้นงวด และจัดทำงบทดลองหลังปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว

สำหรับรายการที่จะต้องปิดนำไปเข้าบัญชีทุนของสหกรณ์ หรือบัญชีอื่นๆ เพื่อหักกลบลบกันในระหว่างบัญชีสินทรัพย์และหนี้สินต่างๆ จะต้องทำการปิดโอนให้เสร็จเรียบร้อยแล้วเสียก่อน เพื่อจะได้ยอดคงเหลือของสินทรัพย์และหนี้สินแต่ละประเภทนำไปแสดงในงบดุลต่อไป

3. ขั้นตอนการปิดบัญชี

การปิดบัญชี ปฏิบัติได้ดังนี้

3.1 ปิดบัญชีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับต้นทุนการผลิต โอนเข้าบัญชีต้นทุนการผลิต ซึ่งเปิดขึ้นเพื่อแสดงถึงต้นทุนในการผลิตสินค้า หรือแปรรูปผลิตผล หรือผลิตภัณฑ์ว่ามีรายจ่ายที่ใช้ไปในการผลิตหรือแปรรูปอะไรบ้างและเป็นจำนวนเท่าใด พร้อมทั้งบันทึกไว้ที่งวดบัญชีคงเหลือ ณ วันสิ้นปี งบต้นทุนการผลิตนี้ใช้เฉพาะสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจผลิตสินค้า หรือแปรรูปเพื่อขายเท่านั้น ให้ปิดบัญชีที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนการผลิตในสมุดรายวันทั่วไป

ตัวอย่างที่ 3.16 จากการปิดบัญชีรายการที่เกี่ยวกับต้นทุนการผลิตตัวอย่างที่ 3.14 สหกรณ์การเกษตรตัวอย่าง จำกัด สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x1 เป็นดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป

วัน เดือน ปี	เลขที่ ใบโอน	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	เครดิต
25x1 ธ.ค.31	101/51	ต้นทุนการผลิต	79	119,200	
		ข้าวเปลือกคองเหลือ (ปลายปี)	31	50,000	
		ข้าวเปลือกคองเหลือ (ต้นปี)	31		20,000
		ซื้อข้าวเปลือก	65		100,000
		เงินเดือนและค่าจ้าง	68		20,000
		ค่าใช้จ่ายการผลิต	67		29,200
		โอนปิดบัญชีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับต้นทุนการผลิต และบันทึกข้าวเปลือกคองเหลือ ณ วันสิ้นปีไปบัญชีต้นทุนการผลิต			

3.2 ปิดบัญชีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับต้นทุนขาย/บริการ ได้แก่ บัญชีสินค้าคงเหลือ (ต้นปี) บัญชีซื้อสินค้าระหว่างปี บัญชีค่าใช้จ่ายในการซื้อ บัญชีส่งคืนสินค้า และบัญชีสินค้าคงเหลือ (ปลายปี) โดยเข้าบัญชีต้นทุนขาย ซึ่งเปิดขึ้นเพื่อแสดงถึงต้นทุนในการขายสินค้า หรือให้บริการ พร้อมทั้งปิดโอนต้นทุนการผลิตเข้าบัญชีต้นทุนขาย โดยปิดทุกบัญชีในสมุดรายวันทั่วไป

ตัวอย่างที่ 3.17 จากการปิดบัญชีรายการที่เกี่ยวกับต้นทุนขายตัวอย่างที่ 3.14 สหกรณ์การเกษตร ตัวอย่าง จำกัด สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x1 เป็นดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป

วัน เดือน ปี	เลขที่ ใบโอน	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	เครดิต
25x1 ธ.ค.31	102/51	ต้นทุนขาย	80	214,200	
		สินค้าคงเหลือ (ปลายปี)	30	5,000	
		สินค้าคงเหลือ (ต้นปี)	30		40,000
		ซื้อสินค้า	57		60,000
		ต้นทุนการผลิต	79		119,200
		โอนปิดบัญชีเกี่ยวกับต้นทุนขาย และบันทึกสินทรัพย์คงเหลือไปบัญชีต้นทุนขาย			

3.3 ปิดบัญชีรายได้และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ได้แก่ บัญชีรายได้ทุกประเภทของสหกรณ์ บัญชีค่าใช้จ่ายเฉพาะแต่ละแผนก และบัญชีค่าใช้จ่ายดำเนินงานทั่วไป รวมทั้งบัญชีต้นทุนขายโอนเข้าบัญชีกำไรขาดทุนซึ่งเปิดขึ้นเพื่อแสดงว่าช่วงระยะเวลาหนึ่ง สหกรณ์มีรายได้ทั้งสิ้นเท่าใดมีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเท่าใด หักกลบกันแล้วมีกำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิเท่าใด โดยปิดบัญชีในสมุดรายวันทั่วไป

ตัวอย่างที่ 3.18 การปิดบัญชีรายการที่เกี่ยวกับรายได้และค่าใช้จ่ายจากตัวอย่างที่ 3.14 สหกรณ์การเกษตรตัวอย่าง จำกัด สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x1 เป็นดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป

วัน เดือน ปี	เลขที่ ใบโอน	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	เครดิต
25x1 ธ.ค.31	103/51	ดอกเบียเงินให้กู้	55	155,000	
		ดอกเบียเงินฝากธนาคาร	61	1,000	
		ค่าธรรมเนียมแรกเข้า	63	800	
		ขายข้าวเปลือก	59	100,000	
		ขายข้าวสาร	57	120,000	
		ค่าเบี่ยประชุมกรรมการ	71		2,000
		เงินเดือนและค่าจ้าง	70		15,000
		ค่าเบี่ยเลี้ยงพาหนะ	73		3,000
		ค่าน้ำ-ค่าไฟ	74		2,800
		ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	75		3,000
		ค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์	76		79,999
		ต้นทุนขาย	80		214,200
		กำไรสุทธิ	81		56,801
		โอนปิดบัญชีรายได้ ค่าใช้จ่าย และต้นทุนขาย ไปบัญชีกำไรหรือขาดทุนสุทธิ			

เมื่อปิดบัญชีเสร็จเรียบร้อยทุกขั้นตอนในสมุดรายวันทั่วไป จะผ่านไปบัญชีแยกประเภทต่าง ๆ แสดงได้ดังนี้

ข้อข้าวเปลือก

หน้า 65

วัน เดือน ปี	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	เครดิต	ยอดคงเหลือ เดบิต	ยอดคงเหลือ เครดิต
25x1						
พ.ค. 4	สมุดเงินสด	11	40,000		40,000	
⋮			⋮		⋮	
ธ.ค. 31	โอนไปต้นทุนการผลิต	79		100,000	100,000	-
			100,000	100,000		

บัญชีต้นทุนการผลิต

หน้า 79

วัน เดือน ปี	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	เครดิต	ยอดคงเหลือ เดบิต	ยอดคงเหลือ เครดิต
25x1						
ธ.ค.31	ข้าวเปลือกคงเหลือ(ต้นปี)	31	20,000		20,000	
	ข้อข้าวเปลือก	65	100,000		120,000	
	เงินเดือนและค่าจ้าง	68	20,000		140,000	
	ค่าใช้จ่ายการผลิต	67	29,200		169,200	
	ข้าวเปลือกคงเหลือ (ปลายปี)	31		50,000		
	โอนไปต้นทุนขาย	80		119,200		119,200
	รวม		169,200	169,200		

การหายยอดคงเหลือของบัญชีที่ยังไม่ได้ปิด

เมื่อได้ปิดบัญชีรายได้และค่าใช้จ่าย เพื่อหาผลการดำเนินงานของงวดบัญชีซึ่งงวดหนึ่งบัญชีรายได้ และค่าใช้จ่ายทั้งหมดได้ถูกปิดและมียอดดุลเป็นศูนย์ พร้อมกับโอนไปยังบัญชีกำไรหรือขาดทุนสุทธิ ซึ่งในที่สุดจะถูกโอนปิดไปบัญชีทุนของสหกรณ์ ดังนั้นบัญชีสินทรัพย์ หนี้สิน และทุนของสหกรณ์ยังไม่ถูกปิดบัญชี จึงต้องทำการปิดบัญชีประเภทสินทรัพย์ หนี้สิน และทุนของสหกรณ์ในสมุดบัญชีแยกประเภทแต่ละบัญชี เพื่อหายยอดคงเหลือยกไปในงวดบัญชีต่อไป และนำยอดคงเหลือดังกล่าวไปแสดงไว้ในงบแสดงฐานะการเงินตามประเภทของบัญชีนั่นๆ เพื่อจะได้ทราบฐานะการเงินของสหกรณ์ในวันสิ้นปีทางบัญชี การปิดบัญชีมีดังนี้

1. บัญชีแยกประเภทที่สหกรณ์จัดทำจะมีการรวมยอดคงเหลือเดบิตหรือเครดิตในแต่ละบัญชี เมื่อทราบยอดคงเหลือให้เขียนในช่องรายการว่า “ยอดยกไป” และในช่องหน้าบัญชีให้ใส่เครื่องหมาย “✓”

(Check Mark) เพื่อให้ทราบว่ารายการนั้นมีได้ผ่านมาจากสมุดชั้นต้น และมีได้เกี่ยวข้องกับบัญชีอื่น เขียนจำนวนยอดเงินคงเหลือในด้านเดียวกับยอดคงเหลือเดบิตหรือยอดคงเหลือเครดิต

2. รวมยอดคงเหลือช่องเดบิต และช่องเครดิต ซึ่งทั้งสองช่องจะต้องเท่ากัน

3. ในบรรทัดต่อมา เขียนวันเดือนปี ของวันต้นงวดใหม่ ในช่องวันที่ทางด้านเดียวกับยอดคงเหลือของบัญชีนั้น เช่น บัญชีมียอดคงเหลือด้านเดบิต ก็เขียนวันเดือนปีทางด้านเดบิต สำหรับช่องรายการเขียนคำว่า “ยอดยกมา” ใส่เครื่องหมาย“✓” ในช่องหน้าบัญชี และเขียนจำนวนเงินคงเหลือจำนวนเดิมในช่องจำนวนเงิน

ตัวอย่างที่ 3.19 การบันทึกบัญชีแยกประเภทบัญชีสินทรัพย์ หนี้สิน และทุนของสหกรณ์ จะบันทึกบัญชียกไปยกมา ดังนี้

บัญชีเงินสด

วัน เดือน ปี	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	เครดิต	ยอดคงเหลือ เดบิต	ยอดคงเหลือ เครดิต
25x1						
ม.ค. 1	ยอดยกมา	✓	18,000		18,000	
ม.ค. 25	ขายสินค้า	57	54,000		72,000	
⋮	⋮		⋮	⋮	⋮	
ธ.ค. 31	ยอดยกไป	✓		29,000	29,000	
			180,000	180,000		
25x2						
ม.ค. 1	ยอดยกมา	✓	29,000		29,000	

กิจกรรม 3.2.2

1. ให้อธิบายความหมายการปิดบัญชี และการปิดบัญชี ณ วันสิ้นปี สหกรณ์จะต้องปิดบัญชีประเภทใดบ้าง

2. ให้ปิดบัญชีสหกรณ์การเกษตรศรีเมือง จำกัด สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x1 ตามโจทย์กิจกรรมที่ 3.2.1 ในสมุดรายวันทั่วไป

(โปรดทำกิจกรรม 3.2.2 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 3.2 เรื่องที่ 3.2.2)

แผนการสอนตอนที่ 3.3

การจัดทำงบการเงินประจำปีของสหกรณ์

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 3.3 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

- 3.3.1 การจัดทำงบการเงินของสหกรณ์ภาคเกษตร
- 3.3.2 การจัดทำงบการเงินของสหกรณ์นอกภาคเกษตร

แนวคิด

1. การจัดทำงบการเงินของสหกรณ์ขึ้นอยู่กับประเภทและลักษณะการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ ซึ่งสหกรณ์การเกษตร นิคม ประมง ร้านค้า บริการ และเครดิตยูเนียนที่ดำเนินธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย จะต้องจัดทำงบการเงินตามแบบงบการเงินภาคเกษตร ที่จะต้องจัดทำบแสดงฐานะการเงินเพื่อให้ทราบฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุนทราบผลการดำเนินงานของสหกรณ์ที่ได้จากการดำเนินธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิต ธุรกิจแปรรูปผลผลิตการเกษตรและการผลิตสินค้า และธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร สำหรับงบต้นทุนขาย/บริการจัดทำเพื่อทราบต้นทุนขายสินค้าและให้บริการต่างๆ และงบต้นทุนการผลิตเพื่อทราบต้นทุนการผลิต รวมทั้งทราบข้อมูลอื่นๆ ที่ปรากฏในหมายเหตุประกอบงบการเงิน
2. การจัดทำงบการเงินของสหกรณ์นอกภาคเกษตร สหกรณ์ประเภทสหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียนจะต้องจัดทำ ได้แก่ งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด และหมายเหตุประกอบงบการเงิน ซึ่งการจัดทำงบการเงินของสหกรณ์ภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรจัดทำแตกต่างกัน

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 3.3.1 “การจัดทำงบการเงินของสหกรณ์ภาคเกษตร” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายความหมายงบการเงิน ประเภทของสหกรณ์ที่ต้องจัดทำงบการเงินของสหกรณ์ภาคเกษตร
2. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 3.3.2 “การจัดทำงบการเงินของสหกรณ์นอกภาคเกษตร” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายงบการเงินที่สหกรณ์นอกภาคเกษตรจะต้องจัดทำ และความแตกต่างของงบการเงินของสหกรณ์ภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร

เรื่องที่ 3.3.1

การจัดทำงบการเงินของสหกรณ์ภาคเกษตร

งบการเงินเป็นรายงานที่เสนอข้อมูลทางการเงินเพื่อแสดงฐานะการเงิน และผลการดำเนินงาน เป็นประโยชน์ต่อการวางแผน ควบคุม และตัดสินใจ ดังนั้น เมื่อสิ้นงวดบัญชีสหกรณ์จะต้องปิดบัญชี และสรุปผลการดำเนินงานในรอบปีการดำเนินธุรกิจที่ผ่านมา และรายงานฐานะการเงิน ณ วันสิ้นปีทางบัญชี รวมทั้งข้อมูลที่สำคัญทางการเงินเพื่อให้ผู้ใช้งบการเงิน คณะกรรมการดำเนินการ ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้ทราบข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์อย่างแท้จริงโดยสหกรณ์จะต้องจัดทำรายงานทางการเงินตามรูปแบบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

การจัดทำงบการเงินของสหกรณ์ นายทะเบียนสหกรณ์ได้มอบอำนาจให้กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กำหนดรูปแบบงบการเงิน โดยงบการเงินของสหกรณ์แบ่งตามทุนดำเนินงานและประเภทของสหกรณ์ ซึ่งหนังสือเล่มนี้จะกล่าวเฉพาะรูปแบบงบการเงินที่มีทุนดำเนินงานตั้งแต่ 1,000,000 บาทขึ้นไป ส่วนทุนดำเนินงานที่น้อยกว่านี้หรือเรียกว่าสหกรณ์ที่มีขนาดเล็กจะไม่ได้กล่าว หากนักศึกษาสนใจสามารถศึกษาได้จาก เว็บไซต์ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (www.cad.go.th : 2560)

1. ความหมายของงบการเงิน

งบการเงิน (Financial Statement) หมายถึง รายงานทางการเงินที่จัดทำขึ้นเพื่อแสดงฐานะการเงิน และผลการดำเนินงานของสหกรณ์อันเป็นผลจากการดำเนินงานในงวดบัญชีหนึ่ง ๆ

2. งบการเงินของสหกรณ์

การจัดทำงบการเงินของสหกรณ์ นายทะเบียนสหกรณ์ได้มอบอำนาจให้กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กำหนดรูปแบบงบการเงิน ซึ่งแบ่งได้เป็น

2.1 งบการเงินของสหกรณ์ภาคเกษตร ได้แก่ สหกรณ์ประเภทการเกษตร นิคม ประมง ร้านค้า บริการ และเครดิตยูเนียน (ดำเนินธุรกิจสินเชื่อ และธุรกิจเงินรับฝาก รวมทั้งธุรกิจอื่นๆ)

2.2 งบการเงินของสหกรณ์นอกภาคเกษตร ได้แก่ สหกรณ์ประเภทออมทรัพย์ และเครดิตยูเนียน (ดำเนินธุรกิจสินเชื่อและธุรกิจเงินรับฝาก) ซึ่งจะได้กล่าวไว้ในเรื่องที่ 3.3.2 ต่อไป

ทั้งนี้ งบการเงินของสหกรณ์ประเภทเครดิตยูเนียนสามารถเลือกใช้งบการเงินของสหกรณ์ประเภทออมทรัพย์ หรือสหกรณ์ประเภทการเกษตรได้ การเลือกใช้งบการเงินขึ้นอยู่กับลักษณะการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์เครดิตยูเนียนแต่ละแห่ง

3. องค์ประกอบงบการเงินของสหกรณ์ภาคเกษตร

งบการเงินของสหกรณ์ภาคเกษตร ประกอบด้วย

3.1 งบแสดงฐานะการเงิน (Statement of Financial Position)

3.2 งบกำไรขาดทุน (Statement of Income)

3.3 งบต้นทุนขาย/บริการ (Cost of Goods Sold Statement)

3.4 งบต้นทุนการผลิต (Cost of Goods Manufactured Statement)

สำหรับการจัดทำงบการเงินต่างๆ ทำโดยนำรายการและตัวเลขจากกระดาษทำการรบทดลองในช่องต่างๆ คือ ช่องงบต้นทุนผลิต ช่องงบต้นทุนขาย ช่องงบกำไรขาดทุน และช่องงบแสดงฐานะการเงิน ไปจัดทำงบการเงิน ดังนี้

3.1 งบแสดงฐานะการเงิน งบแสดงฐานะการเงินเป็นรายงานทางการเงินที่แสดงให้เห็นถึงฐานะการเงินของสหกรณ์ ณ วันใดวันหนึ่ง ว่าสินทรัพย์ หนี้สิน และทุนของสหกรณ์ ประเภทใดบ้าง เป็นจำนวนเงินเท่าใด เป็นดังนี้

3.1.1 **สินทรัพย์** หมายถึง สิ่งที่มีตัวตนหรือไม่มีตัวตนที่อยู่ในความควบคุมของสหกรณ์ ซึ่งเป็นผลของเหตุการณ์ในอดีตที่อาจได้มาจากการซื้อหรือสร้างขึ้นเอง เช่น ซื้อ รับบริจาค โดยสหกรณ์จะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคต จากกระแสเงินสดหรือรายการเทียบเท่าเงินสด ทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งสามารถวัดค่าได้อย่างน่าเชื่อถือ โดยสินทรัพย์จะแบ่งได้เป็น

1) **สินทรัพย์หมุนเวียน** หมายถึง เงินสดหรือสินทรัพย์ที่สหกรณ์ถือไว้เพื่อขายหรือนำมาใช้ในการดำเนินงานตามปกติ และสหกรณ์คาดว่าจะได้รับประโยชน์จากสินทรัพย์นั้นภายใน 12 เดือนนับจากวันที่ในงบแสดงฐานะการเงิน ทั้งนี้ ถ้ารอบระยะเวลาการดำเนินงานตามปกติของสหกรณ์สั้นกว่า 1 ปี ให้ถือระยะเวลา 1 ปี เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาจัดประเภทของสินทรัพย์หมุนเวียน เช่น เงินสดและเงินฝากธนาคาร เงินลงทุนระยะสั้น เป็นต้น

2) **สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน** หมายถึง สินทรัพย์ที่ไม่ใช่สินทรัพย์หมุนเวียนที่มีตัวตน รวมถึงสินทรัพย์ไม่มีตัวตน สินทรัพย์ทางการเงิน และสินทรัพย์ดำเนินงานที่มีระยะยาวโดยลักษณะ ซึ่งปกติมีระยะเวลาที่คาดว่าจะได้รับประโยชน์จากสินทรัพย์นั้นเกินกว่า 12 เดือน นับจากวันที่ในงบแสดงฐานะการเงิน เช่น เงินลงทุนระยะยาว เงินให้กู้ยืมระยะยาว เป็นต้น

3.1.2 **หนี้สิน** หมายถึง ภาระผูกพันในปัจจุบันของสหกรณ์ ซึ่งเป็นผลของรายการและเหตุการณ์ทางบัญชีในอดีต อาจเกิดจากการดำเนินงานตามปกติของสหกรณ์ หรือจากประเพณีการค้า ซึ่งสหกรณ์จะต้องชำระภาระผูกพันด้วยสินทรัพย์หรือบริการ เช่น การจ่ายเงินสด การโอนสินทรัพย์ การให้บริการ และมูลค่าของภาระผูกพันที่ต้องชำระนั้นสามารถวัดได้อย่างน่าเชื่อถือ โดยหนี้สินแบ่งได้เป็น

1) **หนี้สินหมุนเวียน** หมายถึง หนี้สินซึ่งมีระยะเวลาการชำระคืนภายใน 12 เดือน นับจากวันที่ในงบแสดงฐานะการเงินหรือภายในวัฏจักรการดำเนินงานตามปกติของสหกรณ์ ซึ่งคาดว่าจะต้องจ่ายชำระด้วยสินทรัพย์หมุนเวียนหรือด้วยการก่อหนี้สินระยะสั้นอื่นแทน หนี้สินบางชนิดควรจัดประเภทไว้เป็นหนี้สินหมุนเวียน แม้ว่าจะครบกำหนดเกินกว่า 12 เดือนนับจากวันที่ในงบแสดงฐานะการเงินก็ตาม

เช่น เจ้าหนี้การค้า ค่าใช้จ่ายค้างจ่ายต่าง ๆ เป็นต้น เนื่องจากถือเป็นส่วนหนึ่งของเงินทุนหมุนเวียนที่ใช้ในรอบระยะเวลาการดำเนินงานตามปกติของสหกรณ์

2) หนี้สินไม่หมุนเวียน หมายถึง หนี้สินซึ่งมีระยะเวลาการชำระคืนเกินกว่า 12 เดือน นับจากวันที่ในงบแสดงฐานะการเงิน หรือเกินกว่ารอบระยะเวลาการดำเนินงานตามปกติของสหกรณ์ เช่น เจ้าหนี้ค่าเช่าซื้อสินทรัพย์ เงินกู้ยืมระยะยาว เป็นต้น

3.1.3 ทุนของสหกรณ์ หมายถึง ส่วนของสมาชิกผู้ลงทุนถือหุ้นในสหกรณ์ ประกอบด้วย

1) ทุนเรือนหุ้น หมายถึง จำนวนเงินค่าหุ้นที่สมาชิกได้ชำระมูลค่าแล้ว โดยให้แยกแสดงเป็น 2 รายการ คือ หุ้นที่ชำระเต็มมูลค่า และหุ้นที่ชำระไม่ครบมูลค่า นอกจากนี้กรณีที่สหกรณ์มีเฉพาะหุ้นปกติซึ่งชำระเต็มมูลค่าแล้วให้แสดงรายการเป็นหุ้นที่ชำระเต็มมูลค่าแล้วและตัดรายการอื่นที่ไม่มีออก

2) ทุนสำรอง หมายถึง ส่วนทุนของสหกรณ์ที่ได้จากการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีที่สหกรณ์จัดสรรไว้ตามข้อบังคับ รวมทั้งได้จากเงินอุดหนุนหรือสินทรัพย์ที่สหกรณ์ได้รับบริจาคโดยมิได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ว่าให้ใช้เพื่อการใด เงินโอนจากทุนสะสมต่าง ๆ ที่ได้จัดสรรเพื่อจัดให้มีสินทรัพย์ และได้มีการจัดหาสินทรัพย์แล้ว เงินโอนจากทุนสะสมต่าง ๆ คงเหลือเมื่อสิ้นสุดวัตถุประสงค์ของทุนแล้ว ทั้งนี้ ทุนสำรองจะถอนจากบัญชีได้เพื่อชดเชยการขาดทุน หรือเพื่อจัดสรรเข้าบัญชีทุนสำรองให้แก่สหกรณ์ใหม่ที่ได้จดทะเบียนแบ่งแยกจากสหกรณ์เดิม ในกรณีที่สหกรณ์ประสบผลขาดทุน ให้แสดงทุนสำรอง หักด้วย ขาดทุนสุทธิ

3) ทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบและอื่นๆ หมายถึง ส่วนทุนของสหกรณ์ที่จัดสรรจากกำไรสุทธิประจำปีตามข้อบังคับ เพื่อตอบแทนแก่สมาชิก กรรมการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ หรือเพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ ระเบียบและอื่นๆ ได้แก่ ทุนสาธารณประโยชน์ ทุนศึกษาอบรมทางสหกรณ์ ทุนเพื่อขยายงาน ทุนเพื่อให้การสงเคราะห์ ทุนเพื่อส่งเสริมสวัสดิการ รวมทั้งเงินทุนหรือเงินกองทุนต่างๆ ที่เกิดจากการตัดจ่ายเป็นค่าใช้จ่ายประจำปี และจากการจัดสรรจากกำไรสุทธิประจำปีรวมกัน

อนึ่ง การจัดทำงบแสดงฐานะการเงินสามารถนำรายการบัญชีและจำนวนเงินในช่อง “งบแสดงฐานะการเงิน” จากตัวอย่างที่ 3.15 งบทดลองประจำปี ดังนี้

ตัวอย่างที่ 3.20

สหกรณ์การเกษตรตัวอย่าง จำกัด
งบแสดงฐานะการเงิน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x1 และ 25x0

หมายเหตุ	ปี 25x1 บาท	ปี 25x0 บาท
สินทรัพย์		
สินทรัพย์หมุนเวียน		
เงินสดและเงินฝากธนาคาร	2 209,000.00	43,000.00
เงินให้กู้ระยะสั้น	449,000.00	460,000.00
ลูกหนี้การค้า	58,000.00	45,000.00
ดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับ	30,000.00	28,000.00
สินค้าคงเหลือ	55,000.00	60,000.00
เครื่องเขียนแบบพิมพ์	6,000.00	2,000.00
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	<u>807,000.00</u>	<u>638,000.00</u>
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน		
ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ - สุทธิ	3 <u>196,801.00</u>	<u>294,000.00</u>
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน	<u>196,801.00</u>	<u>294,000.00</u>
รวมสินทรัพย์	<u>1,003,801.00</u>	<u>932,000.00</u>
หนี้สินและทุนของสหกรณ์		
หนี้สินหมุนเวียน		
เจ้าหนี้การค้า	154,000.00	120,000.00
ค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยค้างจ่าย	10,000.00	10,000.00
เงินปันผลค้างจ่าย	25,000.00	-
รวมหนี้สินหมุนเวียน	<u>189,000.00</u>	<u>130,000.00</u>
รวมหนี้สิน	<u>189,000.00</u>	<u>130,000.00</u>

	หมายเหตุ	ปี 25x1 บาท	ปี 25x0 บาท
ทุนของสหกรณ์			
ทุนเรือนหุ้น(มูลค่าหุ้นละ 10.00 บาท)			
หุ้นที่ชำระเต็มมูลค่าแล้ว		421,000.00	430,000.00
ทุนสำรอง		306,000.00	286,000.00
ทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบและอื่นๆ	4	31,000.00	11,000.00
กำไรสุทธิประจำปี		<u>56,801.00</u>	<u>75,000.00</u>
รวมทุนของสหกรณ์		<u>814,801.00</u>	<u>802,000.00</u>
รวมหนี้สินและทุนของสหกรณ์		<u>1,003,801.00</u>	<u>932,000.00</u>

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินนี้

สมบูรณ์ เงินมาก
(นายสมบูรณ์ เงินมาก)
ประธานกรรมการ
    แมน สุขใจ
(นายแมน สุขใจ)
เลขานุการ
วันที่ 20 เมษายน 25x2

3.2 งบกำไรขาดทุน เป็นรายงานทางการเงินที่แสดงให้เห็นถึงผลการดำเนินงานของสหกรณ์ในแต่ละรอบระยะเวลาบัญชี ว่าสหกรณ์มีผลกำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิเป็นจำนวนเงินเท่าใด ซึ่งงบกำไรขาดทุนของสหกรณ์จะแสดงรายการในงบกำไรขาดทุน และรายละเอียดประกอบงบการเงินของสหกรณ์ภาคเกษตร โดยแสดงให้เห็นถูกต้องตามประเภทธุรกิจ ประกอบด้วย

3.2.1 **ธุรกิจสินเชื่อ** เป็นธุรกิจซึ่งสหกรณ์เป็นผู้ให้เงินกู้หรือสินเชื่อการเกษตรแก่สมาชิกตามระเบียบและหลักเกณฑ์การให้เงินกู้ เพื่อให้สมาชิกนำไปประกอบอาชีพหรือใช้จ่ายที่จำเป็น ซึ่งได้แก่ เงินให้กู้ประเภทต่างๆ

3.2.2 **ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย** เป็นธุรกิจที่สหกรณ์จัดหาหรือจัดซื้อ เครื่องจักรกลการเกษตร วัสดุอุปกรณ์การเกษตร เคมีภัณฑ์การเกษตร น้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น ตลอดจนสินค้าอุปโภคบริโภคต่างๆ ที่จำเป็น เช่น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช สินค้าสำเร็จรูปทั่วไป เป็นต้น เพื่อจำหน่ายให้กับสมาชิกและผู้มิใช่สมาชิก

3.2.3 **ธุรกิจรวบรวมผลผลิต** เป็นธุรกิจที่สหกรณ์ทำการรวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิกและผู้มิใช่สมาชิก เช่น ข้าวเปลือก ข้าวโพด ยางพารา น้ำมันดิบ ถั่วเหลือง เป็นต้น เพื่อนำมาจำหน่ายให้ได้ราคาดี รักษาผลประโยชน์ให้แก่สมาชิก และเป็นกลไกในการต่อรองราคาเจรจาทางธุรกิจ

3.2.4 ธุรกิจแปรรูปผลิตผลการเกษตรและการผลิตสินค้า เป็นธุรกิจที่สหกรณ์นำผลผลิตที่รวบรวมจากสมาชิกและผู้มีใช้สมาชิกร่วมมาทำการแปรรูปเพื่อจำหน่ายต่อ หรือสหกรณ์ทำการผลิตอื่นๆ โดยจัดแบ่งตามประเภทสินค้าที่เกิดจากกระบวนการผลิต ดังนี้

- 1) ประเภทข้าวสาร หมายถึง การแปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสารเพื่อจำหน่าย
- 2) ประเภทผลผลิตอื่นๆ หมายถึง การแปรรูปผลผลิตอื่นๆ เป็นสินค้าสำเร็จรูปเพื่อจำหน่าย ได้แก่ ลำไยอบแห้ง ทูเรียนอบแห้ง เป็นต้น
- 3) ประเภทผลิตภัณฑ์นม หมายถึง การแปรรูปน้ำนมดิบเป็นผลิตภัณฑ์นมเพื่อจำหน่าย เช่น นมพลาสเจอร์ไรส์ชนิดต่างๆ หรือ นม UHT เป็นต้น
- 4) ประเภทสัตว์เลี้ยงเพื่อขาย หมายถึง การเลี้ยงสัตว์เพื่อขาย เช่น เลี้ยงโคขุน เลี้ยงสุกร เลี้ยงไก่เนื้อ เป็นต้น
- 5) ประเภทสัตว์เลี้ยงเพื่อขายผลิตผล หมายถึง การเลี้ยงสัตว์เพื่อขายผลผลิตที่เกิดจากสัตว์เลี้ยง เช่น เลี้ยงไก่ไข่เพื่อขายไข่ไก่ เป็นต้น

นอกจากนี้ สหกรณ์อาจมีการผลิตสินค้านอกเหนือจากประเภทสินค้าที่กล่าวข้างต้น ก็ให้แสดงประเภทสินค้านั้นๆ เพิ่มเติมไว้ เพื่อทราบต้นทุนขาย กำไร (ขาดทุน) ขั้นต้น และกำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจ ได้อย่างชัดเจน เช่น สหกรณ์ผลิตอาหารสัตว์เพื่อขาย ให้แสดงเป็นประเภทผลิตอาหารสัตว์ เป็นต้น

3.2.5 ธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร เป็นธุรกิจที่สหกรณ์ให้บริการช่วยเหลือเกษตรกรในด้านการศึกษาและส่งเสริมการเกษตร การวางแผนเพาะปลูก รวมทั้งการบริการและบำรุงที่ดิน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การเพาะปลูกของสมาชิก เช่น การให้บริการสูบน้ำ ปรับพื้นที่ การจัดระบบการส่งน้ำ เป็นต้น

การจัดทำงบกำไรขาดทุนสามารถนำรายการบัญชีและจำนวนเงินในช่อง “งบกำไรขาดทุน” จากตัวอย่างที่ 3.14 งบทดลองประจำปี และในการจัดทำรายละเอียดประกอบงบการเงินสหกรณ์จะต้องหาข้อมูลเพิ่มเติมในกรณีที่ไม่มีในงบการเงิน สำหรับการคำนวณอัตราร้อยละสามารถศึกษาได้จากหน่วยที่ 4 เป็นดังนี้

สหกรณ์การเกษตรตัวอย่าง จำกัด
งบกำไรขาดทุน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x1

	ปี 25x1		ปี 25x0	
	บาท	%	บาท	%
ขาย/บริการ	375,000.00	100.00	300,000.00	100.00
หัก ต้นทุนขาย/บริการ	<u>214,200.00</u>	<u>57.12</u>	<u>110,200.00</u>	<u>36.73</u>
กำไรขั้นต้น	160,800.00	42.88	189,800.00	63.27
หัก ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ	<u>79,999.00</u>	<u>21.33</u>	<u>85,000.00</u>	<u>0.11</u>
กำไรเฉพาะธุรกิจ (รายละเอียด 1-3)	80,801.00	21.55	104,800.00	0.14
บวก รายได้อื่นๆ (รายละเอียด 4)	<u>1,800.00</u>	<u>0.48</u>	<u>3,000.00</u>	<u>0.00</u>
รวม	82,601.00	22.03	107,800.00	11.32
หัก ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน (รายละเอียด 5)	<u>25,800.00</u>	<u>6.88</u>	<u>20,800.00</u>	<u>0.03</u>
กำไรจากการดำเนินงาน	<u>56,801.00</u>	<u>15.15</u>	<u>87,000.00</u>	<u>0.11</u>
กำไรสุทธิ	<u>56,801.00</u>	<u>15.15</u>	<u>87,000.00</u>	<u>0.11</u>

รายละเอียดประกอบงบการเงิน 1

รายละเอียดกำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจสินเชื่อ

	ปี 25x1		ปี 25x0	
	บาท	%	บาท	%
ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้ - รับจริง	153,000.00	98.71	3,000.00	60.00
- ค้างรับ	<u>2,000.00</u>	<u>1.29</u>	<u>2,000.00</u>	<u>40.00</u>
รวม	155,000.00	100.00	5,000.00	100.00
หัก ต้นทุนบริการ	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>
กำไรขั้นต้น	<u>155,000.00</u>	<u>100.00</u>	<u>5,000.00</u>	<u>100.00</u>
กำไรเฉพาะธุรกิจ	<u>155,000.00</u>	<u>100.00</u>	<u>5,000.00</u>	<u>100.00</u>

รายละเอียดประกอบงบการเงิน 2

รายละเอียดกำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย

	ปี 25x1		ปี 25x0	
	บาท	%	บาท	%
ขายสินค้า	100,000.00	100.00	70,000.00	100.00
หัก ต้นทุนขาย	<u>95,000.00</u>	<u>95.00</u>	<u>92,200.00</u>	<u>54.24</u>
กำไรขั้นต้น	<u>5,000.00</u>	<u>5.00</u>	<u>77,800.00</u>	<u>45.76</u>
กำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจ	<u>5,000.00</u>	<u>5.00</u>	<u>77,800.00</u>	<u>45.76</u>

รายละเอียดประกอบงบการเงิน 3

รายละเอียดกำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตรและการผลิตสินค้า

	ปี 25x1		ปี 25x0	
	บาท	%	บาท	%
ขายข้าวสาร	120,000.00	100.00	125,000.00	100.00
หัก ต้นทุนขาย	<u>119,200.00</u>	<u>99.33</u>	<u>18,000.00</u>	<u>14.40</u>
กำไร (ขาดทุน) ขั้นต้น	800.00	0.67	107,000.00	85.60
หัก ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ				
- ค่าเสื่อมราคาสานตากข้าว	32,000.00	26.67	32,000.00	25.60
- ค่าเสื่อมราคาฉางและโรงสี	<u>47,999.00</u>	<u>40.00</u>	<u>53,000.00</u>	<u>42.40</u>
รวมค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ	<u>79,999.00</u>	<u>66.67</u>	<u>85,000.00</u>	<u>68.00</u>
กำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจ	<u>(79,199.00)</u>	<u>(66.00)</u>	<u>22,000.00</u>	<u>17.60</u>

รายละเอียดประกอบงบการเงิน 4

รายละเอียดรายได้อื่น

	ปี 25x1		ปี 25x0	
	บาท	%	บาท	%
ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร	1,000.00	0.27	1,800.00	0.00
ค่าธรรมเนียมแรกเข้า	<u>800.00</u>	<u>0.21</u>	<u>1,200.00</u>	<u>0.00</u>
รวม	<u>1,800.00</u>	<u>0.48</u>	<u>3,000.00</u>	<u>0.00</u>

รายละเอียดประกอบงบการเงิน 5

	รายละเอียดค่าใช้จ่ายดำเนินงาน			
	ปี 25x1		ปี 25x0	
	บาท	%	บาท	%
เงินเดือนและค่าจ้าง	15,000.00	4.00	14,000.00	0.02
ค่าเบี้ยประชุม	2,000.00	0.53	1,000.00	0.00
ค่าเบี้ยเลี้ยงพาหนะ	3,000.00	0.80	2,000.00	0.00
ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า	2,800.00	0.75	2,800.00	0.00
ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	<u>3,000.00</u>	<u>0.80</u>	<u>1,000.00</u>	<u>0.00</u>
รวม	<u>25,800.00</u>	<u>6.88</u>	<u>20,800.00</u>	<u>0.03</u>

3.3 งบต้นทุนขาย/บริการ เป็นรายงานทางการเงินที่แสดงให้เห็นถึงต้นทุนในการขายสินค้าและให้บริการต่างๆ ว่าในแต่ละรอบระยะเวลาบัญชี สหกรณ์ได้ขายสินค้าและให้บริการต่างๆ คิดเป็นต้นทุนทั้งสิ้นเท่าใด งบต้นทุนขาย/บริการแสดงต้นทุนขายแยกตามประเภทธุรกิจ เป็นดังนี้

3.3.1 **ธุรกิจสินเชื่อ** ได้แก่ ดอกเบี้ยจ่ายของเงินกู้ที่นำมาให้สมาชิกกู้ต่อ

3.3.2 **ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย** ให้แยกแสดงรายการตามประเภทสินค้า ได้แก่

- ประเภทการเกษตร
- ประเภทน้ำมัน
- ประเภทสินค้าอื่นๆ เช่น สินค้าทั่วไป สินค้าผ่อนชำระ สินค้ารับฝากขาย สินค้าผ่าน

บัญชี เป็นต้น

ทั้งนี้ ต้นทุนขายของแต่ละประเภทสินค้า ประกอบด้วย สินค้าคงเหลือต้นปี บวกด้วย ซื้อสินค้า (หลังจากหักส่งคืนและส่วนลดรับ) และค่าใช้จ่ายในการซื้อ หักด้วยสินค้าเสื่อมสภาพเสียหายตัดบัญชี (ถ้ามี) และสินค้าคงเหลือสิ้นปี ซึ่งแยกเป็นสภาพปกติและสภาพเสื่อมชำรุด

3.3.3 **ธุรกิจรวบรวมผลิตผล** ต้นทุนขายของธุรกิจรวบรวมผลิตผล ประกอบด้วย ผลิตผลคงเหลือต้นปี บวกด้วย ซื้อผลิตผล ซึ่งเป็นส่วนที่ซื้อมาเพื่อจำหน่ายเท่านั้น (ให้แยกเป็นแต่ละชนิดไว้อย่างชัดเจนและใช้ยอดหลังจากหักส่งคืนและส่วนลดรับ) และค่าใช้จ่ายในการซื้อ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการขนส่งสินค้าจากผู้ขายมายังสหกรณ์ เช่น ค่าขนส่งสินค้า ค่าแรงงานในการขนขึ้นลง เป็นต้น หักด้วยผลิตผลเสื่อมสภาพเสียหายตัดบัญชี (ถ้ามี) และผลิตผลคงเหลือสิ้นปี ซึ่งแยกเป็นสภาพปกติและสภาพเสื่อมชำรุด

3.3.4 **ธุรกิจแปรรูปผลิตผลการเกษตรและการผลิตสินค้า** ให้แยกแสดงรายการตามประเภทสินค้า ได้แก่ ข้าวสาร ผลิตผลอื่นๆ ผลิตภัณฑนม และสัตว์เลี้ยงเพื่อขายผลิตผล

ทั้งนี้ ต้นทุนขายของแต่ละประเภทสินค้า ประกอบด้วย สินค้าคงเหลือต้นปี บวกด้วย ต้นทุนการผลิต (จากงบต้นทุนการผลิต) หักด้วยสินค้าเสื่อมสภาพเสียหายตัดบัญชี (ถ้ามี) และสินค้าคงเหลือสิ้นปี ซึ่งแยกเป็นสภาพปกติและสภาพชำระ

3.3.5 ธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ ค่าใช้จ่ายผันแปรโดยตรงที่เกิดจากการให้บริการด้านการส่งเสริมการเกษตรแก่สมาชิก เช่น ค่าแรงงานในการปรับพื้นที่สูบน้ำเข้านา ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับเครื่องจักรกลการเกษตร เป็นต้น

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการแสดงรายการในงบต้นทุนขาย/บริการ

- 1) สินค้าคงเหลือต้นปีปัจจุบัน จะต้องมียุทธศาสตร์เท่ากับสินค้าคงเหลือสิ้นปีก่อน
- 2) ค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าคงคลังสุดท้ายที่ยังไม่มีการขายออกไป ให้ถือเป็นต้นทุนของสินค้าคงเหลือยกไปในปีต่อไปด้วย โดยรวมเข้าเป็นสินค้าคงเหลือสิ้นปี อนึ่ง หากมีการขายสินค้าไปบางส่วนก็ให้คำนวณค่าใช้จ่ายในการซื้อนั้นแบ่งเฉลี่ยตามส่วน แล้วนำส่วนเฉลี่ยที่เป็นของส่วนสินค้าคงเหลือ รวมเข้ากับสินค้าคงเหลือสิ้นปี
- 3) หากไม่มีรายการใดตามรูปแบบงบต้นทุนขาย/บริการ ก็ให้ตัดรายการนั้นออก
- 4) กรณีสหกรณ์ดำเนินธุรกิจด้านสินเชื่อเพียงด้านเดียว ไม่ต้องจัดทำงบต้นทุนขาย/บริการ อนึ่ง การจัดทำงบต้นทุนขายสามารถนำรายการบัญชีและจำนวนเงินในช่อง “งบต้นทุนขาย” จากตัวอย่างที่ 3.14 งบทดลองประจำปี เป็นดังนี้

ตัวอย่างที่ 3.21

**สหกรณ์การเกษตรตัวอย่าง จำกัด
งบต้นทุนขาย/บริการ
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x1**

	ปี 25x1	ปี 25x0
	บาท	บาท
ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย		
ประเภทสินค้าอื่นๆ		
สินค้าคงเหลือต้นปี	40,000.00	20,000.00
บวก - ซื้อสินค้าทั่วไป	<u>60,000.00</u>	<u>38,000.00</u>
รวม	100,000.00	58,000.00
หัก สินค้าคงเหลือสิ้นปี	<u>5,000.00</u>	<u>40,000.00</u>
ต้นทุนขาย	<u><u>95,000.00</u></u>	<u><u>18,000.00</u></u>

	ปี 25x1	ปี 25x0
	บาท	บาท
ธุรกิจแปรรูปผลิตผลการเกษตรและ		
การผลิตสินค้าแปรรูปผลิตผลการเกษตรประเภทข้าวสาร		
สินค้าคงเหลือต้นปี	-	-
บวก - ต้นทุนผลิต	119,200.00	92,200.00
รวม	119,200.00	92,200.00
หัก สินค้าคงเหลือสิ้นปี	-	-
ต้นทุนขาย	119,200.00	92,200.00
รวมต้นทุนขาย/บริการ	214,200.00	110,200.00

3.4 งบต้นทุนการผลิต เป็นรายงานทางการเงินที่แสดงให้เห็นถึงต้นทุนในการผลิตสินค้าแปรรูปผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์ ว่ามีรายจ่ายที่ใช้ไปในการผลิตหรือแปรรูปอะไรบ้าง เป็นจำนวนเงินเท่าใด ทั้งนี้การจัดทำงบต้นทุนการผลิตจะจัดทำเฉพาะสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจผลิตสินค้า แปรรูปผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์นั้น งบต้นทุนการผลิตแสดงรายการต้นทุนการผลิตตามประเภทของการผลิตสินค้า ได้แก่ ผลิตผลการเกษตร เช่น ข้าวเปลือก เป็นต้น ผลิตผลอื่นๆ เช่น ลำไยอบแห้ง น้ำมันดิบ สัตว์เลี้ยงเพื่อขาย และสัตว์เลี้ยงเพื่อขายผลิตผล เป็นต้น

ทั้งนี้ ต้นทุนการผลิตของแต่ละประเภท ประกอบด้วย วัตถุดิบคงเหลือต้นปี บวกซื้อวัตถุดิบ (หลังจากหักส่งคืนและส่วนลดรับ) และค่าใช้จ่ายในการซื้อ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการขนส่งวัตถุดิบมายังสหกรณ์ หักด้วย วัตถุดิบคงเหลือสิ้นปี ซึ่งแยกเป็นสภาพปกติและสภาพเสื่อมชำรุด ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต แล้วบวกด้วย เงินเดือนและค่าจ้างแรงงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและค่าใช้จ่ายในการผลิต เช่น ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น ค่ากระสอบ ภาชนะบรรจุ ค่าน้ำ - ค่าไฟฟ้าโรงงาน ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษาเครื่องจักรและอุปกรณ์ ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักร/โรงงาน/โรงสี ค่าวัสดุสิ้นเปลืองที่ใช้ในโรงงาน เป็นต้น

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการจัดทำต้นทุนการผลิต

- 1) รายการซื้อวัตถุดิบ เป็นการซื้อวัตถุดิบมาเพื่อการผลิตเท่านั้น
- 2) ให้จัดทำต้นทุนการผลิตเฉพาะสหกรณ์ที่มีดำเนินธุรกิจการผลิตสินค้าและหรือแปรรูปผลิตผลการเกษตร เช่น สีขาว ผลิตอาหารสัตว์ ผลิตภัณฑ์ไม้ ผลิตภัณฑ์มีด จักสาน เป็นต้น
- 3) กรณีที่สหกรณ์ดำเนินธุรกิจด้านการแปรรูปผลิตผลการเกษตรและการผลิตสินค้าหลายด้าน ให้จัดทำงบต้นทุนการผลิตสำหรับแต่ละประเภทการผลิตแยกจากกัน
- 4) สหกรณ์ที่มีได้มีโรงสีของตนเอง แต่ระหว่างปีได้นำข้าวเปลือกไปว่าจ้างโรงสีอื่นสีข้าว โดยสหกรณ์เป็นผู้จ่ายค่าจ้างสีแก่โรงสีผู้รับจ้าง ให้เปิดบัญชีการจ้างสีข้าวขึ้นและให้ถือเสมือนว่าสหกรณ์ดำเนินธุรกิจแปรรูปผลิตผลการเกษตร ต้องจัดทำต้นทุนการผลิตและให้ใช้แบบงบต้นทุนการผลิตโดยอนุโลม

กล่าวคือ นำต้นทุนข้าวเปลือกที่นำไปว่าจ้างสี แสดงในบรรทัดวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต นำค่าจ้างสีข้าวแสดงในบรรทัดเงินเดือนและค่าจ้าง และนำกระสอบที่ใช้ในการบรรจุข้าวสาร ปลายข้าวและรำ แสดงในบรรทัดค่าใช้จ่ายในการผลิต สำหรับรายการอื่นๆ ให้ตัดทิ้ง

5) เช่นเดียวกับกรณีข้อ 4) หากแต่สหกรณ์กระทำในลักษณะแลกเปลี่ยน กล่าวคือ โรงสีผู้รับจ้างสี จะรับเอาปลายข้าว รำและแกลบเป็นการตอบแทน กรณีเช่นนี้ก็ให้ถือเสมือนหนึ่งว่าสหกรณ์ดำเนินธุรกิจแปรรูปผลิตผลการเกษตรต้องจัดทำต้นทุนการผลิตเช่นเดียวกับที่กล่าวใน ข้อ 4) เว้นแต่ไม่มีรายการเงินเดือนและค่าจ้างแรงงาน

อนึ่ง การจัดทำต้นทุนการผลิตสามารถนำรายการบัญชีและจำนวนเงินในช่อง "ต้นทุนการผลิต" จากตัวอย่างที่ 3.14 งบประมาณประจำปี เป็นดังนี้

ตัวอย่างที่ 3.22

สหกรณ์การเกษตรตัวอย่าง จำกัด
งบต้นทุนการผลิต
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x1

	ปี 25x1	ปี 25x0
	บาท	บาท
ธุรกิจแปรรูปผลิตผลการเกษตรและการผลิตสินค้า		
แปรรูปผลิตผลการเกษตร		
ข้าวเปลือกคงเหลือต้นปี	20,000.00	50,000.00
บวก ซื้อข้าวเปลือก	<u>100,000.00</u>	<u>30,000.00</u>
	120,000.00	80,000.00
หัก วัตถุดิบคงเหลือสิ้นปี	<u>50,000.00</u>	<u>20,000.00</u>
ข้าวเปลือกใช้ไปในการผลิต	70,000.00	60,000.00
บวก เงินเดือน-แปรรูป	20,000.00	10,000.00
ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักร อุปกรณ์	17,200.00	17,200.00
ค่าใช้จ่าย-แปรรูป	<u>12,000.00</u>	<u>5,000.00</u>
ต้นทุนการผลิต	<u><u>119,200.00</u></u>	<u><u>92,200.00</u></u>

4. หมายเหตุประกอบงบการเงิน

เป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินที่จัดทำขึ้นเพื่อแสดงข้อมูลเกี่ยวกับเกณฑ์การวัดค่าในการจัดทำงบการเงิน นโยบายการบัญชี ขยายความรายการในงบการเงิน รวมทั้งเปิดเผยข้อมูลอื่นที่ไม่ได้แสดงไว้ในงบการเงิน แต่เป็นข้อมูลที่จำเป็นเพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินทราบ รวมถึงแจ้งให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลง หรือสถานการณ์ที่ไม่ปกติ และเปิดเผยเหตุการณ์หลังวันที่ในงบการเงินตามที่ได้อธิบายไว้แล้วในเรื่องที่ 3.1.1 จากตัวอย่างที่ 3.15 งบทดลองประจำปี สามารถจัดทำหมายเหตุประกอบงบการเงิน ดังนี้

ตัวอย่างที่ 3.23

สหกรณ์การเกษตรตัวอย่าง จำกัด
หมายเหตุประกอบงบการเงิน (บางส่วน)
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x1

1. สรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

- สหกรณ์บันทึกบัญชีโดยใช้เกณฑ์คงค้าง
- สหกรณ์ตีราคาสินค้าคงเหลือตามราคาทุนหรือมูลค่าสุทธิที่จะได้รับ แล้วแต่ราคาใดจะต่ำกว่าโดยคำนวณตามราคาทุนตามวิธีเข้าก่อนออกก่อน
- สหกรณ์ตีราคาสินค้าที่ผลิตเองตามราคาทุน ซึ่งรวมค่าใช้จ่ายในการผลิต
- สหกรณ์ตีราคาวัสดุคงเหลือ/ของใช้สิ้นเปลืองตามราคาทุน
- ค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ คำนวณโดยวิธีเส้นตรงในอัตราที่กำหนดไว้ในระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ทั้งนี้ยกเว้นที่ดิน
- ค่าซ่อมบำรุง ค่าซ่อมแซม รวมทั้งการซื้อมาเปลี่ยนแทนสำหรับทรัพย์สินรายการย่อยๆ ถือเป็นค่าใช้จ่ายหักจากรายได้

2. เงินสดและเงินฝากธนาคาร ประกอบด้วย

	ปี 25x1	ปี 25x0
	บาท	บาท
เงินสด	29,000.00	18,000.00
เงินฝากธนาคารออมทรัพย์	180,000.00	25,000.00
รวมเงินสดและเงินฝากธนาคาร	<u>209,000.00</u>	<u>43,000.00</u>

2. ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ - สุทธิ ประกอบด้วย

	ปี 25x1 บาท	ปี 25x0 บาท
ที่ดิน	150,000.00	150,000.00
ลานตากข้าว	270,000.00	270,000.00
ฉางและโรงสี	240,000.00	240,000.00
เครื่องจักรและอุปกรณ์โรงสี	<u>86,000.00</u>	<u>86,000.00</u>
รวม	746,000.00	746,000.00
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม	<u>549,199.00</u>	<u>452,000.00</u>
ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ - สุทธิ	<u>196,801.00</u>	<u>294,000.00</u>

ค่าเสื่อมราคาสะสม แยกเป็น ค่าเสื่อมราคาสะสมลานตากข้าว จำนวน 257,000.00 บาท

ฉางและโรงสี จำนวน 239,999.00 บาท เครื่องจักรและอุปกรณ์โรงสี จำนวน 52,200.00 บาท

กิจกรรม 3.3.1

1. ให้อธิบายความหมายของสินทรัพย์หมุนเวียนและสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน
2. สหกรณ์ประเภทใดที่จะต้องจัดทำงบการเงินตามแบบสหกรณ์ภาคเกษตร
3. ให้จัดทำบัญชีต้นทุนขายของสหกรณ์การเกษตรศรีเมือง จำกัด สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x1 โดยใช้โจทย์กิจกรรมที่ 3.2.1
4. สหกรณ์ควรเปิดเผยเรื่องใดบ้างในหมายเหตุประกอบงบการเงิน

(โปรดทำกิจกรรม 3.3.1 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 3.3 เรื่องที่ 3.3.1)

เรื่องที่ 3.3.2

การจัดทำงบการเงินของสหกรณ์นอกภาคเกษตร

การจัดทำงบการเงินนอกจากรูปแบบงบการเงินของสหกรณ์ภาคเกษตรแล้ว กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนดรูปแบบงบการเงินของสหกรณ์นอกภาคเกษตร ได้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์ เนื่องจากลักษณะการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ออมทรัพย์แตกต่างจากสหกรณ์ภาคเกษตรโดยดำเนินเฉพาะธุรกิจสินเชื่อและธุรกิจเงินรับฝากเท่านั้น ให้นักศึกษาศึกษาความหมายของงบการเงินของสหกรณ์นอกภาคเกษตร และองค์ประกอบงบการเงินของสหกรณ์นอกภาคเกษตร ดังนี้

1. ความหมายของงบการเงินของสหกรณ์นอกภาคเกษตร

งบการเงินของสหกรณ์นอกภาคเกษตร หมายถึง รายงานทางการเงินที่แสดงข้อมูลอันเป็นผลจากการประกอบธุรกิจของสหกรณ์นอกภาคเกษตร ประกอบด้วย สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์บริการ และสหกรณ์เครดิตยูเนียนที่ดำเนินธุรกิจสินเชื่อและธุรกิจเงินรับฝาก

2. องค์ประกอบงบการเงินของสหกรณ์นอกภาคเกษตร

งบการเงินของสหกรณ์นอกภาคเกษตร ประกอบด้วย

- 2.1 งบแสดงฐานะการเงิน
- 2.2 งบกำไรขาดทุน
- 2.3 งบกระแสเงินสด
- 2.4 หมายเหตุประกอบงบการเงิน

2.1 งบแสดงฐานะการเงิน การจัดทำงบแสดงฐานะการเงินของสหกรณ์นอกภาคเกษตรจะแสดงรายการเช่นเดียวกับกับสหกรณ์ภาคเกษตรตามตัวอย่างที่ 3.24

2.2 งบกำไรขาดทุน การจัดทำงบกำไรขาดทุนสหกรณ์นอกภาคเกษตรจะจัดทำตามการดำเนินธุรกิจ เช่น ร้านสหกรณ์ สหกรณ์บริการดำเนินธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายจะแสดงรายได้จากการขายสินค้าหักค่าใช้จ่ายต่างๆ สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียนที่ดำเนินธุรกิจสินเชื่อและธุรกิจรับฝากเงินจะแสดงรายได้ดอกเบี้ยและผลตอบแทนจากการลงทุน หักค่าใช้จ่ายต่างๆ เนื่องจากสหกรณ์มีรายได้จากธุรกิจสินเชื่อเพียงธุรกิจเดียว เป็นต้น ในที่นี้จะแสดงตัวอย่างงบกำไรขาดทุนเฉพาะสหกรณ์ออมทรัพย์ตามตัวอย่างที่ 3.25 ส่วนสหกรณ์นอกภาคเกษตรสามารถศึกษาได้จากเว็บไซต์ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (www.cad.go.th : 2560)

2.3 งบกระแสเงินสด เป็นงบการเงินอย่างหนึ่งเฉพาะสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียนที่ดำเนินธุรกิจสินเชื่อและธุรกิจรับฝากต้องจัดทำส่วนสหกรณ์ประเภทอื่นไม่ต้องจัดทำ

งบกระแสเงินสด หมายถึง งบการเงินที่แสดงเงินสดที่ได้รับเข้ามา (Cash Inflows) เงินสดที่จ่ายออกไป (Cash Outflows) และเงินสดเปลี่ยนแปลงสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน กิจกรรมลงทุน และกิจกรรมการจัดหาเงินของกิจการในระหว่างงวดบัญชีหนึ่ง โดยการกระทบยอดเงินสดยกมาต้นงวดกับเงินสดคงเหลือปลายงวด หรืออีกนัยหนึ่ง งบกระแสเงินสดเป็นงบแสดงการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินตามเกณฑ์เงินสดที่จัดทำขึ้นเพื่อแสดงรายการเกี่ยวกับเงินสดที่ได้รับและจ่ายไปในกิจกรรมต่างๆ ของกิจการ ซึ่งได้แก่ กิจกรรมดำเนินงาน กิจกรรมลงทุน กิจกรรมจัดหาเงิน รวมทั้งแสดงรายการอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่อเงินสดหรือเทียบเท่าเงินสดในระหว่างงวดบัญชีหนึ่ง

จากความหมายข้างต้น สรุปความหมายเฉพาะของรายการที่เกี่ยวกับงบกระแสเงินสดได้ดังต่อไปนี้
เงินสด หมายถึง เงินสดในมือและเงินฝากธนาคารทุกประเภท แต่ไม่รวมเงินฝากประเภทที่ต้องจ่ายคืนเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้

รายการเทียบเท่าเงินสด หมายถึง เงินลงทุนระยะสั้นที่มีสภาพคล่องสูง ซึ่งพร้อมที่จะเปลี่ยนเป็นเงินสดในจำนวนที่ทราบได้ และมีความเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงในมูลค่าน้อยหรือไม่มีนัยสำคัญ ปกติมีกำหนดระยะเวลา 3 เดือน หรือน้อยกว่า เช่น พันธบัตรรัฐบาล ตั๋วเงินรับ หุ้ญกู้ หลักทรัพย์ เงินกองทุนต่างๆ เป็นต้น

กระแสเงินสด หมายถึง การได้รับหรือจ่ายไปของเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด
งบกระแสเงินสด สามารถแยกเป็นกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

2.3.1 กิจกรรมดำเนินงาน (Operating Activities) หมายถึง กระแสเงินสดที่เกิดจากกิจกรรมหลักที่ก่อให้เกิดรายได้และค่าใช้จ่ายของสหกรณ์ ได้แก่ รายการในงบกำไรขาดทุน หรือรายการที่มีผลกระทบต่อกำไร (ขาดทุน) ของสหกรณ์ ประกอบด้วย รายการต่างๆ ดังนี้

1) กำไร (ขาดทุน) สุทธิ หมายถึง รายการกำไร (ขาดทุน) สุทธิ ตามงบกำไรขาดทุน กรณีขาดทุนสุทธิให้แสดงตัวเลขไว้ในวงเล็บและถือว่ามีค่าเป็นลบ (-)

2) รายการปรับปรุงเพื่อกระทบยอดกำไร (ขาดทุน) สุทธิเป็นเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน หมายถึง รายการที่มีใช้เงินสดและรายการที่เป็นเงินสดในงบกำไรขาดทุน ซึ่งมีผลกระทบต่อกำไร (ขาดทุน) รวมทั้งรายการสินทรัพย์และหนี้สินที่มีผลกระทบต่อกำไร (ขาดทุน) ของสหกรณ์ เช่น ค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้/ดอกเบียร์รับ กำไร(ขาดทุน)จำหน่ายทรัพย์สิน เป็นต้น

3) กำไร (ขาดทุน) จากการดำเนินงานก่อนการเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์และหนี้สินดำเนินงาน หมายถึง กำไร (ขาดทุน) ที่ได้มีการปรับกระทบยอดรายการที่เกี่ยวกับเงินสดและมีผลกระทบต่อกำไร (ขาดทุน) สุทธิ ก่อนที่จะพิจารณาการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับเงินสดในสินทรัพย์และหนี้สินที่ก่อให้เกิดรายได้ หรือค่าใช้จ่าย

4) สินทรัพย์ดำเนินงาน หมายถึง รายการสินทรัพย์ที่มีผลกระทบกับกำไร (ขาดทุน) เช่น การรับเงินกู้- การจ่ายเงินกู้ ซื้อวัสดุสำนักงาน เป็นต้น

5) หนี้สินดำเนินงาน หมายถึง รายการหนี้สินที่มีผลกระทบกับกำไร (ขาดทุน) เช่น ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย รายได้รับล่วงหน้า สำรองบำเหน็จเจ้าหน้าที่ เป็นต้น

6) เงินสดสุทธิได้มาจาก (ใช้ไปใน) กิจกรรมดำเนินงาน หมายถึง เงินสดที่ได้จากกำไร (ขาดทุน) จากการดำเนินงานก่อนการเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์และหนี้สินดำเนินงาน บวกกับเงินสดที่ได้รับจากสินทรัพย์และหนี้สินดำเนินงาน แล้วหักด้วยเงินสดที่จ่ายไปในสินทรัพย์และหนี้สินดำเนินงาน หากเงินสดที่ได้รับมีจำนวนมากกว่าเงินสดที่จ่าย ถือเป็นเงินสดสุทธิได้มาจากกิจกรรมดำเนินงาน ในทางตรงกันข้ามหากเงินสดที่ได้รับมีจำนวนน้อยกว่าเงินสดที่จ่าย ถือเป็นเงินสด (ใช้ไปใน) กิจกรรมดำเนินงาน ให้แสดงตัวเลขไว้ในวงเล็บ

2.3.2 กิจกรรมการลงทุน (Investing Activities) หมายถึง กระแสเงินสดที่เกิดจากการลงทุนในสินทรัพย์และการจำหน่ายสินทรัพย์ไม่ว่าจะเป็นระยะสั้น หรือระยะยาว ได้แก่ การซื้อ การสร้าง และการจำหน่ายที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ ประกอบด้วยรายการต่างๆ ดังนี้

- 1) เงินสดที่ได้รับจากกิจกรรมลงทุน เช่น การไถ่ถอน/จำหน่ายพันธบัตร/หุ้นกู้/หุ้นทุน จำหน่ายที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ เป็นต้น
- 2) เงินสดที่จ่ายเพื่อการลงทุน เช่น ซื้อพันธบัตร/หุ้นกู้/หุ้นทุน เงินสดรับจาก เงินสดจ่ายซื้อที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ เป็นต้น
- 3) เงินสดสุทธิได้มาจาก (ใช้ไปใน) กิจกรรมลงทุน หมายถึง การนำเงินสดที่ได้รับทั้งหมดภายใต้กิจกรรมลงทุนเปรียบเทียบกับเงินสดที่จ่ายไปทั้งหมด หากเงินสดที่ได้รับมีจำนวนมากกว่าเงินสดที่จ่ายไปแสดงว่าเป็นเงินสดสุทธิได้มาจากกิจกรรมลงทุน ในทางตรงกันข้ามหากเงินสดที่ได้รับมีจำนวนน้อยกว่าเงินสดที่จ่ายไป แสดงว่าเป็นเงินสดสุทธิ (ใช้ไปใน) กิจกรรมลงทุน ให้แสดงตัวเลขไว้ในวงเล็บ

2.3.3 กิจกรรมจัดหาเงิน (Financing Activities) หมายถึง กระแสเงินสดที่เกิดจากสหกรณ์จัดหาเงินทุนเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์และการจ่าย ชำระคืน ได้แก่ ทุนเรือนหุ้น เงินกู้ยืมทั้งระยะสั้นและระยะยาว เงินสะสมเจ้าหน้าที่ และเงินรับฝาก ประกอบด้วยรายการต่างๆ ดังนี้

- 1) เงินสดที่ได้รับจากกิจกรรมจัดหาเงิน เช่น เงินสดรับเงินเบิกเกินบัญชีธนาคาร เงินกู้ยืม เงินรับฝาก ทุนเรือนหุ้น เป็นต้น
- 2) เงินสดที่จ่ายเพื่อกิจกรรมลงทุน เช่น ชำระหนี้เงินกู้ยืม เงินสดจ่ายคืนเงินรับฝาก/ ทุนเรือนหุ้น เงินสดจ่ายเงินปันผล เป็นต้น
- 3) เงินสดสุทธิได้มาจาก (ใช้ไปใน) กิจกรรมจัดหาเงิน หมายถึง การนำเงินสดที่ได้รับทั้งหมดภายใต้กิจกรรมจัดหาเงินเปรียบเทียบกับเงินสดที่จ่ายไปทั้งหมดในกิจกรรมเดียวกัน หากเงินสดที่ได้รับมีจำนวนมากกว่าเงินสดที่จ่ายไป แสดงว่าเป็นเงินสดสุทธิได้มาจากกิจกรรมจัดหาเงิน ในทางตรงกันข้ามหากเงินสดที่ได้รับมีจำนวนน้อยกว่าเงินสดที่จ่ายไป แสดงว่าเป็นเงินสดสุทธิ (ใช้ไปใน) กิจกรรมจัดหาเงิน ให้แสดงตัวเลขไว้ในวงเล็บ

งกระแสเงินสดที่สหกรณ์ออมทรัพย์ต้องจัดทำตามตัวอย่างที่ 3.26

2.4 หมายเหตุประกอบงบการเงิน สหกรณ์นอกภาคเกษตรจัดทำหมายเหตุประกอบงบการเงิน เช่นเดียวกับสหกรณ์ภาคเกษตรตามตัวอย่างที่ 3.27

ตัวอย่างที่ 3.24

สหกรณ์ออมทรัพย์แสนสบาย จำกัด

งบแสดงฐานะการเงิน

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x1

		ปี 25x1	ปี 25x0
	หมายเหตุ	บาท	บาท
สินทรัพย์			
สินทรัพย์หมุนเวียน			
เงินสดและเงินฝากธนาคาร	2	335,510.92	1,311,699.30
เงินฝากสหกรณ์อื่น		868,806.75	842,000.00
เงินลงทุนระยะสั้น	3	1,023,659.57	507,791.10
เงินให้กู้ระยะสั้น		3,433,972.00	2,790,974.00
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	4	<u>61,488.47</u>	<u>58,390.04</u>
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน		<u>5,723,437.71</u>	<u>5,510,854.44</u>
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน			
เงินลงทุนระยะยาว	5	2,200,000.00	2,200,000.00
เงินให้กู้ระยะยาว		2,995,467.00	1,683,117.00
เครื่องใช้สำนักงานสุทธิ	6	<u>3.00</u>	<u>3.00</u>
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน		<u>5,195,470.00</u>	<u>3,883,120.00</u>
รวมสินทรัพย์		<u>10,918,907.71</u>	<u>9,393,974.44</u>

หมายเหตุ: สหกรณ์สามารถจัดเก็บหนี้จากลูกหนี้เงินกู้ได้เป็นไปตามงวดที่ถึงกำหนดชำระ จึงไม่ได้ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ และไม่มีดอกเบียเงินให้กู้ค้างรับ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี

	ปี 25x1	ปี 25x0
หมายเหตุ	บาท	บาท
หนี้สินและทุนของสหกรณ์		
หนี้สินหมุนเวียน		
เงินรอจ่ายคืน	0.00	12,212.00
รวมหนี้สิน	<u>0.00</u>	<u>12,212.00</u>
ทุนของสหกรณ์		
ทุนเรือนหุ้น (มูลค่าหุ้นละ 10.00 บาท)		
หุ้นที่ชำระเต็มมูลค่าแล้ว	9,687,960.00	8,143,620.00
ทุนสำรอง	781,092.42	722,265.94
ทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบและอื่นๆ	7 44,124.52	69,732.02
กำไรสุทธิประจำปี	405,730.77	446,144.48
รวมทุนของสหกรณ์	<u>10,918,907.71</u>	<u>9,381,762.44</u>
รวมหนี้สินและทุนของสหกรณ์	<u>10,918,907.71</u>	<u>9,393,974.44</u>
หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินนี้		

เอก ผลงาม
(นายเอก ผลงาม)
ประธานกรรมการ

เมตตา เกศศรีแสง
(นางเมตตา เกศศรีแสง)
เลขานุการ
วันที่ 23 มกราคม 25x2

ตัวอย่างที่ 3.25

สหกรณ์ออมทรัพย์แสนสบาย จำกัด
งบกำไรขาดทุน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x1

	ปี 25x1		ปี 25x0	
	บาท	%	บาท	%
รายได้ดอกเบี้ยและผลตอบแทนจากการลงทุน				
ดอกเบี้ยรับเงินให้กู้	288,261.76	59.64	325,809.99	63.02
ดอกเบี้ยรับเงินฝาก	34,752.27	7.19	33,680.00	6.52
ผลตอบแทนจากการลงทุน	<u>160,330.83</u>	<u>33.17</u>	<u>157,475.10</u>	<u>30.46</u>
รวมรายได้ดอกเบี้ยและผลตอบแทนจากการลงทุน	<u>483,344.86</u>	<u>100.00</u>	<u>516,965.09</u>	<u>100.00</u>
บวก รายได้อื่น				
ค่าธรรมเนียมแรกเข้า	1,650.00	0.34	1,600.00	0.30
รายได้เบ็ดเตล็ด	<u>1.91</u>	<u>0.00</u>	<u>1.27</u>	<u>0.00</u>
รวมรายได้อื่น	<u>1,651.91</u>	<u>0.34</u>	<u>1,601.27</u>	<u>0.30</u>
หัก ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน				
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่				
ค่าตอบแทน	60,000.00	12.42	48,000.00	9.28
ค่าใช้จ่ายดำเนินงานอื่น				
ค่าเครื่องเขียนแบบพิมพ์	221.00	0.05	1,323.20	0.26
ค่าใช้จ่ายในการอบรม	1,800.00	0.37	0.00	0.00
ค่ารับรอง	80.00	0.02	0.00	0.00
ค่าเบี้ยเลี้ยงพาหนะ	500.00	0.10	0.00	0.00
ค่าซ่อมแซมทรัพย์สิน	0.00	0.00	6,420.00	1.24
ค่าธรรมเนียมธนาคาร	2,820.00	0.58	2,382.00	0.46
ค่าใช้จ่ายวันประชุมใหญ่	12,000.00	2.48	12,000.00	2.32
ค่าถ่ายเอกสาร	1,845.00	0.38	2,295.00	0.44
ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	<u>0.00</u>	<u>0.00</u>	<u>1.68</u>	<u>0.00</u>
รวมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	<u>79,266.00</u>	<u>16.40</u>	<u>72,421.88</u>	<u>14.00</u>
กำไรสุทธิ	<u>405,730.77</u>	<u>83.94</u>	<u>446,144.48</u>	<u>86.30</u>

ตัวอย่างที่ 3.26

สหกรณ์ออมทรัพย์แสนสบาย จำกัด งบกระแสเงินสด สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x1		
	ปี 25x1 บาท	ปี 25x0 บาท
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน		
กำไรสุทธิ	405,730.77	<u>446,144.48</u>
รายการปรับปรุงเพื่อกระทบยอดกำไรสุทธิเป็นเงินสดสุทธิ จากกิจกรรมดำเนินงาน		
ดอกเบี้ยเงินลงทุนและเงินฝากค้างรับ(เพิ่มขึ้น)ลดลง	<u>(3,098.43)</u>	<u>8,070.23</u>
กำไรจากการดำเนินงานก่อนการเปลี่ยนแปลง ในสินทรัพย์และหนี้สินดำเนินงาน	402,632.34	454,214.71
สินทรัพย์ดำเนินงาน		
เงินสดจ่ายลูกหนี้เงินกู้ฉุกเฉิน	(1,350,000.00)	(1,211,000.00)
เงินสดจ่ายลูกหนี้เงินกู้สามัญ	(3,720,000.00)	(3,005,000.00)
เงินสดรับลูกหนี้เงินกู้ฉุกเฉิน	1,106,000.00	859,000.00
เงินสดรับลูกหนี้เงินกู้สามัญ	<u>2,008,652.00</u>	<u>3,771,418.00</u>
	<u>(1,955,348.00)</u>	<u>(414,318.00)</u>
หนี้สินดำเนินงาน		
-	-	-
เงินสดสุทธิได้มา (ใช้ไป) จากกิจกรรมดำเนินงาน	<u>(1,552,715.66)</u>	<u>868,532.71</u>
กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน		
เงินสดจ่ายซื้อหุ้นกู้	(515,868.47)	-
เงินสดรับจากการจำหน่ายหุ้นกู้	<u>0</u>	<u>292,208.90</u>
เงินสดสุทธิได้มา (ใช้ไป) จากกิจกรรมลงทุน	<u>(515,868.47)</u>	<u>292,208.90</u>
กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน		
เงินสดจ่ายเงินปันผล	(383,275.25)	(400,183.75)
เงินสดจ่ายเงินเฉลี่ยคืน	(8,254.75)	(10,547.50)
เงินสดจ่ายค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์	(10,000.00)	(10,000.00)
เงินสดจ่ายทุนสาธารณประโยชน์	(25,607.50)	(68,044.00)
เงินสดรับจากทุนเรือนหุ้น	1,544,340.00	192,690.00
เงินสดรับจากทุนสำรอง	<u>2,000.00</u>	<u>-</u>
เงินสดสุทธิได้มาจากกิจกรรมจัดหาเงิน	<u>1,119,202.50</u>	<u>296,085.25</u>
เงินสดสุทธิเพิ่มขึ้น (ลดลง)	1,005,966.37	864,656.36
เงินสด ณ วันต้นปี	<u>2,153,699.30</u>	<u>1,289,042.94</u>
เงินสด ณ วันสิ้นปี	<u>1,204,317.67</u>	<u>2,153,699.30</u>

ตัวอย่างที่ 3.27

สหกรณ์ออมทรัพย์แสนสบาย จำกัด
 หมายเหตุประกอบงบการเงิน (บางส่วน)
 สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x1

1. สรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

- สหกรณ์บันทึกบัญชีโดยใช้เกณฑ์คงค้าง
- สหกรณ์รับรู้รายได้ดอกเบี้ยตามเกณฑ์สัดส่วนของเวลา ส่วนจำนวนรายได้จะเท่ากับอัตราดอกเบี้ยคูณด้วยจำนวนต้นเงินที่ค้างชำระตามระยะเวลาที่กู้ยืม
- ค่าเสื่อมราคาเครื่องใช้สำนักงาน คำนวณโดยวิธีเส้นตรงในอัตราที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ไว้ในระเบียบสหกรณ์ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ พ.ศ. 2542
- เงินลงทุนระยะสั้น/เงินลงทุนระยะยาวที่เป็นเงินลงทุนในหลักทรัพย์ที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด แสดงด้วยราคาทุน
- ค่าซ่อมแซมรวมทั้งการซื้อมาเปลี่ยนแทนสำหรับสินทรัพย์รายการย่อยๆ ถือเป็นค่าใช้จ่ายหักจากรายได้
- เงินสดในงบกระแสเงินสด หมายถึง เงินสดในมือ เงินฝากธนาคารทุกประเภทและเงินฝากสหกรณ์ทุกประเภท

2. เงินสดและเงินฝากธนาคาร ประกอบด้วย

	ปี 25x1	ปี 25x0
	บาท	บาท
เงินสด	0.00	0.00
เงินฝากธนาคาร		
กระแสรายวัน	1,884.43	1,617.87
ออมทรัพย์	<u>333,626.49</u>	<u>1,310,081.43</u>
รวม	<u>335,510.92</u>	<u>1,311,699.30</u>

การจัดทำและเปิดเผยรายการย่อแสดงสินทรัพย์และหนี้สิน

นายทะเบียนสหกรณ์ได้กำหนดให้สหกรณ์จัดทำและเปิดเผยรายการย่อแสดงสินทรัพย์และหนี้สิน ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2560 กำหนดให้สหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน ขนาดใหญ่ตั้งแต่ 5,000 ล้านบาทขึ้นไป จัดทำและเปิดเผยรายการย่อแสดงสินทรัพย์และหนี้สิน ณ วันสิ้นเดือน ของทุกเดือน โดยให้สหกรณ์จัดทำ ดังนี้

สหกรณ์ออมทรัพย์/สหกรณ์เครดิตยูเนียน.....จำกัด
 รายการย่อแสดงสินทรัพย์และหนี้สิน
 ณ วันที่.....
 (ไม่ได้ผ่านการตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีสหกรณ์)

หน่วย: พันบาท

สินทรัพย์		หนี้สิน	
เงินสดและเงินฝากธนาคาร	.....	เงินเบิกเกินบัญชีธนาคาร	.....
เงินฝากสหกรณ์อื่น	.....	เงินกู้ยืม	.....
เงินลงทุน - สุทธิ	.....	เงินรับฝาก	.....
ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์	.....	หนี้สินอื่น	.....
สินทรัพย์ไม่มีตัวตน	.....	รวมหนี้สิน	.....
สินทรัพย์อื่น	.....		
		ทุนของสหกรณ์	
		ทุนเรือนหุ้น	.....
		ทุนสะสมตามข้อบังคับและอื่นๆ	.....
		กำไร (ขาดทุน) สุทธิ	.....
	_____	รวมทุนของสหกรณ์	.....
รวมสินทรัพย์	_____	รวมหนี้สินและทุนของสหกรณ์	.....

เงินฝากสหกรณ์อื่นรายที่มีจำนวนเงินฝากเกินกว่าร้อยละ 5 ของทุนเรือนหุ้นบวกด้วยทุนสำรอง

สหกรณ์..... บาท

สหกรณ์..... บาท

เงินลงทุนที่นอกเหนือจากพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 62

..... บาท

เงินให้กู้ยืมแก่สมาชิกที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้

..... บาท

เงินให้กู้ยืมแก่สหกรณ์อื่นที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้

..... บาท

สินทรัพย์ที่นำไปค้ำประกันเงินกู้ยืม/เงินรับฝาก	
เงินลงทุน.....	..... บาท
ที่ดิน.....	..... บาท
อาคาร.....	..... บาท
ตัวสัญญาใช้เงิน.....	..... บาท
อื่นๆ (ระบุ).....	..... บาท
หนี้สินที่อาจเกิดขึ้นในภายหน้า (สหกรณ์ถูกฟ้องร้องค่าเสียหาย)	
.....	..... บาท
<p>ขอรับรองว่ารายการย่อแสดงสินทรัพย์และหนี้สินนี้ครบถ้วนถูกต้องตามความเป็นจริง</p> <p>.....</p> <p>(.....)</p> <p>ตำแหน่ง ผู้จัดการสหกรณ์/ผู้ที่ได้รับมอบหมาย</p> <p>วันที่.....</p>	

สำหรับรายละเอียดนักศึกษาสามารถศึกษาได้จาก เว็บไซต์จากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (www.cad@go.th : 2560)

กิจกรรม 3.3.2

1. ให้อธิบายสหกรณ์นอกภาคเกษตร (สหกรณ์ออมทรัพย์) จะต้องจัดทำงบการเงินประเภทใดบ้าง

2. ให้อธิบายองค์ประกอบงบการเงินของสหกรณ์นอกภาคเกษตร

3. ต่อไปนี้เป็นงบการเงินบางส่วนหลังการปรับปรุงบัญชีของสหกรณ์ออมทรัพย์เย็นฤดี จำกัด สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x1

ให้จัดทำ: งบกำไรขาดทุนของสหกรณ์ พร้อมทั้งหาผลการดำเนินงานของสหกรณ์มีกำไรหรือขาดทุนจำนวนเท่าใด

ดอกเบี้ยรับเงินให้กู้จุกเงิน	5,509.00
ค่าเครื่องเขียนแบบพิมพ์	4,630.96
ดอกเบี้ยรับเงินให้กู้สามัญ	87,277.63
ดอกเบี้ยรับเงินให้กู้สามัญพิเศษ	63,125.00
ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร	821.44
ดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก	11,834.82
ค่าเบี้ยเลี้ยงพาหนะเจ้าหน้าที่	266.00
ค่าธรรมเนียมแรกเข้า	6,400.00
ค่าธรรมเนียมธนาคาร	400.00
ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	469.00

(โปรดทำกิจกรรม 3.3.2 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 3.3 เรื่องที่ 3.3.2)

แผนการสอนตอนที่ 3.4

รายงานกิจการประจำปีของสหกรณ์

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 3.4 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

- 3.4.1 ความหมาย ความสำคัญและหลักเกณฑ์การจัดทำรายงานกิจการประจำปีของสหกรณ์
- 3.4.2 การจัดทำรายงานกิจการประจำปีของสหกรณ์

แนวคิด

1. รายงานกิจการประจำปี เป็นรายงานที่สหกรณ์จัดทำขึ้นเพื่อสรุปผลการดำเนินงานของสหกรณ์ที่ผ่านมาในรอบปีบัญชีเสนอต่อที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปี เพื่อให้ผู้ใช้รายงานกิจการประจำปีได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงาน และข้อสังเกตจากการปฏิบัติงานของฝ่ายจัดการและบริหารได้ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมติที่ประชุมใหญ่
2. การจัดทำรายงานกิจการประจำปี สหกรณ์สามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสมของสหกรณ์แต่ละแห่ง แต่เพื่อให้นักศึกษาสามารถเข้าใจและสามารถรายงานกิจการประจำปีให้แก่สหกรณ์ ควรประกอบด้วยหัวข้อ รายงานกิจการทั่วไป ฐานะการเงินและผลการดำเนินงาน การให้บริการธุรกิจ แผนการดำเนินงานเปรียบเทียบกับผลการดำเนินงาน การใช้ทุนสะสมของสหกรณ์ ทุนของสหกรณ์ และวงเงินกู้ยืม

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 3.4.1 “ความหมาย และความสำคัญของรายงานกิจการประจำปี” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายความหมาย และความสำคัญของรายงานกิจการได้
2. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 3.4.2 “การจัดทำรายงานกิจการประจำปี” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายการจัดทำรายงานกิจการประจำปีในแต่ละหัวข้อได้

เรื่องที่ 3.4.1

ความหมาย ความสำคัญและหลักเกณฑ์การจัดทำรายงานกิจการประจำปีของสหกรณ์

เมื่อสหกรณ์เปิดบัญชีประจำปีและผ่านการแสดงความเห็นต่องบการเงินจากผู้สอบบัญชีแล้วสหกรณ์จะจัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญเพื่ออนุมัติงบการเงินประจำปี ดังนั้นในวันประชุมใหญ่สหกรณ์จะจัดทำรายงานกิจการประจำปีเพื่อเสนอที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปีรายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการดำเนินการ ผลการตรวจสอบบัญชี และการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี

1. ความหมายของรายงานกิจการประจำปี

รายงานกิจการประจำปีของสหกรณ์ หมายถึง รายงานที่สรุปผลการดำเนินงานของสหกรณ์ที่ผ่านมาในหนึ่งรอบปีบัญชี เสนอต่อที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปี ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่าคณะกรรมการดำเนินการได้บริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ และฝ่ายจัดการได้ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ แผนงานและนโยบายที่ประชุมใหญ่สามัญกำหนดไว้เพียงใด

2. ความสำคัญของรายงานกิจการประจำปี

ในการจัดทำรายงานกิจการประจำปี เป็นสิ่งสำคัญดังนี้

2.1 คณะกรรมการดำเนินการ ได้ทราบข้อมูลทั้งหมดเกี่ยวกับการดำเนินงาน และข้อสังเกตจากการปฏิบัติงาน และบริหารงาน

2.2 สมาชิกได้ทราบข้อเท็จจริงในการดำเนินงานของฝ่ายบริหารและฝ่ายจัดการเป็นประจำทุกปี และรับทราบปัญหาข้อบกพร่อง/จุดอ่อนในการควบคุมภายใน

2.3 สมาชิกสามารถใช้รายงานกิจการประจำปีติดตามการกำกับดูแลกรรมการได้บริหารงานตามนโยบายและเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.4 สมาชิกสามารถใช้รายงานกิจการประจำปีเป็นเครื่องมือในการเลือกกรรมการทำหน้าที่แทนตนเองในปีต่อไป

2.5 สหกรณ์สามารถใช้รายงานกิจการประจำปี เพื่อจูงใจให้คนมาเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้น โดยมีการเผยแพร่รายงานกิจการประจำปีให้แก่ผู้สนใจ

2.6 หน่วยงานที่กำกับดูแลสามารถใช้ข้อมูลช่วยกำกับดูแลสหกรณ์ให้เข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองได้

3. หลักเกณฑ์การจัดทำรายงานกิจการประจำปี

การจัดทำรายงานเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้จัดทำต้องพยายามสื่อให้ผู้อ่านรายงานได้เข้าใจถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ดังนั้นเพื่อให้การรายงานเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งาน ผู้จัดทำจะต้องยึดหลักเกณฑ์ที่สำคัญ ดังนี้

3.1 **ถูกต้อง** การรายงานกิจการต้องมีความถูกต้องไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์หรือข้อความ ตัวเลขรวมทั้งการอ้างอิงทุกครั้งต้องมีเอกสารหลักฐานที่เชื่อถือได้ประกอบและสามารถให้คำอธิบายแล้วพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้ทุกเรื่อง

3.2 **ชัดเจน** รายงานที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจ และทราบเหตุการณ์ต่างๆ ได้เช่นเดียวกับที่ผู้รายงานทราบทั้งหมด หรือเสมือนหนึ่งที่ผู้อ่านรายงานอยู่ในเหตุการณ์นั้นเอง โดยไม่ต้องมีการตีความ หรือมีการอธิบายเพิ่มเติม ดังนั้นในเรื่องนี้ผู้รายงานต้องทำความเข้าใจในเรื่องที่จะเสนอรายงานให้แจ่มแจ้ง มีข้อมูลที่จะรายงานอย่างเพียงพอ เพื่อที่จะสามารถถ่ายทอดสิ่งต่างๆ ออกมาได้อย่างชัดเจน

3.3 **ความกระชับ/กะทัดรัด** การตัดเนื้อหาที่ไม่จำเป็น หรือไร้สาระออกจากรายงาน แต่มุ่งชี้ประเด็นของข้อมูลที่มีสาระสำคัญ หรือปัญหาเพื่อให้คณะกรรมการดำเนินการใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3.4 **ความทันต่อเวลา** การนำเสนอรายงานควรกระทำในเวลาที่เหมาะสม และจะต้องให้ข้อมูลที่ เป็นปัจจุบันมากที่สุด ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติได้ทันทีโดยเฉพาะในเรื่องจำเป็นต้องรีบดำเนินการแก้ไขปรับปรุง ผู้รายงานอาจเสนอรายงานเพียงบางส่วนก็ได้ เพื่อให้คณะกรรมการดำเนินการทราบและสั่งการให้มีการป้องกันหรือการแก้ไขก่อนที่จะเกิดความเสียหายหรือมีความเสียหายมากขึ้นไปอีก

3.5 **ความสร้างสรรค์** การรายงานผลการตรวจสอบต้องทำในลักษณะที่ทำให้เกิดการแก้ไขปรับปรุงที่ดีขึ้น ไม่ใช่เป็นการวิจารณ์ข้อบกพร่องเท่านั้น ควรมีข้อเสนอแนะให้ด้วย และควรเป็นข้อเสนอแนะที่กระทำได้

3.6 **ความจงใจ** การรายงานที่จะทำให้ผู้อ่านเกิดความสนใจที่จะอ่าน จับประเด็นที่สำคัญได้ตั้งแต่ต้นจนจบ และมีความกระตือรือร้นที่จะนำข้อเสนอแนะของผู้รายงานไปพิจารณาเพื่อปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสมอย่างทันต่อเหตุการณ์

กิจกรรม 3.4.1

1. ให้อธิบายความหมายและความสำคัญของรายงานกิจการประจำปี
2. ให้อธิบายหลักเกณฑ์การจัดทำรายงานกิจการประจำปี หัวข้อ “ถูกต้อง”

(โปรดทำกิจกรรม 3.4.1 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 3.4 เรื่องที่ 3.4.1)

เรื่องที่ 3.4.2

การจัดทำรายงานกิจการประจำปีของสหกรณ์

การจัดทำรายงานกิจการประจำปีของสหกรณ์ สหกรณ์จะจัดทำเสนอที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปี เพื่อให้ทราบรายงานผลการดำเนินการและความก้าวหน้าในการดำเนินงาน ซึ่งมีตัวอย่างดังนี้

ส่วนที่ 1	<p style="text-align: center;">สหกรณ์.....จำกัด รายงานกิจการประจำปี สำหรับปีสิ้นสุดวันที่.....</p>
ส่วนที่ 2	<p>เรียน สมาชิกสหกรณ์..... จำกัด ทุกท่าน</p>
ส่วนที่ 3	<p>ข้าพเจ้านาย/นาง/นางสาว..... ในนาม คณะกรรมการดำเนินการ ขอเสนอรายงานกิจการประจำปี สำหรับปีสิ้นสุดวันที่..... ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. รายงานกิจการทั่วไป ..... 2. ฐานะการเงินและผลการดำเนินงาน ..... 3. การให้บริการธุรกิจ ..... 4. แผนการดำเนินงานเปรียบเทียบกับผลการดำเนินงาน ..... 5. การใช้ทุนสะสมของสหกรณ์ ..... 6. ทุนของสหกรณ์ ..... 7. วงเงินกู้ยืม ..... <p style="text-align: right;">(ลงชื่อ)..... (.....) ประธานกรรมการสหกรณ์.....จำกัด</p>

คำอธิบายการจัดทำรายงานกิจการประจำปี

ส่วนที่ 1 แสดงรายละเอียดของหัวกระดาษ โดยจะต้องระบุชื่อของสหกรณ์ไว้ในบรรทัดแรก ระบุ คำว่ารายงานกิจการประจำปีไว้บรรทัดที่สอง และระบุรอบระยะเวลาบัญชีไว้ในบรรทัดที่สามโดยทั้งสาม บรรทัดควรจัดให้ได้ดุลระหว่างกึ่งกลางกระดาษ

ส่วนที่ 2 แสดงรายงานเสนอต่อสมาชิกสหกรณ์

ส่วนที่ 3 แสดงรายละเอียดผลการดำเนินการและความก้าวหน้าในการดำเนินงาน มีดังนี้

1. รายงานกิจการทั่วไป

รายงานว่าสหกรณ์จัดทะเบียนและดำเนินงานจนถึงปัจจุบันจำนวนกี่ปี และรายงานเรื่องต่างๆ ไป เพื่อให้สมาชิกได้ทราบถึงความก้าวหน้าในการดำเนินงาน รวมทั้งได้ทราบว่าสหกรณ์มีคณะกรรมการดำเนินการ และฝ่ายจัดการจำนวนเท่าใดได้ดำเนินกิจการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือนโยบายที่กำหนดไว้ โดยรายงาน

- จำนวนสมาชิกทั้งสิ้น ณ วันสิ้นปีทางบัญชี
- ทุนดำเนินงานของสหกรณ์ ซึ่งทุนดำเนินงานได้จากงบแสดงฐานะการเงินที่แสดงยอดรวมของสินทรัพย์ทั้งสิ้น หรือหนี้สิน และทุนของสหกรณ์
- โครงสร้างการบริหารงาน รายงานจำนวนคณะกรรมการดำเนินการ และผู้ตรวจสอบ กิจการที่ได้รับเลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปี รวมทั้งจำนวนฝ่ายจัดการ

2. ฐานะการเงินและผลการดำเนินงาน

รายงานในรอบหนึ่งปีบัญชี สหกรณ์ได้ดำเนินธุรกิจประเภทใดบ้าง และเงินทุนของสหกรณ์ได้มา จากที่ใด และนำเงินทุนไปใช้อะไรบ้าง รวมทั้งผลการดำเนินงานมีกำไรหรือขาดทุนเป็นอย่างไร

กรณีต้องการเปรียบเทียบสัดส่วนของทุนดำเนินงานเป็นอัตราร้อยละ สามารถคำนวณได้ดังนี้

ทุนดำเนินงาน ประกอบด้วย ยอดรวมของหนี้สิน และทุนของสหกรณ์

ถ้าต้องการหาว่ามีทุนของสหกรณ์ และหนี้สินเป็นอัตราร้อยละเท่าใดของทุนดำเนินงาน สามารถ คำนวณได้ดังนี้

$$\text{ทุนของสหกรณ์} = \frac{\text{ทุนของสหกรณ์} \times 100}{\text{ทุนดำเนินงาน}} \quad \leftarrow \text{สมการที่ 3.3}$$

$$\text{หนี้สิน} = \frac{\text{หนี้สิน} \times 100}{\text{ทุนดำเนินงาน}} \quad \leftarrow \text{สมการที่ 3.4}$$

3. การให้บริการธุรกิจ

รายงานการดำเนินธุรกิจแต่ละประเภทของสหกรณ์ เช่น

- จำนวนสมาชิกที่มาทำธุรกิจกับสหกรณ์
- ปริมาณธุรกิจ ปริมาณธุรกิจสามารถหาข้อมูลได้จากทะเบียนหรือบัญชีแยกประเภททั่วไปของบัญชีนั้นๆ หรือจากงบทดลอง ช่องระหว่างปี สะสมตั้งแต่ต้นปีจนถึงสิ้นปีทางบัญชี ซึ่งในการจัดเก็บข้อมูลจากงบทดลองจะไม่รวมยอดรายการที่ปรับปรุงหรือที่บันทึกบัญชีผิดพลาด นอกจากจะรายงานปริมาณธุรกิจแล้วควรรายงานการติดตามเร่งรัดหนี้ในกรณีมีการให้สินเชื่อ เช่น

- ธุรกิจสินเชื่อ การให้เงินกู้ ให้ดูจากบัญชีลูกหนี้เงินกู้ในบัญชีแยกประเภทของช่องรวมยอดของช่องเดบิต หรืองบทดลองช่องรายการระหว่างปีด้านเดบิต หรือทะเบียนจ่ายเงินกู้ ส่วนการติดตามเร่งรัดหนี้ให้ดูจากรายงานการติดตามการชำระหนี้จากลูกหนี้เงินกู้ หรือดูจากลูกหนี้เงินกู้ในบัญชีแยกประเภทของช่องเครดิต หรืองบทดลองช่องรายการระหว่างปีด้านเครดิต

- ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ยอดซื้อและขายดูจากรายการซื้อสินค้าและขายสินค้าจากทะเบียน ซึ่งยอดรวมจะเท่ากับบัญชีซื้อสินค้าและขายสินค้าในบัญชีแยกประเภททั่วไป

- สรุปผลการกำไร (ขาดทุน) จากการดำเนินธุรกิจแต่ละธุรกิจ

4. แผนการดำเนินงานเปรียบเทียบกับผลการดำเนินงาน

รายงานเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับแผนการดำเนินงานประจำปีปีก่อน เพื่อรายงานให้ทราบว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาได้สูง (ต่ำ) กว่าแผนงานที่กำหนดไว้ รวมทั้งเปรียบเทียบการใช้จ่ายเงินกับประมาณการรายจ่ายที่กำหนดไว้ ตลอดจนเสนอการประมาณรายจ่ายในปีถัดไป เพื่อให้สมาชิกอนุมัติงบประมาณในปีต่อไป

5. การใช้ทุนสะสมของสหกรณ์

รายงานการใช้จ่ายทุนสะสมของสหกรณ์ระหว่างปี เพื่อให้สมาชิกได้ทราบว่าสหกรณ์ได้ใช้ทุนต่างๆ เป็นไปตามวัตถุประสงค์การใช้จ่ายเงินทุนหรือไม่

6. ทุนของสหกรณ์

รายงานทุนของสหกรณ์ประกอบด้วยหนี้สิน และทุนต่างๆ จำนวนเท่าใด เพื่อให้สมาชิกได้ทราบว่าแหล่งเงินทุนที่สหกรณ์นำมาใช้ในการบริหารงานเป็นอย่างไร รวมทั้งให้สมาชิกเข้าใจและสนับสนุนกรณีสหกรณ์จำเป็นต้องมีการระดมทุนหากทุนของสหกรณ์ไม่เพียงพอ หรือช่วยทำธุรกรรมกับสหกรณ์ให้มากขึ้น นอกจากนี้การรายงานหัวข้อนี้อาจรายงานความเคลื่อนไหวของทุนของสหกรณ์

7. วงเงินกู้ยืม

รายงานการใช้งบเงินกู้ยืมเปรียบเทียบกับ การได้รับการอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่ รวมทั้งการเสนอวงเงินกู้ยืมในปีต่อไป เพื่อให้ที่ประชุมใหญ่พิจารณาอนุมัติ

**ตัวอย่างที่ 3.28 จากตัวอย่างงบการเงินของสหกรณ์การเกษตรตัวอย่าง จำกัด
รายงานกิจการประจำปีสหกรณ์การเกษตร**

สหกรณ์การเกษตรตัวอย่าง จำกัด
รายงานกิจการประจำปี
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x1

เรียน สมาชิกสหกรณ์การเกษตรตัวอย่าง จำกัด ทุกท่าน

ข้าพเจ้านายสมบูรณ์ เงินมาก ในนามคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์การเกษตรตัวอย่าง จำกัด ขอเสนอรายงานกิจการประจำปี สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x1 ดังนี้

1. รายงานกิจการทั่วไป

สหกรณ์การเกษตรกรตัวอย่าง จำกัด ได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 เมื่อวันที่ 2 มกราคม 25xx จนถึงปี 25x1 นับเป็นเวลา 12 ปี มีสมาชิกทั้งสิ้น 7,550 คน สหกรณ์มีโครงสร้างการบริหารงาน สรุปได้ดังนี้

การบริหารงานของสหกรณ์ ประกอบด้วยคณะกรรมการดำเนินการ 15 คน ซึ่งได้รับเลือกตั้งจากสมาชิกในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี ครั้งที่ 1/2552 ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2552 และมีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการชุดต่างๆ จากที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการตามข้อบังคับของสหกรณ์ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของสมาชิก และรักษาความไว้วางใจของสมาชิกที่ได้มอบให้คณะกรรมการดำเนินการเป็นตัวแทนในบริการจัดการสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ

ฝ่ายจัดการ สหกรณ์มีผู้จัดการ และเจ้าหน้าที่สหกรณ์ตำแหน่งต่างๆ รวม 12 คน

ผู้ตรวจสอบกิจการที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปี 25x1 ได้เลือกตั้งผู้ตรวจสอบกิจการจำนวน 1 คน เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบกิจการทางการเงินการบัญชี การปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับ และการบริหารงาน

2. ฐานะการเงินและผลการดำเนินงาน

ในรอบปีทางบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x1 สหกรณ์ได้ดำเนินธุรกิจให้บริการแก่สมาชิกในด้านต่างๆ ได้แก่ ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจแปรรูปผลิตผลการเกษตรและการผลิตสินค้า โดยมีรายได้จากการดำเนินธุรกิจทั้งสิ้นจำนวน 376,800 บาท รายจ่ายจากการดำเนินธุรกิจทั้งสิ้นจำนวน 319,999 บาท และกำไรสุทธิ จำนวน 56,801 บาท

ณ วันสิ้นปี 2552 สหกรณ์มีทุนดำเนินงานทั้งสิ้น 1,003,801 บาท เป็นทุนของสหกรณ์เองจำนวน 814,801 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 81.17 ของทุนดำเนินงาน และเป็นหนี้สินจำนวน 189,000 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 18.83 เงินทุนที่ได้มาดังกล่าวส่วนใหญ่สหกรณ์ได้นำมาใช้ในการให้สมาชิกกู้ยืมจำนวน 449,000 บาท หรือร้อยละ 44.73

3. การให้บริการธุรกิจ

สหกรณ์ดำเนินธุรกิจให้บริการแก่สมาชิกในด้านต่างๆ โดยมีสมาชิกร่วมทำธุรกิจกับสหกรณ์ทั้งสิ้นจำนวน 6,300 ราย ดังนี้

3.1 **ธุรกิจสินเชื่อ** ในระหว่างปีสหกรณ์ได้ให้บริการเงินกู้แก่สมาชิกประเภทเงินกู้ต่างๆ ทั้งสิ้นจำนวน 6,300 ราย

3.1.1 การให้เงินกู้แก่สมาชิก โดยมีวัตถุประสงค์การกู้เงินประเภทระยะสั้น ดังนี้

	บาท	ร้อยละ
ปุ๋ย	345,000	67.12
ปรับปรุงที่ดิน	129,000	25.10
ชำระหนี้สิน	40,000	7.78
รวม	514,000	100

3.1.2 การชำระหนี้เงินกู้ของสมาชิก

การชำระต้นเงินกู้

เมื่อต้นปีทางบัญชีสหกรณ์มีเงินกู้คงเหลืออยู่ที่สมาชิก 460,000 บาท จ่ายเงินกู้ระหว่างปีจำนวน 514,000 บาท รวมเป็นเงินกู้ทั้งสิ้น 970,000 บาท ในจำนวนนี้เป็นหนี้ที่ถึงกำหนดชำระระหว่างปีจำนวน 703,000 บาท ได้รับชำระคืนจำนวน 525,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 74.68 ของต้นเงินที่ถึงกำหนด เมื่อสิ้นปีมีเงินกู้คงเหลืออยู่ที่สมาชิก 449,000 บาท และดอกเบี่ยค้างรับ 30,000 บาท

การชำระดอกเบี้ยเงินกู้

เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 25x1 สหกรณ์มีดอกเบี่ยค้างรับยกมา	28,000 บาท
สมาชิกชำระระหว่างปีเป็นเงิน	..... บาท
คิดเป็นร้อยละ	.....
ดอกเบี่ยเงินกู้ที่เกิดขึ้นจากการให้เงินกู้ทั้งหมดระหว่างปีเป็นเงิน	155,000 บาท
สมาชิกชำระระหว่างปีเป็นเงิน	153,000 บาท
คิดเป็นร้อยละ	99.32
ค้างชำระระหว่างปีเป็นเงิน	2,000 บาท

ณ วันสิ้นปี สหกรณ์มีลูกหนี้เงินกู้ค้างชำระ 2 ราย ไม่สามารถชำระหนี้ได้เป็นต้นเงินทั้งสิ้น 92,000 บาท และดอกเบี่ยเงินให้กู้ค้างชำระ 30,000 บาท สหกรณ์ได้ติดตามทวงถามการชำระหนี้ ลูกหนี้ดังกล่าวได้นำโฉนดที่ดินมาค้ำประกันเพิ่มเติมแทนบุคคลค้ำประกัน ซึ่งโฉนดที่ดินดังกล่าวสำนักงานที่ดินได้ประเมินราคาไว้ทั้งสิ้นจำนวน 500,000 บาท

3.2 **ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย**

เมื่อวันต้นปีทางบัญชี สหกรณ์มีสินค้าคงเหลือยกมาจำนวน 40,000 บาท ระหว่างปีสหกรณ์ได้ซื้อสินค้ามาจำหน่ายให้กับสมาชิกและบุคคลทั่วไป ตามรายละเอียดดังนี้

ซื้อปุ๋ย	55,000 บาท
ซื้อเคมีการเกษตร	5,000 บาท
รวมซื้อสินค้าระหว่างปี	60,000 บาท

ระหว่างปีสหกรณ์ได้จำหน่ายสินค้าให้กับสมาชิกและบุคคลทั่วไป ตามรายละเอียดดังนี้

ขายปุ๋ย	98,000 บาท
ขายเคมีการเกษตร	2,000 บาท
รวมขายสินค้าระหว่างปี	100,000 บาท

ณ วันสิ้นปี สหกรณ์มีสินค้าคงเหลือ ประเภทการเกษตร 5,000 บาท

3.3 ธุรกิจแปรรูปผลิตผลการเกษตรและการผลิตสินค้า

เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 25x1 สหกรณ์รวบรวมข้าวเปลือกจากสมาชิกเพื่อจำหน่ายเป็นข้าวสาร จำนวน 100,000 บาท ไม่มีข้าวเปลือกคงเหลือยกมาจากปีก่อน และได้จำหน่ายระหว่างปีจำนวน 120,000 บาท มีข้าวสารคงเหลือ ณ วันสิ้นปี 50,000 บาท

3.4 รายได้ - ค่าใช้จ่าย และกำไร (ขาดทุน) จากการดำเนินงาน

จากการดำเนินงานของสหกรณ์ในรอบปีบัญชีวันที่ 1 มกราคม 25x1 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 25x1 ปรากฏผลการดำเนินงาน ดังนี้

กำไรเฉพาะธุรกิจสินเชื่อ	155,000	บาท
กำไรเฉพาะธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย	5,000	บาท
ขาดทุนเฉพาะธุรกิจแปรรูปผลิตผลการเกษตรฯ	(79,199)	บาท
รายได้อื่นๆ	<u>1,800</u>	บาท
รวม	82,601	บาท
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	<u>25,800</u>	บาท
กำไรสุทธิประจำปี	<u>56,801</u>	บาท

4. แผนการดำเนินงานเปรียบเทียบกับผลการดำเนินงาน

สหกรณ์การเกษตรตัวอย่าง จำกัด กำหนดแผนงานประจำปี 25x1 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติงาน ซึ่งมีผลการดำเนินงานดังนี้

ลำดับที่	รายการ	แผนการ ดำเนินงาน	ผลการ ดำเนินงาน	สูง (ต่ำ) กว่าเป้าหมาย
1	แผนการรับสมาชิก	20	18	(90%)
2	แผนการระดมทุน			
	- ทุนเรือนหุ้น	20,000	1,000	(95%)
3	แผนให้เงินกู้			
	- เงินให้กู้ระยะสั้น	500,000	514,000	2.8%
4	แผนการตัดหนี้จากสมาชิก			
	- เงินให้กู้ระยะสั้น	92,000	92,000	100%
5	แผนการดำเนินธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย			
	- ปุ๋ยเคมี	50,000	60,000	20%
6	แผนการดำเนินธุรกิจแปรรูปผลิตผลฯ			
	- ข้าวเปลือก ปริมาณ หน่วย	10,000	10,000	100%
	มูลค่า (บาท)	100,000	100,000	100%
7	แผนกำไรสุทธิ	50,000	56,801	13.6%

ประมาณการรายจ่าย ประจำปี 25x1

รายการ	งบประมาณ ปี 25x1	จ่ายจริง ปี 25x1	คงเหลือ	ขอตั้งงบประมาณ ปี 25x2
เงินเดือนเจ้าหน้าที่	35,000	35,000	-	40,000
ค่าล่วงเวลา	-	-	-	5,000
ค่าเบี้ยประชุม	2,000	2,000	-	2,000
ค่าเบี้ยเลี้ยงพาหนะ	4,000	3,000	1,000	4,000
ค่าน้ำไฟฟ้า	2,500	2,800	(300)	3,000
ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	4,000	3,000	1,000	4,000
รวม	47,500	48,800	1,300	58,000
หมวดคงรูปและสภาพ				

5. การใช้ทุนสะสมของสหกรณ์

สหกรณ์ได้จัดสรรกำไรสุทธิเป็นทุนสาธารณประโยชน์ ยกมาจากปีก่อนจำนวน 11,000 บาท ระหว่างปีได้จัดสรรเพิ่มเติมอีกจำนวน 20,000 บาท ในระหว่างปีไม่ได้จ่ายทุนสาธารณประโยชน์

6. ทุนของสหกรณ์

ทุนของสหกรณ์ประกอบด้วย ทุนเรือนหุ้น ทุนสำรอง ทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบและอื่นๆ และกำไรสุทธิหรือการจัดสรร ดังนี้

ที่	รายการ	วัน เดือน ปี 25x0	เพิ่มระหว่างปี	ลดระหว่างปี	วัน เดือน ปี 25x1
1	ทุนเรือนหุ้น	430,000	1,000	10,000	421,000
2	ทุนสำรอง	286,000	-	20,000	306,000
3	ทุนสาธารณประโยชน์	11,000	-	20,000	31,000
8	กำไรสุทธิหรือจัดสรร	75,000		18,199	56,801

7. วงเงินกู้ยืม

สหกรณ์ได้กำหนดวงเงินกู้ยืมหรือค้ำประกันประจำปีตามข้อบังคับของสหกรณ์ ข้อ 9 ในรอบปีที่ผ่านมาที่ประชุมใหญ่ได้พิจารณาอนุมัติไว้ 10,000,000 บาท และนายทะเบียนสหกรณ์ได้ให้ความเห็นชอบตามหนังสือที่ กษ ลงวันที่ 25 มกราคม 25x2 ตามจำนวนดังกล่าวนั้น สหกรณ์ไม่ได้ใช้วงเงินกู้ยืม และในปีทางบัญชีถัดไปเพื่อให้การดำเนินเกิดความคล่องตัวของอนุมัติวงเงินกู้ยืมหรือค้ำประกันประจำปีเท่ากับปีก่อนจำนวน 10,000,000 บาท

สมบูรณ์ เงินมาก

(สมบูรณ์ เงินมาก)

ประธานสหกรณ์การเกษตรตัวอย่าง จำกัด

กิจกรรม 3.4.2

จงอธิบายการรายงานกิจการประจำปีสหกรณ์ควรรายงานเรื่องใดบ้าง

(โปรดทำกิจกรรม 3.4.2 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 3.4 เรื่องที่ 3.4.2)

บรรณานุกรม

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2557). คู่มือการจัดทำงบการเงิน สหกรณ์ประเภทออมทรัพย์. ม.ป.พ.
- _____. (2557). คู่มือการจัดทำงบการเงิน สหกรณ์ประเภทการเกษตร ร้านค้า บริการ และเครดิตยูเนียน. ม.ป.พ.
- _____. (2550). คู่มือระบบบัญชีสหกรณ์การเกษตร. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- พะยอม สิงห์เสนห์, และนรินทร์ เมฆวิชัย. (2539). การบัญชีการเงิน. โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- วัฒนา ศิวะเกื้อ, ดุษฎี สงวนชาติ, และนันทพร พิทยะ. (2549). การบัญชีขั้นต้น. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมเดช ไรจน์ศิริเสถียร. (2545). การบัญชีธุรกิจ “แนวทางสู่ความสำเร็จในวิชาชีพบัญชี” (พิมพ์ครั้งที่ 4). จัดพิมพ์ บริษัทธรรมนิติเพรส จำกัด.
- หนังสือกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ กษ 0404/ว 78 ลงวันที่ 13 มิถุนายน 2560 เรื่อง การจัดทำและเปิดเผยรายการย่อแสดงสินทรัพย์และหนี้สิน.

หน่วยที่ 4

การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์

รองศาสตราจารย์ดลพร บุญพารอด

ชื่อ รองศาสตราจารย์ดลพร บุญพารอด
วุฒิ บช.บ., บช.ม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ตำแหน่ง รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
หน่วยที่เขียน หน่วยที่ 4

แผนการสอนหน่วยที่ 4

การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์

ตอนที่

- 4.1 แนวคิดการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์
- 4.2 การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวดิ่งและแนวนอน
- 4.3 การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์โดยใช้เครื่องมือทางการเงิน CAMELS

แนวคิด

1. การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ เป็นกระบวนการในการวิเคราะห์ และแปลความหมายของข้อมูลในรายงานทางการเงินของสหกรณ์ เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของสหกรณ์อย่างชัดเจนและครบถ้วน แล้วนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ โดยผู้วิเคราะห์ต้องทราบถึงวัตถุประสงค์ การเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ให้เหมาะสม ขั้นตอน และข้อพิจารณาในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์อย่างมีประสิทธิภาพ
2. การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์โดยการเปรียบเทียบ จำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ
1) การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวดิ่ง โดยการเปรียบเทียบเป็นอัตราร้อยละตามแนวดิ่งหรือแนวดิ่งของรายงานทางการเงินงวดเดียวกัน เพื่อดูความสัมพันธ์ของรายการในงบแสดงฐานะการเงินว่าเป็นอัตราร้อยละเท่าไรของสินทรัพย์รวม หรือหนี้สินและทุนของสหกรณ์รวม และรายการในงบกำไรขาดทุนว่าเป็นอัตราร้อยละเท่าไรของยอดรายได้ และ 2) การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวนอน โดยการเปรียบเทียบเป็นอัตราร้อยละ หรือข้อมูลเดิมของรายงานทางการเงินหลายงวด เพื่อดูแนวโน้ม ซึ่งแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงแต่ละรายการในรายงานทางการเงินว่าเพิ่มขึ้นหรือลดลงจากปีก่อนในลักษณะของจำนวนเงิน หรืออัตราร้อยละ ทั้งนี้เพื่อให้สหกรณ์สามารถพยากรณ์เหตุการณ์ทางการเงินในอนาคตเกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์ได้อย่างมีความเชื่อมั่น
3. การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์โดยใช้เครื่องมือทางการเงิน CAMELS ประกอบด้วย การวิเคราะห์ความเสี่ยงของเงินทุน คุณภาพของสินทรัพย์ ชีตความสามารถในการบริหาร การทำกำไร สภาพคล่อง และผลกระทบของสหกรณ์

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาตอนที่ 4.1 “แนวคิดการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายความหมาย วัตถุประสงค์ ความสำคัญ ลักษณะ ขั้นตอน และข้อพิจารณาในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ได้
2. เมื่อศึกษาตอนที่ 4.2 “การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวดิ่งและแนวนอน” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายและวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวดิ่งและแนวนอนได้
3. เมื่อศึกษาตอนที่ 4.3 “การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์โดยใช้เครื่องมือทางการเงิน CAMELS ” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายและวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์โดยใช้เครื่องมือทางการเงินแต่ละประเภทได้

กิจกรรมระหว่างเรียน

1. ทำแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนในกลุ่มมือการศึกษาหน่วยที่ 4
2. อ่านแผนการสอนประจำหน่วยที่ 4 และอ่านแผนการสอนประจำตอนที่ 4.1-4.3
3. อ่านสาระสำคัญประจำตอนที่ 4.1-4.3 หรือสาระสำคัญประจำหัวเรื่อง
4. ดำเนินกิจกรรมที่กำหนดไว้ในคู่มือการศึกษาหน่วยที่ 4 ของแต่ละตอนหรือหัวเรื่อง
5. ตรวจสอบคำตอบจากแนวตอบของแต่ละกิจกรรมที่กำหนดไว้ในคู่มือการศึกษาหน่วยที่ 4
6. ทำแบบประเมินกิจกรรมภาคปฏิบัติเสริมประสบการณ์เพื่อเก็บคะแนน (ถ้ามี)
7. ทำแบบประเมินผลตนเองหลังเรียนในกลุ่มมือการศึกษาหน่วยที่ 4

สื่อการสอน

1. คู่มือการศึกษาหน่วยที่ 4
2. ประมวลสาระชุดวิชาหน่วยที่ 4
3. รายการสอนเสริม อี ทีทอเรียล (ถ้ามี)
4. รายการสอนเสริม ณ ศูนย์บริการการศึกษา (ถ้ามี)

การประเมินผล

1. ประเมินความก้าวหน้าระหว่างเรียนโดยการประเมินผลตนเองก่อนเรียนและหลังเรียน (ไม่มีคะแนน)
2. ประเมินผลจากกิจกรรมภาคปฏิบัติ 20 คะแนน (ถ้ามี)
3. การสอบไล่ 80 คะแนน (ถ้ามีกิจกรรม) หรือ 100 คะแนน (ถ้าไม่มีกิจกรรม)

แผนการสอนตอนที่ 4.1

แนวคิดการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 4.1 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

- 4.1.1 ความหมาย และความสำคัญของการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์
- 4.1.2 หลักการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์
- 4.1.3 เกณฑ์มาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์

แนวคิด

1. การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ เป็นกระบวนการในการวิเคราะห์ และแปลความหมายของข้อมูลในรายงานทางการเงินของสหกรณ์ เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของสหกรณ์อย่างชัดเจนและครบถ้วน และนำเอาผลการวิเคราะห์ที่ได้ไปใช้ประกอบในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ การนำเอาผลการวิเคราะห์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของผู้ใช้รายงานทางการเงินของสหกรณ์ เป็นสำคัญ
2. รายงานทางการเงินที่สำคัญที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ของสหกรณ์ ได้แก่ งบแสดงฐานะการเงิน และงบกำไรขาดทุน โดยใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ที่เหมาะสม ได้แก่ การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์โดยการเปรียบเทียบเป็นอัตราร้อยละตามแนวดิ่ง และแนวนอน การใช้เครื่องมือทางการเงิน ขั้นตอนในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ เริ่มจากกำหนดวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์ รวบรวมข้อมูล จัดเตรียมข้อมูล เลือกเครื่องมือที่จะใช้ การแปลความหมาย และจัดทำรายงานสรุปผลการวิเคราะห์ข้อพิจารณาในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ ได้แก่ ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์มาจากรายงานทางการเงินที่จัดทำในรอบระยะเวลาบัญชีที่ผ่านมาแล้ว การใช้นโยบายการบัญชีในการจัดทำรายงานทางการเงินที่แตกต่างกัน ความรู้ ความสามารถทางการบัญชีของผู้วิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ สภาวะแวดล้อมของสหกรณ์ ขนาดของสหกรณ์ รูปแบบการดำเนินงานของสหกรณ์ การใช้หน่วยเงินตราที่คงที่ และการนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ประโยชน์

3. เกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ พิจารณาจาก 1) เกณฑ์กำกับดูแลความมั่นคงสหกรณ์ออมทรัพย์ 2) เกณฑ์การวัดความเป็นพื้นฐานความเป็นสหกรณ์ของกรมส่งเสริมสหกรณ์ 3) แนวทางการบริหาร ความเสี่ยงสถาบันการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย และโครงการศึกษาการบริหารความเสี่ยงจากการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์งบประมาณ 2552 ของกรมส่งเสริมสหกรณ์ และ 4) แนวทางธรรมาภิบาลของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 4.1.1 “ความหมาย และความสำคัญของการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายความหมาย วัตถุประสงค์ ความสำคัญ และผู้ใช้ผลของการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ได้
2. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 4.1.2 “หลักการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายลักษณะ ขั้นตอน และข้อพิจารณาในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ได้
3. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 4.1.3 “เกณฑ์มาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายลักษณะ องค์ประกอบ และข้อพิจารณาเกณฑ์มาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์ได้

เรื่องที่ 4.1.1

ความหมาย และความสำคัญของการวิเคราะห์รายงาน ทางการเงินของสหกรณ์

การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์จะให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน และการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินของสหกรณ์ ต่อผู้ใช้รายงานทางการเงินของสหกรณ์เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ การวิเคราะห์รายงานทางการเงินมีเรื่องสำคัญที่ควรพิจารณา ดังนี้

- 1) ความหมาย และวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ และ
- 2) ความสำคัญของการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ และ
- 3) ผู้ใช้ผลของการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์

1. ความหมาย และวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์

1.1 ความหมายของการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ การวิเคราะห์รายงานทางการเงิน (Financial Reporting Analysis) ของสหกรณ์ หมายถึง กระบวนการใช้หลักการและประสบการณ์ในการวิเคราะห์ รายงานในรายงานทางการเงินของสหกรณ์แล้วนำมาคำนวณและแปลความหมายของข้อมูลในรายงานทางการเงินของสหกรณ์ของสหกรณ์ใดสหกรณ์หนึ่ง เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับฐานะการเงินและผลการดำเนินงานที่ชัดเจนและครบถ้วนของสหกรณ์ นำผลการวิเคราะห์ที่ได้ไปใช้ประกอบการพิจารณาหาแนวทางการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจตามวัตถุประสงค์ของผู้ใช้รายงานทางการเงินของสหกรณ์ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ จากความหมายของการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ข้างต้น สามารถระบุวัตถุประสงค์หลักของการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1.2.1 เพื่อการประเมินเกี่ยวกับฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงาน เพื่อให้ทราบข้อมูลที่ชัดเจนและครบถ้วนยิ่งขึ้นของสหกรณ์ โดยการวิเคราะห์ และแปลความหมายของข้อมูลของรายงานทางการเงินของสหกรณ์ และ

1.2.2 เพื่อนำผลวิเคราะห์ที่ได้ไปใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจในเชิงเศรษฐกิจ ตามวัตถุประสงค์ของผู้ใช้รายงานทางการเงินของสหกรณ์ต่อไป การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ทั้งสองส่วนนี้จำเป็นต้องทำควบคู่กันไป ผลการวิเคราะห์ที่ได้จึงจะนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

2. ความสำคัญของการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์

ข้อมูลทางบัญชีถือเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจของผู้ใช้รายงานทางการเงินของสหกรณ์ในเชิงเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ข้อมูลทางบัญชีเหล่านี้ได้มาจากข้อมูลจากรายงานทางการเงินของสหกรณ์ต่างๆ ของสหกรณ์ เช่น งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน รายงานทางต้นทุนการผลิต และหมายเหตุประกอบรายงานทางการเงิน เป็นต้น รายงานทางการเงินของสหกรณ์เหล่านี้ นักบัญชีจะเป็นผู้จัดทำขึ้นในรอบระยะเวลาบัญชีที่ผ่านมา ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของสหกรณ์ รายงานทางการเงินของสหกรณ์นี้มักจะจัดทำขึ้นเป็นรายงานโดยสรุปและประกอบด้วยข้อมูลที่แสดงในรูปของตัวเลขจำนวนเงินเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งไม่สามารถแสดงเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของสหกรณ์ได้อย่างครบถ้วน

ผู้นำรายงานทางการเงินไปใช้และวิเคราะห์นั้นอาจเป็นได้ทั้งผู้ใ้ภายนอกและผู้ใ้ภายในสหกรณ์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ตามความต้องการของผู้ใช้ ซึ่งย่อมแตกต่างกันไป ความสำคัญของการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ มีหลายลักษณะ ดังนี้คือ

2.1 เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนและควบคุมทางการเงินให้เป็นไปตามที่สหกรณ์ได้กำหนดไว้

2.2 เพื่อช่วยในการพยากรณ์หรือคาดคะเนเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตเกี่ยวกับการเงิน

2.3 เพื่อช่วยในการประเมินผลการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารของสหกรณ์เกี่ยวกับการจัดการทางการเงินว่ามีประสิทธิภาพเพียงใด มีจุดบกพร่องที่ต้องดำเนินการแก้ไขอย่างไรหรือไม่

2.4 เพื่อใช้เปรียบเทียบฐานะการเงิน และผลการดำเนินงานของสหกรณ์ในรอบระยะเวลาบัญชีที่ผ่านมา กับปีปัจจุบัน โดยเปรียบเทียบกับผลการดำเนินงานของตนเอง หรือของสหกรณ์อื่น

2.5 เพื่อนำผลของการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ใช้ในการพิจารณาวางแผนงานของธุรกิจให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.6 เพื่อใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์สำหรับการลงทุนของสหกรณ์

2.7 เพื่อช่วยในการค้นหา วิเคราะห์ และหาแนวทางแก้ไขปัญหาทางการเงินของสหกรณ์ และปัญหาอื่นที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น การใช้ข้อมูลจากรายงานทางการเงินของสหกรณ์ที่จัดทำขึ้นโดยทันที อาจทำให้ผู้ใช้รายงานทางการเงินของสหกรณ์ไม่เห็นถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของสหกรณ์มากนัก จึงมีความจำเป็นที่ต้องจัดหาข้อมูลอื่นนอกเหนือจากรายงานทางการเงินของสหกรณ์มาประกอบ โดยนำเอาข้อมูลจากรายงานทางการเงินของสหกรณ์มาวิเคราะห์ คำนวณเพิ่มเติมและแปลความหมายของข้อมูลของรายงานทางการเงินของสหกรณ์เหล่านั้น เพื่อให้ทราบข้อมูลที่เพียงพอเกี่ยวกับฐานะการเงินและผลการดำเนินงานในรอบระยะเวลาบัญชีที่ผ่านมา และแนวโน้มที่คาดว่าจะจะเป็นในอนาคต รวมถึงนำเอาข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์เหล่านี้ไปประกอบการพิจารณาการตัดสินใจตามวัตถุประสงค์ของผู้ใช้รายงานทางการเงินของสหกรณ์

3. ผู้ใช้ผลของการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์

เนื่องจากผู้ใช้ผลการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ ประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่ายทั้งบุคคลภายในสหกรณ์ เช่น ฝ่ายบริหารของสหกรณ์ และบุคคลภายนอกสหกรณ์ เช่น ผู้ลงทุน เจ้าหน้าที่ธนาคารหรือสถาบันการเงินที่ให้สินเชื่อแก่สหกรณ์ หน่วยงานของรัฐ เป็นต้น ซึ่งบุคคลแต่ละฝ่ายย่อมมีความต้องการใช้ผลการวิเคราะห์ที่แตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของตน ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์จึงแตกต่างกันไปตามลักษณะความต้องการของบุคคลฝ่ายต่างๆ ดังกล่าว ดังนี้

3.1 บุคคลภายในสหกรณ์ ได้แก่ ฝ่ายบริหารของสหกรณ์ และสมาชิกสหกรณ์ เป็นต้น

3.1.1 ฝ่ายบริหารของสหกรณ์ จากความสำคัญของการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์มีประโยชน์ต่อการบริหารจัดการธุรกิจเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากผลการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ทำให้ฝ่ายบริหารได้ทราบฐานะการเงินและผลการดำเนินงานที่ชัดเจนและครบถ้วนยิ่งขึ้นของสหกรณ์ ซึ่งจะมีประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการดำเนินธุรกิจได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ของฝ่ายบริหารคือ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานของสหกรณ์ กล่าวคือ ใช้ในการวิเคราะห์เกี่ยวกับฐานะการเงินและผลการดำเนินงาน ตลอดจนปัญหาอื่นๆ เพื่อหาสาเหตุที่เกิดขึ้น และหาแนวทางแก้ไขต่อไป

3.1.2 สมาชิกสหกรณ์ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุนในหุ้นของสมาชิก เช่น กำไรจากการดำเนินงานของสหกรณ์ เงินปันผลที่คาดว่าจะได้รับตลอดระยะเวลาที่ถือหุ้นนั้น เป็นต้น เหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ลงทุนทั้งสิ้น ดังนั้น ผู้ลงทุนจะทำการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ เพื่อดูฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของสหกรณ์ว่ามีความเสี่ยงมากน้อยเพียงใดกับผลตอบแทนที่จะได้รับ ก่อนตัดสินใจลงทุน

3.2 บุคคลภายนอกสหกรณ์ เช่น ผู้ให้สินเชื่อ และหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น

3.2.1 ผู้ให้สินเชื่อ เช่น ธนาคารหรือสถาบันการเงินที่ให้สินเชื่อแก่สหกรณ์ย่อมต้องการได้รับดอกเบี้ยตามจำนวนเงินที่กำหนดไว้และเงินต้นคืนเมื่อครบกำหนดชำระ ดังนั้นผู้ให้สินเชื่อจึงวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ของลูกค้าเพื่อให้มั่นใจว่า ลูกค้าหรือผู้ขอสินเชื่อมีความสามารถในการชำระหนี้ให้แก่ตนครบตามจำนวน

3.2.2 หน่วยงานของรัฐ เช่น กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ จะนำรายงานทางการเงินของสหกรณ์ต่างๆ มาทำการวิเคราะห์เพื่อใช้ประกอบการวางแผน ควบคุมและตรวจสอบทางการเงินของสหกรณ์ ตลอดจนวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจทางการเงินของสหกรณ์

กิจกรรม 4.1.1

1. การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์หมายถึงอะไร
2. จงบอกถึงวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์มา 3 ข้อ
3. การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์มีความสำคัญต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจอย่างไร
4. ผู้ใช้ผลของการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ ได้แก่ใครบ้าง จงอธิบาย

(โปรดทำกิจกรรม 4.1.1 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 4.1 เรื่องที่ 4.1.1)

เรื่องที่ 4.1.2**หลักการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์**

หลักการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์มีเรื่องสำคัญที่ควรพิจารณา ดังนี้ 1) ลักษณะของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ 2) ขั้นตอนในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ และ 3) ข้อพิจารณาในการเปรียบเทียบข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์

1. ลักษณะของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์

ข้อมูลเกี่ยวกับฐานะการเงินจะปรากฏอยู่ในงบแสดงฐานะการเงินจะแสดงให้เห็นถึงทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่สหกรณ์ควบคุมอยู่ รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับโครงสร้างทางการเงิน สภาพคล่องและความสามารถในการชำระหนี้ รวมถึงความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

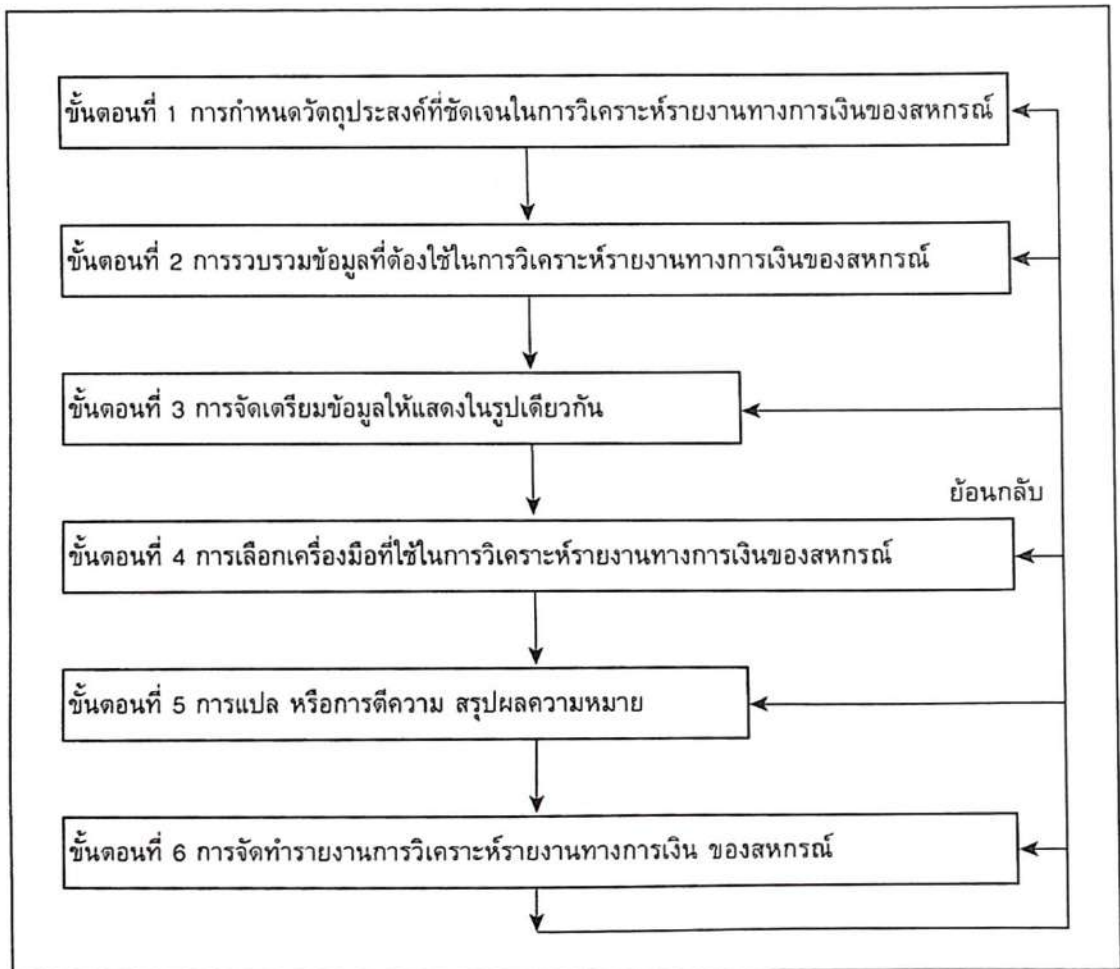
ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงานจะปรากฏอยู่ในงบกำไรขาดทุน แสดงให้เห็นถึงความสามารถของสหกรณ์ในการทำกำไร ความสามารถของสหกรณ์ในการก่อให้เกิดกระแสเงินสดและเงินฝากธนาคารจากทรัพยากรที่มีอยู่และในการหาทรัพยากรเพิ่มเติมโดยมีต้องพึ่งพาการกู้ยืมหรือการระดมทุน

ผู้ใช้งานรายงานทางการเงินของสหกรณ์จะนำข้อมูลจากรายงานทางการเงินของสหกรณ์ต่างๆ ดังกล่าวไปวิเคราะห์และแปลความหมาย เพื่อให้ทราบข้อมูลที่ชัดเจนและครบถ้วนยิ่งขึ้น แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ไปใช้ในการประเมิน ความสามารถในการจัดการทรัพยากรของสหกรณ์ สภาพคล่องความสามารถในการชำระหนี้ ความสามารถในการทำกำไรรวมถึงความสามารถของสหกรณ์ในการก่อให้เกิดเงินสดและเงินฝากธนาคารและรายการเทียบเท่าเงินสดและเงินฝากธนาคาร จังหวะเวลา และความ

แน่นอนของการก่อให้เกิดเงินสดและเงินฝากธนาคารและรายการเทียบเท่าเงินสดและเงินฝากธนาคาร สิ่งต่างๆ เหล่านี้ส่งผลให้ผู้ใช้รายงานทางการเงินของสหกรณ์ได้ทราบถึงความสามารถของสหกรณ์ในการจ่ายเงินให้แก่ลูกจ้างและเงินกู้ระยะสั้น การจ่ายดอกเบี้ย การจ่ายคืนเงินกู้ และการปันส่วนทุนให้กับเจ้าของ หรือการจ่ายเงินปันผล เป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้รายงานทางการเงินของสหกรณ์ ในการตัดสินใจดำเนินธุรกิจในฐานะฝ่ายบริหารของสหกรณ์หรือในฐานะสมาชิกของสหกรณ์จะใช้ข้อมูลเหล่านี้ในการพิจารณาตัดสินใจลงทุนในสหกรณ์ต่อไป

2. ขั้นตอนในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์

ในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินหรือรายงานบัญชีการเงินของสหกรณ์นั้น ผู้วิเคราะห์จะนำตัวเลขที่ได้จากรายงานทางการเงินต่างๆ ที่นำมาวิเคราะห์ เพื่อนำมาคำนวณและหาผลลัพธ์ แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์พร้อมข้อเสนอแนะต่อฝ่ายบริหารของสหกรณ์ ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจทางการเงินต่อไป ซึ่งขั้นตอนในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ แสดงได้ดังภาพที่ 4.1 ดังนี้

ภาพที่ 4.1 สรุปขั้นตอนในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์

จากภาพที่ 4.1 สรุปขั้นตอนในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ อธิบายได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ ของการวิเคราะห์รายงานทางการเงินว่าเพื่อประโยชน์ด้านใด เช่น วิเคราะห์เพื่อค้นหาปัญหาเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การรวบรวมข้อมูลที่ต้องใช้ในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ แหล่งของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์รายงานทางการเงิน เช่น รายงานประจำปีของสหกรณ์ ข่าวสารทางราชการ วารสารต่าง ๆ รายงานทางเศรษฐกิจ และแหล่งอื่นๆ ข้อมูลสำคัญที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ได้มาจากข้อมูลในรายงานทางการเงินของสหกรณ์ที่สำคัญ 2 รายงาน คือ 1) งบแสดงฐานะการเงิน และ 2) งบกำไรขาดทุน

ขั้นตอนที่ 3 การจัดเตรียมข้อมูลให้แสดงในรูปเดียวกัน เพื่อง่ายต่อการคำนวณ และวิเคราะห์ เช่น ต้องการวิเคราะห์รายงานทางการเงินเปรียบเทียบ 2 ปี ก็ต้องเตรียมข้อมูลงบแสดงฐานะการเงิน และ งบกำไรขาดทุน 2 ปีเช่นเดียวกัน เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 การเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ ให้ถูกต้อง และเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ ผู้วิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์จะทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับรายงานทางการเงินของสหกรณ์อย่างชัดเจนและเพียงพอก็โดยอาศัยเครื่องมือในการวิเคราะห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์มีหลายวิธีด้วยกัน เช่น วิธีวิเคราะห์ตามแนวดิ่ง วิธีวิเคราะห์ตามแนวนอน วิธีวิเคราะห์โดยใช้เครื่องมือทางการเงิน วิธีดูปอง วิธีอัตราร้อยละ และวิธีวิเคราะห์โดยใช้อัตราส่วนทางการเงิน เป็นต้น สำหรับในหน่วยนี้จะได้กล่าวถึงเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ 2 วิธี ดังนี้ คือ 1) วิธีวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวดิ่ง และแนวนอน (รายละเอียดศึกษาในตอนที่ 4.2) และ 2) วิธีวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์โดยใช้เครื่องมือทางการเงิน CAMELS (รายละเอียดศึกษาในตอนที่ 4.3)

ขั้นตอนที่ 5 การแปล หรือการตีความ สรุปผลความหมาย ที่ได้จากการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์นั้นๆ เพื่อนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะเป็นการนำข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่หลังจากการวิเคราะห์แล้วมาแปลความหมาย เพื่อนำเสนอต่อผู้ใช้รายงานทางการเงิน การตัดสินใจต่อไป ในขั้นตอนนี้ก็จำเป็นต้องใช้การเปรียบเทียบข้อมูลด้วย

การเปรียบเทียบข้อมูลในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ ในการวิเคราะห์ข้อมูลใดใดก็ตาม จำเป็นต้องมีการเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นถึงสถานะ หรือจุดดี จุดด้อยของสหกรณ์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้น การเปรียบเทียบจึงเป็นสิ่งสำคัญในขั้นตอนที่ 5 การแปล หรือการตีความ สรุปผลความหมาย การเปรียบเทียบข้อมูลที่นิยมใช้กันแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะดังนี้คือ

1) **การเปรียบเทียบข้อมูลสหกรณ์กับสหกรณ์ประเภทหรือขนาดเดียวกันหรือมาตรฐานสหกรณ์** ข้อมูลของสหกรณ์ประเภทหรือขนาดเดียวกันหรือมาตรฐานเป็นค่าเฉลี่ยของสหกรณ์ประเภทเดียวกันจากสหกรณ์ต่างๆ ซึ่งอาจเรียกว่า มาตรฐานสหกรณ์ ก็ได้ มาตรฐานนี้จะใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาผลการดำเนินงานของสหกรณ์ว่าดีกว่าหรือด้อยกว่าสหกรณ์อื่นๆ ในประเภทหรือขนาดเดียวกัน

การเปรียบเทียบนี้จะนำข้อมูลของงวดเวลาเดียวกันมาวิเคราะห์ หรือนำข้อมูลของหลายๆ งวดมาเปรียบเทียบกันก็ได้

2) การเปรียบเทียบข้อมูลของสหกรณ์กับสหกรณ์อื่นในประเภทเดียวกันของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เป็นการเปรียบเทียบเพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินงานของสหกรณ์ว่าดีกว่า หรือด้อยกว่า สหกรณ์อื่นในประเภทเดียวกันหรือไม่ อย่างไร เพื่อให้ฝ่ายบริหารทราบสถานะของสหกรณ์ และสามารถดำเนินการแก้ไขในจุดบกพร่องของสหกรณ์ และสามารถแข่งขันกับสหกรณ์อื่นในประเภทเดียวกันได้ การเปรียบเทียบนี้จะนำข้อมูลของงวดเวลาเดียวกันมาวิเคราะห์ หรือนำข้อมูลของหลายๆ งวดมาเปรียบเทียบกันก็ได้

3) การเปรียบเทียบข้อมูลงวดปัจจุบันของสหกรณ์ตนเองกับงวดก่อน เป็นการเปรียบเทียบเพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินงานของสหกรณ์ในงวดปัจจุบันว่าดีขึ้นหรือไม่ อย่างไร เพื่อให้ฝ่ายบริหารทราบสถานการณ์และทำการปรับปรุงแก้ไขต่อไป การเปรียบเทียบนี้จะนำข้อมูลของหลายงวดมาเปรียบเทียบกัน

ขั้นตอนที่ 6 ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายได้แก่ การจัดทำรายงานการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ และนำเสนอผลการวิเคราะห์รายงานทางการเงินต่อฝ่ายบริหารของสหกรณ์ ทั้งนี้เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขในการตัดสินใจทางการเงินต่อไป

3. ข้อพิจารณาในการเปรียบเทียบข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์

ในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ บางครั้งผลของการวิเคราะห์ที่ได้ยังไม่อาจแสดงข้อเท็จจริงที่ชัดเจนครบถ้วนของรายงานทางการเงินของสหกรณ์ เนื่องจากมีข้อจำกัดและข้อควรระวังในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ ดังนี้

3.1 ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์มาจากรายงานทางการเงินของสหกรณ์ที่จัดทำในรอบระยะเวลาบัญชีที่ผ่านมาแล้ว ซึ่งข้อมูลในอดีตอาจไม่ตรงกับข้อเท็จจริงในปัจจุบัน

3.2 การใช้นโยบายการบัญชีหรือวิธีปฏิบัติทางบัญชีในการจัดทำรายงานทางการเงินของสหกรณ์ที่แตกต่างกัน เนื่องจากวิธีปฏิบัติทางบัญชีมีหลายวิธี ดังนั้น หากสหกรณ์ที่นำมาเปรียบเทียบกัน เลือกใช้วิธีปฏิบัติทางบัญชีที่แตกต่างกัน เช่น การคำนวณค่าเสื่อมราคา นโยบายการรับรู้รายได้ดอกเบี้ย การตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ เป็นต้น ก็ย่อมส่งผลให้การเปรียบเทียบข้อมูลแตกต่างกันไปด้วย ดังนั้น ในการเปรียบเทียบข้อมูลของสหกรณ์ระหว่างงวด หรือระหว่างสหกรณ์ ถ้าข้อมูลที่นำมาเปรียบเทียบนั้นใช้วิธีปฏิบัติทางบัญชีที่แตกต่างกัน ก็ต้องระวังผลของการเปรียบเทียบข้อมูลด้วย

3.3 ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในทางบัญชีของผู้วิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ ผู้วิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ ควรมีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในทางบัญชีอย่างเชี่ยวชาญ จึงจะสามารถทำการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.4 สภาพแวดล้อมของสหกรณ์ เช่น เศรษฐกิจ การเมือง สังคม รวมทั้งกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งถ้าสภาพแวดล้อมนี้มีการเปลี่ยนแปลง อาจมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของผลในการเปรียบเทียบข้อมูลในแต่ละงวดเวลาของสหกรณ์ด้วย

3.5 ขนาดของสหกรณ์ การนำข้อมูลของสหกรณ์คู่แข่งมาเปรียบเทียบกับนั้น ต้องคำนึงถึงขนาดของสหกรณ์ด้วย เพราะถ้าขนาดต่างกันอาจส่งผลให้การวิเคราะห์ไม่ถูกต้อง เช่น ขนาดของสินทรัพย์ที่ต่างกัน เป็นต้น

3.6 รูปแบบการดำเนินงานของสหกรณ์ แต่ละสหกรณ์มักจะมีรูปแบบในการดำเนินงานที่แตกต่างกันไป ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะการดำเนินงานของแต่ละสหกรณ์ วัฒนธรรมในองค์กร และแนวทางการบริหารงานของฝ่ายบริหาร

3.7 การใช้หน่วยเงินตราที่คงที่ รายงานทางการเงินของสหกรณ์จะแสดงรายการบัญชีในรูปของหน่วยเงินตรา ซึ่งถือว่ามีค่าคงที่ แต่ในความเป็นจริงหน่วยเงินตรามีค่าไม่คงที่ เมื่อระยะเวลาเปลี่ยนแปลงไปค่าของเงินก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย

3.8 การนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ประโยชน์ ผลการวิเคราะห์รายงานทางการเงินมีประโยชน์ต่อฝ่ายบริหารของสหกรณ์ ในการนำผลดังกล่าวไปปรับปรุง แก้ไขการจัดการทางการเงิน ตลอดจนเพื่อการตัดสินใจแก้ปัญหา วางแผน และควบคุมทางการเงินให้สหกรณ์ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผลของการวิเคราะห์ได้อธิบายถึงส่วนสำคัญของผลการดำเนินงานของสหกรณ์ รวมทั้งฐานะการเงิน และความไม่แน่นอนที่สหกรณ์กำลังประสบอยู่ สหกรณ์อาจจัดทำรายงานการวิเคราะห์รายการดังต่อไปนี้เพิ่มเติมด้วยก็ได้

1) การวิเคราะห์ปัจจัยและอิทธิพลสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ ซึ่งรวมถึงการเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมในการดำเนินธุรกิจ การตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสหกรณ์ รวมทั้งนโยบายการลงทุนของสหกรณ์ เพื่อรักษาระดับและเพิ่มผลการดำเนินงาน ตลอดจนนโยบายเงินปันผล

2) การวิเคราะห์แหล่งเงินทุนของสหกรณ์ นโยบายเกี่ยวกับโครงสร้างเงินทุน และนโยบายการบริหารความเสี่ยงด้านเงินทุนของสหกรณ์

3) การวิเคราะห์จุดเด่น และทรัพยากรของสหกรณ์ที่ไม่ได้สะท้อนอยู่ในรายงานทางการเงินของสหกรณ์ภายใต้ข้อกำหนดต่างๆ

กิจกรรม 4.1.2

1. จงระบุขั้นตอนในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์
2. จงอธิบายหลักการเปรียบเทียบข้อมูลในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์
3. จงระบุข้อพิจารณาในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์มา 3 ข้อ

(โปรดทำกิจกรรม 4.1.2 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 4.1 เรื่องที่ 4.1.2)

เรื่องที่ 4.1.3

เกณฑ์มาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์

เพื่อเป็นตัวอย่างของเกณฑ์การเปรียบเทียบกับมาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์ในเรื่องนี้ จะขอกล่าวถึง เกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ ปี 2560 ซึ่งจัดทำโดย คณะทำงานศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีเสถียรภาพ มั่นคง ยั่งยืน และฝ้ายวางแผน ของชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2560 (รายละเอียดศึกษาเพิ่มเติมได้จาก www.fsct.com, 2560) ดังแสดงในภาพ

ที่มา: โดย ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด.

สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายสหกรณ์ และเป็นสถาบันการเงินตามประกาศของกระทรวงการคลัง จึงมีความแตกต่างจากสถาบันการเงินอื่น กล่าวคือสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นของสมาชิก โดยสมาชิกและเพื่อสมาชิก โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการส่งเสริมการออม และให้กู้ยืมเพื่อการอันจำเป็น และมีประโยชน์เท่านั้น ดังนั้นสหกรณ์ออมทรัพย์จึงมุ่งเน้นให้บริการกับสมาชิกเป็นสำคัญ มิได้มุ่งหวังเพื่อแสวงหากำไรสูงสุด แต่อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ออมทรัพย์ก็ต้องมีรายได้เพียงพอที่จะจ่ายผลตอบแทนให้กับสมาชิกในอัตราที่เหมาะสมและเป็นธรรม รวมทั้งมีการจัดสวัสดิการหรือการสงเคราะห์ตามสมควรแก่สมาชิกและครอบครัวและเอื้ออาทรแก่ชุมชนตามหลักการสหกรณ์สากลด้วย

เกณฑ์มาตรฐานความมั่นคงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์นี้ ได้พัฒนามาจากเกณฑ์กำกับดูแลความมั่นคงของสหกรณ์ออมทรัพย์ในปี 2558 โดยมีการศึกษาและวิเคราะห์อย่างละเอียดถึงอัตราส่วน

ทางการเงินต่างๆ ที่ใช้อยู่ภายในประเทศ และต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็น CAMELS, CFSAWss, การจัดระดับความเข้มแข็งของสหกรณ์ และ Prudential Standards ของสภาเครดิตยูเนียนโลก จนในที่สุดก็ได้ 14 อัตราส่วนทางการเงินที่ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด (ชสอ.) เห็นว่ามีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานทางการเงินสำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ทุกขนาดได้

นอกจากนี้แล้ว ชสอ. ยังมีความเห็นว่าสหกรณ์ควรมีการกำกับดูแลความมั่นคงในเชิงคุณภาพควบคู่กันไปด้วย จึงได้มีการศึกษาถึงเกณฑ์อีก 3 เกณฑ์ที่หน่วยงานต่างๆ ได้ใช้อยู่ และนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับสหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งประกอบด้วย

(1) เกณฑ์การวัดพื้นฐานความเป็นสหกรณ์ (Principles Observation Measurement: POM) เพื่อวัดว่าสหกรณ์ดำเนินการตามหลักการสหกรณ์สากลมากน้อยเพียงใด โดยมีเกณฑ์วัดทั้งสิ้น 7 หลักการ

(2) เกณฑ์การประเมินความเสี่ยงของสหกรณ์ออมทรัพย์ เพื่อประเมินว่าสหกรณ์มีความเสี่ยงอยู่ในระดับใด โดยมีเกณฑ์การวัดทั้งสิ้น 5 ด้าน

(3) เกณฑ์การวัดธรรมาภิบาลในสหกรณ์ เพื่อประเมินว่าสหกรณ์มีธรรมาภิบาลอยู่ในระดับใด โดยเกณฑ์วัดมีทั้งสิ้น 2 ส่วน ชสอ. มีความคาดหวังว่าสหกรณ์จะสามารถนำเกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ไปใช้ เพื่อเป็นเครื่องมือในการอ้างอิงเทียบเคียงสู่การปรับปรุงพัฒนาการบริหารจัดการของสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้มาซึ่งการบริหารจัดการที่ดีตลอดไป

ความเป็นมาในการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์

ตามที่รัฐบาลได้มีนโยบายในการปฏิรูประบบการบริหารจัดการและกำกับดูแลสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียน (สหกรณ์ฯ) ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น กระทรวงการคลังได้เสนอแนวทางการปฏิรูประบบการบริหารจัดการและกำกับดูแลกิจการสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียน และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบแนวทางดังกล่าวเมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2560 โดยประกอบด้วย 4 แนวทาง ได้แก่ 1) ให้มีการกำกับดูแลกิจการทางการเงินของสหกรณ์ฯ 2) จัดทำร่างระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยการกำกับดูแลกิจการทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียน พ.ศ. .... 3) ปรับปรุงโครงสร้างระบบการกำกับดูแลสหกรณ์ฯ ให้มีความเป็นอิสระและคล่องตัว และ 4) พัฒนาฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศของสหกรณ์ฯ ให้มีความทันสมัย สำคัญสรุปได้ดังนี้

1. ให้มีการกำกับดูแลกิจการทางการเงินของสหกรณ์ฯ โดยนำหลักการกำกับดูแลสถาบันการเงินของ Basel Committee on Banking Supervision (Basel I) มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสหกรณ์ฯ โดยแบ่งสหกรณ์ฯ เป็น 2 ระดับ (Tiered Supervision) ตามขนาดสินทรัพย์ของสหกรณ์ฯ ได้แก่ 1) สหกรณ์ฯ ขนาดใหญ่ที่มีสินทรัพย์มากกว่า 5,000 ล้านบาท และ 2) สหกรณ์ฯ ขนาดเล็กที่มีขนาดสินทรัพย์น้อยกว่า 5,000 ล้านบาท โดยหลักเกณฑ์การกำกับดูแลความมั่นคงทางการเงินสำหรับสหกรณ์ฯ ขนาดใหญ่จะมีความเข้มงวดกว่าสหกรณ์ฯ ขนาดเล็ก เนื่องจากสหกรณ์ฯ ขนาดใหญ่มีการทำธุรกรรมทางการเงินที่ซับซ้อนและมีความเชื่อมโยงกับสหกรณ์อื่นๆ ในระบบสหกรณ์มากกว่าสหกรณ์ฯ ขนาดเล็ก ซึ่งหากการกำกับดูแลไม่ดีพออาจทำให้เกิดความเสี่ยงต่อระบบสหกรณ์ได้

2. จัดทำร่างระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยการกำกับดูแลกิจการทางการเงินของสหกรณ์ ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียน พ.ศ. .... ร่างระเบียบนายทะเบียนฯ ประกอบด้วย 4 หมวด ดังนี้

2.1 **ด้านธรรมาภิบาล** เช่น ให้มีการถ่วงดุลอำนาจในสหกรณ์ฯ โดยเฉพาะการปล่อยสินเชื่อ กำหนดให้สมาชิกสมทบของสหกรณ์ต้องเป็นบิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของสมาชิกสหกรณ์ฯ นั้น กำหนดให้งบการเงินของสหกรณ์เป็นไปตามมาตรฐานบัญชีไทย เป็นต้น

2.2 **ความเสี่ยงด้านเครดิต** เช่น ปรับปรุงแนวทางการจัดชั้นสินเชื่อ ให้สะท้อนถึงความสามารถในการชำระหนี้อย่างแท้จริงและมีการกันสำรองให้สอดคล้องกับคุณภาพสินเชื่อ กำหนดอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนให้ไม่เกิน 1.5 เท่า กำหนดให้ภาระหนี้ต่อรายได้รวมสุทธิของสมาชิกรายใดรายหนึ่งต้องไม่เกินร้อยละ 70 เป็นต้น

2.3 **ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง** เช่น แก้ไขนิยามสินทรัพย์ที่สหกรณ์ฯ สามารถนับเป็นสินทรัพย์สภาพคล่องได้และกำหนดให้สหกรณ์ดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องขั้นต่ำเท่ากับร้อยละ 6 เป็นต้น

2.4 **ความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ** เช่น กำหนดแนวทางปฏิบัติด้านการควบคุมภายในที่ช่วยลดความเสี่ยงที่เกิดจากการผิดพลาดจากการดำเนินการ และการทุจริตของคณะกรรมการดำเนินการและผู้บริหารสหกรณ์ฯ เป็นต้น

3. ปรับปรุงโครงสร้างระบบการกำกับดูแลสหกรณ์ ให้มีความเป็นอิสระและคล่องตัวควรแยกโครงสร้างการกำกับดูแลความมั่นคงของสหกรณ์ฯ ออกจากหน่วยงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ฯ เพื่อให้การกำกับดูแลมีความเป็นอิสระและคล่องตัว โดยการจัดตั้งคณะกรรมการกำกับและตรวจสอบการประกอบกิจการทางการเงินของสหกรณ์ฯ ขึ้นเพื่อทำหน้าที่พัฒนาหลักเกณฑ์การกำกับและตรวจสอบการประกอบกิจการทางการเงินของสหกรณ์ฯ เป็นการเฉพาะ โดยให้แยกออกจากคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาระบบสหกรณ์เป็นหลัก และองค์ประกอบของคณะกรรมการดังกล่าวนี้ ควรมีผู้แทนจากองค์การกำกับดูแลทางการเงินและมีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการเงิน การธนาคาร โดยต้องไม่เป็นผู้บริหารสหกรณ์ฯ และผู้นำขบวนการสหกรณ์ฯ เพื่อป้องกันความขัดแย้งทางผลประโยชน์ (Conflict of Interests)

4. พัฒนาฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศของสหกรณ์ ให้มีความทันสมัย กำหนดให้สหกรณ์ฯ นำส่งข้อมูลที่จำเป็นต่อการกำกับและตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ฯ เพื่อให้หน่วยงานที่กำกับดูแลสามารถติดตามฐานะและผลการดำเนินงานการประกอบกิจการทางการเงินของสหกรณ์ฯ ได้อย่างใกล้ชิดและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดจนมีข้อมูลทางการเงินที่จะใช้ในการออกหลักเกณฑ์การกำกับดูแลความมั่นคงทางการเงินได้อย่างเหมาะสม

ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด (ชสอ.) ในฐานะที่เป็นองค์กรกลางของสหกรณ์ออมทรัพย์ มีภารกิจเป็นศูนย์กลางด้านการเงิน การศึกษา และการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนสหกรณ์ออมทรัพย์ให้มีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกและเอื้ออาหารต่อชุมชนและสังคมด้วยวิธีการสหกรณ์ อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับขบวนการสหกรณ์ตามหลักการสหกรณ์ ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงทางด้านเสถียรภาพทางการเงินและความ

มั่นคงทางด้านการบริหารจัดการเชิงคุณภาพให้กับสหกรณ์ออมทรัพย์ จึงได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาและจัดทำเกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์

วัตถุประสงค์ของการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์ออมทรัพย์ ดังนี้

1. เพื่อเป็นเครื่องมืออ้างอิงเทียบเคียงสู่การปรับปรุงพัฒนาการบริหารจัดการของสหกรณ์ออมทรัพย์
2. เพื่อเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางด้านเสถียรภาพทางการเงินและความมั่นคงทางด้านการบริหารจัดการเชิงคุณภาพให้กับสหกรณ์ออมทรัพย์ของ ชสอ.

เกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์

คณะทำงานศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีเสถียรภาพ มั่นคง ยั่งยืน ได้ยกร่างเกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์โดยพิจารณาจาก

- 1) เกณฑ์กำกับดูแลความมั่นคงสหกรณ์ออมทรัพย์ของ ชสอ. ปี 2558
- 2) เกณฑ์การวัดความเป็นพื้นฐานความเป็นสหกรณ์ของกรมส่งเสริมสหกรณ์
- 3) แนวทางการบริหารความเสี่ยงสถาบันการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย และโครงการศึกษาการบริหารความเสี่ยงจากการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ งบประมาณ 2552 ของกรมส่งเสริมสหกรณ์ และ
- 4) แนวทางธรรมาภิบาลของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ทั้งนี้ระบบบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ยังต้องยึดอุดมการณ์ ค่านิยม หลักการ และวิธีการสหกรณ์ ซึ่งมีแนวปฏิบัติตามหลักการของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แต่ปรับปรุงแนวทางปฏิบัติเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจการเงิน เพื่อเพิ่มความมั่นใจของสมาชิกสหกรณ์และประชาชนต่อระบบสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยจะให้ความสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงทางด้านเสถียรภาพทางการเงินและความมั่นคงทางด้านการบริหารจัดการเชิงคุณภาพให้กับสหกรณ์ออมทรัพย์ การบริหารงานจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ และคำสั่งต่างๆ รวมทั้งเกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เกณฑ์มาตรฐานความมั่นคงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ (จะกล่าวในเรื่องนี้)

ส่วนที่ 2 เกณฑ์การวัดพื้นฐานความเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์

ส่วนที่ 3 การบริหารความเสี่ยงของสหกรณ์ออมทรัพย์

ส่วนที่ 4 แนวทางธรรมาภิบาลของสหกรณ์ออมทรัพย์

ส่วนที่ 1 เกณฑ์มาตรฐานความมั่นคงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์

การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratio Analysis) เป็นการนำรายการต่างๆ ในงบการเงินมาหาอัตราส่วนระหว่างกัน ทำให้เกิดความหมายหรือผลลัพธ์ที่เรียกว่าอัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratio) การที่จะทำให้อัตราส่วนทางการเงินมีประโยชน์ยิ่งขึ้น จะต้องนำไปเปรียบเทียบกับสิ่งที่สามารถนำมาเปรียบเทียบได้เกณฑ์มาตรฐานความมั่นคงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นเกณฑ์

อ้างอิง (Benchmark) อัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ 4 หมวด รวม 14 อัตราส่วนทางการเงิน ดังนี้

หมวดที่ 1 โครงสร้างทางการเงิน เป็นการวัดโครงสร้างทางการเงินว่าแหล่งที่มาของเงินทุนมาจากที่ใดและแหล่งที่ใช้ไปของเงินทุนใช้ไปในทางใดบ้าง จำแนกเป็น 6 เกณฑ์ อัตราส่วนทางการเงิน ได้แก่

- (1.1) อัตราส่วนทุนเรือนหุ้นต่อสินทรัพย์รวม
- (1.2) อัตราส่วนเงินรับฝากจากสมาชิกต่อสินทรัพย์รวม
- (1.3) อัตราส่วนลูกหนี้เงินกู้ทั้งสิ้น (สมาชิกและสหกรณ์อื่น) ต่อสินทรัพย์รวม
- (1.4) อัตราส่วนเงินสด เงินฝากธนาคาร เงินลงทุน เงินฝากสหกรณ์อื่น และตัวสัญญา

ใช้เงินสหกรณ์อื่นต่อสินทรัพย์รวม

- (1.5) อัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์รวม และ
- (1.6) อัตราส่วนเงินกู้ยืมภายนอกต่อทุนของสหกรณ์

หมวดที่ 2 สภาพคล่องทางการเงิน เป็นการวัดความสามารถในการจ่ายคืนหนี้ระยะสั้นของกิจการหรือความจำเป็นใช้เงินระยะสั้นจำแนกเป็น 3 เกณฑ์อัตราส่วนทางการเงิน ได้แก่

- (2.1) อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน
- (2.2) อัตราส่วนลูกหนี้เงินกู้ที่ชำระได้ตามกำหนด และ
- (2.3) อัตราส่วนสินทรัพย์สภาพคล่องต่อเงินรับฝากทั้งสิ้น (สมาชิกและสหกรณ์อื่น)

หมวดที่ 3 ประสิทธิภาพการทำรายได้ เป็นการวัดว่าที่กิจการลงทุนไปก่อให้เกิดรายได้หรือไม่ และมีประสิทธิภาพหรือไม่ จำแนกเป็น 2 เกณฑ์อัตราส่วนทางการเงิน ได้แก่

- (3.1) อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อทุนของสหกรณ์ถัวเฉลี่ย และ
- (3.2) อัตราส่วนค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน

หมวดที่ 4 คุณภาพสินทรัพย์และการป้องกันความเสี่ยง เป็นการวัดคุณภาพสินทรัพย์ของกิจการว่าดีหรือแย่มากเพียงใด จำแนกเป็น 3 เกณฑ์อัตราส่วนทางการเงิน ได้แก่

- (4.1) อัตราส่วนหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ต่อลูกหนี้เงินกู้ทั้งสิ้น (สมาชิกและสหกรณ์อื่น)
- (4.2) อัตราส่วนสินทรัพย์ถาวรต่อทุนสำรอง และ
- (4.3) อัตราส่วนลูกหนี้เงินกู้ (สมาชิก) ต่อทุนเรือนหุ้นและเงินรับฝากจากสมาชิก

กิจกรรม 4.1.3

เกณฑ์มาตรฐานความมั่นคงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ ประกอบด้วยอะไรบ้าง

(โปรดทำกิจกรรม 4.1.3 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 4.1 เรื่องที่ 4.1.3)

แผนการสอนตอนที่ 4.2

การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวดิ่งและแนวนอน

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 4.2 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

- 4.2.1 การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวดิ่ง
- 4.2.2 การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวนอน

แนวคิด

1. การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวดิ่ง โดยการเปรียบเทียบเป็นอัตรา ร้อยละของรายงานทางการเงินงวดเดียวกัน เป็นการวิเคราะห์ทั้งงบแสดงฐานะการเงิน และ งบกำไรขาดทุนในแนวดิ่ง ซึ่งอาศัยข้อมูลเพียงปีเดียว โดยกำหนดให้รายการสินทรัพย์ รวม หรือหนี้สินและทุนของสหกรณ์รวมในงบแสดงฐานะการเงิน เป็นร้อยละ 100 และ รายการรายได้ในงบกำไรขาดทุนรวมเป็นร้อยละ 100 โดยการนำแต่ละรายการบัญชีใน รายงานทางมาเปรียบเทียบคิดเป็นอัตราร้อยละกับรายได้
2. การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวนอน โดยการเปรียบเทียบรายการ ในงบแสดงฐานะการเงิน และงบกำไรขาดทุนหลายๆ งวด เพื่อแสดงการเปลี่ยนแปลง แนวโน้มของข้อมูลเดิม หรืออัตราร้อยละของแต่ละรายการบัญชี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการ เปลี่ยนแปลงของแต่ละรายการในงบแสดงฐานะการเงินและงบกำไรขาดทุนว่าเพิ่มขึ้น หรือลดลงจากปีก่อนในลักษณะของจำนวนเงิน หรืออัตราร้อยละ

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 4.2.1 “การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวดิ่ง” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายหลัก และวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวดิ่ง โดยการเปรียบเทียบเป็นอัตราร้อยละของรายงานทางการเงินงวดเดียวกันได้
2. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 4.2.2 “การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวนอน” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายหลัก และวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตาม แนวนอน โดยการเปรียบเทียบเป็นอัตราร้อยละของรายงานทางการเงินหลายงวดได้

เรื่องที่ 4.2.1

การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวดิ่ง

การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวดิ่งมีเรื่องสำคัญที่ควรพิจารณา ดังนี้

- 1) ลักษณะของการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์โดยการเปรียบเทียบเป็นอัตราร้อยละของรายงานทางการเงินงวดเดียวกัน และ 2) รายงานทางการเงินของสหกรณ์ที่นำมาวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบเป็นอัตราร้อยละของรายงานทางการเงินงวดเดียวกัน

1. ลักษณะของการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวดิ่ง

การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์โดยการเปรียบเทียบเป็นอัตราร้อยละของรายงานทางการเงินงวดเดียวกัน (Common Size) หรือการย่อส่วน หรือเรียกว่า การวิเคราะห์ตามแนวดิ่ง (Vertical Analysis) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ที่นิยมใช้วิธีหนึ่ง โดยอาศัยข้อมูลจากงบแสดงฐานะการเงินหรืองบกำไรขาดทุน 1 ปี หรือหลายปีก็ได้ ใช้เมื่อผู้วิเคราะห์ต้องการทราบว่ารายการแต่ละบัญชีในงบแสดงฐานะการเงินนั้นเป็นสัดส่วน องค์ประกอบเท่าใดของยอดรวมสินทรัพย์ เช่น ลูกหนี้การค้าคิดเป็นอัตราร้อยละเท่าใดของยอดรวมสินทรัพย์ หรือต้นทุนรายได้คิดเป็นอัตราร้อยละเท่าใดของยอดรายได้รวม เป็นต้น

การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวดิ่ง เป็นการวิเคราะห์เพื่อให้ทราบฐานะการเงินของสหกรณ์ และผลการดำเนินงานของสหกรณ์เปรียบเทียบกับสหกรณ์คู่แข่งหรือสหกรณ์ตนเองในอดีต เนื่องจากรายงานทางการเงินของสหกรณ์ของทั้งสองสหกรณ์จะถูกนำมาแสดงให้อยู่ในรูปแบบเดียวกัน คือ รายการบัญชีแต่ละรายการแสดงเป็นอัตราร้อยละของยอดรวม ดังนั้นจึงสามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้

ข้อจำกัดของการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวดิ่ง คือ วิธีนี้จะไม่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของรายการบัญชีแต่ละรายการในรายงานทางการเงินของสหกรณ์ เพียงแต่บอกให้ทราบว่ารายการบัญชีแต่ละรายการนั้นมีสัดส่วนเป็นเท่าใด เมื่อเปรียบเทียบกับยอดรวมเป็นเกณฑ์เท่านั้น

2. รายงานทางการเงินของสหกรณ์ที่นำมาวิเคราะห์ตามแนวดิ่ง

การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวดิ่ง นิยมกระทำได้จากรายงานทางการเงินของสหกรณ์ ดังนี้คือ

2.1 งบแสดงฐานะการเงิน

2.2 งบกำไรขาดทุน

2.1 งบแสดงฐานะการเงิน การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์โดยเปรียบเทียบเป็นอัตราร้อยละในงบแสดงฐานะการเงินนั้น เป็นการใช้อัตราร้อยละของยอดรวมในงบแสดงฐานะการเงิน โดยให้ยอดรวมของสินทรัพย์เป็น 100 % แล้วเทียบกับรายการบัญชีอื่นๆ ที่เป็นส่วนประกอบในงบแสดงฐานะการเงินด้านสินทรัพย์ เช่น เงินสดและเงินฝากธนาคาร ลูกหนี้ ดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมรับ-สุทธิ เป็นต้น และให้ยอดรวมของหนี้สินและทุนเป็น 100% แล้วเทียบกับรายการบัญชีอื่นๆ ที่เป็นส่วนประกอบในงบแสดงฐานะการเงินด้านหนี้สินและทุน เช่น เงินกู้ระยะสั้น ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย เป็นต้น จากนั้นก็เอาผลลัพธ์ที่ได้จากการคำนวณรายการบัญชีแต่ละรายการให้เป็นอัตราร้อยละไปอ่านความหมาย เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจทางการเงินต่อไป

ตัวอย่างที่ 4.1 การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวดิ่ง ในงบแสดงฐานะการเงินของสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด

สหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด
งบแสดงฐานะการเงิน
ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x5-25x7

หน่วย: พันบาท

สินทรัพย์	25x7	25x6	25x5
สินทรัพย์หมุนเวียน			
เงินสดและเงินฝากธนาคาร	600	500	450
เงินให้กู้ยืมระยะสั้น-สุทธิ	360	270	200
ดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมรับ-สุทธิ	40	30	25
สินค้าคงเหลือ	260	280	260
ค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้า	25	30	30
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	<u>1,285</u>	<u>1,110</u>	<u>965</u>
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน			
เงินลงทุนระยะยาว	400	400	300
เงินให้กู้ยืมระยะยาว	1,920	1,930	1,450
ลูกหนี้ระยะยาว	410	500	365
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์-สุทธิ	220	230	160
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น	90	80	66
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน	<u>3,040</u>	<u>3,140</u>	<u>2,341</u>
รวมสินทรัพย์	<u><u>4,325</u></u>	<u><u>4,250</u></u>	<u><u>3,306</u></u>

	หน่วย: พันบาท		
	25x7	25x6	25x5
หนี้สินและทุนของสหกรณ์			
หนี้สินหมุนเวียน			
เงินกู้ระยะสั้น	860	695	509
เงินรับฝาก	250	260	110
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	<u>80</u>	<u>70</u>	<u>56</u>
รวมหนี้สินหมุนเวียน	<u>1,190</u>	<u>1,025</u>	<u>675</u>
หนี้สินไม่หมุนเวียน			
เงินกู้ระยะยาว	450	350	225
เจ้าหนี้ค่าเช่าซื้อสินทรัพย์	<u>600</u>	<u>660</u>	<u>445</u>
รวมหนี้สินไม่หมุนเวียน	<u>1,050</u>	<u>1,010</u>	<u>670</u>
รวมหนี้สิน	<u>2,240</u>	<u>2,035</u>	<u>1,345</u>
ทุนของสหกรณ์			
ทุนเรือนหุ้น (100,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 10 บาท)	1,000	1,000	1,000
ทุนสำรอง	520	520	520
ทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบและอื่นๆ	60	90	40
กำไรสุทธิประจำปี	<u>505</u>	<u>605</u>	<u>401</u>
รวมทุนของสหกรณ์	<u>2,085</u>	<u>2,215</u>	<u>1,961</u>
รวมหนี้สินและทุนของสหกรณ์	<u><u>4,325</u></u>	<u><u>4,250</u></u>	<u><u>3,306</u></u>

ผลการวิเคราะห์ห้บแสดงฐานะการเงินสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด ตามแนวดิ่ง แสดง
ได้ดังนี้

สหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด

งบแสดงฐานะการเงิน

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x5-25x7

	25x7	25x6	อัตราร้อยละ 25x5
สินทรัพย์			
สินทรัพย์หมุนเวียน			
เงินสดและเงินฝากธนาคาร	13.87	11.76	13.61
เงินให้กู้ยืมระยะสั้น-สุทธิ	8.32	6.35	6.05
ดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมรับ-สุทธิ	6.01	6.59	7.89
สินค้าคงเหลือ	0.92	0.71	0.76
ค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้า	0.58	0.72	0.91
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	<u>29.71</u>	<u>26.12</u>	<u>29.19</u>
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน			
เงินลงทุนระยะยาว	9.25	9.42	9.07
เงินให้กู้ยืมระยะยาว	44.39	45.41	43.86
ลูกหนี้ระยะยาว	9.48	11.76	11.04
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์-สุทธิ	5.09	5.41	4.84
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น	2.08	1.88	2.00
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน	<u>70.29</u>	<u>73.80</u>	<u>70.81</u>
รวมสินทรัพย์	<u>100.00</u>	<u>100.00</u>	<u>100.00</u>
หนี้สินและทุนของสหกรณ์			
หนี้สินหมุนเวียน			
เงินกู้ระยะสั้น	19.88	16.35	15.39
เงินรับฝาก	5.78	6.12	3.33
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	1.85	1.65	1.69
รวมหนี้สินหมุนเวียน	<u>27.51</u>	<u>24.12</u>	<u>20.41</u>
หนี้สินไม่หมุนเวียน			
เงินกู้ระยะยาว	10.41	8.23	6.81
เจ้าหนี้ค่าเช่าซื้อสินทรัพย์	13.87	15.53	13.46
รวมหนี้สินไม่หมุนเวียน	<u>24.28</u>	<u>23.76</u>	<u>20.27</u>
รวมหนี้สิน	<u>51.79</u>	<u>47.88</u>	<u>40.68</u>
ทุนของสหกรณ์			
ทุนเรือนหุ้น (100,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 10 บาท)	23.12	23.53	30.25
ทุนสำรอง	12.02	12.24	15.73
ทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบและอื่นๆ	1.38	2.12	1.21
กำไรสุทธิประจำปี	11.68	14.24	12.13
รวมทุนของสหกรณ์	<u>48.21</u>	<u>52.12</u>	<u>59.32</u>
รวมหนี้สินและทุนของสหกรณ์	<u>100.00</u>	<u>100.00</u>	<u>100.00</u>

การคำนวณ : การคำนวณรายการต่างๆ ในงบแสดงฐานะการเงินสามารถทำได้โดยหารรายการนั้นๆ ด้วยสินทรัพย์รวม แล้วคูณด้วย 100 ตัวอย่างเช่น

$$\text{เงินสดและเงินฝากธนาคาร} = \frac{\text{เงินสดและเงินฝากธนาคาร}}{\text{สินทรัพย์รวม}} \times 100$$

$$\begin{aligned} \text{ปี 25x5} &= \frac{450,000}{3,306,000} \times 100 \\ &= 13.61 \% \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ปี 25x6} &= \frac{500,000}{4,250,000} \times 100 \\ &= 11.76 \% \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ปี 25x7} &= \frac{600,000}{4,325,000} \times 100 \\ &= 13.87 \% \end{aligned}$$

การแปลความหมาย :

ตัวอย่าง สินทรัพย์รวมของสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด ทุก 100 บาท จะเป็นรายการเงินสดและเงินฝากธนาคาร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x5 เท่ากับ 13.61 บาท ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x6 เท่ากับ 11.76 บาท และ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x7 เท่ากับ 13.87 บาท

สรุปภาพรวมของสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด มีการลงทุนในสินทรัพย์หมุนเวียนไม่สูงมากนัก และอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันทั้ง 3 ปี ลงทุนในสินค้างเหลือและดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับสุทธิน้อย ส่วนใหญ่จะถือเป็นเงินสดและเงินฝากธนาคารในสัดส่วนที่มากที่สุด อันดับรองลงมาคือลงทุนในเงินให้กู้ยืมระยะสั้น ส่วนการลงทุนในสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนส่วนใหญ่จะเป็นเงินให้กู้ยืมระยะยาว ซึ่งอยู่ในระดับใกล้เคียงกันทุกปี

ทางด้านโครงสร้างทางการเงิน สหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด มีการจัดหาแหล่งเงินทุนจากเงินกู้ระยะสั้นมากที่สุดและสูงขึ้นทุกปี โดยเฉลี่ยหนี้สินหมุนเวียนสูงขึ้นทุกปีโดยลำดับ หนี้สินไม่หมุนเวียนก็สูงขึ้นโดยลำดับ ทุนของสหกรณ์ลดลง ทั้งนี้เพราะมียอดทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบและอื่นๆ ที่ลดลงทุกปี

การแปลความหมายจากการวิเคราะห์งบแสดงฐานะการเงินนี้ สามารถแปลความหมายภายใน 1 ปี หรือหลายปีประกอบกันก็ได้

2.2 งบกำไรขาดทุน การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวดิ่ง ของรายงานทางการเงินงวดเดียวกันในงบกำไรขาดทุนนั้น เป็นการใช้อัตราร้อยละเช่นเดียวกับการใช้อัตราร้อยละวิเคราะห์ในงบแสดงฐานะการเงิน โดยจะกำหนดให้ยอดรวมของรายได้หรือขาย/บริการเป็น 100% แล้ว

เทียบรายการอื่นที่มีความสัมพันธ์กับยอดรายได้ ให้เป็นอัตราร้อยละของยอดรายได้ เช่น ต้นทุนรายได้ กำไรขั้นต้น เป็นต้น จากนั้นก็นำผลที่ได้จากการเปรียบเทียบรายการบัญชีต่างๆ ให้เป็นอัตราร้อยละไป อานความหมายเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจทางการเงินต่อไป

ตัวอย่างที่ 4.2 การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวดิ่ง ในงบกำไรขาดทุน ของ สหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด ดังนี้

สหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด
งบกำไรขาดทุน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x5-25x7

หน่วย: พันบาท

	25x7	25x6	25x5
รายได้จากการดำเนินงาน	4,000	3,400	2,250
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน			
ต้นทุนขาย	1,800	1,400	900
ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร	800	700	500
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานอื่น	<u>450</u>	<u>300</u>	<u>200</u>
รวมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	<u>3,050</u>	<u>2,400</u>	<u>1,600</u>
กำไรจากการดำเนินงาน	950	1,000	650
ดอกเบี้ยจ่าย	<u>180</u>	<u>120</u>	<u>50</u>
กำไรสุทธิ	<u>770</u>	<u>880</u>	<u>600</u>

ผลการวิเคราะห์งบกำไรขาดทุนสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด โดยวิธีเปรียบเทียบเป็น อัตราร้อยละแสดงได้ดังนี้

สหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด
งบกำไรขาดทุน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x5-25x7

	25x7	25x6	อัตราร้อยละ
รายได้จากการดำเนินงาน	<u>100.00</u>	<u>100.00</u>	<u>100.00</u>
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน			
ต้นทุนขาย	45.00	41.18	40.00
ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร	20.00	20.59	22.22
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานอื่น	<u>11.25</u>	<u>8.82</u>	<u>8.89</u>
รวมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	<u>76.25</u>	<u>70.59</u>	<u>71.11</u>
กำไรจากการดำเนินงาน	23.75	29.41	28.89
ดอกเบี้ยจ่าย	<u>4.50</u>	<u>3.53</u>	<u>2.22</u>
กำไรสุทธิ	<u>19.25</u>	<u>25.88</u>	26.67

การคำนวณ : การคำนวณรายการต่างๆ ในงบกำไรขาดทุนสามารถทำได้โดยหารรายการนั้นๆ ด้วยยอดรายได้หรือรายได้จากการดำเนินงานรวม แล้วคูณด้วย 100 ตัวอย่างเช่น

$$\text{ต้นทุนขาย} = \frac{\text{ต้นทุนขาย}}{\text{รายได้จากการดำเนินงาน}} \times 100$$

$$\begin{aligned} \text{ปี 25x5} &= \frac{900,000}{2,250,000} \times 100 \\ &= 40.00 \% \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ปี 25x6} &= \frac{1,400,000}{3,400,000} \times 100 \\ &= 41.18 \% \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ปี 25x7} &= \frac{1,800,000}{4,000,000} \times 100 \\ &= 45.00 \% \end{aligned}$$

การแปลความหมาย :

จากตัวอย่างที่ 4.2 รายได้จากดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด ทุก 10 บาท จะเป็นต้นทุนในการขายสินค้าเท่ากับ 40 บาท ในปี 25x5 เท่ากับ 41.18 บาท ในปี 25x6 และเท่ากับ 45 บาท ในปี 25x7 ตามลำดับ

สรุปภาพรวมของสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด มีผลการดำเนินงานดังนี้คือ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานส่วนใหญ่เป็นต้นทุนขายสินค้าที่มีค่าใกล้เคียงกันทุกปี ดอกเบี้ยจ่ายมีแนวโน้มที่สูงขึ้นเล็กน้อย และกำไรสุทธิมีแนวโน้มลดลง

กิจกรรม 4.2.1

1. การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวดิ่ง มีหลักการอย่างไร
2. จากข้อมูลต่อไปนี้ให้ทำการวิเคราะห์รายงานทางการเงินตามแนวดิ่ง ทั้งงบแสดงฐานะการเงิน และงบกำไรขาดทุนของสหกรณ์การเกษตร ปลื้มไทยท่า จำกัด (เฉพาะปี 25x4)

สหกรณ์การเกษตร ปลื้มไทยท่า จำกัด**งบแสดงฐานะการเงิน**

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x4-x5

หน่วย: พันบาท

สินทรัพย์

	25x5	25x4
สินทรัพย์หมุนเวียน		
เงินสด	450	550
เงินให้กู้ยืม	250	230
เงินลงทุนชั่วคราว	75	55
สินค้าคงเหลือ	315	275
ค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้า	<u>25</u>	<u>45</u>
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	1,115	1,155
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์		
ที่ดิน	500	450
อาคาร	1,250	1,450
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม-อาคาร	<u>80</u>	<u>100</u>
อุปกรณ์	750	650
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม-อุปกรณ์	<u>95</u>	<u>105</u>

	25x5	25x4
รวมที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์	1,365	2,345
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น	<u>67</u>	<u>77</u>
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน	1,432	2,422
รวมสินทรัพย์	<u>2,547</u>	<u>3,577</u>
หนี้สินและทุนของสหกรณ์		
หนี้สินหมุนเวียน		
เจ้าหนี้การค้า	450	625
เงินรับฝาก	200	210
ส่วนของหนี้ระยะยาวที่ถึงกำหนดชำระภายใน 1 ปี	<u>80</u>	<u>76</u>
รวมหนี้สินหมุนเวียน	730	911
หนี้สินไม่หมุนเวียน		
เงินกู้ระยะยาว	260	245
เจ้าหนี้ค่าเช่าซื้อสินทรัพย์	<u>300</u>	<u>565</u>
รวมหนี้สินไม่หมุนเวียน	560	810
ทุนของสหกรณ์		
ทุนเรือนหุ้น	800	1,100
ทุนสำรอง	260	480
ทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบและอื่นๆ	90	70
กำไรสุทธิประจำปี	<u>106</u>	<u>206</u>
รวมทุนของสหกรณ์	1,257	1,856
รวมหนี้สินและทุนของสหกรณ์	<u>2,547</u>	<u>3,577</u>
สหกรณ์การเกษตร ปลื้มไทยท่า จำกัด งบกำไรขาดทุน สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x4-x5		
	25x5	25x4
รายได้จากการขาย	2,000	2,350
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน		
ต้นทุนขาย	1,000	1,250
ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร	<u>750</u>	<u>850</u>
รวมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	1,750	2,100
กำไรจากการดำเนินงาน	250	250
ดอกเบี้ยจ่าย	<u>180</u>	<u>220</u>
กำไรสุทธิ	<u>70</u>	<u>30</u>
(โปรดทำกิจกรรม 4.2.1 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 4.2 เรื่องที่ 4.2.1)		

เรื่องที่ 4.2.2

การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวนอน

การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวนอน (Horizontal Analysis) หรือในแนวนอน อาจเรียกว่า วิธีแนวโน้ม (Trend) เป็นการวิเคราะห์เพื่อดูว่ารายการบัญชีต่างๆ ในรายงานทางการเงินของสหกรณ์ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาช่วงหนึ่งๆ จะมีทิศทางหรือแนวโน้มเป็นอย่างไรในอนาคต เช่น ยอดรายได้มีแนวโน้มมากขึ้นในปีหน้า อัตราร้อยละ 15 เป็นต้น

การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวนอน สหกรณ์มักจะนำรายงานทางการเงินของสหกรณ์มาหลายปีต่อเนื่องกัน เพื่อเปรียบเทียบกันอย่างน้อย 3-5 ปีขึ้นไป วิธีการวิเคราะห์แบบนี้นิยมใช้รายงานทางการเงินของสหกรณ์ ดังนี้

1. งบแสดงฐานะการเงิน
2. งบกำไรขาดทุน

นอกจากนี้ ยังมีวิธีการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวนอน ได้ 2 ลักษณะ ดังนี้ คือ

วิธีที่ 1 การวิเคราะห์แนวโน้มโดยใช้ปีฐานเคลื่อนที่ (Moving Base) (หรือจากข้อมูลเดิม หรือวิธีอัตราการเจริญเติบโต)

วิธีที่ 2 การวิเคราะห์แนวโน้มโดยใช้ปีฐานคงที่ (Fixed Base) หรือดัชนี

วิธีที่ 1 การวิเคราะห์แนวโน้มโดยใช้ปีฐานเคลื่อนที่ หรือจากข้อมูลเดิม หรือวิธีอัตราการเจริญเติบโต ซึ่งเป็นวิธีการเปรียบเทียบรายการแต่ละรายการเพื่อคำนวณหาผลต่างระหว่างปีในรูปของจำนวนและอัตราร้อยละ โดยมีสูตรในการคำนวณ ดังนี้

$$\text{จำนวนเงิน} = (\text{รายการปีที่ } n + 1) - (\text{รายการปีที่ } n)$$

$$\text{อัตราร้อยละ} = \frac{(\text{รายการปีที่ } n + 1) - (\text{รายการปีที่ } n)}{(\text{รายการปีที่ } n)} \times 100$$

ตัวอย่างที่ 4.3 การวิเคราะห์งบแสดงฐานะการเงินตามแนวนอน จากตัวอย่างที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์งบแสดงฐานะการเงินในแนวนอนของสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด วิเคราะห์แนวโน้มโดยใช้ปีฐานเคลื่อนที่ แสดงได้ดังนี้

สหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด
งบแสดงฐานะการเงิน
ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x5-25x7

	25x6-25x7		25x5-25x6	
	ผลต่าง (พันบาท)	ร้อยละ (%)	ผลต่าง (พันบาท)	ร้อยละ (%)
สินทรัพย์				
สินทรัพย์หมุนเวียน				
เงินสดและเงินฝากธนาคาร	100	20.00	50	11.11
เงินให้กู้ยืมระยะสั้น-สุทธิ	90	33.33	70	35.00
ดอกเบียเงินให้กู้ค้างรับ-สุทธิ	10	33.33	5	20.00
สินค้าคงเหลือ	(20)	(7.14)	20	7.69
ค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้า	(5)	(16.67)	0	0
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	175	15.77	145	15.03
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน				
เงินลงทุนระยะยาว	0	0	100	33.33
เงินให้กู้ยืมระยะยาว	(10)	(0.52)	480	33.10
ลูกหนี้ระยะยาว	(90)	(18)	135	36.99
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์-สุทธิ	(10)	(4.35)	70	43.75
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น	10	12.50	14	21.21
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน	(100)	(3.18)	799	34.13
รวมสินทรัพย์	75	1.76	944	28.55
หนี้สินและทุนของสหกรณ์				
หนี้สินหมุนเวียน				
เงินกู้ระยะสั้น	165	23.74	186	36.54
เงินรับฝาก	(10)	(3.85)	150	136.36
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	10	14.29	14	25.00
รวมหนี้สินหมุนเวียน	165	16.10	350	51.85
หนี้สินไม่หมุนเวียน				
เงินกู้ระยะยาว	100	28.57	125	55.56
เจ้าหนี้ค่าเช่าซื้อสินทรัพย์	(60)	(9.09)	215	48.31
รวมหนี้สินไม่หมุนเวียน	40	3.96	340	50.75
รวมหนี้สิน	205	10.07	690	51.30

ทุนของสหกรณ์				
ทุนเรือนหุ้น	0	0	0	0
(100,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 10 บาท)				
ทุนสำรอง	0	0	0	0
ทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบและอื่นๆ	(30)	(33.33)	50	125
กำไรสุทธิประจำปี	(100)	(16.53)	204	50.87
รวมทุนของสหกรณ์	(130)	(5.87)	254	12.95
รวมหนี้สินและทุนของสหกรณ์	<u>75</u>	<u>1.76</u>	<u>944</u>	<u>28.55</u>

การคำนวณ : การคำนวณนำรายการต่างๆ ในงบแสดงฐานะการเงินหักด้วยรายการเดียวกันในปีก่อน จะได้ผลต่างเป็นจำนวนเงิน และเมื่อนำผลต่างนั้นมาหารด้วยรายการในปีก่อน และคูณด้วย 100 ก็จะได้ผลลัพธ์เป็นอัตราร้อยละ

ตัวอย่างการคำนวณ ปี 25x5-25x6

$$\begin{aligned}
 \text{ผลต่าง} &= \text{เงินสดและเงินฝากธนาคารในปี 25x6} - \text{เงินสดและเงินฝากธนาคารในปี 25x5} \\
 &= 500,000 - 450,000 \\
 &= 50,000 \text{ บาท} \\
 \text{อัตราร้อยละ} &= \frac{\text{ผลต่าง}}{\text{เงินสดและเงินฝากธนาคารในปี 25x5}} \times 100 \\
 &= \frac{50,000}{450,000} \times 100 \\
 &= 11.11 \%
 \end{aligned}$$

การแปลความหมาย :

จากตัวอย่างที่ 4.3 เมื่อเปรียบเทียบรายการเงินสดและเงินฝากธนาคาร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x6 กับรายการเงินสดและเงินฝากธนาคาร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x5 แล้วจะเห็นว่าเงินสดและเงินฝากธนาคารมียอดที่เพิ่มขึ้น 50,000 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 11.11 ซึ่งถือว่ามีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น

ตัวอย่างที่ 4.4 การวิเคราะห์ห้บกำไรขาดทุนตามแนวนอน จากตัวอย่างที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์ห้บกำไรขาดทุนของสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด วิเคราะห์แนวโน้มโดยใช้ฐานเคลื่อนที่ แสดงได้ดังนี้

สหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด
งบกำไรขาดทุน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x5-25x7

	25x6-25x7		25x5-25x6	
	ผลต่าง (พันบาท)	ร้อยละ (%)	ผลต่าง (พันบาท)	ร้อยละ (%)
รายได้จากการดำเนินงาน	600	17.65	1,150	51.11
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน				
ต้นทุนขาย	400	28.57	500	55.56
ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร	100	14.29	200	40.00
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานอื่น	150	50.00	100	50.00
รวมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	650	27.08	800	50.00
กำไรจากการดำเนินงาน	(50)	(5.00)	350	53.85
ดอกเบี้ยจ่าย	60	50.00	70	140.00
กำไรสุทธิ	(110)	(12.50)	280	46.67

การคำนวณ: การคำนวณนำรายการต่างๆ ในงบกำไรขาดทุนหักด้วยรายการเดียวกันในปีก่อน จะได้ผลต่างเป็นจำนวนเงิน และเมื่อนำผลต่างนั้นมาหารด้วยรายการในปีก่อน และคูณด้วย 100 ก็จะได้ผลลัพธ์เป็นอัตราร้อยละ

ตัวอย่างการคำนวณ ปี 25x5-25x6

$$\begin{aligned}
 \text{ผลต่าง} &= \text{ต้นทุนขายปี 25x6} - \text{ต้นทุนขายปี 25x5} \\
 &= 1,400,000 - 900,000 \\
 &= 500,000 \text{ บาท} \\
 \text{อัตราร้อยละ} &= \frac{\text{ผลต่าง}}{\text{ต้นทุนขายปี 25x5}} \times 100 \\
 &= \frac{500,000}{1,400,000} \times 100 \\
 &= 55.56 \%
 \end{aligned}$$

การแปลความหมาย :

จากตัวอย่างที่ 4.4 เมื่อเทียบรายการต้นทุนขายของปี 25x6 กับปี 25x5 แล้วจะเห็นว่า มีผลต่างที่เพิ่มขึ้นเท่ากับ 500,000 บาท หรือคิดเป็นร้อยละเท่ากับ 55.56 ซึ่งถือว่ามีแนวโน้มที่สูงขึ้น

วิธีที่ 2 การวิเคราะห์แนวโน้มโดยใช้ปีฐานคงที่ การวิเคราะห์แนวโน้มโดยใช้ปีฐาน หรือเรียกว่า วิธีดัชนี เป็นการกำหนดให้รายการในปีฐานเป็น 100% และคำนวณรายการในปีต่างๆ ให้เป็นร้อยละเปรียบเทียบกับปีฐาน

ปีฐาน หมายถึง ปีที่สหกรณ์มีกิจกรรมที่มีอัตราการเจริญเติบโต และผลต่างในการดำเนินงาน เป็นไปอย่างปกติโดยทั่วไป ทั้งสภาพการณ์ภายในและภายนอกสหกรณ์
สูตรในการคำนวณการวิเคราะห์โดยใช้ปีฐาน ดังนี้

$$\text{อัตราร้อยละ} = \frac{\text{รายการปีที่ } n + 1}{\text{รายการปีฐาน}}$$

ตัวอย่างที่ 4.5 การวิเคราะห์งบแสดงฐานะการเงินตามแนวนอน จากตัวอย่างที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์ งบแสดงฐานะการเงินของสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด วิเคราะห์แนวโน้มโดยใช้ปีฐานคงที่ (กำหนดให้ปี 25x5 เป็นปีฐาน) แสดงได้ดังนี้

สหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด
งบแสดงฐานะการเงิน
ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x5-25x7

สินทรัพย์	อัตราร้อยละ		
	25x7	25x6	25x5
สินทรัพย์หมุนเวียน			
เงินสดและเงินฝากธนาคาร	133	111	100
เงินให้กู้ยืมระยะสั้น-สุทธิ	180	135	100
ดอกเบียเงินให้กู้ยืมรับ-สุทธิ	160	120	100
สินค้าคงเหลือ	100	108	100
ค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้า	<u>83</u>	<u>100</u>	<u>100</u>
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	116	115	100
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน			
เงินลงทุนระยะยาว	100	133	100
เงินให้กู้ยืมระยะยาว	99	133	100
ลูกหนี้ระยะยาว	82	140	100
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์-สุทธิ	96	144	100
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น	<u>113</u>	<u>121</u>	<u>100</u>
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน	<u>129</u>	<u>134</u>	<u>100</u>
รวมสินทรัพย์	<u><u>102</u></u>	<u><u>129</u></u>	<u><u>100</u></u>

	25x7	25x6	25x5
หนี้สินและทุนของสหกรณ์			
หนี้สินหมุนเวียน			
เงินกู้ระยะสั้น	169	136	100
เงินรับฝาก	96	236	100
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	<u>114</u>	<u>125</u>	<u>100</u>
รวมหนี้สินหมุนเวียน	116	152	100
หนี้สินไม่หมุนเวียน			
เงินกู้ระยะยาว	200	156	100
เจ้าหนี้ค่าเช่าซื้อสินทรัพย์	<u>135</u>	<u>148</u>	<u>100</u>
รวมหนี้สินไม่หมุนเวียน	<u>157</u>	<u>151</u>	<u>100</u>
รวมหนี้สิน	<u>167</u>	<u>151</u>	<u>100</u>
ทุนของสหกรณ์			
ทุนเรือนหุ้น (100,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 10 บาท)	100	100	100
ทุนสำรอง	100	100	100
ทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบและอื่นๆ	225	150	100
กำไรสุทธิประจำปี	<u>126</u>	<u>151</u>	<u>100</u>
รวมทุนของสหกรณ์	<u>94</u>	<u>113</u>	<u>100</u>
รวมหนี้สินและทุนของสหกรณ์	<u>131</u>	<u>129</u>	<u>100</u>

การคำนวณ : การคำนวณรายการต่างๆ สามารถทำได้โดยหารรายการนั้นๆ ด้วยรายการเดียวกันในปีฐาน แล้วคูณด้วย 100 เพื่อให้เป็นอัตราร้อยละ (ในที่นี้กำหนดให้ปี 25x5 เป็นปีฐาน) ตัวอย่างการคำนวณ

$$\text{เงินสดและเงินฝากธนาคาร} = \frac{\text{เงินสดและเงินฝากธนาคารปี 25x6}}{\text{เงินสดและเงินฝากธนาคารปี 25x5}} \times 100$$

$$\begin{aligned} \text{ปี 25x6} &= \frac{500,000}{450,000} \times 100 \\ &= 111 \% \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ปี 25x7} &= \frac{600,000}{450,000} \times 100 \\ &= 133 \% \end{aligned}$$

การแปลความหมาย :

จากตัวอย่างที่ 4.5 เมื่อเปรียบเทียบรายการเงินสดและเงินฝากธนาคาร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x5 ซึ่งให้เท่ากับปีฐานคือ 100 บาท แล้วในปี 25x6 เงินสดและเงินฝากธนาคารเท่ากับ 111 บาท และปี 25x7 เท่ากับ 133 บาท ซึ่งถือว่ามีแนวโน้มที่สูงขึ้น

ตัวอย่างที่ 4.6 การวิเคราะห์ห้งบกำไรขาดทุนตามแนวนอน จากตัวอย่างที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์ห้งบกำไรขาดทุนของสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด วิเคราะห์แนวโน้มโดยใช้ปีฐานคงที่ (กำหนดให้ปี 25x5 เป็นปีฐาน) แสดงได้ดังนี้

สหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด
งบกำไรขาดทุน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x5-25x7

	อัตราร้อยละ		
	25x7	25x6	25x5
รายได้จากการดำเนินงาน	178	151	100
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน			
ต้นทุนขาย	200	156	100
ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร	160	140	100
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานอื่น	<u>225</u>	<u>150</u>	<u>100</u>
รวมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	<u>191</u>	<u>150</u>	<u>100</u>
กำไรจากการดำเนินงาน	146	154	100
ดอกเบี้ยจ่าย	<u>360</u>	<u>240</u>	<u>100</u>
กำไรสุทธิ	<u>128</u>	<u>147</u>	<u>100</u>

การคำนวณ : การคำนวณรายการต่างๆ สามารถทำได้โดยหารรายการนั้นๆ ด้วยรายการเดียวกันในปีฐาน แล้วคูณด้วย 100 เพื่อให้เป็นอัตราร้อยละ (กำหนดให้ปี 25x5 เป็นปีฐาน) ตัวอย่างการคำนวณ

$$\begin{aligned} \text{ต้นทุนขาย/บริการ} &= \frac{\text{ต้นทุนขาย/บริการปี 25x6}}{\text{ต้นทุนขาย/บริการปี 25x5}} \times 100 \\ \text{ปี 25x6} &= \frac{1,400,000}{900,000} \times 100 \\ &= 156 \% \\ \text{ปี 25x7} &= \frac{1,800,000}{900,000} \times 100 \\ &= 200 \% \end{aligned}$$

การแปลความหมาย :

จากตัวอย่างที่ 4.6 เมื่อเทียบรายการต้นทุนขาย/บริการเป็น 100 บาทในปี 25x5 แล้ว จะเห็นว่าต้นทุนรายได้ในปี 25x6 จะเท่ากับ 156 บาท และในปี 25x7 เท่ากับ 200 บาท ซึ่งถือว่ามีความโน้มที่สูงขึ้น

กิจกรรม 4.2.2

1. การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ตามแนวนอนมีลักษณะอย่างไรบ้าง
2. จากโจทย์กิจกรรม 4.2.1 ให้ท่านวิเคราะห์รายงานทางการเงินทั้งงบแสดงฐานะการเงินและงบกำไรขาดทุนของสหกรณ์การเกษตร ปลื้มไทย จำกัดโดยการวิเคราะห์ตามแนวนอน

(โปรดทำกิจกรรม 4.2.2 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 4.2 เรื่องที่ 4.2.2)

แผนการสอนตอนที่ 4.3

การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ โดยใช้เครื่องมือทางการเงิน CAMELS

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 4.3 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

- 4.3.1 การวิเคราะห์ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยงของสหกรณ์
- 4.3.2 การวิเคราะห์คุณภาพของสินทรัพย์ของสหกรณ์
- 4.3.3 การวิเคราะห์ขีดความสามารถในการบริหารของสหกรณ์
- 4.3.4 การวิเคราะห์การกำกับของสหกรณ์
- 4.3.5 การวิเคราะห์สภาพคล่องของสหกรณ์
- 4.3.6 การวิเคราะห์ผลกระทบของสหกรณ์

แนวคิด

1. การวิเคราะห์ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยงของสหกรณ์ เป็นการวิเคราะห์ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยงของสหกรณ์ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์แหล่งเงินทุนที่สามารถรองรับ หรือป้องกันผลกระทบจากความเสียหายทางด้านธุรกิจ และการเงินที่เกิดขึ้นกับสหกรณ์ เงินทุนดำเนินงานของสหกรณ์ ประกอบด้วย ทุนเรือนหุ้น ทุนสำรอง ทุนสะสมตามระเบียบข้อบังคับ กำไรสุทธิ และการจัดหาเงินทุนในรูปของการก่อหนี้ผูกพัน
2. การวิเคราะห์คุณภาพของสินทรัพย์ของสหกรณ์ เป็นการวิเคราะห์ว่าสินทรัพย์ของสหกรณ์ที่ลงทุนได้ก่อให้เกิดรายได้แก่สหกรณ์อย่างไร และได้ถูกใช้ไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ สินทรัพย์ที่จะวัดประสิทธิภาพของสหกรณ์ได้แก่ ลูกหนี้ สินค้าคงเหลือ และสินทรัพย์รวม
3. การวิเคราะห์ขีดความสามารถในการบริหารของสหกรณ์ เป็นการวิเคราะห์ถึงความสามารถของฝ่ายบริหารในการวางกลยุทธ์ และจัดโครงสร้างองค์กรในการนำพาองค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมที่กิจการเผชิญอยู่
4. การวิเคราะห์การกำกับของสหกรณ์ เป็นการวิเคราะห์ถึงความสามารถในการแข่งขันของสหกรณ์ในธุรกิจที่สหกรณ์ดำเนินอยู่ซึ่งจะประกอบไปด้วยการรักษาอัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงานให้ต่ำและเพิ่มอัตรากำไรขั้นต้นในแต่ละธุรกิจให้มากที่สุด รวมทั้งวิเคราะห์ถึงคุณภาพและแนวโน้มของกำไรในอนาคตของสหกรณ์

5. การวิเคราะห์สภาพคล่องของสหกรณ์ หรือความเพียงพอต่อความต้องการใช้เงิน เป็นการพิจารณาความเพียงพอของเงินสด หรือสินทรัพย์ที่มีสภาพใกล้เคียง เงินสด รวมถึงสินทรัพย์อื่นที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่ายสภาพคล่องวัดได้จากอัตราส่วนเงินหมุนเวียน ซึ่งคำนวณได้จากสัดส่วนระหว่างสินทรัพย์หมุนเวียนกับหนี้สินหมุนเวียน หากสหกรณ์มีความเสี่ยงของเงินทุน สหกรณ์จำเป็นต้องรักษาสภาพคล่องให้สูงเพียงพอเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงิน
6. การวิเคราะห์ผลกระทบของสหกรณ์ เป็นการวิเคราะห์เพื่อให้สหกรณ์ คำนึงถึงความอ่อนไหวของธุรกิจ ปัจจัยเสี่ยงที่มีผลกระทบในแง่ลบต่อธุรกิจ สภาพแวดล้อมต่างๆ มีผลกระทบต่อธุรกิจ เพื่อให้สหกรณ์สามารถวางแผนกลยุทธ์เพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 4.3.1 “การวิเคราะห์ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยงของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยงของสหกรณ์ ได้
2. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 4.3.2 “การวิเคราะห์คุณภาพของสินทรัพย์ของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถวิเคราะห์คุณภาพของสินทรัพย์ของสหกรณ์ได้
3. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 4.3.3 “การวิเคราะห์ขีดความสามารถในการบริหารของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ขีดความสามารถในการบริหารของสหกรณ์ได้
4. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 4.3.4 “การวิเคราะห์การกำกับของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ความสามารถในการกำกับของสหกรณ์ได้
5. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 4.3.5 “การวิเคราะห์สภาพคล่องของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถวิเคราะห์สภาพคล่องของสหกรณ์ได้
6. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 4.3.6 “การวิเคราะห์ผลกระทบของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ผลกระทบของสหกรณ์ได้

ความนำ

การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์โดยใช้อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratios) เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์ที่นิยมใช้กัน อัตราส่วนทางการเงิน เกิดจากการนำข้อมูลที่เป็นรายการบัญชีที่ปรากฏในงบแสดงฐานะการเงิน หรืองบกำไรขาดทุนมาเปรียบเทียบกันในลักษณะของอัตราส่วน ซึ่งรายการบัญชีที่นำมาเปรียบเทียบกันนี้มักมีความสัมพันธ์กัน เช่น กำไรขั้นต้นต่อยอดรายได้ เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบรายการบัญชีในลักษณะอัตราส่วนแล้ว ผลลัพธ์ที่ได้จะแสดงในรูปของร้อยละ ครึ่ง เท่า หรือรอบ ก็ได้

การวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์โดยใช้อัตราส่วนนี้เป็นที่นิยมใช้กัน เพราะในการคำนวณมีสูตรสำเร็จที่ใช้ เพียงแต่ผู้วิเคราะห์นำตัวเลขของรายการบัญชีที่ปรากฏในรายงานทางการเงินของสหกรณ์แทนค่าในสูตรนั้น ก็จะได้ผลลัพธ์ของอัตราส่วนทางการเงิน และนำไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ฐานะการเงินและผลการดำเนินงานต่อไป

การคำนวณอัตราส่วนทางการเงินไม่ใช่เรื่องยาก แต่การแปลความหมายต่างหากที่เป็นเรื่องยาก เพราะหลังจากที่คำนวณค่าอัตราส่วนแล้วยังไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในทันที ผู้วิเคราะห์ต้องแปลความหมายก่อน และในการแปลความหมายนั้นจะให้ประโยชน์มาก ถ้าสหกรณ์มีการนำอัตราส่วนไปเปรียบเทียบตามเกณฑ์ ดังนี้

1. เปรียบเทียบข้อมูลสหกรณ์กับสหกรณ์ประเภทหรือขนาดเดียวกันหรือมาตรฐานสหกรณ์
2. เปรียบเทียบข้อมูลของสหกรณ์กับสหกรณ์คู่แข่งหรือสหกรณ์อื่นในอุตสาหกรรมเดียวกันของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์
3. เปรียบเทียบข้อมูลงวดปัจจุบันของสหกรณ์ตนเองกับงวดก่อน

ในการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์เพียงอัตราส่วนเดียวมักไม่เพียงพอในการตัดสินใจได้ แต่จะต้องใช้อัตราส่วนหลายๆ อัตราส่วนประกอบการวิเคราะห์จึงจะให้ผลลัพธ์ที่ดี หนึ่ง ในการวิเคราะห์อัตราส่วนเป็นเพียงเครื่องมือในการบอกจุดอ่อนหรือจุดแข็งของสหกรณ์ในเบื้องต้นเท่านั้น ผู้วิเคราะห์ควรต้องหาข้อมูลอื่นๆ เพิ่มเติมก่อนการตัดสินใจ

ข้อมูลจาก คู่มือการประยุกต์ใช้ CAMELS Analysis วิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ส่วนวิจัยและพัฒนาสารสนเทศทางการเงิน สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2548) กล่าวว่า

“สหกรณ์เป็นองค์กรธุรกิจรูปแบบหนึ่ง ซึ่งการบริหารและการดำเนินงานก็เหมือนธุรกิจอื่นๆ ทั่วไป จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันสหกรณ์ต้องแข่งขันกับธุรกิจอื่นๆ มากมาย สหกรณ์จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงตัวเองเพื่อความอยู่รอด และความเจริญก้าวหน้าสืบไป กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนระบบการตรวจบัญชีสหกรณ์เพื่ออนาคตขึ้น โดยการนำข้อมูลทางการเงินที่ผ่านการตรวจสอบบัญชีประจำปีแล้ว กรมตรวจบัญชีสหกรณ์โดยผู้สอบบัญชีจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย CAMELS Analysis เพื่อเป็น

ระบบเตือนภัย และพัฒนานวัตกรรมทางการเงินสำหรับประเมินสถานะทางการเงินเพื่อการเฝ้าระวังทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร”

การสร้างระบบเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System) เพื่อการส่งสัญญาณเตือนภัยทางการเงินให้กับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ภายใต้สภาวะการแข่งขันกับธุรกิจทั่วไปในปัจจุบัน ช่วยให้การตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและการวางแผนงานทุกระดับเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติงานต่างๆ สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย มีการพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น และสามารถสะท้อนภาพการดำเนินธุรกิจร่วมกันของภาคประชาชนที่สามารถขยายผลนำไปสู่แนวทางการพัฒนาของธุรกิจขนาดใหญ่ อันจะเป็นประโยชน์และส่งผลดีต่อสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศในอนาคตต่อไป อีกทั้งยังส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนด้วย

CAMELS Analysis : 6 DIMENSIONS เป็นเครื่องมือทางการเงินที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์นำมาประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างมาตรฐานในการวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรอย่างเป็นระบบและเป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยการวิเคราะห์ในมุมมอง 6 มิติ

อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรโดย CAMELS ได้รับการออกแบบให้เป็นเครื่องมือวัดประสิทธิภาพการดำเนินงาน และต่อมาได้พัฒนาเป็นเครื่องมือทางการเงินเพื่อสร้างสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System) อีกขรแต่ละตัวของคำ CAMELS จะทำหน้าที่เฝ้าดูแต่ละเรื่องแตกต่างกัน แต่ทุกตัวมีความสัมพันธ์กัน และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร องค์ประกอบที่สำคัญในมุมมอง 6 มิติ ของ CAMELS มีดังนี้

มิติ 1 C – Capital Strength : ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง

มิติ 2 A – Asset Quality : คุณภาพของสินทรัพย์

มิติ 3 M – Management Capability : ชีตความสามารถในการบริหาร

มิติ 4 E – Earnings Sufficiency : การทำกำไร

มิติ 5 L – Liquidity Adequacy : สภาพคล่อง

มิติ 6 S – Sensitivity : ผลกระทบต่อธุรกิจ

1. การวิเคราะห์ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยงของสหกรณ์ C – Capital strength (รายละเอียดศึกษาในเรื่องที่ 4.3.1)

2. การวิเคราะห์คุณภาพของสินทรัพย์ของสหกรณ์ A – Asset Quality (รายละเอียดศึกษาในเรื่องที่ 4.3.2)

3. การวิเคราะห์ขีดความสามารถในการบริหารของสหกรณ์ M – Management Capability (รายละเอียดศึกษาในเรื่องที่ 4.3.3)

4. การวิเคราะห์การทำกำไรของสหกรณ์ E – Earnings Sufficiency (รายละเอียดศึกษาในเรื่องที่ 4.3.4)

5. การวิเคราะห์สภาพคล่องของสหกรณ์ L – Liquidity Adequacy (รายละเอียดศึกษาในเรื่องที่ 4.3.5)

6. การวิเคราะห์ผลกระทบของสหกรณ์ S – Sensitivity (รายละเอียดศึกษาในเรื่องที่ 4.3.6)
 ในตอนที่ 4.3 จะใช้ตัวอย่างแบบแสดงฐานะการเงินและงบกำไรขาดทุนของสหกรณ์ การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด (ใช้เฉพาะปี 25x6) ในเรื่องที่ 4.2.1 ในการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินโดยใช้ CAMELS Analysis แต่ละมิติ

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้กำหนดให้ผู้สอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร วิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรทั้งระดับจุลภาคและระดับมหภาคในมุมมอง 6 มิติ โดยการประยุกต์ใช้ CAMELS Analysis ทั้งนี้เพื่อสร้างมาตรฐานในการวิเคราะห์และการนำเสนอผลการวิเคราะห์ต่อฝ่ายบริหารของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรเพื่อการเฝ้าระวังทางการเงินเป็นรายสถาบัน นอกจากนี้กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ยังได้รายงานผลการวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินพร้อมทั้งส่งสัญญาณเตือนภัยเพื่อการเฝ้าระวังทางการเงินในระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศ

เรื่องที่ 4.3.1

การวิเคราะห์ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยงของสหกรณ์

การวิเคราะห์ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยงของสหกรณ์ จะใช้อัตราส่วนทางการเงินที่วัดและประเมินความเพียงพอและความเข้มแข็งของเงินทุน ความเสี่ยงของเงินทุน และการให้ผลตอบแทนของสหกรณ์ ทั้งนี้เพื่อป้องกันผลกระทบจากความเสี่ยงทางด้านธุรกิจ และการเงินที่เกิดขึ้นกับสหกรณ์

การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์โดยใช้ CAMELS Analysis มิติที่ 1 : C - Capital Strength : ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง หรือความเข้มแข็งของเงินทุนของสหกรณ์ เป็นการวิเคราะห์ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยงของสหกรณ์ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์แหล่งเงินทุนของสหกรณ์ที่สามารถรองรับ หรือป้องกันผลกระทบจากความเสี่ยงทางด้านธุรกิจ และการเงินที่เกิดขึ้นกับสหกรณ์ เงินทุนดำเนินงานของสหกรณ์ ประกอบด้วย ทุนเรือนหุ้น ทุนสำรอง ทุนสะสมตามระเบียบข้อบังคับ กำไรสุทธิ และการจัดหาเงินทุนในรูปของการก่อหนี้ผูกพันของสหกรณ์

ในการวิเคราะห์ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยงของสหกรณ์ มีข้อควรพิจารณา 3 ประการดังนี้

1. ความเพียงพอและความเข้มแข็งของเงินทุนของสหกรณ์ เน้นแหล่งเงินทุนภายในสหกรณ์เป็นหลักการมีทุนของสหกรณ์เพียงพอกับความเสี่ยงต่างๆ และทุนของสหกรณ์ควรมีลักษณะที่ไม่สามารถถอนได้และไม่ผูกพันที่จ่ายผลตอบแทน

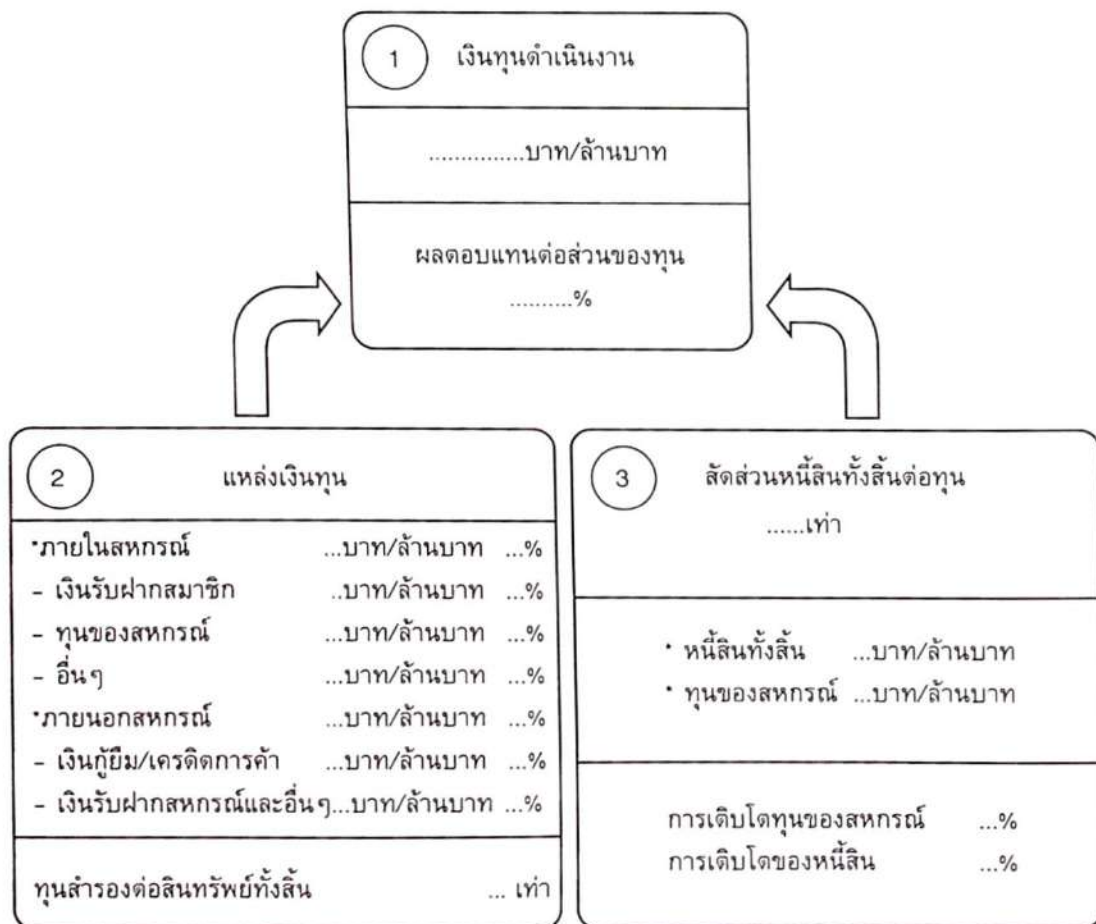
หากเงินทุนภายนอก (เงินกู้ยืม) มากกว่าทุนของสหกรณ์ แสดงว่าทุนของสหกรณ์ไม่เพียงพอและมีภาระผูกพันทางการเงิน ผู้บริหารสหกรณ์ต้องเพิ่มความระมัดระวังในการใช้ทุนเพื่อสร้างรายได้รองรับ

2. ความเสี่ยงของเงินทุนของสหกรณ์ การก่อหนี้ในอัตราที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ด้วยทุนของสหกรณ์มีความเสี่ยง จากสัดส่วนหนี้สินทั้งสินต่อทุนของสหกรณ์ ถ้าผลหนี้สินน้อยกว่าทุนของสหกรณ์ ย่อมสามารถรองรับหนี้ได้ด้วยตัวเอง และสร้างความมั่นใจให้กับเจ้าหนี้ หากผลหนี้มากกว่าทุนของสหกรณ์มีความเสี่ยง สหกรณ์ต้องระดมทุน และบริหารสินทรัพย์เพื่อสร้างรายได้รองรับความเสี่ยงนั้น

3. การให้ผลตอบแทนของสหกรณ์ ผลตอบแทนมากหรือน้อยของสหกรณ์ วัดจากอัตรากำไรต่อส่วนของทุนสหกรณ์หากมีอัตราสูงแสดงว่าทุนไปสร้างรายได้ดี หรือลงทุนในสินทรัพย์คุณภาพดีเพื่อสร้างรายได้ของสหกรณ์

ตัวแบบ (Model) ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในมุมมอง 6 มิติ CAMELS Analysis มิติที่ 1 : C - Capital Strength : ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง แสดงได้ดังภาพที่ 4.2

มิติที่ 1 ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง

ภาพที่ 4.2 มิติที่ 1 : C - Capital Strength : ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง

หมายเหตุ: คำอธิบายแบบมิติที่ 1 ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง

① เงินทุนดำเนินงาน	หมายถึง	หนี้สินและทุนของสหกรณ์ในงบดุล (งบแสดงฐานะการเงิน)
ผลตอบแทนต่อส่วนของทุน	หมายถึง	ร้อยละของผลตอบแทนจากเงินลงทุน โดยใช้กำไรสุทธิเทียบกับทุนของสหกรณ์ถ้วนเฉลี่ย (ทุนของสหกรณ์ปีปัจจุบัน + ปีก่อนแล้วหาร 2)
② แหล่งเงินทุน	หมายถึง	แหล่งที่มาของเงินทุนดำเนินงาน ดูจากงบดุล แบ่งเป็นทุนภายในสหกรณ์ (เงินรับฝากสมาชิก และทุนของสหกรณ์ ฯลฯ) และทุนภายนอกสหกรณ์ (เงินกู้ยืม เงินรับฝากจากสหกรณ์ และอื่นๆ)
③ ทุนสำรองต่อสินทรัพย์	หมายถึง	สัดส่วนของทุนสำรองเทียบกับสินทรัพย์รวมทั้งสิ้น ดูจากงบดุล (แสดงฐานะการเงิน)
สัดส่วนหนี้สินทั้งสิ้นต่อทุน	หมายถึง	การเทียบสัดส่วนระหว่างหนี้สินทั้งสิ้นกับทุนของสหกรณ์ดูจากงบดุล
การเติบโตทุนของสหกรณ์/หนี้สิน	หมายถึง	อัตราการเพิ่ม/ลดทุนของสหกรณ์และหนี้สิน เทียบปีปัจจุบันกับปีก่อน

การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์ โดยใช้ CAMELS Analysis มิติที่ 1 : C - Capital Strength : ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง อาจจัดแบ่งได้ 5 อัตราส่วน ดังนี้

1. อัตราส่วนหนี้สินต่อทุนของสหกรณ์
2. อัตราทุนสำรองต่อสินทรัพย์ของสหกรณ์
3. อัตราการเติบโตทุนของสหกรณ์
4. อัตราการเติบโตของหนี้ของสหกรณ์
5. อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุนของสหกรณ์

จากตัวอย่างงบแสดงฐานะการเงินและงบกำไรขาดทุนของสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด (ใช้เฉพาะปี 25x6) ในเรื่องที่ 4.2.1 สามารถวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินโดยใช้ CAMELS Analysis มิติที่ 1 : C - Capital Strength : ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยงได้ ดังนี้

1. อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (Debt to Equity Ratio) ของสหกรณ์ เป็นการเปรียบเทียบระหว่างหนี้สินทั้งหมดกับเงินทุนของส่วนเจ้าของสหกรณ์ ถ้าอัตราส่วนนี้สูงแสดงว่าสหกรณ์ก่อหนี้สินมาก อาจมีความเสี่ยงทางการเงินได้ในอนาคต แต่ถ้าอัตราส่วนต่ำแสดงว่าสหกรณ์มีเงินทุนมาก โครงสร้างทางการเงินแข็งแรง สูตรในการคำนวณได้แก่

$$\text{อัตราส่วนหนี้สินต่อทุนของสหกรณ์ (\%)} = \frac{\text{หนี้สินรวม}}{\text{ทุนของสหกรณ์}} \times 100$$

$$\begin{aligned} \text{อัตราส่วนหนี้สินต่อทุนของสหกรณ์ ปี 25x6} &= \frac{1,025,000 + 1,010,000}{2,215,000} \times 100 \\ &= 0.9187 \text{ หรือ } 91.87\% \end{aligned}$$

จากตัวอย่างสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด ปี 25x6 ปรากฏว่าสหกรณ์มีหนี้สินรวมเท่ากับ 91.87 บาท ทุกยอดของทุนของสหกรณ์ 100 บาท แสดงว่าสหกรณ์จัดหาเงินทุนจากเจ้าของมากกว่า เจ้าหนี้การค้า

2. อัตราทุนสำรองต่อสินทรัพย์ของสหกรณ์ เป็นการเปรียบเทียบระหว่างทุนสำรองกับสินทรัพย์ทั้งสิ้นของสหกรณ์ ถ้าอัตราส่วนนี้สูงแสดงว่าสหกรณ์มีทุนสำรองมาก มีความเสี่ยงทางการเงินน้อย โครงสร้างทางการเงินแข็งแรง แต่ถ้าอัตราส่วนต่ำแสดงว่าสหกรณ์มีทุนสำรองน้อย สูตรในการคำนวณได้แก่

$$\text{อัตราทุนสำรองต่อสินทรัพย์ของสหกรณ์ (เท่า)} = \frac{\text{ทุนสำรอง}}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้น}}$$

$$\begin{aligned} \text{อัตราทุนสำรองต่อสินทรัพย์ของสหกรณ์ ปี 25x6} &= \frac{520,000}{4,250,000} \\ &= 0.1223 \text{ เท่า หรือ } 12.23\% \end{aligned}$$

จากตัวอย่างสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด ปี 25x6 ปรากฏว่าสหกรณ์มีทุนสำรอง 12.23 บาท ทุกยอดสินทรัพย์ทั้งสิ้น 100 บาท แสดงว่าสหกรณ์มีทุนสำรองค่อนข้างต่ำ อาจมีความเสี่ยงทางการเงินได้ โครงสร้างทางการเงินไม่แข็งแรงนัก

3. อัตราการเติบโตของสหกรณ์ เป็นการเปรียบเทียบระหว่างทุนของสหกรณ์ปีปัจจุบัน กับ ทุนของสหกรณ์ปีก่อน เพื่อพิจารณาถึงความเปลี่ยนแปลง เพิ่มขึ้นหรือลดลงของเงินทุนของสหกรณ์ ถ้าอัตราส่วนนี้สูงแสดงว่าทุนของสหกรณ์ปีปัจจุบันเติบโตเพิ่มขึ้นจากปีก่อน สหกรณ์มีเงินทุนมาก มีความเสี่ยงทางการเงินน้อย โครงสร้างทางการเงินแข็งแรง แต่ถ้าอัตราส่วนต่ำแสดงว่าสหกรณ์มีเงินทุนน้อย สูตรในการคำนวณได้แก่

$$\text{อัตราการเติบโตของสหกรณ์ (\%)} = \frac{\text{ทุนของสหกรณ์ปีปัจจุบัน} - \text{ทุนของสหกรณ์ปีก่อน}}{\text{ทุนของสหกรณ์ปีก่อน}} \times 100$$

$$\begin{aligned} \text{อัตราการเติบโตทุนของสหกรณ์ ปี 25x6} &= \frac{2,215,000 - 2,085,000}{2,085,000} \times 100 \\ &= 6.24 \% \end{aligned}$$

จากตัวอย่างสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด ปี 25x6 ปรากฏว่าสหกรณ์มีเงินทุนเพิ่มขึ้นจากปีก่อน คิดเป็นร้อยละ 6.24

4. อัตราการเติบโตของหนี้ของสหกรณ์ เป็นการเปรียบเทียบระหว่างหนี้สินทั้งสิ้นของสหกรณ์ปีปัจจุบัน กับหนี้สินทั้งสิ้นของสหกรณ์ปีก่อน เพื่อพิจารณาถึงความเปลี่ยนแปลง เพิ่มขึ้นหรือลดลงของหนี้สินทั้งสิ้นของสหกรณ์ ถ้าอัตราส่วนนี้สูงแสดงว่าหนี้สินทั้งสิ้นของสหกรณ์ปีปัจจุบันเติบโตเพิ่มขึ้นจากปีก่อน สหกรณ์มีหนี้สินทั้งสิ้นเพิ่มขึ้นมาก มีความเสี่ยงทางการเงินมาก โครงสร้างทางการเงินไม่แข็งแรง แต่ถ้าอัตราส่วนต่ำแสดงว่าสหกรณ์มีหนี้สินทั้งสิ้นน้อย สูตรในการคำนวณได้แก่

$$\text{อัตราการเติบโตของหนี้ของสหกรณ์ (\%)} = \frac{\text{หนี้สินทั้งสิ้นปีปัจจุบัน} - \text{หนี้สินทั้งสิ้นปีก่อน}}{\text{หนี้สินทั้งสิ้นปีก่อน}} \times 100$$

$$\begin{aligned} \text{อัตราการเติบโตของหนี้ของสหกรณ์ ปี 25x6} &= \frac{2,035,000 - 2,240,000}{2,240,000} \times 100 \\ &= (9.15 \%) \end{aligned}$$

จากตัวอย่างสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด ปี 25x6 ปรากฏว่าสหกรณ์มีหนี้สินทั้งสิ้นลดลงจากปีก่อน คิดเป็นร้อยละ 9.15

5. อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return on Equity Ratio) ของสหกรณ์ เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นว่าผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นเจ้าของสหกรณ์ ควรจะได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนในสหกรณ์เท่าใด สูตรในการคำนวณได้แก่

$$\text{อัตราผลตอบแทนของส่วนของผู้ถือหุ้นของสหกรณ์ (\%)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ทุนของสหกรณ์}} \times 100$$

$$\begin{aligned} \text{อัตราผลตอบแทนของส่วนของผู้ถือหุ้นของสหกรณ์ ปี 25x6} &= \frac{880,000}{2,215,000} \times 100 \\ &= 39.73 \% \end{aligned}$$

จากตัวอย่างสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด ปี 25x6 ปรากฏว่าสหกรณ์มีผลตอบแทนที่
ทุนของสหกรณ์จะได้รับเท่ากับ 39.73 บาท จากทุนของสหกรณ์ 100 บาท

กิจกรรม 4.3.1

1. มิติที่ 1 : C - Capital Strength : ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง มีข้อควรพิจารณา อย่างไรบ้าง จงอธิบาย
2. จงอธิบายตัวแบบ (Model) ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในมุมมองของมิติที่ 1 : C - Capital Strength : ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง
3. จากโจทย์กิจกรรม 4.2.1 ให้ท่านวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์การเกษตร ปลื้มไทยทำจำกัด (เฉพาะปี 25x5 เท่านั้น) โดยใช้อัตราส่วนที่สำคัญ ของมิติที่ 1 : C - Capital Strength : ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง (พร้อมทั้งแปลความหมายที่ได้จากการวิเคราะห์ และแสดงการคำนวณประกอบ)

(โปรดทำกิจกรรม 4.3.1 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 4.3 เรื่องที่ 4.3.1)

เรื่องที่ 4.3.2

การวิเคราะห์คุณภาพของสินทรัพย์ของสหกรณ์

การวิเคราะห์คุณภาพของสินทรัพย์ของสหกรณ์จะใช้อัตราส่วนทางการเงินที่ใช้ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน เพื่อแสดงถึงคุณภาพของสหกรณ์เกี่ยวกับการใช้สินทรัพย์ต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดรายได้สูงสุดต่อสหกรณ์

การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์โดยใช้ CAMELS Analysis มิติที่ 2 : A - Asset Quality : คุณภาพของสินทรัพย์ เป็นการวิเคราะห์ว่าสินทรัพย์ที่ลงทุนได้ก่อให้เกิดรายได้แก่สหกรณ์อย่างไร และได้ถูกใช้ไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ สินทรัพย์ที่จะวัดประสิทธิภาพ เช่น ลูกหนี้ สินค้าคงคลัง และสินทรัพย์รวมของสหกรณ์

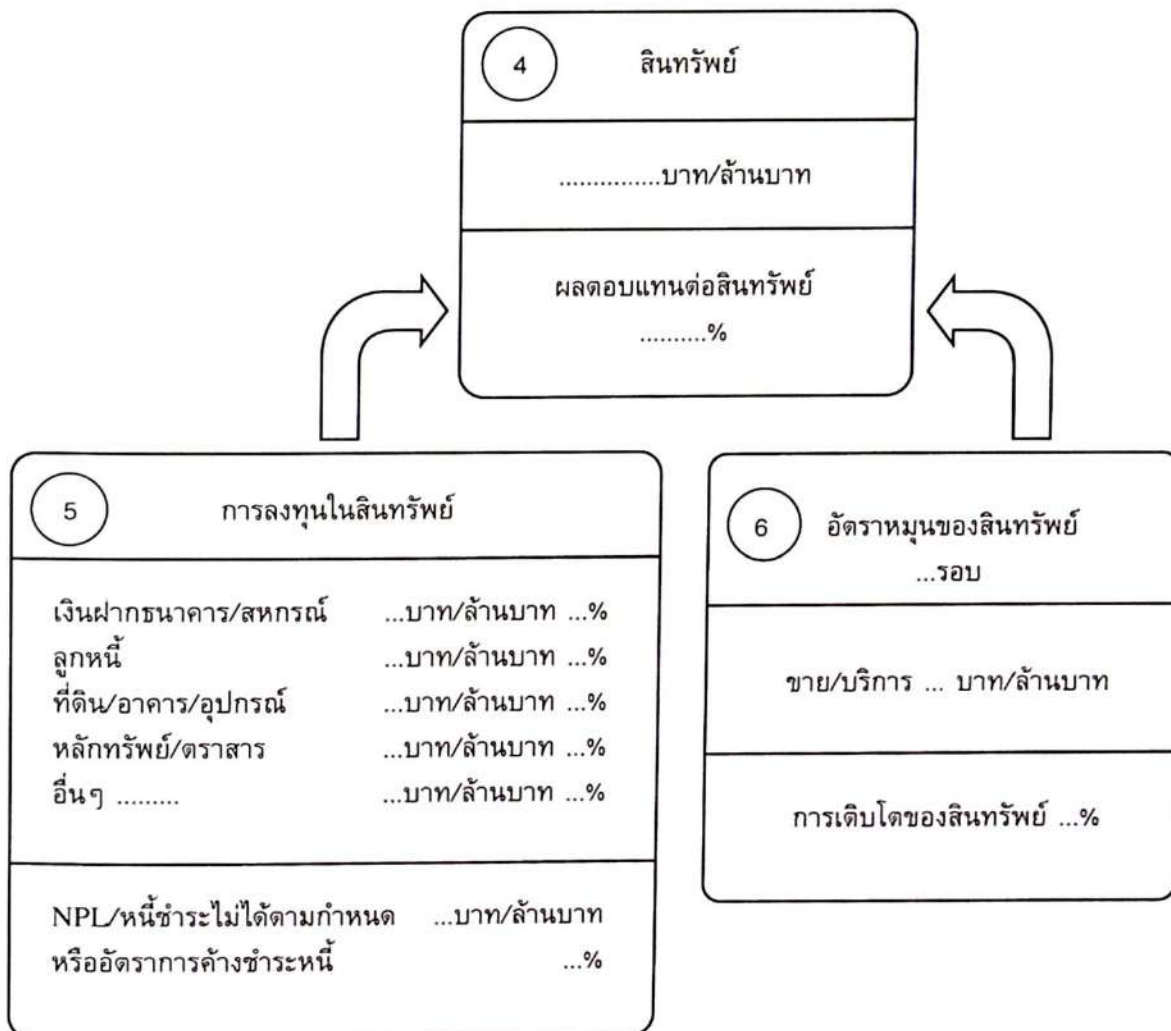
ในการวิเคราะห์คุณภาพของสินทรัพย์ของสหกรณ์มีข้อควรพิจารณา 2 ประการ ดังนี้

1. การลงทุนในสินทรัพย์เสี่ยง หรือไม่ก่อให้เกิดรายได้ของสหกรณ์ หรือจมอยู่ในสินทรัพย์ที่เกินความต้องการ เช่น สินค้า เงินฝากธนาคาร อาจส่งถึงสภาพคล่องทางการเงินของสหกรณ์ คุณภาพสินทรัพย์ มุ่งเน้นไปที่สินทรัพย์ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ความเพียงพอของสำรองต่อการด้อยคุณภาพของ

สินทรัพย์เพื่อป้องกันผลกระทบต่อฐานะการเงินของสหกรณ์ เช่น กรณีของการมีหนี้ที่ค้างชำระและสินเชื่อไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) มีการสำรองหนี้หรือไม่ สูงเกินไปหรือต่ำเกินไป

2. สินทรัพย์นำไปสร้างรายได้และการให้ผลตอบแทนของสหกรณ์ คุณภาพสินทรัพย์ที่ดีของสหกรณ์สามารถแปลงเป็นรายได้ สินทรัพย์หมุนที่รอบ ให้ผลตอบแทนเท่าไร วัตถุประสงค์จากอัตรากำไร หรือรายได้ต่อสินทรัพย์ หากอัตราสูงแสดงว่า คุณภาพสินทรัพย์ดีมีรายได้เข้ามา หากอัตราต่ำแสดงว่าสินทรัพย์ด้อยคุณภาพไม่ก่อให้เกิดรายได้ สหกรณ์ต้องรายงานทางบริหารสินทรัพย์ดังกล่าวให้เกิดประสิทธิภาพมีสภาพคล่อง

ตัวแบบ (Model) ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในมุมมอง 6 มิติ CAMELS Analysis มิติที่ 2 : A – Asset Quality : คุณภาพของสินทรัพย์ แสดงได้ดังภาพที่ 4.3 มิติที่ 2 คุณภาพของสินทรัพย์

ภาพที่ 4.3 มิติที่ 2 : A – Asset Quality : คุณภาพของสินทรัพย์

หมายเหตุ: คำอธิบายแบบมิติที่ 2 คุณภาพของสินทรัพย์

- ④ สินทรัพย์ หมายถึง สินทรัพย์ทั้งสิ้น ประกอบด้วย สินทรัพย์หมุนเวียน + สินทรัพย์ถาวร + สินทรัพย์อื่น ดูจากงบดุล
ผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ หมายถึง ร้อยละของผลตอบแทนจากการลงทุน โดยกำไรจากการดำเนินงานเทียบกับสินทรัพย์ทั้งสิ้นถ้วนเฉลี่ย (สินทรัพย์ปีปัจจุบัน + ปีก่อนแล้วหาร 2)
- ⑤ การลงทุนในสินทรัพย์ หมายถึง การลงทุนในสินทรัพย์ต่างๆ ดูจากงบดุล
อัตราการค้าชำระหนี้ หมายถึง ร้อยละของหนี้ค้างชำระ โดยหนี้ที่ชำระไม่ได้ตามกำหนดเทียบกับหนี้ที่ถึงกำหนดชำระ
- ⑥ อัตราหมุนของสินทรัพย์ หมายถึง รอบของการใช้สินทรัพย์ โดยยอดขาย/บริการ เทียบกับสินทรัพย์ทั้งสิ้นถ้วนเฉลี่ยสินทรัพย์ปีปัจจุบัน + ปีก่อนแล้วหาร 2) หรือใช้ยอดขายได้ทั้งสิ้นเทียบกรณี สหกรณ์ออมทรัพย์
การเติบโตของสินทรัพย์ หมายถึง อัตราการเพิ่ม/ลดของสินทรัพย์ทั้งสิ้น เทียบปีปัจจุบันกับปีก่อน

การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์ โดยใช้ CAMELS Analysis มิติที่ 2 : A - Asset Quality : คุณภาพของสินทรัพย์ อาจจัดแบ่งได้ 4 อัตราส่วน ดังนี้

1. อัตราการค้าชำระ
2. อัตราหมุนของสินทรัพย์
3. อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม
4. อัตราการเติบโตของสินทรัพย์รวม

จากตัวอย่างงบแสดงฐานะการเงินและงบกำไรขาดทุนของสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด (ใช้เฉพาะปี 25x6) ในเรื่องที่ 4.2.1 สามารถวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินโดยใช้ CAMELS Analysis มิติที่ 2 : A - Asset Quality : คุณภาพของสินทรัพย์ ได้ ดังนี้

1. อัตราการค้าชำระของสหกรณ์ เป็นอัตราส่วนที่แสดงถึงสมรรถภาพในการชำระหนี้สินที่ถึงกำหนดของสหกรณ์ ถ้าอัตราส่วนนี้ต่ำแสดงว่าสหกรณ์มีสมรรถภาพในการชำระหนี้ดี และถ้าอัตราส่วนนี้สูงแสดงว่าสหกรณ์มีความสามารถในการชำระหนี้ไม่ด้นัก สูตรในการคำนวณได้แก่

$$\text{อัตราการค้าชำระ (\%)} = \frac{\text{หนี้ที่ไม่สามารถชำระได้ตามกำหนด}}{\text{หนี้ที่ถึงกำหนดชำระ}} \times 100$$

$$\begin{aligned} \text{อัตราการค้างชำระของสหกรณ์ ปี 25x6} &= \frac{400,000^*}{650,000^*} \times 100 \\ &= 75\% \end{aligned}$$

* สมมติให้ปี 25x6 สหกรณ์มีหนี้ที่ไม่สามารถชำระได้ตามกำหนด เท่ากับ 400,000 บาทและมีหนี้ที่ถึงกำหนดชำระ เท่ากับ 600,000 บาท

จากตัวอย่างสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด ปี 25x6 ปรากฏว่าสหกรณ์มีอัตราการค้างชำระหนี้สินทั้งสิ้นของสหกรณ์ เท่ากับร้อยละ 75 หมายความว่า ปี 25x6 ยอดหนี้ของสหกรณ์ที่ถึงกำหนดชำระทุก 100 บาท ในจำนวนนี้สหกรณ์ค้างชำระ 75 บาท แสดงว่าสหกรณ์มีความสามารถในการชำระหนี้ไม่ดีนัก

2. อัตราหมุนเวียนของสินทรัพย์ (Total Assets Turnover Ratio) ของสหกรณ์ เป็นอัตราส่วนที่แสดงถึงสมรรถภาพในการใช้สินทรัพย์ทั้งหมดของสหกรณ์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ ถ้าอัตราส่วนนี้ต่ำแสดงว่าสหกรณ์มีสินทรัพย์บางอย่างที่เกินความต้องการ สหกรณ์ควรจะตัดจำหน่ายสินทรัพย์นั้นๆ และถ้าอัตราส่วนนี้สูงแสดงว่าสหกรณ์สามารถใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ทั้งหมดได้อย่างมีประสิทธิภาพ สูตรในการคำนวณได้แก่

$$\text{อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม (รอบ)} = \frac{\text{รายได้รวมสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์รวมสุทธิ}}$$

$$\begin{aligned} \text{อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์รวมของสหกรณ์ ปี 25x6} &= \frac{3,400,000}{4,250,000} \\ &= 0.8 \text{ รอบต่อปี} \\ &\text{(คิดเป็น 1 รอบต่อปี)} \end{aligned}$$

จากตัวอย่างสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด ปี 25x6 ปรากฏว่าสหกรณ์มีอัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์รวมเท่ากับ 0.8 รอบต่อปี (คิดเป็น 1 รอบต่อปี)

3. อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (Return on Total Asset Ratio) ของสหกรณ์ หรืออาจเรียกว่า อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน เป็นอัตราส่วนที่แสดงประสิทธิภาพในการบริหารงานของฝ่ายบริหารของสหกรณ์ ว่าสามารถบริหารสินทรัพย์รวมที่มีอยู่ให้ได้ผลตอบแทนมากเพียงใด อัตราส่วนนี้ยิ่งสูง แสดงว่าฝ่ายบริหารมีความสามารถที่ใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็มที่ ถ้าอัตราส่วนนี้ต่ำแสดงว่าฝ่ายบริหารควรต้องปรับปรุงการดำเนินงานเกี่ยวกับการใช้สินทรัพย์ให้ดีขึ้น สูตรในการคำนวณได้แก่

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (\%)} = \frac{\text{กำไรจากการดำเนินงาน}}{\text{สินทรัพย์ถัวเฉลี่ย}^*} \times 100$$

* สินทรัพย์ถัวเฉลี่ย เท่ากับ สินทรัพย์รวมปีปัจจุบัน บวกกับ สินทรัพย์รวมปีก่อน แล้ว ทหาร สอง

$$\begin{aligned} \text{อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมของสหกรณ์ ปี 25x6} &= \frac{1,000,000}{\frac{4,325,000 + 4,250,000}{2}} \times 100 \\ &= \frac{1,000,000}{4,287,500} \times 100 \\ &= 23.32 \% \end{aligned}$$

จากตัวอย่างสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด ปี 25x6 ปรากฏว่าสหกรณ์มีกำไรจากการดำเนินงาน 23.32 บาท จากสินทรัพย์รวม 100 บาท แสดงว่าฝ่ายบริหารมีความสามารถใช้จ่ายประโยชน์จากสินทรัพย์ที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็มที่ ก่อให้เกิดกำไรจากการดำเนินงานสูง

4. อัตราการเติบโตของสินทรัพย์รวมของสหกรณ์ เป็นอัตราส่วนที่แสดงประสิทธิภาพในการบริหารงานของฝ่ายบริหารของสหกรณ์ ว่าสามารถบริหารสินทรัพย์รวมที่มีอยู่ให้ได้ผลตอบแทนมากขึ้นจากปีก่อนเพียงใด อัตราส่วนนี้ยิ่งสูง แสดงว่าฝ่ายบริหารมีความสามารถใช้จ่ายประโยชน์จากสินทรัพย์ที่มีอยู่ได้ดีกว่าปีก่อน ถ้าอัตราส่วนนี้ต่ำแสดงว่าฝ่ายบริหารควรต้องปรับปรุงการดำเนินงานเกี่ยวกับการใช้สินทรัพย์ให้ดีขึ้นกว่าปีก่อน สูตรในการคำนวณได้แก่

$$\text{อัตราการเติบโตของสินทรัพย์รวม (\%)} = \frac{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นปีปัจจุบัน} - \text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นปีก่อน}}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นปีก่อน}} \times 100$$

$$\begin{aligned} \text{อัตราการเติบโตของสินทรัพย์รวมของสหกรณ์ ปี 25x6} &= \frac{4,250,000 - 4,325,000}{4,325,000} \times 100 \\ &= (1.73) \% \end{aligned}$$

จากตัวอย่างสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด ปี 25x6 ปรากฏว่าสหกรณ์มีสินทรัพย์ทั้งสิ้นปีปัจจุบันลดลงจากสินทรัพย์ทั้งสิ้นปีก่อน ร้อยละ 1.73 แสดงว่าฝ่ายบริหารควรต้องปรับปรุงการดำเนินงานเกี่ยวกับการใช้สินทรัพย์ให้ดีขึ้นกว่าปีก่อน

กิจกรรม 4.3.2

1. มิติที่ 2 : A – Asset Quality : คุณภาพของสินทรัพย์ มีข้อควรพิจารณา อย่างไรบ้าง จงอธิบาย
2. จงอธิบายตัวแบบ (Model) ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในมุมมองของมิติที่ 2 : A – Asset Quality : คุณภาพของสินทรัพย์ มาพอเข้าใจ
3. จากโจทย์กิจกรรม 4.2.1 ให้ท่านวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์การเกษตร ปลื้มไทยทำจำกัด (เฉพาะปี 25x5 เท่านั้น) โดยใช้อัตราส่วนที่สำคัญ ของมิติที่ 2 : A – Asset Quality : คุณภาพของสินทรัพย์ (พร้อมทั้งแปลความหมายที่ได้จากการวิเคราะห์ และแสดงการคำนวณประกอบ)

(โปรดทำกิจกรรม 4.3.2 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 4.3 เรื่องที่ 4.3.2)

เรื่องที่ 4.3.3**การวิเคราะห์ขีดความสามารถในการบริหารของสหกรณ์**

ในการวิเคราะห์ขีดความสามารถในการบริหารของสหกรณ์นั้น สหกรณ์จะใช้อัตราส่วนทางการเงิน ที่แสดงความสามารถในการชำระหนี้สินไม่หมุนเวียนของสหกรณ์ และเป็นการวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ กับสภาพคล่องของสหกรณ์ด้วย เพื่อแสดงถึงความเสี่ยงจากการใช้นโยบายจัดหาเงินทุนโดยการกู้ยืมของ สหกรณ์ว่าก่อให้เกิดความเสี่ยงทางการเงินกับสหกรณ์มากน้อยเพียงใด เพราะสหกรณ์ต้องรับภาระทั้ง เงินต้นและดอกเบี้ยจ่ายตามระยะเวลาในสัญญาเงินกู้นั้นๆ นอกจากนี้ยังเป็นการวิเคราะห์ถึงความอยู่รอด ของสหกรณ์ เพื่อดูความมั่นคง และความปลอดภัยในการดำเนินงานของสหกรณ์

การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์โดยใช้ CAMELS Analysis มิติที่ 3 : M – Management Capability : ขีดความสามารถในการบริหาร เป็นการวิเคราะห์ถึงความสามารถของฝ่าย บริหารของสหกรณ์ ในการวางกลยุทธ์ และจัดโครงสร้างของสหกรณ์ในการนำพาสหกรณ์ให้บรรลุ วัตถุประสงค์ของกิจการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและ สังคมที่สหกรณ์เผชิญอยู่

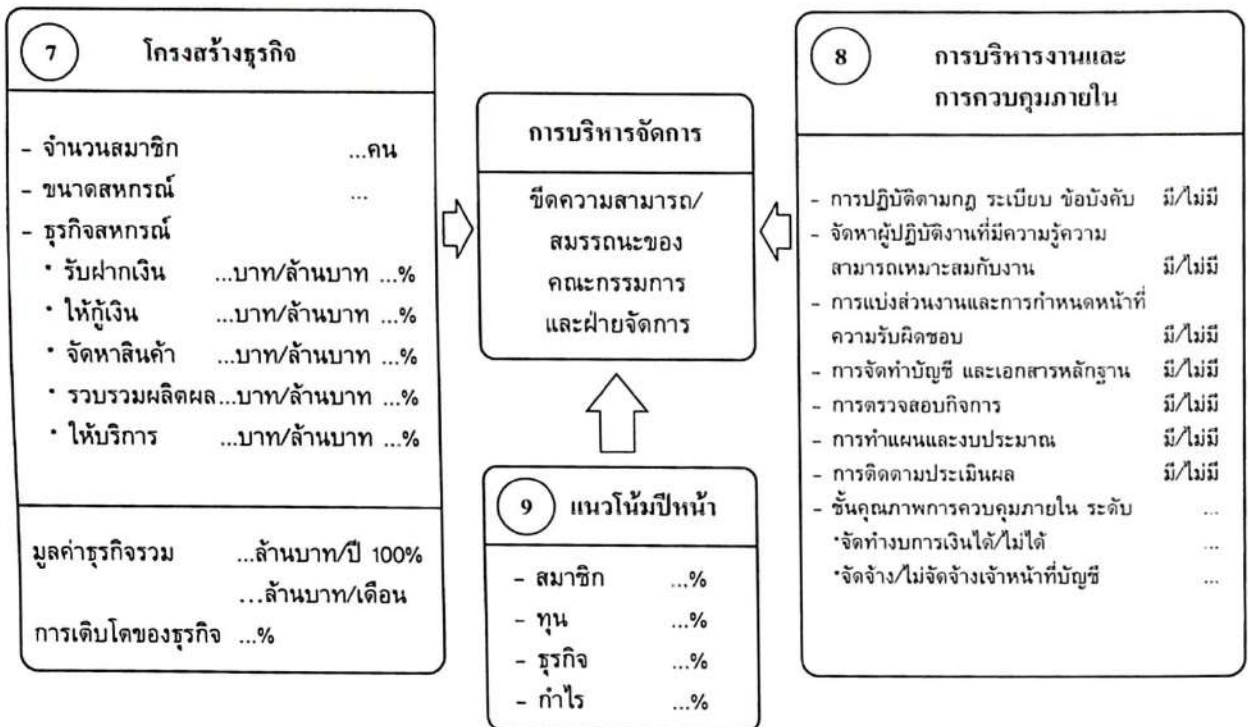
ในการวิเคราะห์ขีดความสามารถในการบริหารของสหกรณ์ มีข้อควรพิจารณา 2 ประการ ดังนี้

1. การบริหารจัดการและโครงสร้างของสหกรณ์ ทุกสหกรณ์ต้องมีความสมดุลกัน ประเภท สหกรณ์กับโครงสร้างธุรกิจมีความเหมาะสมและสอดคล้องกันตามพระราชบัญญัติของสหกรณ์ พ.ศ. 2542 เช่น สหกรณ์ประเภทการเกษตร เน้นไปที่ธุรกิจซื้อกับธุรกิจขาย ทั้งนี้การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ต้องเป็น ไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2. ชีตความสามารถบริหารงานและการควบคุมภายในของสหกรณ์ พิจารณาการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ และมีระบบการควบคุมภายในที่ดี ซึ่งมีผลต่อสภาพคล่อง และการทำกำไรของสหกรณ์ บทบาทการบริหารงานของสหกรณ์ในอนาคตต่อภาวะแข่งขันเพื่อการวางแผนในอนาคต

ตัวแบบ (Model) ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในมุมมอง 6 มิติ CAMELS Analysis มิติที่ 3 : M – Management Capability : ชีตความสามารถในการบริหาร แสดงได้ดังภาพที่ 4.4

มิติที่ 3 ชีตความสามารถในการบริหาร

ภาพที่ 4.4 มิติที่ 3 : M – Management Capability : ชีตความสามารถในการบริหาร

หมายเหตุ: คำอธิบายแบบมิติที่ 3 ชีตความสามารถในการบริหาร

- ⑦ โครงสร้างธุรกิจ ประกอบด้วย จำนวนสมาชิก ขนาดของสหกรณ์ และธุรกิจสหกรณ์
 ขนาดสหกรณ์ หมายถึง เกณฑ์ขนาดสหกรณ์ที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้จัดทำไว้แล้ว
 ธุรกิจสหกรณ์ หมายถึง ปริมาณธุรกิจ (มูลค่าธุรกิจ) และร้อยละของธุรกิจสหกรณ์คือยอดเพิ่มระหว่างปีแต่ละธุรกิจ (รับฝากเงิน ให้เงินกู้ยืม จัดหาสินค้า มาจำหน่าย รวบรวมผลผลิต ให้บริการ)
- ⑧ การเติบโตของธุรกิจ หมายถึง อัตราการเพิ่ม/ลดปริมาณธุรกิจรวม เทียบปีปัจจุบันกับปีก่อน
 การบริหารงานและ หมายถึง การปฏิบัติตามข้อ กม. ระเบียบ และข้อบังคับของสหกรณ์ รวมถึงระดับชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์ ดูได้จากการจัดชั้นคุณภาพสหกรณ์
 การควบคุมภายใน
- ⑨ แนวโน้มปีหน้า หมายถึง การคาดการณ์/การพยากรณ์หรือการประมาณการณ์ในอนาคต ด้วยการคำนวณข้อมูลอดีตจากโปรแกรม Excel หรือ SPSS

การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์ โดยใช้ CAMELS Analysis มิติที่ 3 : M – Management Capability : ชี้ความสามารถในการบริหาร อาจจัดแบ่งได้ 2 อัตราส่วน ดังนี้

1. อัตราการเติบโตของสหกรณ์
2. แนวโน้มปีหน้าของสหกรณ์

จากตัวอย่างงบแสดงฐานะการเงินและงบกำไรขาดทุนของสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด (ใช้เฉพาะปี 25x6) ในเรื่องที่ 4.2.1 สามารถวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินโดยใช้ CAMELS Analysis มิติที่ 3 : M – Management Capability : ชี้ความสามารถในการบริหารได้ ดังนี้

1. อัตราการเติบโตของสหกรณ์ เป็นอัตราส่วนที่แสดงประสิทธิภาพในการบริหารงานของฝ่ายบริหารของสหกรณ์ ว่าสามารถบริหารธุรกิจโดยรวมให้ได้ผลตอบแทนและมีมูลค่ามากขึ้นจากปีก่อนเพียงใด อัตราส่วนนี้ยิ่งสูง แสดงว่าฝ่ายบริหารมีความสามารถบริหารธุรกิจโดยรวมได้ดีกว่าปีก่อน ถ้าอัตราส่วนนี้ต่ำ แสดงว่าฝ่ายบริหารควรต้องปรับปรุงการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจโดยรวมให้ดีขึ้นกว่าปีก่อน สูตรในการคำนวณได้แก่

$$\text{อัตราการเติบโตของสหกรณ์ (\%)} = \frac{\text{มูลค่าธุรกิจรวมปีปัจจุบัน} - \text{มูลค่าธุรกิจรวมปีก่อน}}{\text{มูลค่าธุรกิจรวมปีก่อน}} \times 100$$

$$\begin{aligned} \text{อัตราการเติบโตของสหกรณ์ ปี 25x6} &= \frac{5,200,000^* - 5,320,000^*}{5,320,000} \times 100 \\ &= (2.26) \% \end{aligned}$$

* สมมติให้ มูลค่าธุรกิจรวมปีปัจจุบัน เท่ากับ 5,200,000 บาท มูลค่าธุรกิจรวมปีก่อน เท่ากับ 5,320,000 บาท

จากตัวอย่างสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด ปี 25x6 ปรากฏว่าสหกรณ์มีมูลค่าธุรกิจรวมปีปัจจุบัน ลดลงจากมูลค่าธุรกิจรวมปีก่อน ร้อยละ 2.26 แสดงว่าฝ่ายบริหารควรต้องปรับปรุงการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจโดยรวมให้ดีขึ้นกว่าปีก่อน

2. แนวโน้มปีหน้าของสหกรณ์ เป็นการพยากรณ์หรือการคาดการณ์จากข้อมูลอดีต ข้อมูลย้อนหลังอย่างน้อย 5 ปีมาทำการวิเคราะห์ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดศักยภาพความเชื่อมั่นในการพยากรณ์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป หรือโปรแกรมใน Excel

กิจกรรม 4.3.3

1. มิติที่ 3 : M – Management Capability : ชี้ความสามารถในการบริหาร มีข้อควรพิจารณา อย่างไรบ้าง จงอธิบาย
2. จงอธิบายตัวแบบ (Model) ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในมุมมองของมิติที่ 3 : M – Management Capability : ชี้ความสามารถในการบริหาร มาพอเข้าใจ
3. จากโจทย์กิจกรรม 4.2.1 ให้ทำวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์การเกษตร ปลื้มไทยทำจำกัด (เฉพาะปี 25x5 เท่านั้น) โดยใช้อัตราส่วนที่สำคัญ ของมิติที่ 3 : M – Management Capability : ชี้ความสามารถในการบริหาร (พร้อมทั้งแปลความหมายที่ได้จากการวิเคราะห์ และแสดงการคำนวณประกอบ)

(โปรดทำกิจกรรม 4.3.3 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 4.3 เรื่องที่ 4.3.3)

เรื่องที่ 4.3.4**การวิเคราะห์การทำกำไรของสหกรณ์**

ในการวิเคราะห์การทำกำไรของสหกรณ์นั้น สหกรณ์จะใช้อัตราส่วนทางการเงินที่เรียกว่าอัตราส่วนแสดงความสามารถในการทำกำไร (Profitability Ratios) ของสหกรณ์ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรของสหกรณ์ว่ามีมากเพียงใด และเป็นการวิเคราะห์ว่าสหกรณ์สามารถนำเงินทุนที่ได้รับจากเจ้าหนี้หรือเจ้าของสหกรณ์ไปดำเนินการ และก่อให้เกิดผลประโยชน์ได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งผลประโยชน์นี้ก็จะไปเป็นผลตอบแทนไปยังเจ้าหนี้ในรูปของดอกเบี้ย หรือเจ้าของสหกรณ์ในรูปของเงินปันผลในที่สุด

การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์โดยใช้ CAMELS Analysis มิติที่ 4 : E – Earnings Sufficiency : การทำกำไร เป็นการวิเคราะห์ถึงความสามารถในการแข่งขันของสหกรณ์ในธุรกิจที่สหกรณ์ดำเนินอยู่ ซึ่งจะประกอบไปด้วยการรักษาอัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงานให้ต่ำและเพิ่มอัตรากำไรขั้นต้นในแต่ละธุรกิจให้มากที่สุด รวมทั้งวิเคราะห์ถึงคุณภาพและแนวโน้มของกำไรในอนาคตของสหกรณ์

ในการวิเคราะห์การทำกำไรของสหกรณ์ มีข้อควรพิจารณา 2 ประการ ดังนี้

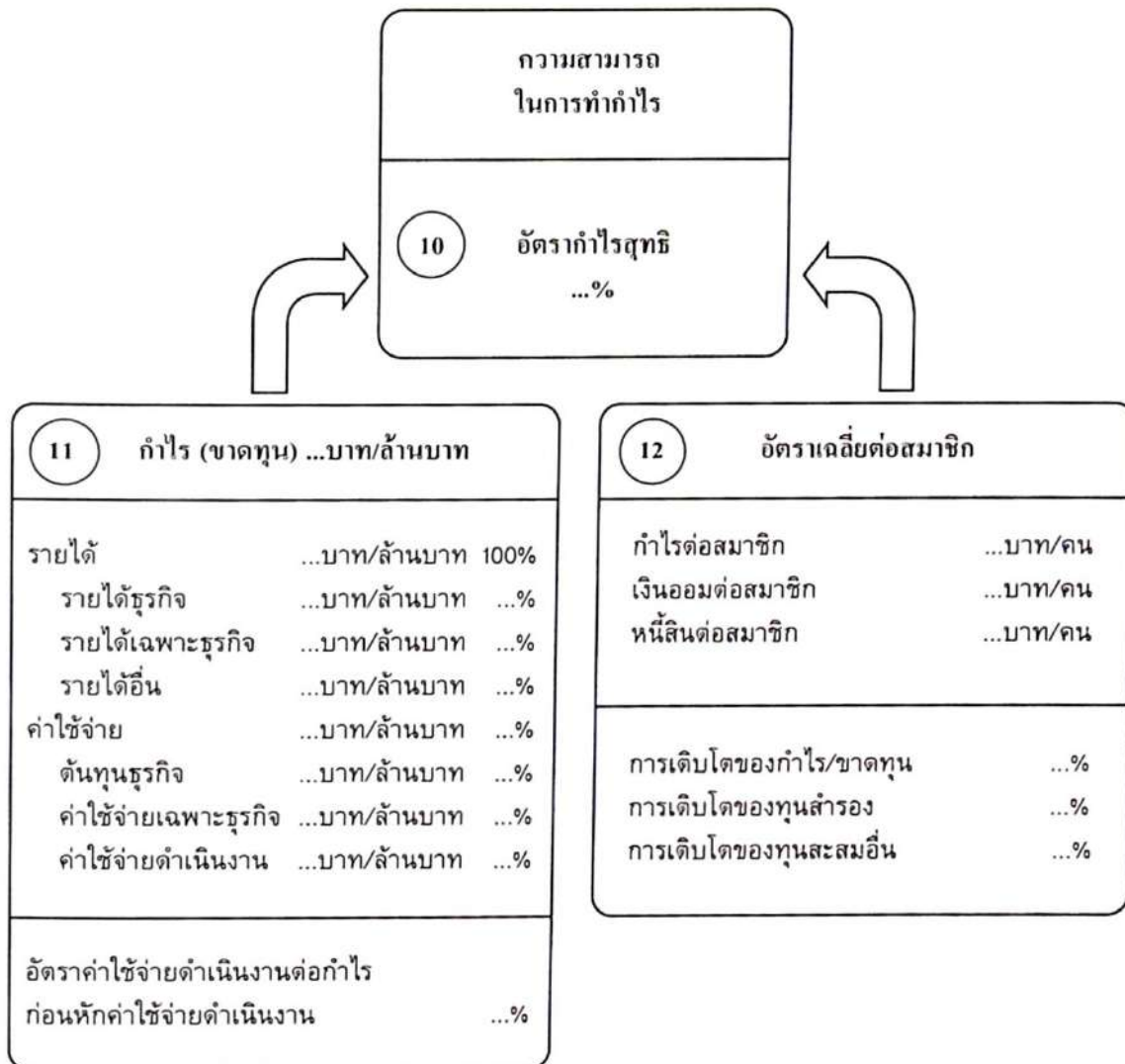
1. ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับค่าใช้จ่ายของสหกรณ์ กำไร และคุณภาพของกำไร ขึ้นอยู่กับการบริหารควบคุมรายจ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ เปรียบเทียบรายได้ กับค่าใช้จ่ายที่ละรายการว่ามีกำไรขั้นต้นหรือไม่ หากบริหารค่าใช้จ่ายดีมีประสิทธิภาพกำไรสูง ตรงข้ามบริหารค่าใช้จ่ายไม่ดีไม่เหมาะสมกับ

รายได้ กำไรต่ำรวมถึงอัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงานให้อยู่ในอัตราที่ต่ำของสหกรณ์

2. วินัยทางการเงินมีผลต่อรายได้ของสหกรณ์ ระบบสหกรณ์มีได้มุ่งเน้นกำไรเป็นหลัก หากแต่ มุ่งเน้นสมาชิกเป็นหลัก ซึ่งมีฐานะเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับบริการ กำไรจึงขึ้นอยู่กับการณ์คุณภาพชีวิตที่ดี การมีวินัยทางการเงินหรือการจัดการทางการเงินที่ดีของสมาชิก หากสมาชิกมีอัตราหนี้สินมากกว่าเงินออม กำลังความสามารถชำระหนี้ของสมาชิกลดลง ส่งผลต่อรายได้และฐานะการเงินของสหกรณ์

ตัวแบบ (Model) ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในมุมมอง 6 มิติ CAMELS Analysis มิติที่ 4 : E – Earnings Sufficiency: การทำกำไร แสดงได้ดังภาพที่ 4.5

มิติที่ 4 การทำกำไร

ภาพที่ 4.5 มิติที่ 4 : E – Earnings Sufficiency : การทำกำไร

หมายเหตุ: คำอธิบายแบบมิติที่ 4 การทำกำไร

⑩ อัตรากำไรสุทธิ	หมายถึง	ร้อยละของการทำกำไร โดยใช้กำไรสุทธิ เทียบกับ ยอดขาย/บริการดูจากงบกำไรขาดทุน หรือเทียบกับ รายได้ทั้งสิ้นกรณีสหกรณ์ออมทรัพย์
⑪ กำไร (ขาดทุน)	หมายถึง	กำไรสุทธิ หรือขาดทุนสุทธิของสหกรณ์ในรอบปี ปัจจุบัน
รายได้	หมายถึง	รายได้รวมทุกรายการในงบกำไรขาดทุน
ค่าใช้จ่าย	หมายถึง	ค่าใช้จ่ายรวมทุกรายการในงบกำไรขาดทุน
อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อ กำไรก่อนหักค่าใช้จ่าย	หมายถึง	ร้อยละของค่าใช้จ่ายดำเนินงานเทียบกับกำไรก่อนหัก ค่าใช้จ่าย
ดำเนินงาน		
⑫ อัตราเฉลี่ยต่อสมาชิก	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยโดยรวมต่อคน
กำไรต่อสมาชิก	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยกำไรต่อคน คำนวณจากกำไรสุทธิหารด้วย จำนวนสมาชิก
เงินออมต่อสมาชิก	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยเงินออมต่อคน คำนวณจากเงินหุ้นร่วมกับเงิน ฝากของสมาชิก หารด้วยจำนวนสมาชิก
หนี้สินต่อสมาชิก	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยหนี้ต่อคน คำนวณจากลูกหนี้เงินกู้ยืมของ สมาชิก รวมกับลูกหนี้การค้าของสมาชิก และลูกหนี้ อื่นๆ ของสมาชิก หารด้วยจำนวนสมาชิก
การเติบโต/กำไร /ทุนสำรอง /ทุนสะสมอื่น	หมายถึง	อัตราการเพิ่ม/ลดทุนของกำไร/ทุนสำรอง/ทุนสะสมอื่น เทียบปีปัจจุบันกับปีก่อน

การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์ โดยใช้ CAMELS Analysis มิติที่ 4 : E - Earnings Sufficiency : การทำกำไร อาจจัดแบ่งได้ 8 อัตราส่วน ดังนี้

1. อัตรากำไรต่อสมาชิก
2. อัตราเงินออมต่อสมาชิก
3. อัตราหนี้สินต่อสมาชิก
4. อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหัก ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน
5. อัตราการเติบโตของทุนสำรอง
6. อัตราการเติบโตของทุนสะสมอื่น
7. อัตราการเติบโตของกำไร
8. อัตรากำไรสุทธิ

จากตัวอย่างงบแสดงฐานะการเงินและงบกำไรขาดทุนของสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด (ใช้เฉพาะปี 25x6) ในเรื่องที่ 4.2.1 สามารถวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินโดยใช้ CAMELS Analysis มิติที่ 4 : E – Earnings Sufficiency : การทำกำไร ได้ ดังนี้

1. อัตรากำไรต่อสมาชิกของสหกรณ์ เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดผลการดำเนินงาน หรือความสามารถ ในการทำกำไรของสหกรณ์ ซึ่งสมาชิกสหกรณ์หรือผู้ถือหุ้นสหกรณ์มักจะสนใจอัตราส่วนนี้มาก ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้กำหนดอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน และเพื่อกำหนดอัตราส่วนแบ่งจากกำไรที่เขาควรจะได้รับ กำไรต่อหุ้นยิ่งสูงแสดงว่าสหกรณ์มีความสามารถในการดำเนินงานมาก มีความเจริญเติบโตทางสหกรณ์ สูง สูตรในการคำนวณได้แก่

$$\text{อัตรากำไรต่อสมาชิก (บาท)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{จำนวนสมาชิก}}$$

$$\begin{aligned} \text{อัตรากำไรต่อสมาชิกของสหกรณ์ ปี 25x6} &= \frac{880,000}{100,000*} \\ &= 8.80 \text{ บาท} \end{aligned}$$

* สมมติให้ปี 25x6 สหกรณ์มีจำนวนสมาชิก เท่ากับ 100,000 คน

จากตัวอย่างสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด ปี 25x6 ปรากฏว่าสหกรณ์มีกำไรต่อสมาชิก 1 คน เท่ากับ 8.80 บาท แสดงว่าสหกรณ์มีความสามารถในการดำเนินงานมาก มีความเจริญเติบโตทางสหกรณ์สูง

2. อัตราเงินออมต่อสมาชิกของสหกรณ์ เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดเงินออมของสมาชิกสหกรณ์ต่อ จำนวนสมาชิกทั้งสิ้น ถ้าสหกรณ์มีอัตราส่วนนี้สูง แสดงว่าสหกรณ์มีเงินรับฝากสมาชิก และทุนเรือนหุ้นเพื่อการดำเนินงานมาก มีความแข็งแกร่งทางการเงินสูง หากสหกรณ์มีอัตราส่วนนี้ต่ำ แสดงว่าสหกรณ์มีเงินรับฝากสมาชิก และทุนเรือนหุ้นเพื่อการดำเนินงานน้อย มีความเสี่ยงทางการเงินสูง สูตรในการคำนวณได้แก่

$$\text{อัตราเงินออมต่อสมาชิก (บาท)} = \frac{\text{เงินรับฝากสมาชิก} + \text{ทุนเรือนหุ้น}}{\text{จำนวนสมาชิก}}$$

$$\begin{aligned} \text{อัตราเงินออมต่อสมาชิกของสหกรณ์ ปี 25x6} &= \frac{980,000^* + 2,215,000}{100,000^*} \\ &= 31.95 \text{ บาท} \end{aligned}$$

*สมมติให้ปี 25x6 สหกรณ์มีเงินรับฝากสมาชิก เท่ากับ 980,000 บาท และมีจำนวนสมาชิก เท่ากับ 100,000 คน

จากตัวอย่างสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด ปี 25x6 ปรากฏว่าสหกรณ์มีอัตราเงินออมต่อสมาชิก 1 คน เท่ากับ 31.95 บาท แสดงว่าสหกรณ์มีเงินรับฝากสมาชิก และทุนเรือนหุ้นเพื่อการดำเนินงานปานกลางไม่มากนัก มีความแข็งแกร่งทางการเงินปานกลาง

3. อัตราหนี้สินต่อสมาชิกของสหกรณ์ เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์ต่อจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น ถ้าสหกรณ์มีอัตราส่วนนี้สูง แสดงว่าสหกรณ์มีหนี้สินมาก มีความเสี่ยงทางการเงินสูง หากสหกรณ์มีอัตราส่วนนี้ต่ำ แสดงว่าสหกรณ์มีหนี้สินน้อย มีความเสี่ยงทางการเงินต่ำ สูตรในการคำนวณได้แก่

$$\begin{aligned} \text{อัตราหนี้สินต่อสมาชิก} &= \frac{\text{ลูกหนี้เงินกู้} + \text{ลูกหนี้การค้า} + \text{ลูกหนี้ค่าบริการอื่น}}{\text{จำนวนสมาชิก}} \\ (\text{บาท}) & \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{อัตราหนี้สินต่อสมาชิกของสหกรณ์ ปี 25x6} &= \frac{270,000 + 500,000^*}{100,000^*} \\ &= 7.70 \text{ บาท} \end{aligned}$$

*สมมติให้ปี 25x6 สหกรณ์มีลูกหนี้เงินกู้ + ลูกหนี้การค้า + ลูกหนี้ค่าบริการอื่นเท่ากับ เงินให้กู้ยืมระยะสั้น- สหกรณ์ 270,000 บาท รวมกับ ลูกหนี้ระยะยาว 500,000 บาท และมีจำนวนสมาชิก เท่ากับ 100,000 คน

จากตัวอย่างสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด ปี 25x6 ปรากฏว่าสหกรณ์มีอัตราหนี้สินต่อสมาชิก ต่อสมาชิก 1 คน เท่ากับ 7.70 บาท แสดงว่าสหกรณ์มีหนี้สินน้อย มีความเสี่ยงทางการเงินต่ำ

4. อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงานของสหกรณ์ เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน ต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงานถ้าสหกรณ์มีอัตราส่วนนี้สูง แสดงว่าสหกรณ์มีค่าใช้จ่ายดำเนินงานมาก มีความเสี่ยงทางการเงินในการดำเนินงานสูง หากสหกรณ์มีอัตราส่วนนี้ต่ำ แสดงว่าสหกรณ์มีค่าใช้จ่ายดำเนินงานน้อย มีความเสี่ยงทางการเงินในการดำเนินงานต่ำ สูตรในการคำนวณได้แก่

$$\text{อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน} = \frac{\text{ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน}}{\text{กำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน}} \times 100$$

(%)

$$\begin{aligned} \text{อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน ปี 25x6} &= \frac{2,400,000}{1,000,000} \times 100 \\ &= 240 \% \end{aligned}$$

จากตัวอย่างสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด ปี 25x6 ปรากฏว่าสหกรณ์มีอัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน เท่ากับ ร้อยละ 240 แสดงว่าทุกยอดกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน 100 บาท สหกรณ์จะมีค่าใช้จ่ายดำเนินงาน เท่ากับ 240 บาท แสดงว่าสหกรณ์มีค่าใช้จ่ายดำเนินงานมาก มีความเสี่ยงทางการเงินในการดำเนินงานสูง

5. อัตราการเติบโตของทุนสำรองของสหกรณ์ เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดการเติบโตของทุนสำรอง ปีปัจจุบันว่าเพิ่มขึ้นหรือลดลงจากปีก่อนอย่างไร ถ้าสหกรณ์มีอัตราส่วนนี้สูง แสดงว่าสหกรณ์มีการเติบโตของทุนสำรองสูงขึ้น มีสหกรณ์ความแข็งแกร่งทางการเงินสูง หากสหกรณ์มีอัตราส่วนนี้ต่ำ แสดงว่าสหกรณ์มีทุนสำรองลดลงจากปีก่อน สหกรณ์มีความเสี่ยงทางการเงินสูง แสดงว่าฝ่ายบริหารควรต้องปรับปรุงการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการด้านเงินทุนสำรองให้ดีขึ้นกว่าปีก่อน สูตรในการคำนวณได้แก่

$$\text{อัตราการเติบโตของทุนสำรอง} = \frac{\text{ทุนสำรองปีปัจจุบัน} - \text{ทุนสำรองปีก่อน}}{\text{ทุนสำรองปีก่อน}} \times 100$$

(%)

$$\begin{aligned} \text{อัตราการเติบโตของทุนสำรองของสหกรณ์ ปี 25x6} &= \frac{520,000 - 520,000}{520,000} \times 100 \\ &= 0 \% \end{aligned}$$

จากตัวอย่างสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด ปี 25x6 ปรากฏว่าสหกรณ์มีอัตราการเติบโตของทุนสำรอง เท่ากับ ร้อยละ 0 แสดงว่าสหกรณ์ไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดใด ในเงินทุนสำรองจากปีก่อน

6. อัตราการเติบโตของทุนสะสมอื่นของสหกรณ์ เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดการเติบโตของทุนสะสมอื่น ปีปัจจุบันว่าเพิ่มขึ้นหรือลดลงจากปีก่อนอย่างไร ถ้าสหกรณ์มีอัตราส่วนนี้สูง แสดงว่าสหกรณ์มีการเติบโตของทุนสะสมอื่นสูงขึ้น สหกรณ์มีความแข็งแกร่งทางการเงินสูง หากสหกรณ์มีอัตราส่วนนี้ต่ำ แสดงว่าสหกรณ์มีทุนสะสมอื่นลดลงจากปีก่อน สหกรณ์มีความเสี่ยงทางการเงินสูง แสดงว่าฝ่ายบริหารควรต้องปรับปรุงการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการด้านเงินทุนสะสมอื่นให้ดีขึ้นกว่าปีก่อน สูตรในการคำนวณได้แก่

$$\text{อัตราการเติบโตของทุนสะสมอื่น} = \frac{\text{ทุนสะสมอื่นปีปัจจุบัน} - \text{ทุนสะสมอื่นปีก่อน}}{\text{ทุนสะสมอื่นปีก่อน}} \times 100$$

(%)

$$\begin{aligned} \text{อัตราการเติบโตของทุนสะสมอื่นของสหกรณ์ ปี 25x6} &= \frac{120,000^* - 150,000^*}{150,000} \times 100 \\ &= (20) \% \end{aligned}$$

* สมมติให้ปี 25x6 สหกรณ์มีทุนสะสมอื่นปีปัจจุบัน 120,000 บาท และทุนสะสมอื่นปีก่อน 150,000 บาท

จากตัวอย่างสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด ปี 25x6 ปรากฏว่าสหกรณ์มีอัตราการเติบโตของทุนสะสมอื่นลดลง เท่ากับ ร้อยละ 20 แสดงว่าสหกรณ์ไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดใด ในเงินทุนสำรองจากปีก่อน แสดงว่าสหกรณ์มีทุนสะสมอื่นลดลงจากปีก่อน สหกรณ์มีความเสี่ยงทางการดำเนินงานสูง ฝ่ายบริหารควรต้องปรับปรุงการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการด้านเงินทุนสะสมอื่นให้ดีขึ้นกว่าปีก่อน

7. อัตราการเติบโตของกำไรของสหกรณ์ เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดการเติบโตของกำไรปีปัจจุบันว่าเพิ่มขึ้นหรือลดลงจากปีก่อนอย่างไร ถ้าสหกรณ์มีอัตราส่วนนี้สูง แสดงว่าสหกรณ์มีความสามารถในการทำกำไรสุทธิจากรายได้สูงขึ้นจากปีก่อน หากสหกรณ์มีอัตราส่วนนี้ต่ำ แสดงว่าสหกรณ์มีความสามารถในการทำกำไรสุทธิจากรายได้ลดลงจากปีก่อน แสดงว่าฝ่ายบริหารควรต้องปรับปรุงการดำเนินงานเกี่ยวกับความสามารถในการทำกำไรสุทธิจากรายได้ ให้ดีขึ้นกว่าปีก่อน สูตรในการคำนวณได้แก่

$$\text{อัตราการเติบโตของกำไร} = \frac{\text{กำไรสุทธิปีปัจจุบัน} - \text{กำไรสุทธิปีก่อน}}{\text{กำไรสุทธิปีก่อน}} \times 100$$

(%)

$$\begin{aligned} \text{อัตราการเติบโตของกำไรของสหกรณ์ ปี 25x6} &= \frac{880,000 - 770,000}{770,000} \times 100 \\ &= 14.29 \% \end{aligned}$$

จากตัวอย่างสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด ปี 25x6 ปรากฏว่าสหกรณ์มีอัตราการเติบโตของกำไรสุทธิเพิ่มขึ้นจากปีก่อน เท่ากับ ร้อยละ 14.20 แสดงว่าสหกรณ์มีความสามารถในการทำกำไรสุทธิจากรายได้สูงขึ้นจากปีก่อน

8. อัตรากำไรสุทธิ (Net Profit Margin Ratio) ของสหกรณ์ เป็นอัตราส่วนที่วัดผลการดำเนินงาน (กำไรสุทธิ) ของสหกรณ์เปรียบเทียบกับรายได้ว่าเป็นเท่าไร อัตราส่วนนี้ยิ่งสูงยิ่งแสดงว่าสหกรณ์มีความสามารถในการทำกำไรสุทธิจากรายได้ได้มาก สูตรในการคำนวณได้แก่

$$\text{อัตรากำไรสุทธิ (\%)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{รายได้}} \times 100$$

$$\begin{aligned} \text{อัตรากำไรสุทธิของสหกรณ์ ปี 25x6} &= \frac{880,000}{3,400,000} \times 100 \\ &= 0.2588 \text{ หรือ } 25.88 \% \end{aligned}$$

จากตัวอย่างสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด ปี 25x6 ปรากฏว่าสหกรณ์มีกำไรสุทธิเท่ากับ 25.88 บาท จากรายได้ 100 บาท

กิจกรรม 4.3.4

1. มิติที่ 4 : E – Earnings Sufficiency : การทำกำไร มีข้อควรพิจารณา อย่างไรบ้าง จงอธิบาย
2. จงอธิบายตัวแบบ (Model) ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในมุมมองของมิติที่ 4 : E – Earnings Sufficiency : การทำกำไร มาพอเข้าใจ
3. จากโจทย์กิจกรรม 4.2.1 ให้ท่านวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์การเกษตร ปลื้มไทย จำกัด (เฉพาะปี 25x5 เท่านั้น) โดยใช้อัตราส่วนที่สำคัญ ของมิติที่ 4 : E – Earnings Sufficiency : การทำกำไร (พร้อมทั้งแปลความหมายที่ได้จากการวิเคราะห์ และแสดงการคำนวณประกอบ)

(โปรดทำกิจกรรม 4.3.4 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 4.3 เรื่องที่ 4.3.4)

เรื่องที่ 4.3.5

การวิเคราะห์สภาพคล่องของสหกรณ์

อัตราส่วนแสดงสภาพคล่อง (Liquidity Ratios) ของสหกรณ์ หรือเรียกว่าอัตราส่วนแสดงความสามารถในการชำระหนี้สินระยะสั้น เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดสภาพคล่องของสหกรณ์ หรือแสดงถึงความสามารถในการชำระหนี้สินระยะสั้นของสหกรณ์ แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการเปลี่ยนสินทรัพย์ที่ไม่ใช่เงินสดและเงินฝากธนาคารมาเป็นเงินสดและเงินฝากธนาคาร การวัดสภาพคล่องนี้เป็นการวัดในระยะสั้นภายใน 1 ปี

อัตราส่วนแสดงสภาพคล่องของสหกรณ์ หรือเรียกว่าอัตราส่วนแสดงความสามารถในการชำระหนี้สินระยะสั้น เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดสภาพคล่องของสหกรณ์ หรือแสดงถึงความสามารถในการชำระหนี้สินระยะสั้นของสหกรณ์ แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการเปลี่ยนสินทรัพย์ (ที่ไม่ใช่เงินสดและเงินฝากธนาคาร) มาเป็นเงินสด การวัดสภาพคล่องนี้เป็นการวัดในระยะสั้นภายใน 1 ปี

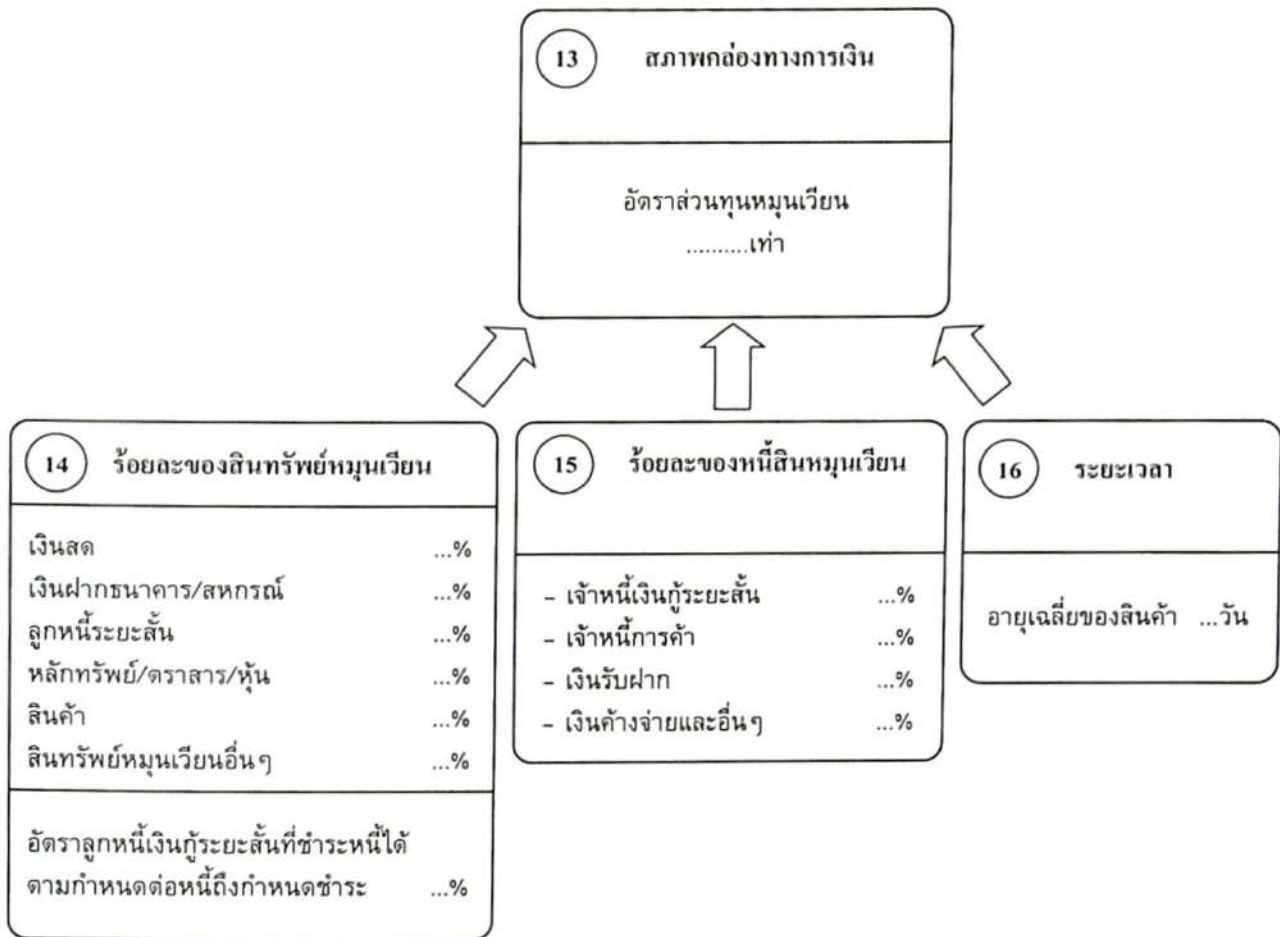
การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์โดยใช้ CAMELS Analysis มิติที่ 5 : L – Liquidity Adequacy : สภาพคล่อง หรือความเพียงพอต่อความต้องการใช้เงิน เป็นการพิจารณาความเพียงพอของเงินสด หรือสินทรัพย์ที่มีสภาพใกล้เคียง เงินสด รวมถึงสินทรัพย์อื่นที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่าย สภาพคล่องวัดได้จากอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งคำนวณได้จากสัดส่วนระหว่างสินทรัพย์หมุนเวียนกับหนี้สินหมุนเวียน หากสหกรณ์มีความเสี่ยงของเงินทุน สหกรณ์จำเป็นต้องรักษาสภาพคล่องให้สูงเพียงพอเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงินของสหกรณ์

ในการวิเคราะห์สภาพคล่องของสหกรณ์ มีข้อควรพิจารณา 2 ประการ ดังนี้

1. ความเพียงพอของสินทรัพย์ในการแปลงสภาพเป็นเงินสดของสหกรณ์ ความเพียงพอของสภาพคล่องต่อความต้องการใช้เงิน พิจารณาสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนหากสินทรัพย์หมุนเวียนมากกว่า ถือว่าสหกรณ์มีสภาพคล่องดี หรือมีความเพียงพอต่อความต้องการใช้เงิน อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ต้องพิจารณาสินทรัพย์หมุนเวียนที่สามารถแปลงเป็นเงินสดได้เร็วด้วย

2. ความสมดุลระหว่างสินทรัพย์สภาพคล่องกับภาระผูกพันทางการเงินของสหกรณ์ เปรียบเทียบความสมดุลระหว่างสินทรัพย์สภาพคล่องกับภาระผูกพันทางการเงินของสหกรณ์ มีสินทรัพย์สภาพคล่องดำรงไว้เพียงพอต่อภาระผูกพันทางการเงินของสหกรณ์ หรือสหกรณ์มีแหล่งที่มาของกระแสเงินสดเพียงพอกับภาระผูกพันทางการเงินที่จะถึงกำหนดหรือไม่ สาเหตุหลักของการขาดสภาพคล่องของสหกรณ์นั้น มาจากการบริหารสินทรัพย์และหนี้สินไม่ดีพอของสหกรณ์ รวมถึงปัญหาจากผลการดำเนินงาน เช่น มีภาระหนี้สินระยะสั้นมาก การถอนเงินฝากมากกว่าปกติ การนำเงินกู้ยืมระยะสั้น ไปให้กู้ระยะยาว เป็นต้น ดูรอบของการเปลี่ยนเป็นเงินสด หรือกระแสเงินสดเข้ามาเพียงพอหรือไม่ เช่น อัตราลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นที่ชำระหนี้ได้ตามกำหนดต่อหนี้ถึงกำหนดชำระและอายุเฉลี่ยของสินค้า

ตัวแบบ (Model) ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในมุมมอง 6 มิติ
 CAMELS Analysis มิติที่ 5 : L – Liquidity Adequacy : สภาพคล่อง แสดงได้ดังภาพที่ 4.6
 มิติที่ 5 สภาพคล่อง

ภาพที่ 4.6 มิติที่ 5 : L – Liquidity Adequacy : สภาพคล่อง

หมายเหตุ: คำอธิบายแบบมิติที่ 5 สภาพคล่อง

- ⑬ อัตราส่วนทุนหมุนเวียน หมายถึง อัตราส่วนวัดสภาพคล่องทางการเงินโดยสินทรัพย์หมุนเวียนเทียบกับหนี้สินหมุนเวียนดูจากงบดุล
- ⑭ ร้อยละของสินทรัพย์หมุนเวียน หมายถึง ร้อยละของรายการสินทรัพย์หมุนเวียนต่างๆ เทียบกับสินทรัพย์หมุนเวียนทั้งสิ้น ดูจากงบดุล
- อัตราลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นที่ชำระหนี้ หมายถึง ร้อยละของลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนดเทียบกับหนี้ถึงกำหนดที่ชำระได้ตามกำหนดต่อหนี้ถึงกำหนดชำระ
- ⑮ ร้อยละของหนี้สินหมุนเวียน หมายถึง ร้อยละของรายการหนี้สินหมุนเวียนต่างๆ เทียบกับหนี้สินหมุนเวียนรวมทั้งสิ้น ดูจากงบดุล
- ⑯ ระยะเวลา หมายถึง การคำนวณอายุเฉลี่ยของสินค้าที่จำหน่ายออกได้

การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์ โดยใช้ CAMELS Analysis มิติที่ 5 : L - Liquidity Adequacy : สภาพคล่อง อาจจัดแบ่งได้ 4 อัตราส่วน ดังนี้

1. อัตราส่วนหมุนเวียน
2. อัตราหมุนของสินค้า
3. อายุเฉลี่ยสินค้า
4. อัตราเงินให้กู้ยืมระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด

จากตัวอย่างงบแสดงฐานะการเงินและงบกำไรขาดทุนของสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด (ใช้เฉพาะปี 25x6) ในเรื่องที่ 4.2.1 สามารถวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินโดยใช้ CAMELS Analysis มิติที่ 5 : L - Liquidity Adequacy : สภาพคล่องได้ ดังนี้

1. อัตราส่วนหมุนเวียน (Current Ratio) ของสหกรณ์ เป็นอัตราส่วนที่แสดงความสามารถในการชำระหนี้สินระยะสั้นของสหกรณ์ แสดงให้เห็นถึงความมั่นคงและความปลอดภัยของเจ้าหนี้ อัตราส่วนนี้แสดงถึงสภาพคล่องทางการเงิน ตัวเลขที่ได้จากการคำนวณยิ่งมาก ก็แสดงว่าสหกรณ์ยังมีสภาพคล่องสูง แสดงว่าภายในระยะเวลาสั้นๆ สหกรณ์สามารถเปลี่ยนสินทรัพย์เป็นเงินสดและเงินฝากธนาคารได้เร็ว โดยทั่วไปอัตราส่วนนี้ควรมีค่ามากกว่า 1 จึงจะถือว่าสหกรณ์มีความคล่องตัวที่ดี สูตรในการคำนวณได้แก่

$$\text{อัตราส่วนหมุนเวียน (เท่า)} = \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}} \times 100$$

$$\begin{aligned} \text{อัตราส่วนหมุนเวียนของสหกรณ์ ปี 25x6} &= \frac{1,110,000}{2,025,000} \times 100 \\ &= 1.08 \text{ เท่า} \end{aligned}$$

จากตัวอย่างสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด ปี 25x6 ปรากฏว่าสหกรณ์มีสินทรัพย์หมุนเวียนเป็นจำนวน 1.08 เท่าของหนี้สินหมุนเวียน

2. อัตราหมุนของสินค้า (Inventory Turnover Ratio) ของสหกรณ์ เป็นอัตราส่วนที่แสดงถึงความสามารถในการเปลี่ยนสินค้าเป็นเงินสดและเงินฝากธนาคาร หรือใช้จำนวนครั้งที่สินค้าคงเหลือได้ถูกขายไปในรอบระยะเวลา 1 ปี อัตราส่วนนี้ยิ่งสูงยิ่งมีการหมุนเวียนของสินค้ามาก และยังแสดงว่าสหกรณ์มีสินค้าในระดับที่น่าพอใจหรือถือไว้มากเกินไป ซึ่งแสดงถึงประสิทธิภาพในการจัดการเกี่ยวกับดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืม - สุทธิว่าดีเพียงใด ดังนั้น อัตราส่วนนี้จึงแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการดำเนินงานของฝ่ายบริหารเกี่ยวกับสินค้าคงเหลืออีกด้วย

หากในระหว่างงวดบัญชีใด สหกรณ์มีอัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือมากรอบ ก็หมายความว่าสหกรณ์ซื้อสินค้าเข้ามาเก็บไว้ได้ไม่นานก็สามารถนำออกขายได้ อันจะมีผลทำให้สหกรณ์เกิดสภาพคล่องสูง และมีประสิทธิภาพในการรักษาระดับดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืม - สุทธิที่ดีอีกด้วย สูตรในการคำนวณได้แก่

$$\text{อัตราหมุนของสินค้า (ครั้ง)} = \frac{\text{ต้นทุนสินค้าขาย/บริการ}}{\text{สินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ย*}}$$

* สินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ย = สินค้าคงเหลือปีนี้ บวก กับสินค้าคงเหลือปีก่อน แล้วหาร 2

$$\begin{aligned} \text{อัตราหมุนของสินค้าของสหกรณ์ ปี 25x6} &= \frac{1,400,000}{\frac{285,000 + 310,000}{2}} \\ &= 4.71 \text{ ครั้งต่อปี} \\ &\text{(คิดเป็น 5 ครั้งต่อปี)} \end{aligned}$$

จากตัวอย่างสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด ปี 25x6 ปรากฏว่าสหกรณ์มีอัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือเท่ากับ 4.71 ครั้งต่อปี (คิดเป็น 5 ครั้งต่อปี)

3. อายุเฉลี่ยสินค้า หมายถึง ระยะเวลาที่สหกรณ์จะต้องเก็บสินค้าคงเหลือไว้ก่อนจะออกจำหน่ายเพื่อหารายได้ สามารถคำนวณได้ดังนี้

$$\text{อายุเฉลี่ยสินค้า (วัน)} = \frac{365}{\text{อัตราหมุนของสินค้า}}$$

$$\begin{aligned} \text{อายุเฉลี่ยสินค้าของสหกรณ์ ปี 25x6} &= \frac{365}{4.71} \\ &= 77.50 \text{ วัน} \\ &\text{(คิดเป็น 78 วัน)} \end{aligned}$$

จากตัวอย่างสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด ปี 25x6 ปรากฏว่าสหกรณ์มีอายุเฉลี่ยสินค้าที่สหกรณ์จะต้องเก็บไว้ก่อนจะออกจำหน่ายเพื่อหารายได้ ปี 25x6 เท่ากับ 77.50 วัน (คิดเป็น 78 วัน)

4. อัตราเงินให้กู้ยืมระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนดของสหกรณ์ เป็นอัตราส่วนที่แสดงถึงสมรรถภาพในการเก็บเงินจากเงินให้กู้ยืมระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด ต่อลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นที่ถึงกำหนดชำระของสหกรณ์ ถ้าอัตราส่วนนี้ต่ำแสดงว่าสหกรณ์มีสมรรถภาพในการเก็บเงินจากลูกหนี้ไม่ดี และถ้าอัตราส่วนนี้สูง แสดงว่าสหกรณ์มีความสามารถในการเก็บเงินจากลูกหนี้ได้ดี สูตรในการคำนวณได้แก่

$$\text{อัตราเงินให้กู้ยืมระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด (\%)} = \frac{\text{เงินให้กู้ยืมระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด}}{\text{ลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นที่ถึงกำหนดชำระ}} \times 100$$

$$\begin{aligned} \text{อัตราเงินให้กู้ยืมระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนดของสหกรณ์ ปี 25x6} &= \frac{140,000^*}{180,000} \times 100 \\ &= 77.78\% \end{aligned}$$

* สมมติให้ปี 25x6 สหกรณ์มีเงินให้กู้ยืมระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด 140,000 บาทและลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นที่ถึงกำหนดชำระ 180,000 บาท

จากตัวอย่างสหกรณ์การเกษตร ไทยรุ่งเรือง จำกัด ปี 25x6 ปรากฏว่าสหกรณ์มีอัตราเงินให้กู้ยืมระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนดของสหกรณ์ เท่ากับร้อยละ 77.78 หมายความว่า ปี 25x6 ยอดลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นที่ถึงกำหนดทุก 100 บาท ในจำนวนนี้สหกรณ์สามารถเก็บจากเงินให้กู้ยืมระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนดได้ 77.78 บาท แสดงว่าสหกรณ์มีความสามารถในการเก็บเงินจากลูกหนี้ได้ดี

กิจกรรม 4.3.5

1. มิติที่ 5 : L – Liquidity Adequacy : สภาพคล่อง มีข้อควรพิจารณา อย่างไรบ้าง จงอธิบาย
2. จงอธิบายตัวแบบ (Model) ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในมุมมองของมิติที่ 5 : L – Liquidity Adequacy : สภาพคล่อง มาพอเข้าใจ
3. จากโจทย์กิจกรรม 4.2.1 ให้ท่านวิเคราะห์รายงานทางการเงินของสหกรณ์การเกษตร ปลื้มไทยทำจำกัด (เฉพาะปี 25x5 เท่านั้น) โดยใช้อัตราส่วนที่สำคัญ ของมิติที่ 5 : L – Liquidity Adequacy : สภาพคล่อง (พร้อมทั้งแปลความหมายที่ได้จากการวิเคราะห์ และแสดงการคำนวณประกอบ)

(โปรดทำกิจกรรม 4.3.5 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 4.3 เรื่องที่ 4.3.5)

เรื่องที่ 4.3.6

การวิเคราะห์ผลกระทบของสหกรณ์

ความเสี่ยงหรือผลกระทบของสหกรณ์ หมายถึง สภาพแวดล้อมต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อสหกรณ์ เช่น ภาวะคู่แข่งทางธุรกิจของสหกรณ์ นโยบายการเงินของรัฐ อัตราดอกเบี้ย นโยบายช่วยเหลือของภาครัฐ ระเบียบ ข้อบังคับ พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ สภาพตลาด เทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ ภัยธรรมชาติ เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อสหกรณ์ หากสหกรณ์ไม่สามารถวางแผนกลยุทธ์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ก็ส่งผลกระทบต่อฐานะการเงินของสหกรณ์ในอนาคตได้

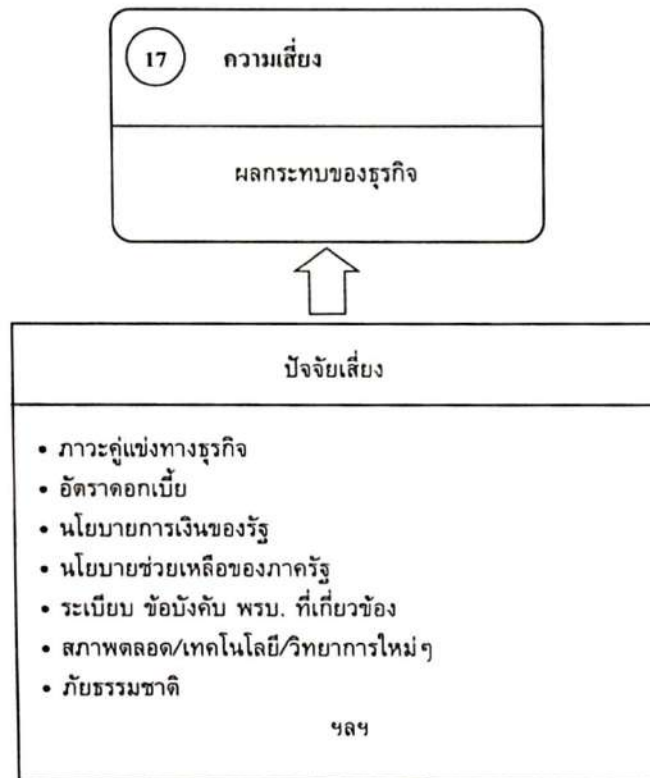
การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์โดยใช้ CAMELS Analysis มิติที่ 6 : S - Sensitivity : ผลกระทบของสหกรณ์ หรือความอ่อนไหวของสหกรณ์ คือ ปัจจัยเสี่ยงที่มีผลกระทบในแง่ลบต่อสหกรณ์ สภาพแวดล้อมต่างๆ มีผลกระทบต่อสหกรณ์ ทั้งนี้เพื่อให้สหกรณ์สามารถวางแผนกลยุทธ์ทางการเงิน เพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอนาคตได้

ในการวิเคราะห์ผลกระทบของสหกรณ์ มีข้อควรพิจารณา 2 ประการ ดังนี้

1. ปัจจัยเสี่ยงของสหกรณ์ พิจารณาปัจจัยแวดล้อมของสหกรณ์ สาเหตุการเกิดปัจจัยเสี่ยงต่างๆ อาจมาจากภาครัฐหรือจากสถานการณ์ทั่วไป ภาวะวิกฤต ภัยธรรมชาติ ที่ส่งผลกระทบต่อสหกรณ์ อันประกอบด้วย ภาวะคู่แข่งทางธุรกิจ นโยบายการเงินของรัฐ อัตราดอกเบี้ยในท้องตลาดที่เปลี่ยนแปลง นโยบายช่วยเหลือของภาครัฐ ระเบียบ ข้อบังคับ พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง สภาพตลาด เทคโนโลยี และวิทยาการใหม่ หากสหกรณ์ไม่สามารถวางแผนกลยุทธ์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ย่อมส่งผลกระทบต่อธุรกิจของสหกรณ์

2. ผลกระทบต่อสหกรณ์ เป็นผลกระทบจากปัจจัยเสี่ยงของสหกรณ์ ซึ่งประกอบไปด้วยการลดลงของรายได้ หรือการเพิ่มขึ้นของต้นทุนของสหกรณ์

ตัวแบบ (Model) ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในมุมมอง 6 มิติ
CAMELS Analysis มิติที่ 6 : S - Sensitivity : ผลกระทบของสหกรณ์ แสดงได้ดังภาพที่ 4.7
มิติที่ 6 ผลกระทบของธุรกิจ

ภาพที่ 4.7 มิติที่ 6 : S - Sensitivity : ผลกระทบของสหกรณ์

หมายเหตุ: คำอธิบายแบบมิติที่ 6 ผลกระทบของธุรกิจ

①6 ความเสี่ยง/ผลกระทบของธุรกิจ หมายถึง สภาพแวดล้อมต่างๆ มีผลกระทบต่อธุรกิจ เช่น ภาวะคู่แข่งทางธุรกิจ นโยบายการเงินของรัฐ อัตราดอกเบี้ย นโยบายช่วยเหลือของภาครัฐ ระเบียบ ข้อบังคับ พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง สภาพตลาด เทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ ภัยธรรมชาติ ฯลฯ ย่อมส่งผลกระทบต่อสหกรณ์ หากสหกรณ์ไม่สามารถวางแผนกลยุทธ์ให้ต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

กิจกรรม 4.3.6

1. มิติที่ 6 : S - Sensitivity : ผลกระทบของสหกรณ์ มีข้อควรพิจารณา อย่างไรบ้าง จงอธิบาย
2. จงอธิบายตัวแบบ (Model) ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในมุมมองของมิติที่ 6 : S - Sensitivity : ผลกระทบของสหกรณ์ มาพอเข้าใจ

(โปรดทำกิจกรรม 4.3.6 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 4.3 เรื่องที่ 4.3.6)

บรรณานุกรม

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ส่วนวิจัยและพัฒนาสารสนเทศทางการเงิน สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2548). คู่มือการประยุกต์ใช้ CAMELS ANALYSIS วิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกร. กรุงเทพฯ.
- Kieso, Donald E., and Weygant. Jerry E. (2015). *Intermediate Accounting* (15th ed.). John Willey & Sons, Inc.
- Pyle. William M. and Larson, Kermit D. (2015). *Fundamental Accounting Principal* (16th ed.). Illinois: Richard D. Irwin, Inc.

ภาคผนวก

อัตราส่วนทางการเงินวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจทางการเงิน
(CAMELS ANALYSIS RATIOS)

ในมุมมองแต่ละมิติ	อัตราส่วนทางการเงิน	สูตรการคำนวณ
มิติ 1 ความเพียงพอของ เงินทุนต่อความเสี่ยง (C: Capital strength)	อัตราหนี้สินต่อทุน (เท่า)	$\frac{\text{หนี้สินทั้งสิ้น}}{\text{ทุนของสหกรณ์}}$
	อัตราทุนสำรองต่อสินทรัพย์ (เท่า)	$\frac{\text{ทุนสำรอง}}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้น}}$
	อัตราการเติบโตของสหกรณ์ (%)	$\frac{\text{ทุนของสหกรณ์ปีปัจจุบัน} - \text{ทุนของสหกรณ์ปีก่อน}}{\text{ทุนของสหกรณ์ปีก่อน}} \times 100$
	อัตราการเติบโตของหนี้ (%)	$\frac{\text{หนี้สินทั้งสิ้นปีปัจจุบัน} - \text{หนี้สินทั้งสิ้นปีก่อน}}{\text{หนี้สินทั้งสิ้นปีก่อน}} \times 100$
	อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน (%)	$\frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ทุนของสหกรณ์ถัวเฉลี่ย}} \times 100$
มิติ 2 คุณภาพสินทรัพย์ (A: Asset quality)	อัตราการค้างชำระ (%) (สำหรับภาคการเกษตร)	$\frac{\text{หนี้ที่ไม่สามารถชำระได้ตามกำหนด}}{\text{หนี้ที่ถึงกำหนดชำระ}} \times 100$
	อัตราหมุนเวียนของสินทรัพย์ (รอบ)	$\frac{\text{ขาย/บริการ (รายได้ธุรกิจหลัก)}}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย}}$
	อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (%)	$\frac{\text{กำไรจากการดำเนินงาน}}{\text{สินทรัพย์ถัวเฉลี่ย}} \times 100$
	อัตราการเติบโตของสินทรัพย์ (%)	$\frac{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นปีปัจจุบัน} - \text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นปีก่อน}}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นปีก่อน}} \times 100$
มิติ 3 การบริหารจัดการ (M: Management Ability)	อัตราการเติบโตของธุรกิจ (%) ธุรกิจสหกรณ์: ยอดเพิ่มระหว่างปี แต่ละธุรกิจ (รับฝากเงิน ให้เงินกู้ จัดหาสินค้า รวบรวม ให้บริการอื่น)	$\frac{\text{มูลค่าธุรกิจรวมปีปัจจุบัน} - \text{มูลค่าธุรกิจรวมปีก่อน}}{\text{มูลค่าธุรกิจรวมปีก่อน}} \times 100$
	แนวโน้มปีหน้า (สมาชิก ทุน ธุรกิจ กำไร)	เป็นการพยากรณ์หรือการคาดการณ์จากข้อมูลอดีต (ข้อมูลย้อนหลังอย่างน้อย 5 ปีมาทำการพยากรณ์) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป หรือโปรแกรมใน Excel

ตาราง (ต่อ)

ในมุมมองแต่ละมิติ	อัตราส่วนทางการเงิน	สูตรการคำนวณ
มิติ 4 การทำกำไร (E: Earning Sufficiency)	อัตรากำไรต่อสมาชิก (บาท)	$\frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{จำนวนสมาชิก}}$
	อัตราเงินออมต่อสมาชิก (บาท) (เงินออม = เงินฝากสิ้นปีของสมาชิก + เงินหุ้นสมาชิก)	$\frac{\text{เงินรับฝากสมาชิก} + \text{ทุนเรือนหุ้น}}{\text{จำนวนสมาชิก}}$
	อัตรานี้สินต่อสมาชิก (บาท) (หนี้สินปีสมาชิกก่อนหักหนี้สงสัยจะสูญ = ลูกหนี้เงินกู้ + ลูกหนี้การค้า + ลูกหนี้ บริการอื่น ๆ)	$\frac{\text{ลูกหนี้เงินกู้} + \text{ลูกหนี้การค้า} + \text{ลูกหนี้ค่าบริการอื่น}}{\text{จำนวนสมาชิก}}$
	อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อน หักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน (%)	$\frac{\text{ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน}}{\text{กำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน}} \times 100$
	อัตรการเติบโตของทุนสำรอง (%)	$\frac{\text{ทุนสำรองปีปัจจุบัน} - \text{ทุนสำรองปีก่อน}}{\text{ทุนสำรองปีก่อน}} \times 100$
	อัตรการเติบโตของทุนสะสมอื่น (%)	$\frac{\text{ทุนสะสมอื่นปีปัจจุบัน} - \text{ทุนสะสมอื่นปีก่อน}}{\text{ทุนสะสมอื่นปีก่อน}} \times 100$
	อัตรการเติบโตของกำไร (%)	$\frac{\text{กำไรสุทธิปีปัจจุบัน} - \text{กำไรสุทธิปีก่อน}}{\text{กำไรสุทธิปีก่อน}} \times 100$
	อัตรากำไรสุทธิ (%)	$\frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ขาย/บริการ (รายได้ธุรกิจหลัก)}} \times 100$

หน่วยที่ 5

ระบบการเงิน

อาจารย์ ดร.เจริญศักดิ์ แสงฉัตรสุวรรณ

ชื่อ
วุฒิ
ตำแหน่ง
หน่วยที่เขียน

อาจารย์ ดร.เจริญศักดิ์ แสงฉัตรสุวรรณ
บธ.บ.(การเงินและการธนาคาร)
ศ.ม.(เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) เอกธุรกิจการเงิน
Doctor of Management Science and Engineering
Kunming University of Science and Technology, China
อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
หน่วยที่ 5

แผนการสอนหน่วยที่ 5

ระบบการเงิน

ตอนที่

- 5.1 แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับระบบการเงิน
- 5.2 ตลาดการเงิน
- 5.3 สถาบันการเงิน

แนวคิด

1. ระบบการเงินเป็นการจัดสรรทรัพยากรการเงินในระบบเศรษฐกิจ โดยสามารถจัดสรรโดยทางตรงผ่านกลไกตลาดการเงิน และจัดสรรโดยทางอ้อมผ่านกลไกตัวกลางทางการเงิน ซึ่งเสถียรภาพของระบบการเงินมีความสำคัญต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจจึงต้องมีระบบการกำกับดูแลระบบการเงินที่ดี
2. ตลาดการเงิน เป็นการจัดสรรเงินทุนในระบบเศรษฐกิจ โดยใช้การซื้อขายตราสารทางการเงิน ซึ่งมีทั้งตราสารระยะสั้น และระยะยาว มีทั้งตราสารหนี้ และตราสารทุน ซึ่งตราสารการเงินแต่ละประเภทมีอัตราผลตอบแทน และความเสี่ยงแตกต่างกัน ตลาดการเงินสามารถแบ่งประเภทได้หลายแบบ นอกจากนี้ยังอาจมีการจัดสรรเงินทุนผ่านตลาดการเงินระหว่างประเทศ
3. สถาบันการเงิน เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยในการจัดสรรเงินทุนในระบบการเงินมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสามารถจัดกลุ่มเป็นสถาบันเงินที่รับฝากเงิน และสถาบันการเงินที่ไม่รับฝากเงิน สถาบันการเงินมีบทบาทช่วยลดความเสี่ยงของผู้มีเงินออม และผู้ต้องการใช้เงิน แต่การดำเนินงานของสถาบันการเงินก็มีความเสี่ยงที่สถาบันการเงินต้องบริหารให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาตอนที่ 5.1 “แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับระบบการเงิน” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบาย ความหมาย ความสำคัญ และองค์ประกอบของระบบการเงิน รวมถึงการกำกับและควบคุมระบบการเงินได้
2. เมื่อศึกษาตอนที่ 5.2 “ตลาดการเงิน” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบาย ความหมาย ความสำคัญ และประเภทของตลาดการเงิน รวมถึงตลาดการเงินระหว่างประเทศได้
3. เมื่อศึกษาตอนที่ 5.3 “สถาบันการเงิน” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบาย ความหมาย ความสำคัญ และประเภทของสถาบันการเงิน รวมถึงความเสี่ยงของสถาบันการเงินได้

กิจกรรมระหว่างเรียน

1. ทำแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนในคู่มือการศึกษาหน่วยที่ 5
2. อ่านแผนการสอนประจำหน่วยที่ 5 และอ่านแผนการสอนประจำตอนที่ 5.1-5.3
3. อ่านสาระสำคัญประจำตอนที่ 5.1-5.3 หรือสาระสำคัญประจำหัวเรื่อง
4. ดำเนินกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในคู่มือการศึกษาหน่วยที่ 5 ของแต่ละตอน หรือหัวเรื่อง
5. ตรวจสอบคำตอบจากแนวตอบของแต่ละกิจกรรมกำหนดไว้ในคู่มือการศึกษาหน่วยที่ 5
6. ทำแบบประเมินกิจกรรมภาคปฏิบัติเสริมประสบการณ์เพื่อเก็บคะแนน (ถ้ามี)
7. ทำแบบประเมินผลตนเองหลังเรียนในคู่มือการศึกษาหน่วยที่ 5

สื่อการสอน

1. ประมวลสาระชุดวิชาหน่วยที่ 5
2. คู่มือการศึกษาหน่วยที่ 5
3. รายการสอนเสริม อี ทีทอเรียล (ถ้ามี)
4. การสอนเสริม ณ ศูนย์บริการการศึกษา (ถ้ามี)

การประเมินผล

1. ประเมินผลความก้าวหน้าระหว่างเรียน โดยการประเมินตนเองก่อนเรียน และหลังเรียน (ไม่มีคะแนน)
2. ประเมินผลจากกิจกรรมภาคปฏิบัติ 20 คะแนน (ถ้ามี)
3. การสอบไล่ 80 คะแนน (ถ้ามีกิจกรรม) หรือ 100 คะแนน (ถ้าไม่มีกิจกรรม)

แผนการสอนตอนที่ 5.1

แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับระบบการเงิน

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 5.1 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

- 5.1.1 ความรู้พื้นฐานของระบบการเงิน
- 5.1.2 องค์ประกอบของระบบการเงิน
- 5.1.3 การกำกับ และควบคุมระบบการเงิน

แนวคิด

1. ระบบการเงินเป็นกลไกในการจัดสรรทรัพยากรการเงินจากภาคเศรษฐกิจที่มีเงินเกินไปยังภาคเศรษฐกิจที่มีเงินขาด โดยสามารถจัดสรรโดยทางตรง หรือจัดสรรโดยทางอ้อม ซึ่งระบบการเงินจะมีความสำคัญในการช่วยให้มีการจัดสรรทรัพยากรการเงินให้เกิดประโยชน์สูงสุด
2. ระบบการเงินมีองค์ประกอบสำคัญในการจัดสรรเงินทุน 2 แบบ คือผ่านตลาดการเงิน ซึ่งเป็นการจัดสรรเงินทุนโดยทางตรง และผ่านตัวกลางทางการเงิน ซึ่งเป็นการจัดสรรโดยทางอ้อม
3. การกำกับ และควบคุมระบบการเงินมีความสำคัญในการคุ้มครองผู้บริโภค และการสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการเงิน และสถาบันการเงิน ซึ่งมีผลกระทบที่สำคัญต่อเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 5.1.1 “ความรู้พื้นฐานของระบบการเงิน” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายความหมาย และความสำคัญของระบบการเงิน รวมถึงความสัมพันธ์ของสหกรณ์กับระบบการเงินได้
2. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 5.1.2 “องค์ประกอบของระบบการเงิน” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายรูปแบบของระบบการเงิน หน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินเกิน หน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินขาด และตัวกลางทางการเงินได้
3. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 5.1.3 “การกำกับ และควบคุมระบบการเงิน” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบาย วัตถุประสงค์ในการกำกับดูแลระบบการเงิน มาตรการในการกำกับดูแลสถาบันการเงิน และการกำกับดูแลระบบการเงินของไทยได้

เรื่องที่ 5.1.1

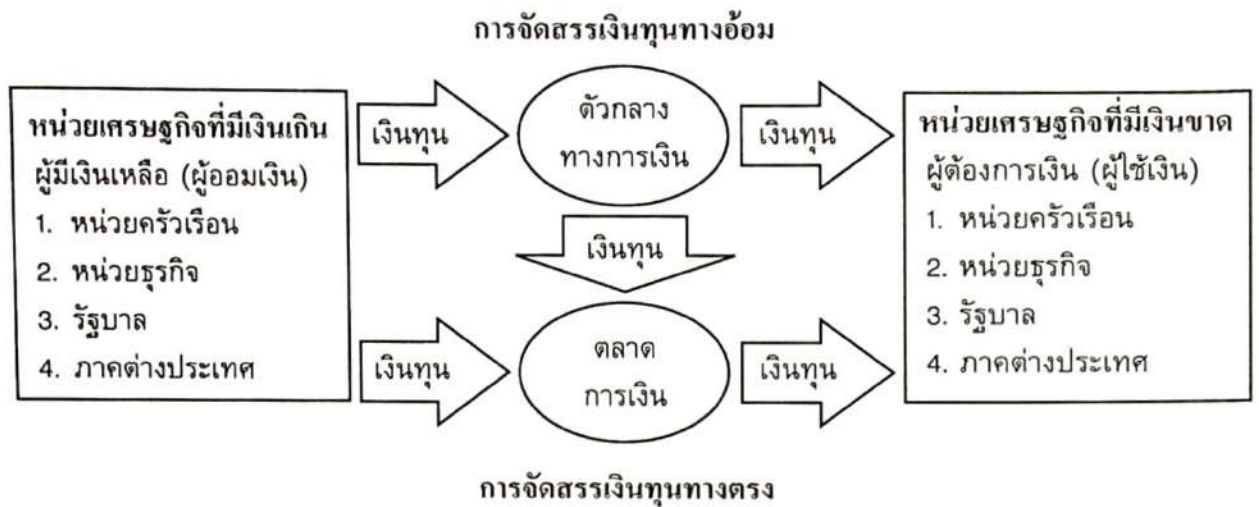
ความรู้พื้นฐานของระบบการเงิน

ในระบบเศรษฐกิจจะมีบุคคล หรือองค์การกลุ่มหนึ่งที่มีรายรับมากกว่ารายจ่ายจึงมีความมั่งคั่งจากการสะสมทุน หรือมีเงินออมเหลือเก็บสะสมจากรายรับส่วนที่เหลือหลังหักรายจ่ายแล้วไว้ใช้จ่ายในอนาคต แต่ในขณะเดียวกันจะมีบุคคล หรือองค์การอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความต้องการใช้จ่ายสูงกว่าเงินที่ตนมีอยู่ ทั้งด้านการบริโภค เช่น ความต้องการซื้อที่อยู่อาศัย หรือความต้องการลงทุน เช่น การสร้างโรงงาน และการซื้อเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต เป็นต้น ถ้าหากบุคคล 2 กลุ่มนี้ ไม่มีปฏิสัมพันธ์กัน กลุ่มแรกก็จะเก็บเงินไว้โดยไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด ส่วนกลุ่มที่ต้องการซื้อที่อยู่อาศัย หรือต้องการลงทุน ก็ไม่สามารถทำได้ ส่งผลให้อุตสาหกรรมพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่อยู่อาศัย และอุตสาหกรรมการผลิตอื่นที่นักลงทุนต้องการที่จะลงทุนก็จะไม่สามารถเกิดขึ้น หรือไม่สามารถเติบโตได้ ดังนั้นการมีระบบการเงินที่ช่วยในการจัดสรรเงินเก็บออมของผู้มีเงินเหลือใช้ไปให้ผู้ต้องการใช้เงินนำเงินไปใช้ประโยชน์ โดยผู้ต้องการใช้เงินต้องจ่ายผลตอบแทนให้แก่ผู้มีเงินออมที่เป็นเจ้าของเงิน จะส่งผลให้ทั้งผู้มีเงินออม และผู้ต้องการใช้เงินได้รับประโยชน์ ทั้งสองฝ่าย เป็นการจัดสรรทรัพยากรการเงินให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1. ความหมายของระบบการเงิน

ระบบการเงิน (Financial System) เป็นกลไกในการจัดสรรเงินในระบบเศรษฐกิจ จากภาคเศรษฐกิจที่มีเงินเกินความต้องการใช้ ไปสู่ภาคเศรษฐกิจที่มีเงินไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายเพื่อให้สามารถนำเงินไปใช้ก่อน โดยผู้ที่ต้องการนำเงินไปใช้จะต้องจ่ายคืนเงินที่นำไปใช้พร้อมทั้งผลตอบแทนให้แก่เจ้าของเงินในอนาคต ดังนั้นระบบการเงินจึงเป็นกลไกที่ช่วยในการจัดสรรทรัพยากรการเงินในระบบเศรษฐกิจ เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการเงินให้ได้มากที่สุด

ภาพที่ 5.1 กลไกการจัดการสรรเงินของระบบการเงิน

ที่มา: ปรับปรุงจาก Mishkin, & Eakins (2016, p. 58)

กลไกการจัดการสรรเงินทุนในระบบเศรษฐกิจจะมี 2 ลักษณะได้แก่ ตลาดการเงิน และตัวกลางทางการเงิน ดังรายละเอียดดังนี้

1.1 ตลาดการเงิน (Financial Market) เป็นการจัดสรรทรัพยากรการเงินที่ผู้ที่ต้องการใช้เงินสามารถจัดหาเงินทุน โดยการเสนอขายตราสารทางการเงิน ทั้งตราสารหนี้ และตราสารทุนให้แก่ผู้ที่มีเงินออม โดยผู้ออมจะสามารถซื้อและถือตราสารการเงินไว้แล้วจะได้รับคืนเงินที่ลงทุน และผลตอบแทนตามข้อตกลง เช่น ถ้าผู้ที่มีเงินออมซื้อหุ้นกู้ของบริษัท A มูลค่าที่ตราไว้ 1,000 บาท อายุหุ้นกู้ 5 ปี อัตราดอกเบี้ย 8% ต่อปี จ่ายดอกเบี้ยปีละ 1 ครั้ง นั่นคือผู้ลงทุนจะได้รับดอกเบี้ยทุกปี ปีละ $(8\%)(1,000) = 80$ บาท และจะได้รับเงินที่จ่ายซื้อหุ้นกู้ 1,000 บาท คืนเมื่อถือหุ้นกู้ครบ 5 ปี ตามที่กำหนดไว้ในหุ้นกู้ อย่างไรก็ตาม ตราสารการเงินประเภทตราสารทุน เช่น หุ้นสามัญของบริษัท ผู้ถือหุ้นจะอยู่ในฐานะเจ้าของกิจการ หุ้นสามัญจึงไม่ได้กำหนดว่าผู้ถือหุ้นจะได้ผลตอบแทนเท่าไร และได้รับผลตอบแทนเมื่อไร แต่โดยทั่วไปเมื่อบริษัทมีกำไรก็ควรจะนำกำไรสุทธิแบ่งจ่ายคืนให้แก่ผู้ถือหุ้นสามัญเป็นผลตอบแทนที่บริษัทได้นำเงินที่ผู้ถือหุ้นลงทุนซื้อหุ้นสามัญไปดำเนินธุรกิจจนได้กำไรดังกล่าว แต่หุ้นสามัญจะไม่มีกำหนดคืนเงินค่าหุ้นที่ผู้ถือหุ้นจ่ายซื้อหุ้นมาคืนให้ผู้ถือหุ้น ผู้ถือหุ้นสามัญจึงไม่สามารถเรียกร้องให้บริษัทจ่ายเงินค่าหุ้นคืน ยกเว้นกรณีบริษัทได้จดทะเบียนเลิกกิจการ หรือถูกศาลพิพากษาสั่งให้ล้มละลาย และมีการขายทรัพย์สินทั้งหมดแล้วชำระหนี้สินของบริษัท และส่วนของผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิจนครบถ้วน เงินส่วนที่เหลือจึงจะเฉลี่ยคืนให้แก่ผู้ถือหุ้นสามัญตามสัดส่วนหุ้นที่ถือ ซึ่งอาจจะได้มากกว่า หรือน้อยกว่าเงินที่จ่ายซื้อหุ้นสามัญไปก็ได้ แต่ถ้าเงินที่ได้จากการขายทรัพย์สินของบริษัทไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้สิน และส่วนของผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิได้ครบถ้วน ผู้ถือหุ้นสามัญจะไม่ได้รับเงินค่าหุ้นจากการเลิกกิจการ และไม่สามารถฟ้องร้องให้บริษัทชำระคืนค่าหุ้นได้ อย่างไรก็ตาม ในกรณีหุ้นสามัญที่จดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์ผู้ถือหุ้นจะสามารถขายหุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์ได้ในราคาตลาดของช่วงเวลานั้น

ตลาดการเงินเป็นการจัดหาเงินทุนที่ผู้ต้องการใช้เงิน จัดหาเงินจากเจ้าของเงินได้โดยตรง (Direct Finance) โดยการเสนอขายตราสารการเงินให้แก่เจ้าของเงินโดยตรง โดยไม่ได้ผ่านตัวกลางทางการเงิน แม้จะมีสถาบันการเงินเป็นตัวแทนจำหน่ายตราสารการเงินนั้น แต่ตัวแทนจำหน่ายนั้นไม่ใช่ตัวกลาง เช่น บริษัท ร่ำรวย จำกัด ได้ออกหุ้นกู้มูลค่ารวม 1,000 ล้านบาท เสนอขายต่อสาธารณชน (Public Offering) โดยได้ว่าจ้างให้บริษัทหลักทรัพย์ ถึงเงิน จำกัด (มหาชน) เป็นตัวแทนจำหน่ายหุ้นกู้ บริษัทหลักทรัพย์ ถึงเงิน จำกัด (มหาชน) ก็จะทำหน้าที่หาผู้ลงทุนมาซื้อหุ้นกู้ แต่คนซื้อหุ้นกู้เป็นผู้ลงทุนที่เป็นเจ้าของเงิน ไม่ใช่ บริษัทหลักทรัพย์ ถึงเงิน จำกัด (มหาชน) ซึ่งผู้ลงทุนซื้อและถือหุ้นกู้ก็จะมีฐานะเป็นเจ้าของบริษัท ร่ำรวย จำกัด โดยตรง ดังนั้นจึงไม่ถือว่า บริษัทหลักทรัพย์ ถึงเงิน จำกัด (มหาชน) เป็นตัวกลางทางการเงิน

1.2 ตัวกลางทางการเงิน (Financial Intermediaries) เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่จัดหาเงินจากเจ้าของเงิน มาให้ผู้ต้องการใช้เงินนำไปใช้โดยผู้ต้องการใช้เงินต้องจ่ายผลตอบแทนให้ตัวกลางทางการเงิน ในขณะที่ตัวกลางทางการเงินก็จะให้ผลตอบแทนหรือบริการทางการเงินตามข้อตกลงให้แก่เจ้าของเงิน ซึ่งตัวกลางทางการเงินคือ สถาบันการเงิน (Financial Institutions) เช่น ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน สหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นต้น กล่าวคือ สถาบันการเงินจะเป็นผู้จัดหาเงินทุนจากผู้มีเงินออม แล้วนำเงินทุนที่จัดหาได้ไปให้ผู้ที่ต้องการใช้เงินกู้ยืม หรือลงทุนซื้อหุ้นกู้ หุ้นบุริมสิทธิ หรือหุ้นสามัญ ของบริษัทผู้ต้องการใช้เงิน สถาบันการเงินจะมีบทบาทเป็นตัวกลางทางการเงิน เนื่องจากสถาบันการเงินจะเป็นคู่สัญญากับเจ้าของเงิน และผู้ต้องการใช้เงิน เช่น ธนาคารพาณิชย์ รับฝากเงินจากผู้ฝากเงิน ธนาคารพาณิชย์จะเป็นคู่สัญญาของผู้ฝากเงินในฐานะลูกหนี้ของผู้ฝากเงิน จากนั้นธนาคารพาณิชย์นำเงินฝากมาให้ผู้ต้องการใช้เงินกู้ยืมเงิน ธนาคารพาณิชย์ก็จะเป็นคู่สัญญาของผู้กู้เงินในฐานะเจ้าหนี้ของผู้กู้เงิน ดังนั้นจึงถือว่าธนาคารพาณิชย์เป็นตัวกลางทางการเงิน เนื่องจากธนาคารพาณิชย์นำเงินของผู้ฝากเงินมาปล่อยกู้ให้ผู้กู้ โดยที่ผู้กู้เงินไม่รู้ว่าใครเป็นเจ้าของเงินแต่รู้ว่าธนาคารพาณิชย์คือเจ้าหนี้ ในขณะที่ผู้ฝากเงินก็ไม่รู้ว่าใครเป็นผู้นำเงินของเขาไปใช้แต่รู้ว่าธนาคารพาณิชย์เป็นลูกหนี้ การจัดสรรเงินในระบบเศรษฐกิจโดยผ่านตัวกลางทางการเงินจัดเป็นการจัดสรรเงินทุนทางอ้อม (Indirect Finance)

2. ความสำคัญของระบบการเงิน

ระบบการเงินมีความสำคัญดังนี้

2.1 ช่วยให้ผู้มีเงินออมมีช่องทางการออมเงินที่หลากหลาย ซึ่งสามารถเลือกให้เหมาะสมกับความ ต้องการ เช่น ผู้มีเงินออมที่กลัวความเสี่ยงและยอมรับอัตราผลตอบแทนที่ต่ำแต่มีความแน่นอน และ สม่ำเสมอ ก็จะเลือกออมเงินโดยซื้อพันธบัตรรัฐบาล หรือซื้อตราสารหนี้ของบริษัทขนาดใหญ่ที่มีอันดับ ความน่าเชื่อถือสูง หรือฝากธนาคาร ผู้มีเงินออมที่ต้องการผลตอบแทนที่สูงโดยยอมรับความเสี่ยงที่สูงขึ้น ก็จะเลือกลงทุนในตราสารหนี้ที่มีอันดับความน่าเชื่อถือต่ำ หรือลงทุนในหุ้นสามัญ ส่วนผู้ที่ต้องการเก็บออม ระยะยาวไว้ให้บุตรหลาน ก็อาจเลือกเก็บออมโดยซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิต เป็นต้น

2.2 ช่วยให้นักธุรกิจมีทางเลือกในการจัดหาเงินเพื่อใช้ในการดำเนินธุรกิจ เช่น การกู้ยืมเงิน จากสถาบันการเงิน และการออกตราสารหนี้ประเภทต่างๆ เสนอขายแก่ผู้มีเงินออมหรือผู้ต้องการลงทุน

ช่วยให้หน่วยธุรกิจมีโอกาสขยายธุรกิจ และเพิ่มอัตราการเติบโตของธุรกิจได้มากขึ้น และมีการพัฒนาการผลิตมากขึ้น

2.3 ช่วยให้อัตราการเติบโตทางการเงินมาใช้ในการบริหารงาน ในกรณีที่รัฐบาลใช้งบประมาณแบบขาดดุลจะต้องก่อหนี้สาธารณะ ซึ่งมีทั้งหนี้ระยะสั้น และหนี้ระยะยาว เช่น การออกตั๋วเงินคลังในกรณีก่อหนี้ระยะสั้น และการออกพันธบัตรรัฐบาลในการก่อหนี้ระยะยาว เพื่อเสนอขายให้ประชาชน และองค์กรต่างๆ ทั้งที่เป็นสถาบันการเงิน และไม่ใช่อินstitutionการเงิน

2.4 ช่วยเพิ่มอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ เนื่องจากระบบการเงินช่วยเพิ่มอัตราการบริโภคจากสินเชื่อเพื่อการบริโภค เช่น การให้เงินกู้เพื่อซื้อที่อยู่อาศัย และเพิ่มการลงทุนของธุรกิจ เช่น การให้เงินกู้เพื่อซื้อเครื่องจักร เป็นต้น รวมถึงการเพิ่มการลงทุนของภาครัฐ เช่น รัฐบาลก่อหนี้สาธารณะเพื่อสร้างสาธารณูปโภคต่างๆ จึงทำให้มีการเพิ่มการจ้างงาน จึงช่วยเพิ่มอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศตามมา

2.5 เป็นช่องทางในการใช้นโยบายการเงิน และนโยบายการคลัง เพื่อควบคุมเศรษฐกิจของประเทศให้มีแนวโน้มในทิศทางที่รัฐบาลต้องการโดยผ่านระบบการเงินทั้งในตลาดเงิน และสถาบันการเงิน เช่น ในช่วงเกิดภาวะเงินเฟ้อ รัฐบาลจะออกพันธบัตรรัฐบาลขายมากขึ้นทำให้เงินที่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจไหลเข้าไปอยู่ในคลังรัฐบาลมากขึ้น สถาบันการเงินมีเงินที่ถือครองอยู่ลดลง จึงต้องเพิ่มอัตราดอกเบี้ยให้ดึงดูดให้คนนำเงินมาฝากมากขึ้น และคนจะกู้เงินน้อยลงทั้งการกู้เพื่อบริโภค และกู้เพื่อลงทุน ส่งผลให้มีการบริโภคและการลงทุนลดลง ระดับเงินเฟ้อก็จะลดลง เป็นต้น

3. ความสัมพันธ์ของสหกรณ์กับระบบการเงิน

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2560) ได้จัดโครงสร้างของระบบสถาบันการเงินไทยเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ สถาบันการเงินที่รับฝากเงิน และสถาบันการเงินที่ไม่รับฝากเงิน โดยสหกรณ์ออมทรัพย์ และเครดิตยูเนียน ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มของสถาบันการเงินที่รับฝากเงิน และสหกรณ์การเกษตรถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มสถาบันการเงินที่ไม่รับฝากเงิน อย่างไรก็ตามสหกรณ์ทุกประเภทยกเว้นสหกรณ์ร้านค้าจะมีบริการรับฝากเงิน และให้กู้ยืมเงินแก่สมาชิก และสหกรณ์ทุกประเภทมีการขายหุ้นของสหกรณ์ให้สมาชิกสหกรณ์ ดังนั้นสหกรณ์จึงมีบทบาทในระบบการเงินทั้งเป็น เจ้าของเงิน ตัวกลางทางการเงิน และผู้ต้องการใช้เงิน

สหกรณ์ในบทบาทเจ้าของเงิน คือสหกรณ์สามารถนำเงินไปฝากธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือลงทุนซื้อตราสารหนี้ หรือหลักทรัพย์อื่นตาม พ.ร.บ.สหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 62 และประกาศของคณะกรรมการพัฒนาสหกรณ์แห่งชาติ (คพช.) ซึ่งการลงทุนของสหกรณ์จะต้องลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีความเสี่ยงต่ำ

สหกรณ์ในบทบาทของตัวกลางทางการเงิน คือสหกรณ์รับฝากเงิน และให้กู้ยืมเงินแก่สมาชิกของสหกรณ์ ซึ่งสหกรณ์มีวัตถุประสงค์การดำเนินงานหลักคือให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกในด้านต่างๆ ตามประเภทของสหกรณ์โดยไม่ได้หวังเพียงให้ได้ผลตอบแทนสูงสุดอย่างหน่วยธุรกิจ บทบาทตัวกลางทางการเงินของสหกรณ์จึงจำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มของสมาชิกสหกรณ์เท่านั้น

สหกรณ์ในบทบาทของผู้ต้องการใช้เงิน ซึ่งสหกรณ์จำเป็นต้องจัดหาเงินทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานต่างๆ ของสหกรณ์ ซึ่งสหกรณ์สามารถจัดหาเงินทุนได้จากการให้สมาชิกถือหุ้นของสหกรณ์ และการกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินอื่น เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และธนาคารออมสิน เป็นต้น นอกจากนี้สหกรณ์ยังสามารถจัดหาเงินทุนด้วยการกู้เงินระหว่างสหกรณ์ได้อีกด้วย

เนื่องจากสหกรณ์ถือหุ้นโดยสมาชิก และบริหารงานโดยทีมงานที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์ที่ได้รับการเลือกตั้งให้เป็นตัวแทนของสมาชิกในการบริหารงานโดยมีวัตถุประสงค์คือเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สมาชิกโดยรวม ดังนั้นบทบาทของสหกรณ์ในระบบการเงินจึงมีจุดมุ่งหมายที่ต่างจากบุคคล หรือองค์การธุรกิจอื่นๆ ที่มุ่งหวังกำไรสูงสุด แต่สำหรับสหกรณ์คือการมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สมาชิกเป็นสำคัญ แม้ว่าสหกรณ์จะไม่ได้กำไรสูงสุดก็ตาม ดังนั้นสหกรณ์จะมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามหลักเศรษฐศาสตร์ และมีความเสี่ยงต่ำเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิกของสหกรณ์

กิจกรรม 5.1.1

1. จงอธิบายความหมายของระบบการเงิน
2. จงอธิบายความสำคัญของระบบการเงินมาพอสังเขป
3. จงอธิบายบทบาทของสหกรณ์ในระบบการเงินมาพอสังเขป

(โปรดทำกิจกรรม 5.1.1 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 5.1 เรื่องที่ 5.1.1)

เรื่องที่ 5.1.2

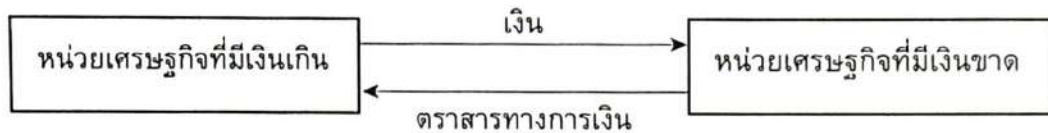
องค์ประกอบของระบบการเงิน

ระบบการเงินจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์ประกอบต่างๆ ของระบบการเงินจะต้องแสดงบทบาทของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านกลไกระบบการเงิน ซึ่งจะแตกต่างกันตามรูปแบบการเงินที่แตกต่างกัน

1. รูปแบบของของระบบการเงิน

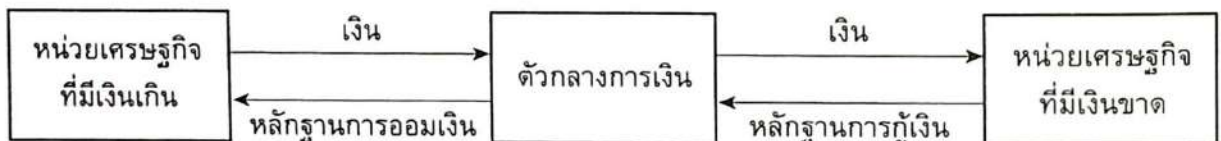
ระบบการเงิน จะจัดสรรเงินจากผู้มีเงินออม ไปยังผู้ต้องการใช้เงินใน 2 รูปแบบ ได้แก่ การจัดสรรเงินทุนทางตรง และการจัดสรรเงินทุนทางอ้อม ดังนี้

1.1 การจัดสรรเงินทุนทางตรง (Direct Finance) เป็นการจัดสรรเงินจากหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินเกิน หรือผู้มีเงินออม ไปสู่หน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินขาด หรือผู้ต้องการใช้เงินโดยตรง โดยไม่ต้องผ่านตัวกลางทางการเงิน ซึ่งการจัดสรรเงินทางตรงจะอาศัยการจัดสรรเงินผ่านกลไกตลาดการเงิน ดังนั้น ระบบการเงินที่มีการจัดสรรเงินทางตรง จะมีองค์ประกอบ 2 ส่วนที่สำคัญได้แก่ หน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินเกิน และหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินขาด แสดงได้ดังภาพที่ 5.2

ภาพที่ 5.2 การจัดสรรเงินทางตรงในระบบการเงิน

1.2 การจัดสรรเงินทางอ้อม (Indirect Finance) เป็นการจัดสรรเงินจากหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินเกิน หรือผู้มีเงินออม ไปสู่หน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินขาด หรือผู้ต้องการใช้เงิน โดยผ่านตัวกลางทางการเงิน ซึ่งคือสถาบันการเงิน เช่น ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน สหกรณ์ และบริษัทประกันชีวิต เป็นต้น ดังนั้น การจัดสรรเงินทางอ้อมจะมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ หน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินเกิน หน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินขาด และสถาบันการเงิน แสดงได้ดังภาพที่ 5.3

ภาพที่ 5.3 การจัดสรรเงินทางอ้อมในระบบการเงิน

จากภาพที่ 5.2 และภาพที่ 5.3 ระบบการเงินจะมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน คือ ผู้ที่มีเงินออม หรือหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินเกิน กับผู้ที่ต้องการใช้เงินหรือหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินขาด และยังมีตัวกลางทางการเงิน อีกด้วย

2. หน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินเกิน

หน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินเกิน (Surplus Spending Units) หรือผู้มีเงินออม คือผู้ที่มีเงินเหลือหลังจากใช้จ่ายแล้ว ซึ่งเงินมีคุณสมบัติของความมั่งคั่งที่สะสมไว้ใช้ในอนาคตได้ ดังนั้นหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินเกินจึงสามารถเก็บเงินที่เหลือใช้ไว้ในอนาคตได้ อย่างไรก็ตามเงินเป็นสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูง หากผู้มีเงินออมจะเก็บรักษาเงินไว้เองโดยไม่ใช้ประโยชน์ใดๆ ก็จะทำให้เสียโอกาสที่จะใช้เงินนั้นในการสร้างรายได้ รวมถึงยังมีความเสี่ยงที่จะเกิดการสูญเสียเงินที่เก็บรักษาไว้ เช่น การถูกฉ้อโกง การถูกโจรกรรม

อัคริภย วาตภย และอุทภย เปันตั้น ดั่งนั้นหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินเกิน จึงควรรหาช่องทางที่จะเก็บออมเงิน นั้นผ่านระบบการเงิน เพื่อให้เงินออมนั้นสามารถสร้างผลตอบแทนให้กับตน และยังช่วยลดความเสี่ยงภย ในการสูญเสยเงินดังกล่าวไว้ข้างตั้น

หน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินเกินมีทั้ง หน่วยครัวเรือน หน่วยธุรกิจ รัฐบาล และภาคต่างประเทศ ซึ่ง แต่ละหน่วยก็จะมีทางเลือกในการออม และวัตถุประสงค์ในการออมที่แตกต่างกัน ดั่งนี้

2.1 หน่วยครัวเรือน (Household Units) เปันหน่วยเศรษฐกิจที่แสดงบทบาทเป็นผู้บริโภคในตลาดผลผลิต และเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตในตลาดปัจจัยการผลิต สำหรับบทบาทของหน่วยครัวเรือนในระบบการเงิน มีทั้งที่เป็นหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินเกิน และหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินขาด หน่วยครัวเรือนที่มีความต้องการใช้จ่ายน้อยกว่ารายรับที่หาได้จึงมีเงินเหลือเก็บสะสมเป็นเงินออม จะเป็นหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินเกิน ส่วนหน่วยครัวเรือนที่มีความต้องการใช้จ่ายสูงกว่ารายรับ จะเป็นหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินขาด

หน่วยครัวเรือนที่มีเงินเกินต้องการเก็บออมโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของเงินออม และผลตอบแทนที่ได้รับจากการนำเงินออมไปลงทุนในช่องทางต่าง ๆ ซึ่งการลงทุนในแต่ละทางเลือกมีความเสี่ยง และผลตอบแทนที่แตกต่างกัน การลงทุนที่มีความเสี่ยงต่ำจะให้ผลตอบแทนต่ำด้วยเช่นกัน ในขณะที่การลงทุนที่มีความเสี่ยงสูงก็จะเสนอผลตอบแทนที่สูงเพื่อชดเชยความเสี่ยงที่สูงนั่นเอง การตัดสินใจเลือกลงทุนในช่องทางใดขึ้นอยู่กับทัศนคติ และวัตถุประสงค์ของผู้ออม เช่น ถ้าผู้ออมอยู่ในวัยเกษียณต้องการความปลอดภัยของเงินออมมากที่สุดเพื่อไว้ใช้จ่ายจึงต้องลงทุนในทางเลือกที่มีความเสี่ยงต่ำ เช่น พันธบัตรรัฐบาล หุ้นกู้ที่มีอันดับความน่าเชื่อถือสูง หรือฝากเงินไว้กับธนาคาร เปันตั้น แต่ถ้าผู้ออมอยู่ในช่วงวัยรุ่น หรือวัยทำงานที่ต้องการลงทุนโดยได้รับผลตอบแทนสูง โดยยอมรับความเสี่ยงที่สูงขึ้นได้ ก็จะเลือกลงทุนในหุ้นกู้ที่มีดอกเบียสูงชันแต่มีอันดับความน่าเชื่อ้อยกว่า การลงทุนในหุ้นสามัญ หรือลงทุนในกองทุนรวม เปันตั้น และคนที่ต้องการเก็บออมไว้ให้บุตรหลานก็จะเลือกลงทุนในกรมธรรม์ประกันชีวิต เปันตั้น

2.2 หน่วยธุรกิจ (Business Firms) มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหากำไรสูงสุดจากการดำเนินงาน แต่ต้องคำนึงถึงความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจด้วยเช่นกัน หน่วยธุรกิจมีทั้งที่เป็นหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินเกิน และหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินขาดเช่นเดียวกัน สำหรับหน่วยธุรกิจที่มีเงินส่วนเกินในระยะสั้นจะลงทุนในตราสารการเงินระยะสั้น เช่น ตั๋วเงินคลัง ตั๋วสัญญาใช้เงิน แต่ถ้ามีเงินส่วนเกินระยะยาวก็จะลงทุนในตราสารการเงินระยะยาวทั้งตราสารหนี้ ตราสารทุน และตราสารกึ่งหนี้กึ่งทุน เช่น พันธบัตรรัฐบาล หุ้นกู้ หุ้นบุริมสิทธิ และหุ้นสามัญ นอกจากนี้การลงทุนของหน่วยธุรกิจ ยังมีวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ เช่น การลงทุนซื้อหุ้นสามัญของบริษัทผู้ขายวัตถุดิบ และบริษัทที่เป็นผู้แทนจำหน่าย เพื่อให้สามารถเข้าไปมีอำนาจตัดสินใจในกิจการเหล่านั้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดความเสี่ยงในการขาดแคลนวัตถุดิบ และลดต้นทุนในการจัดจำหน่าย

2.3 รัฐบาล (Government) สามารถเปันหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินเกิน และหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินขาดเช่นเดียวกัน ขึ้นอยู่กับการจัดท่างงบประมาณแผ่นดินของรัฐบาล และนโยบายของรัฐบาล แต่ไม่ว่ารัฐบาลจะอยู่ในบทบาทใดในระบบการเงิน รัฐบาลไม่มีวัตถุประสงค์ในการหากำไรเปันสำคัญ แต่วัตถุประสงค์สำคัญคือ การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และการเติบโตทางเศรษฐกิจ บทบาทของรัฐบาลที่เป็นหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินเกิน คือจะให้เงินกู้แก่ภาคการบริโภค หรือภาคธุรกิจที่รัฐบาลให้การสนับสนุน

เช่น ภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรม เป็นต้น เพื่อสนับสนุนภาคการผลิตต่างๆ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

2.4 ภาคต่างประเทศ (Foreign Sector) คือหน่วยเศรษฐกิจที่กล่าวมาในข้อ 2.1 ถึง 2.3 ของต่างประเทศ ซึ่งโดยทั่วไปหน่วยเศรษฐกิจที่มีบทบาทในระบบการเงินระหว่างประเทศจะเป็นหน่วยธุรกิจ เนื่องจากหน่วยธุรกิจจะมีการทำธุรกิจข้ามชาติ และมีการลงทุนในประเทศต่างๆ เพื่อขยายตลาด และการกระจายความเสี่ยงในการลงทุน ภาคต่างประเทศจึงมักให้ความสำคัญกับนักลงทุนต่างประเทศ (Foreign Investors) ซึ่งมีบทบาทในตลาดเงินทั้งที่เป็นหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินเกิน และหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินขาด วัตถุประสงค์หลักของนักลงทุนต่างประเทศ คือต้องการผลตอบแทนสูงสุด และมีการกระจายความเสี่ยงในการลงทุนสำหรับนักลงทุนต่างประเทศที่มีบทบาทเป็นผู้มีเงินเกิน คือเป็นผู้ลงทุนในตลาดการเงิน ได้แก่ ตลาดตราสารทุน ตลาดตราสารหนี้ หรือฝากเงินในสถาบันการเงิน เป็นต้น นอกจากนี้ภาคต่างประเทศ รวมถึงรัฐบาลต่างประเทศที่ให้เงินกู้แก่รัฐบาลไทย เช่น รัฐบาลญี่ปุ่นให้เงินกู้แก่รัฐบาลไทย เป็นต้น

3. หน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินขาด

หน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินขาด (Deficit Spending Units) หรือผู้ต้องการใช้เงิน คือหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินไม่พอใช้จ่ายเพื่อให้บริการวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จึงต้องจัดเงินจากหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินเกินมาใช้จ่ายก่อน แล้วจึงชำระคืนให้ภายหลัง โดยระหว่างช่วงเวลาที่นำเงินไปใช้จะต้องจ่ายผลตอบแทนให้แก่เจ้าของเงินเพื่อชดเชยค่าเสียโอกาสที่เจ้าของเงินจะได้จากการนำไปใช้หาประโยชน์ในทางเลือกอื่น ตัวอย่างเช่น ถ้าผู้มีเงินออมนำเงินไปฝากประจำกับธนาคารจะได้อัตราดอกเบี้ย 2% ต่อปี ดังนั้นถ้าหากบริษัท รวยจึง จำกัด ต้องการ ออกหุ้นกู้เสนอขายให้ผู้มีเงินออมที่ฝากเงินไว้กับธนาคารก็ต้องเสนออัตราดอกเบี้ยหุ้นกู้ให้สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก จึงจะสามารถดึงดูดให้ผู้มีเงินออมหันมาซื้อหุ้นกู้แทนที่จะฝากเงินกับธนาคาร เพราะดอกเบี้ยหุ้นกู้ที่สูงกว่านี้เพื่อชดเชยค่าเสียโอกาสที่ผู้มีเงินออมจะได้รับดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร และจงใจให้มาซื้อหุ้นกู้ เป็นต้น

หน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินขาดมีทั้ง หน่วยครัวเรือน หน่วยธุรกิจ รัฐบาล และภาคต่างประเทศ ซึ่งแต่ละหน่วยก็จะมีทางเลือกในการออม และวัตถุประสงค์ในการออมที่แตกต่างกัน ดังนี้

3.1 หน่วยครัวเรือน ที่มีเงินขาด มีทั้งเงินขาดในระยะสั้น กับเงินขาดในระยะยาว การขาดเงินระยะสั้น เช่น พ่อแม่อาจหาเงินไม่ทันในช่วงโรงเรียนเปิดภาคเรียน เป็นต้น การขาดเงินระยะสั้นอาจจัดหาเงินมาใช้โดยการกู้ยืมระยะสั้นจากสถาบันการเงินที่ให้สินเชื่อเพื่อการบริโภคระยะสั้น เช่น โรงรับจำนำ บริษัทที่ให้สินเชื่อส่วนบุคคล เป็นต้น ส่วนในกรณีการขาดเงินระยะยาว คือต้องการซื้อสินทรัพย์ที่มีมูลค่าสูงมาก และไม่สามารถจะหาเงินมาซื้อได้ในระยะสั้น เช่น บ้าน รถยนต์ เป็นต้น จึงต้องกู้เงินระยะยาวจากสถาบันการเงินมาซื้อแล้วผ่อนชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยให้สถาบันการเงินต่อไป

3.2 หน่วยธุรกิจ ที่มีเงินขาด มีทั้งขาดเงินในระยะสั้น และระยะยาวเช่นเดียวกัน โดยการขาดเงินระยะสั้นเกิดจากความต้องการเงินไปลงทุนในสินทรัพย์หมุนเวียน ซึ่งสามารถจัดหาเงินระยะสั้นได้โดยการกู้ยืมเงินระยะสั้นจากสถาบันการเงินในรูปแบบต่างๆ เช่น เงินกู้อุปโภคบริโภคเงินกู้ยืมธนาคาร ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน ขายให้สถาบันการเงิน ในกรณีของบริษัทขนาดใหญ่อาจออกตราสารพาณิชย์ขายแก่นักลงทุนได้ ส่วนการ

ขาดเงินในระยะยาวเกิดจากความต้องการลงทุนในสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน เช่น เครื่องจักร อุปกรณ์การผลิต โรงงาน เป็นต้น ซึ่งหน่วยธุรกิจสามารถจัดหาเงินได้จากการกู้ยืมเงินระยะยาวจากสถาบันการเงิน เงินลงทุนเพิ่มจากเจ้าของกิจการ ในกรณีของบริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชน อาจจัดหาเงินโดยการออก หุ้นกู้ หุ้นบุริมสิทธิ หรือหุ้นสามัญเพิ่มทุนก็ได้

3.3 รัฐบาล จะมีบทบาทเป็นหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินขาด ที่ขาดเงินได้ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว ได้เช่นเดียวกัน ซึ่งการขาดเงินระยะสั้นของรัฐบาลเกิดจากการไม่สมดุลของเวลาที่ได้รับรายรับ และเวลาที่ ต้องจ่ายเงิน ตัวอย่างเช่น รัฐบาลจะเก็บภาษีได้ในช่วงกลางปีเป็นเงิน 2,000 ล้านบาท แต่รัฐบาลต้องจ่าย ดอกเบี้ยพันธบัตร 100 ล้านบาท ซึ่งเกิดขึ้นก่อนเวลาที่จะเก็บเงินภาษีได้ 3 เดือน ดังนั้นรัฐบาลจึงเกิดภาวะ ขาดเงินระยะสั้น 100 ล้านบาท เป็นเวลา 3 เดือน ซึ่งรัฐบาลสามารถจัดหาเงินมาจ่ายค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นก่อน โดยการก่อหนี้ระยะสั้น เช่น ออกตั๋วเงินคลัง อายุ 90 วัน ซึ่งเมื่อรัฐบาลเก็บเงินภาษีได้ ก็จะนำมาชำระหนี้ ใ้ถ่ถอนคืนตั๋วเงินคลังดังกล่าว ส่วนกรณีการขาดเงินระยะยาวของรัฐบาล จะเกิดจากโครงการลงทุน ระยะยาวของรัฐบาล เช่น โครงการก่อสร้างท่าเรือพาณิชย์ สนามบิน ระบบรถไฟความเร็วสูง เป็นต้น ซึ่ง รัฐบาลจะก่อหนี้ระยะยาวมาใช้จ่ายลงทุนได้แก่ การออกพันธบัตรรัฐบาล หรือการกู้เงินจากแหล่งเงินทั้งใน และต่างประเทศ เช่น ธนาคารในประเทศ รัฐบาลต่างประเทศ ธนาคารโลก เป็นต้น

3.4 ภาคต่างประเทศ ที่มีบทบาทเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีเงินขาด มักจะเป็นหน่วยธุรกิจ หรือรัฐบาล ต่างประเทศ ซึ่งหน่วยธุรกิจ หรือรัฐบาลต่างประเทศอาจจะจัดหาเงินโดยการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน การออกตราสารหนี้จำหน่าย อย่างไรก็ตามการจัดหาเงินจากตลาดการเงินระหว่างประเทศ จะต้องให้ความสำคัญกับความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนเพิ่มเติมจากความเสี่ยงประเภทอื่นด้วย

4. ตัวกลางทางการเงิน

ตัวกลางทางการเงิน (Financial Intermediaries) คือสถาบันการเงินที่ทำหน้าที่จัดหาเงินจาก หน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินเกินโดยสถาบันการเงินจะจ่ายผลตอบแทนให้หน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินเกินที่เป็น เจ้าของเงิน แล้วจัดสรรเงินที่จัดหามาได้ให้หน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินขาดนำไปใช้ก่อน โดยหน่วยเศรษฐกิจที่ มีเงินขาดจะต้องจ่ายคืนเงินที่นำไปใช้ และผลตอบแทนที่ได้รับเงินไปใช้ก่อนให้แก่สถาบันการเงิน ซึ่งสถาบัน การเงินจะได้รับประโยชน์จากผลต่างระหว่างผลตอบแทนที่ได้รับจากหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินขาด กับผล ต่อแทนที่จ่ายให้กับหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินขาด

สถาบันการเงินที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางทางการเงิน ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดคือ ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน บริษัทประกันภัย กองทุนรวมที่นำเงินไปลงทุนในตลาดเงินหรือตลาดทุน กองทุนบำเหน็จ บำนาญข้าราชการ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ และสหกรณ์บางประเภท เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์ เครดิตยูเนียน เป็นต้น ซึ่งรายละเอียดของสถาบันการเงินประเภทต่างๆ จะกล่าวถึงในหน่วยที่ 5 ตอนที่ 3 ต่อไป

กิจกรรม 5.1.2

1. จงอธิบายรูปแบบต่างๆ ระบบการเงิน
2. จงอธิบายบทบาทของหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินเกิน พร้อมทั้งยกตัวอย่าง
3. จงอธิบายบทบาทของหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินขาด พร้อมทั้งยกตัวอย่าง
4. จงอธิบายบทบาทของตัวกลางทางการเงิน พร้อมทั้งยกตัวอย่าง

(โปรดทำกิจกรรม 5.1.2 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 5.1 เรื่องที่ 5.1.2)

เรื่องที่ 5.1.3**การกำกับ และควบคุมระบบการเงิน**

ระบบการเงินที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ระบบเศรษฐกิจใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดซึ่งจะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ ช่วยให้เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ แต่เงินเป็นสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูงสูด นั่นคือ เปลี่ยนมือได้ง่ายที่สุด จึงมีความเสี่ยงในการเกิดการทุจริตในธุรกรรมที่เกี่ยวกับเงินได้ง่าย ดังนั้นระบบการเงินจึงต้องมีหน่วยงานกำกับดูแลเพื่อลดความเสี่ยงของหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินเกิน หน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินขาด และสถาบันการเงิน เพื่อให้ระบบการเงินมีเสถียรภาพซึ่งส่งผลต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

1. วัตถุประสงค์ในการกำกับดูแลระบบการเงิน

การกำกับดูแลระบบการเงินมีวัตถุประสงค์สำคัญดังต่อไปนี้

1.1 เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในระบบการเงินเข้าถึงข้อมูลอย่างทั่วถึง และเท่าเทียมกัน การเข้าถึงข้อมูลได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันของผู้มีเงินออม และผู้ต้องการใช้เงิน จะช่วยลดการเอารัดเอาเปรียบจากการมีข้อมูลเหนือกว่า ตัวอย่างเช่น ถ้า บริษัท เก่งจริงนะ จำกัด ทราบข้อมูลภายในว่าธนาคารกลางจะประกาศขึ้นอัตราดอกเบี้ย 1%ต่อปี ในอีก 3 เดือนข้างหน้า บริษัทเหล่านี้จะรีบออกหุ้นกู้ขายเพื่อหาเงินจำนวน 1,000 ล้านบาท ที่อัตราดอกเบี้ยตลาดขณะนั้นคือ 5%ต่อปี อายุหุ้นกู้ 10 ปี เมื่อเวลาผ่านไป 3 เดือน อัตราดอกเบี้ยตลาดปรับเพิ่มขึ้นเป็น 6%ต่อปี บริษัท เก่งจริงนะ จำกัด สามารถนำเงินไปซื้อหุ้นกู้ของบริษัทอื่นที่มีอันดับความน่าเชื่อถือใกล้เคียงกับคนที่ออกใหม่ซึ่งจะให้อัตราดอกเบี้ยตลาดเท่ากับ 6%ต่อปี ดังนั้น บริษัท เก่งจริงนะ จำกัด จะได้ส่วนต่างอัตราดอกเบี้ย 1%จากเงิน 1,000 ล้านบาท เท่ากับ 10 ล้านบาทต่อปี เป็นเวลา 10 ปี โดยที่ไม่ต้องใช้เงินลงทุนของตนเองเลย ซึ่งหากมีกรณีเช่นนี้เกิดขึ้นจะ

ทำให้ผู้ลงทุนในหุ้นกู้ของ บริษัท เก่งจริงนะ จำกัด เสียเปรียบเนื่องจากต้องลงทุนซื้อหุ้นกู้ที่อัตราดอกเบี้ย 5% ต่อปี ได้แค่ 3 เดือน อัตราดอกเบี้ยปรับตัวสูงขึ้นเป็น 6% ทำให้สูญเสียโอกาสที่จะได้ดอกเบี้ยที่สูงขึ้น 1% ต่อปี ซึ่งเท่ากับอัตราผลตอบแทนที่ บริษัท เก่งจริงนะ จำกัด ได้รับจากส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยของหุ้นกู้ที่ขาย และซื้อหุ้นกู้ที่ซื้อ นั่นคือเกิดการถ่ายโอนผลประโยชน์จากนักลงทุนที่เข้าไม่ถึงข้อมูล ไปสู่บริษัท เก่งจริงนะ จำกัด ซึ่งเข้าถึงข้อมูล ดังนั้นการเข้าถึงข้อมูลอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันจะทำให้ไม่เกิดปัญหาดังกล่าวข้างต้น

1.2 เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคจากการถูกเอาเปรียบ เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ของการกระจายข้อมูลข่าวสาร และความไม่เท่าเทียมกันในการได้รับข้อมูลข่าวสารจึงทำให้ผู้บริโภคถูกเอาเปรียบในลักษณะต่างๆ เช่น ความไม่เป็นธรรมในการเข้าถึงบริการการเงินของสถาบันการเงิน เช่น ความไม่เป็นธรรมในการได้รับการพิจารณาอนุมัติสินเชื่อ การคิดอัตราดอกเบี้ย และค่าใช้จ่ายในการขอสินเชื่อสูงเกินไป ในขณะที่เดียวกันผู้ที่ฝากเงินกับสถาบันการเงินจะต้องได้รับอัตราดอกเบี้ย หรือผลตอบแทนที่เป็นธรรม เนื่องจากผู้บริโภคส่วนมากไม่ได้มีความรู้ด้านการเงินมากนัก จึงอาจถูกสถาบันการเงินเอาเปรียบได้หากรัฐบาลไม่ได้เข้ามากำกับดูแล นอกจากนี้ยังมีกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในการลงทุนในตลาดการเงิน เช่น การที่นักลงทุนสถาบัน เช่น กองทุนรวม บริษัทหลักทรัพย์ หรือผู้ลงทุนบางรายใช้ข้อมูลภายในของบริษัทที่ยังไม่ได้เปิดเผยต่อสาธารณะในการเอาเปรียบผู้ลงทุนอื่นๆ โดยการซื้อหรือขายหุ้นก่อนที่ข่าวดังกล่าวจะถูกประกาศต่อสาธารณะ ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องกำกับดูแลให้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จะต้องเปิดเผยข้อมูลที่มีผลกระทบต่อผลตอบแทน และความเสี่ยงในการลงทุน อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และรวดเร็ว อย่างไรก็ตามการลงทุนแต่ละช่องทางในตลาดการเงินย่อมมีผลตอบแทน และความเสี่ยงปกติที่แตกต่างกัน ซึ่งรัฐบาลไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคจากความเสียหายเหล่านั้นได้ ดังนั้นผู้บริโภคจึงต้องใช้วิจารณญาณของตนเองในการตัดสินใจลงทุน

1.3 เพื่อสร้างเสถียรภาพของระบบการเงิน เนื่องจากระบบการเงินเป็นกลไกสำคัญในการจัดสรรเงินทุนจากหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินเกินไปยังหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินขาด ดังนั้นเสถียรภาพของระบบการเงินจึงมีผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งวิกฤติการณ์ของระบบการเงิน จะทำให้เกิดความล้มเหลวในภาคเศรษฐกิจจริง ดังเช่น วิกฤติการณ์การเงินเอเชียปี พ.ศ. 2540 และ วิกฤติการณ์การเงินในสหรัฐอเมริกาปี พ.ศ. 2550

การที่ระบบการเงินสามารถระดมเงินทุนจากหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินเกินได้ เนื่องจากหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินเกินหรือผู้มีเงินออมมีความเชื่อมั่นในเสถียรภาพของระบบการเงิน โดยเฉพาะสถาบันการเงิน ผู้มีเงินออมต้องมีความมั่นใจในเสถียรภาพของสถาบันการเงิน จึงกล้านำเงินเก็บออมของตนที่จะเก็บไว้ใช้จ่ายในอนาคตมาลงทุนเก็บออมกับสถาบันการเงิน แต่เมื่อมีข่าวสารที่กระทบต่อเสถียรภาพของสถาบันการเงินจะทำให้ผู้ที่เก็บเงินออมในสถาบันการเงินตื่นตระหนกรีบไถ่ถอนเงินออมของตนที่ได้ฝากออมไว้ ซึ่งจะยิ่งซ้ำเติมให้สถาบันการเงินขาดเสถียรภาพมากขึ้น เนื่องจากเงินทุนที่ระดมมาได้จากผู้มีเงินออมส่วนใหญ่ได้จัดสรรไปให้เศรษฐกิจที่มีเงินขาด หรือผู้ต้องการใช้เงินได้กูดึ่มไปใช้แล้ว

ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องกำกับดูแลสถาบันการเงินให้มีเสถียรภาพ โดยสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้มีเงินออมว่าสถาบันการเงินต่างๆ สามารถดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ และมีเสถียรภาพที่จะใช้เงินออมที่ระดมทุนได้นั้นในการลงทุนโดยมีความเสี่ยงที่ยอมรับได้ และไม่ทำให้เงินลงทุนต้องสูญเสียไป

2. มาตรการกำกับดูแลสถาบันการเงิน

เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ออมเงินตื่นตระหนกว่าจะสูญเสียเงินออมของตนที่ได้เก็บออมไว้กับสถาบันการเงิน รัฐบาลจะต้องใช้มาตรการกำกับดูแลสถาบันการเงินดังนี้ (Mishkin., & Eakins, 2016, p. 74-75)

2.1 การจำกัดในการขอก่อตั้งสถาบันการเงิน การจำกัดในการก่อตั้งสถาบันการเงิน (Restrictions to Entry) ที่หน่วยงานกำกับดูแลของรัฐใช้คัดกรองผู้ที่ขอก่อตั้งสถาบันการเงิน โดยเฉพาะการขอก่อตั้งธนาคารพาณิชย์ หรือ บริษัทประกันชีวิต จะต้องได้รับการรับรองว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพในการดำเนินธุรกิจสถาบันการเงิน เป็นผู้ที่ซื่อสัตย์ ไม่มีประวัติการทุจริตใด และมีฐานะการเงินที่มั่นคง มีทุนจดทะเบียนเริ่มต้นที่มากที่กลุ่มผู้ขอก่อตั้งนำมาลงทุนมากพอที่จะสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้มีเงินออมได้

2.2 การเปิดเผยข้อมูล (Discloser) โดยการรายงานผลการดำเนินงานของสถาบันการเงินต้องโปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยต้องรายงานตามรูปแบบที่กำหนดไว้ตามรอบเวลาที่กำหนด เพื่อให้สามารถตรวจสอบได้อย่างต่อเนื่อง และต้องมีการรายงานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงของผู้ออมเงินเปิดเผยต่อสาธารณะ

2.3 การจำกัดการลงทุนในสินทรัพย์ และกิจกรรมดำเนินงานของสถาบันการเงิน (Restrictions on Assets and Activities) สถาบันการเงินจะถูกจำกัดกิจกรรมการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงที่กำหนดในระดับที่ยอมรับได้ โดยต้องมีการลงทุนอย่างระมัดระวัง เช่น ธนาคารพาณิชย์จะต้องมีความระมัดระวังในการให้สินเชื่อ และต้องมีการให้สินเชื่อกระจายในธุรกิจหลากหลายประเภทเพื่อกระจายความเสี่ยง และธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินที่รับฝากเงินจะไม่ได้รับอนุญาตให้นำเงินที่รับฝากไปลงทุนในหุ้นสามัญ เนื่องจากราคาหุ้นสามัญอาจผันผวนได้ ในขณะที่บริษัทประกันชีวิตสามารถลงทุนในหุ้นสามัญได้ แต่ต้องไม่เกินกว่าสัดส่วนต่อสินทรัพย์รวมที่ได้รับอนุญาต

2.4 การประกันเงินฝาก (Deposit Insurance) เป็นมาตรการที่รัฐบาลสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ฝากเงินโดยให้การรับประกันว่าถ้าหากสถาบันการเงินไม่สามารถจ่ายเงินฝากให้กับผู้ฝากเงินได้ จะมีสถาบันประกันเงินฝากของรัฐบาลช่วยรับประกันการจ่ายเงินฝากคืนให้ผู้ฝากเงิน โดยในสหรัฐอเมริกา รัฐบาลได้จัดตั้ง the Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC) ซึ่งจะรับประกันการจ่ายเงินคืนแก่ผู้ฝากเงินตามยอดเงินฝากจริงไม่เกิน 250,000 ดอลลาร์สหรัฐ ต่อบัญชีในกรณีที่ธนาคารผู้รับฝากเงินประสบภาวะล้มละลายไม่สามารถจ่ายเงินฝากให้ผู้ฝากเงินได้ สำหรับประเทศไทยรัฐบาลได้จัดตั้งสถาบันคุ้มครองเงินฝาก (Deposit Protection Agency) ตาม พ.ร.บ.สถาบันคุ้มครองเงินฝาก พ.ศ. 2551 โดยกำหนดจำนวนเงินฝากที่ได้รับการคุ้มครองตามช่วงเวลาต่างๆ ดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 จำนวนเงินฝากต่อบัญชีที่ได้รับการคุ้มครองโดยสถาบันคุ้มครองเงินฝาก

ช่วงที่	ระยะเวลา	จำนวนเงินฝากที่คุ้มครองต่อบัญชี (บาท)
1	11 ส.ค.2558 – 10 ส.ค.2559	25,000,000
2	11 ส.ค.2559 – 10 ส.ค.2561	15,000,000
3	11 ส.ค.2561 – 10 ส.ค.2562	10,000,000
4	11 ส.ค.2562 – 10 ส.ค.2563	5,000,000
5	11 ส.ค.2563 เป็นต้นไป	1,000,000

ที่มา: สรุปจากข้อมูลในเว็บไซต์สถาบันคุ้มครองเงินฝาก (2560) : http://www.dpa.or.th/ewt_news.php?nid=320

2.5 การจำกัดการแข่งขันของสถาบันการเงิน (Limits on Competition) เนื่องจากการดำเนินธุรกิจของสถาบันการเงินหากมีการแข่งขันแย่งชิงลูกค้ากันโดยเฉพาะการให้กู้เงิน จะทำให้ขาดความระมัดระวังในการวิเคราะห์คุณภาพเครดิตของผู้ขอู้ จะทำมีโอกาที่จะมีหนี้เสีย หรือมีลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-Performing Loan: NPL) มากขึ้นซึ่งจะเป็นปัจจัยบั่นทอนเสถียรภาพของสถาบันการเงิน

2.6 การจำกัดอัตราดอกเบี้ย การแข่งขันของสถาบันการเงินถูกจำกัดโดยการจำกัดอัตราดอกเบี้ย (Restrictions on Interest Rates) ซึ่งในสหรัฐอเมริกามีข้อกำหนดห้ามธนาคารจ่ายดอกเบี้ยให้เงินฝากกระแสรายวัน และกำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่ธนาคารจะจ่ายให้บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ได้ ทั้งนี้เนื่องจากธนาคารกลางเห็นว่าการจำกัดอัตราดอกเบี้ยจะช่วยลดการแข่งขันด้านดอกเบี้ยจนอาจนำไปสู่การขาดเสถียรภาพของธนาคารได้ แต่จากวิกฤติการณ์การเงินในช่วงหลังทำให้ความเห็นดังกล่าวไม่ได้รับการสนับสนุนจึงมีการยกเลิกการจำกัดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ แต่ยังคงข้อกำหนดห้ามธนาคารจ่ายดอกเบี้ยให้เงินฝากกระแสรายวันไว้ต่อไป

3. การกำกับดูแลระบบการเงินของไทย

ระบบการเงินไทย มีหน่วยงานกำกับทั้งในส่วนของตลาดการเงิน และสถาบันการเงินที่เป็นตัวกลางการเงิน โดยมีหน่วยงานกำกับดูแลที่สำคัญดังนี้

3.1 ธนาคารแห่งประเทศไทย (Bank of Thailand) เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นธนาคารกลางของประเทศไทย มีบทบาทหน้าที่ในการดูแลนโยบายการเงินของชาติ และกำกับดูแลสถาบันการเงินประเภทธนาคารพาณิชย์ (Bank) และประเภทที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์ (Non-Bank) ที่สำคัญดังนี้ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2559)

3.1.1 สถาบันการเงินประเภทธนาคารพาณิชย์ประกอบด้วย

- 1) ธนาคารพาณิชย์ไทย
- 2) ธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อย
- 3) ธนาคารพาณิชย์ที่เป็นบริษัทลูกของธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ
- 4) สาขาของธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศในประเทศไทย
- 5) สำนักงานผู้แทนธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศในประเทศไทย

3.1.2 สถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์ประกอบด้วย

- 1) บริษัทเงินทุน
- 2) บริษัทเครดิตฟองซิเอร์
- 3) บริษัทบริหารสินทรัพย์
- 4) บริษัทที่ประกอบธุรกิจบัตรเครดิต และสินเชื่อส่วนบุคคล

3.1.3 ธนาคารแห่งประเทศไทยยังได้รับมอบหมายจากกระทรวงการคลัง ให้ทำหน้าที่ตรวจสอบสถาบันเฉพาะกิจได้แก่

- 1) ธนาคารออมสิน
- 2) ธนาคารอาคารสงเคราะห์
- 3) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
- 4) ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย
- 5) ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย
- 6) ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

3.1.4 หน่วยงานที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำกับดูแลตามกฎหมาย ได้แก่ บริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด (เครดิตบูโร)

3.2 สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (the Securities and Exchange Commission: SEC) หรือสำนักงาน ก.ล.ต. มีหน้าที่ในการกำกับและพัฒนาตลาดทุนของประเทศไทย (รายละเอียดของตลาดทุนสามารถศึกษาได้ในตอนที่ 5.2 เรื่องที่ 5.2.2) ดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2559)

3.2.1 บทบาทในการกำกับดูแลและคุ้มครองผู้ลงทุน เป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของสำนักงาน ก.ล.ต.ซึ่งมีหน้าที่ในการกำกับดูแลดังต่อไปนี้

- 1) การเสนอขายหลักทรัพย์แก่ประชาชน โดยบริษัทที่จะเสนอขายหลักทรัพย์แก่ประชาชน จะต้องยื่นขอความเห็นชอบจากสำนักงาน ก.ล.ต. และจะต้องปฏิบัติตามระเบียบของสำนักงาน ก.ล.ต.ที่กำหนดไว้
- 2) ตลาดหลักทรัพย์หรือศูนย์ซื้อขายหลักทรัพย์ที่เป็นตลาดรอง ได้แก่ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
- 3) ผู้ประกอบธุรกิจตัวกลาง ได้แก่

- (1) บริษัทหลักทรัพย์
- (2) บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวม
- (3) ตัวแทนซื้อขายสัญญาล่วงหน้า

4) ผู้ประกอบวิชาชีพ จะต้องได้รับความเห็นชอบ และปฏิบัติตามเกณฑ์ที่สำนักงาน ก.ล.ต.กำหนด โดยผู้ประกอบวิชาชีพที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจหลักทรัพย์ และการลงทุนในหลักทรัพย์ ได้แก่

(1) ผู้ประกอบวิชาชีพตลาดทุน เช่น ที่ปรึกษาทางการเงิน ผู้สอบบัญชีของบริษัทที่ดำเนินธุรกิจหลักทรัพย์ และการลงทุนในหลักทรัพย์

(2) สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือ

3.2.2 บทบาทการพัฒนาตลาดทุน เป็นบทบาทสำคัญอีกอย่างหนึ่งของสำนักงาน ก.ล.ต. ครอบคลุมภารกิจดังต่อไปนี้

- 1) การดูแลให้สินค้าในตลาดทุนมีการพัฒนา
- 2) การพัฒนาตลาดหลักทรัพย์ หรือศูนย์ซื้อขายหลักทรัพย์ให้มีศักยภาพในการแข่งขัน
- 3) การพัฒนาธุรกิจที่เป็นตัวกลางให้สามารถทำธุรกิจที่หลากหลาย เพิ่มความแข็งแกร่งให้กับอุตสาหกรรมธุรกิจหลักทรัพย์
- 4) การพัฒนาผู้ลงทุนด้วยการให้ความรู้ และข้อมูลที่เพียงพอต่อการตัดสินใจลงทุน เพื่อให้ตลาดทุนมีนักลงทุนที่มีคุณภาพ

3.3 สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (the Office of Insurance Commission: OIC) หรือ สำนักงาน คปภ. เป็นหน่วยงานของรัฐบาลที่ไม่ใช่ส่วนราชการ และไม่ใช้รัฐวิสาหกิจ เป็นนิติบุคคลที่ทำหน้าที่ดำเนินงานตามนโยบายที่คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยกำหนด โดยมีภารกิจที่สำคัญได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย, 2557)

3.2.1 กำกับและพัฒนาธุรกิจประกันภัยให้เข้มแข็งและมั่นคง

3.2.2 ส่งเสริมและสนับสนุนธุรกิจประกันภัยให้มีบทบาทเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมไทย

3.2.3 ค้ำครองสิทธิประโยชน์ของประชาชนด้านการประกันภัย

จะเห็นได้ว่าการกำกับดูแลระบบการเงินของไทยมีหน่วยงานกำกับดูแลที่สำคัญถึง 3 หน่วยงาน อย่างไรก็ตามธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีความร่วมมือกับ สำนักงาน ก.ล.ต. และสำนักงาน คปภ. ในการกำกับดูแลระบบการเงินโดยรวม อีกทั้งยังมีการประสานงานกับธนาคารกลาง และหน่วยงานกำกับดูแลสถาบันการเงินในต่างประเทศ เพื่อให้สามารถกำกับดูแลธุรกิจของสถาบันการเงินต่างประเทศที่ดำเนินงานในประเทศไทย เพื่อให้การกำกับดูแลระบบการเงินไทยมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.4 การกำกับดูแลกิจการสหกรณ์ สหกรณ์มี 7 ประเภท มี 2 ประเภทที่จัดเป็นสถาบันการเงิน ได้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์ และเครดิตยูเนียน สำหรับการกำกับดูแลสหกรณ์ นักศึกษาจะได้ศึกษารายละเอียดในหน่วยที่ 15 ต่อไป

กิจกรรม 5.1.3

1. จงอธิบายวัตถุประสงค์ในการกำกับดูแลระบบการเงิน
2. จงอธิบายการกำกับดูแลสถาบันการเงิน
3. จงอธิบายการกำกับดูแลตลาดทุน
4. จงอธิบายการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัย

(โปรดทำกิจกรรม 5.1.3 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 5.1 เรื่องที่ 5.1.3)

แผนการสอนตอนที่ 5.2

ตลาดการเงิน

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 5.2 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

- 5.2.1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับตลาดการเงิน
- 5.2.2 ประเภทของตลาดการเงิน
- 5.2.3 ตลาดการเงินระหว่างประเทศ

แนวคิด

1. ตลาดการเงินเป็นกลไกการจัดสรรเงินทุนโดยตรงจากหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินเกินไปยังหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินขาด ด้วยวิธีการซื้อขายตราสารการเงินประเภทต่างๆ ทั้งตราสารทุนและตราสารหนี้ ซึ่งตราสารหนี้จะมีทั้งตราสารหนี้ระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งจะช่วยให้ออมมีช่องทางเลือกในการออมที่เหมาะสมกับความต้องการของตน ผู้ใช้เงินทุนสามารถจัดหาเงินให้เหมาะกับวัตถุประสงค์การใช้เงินของตน ช่วยให้ระบบเศรษฐกิจสามารถใช้ทรัพยากรการเงินให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้
2. ตลาดการเงินสามารถแบ่งโดยใช้วิธีการซื้อขายเป็นตลาดแรก และตลาดรอง การแบ่งตามอายุของหลักทรัพย์จะแบ่งเป็นตลาดเงิน และตลาดทุน และการแบ่งตามประเภทสินทรัพย์การเงินที่ซื้อขายแบ่งได้เป็นตลาดซื้อขายหลักทรัพย์ ตลาดซื้อขายเงินตราต่างประเทศ และตลาดซื้อขายอนุพันธ์
3. ตลาดการเงินระหว่างประเทศเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ได้แก่ ตลาดเงินตราต่างประเทศ ตลาดเงินและตลาดทุนระหว่างประเทศ ซึ่งตลาดการเงินโลกาภิวัตน์จะมีแนวโน้มที่จะมีการกำกับดูแลลดลงเพื่อให้ความยืดหยุ่นและความคล่องตัวมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 5.2.1 “ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับตลาดการเงิน” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบาย ความหมายของตลาดการเงิน สินทรัพย์ทางการเงินที่ซื้อขายในตลาดการเงิน และความสำคัญของตลาดการเงินได้

2. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 5.2.2 “ประเภทของตลาดการเงิน” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายประเภทของตลาดการเงินแบบต่างๆ ได้แก่ ตลาดแรก และตลาดรอง ตลาดเงินและตลาดทุน ตลาดซื้อขายหลักทรัพย์ ตลาดซื้อขายเงินตราต่างประเทศ และตลาดซื้อขายตราสารอนุพันธ์
3. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 5.2.3 “ตลาดการเงินระหว่างประเทศ” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายลักษณะสำคัญของตลาดเงินตราต่างประเทศ ตลาดเงินและตลาดทุนระหว่างประเทศ และตลาดการเงินโลกาภิวัตน์ได้

เรื่องที่ 5.2.1

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับตลาดการเงิน

ตลาดการเงิน (Financial Market) เป็นกลไกสำคัญในการจัดสรรเงินทุนจากภาคเศรษฐกิจที่มีเงินเกิน ไปยังภาคเศรษฐกิจที่มีเงินขาดโดยทางอ้อม ซึ่งมีความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การเข้าใจบทบาทและความสำคัญของตลาดการเงินจะช่วยให้ทั้งผู้มีเงินออม และผู้ต้องการใช้เงินทุนสามารถวางแผนการออม และการจัดหาเงินทุนได้ดียิ่งขึ้น

1. ความหมายของตลาดการเงิน

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของตลาดการเงิน ไว้ดังนี้

Mishkin and Eakins (2016, p.44) ได้กล่าวว่า ตลาดการเงิน หมายถึงตลาดที่ทำการเคลื่อนย้ายเงินทุนจากประชาชนผู้มีเงินทุนส่วนเกินไปยังประชาชนที่ขาดแคลนเงินทุน โดยตลาดการเงิน เช่น ตลาดตราสารทุน และตลาดตราสารหนี้เป็นช่องทางการจัดหาเงินทุนจากประชาชนที่ไม่ได้ใช้เงินทุนในการสร้างผลผลิตใดมาให้กับผู้ที่ต้องการใช้เงินทุนเพื่อสร้างผลผลิต

Kidwell, Blackwell, Whidbee, and Sias (2013, p.5) กล่าวว่า ตลาดการเงิน เป็นช่องทางสำคัญในการจัดหาเงินทุนจากประชาชนผู้มีเงินทุนส่วนเกินให้แก่หน่วยธุรกิจที่ต้องการใช้เงินทุน โดยผู้ต้องการใช้เงินทุนจะจัดหาเงินทุนโดยตรงจากผู้มีเงินส่วนเกินโดยการเสนอขายหลักทรัพย์ให้แก่ ตราสารทุน และตราสารหนี้

Modura (2010, p.3) ได้ให้ความหมายของตลาดการเงินไว้ว่า ตลาดการเงิน เป็นตลาดที่มีสินค้าเป็นตราสารการเงิน เช่น ตราสารทุน และตราสารหนี้ ที่สามารถทำการซื้อ-ขายได้ การซื้อขายตราสารทางการเงิน จะทำให้เงินทุนจะเคลื่อนย้ายจากผู้ซื้อตราสารทางการเงินไปสู่ผู้ขายตราสารทางการเงิน ซึ่งผู้ซื้อ และผู้ขายตราสารทางการเงินสามารถเป็นได้ทั้ง หน่วยครัวเรือน หน่วยธุรกิจ หรือหน่วยงานของรัฐบาลก็ได้

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2557, น. 4) ได้กล่าวว่า ตลาดการเงิน เป็นตลาดที่มีการเคลื่อนไหวเงินทุนและการแลกเปลี่ยนสินค้าทางการเงินระหว่างผู้ต้องการระดมเงินทุนกับผู้มีเงินทุนที่ ต้องการจะลงทุน ทั้งยังมีขบวนการในการกำหนดราคาและคำนวณมูลค่า (Pricing and Valuation) ขั้นตอนการซื้อขาย (Trading Procedures) การส่งมอบ (Delivery) และการชำระราคาสินค้า (Settlement)

จากความหมายของตลาดการเงินที่ได้กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ตลาดการเงิน เป็นตลาดที่มีสินค้าเป็นตราสารการเงิน เช่น ตราสารทุน และตราสารหนี้ ซึ่งสามารถซื้อขายได้ เป็นช่องทางในการจัดหาเงินทุนจากผู้ที่มีเงินเหลือใช้หรือผู้ที่มีเงินทุนส่วนเกิน ไปให้ผู้ที่มีเงินไม่เพียงพอต่อการใช้หรือผู้ต้องการใช้เงินทุน โดยที่ผู้ต้องการใช้เงินทุนจะออกตราสารทางการเงิน เช่น ตราสารทุน และตราสารหนี้ เสนอขายให้แก่

ผู้ที่มีเงินทุนส่วนเกิน ซึ่งเป็นกลไกการเคลื่อนย้ายเงินทุนจากผู้มีเงินทุนแต่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ในการสร้างผลผลิตไปสู่ผู้ที่ต้องการใช้เงินทุนในการสร้างผลผลิต

2. สิทธิทรัพย์ทางการเงินที่ซื้อขายในตลาดการเงิน

สิทธิทรัพย์ทางการเงินที่มีการซื้อขายในตลาดการเงิน คือตราสารการเงินที่สามารถโอนกรรมสิทธิ์ให้ผู้อื่นได้ ซึ่งมีทั้งตราสารหนี้ และตราสารทุน ดังนี้

2.1 ตราสารหนี้ ซึ่งตราสารหนี้จะมีทั้งตราสารหนี้ระยะสั้น และหนี้ระยะยาว

2.1.1 ตราสารหนี้ระยะสั้น เป็นตราสารการเงินที่มีอายุไม่เกิน 1 ปี เช่น ตั๋วเงินคลัง บัตรเงินฝาก ตราสารพาณิชย์ ตั๋วเงินที่ธนาคารรับรอง ดังนี้

1) ตั๋วเงินคลัง (Treasury Bills) เป็นตราสารหนี้ระยะสั้นที่รัฐบาลโดยกระทรวงการคลัง ออกเพื่อกู้เงินระยะสั้นจากผู้ลงทุน มีอายุตัวระหว่าง 3 เดือน ถึง 12 เดือน เป็นตราสารการเงินที่ถือว่าไม่มีความเสี่ยงจากการผิดนัดชำระหนี้ (No Default Risk) เป็นตราสารหนี้ที่ขายโดยมีส่วนลด ส่วนลดจะเป็นผลตอบแทนของผู้ลงทุนในการถือตั๋วเงินคลังจนครบกำหนด แต่ผู้ถือสามารถขายตั๋วเงินคลังให้ผู้อื่นได้โดยขายในราคาตามหน้าตั๋วเงินคลัง หักด้วยส่วนลด โดยคิดดอกเบี้ยจากวันที่ขายจนถึงวันที่ตั๋วเงินคลังครบกำหนดเป็นส่วนลด แล้วหักลดจากมูลค่าตามตั๋วสัญญาใช้เงิน เป็นราคาขายตั๋วเงินคลังก่อนครบกำหนด

2) บัตรเงินฝาก (Negotiable Certificates of Deposit: NCD) เป็นหลักทรัพย์ที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์ที่กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้คงที่ และระบุวันครบกำหนดไว้ชัดเจน เป็นตราสารการเงินของผู้ถือ (Bearer Instrument) หมายถึงตราสารที่สามารถซื้อขายเปลี่ยนมือผู้ถือได้ โดยธนาคารจะจ่ายคืนเงินต้นและดอกเบี้ยให้แก่ผู้ถือเมื่อบัตรเงินฝากถึงกำหนดวันไถ่ถอน ธนาคารแห่งประเทศไทยได้อนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ออกบัตรเงินฝากตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 โดยกำหนดยอดเงินฝากขั้นต่ำ 500,000 บาท ต่อมาในปี พ.ศ. 2549 ได้ออกประกาศให้ยกเลิกจำนวนเงินฝากขั้นต่ำในบัตรเงินฝากแต่ละฉบับและจำนวนทวีคูณของจำนวนเงินขั้นต่ำ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2549) แต่โดยทั่วไปธนาคารยังได้กำหนดจำนวนเงินฝากขั้นต่ำของบัตรเงินฝากไว้ค่อนข้างสูง เช่น ธนาคารธนาชาติกำหนดให้บัตรเงินฝากพิเศษ 10 เดือน จะต้องฝากเงินขั้นต่ำ 100,000 บาท (ธนาคารธนาชาติ, 2559)

3) ตราสารพาณิชย์ (Commercial Paper) เป็นตั๋วสัญญาใช้เงินที่ไม่มีหลักประกัน ออกโดยบริษัทขนาดใหญ่ที่มีฐานะมั่นคง เป็นตราสารหนี้ระยะสั้นโดยทั่วไปที่มีอายุไม่เกิน 270 วัน อัตราดอกเบี้ยของตราสารพาณิชย์ขึ้นอยู่กับระดับความเสี่ยงที่ผู้ลงทุนจะประเมินบริษัทผู้ออก การซื้อขายตราสารพาณิชย์มักจะเป็นการเจรจาซื้อขายโดยตรง ไม่มีตลาดรองอย่างเป็นทางการ โดยจะขายในราคาที่มีส่วนลด เช่นเดียวกับตั๋วเงินคลัง

4) ตั๋วเงินที่ธนาคารรับรอง (Banker's Acceptances) เป็นตั๋วเงินที่ธนาคารรับรองการจ่ายเงินให้กับผู้ถือตั๋วเงินตามจำนวนเงินที่ระบุบนตั๋วเงิน ในวันที่กำหนดบนตั๋วเงิน ซึ่งตั๋วสัญญาใช้เงินได้รับความนิยมในการใช้ส่งซื้อสินค้าระหว่างประเทศในช่วงทศวรรษที่ 1960 โดยธนาคารจะประเมินความน่าเชื่อถือของผู้ออกตั๋วเงินก่อนจะเรียกให้ผู้ออกตั๋ววางหลักประกัน และชำระค่าธรรมเนียมให้แก่ธนาคาร ตั๋วเงินที่ธนาคารรับรองนี้สามารถโอนเปลี่ยนมือ โดยสามารถซื้อขายได้ ซึ่งผู้ซื้อจะซื้อในราคาต่ำกว่ามูลค่า

เงินตามตัวเงิน ก่อนที่ตัวเงินจะครบกำหนด ซึ่งมูลค่าส่วนลดคือผลตอบแทนของผู้ซื้อตัวเงินในการลงทุน ถือตัวเงินจนครบกำหนด ซึ่งเป็นหลักการเดียวกันกับการซื้อขายตัวเงินคลัง และตราสารพาณิชย์

2.1.2 ตราสารหนี้ระยะยาว ได้แก่ พันธบัตรรัฐบาล พันธบัตรรัฐวิสาหกิจ และ หุ้นกู้ ดังนี้

1) พันธบัตรรัฐบาล (Treasury Bond) เป็นตราสารหนี้ระยะยาวของรัฐบาลที่ออกโดยกระทรวงการคลัง เป็นตราสารหนี้ที่ถือว่าไม่มีความเสี่ยงจากการผิดนัดชำระหนี้ พันธบัตรรัฐบาลมีอายุมากกว่า 1 ปี โดยทั่วไปจะมีอายุระหว่าง 2 ปี ถึง 20 ปี (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2557, น. 483)

2) พันธบัตรรัฐวิสาหกิจ (State Enterprise Bond) เป็นตราสารหนี้ที่ออกโดยรัฐวิสาหกิจ ซึ่งมีทั้งพันธบัตรรัฐวิสาหกิจที่กระทรวงการคลังค้ำประกัน และพันธบัตรรัฐวิสาหกิจที่รัฐบาลไม่ได้ค้ำประกัน ซึ่งพันธบัตรรัฐวิสาหกิจที่รัฐบาลค้ำประกันจะมีความเสี่ยงจากการผิดนัดชำระหนี้ต่ำกว่า จึงมักซื้อขายในราคาที่สูงกว่าพันธบัตรรัฐวิสาหกิจที่กระทรวงการคลังไม่ได้ค้ำประกัน อย่างไรก็ตาม พันธบัตรรัฐวิสาหกิจที่กระทรวงการคลังไม่ได้ค้ำประกัน เป็นพันธบัตรที่ออกโดยรัฐวิสาหกิจที่มีรายได้มั่นคง มีฐานะการเงินที่แข็งแกร่งจึงมีความเสี่ยงต่ำ และอัตราดอกเบี้ยก็ไม่สูงมากนัก (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2557, น. 484)

3) หุ้นกู้ (Corporate Bond) เป็นตราสารหนี้ที่ออกโดยบริษัทที่ประกอบธุรกิจเพื่อกู้ยืมเงินระยะยาวจากผู้ลงทุน ซึ่งหุ้นกู่จะมีความเสี่ยงจากการผิดนัดชำระหนี้แตกต่างกันตามประเภทของหุ้นกู้ ผู้ออกหุ้นกู้ และหลักประกันหุ้นกู้ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (สำนักงาน ก.ล.ด.) จึงกำหนดให้การออกและเสนอขายหุ้นกู่จะต้องมีการจัดอันดับความน่าเชื่อถือของหุ้นกู่โดยสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือที่สำนักงาน ก.ล.ด. ให้ความเห็นชอบก่อนทำการเสนอขายหุ้นกู่

2.2 ตราสารทุน เป็นตราสารการเงินระยะยาว ได้แก่ หุ้นสามัญ และหุ้นบุริมสิทธิ ดังนี้

2.2.1 **หุ้นสามัญ (Common Stocks)** เป็นหลักทรัพย์ที่แสดงความเป็นเจ้าของกิจการ โดยผู้ถือหุ้นสามัญแต่ละรายจะมีสิทธิความเป็นเจ้าของกิจการตามสัดส่วนของมูลค่าหุ้นสามัญที่ตนถือครองอยู่ ต่อมูลค่าหุ้นสามัญทั้งหมดของบริษัทที่ได้ออกจำหน่ายและได้รับชำระค่าหุ้นเต็มจำนวนแล้ว ผู้ถือหุ้นสามัญมีสิทธิจะได้รับผลตอบแทนจากกำไรสุทธิของกิจการในรูปของเงินปันผล และเมื่อมีการเลิกกิจการผู้ถือหุ้นสามัญมีสิทธิเรียกร้องในสินทรัพย์ของกิจการหลังเจ้าหนี้และผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิ หุ้นสามัญของบริษัทมหาชนที่จดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์แล้ว จะสามารถซื้อขายได้ในตลาดรอง ซึ่งตลาดหุ้นที่เป็นตลาดรองที่เป็นทางการของประเทศไทยคือตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2.2.2 **หุ้นบุริมสิทธิ (Preferred Stocks)** เป็นหลักทรัพย์ที่มีลักษณะเป็นตราสารทุนที่ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิมีสิทธิจะได้รับผลตอบแทนจากกำไรสุทธิของกิจการในรูปเงินปันผลก่อนผู้ถือหุ้นสามัญ โดยเงินปันผลจะกำหนดไว้เป็นจำนวนแน่นอนต่อหุ้น แต่ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิไม่มีสิทธิในการออกเสียงในที่ประชุมผู้ถือหุ้นสามัญได้ หุ้นบุริมสิทธิที่เป็นหลักทรัพย์จดทะเบียนจะสามารถทำการซื้อขายในตลาดรองที่เป็นทางการได้เช่นเดียวกับหุ้นสามัญ

2.3 **เงินตราต่างประเทศ (Foreign Currency)** เป็นสินทรัพย์ทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการวัดมูลค่าธุรกรรมการค้า และการลงทุนระหว่างประเทศ จากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ซึ่งถูก

กำหนดโดยกลไกตลาดของการค้าเงินตราระหว่างประเทศ ดังนั้นตลาดเงินตราระหว่างประเทศจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ

2.4 ตราสารอนุพันธ์ (Derivative) เป็นตราสารแสดงสิทธิ หรือสัญญาผูกพันคู่ค้า 2 ฝ่ายในการซื้อขาย หรือแลกเปลี่ยนสินทรัพย์อ้างอิงตามเวลาที่กำหนดอนาคต ในราคาที่ยกเลิกกันในปัจจุบัน ซึ่งสินทรัพย์อ้างอิงจะเป็นสินค้าโภคภัณฑ์ เช่น ทองคำ น้ำมัน โลหะมีค่า สินค้าเกษตร หรือจะเป็นสินค้าทางการเงิน เช่น หุ้นสามัญ หุ้นกู้ หุ้นบริมสิทธิ เงินตราต่างประเทศ อัตราดอกเบี้ย ซึ่งตราสารอนุพันธ์มีความสำคัญในการใช้ป้องกันความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงราคาของสินทรัพย์อ้างอิง แต่มีผู้ใช้ตราสารอนุพันธ์ในการเก็งกำไรด้วยเช่นกัน ทั้งการเก็งกำไรในมูลค่าของตราสารอนุพันธ์ และการเก็งกำไรในราคาสินทรัพย์อ้างอิง

3. ความสำคัญของตลาดการเงิน

ความสำคัญตลาดการเงินอาจพิจารณาได้ใน 3 ส่วนดังนี้

3.1 ความสำคัญต่อผู้มีเงินออม

3.1.1 เพิ่มช่องทางให้ผู้มีเงินออมมีทางเลือกในการออมเงินได้หลากหลายตามความชอบของแต่ละคน เช่น ผู้ออมที่กลัวความเสี่ยง และยอมรับอัตราผลตอบแทนจากการออมในอัตราต่ำได้ ก็จะเลือกลงทุนในตราสารหนี้ของบริษัทที่มีความมั่นคงทางการเงินสูง และถ้ากลัวความเสี่ยงมากก็จะเลือกลงทุนในตราสารหนี้ของรัฐบาล ส่วนผู้ที่ต้องการผลตอบแทนจากการออมที่สูงขึ้นโดยยอมรับความเสี่ยงที่สูงขึ้นได้ ก็จะเลือกลงทุนในตราสารหนี้ของบริษัทที่มีความมั่นคงทางการเงินที่ลดลง ซึ่งจะมีอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่าเพื่อชดเชยความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้น หรืออาจเลือกลงทุนในหุ้นสามัญ ซึ่งมีความเสี่ยงสูงขึ้น แต่ก็มีอัตราผลตอบแทนที่สูงขึ้นเช่นกัน

3.1.2 ช่วยกระจายความเสี่ยงในการออม การเก็บเงินออมไว้ในแหล่งใดแหล่งหนึ่งเพียงแหล่งเดียวที่ไม่ใช่หลักทรัพย์ของรัฐบาล เช่น การนำเงินออมทั้งหมดไปซื้อหุ้นกู้ของบริษัทแห่งเดียว เมื่อเกิดปัญหาที่ทำให้บริษัทนั้นล้มละลายและไม่สามารถจ่ายคืนดอกเบี้ยและเงินต้นของหุ้นกู้นั้นได้ จะทำให้ผู้ออมนั้นมีความเสี่ยงที่จะต้องสูญเสียเงินออมทั้งหมด

3.2 ความสำคัญต่อผู้ต้องการใช้เงินทุน

3.2.1 ช่วยเพิ่มช่องทางในการจัดหาเงินทุนให้แก่ผู้ต้องการใช้เงินทุน ทำให้ผู้ต้องการใช้เงินทุนสามารถจัดหาเงินทุนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการใช้เงิน เช่น ถ้าต้องการใช้เงินทุนในระยะสั้นก็จะระดมเงินทุนโดยการออกตราสารหนี้ระยะสั้นจำหน่าย ถ้าต้องการการใช้เงินทุนในระยะยาวก็จะออกตราสารหนี้ระยะยาว หรือตราสารทุน หรืออาจเลือกช่องทางจัดหาเงินทุนให้สอดคล้องกับลักษณะของโครงการที่จะนำเงินไปลงทุน เช่น ถ้าต้องการลงทุนในโครงการที่มีกระแสเงินสดรับสม่ำเสมอ ก็อาจจัดหาเงินทุนโดยการออกหุ้นกู้ แต่ถ้าโครงการมีกระแสเงินสดรับไม่สม่ำเสมอ แต่ให้ผลตอบแทนในระยะยาวสูง ก็อาจจัดหาเงินทุนโดยการออกหุ้นสามัญ

3.2.2 ช่วยให้กิจการสามารถบริหารความเสี่ยงทางการเงินได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งกิจการจะสามารถใช้ช่องทางในการจัดหาเงินทุนที่หลากหลายมาช่วยบริหารความเสี่ยงทางการเงินได้ ดังนี้

1) เมื่อบริษัทขยายกิจการโดยการก่อหนี้จนกระทั่งมีสัดส่วนหนี้สินต่อทุนสูง จะทำกิจการมีความเสี่ยงทางการเงินทั้งความเสี่ยงจากสภาพคล่อง (Liquidity Risk) และ ความเสี่ยงจากการไม่สามารถชำระหนี้ตามกำหนด (Credit Risk) การที่กิจการสามารถจัดหาเงินทุนเพิ่มจากการออกหุ้นทุนเพื่อช่วยลดความเสี่ยงทางการเงินทั้งสองประเภทดังกล่าวข้างต้นได้เนื่องจากผู้ถือหุ้นอยู่ในฐานะเจ้าของกิจการ กิจการจึงมีพันธะผูกพันที่ต้องจ่ายผลตอบแทนให้แก่ผู้ถือหุ้นเมื่อกิจการมีกำไรเท่านั้น ไม่ได้มีพันธะผูกพันที่จะต้องจ่ายคืนผลตอบแทนตามงวดเวลาแบบดอกเบี้ยเหมือนกรณีที่กิจการได้กู้เงินมา นอกจากนี้กิจการยังไม่ต้องผูกพันที่ชำระคืนเงินที่ผู้ถือหุ้นนำมาลงทุนเหมือนในกรณีที่ต้องชำระคืนเงินต้นที่กู้ยืมมา

2) กรณีกิจการมีหนี้สินระยะสั้นที่ใกล้จะครบกำหนด หากกิจการมีสินทรัพย์หมุนเวียนหรือสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องไม่เพียงพอจะชำระหนี้ที่จะครบกำหนดจึงมีความเสี่ยงจากสภาพคล่อง ซึ่งถ้ากิจการสามารถจัดหาเงินทุนจากการออกตราสารหนี้ระยะยาว หรือออกหุ้นทุนเพื่อมาชำระคืนหนี้ระยะสั้นที่ครบกำหนดได้ จะช่วยให้กิจการสามารถลดความเสี่ยงจากการขาดสภาพคล่องได้

3.3 ความสำคัญต่อเศรษฐกิจ ตลาดการเงินมีบทบาทสำคัญในการเติบโต และการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศด้วยการจัดสรรทรัพยากรการเงินให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการนำเงินทุนจากผู้ออมซึ่งไม่ได้ใช้ประโยชน์ในการสร้างผลผลิต ไปสู่ผู้ต้องการใช้เงินทุนซึ่งนำไปใช้ในการขยายกิจการผลิตสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น นั่นคือตลาดการเงินที่ทำหน้าที่ได้ดีเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจ ในทางตรงกันข้าม ตลาดการเงินที่มีประสิทธิภาพต่ำเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้หลายประเทศยังคงไม่สามารถพัฒนาได้ดีเท่าที่ควร (Kidwell, Blackwell, Whidbee, & Sias, 2013, p. 44)

3.4 ความสำคัญของตลาดการเงินต่อสหกรณ์ เมื่อสหกรณ์มีเงินทุนส่วนเกิน จะสามารถนำเงินทุนลงทุนซื้อตราสารหนี้ หรือหลักทรัพย์อื่นตาม พ.ร.บ.สหกรณ์ พ.ศ.2542 มาตรา 62 และประกาศของคณะกรรมการพัฒนาสหกรณ์แห่งชาติ (คพช.) ซึ่งจะช่วยให้อสหกรณ์ได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนในช่วงเวลาที่ไม่ใช้ประโยชน์จากเงินทุนดังกล่าว อย่างไรก็ตามการลงทุนของสหกรณ์จะต้องลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีความเสี่ยงต่ำเพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดกับเงินทุนของสหกรณ์ จึงทำให้สหกรณ์ได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนไม่มากนัก

กิจกรรม 5.2.1

1. จงอธิบายความหมายของตลาดการเงิน
2. จงอธิบายสินทรัพย์ทางการเงินที่ซื้อขายในตลาดการเงิน มีอะไรบ้าง
3. จงอธิบายความสำคัญของตลาดการเงิน

(โปรดทำกิจกรรม 5.2.1 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 5.2 เรื่องที่ 5.2.1)

เรื่องที่ 5.2.2

ประเภทของตลาดการเงิน

ตลาดการเงินสามารถแบ่งประเภทได้หลายวิธีตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา และการอ้างอิง ซึ่งโดยทั่วไปแล้วประเภทของตลาดการเงินที่มีการอ้างอิงถึงเสมอคือการแบ่งตลาดการเงินตามวิธีการซื้อขาย ตราสารการเงิน อายุของตราสารทางการเงิน และประเภทของสินทรัพย์ทางการเงินที่ซื้อขาย ดังนี้

1. การแบ่งประเภทของตลาดการเงินตามวิธีการซื้อขายตราสารการเงิน

การแบ่งประเภทของตลาดการเงินตามวิธีการซื้อขาย จะแบ่งเป็นตลาดแรก และตลาดรอง ดังนี้

1.1 ตลาดแรก (Primary Market) เป็นตลาดในการจัดหาเงินทุนของผู้ต้องการใช้เงินทุน โดยการออกหลักทรัพย์ใหม่ได้แก่ ตราสารหนี้ หรือ ตราสารทุน เสนอขายให้กับผู้มีเงินออมเพื่อระดมเงินทุนมาใช้ในโครงการลงทุนต่างๆ ของผู้จัดหาทุน ดังนั้นการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดแรกจึงเป็นตลาดที่นักลงทุนซื้อหลักทรัพย์จากผู้ออกหลักทรัพย์โดยตรง เงินทุนจึงไหลจากนักลงทุนไปยังผู้ออกหลักทรัพย์ การออกหลักทรัพย์ภาคเอกชนทั้งตราสารทุนและตราสารหนี้เพื่อเสนอขายต่อผู้ลงทุนจะต้องขอความเห็นชอบต่อสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (สำนักงาน ก.ล.ต.) และจดทะเบียนกับตลาดรองเพื่อให้สามารถซื้อขายเปลี่ยนมือได้ ซึ่งการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดแรกสามารถทำได้ใน 3 ลักษณะดังนี้

1.1.1 จัดสรรให้กับผู้ถือหุ้นเดิมตามสัดส่วนการถือหุ้น (Right Offering: RO) เป็นการจัดสรรหุ้นเพิ่มทุนขายให้ผู้ถือหุ้นเดิมตามสัดส่วนการถือหุ้น เพื่อให้ผู้ถือหุ้นเดิมยังคงรักษาสัดส่วนในสิทธิประโยชน์ของตนไว้ดังเดิม เช่น บริษัทเอ มีหุ้นสามัญเดิมที่ได้ออกจำหน่ายแล้วทั้งหมด มี 10 ล้านหุ้น นายบี ถือหุ้นสามัญเดิมอยู่ 2 ล้านหุ้น คิดเป็น 20% เมื่อบริษัทเอ ออกหุ้นสามัญเพิ่มทุน 1 ล้านหุ้น จึงต้องให้สิทธินายบีได้ซื้อหุ้นเพิ่มทุนในสัดส่วน 20% เท่ากับ 200,000 หุ้น

1.1.2 การเสนอขายหลักทรัพย์ต่อสาธารณะ (Public Offering: PO) เป็นการเสนอขายหลักทรัพย์ที่ออกใหม่ให้นักลงทุนโดยทั่วไป เช่น บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้ออกหุ้นสามัญเพิ่มทุนเสนอขายแก่นักลงทุนทั่วไปโดยเปิดให้จองซื้อหุ้นเพิ่มทุน ผ่านธนาคาร หรือ บริษัทหลักทรัพย์ผู้ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดจำหน่าย ในช่วงเวลาที่กำหนดให้จองซื้อ เป็นต้น

1.1.3 การเสนอขายหลักทรัพย์ให้นักลงทุนเฉพาะกลุ่ม (Private Placement: PP) เป็นการเสนอขายหลักทรัพย์ออกใหม่ให้นักลงทุนเฉพาะกลุ่ม ได้แก่ นักลงทุนที่เป็นสถาบันการเงิน เช่น บริษัทจัดการกองทุนรวม กองทุนประกันสังคม เป็นต้น

1.2 ตลาดรอง (Secondary Market) เป็นตลาดที่นักลงทุนสามารถซื้อขายหลักทรัพย์ที่ผ่านการซื้อขายในตลาดแรกมาแล้ว ดังนั้นการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดรองจึงเป็นการซื้อขายโดยนักลงทุนที่ต้องการซื้อหลักทรัพย์ทำการซื้อหลักทรัพย์จากนักลงทุนผู้ถือหลักทรัพย์ที่ต้องการขายหลักทรัพย์ผ่านกลไก

การซื้อขายหลักทรัพย์ของตลาดรอง ดังนั้นการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดรองจะไม่ทำให้ผู้ออกหลักทรัพย์ได้รับเงินทุนเพิ่มขึ้น แต่บทบาทสำคัญของตลาดรองคือการเพิ่มสภาพคล่องให้กับหลักทรัพย์ที่ซื้อขายผ่านตลาดแรกแล้ว ตลาดรองที่มีประสิทธิภาพจะทำให้นักลงทุนมีความสนใจจะลงทุนในหลักทรัพย์ทำให้การจัดหาเงินทุนในตลาดแรกทำได้ง่าย การซื้อขายในหลักทรัพย์ในตลาดรองมี 2 ลักษณะ

1.2.1 ตลาดรองที่เป็นทางการ (Securities Exchange Market) เป็นตลาดรองที่ผู้ซื้อและผู้ขายหลักทรัพย์ ต้องทำการซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านบริษัทหลักทรัพย์ที่เป็นสมาชิกของตลาดรองที่เป็นทางการ หลักทรัพย์ที่จะซื้อขายในตลาดรองที่เป็นทางการจะต้องเป็นหลักทรัพย์จดทะเบียนในตลาดรองที่เป็นทางการ เช่น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

1.2.2 การซื้อขายแบบเจรจาต่อรอง (Over the Counter: OTC) เป็นการเจรจาข้อตกลงในการซื้อขายหลักทรัพย์กันโดยตรงระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ส่วนมากจะเป็นการซื้อขายหลักทรัพย์ในปริมาณมาก หรือการซื้อขายหลักทรัพย์ที่ไม่ได้จดทะเบียนกับตลาดรองที่เป็นทางการ เช่น การซื้อขายหุ้นกู้ที่ไม่ได้จดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในตลาดรอง จะเป็นการเจรจาต่อรองราคาปริมาณ และราคาระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายและซื้อขายกันโดยไม่ผ่านระบบของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2. การแบ่งประเภทของตลาดการเงินตามอายุตราสารการเงิน

การแบ่งประเภทของตลาดการเงินตามอายุตราสารการเงิน จะสามารถแบ่งได้เป็นตลาดเงิน และตลาดทุน ดังนี้

2.1 ตลาดเงิน (Money Market) เป็นตลาดสำหรับการลงทุนระยะสั้น และการจัดหาเงินทุนระยะสั้นที่มีอายุไม่เกิน 1 ปี ด้วยการก่อหนี้ระยะสั้น โดยที่ผู้ต้องการใช้เงินจะจัดหาเงินทุนระยะสั้น โดยตรงจากผู้มีเงินออม เพื่อรักษาสภาพคล่องในการดำเนินงาน โดยผ่านเครื่องมือต่างๆ ในตลาดเงินที่สำคัญ ดังนี้

2.1.1 เครื่องมือการจัดหาเงินทุนในตลาดเงินแบบไม่มีหลักประกัน ได้แก่

1) ตั๋วเงินคลัง เป็นตราสารหนี้ระยะสั้นของรัฐบาลที่ไม่มีหลักประกัน
2) บัตรเงินฝาก เป็นหลักฐานที่ธนาคารพาณิชย์ออกเป็นหลักฐานในการรับฝากเงินให้แก่ผู้ฝากสำหรับเงินฝากที่มีกำหนดเวลา อัตราดอกเบี้ยและวันครบกำหนดสามารถต่อรองได้ และสามารถโอนกรรมสิทธิ์ได้ (Cornett. &Saunders, 2015, p.7)

3) ตราสารพาณิชย์ เป็นตัวสัญญาใช้เงินระยะสั้นของบริษัทเอกชนขนาดใหญ่ที่ไม่มีหลักประกัน

4) ตั๋วเงินที่ธนาคารรับรอง เป็นตั๋วเงินที่ธนาคารรับรองการจ่ายเงินเมื่อครบกำหนดตามจำนวนเงินที่กำหนดแก่ผู้ถือ

5) ธุรกรรมกู้ยืมแบบไม่มีหลักประกัน ระหว่างธนาคารพาณิชย์ (Interbank Transaction) เป็นการกู้ยืมเงินระหว่างธนาคารพาณิชย์ ซึ่งมีทั้งลักษณะการกู้ยืมแบบมีกำหนดเวลา และการชำระคืนเมื่อทวงถาม แต่การกู้ยืมเงินระหว่างธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่จะเป็นการกู้ยืมแบบข้ามคืน (Overnight) เพื่อรักษาระดับเงินสดสำรองตามกฎหมายเมื่อสิ้นวันทำการ โดยการคิดดอกเบี้ยจะคิดในอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมระหว่างธนาคาร (Interbank Rate)

2.1.2 เครื่องมือการจัดหาเงินทุนในตลาดเงินแบบมีหลักประกัน ได้แก่ สัญญาซื้อคืน (Repurchase Agreement: RP or Repo) เป็นธุรกรรมการกู้ยืมเงินโดยมีหลักทรัพย์ ได้แก่ พันธบัตรรัฐบาล หรือตั๋วเงินคลัง เป็นหลักประกัน โดยผู้กู้จะขายหลักทรัพย์ให้แก่ผู้ให้กู้โดยสัญญาว่าจะซื้อหลักทรัพย์คืนในเวลาที่กำหนดในอนาคต โดยราคาซื้อคืน เท่ากับราคาของผู้กู้ขายให้ผู้ให้กูวกกับดอกเบี้ยเงินกู้ที่ตกลงกัน คิดตามระยะเวลาที่กู้ เนื่องจากการโอนหลักทรัพย์จากผู้ให้กู้ให้ผู้กู้ตามสัญญาซื้อคืน เป็นการให้หลักทรัพย์เป็นหลักประกันเท่านั้น ดังนั้น ดอกเบี้ย และผลประโยชน์ใดของหลักทรัพย์ที่เกิดขึ้นในช่วงระหว่างเวลา กู้เงินซึ่งผู้ให้กู้เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์อยู่นั้น ผู้ให้กู้จะต้องส่งคืนผลประโยชน์เหล่านั้นคืนให้ผู้กู้ซึ่งเป็นเจ้าของหลักทรัพย์ที่แท้จริง (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2558) สัญญาซื้อคืนเพื่อกู้ยืมเงินระยะเวลา 1 วัน เรียกว่า สัญญาซื้อคืนข้ามคืน (Overnight Repos) แต่ถ้ากู้ยืมมากกว่า 1 วัน เรียกว่า สัญญาซื้อคืนแบบ กำหนดระยะเวลา (Term Repos) โดยสัญญาซื้อคืนพันธบัตรในตลาดเงินประเทศสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่ อยู่ระหว่าง 1-14 วัน แต่สัญญาซื้อคืนที่มีอายุ 1-3 เดือน มีเพิ่มมากขึ้น (Cornett. &Saunders, 2015, p.141) ตลาดซื้อคืนเดิมเป็นธุรกรรมระหว่างธนาคารกลางกับธนาคารพาณิชย์ แล้วได้พัฒนาเป็นตลาด ธุรกรรมซื้อคืนภาคเอกชน (Private Repos) ซึ่งตลาดซื้อคืนภาคเอกชนในประเทศไทยเริ่มพัฒนาในปี 2553 โดยมีการจัดทำสัญญามาตรฐานของสัญญาซื้อคืน และทำการซื้อขายผ่านระบบการซื้อขายของ บริษัท ศูนย์รับฝากหลักทรัพย์ (ประเทศไทย) จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทย่อยของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ตลาดเงินจะไม่มีตลาดรองที่เป็นทางการ การซื้อขายในตลาดรองจะเป็นการซื้อขายแบบ เจริญต่อรอง (OTC)

2.2 ตลาดทุน (Capital Market) เป็นตลาดซื้อขายตราสารการเงินที่มีอายุตราสารมากกว่า 1 ปี ได้แก่ พันธบัตรรัฐบาล พันธบัตรรัฐวิสาหกิจ หุ้นกู้ หุ้นบุริมสิทธิ และหุ้นสามัญ เป็นช่องทางการจัดหาเงิน ทุนระยะยาวของผู้ต้องการใช้เงินทุนที่เป็นทั้งภาครัฐบาล รัฐวิสาหกิจ และบริษัทเอกชน เพื่อจัดหาเงินทุน จากผู้มีเงินออมที่สำคัญได้แก่ หน่วยครัวเรือน หน่วยธุรกิจ และสถาบันการเงิน ซึ่งตลาดทุนที่สำคัญได้แก่ ตลาดตราสารหนี้ และตลาดตราสารทุน

2.2.1 ตลาดตราสารหนี้ (Bond Market) หมายถึงตลาดที่ทำการซื้อขายตราสารหนี้ระยะยาว ได้แก่ พันธบัตรรัฐบาล พันธบัตรรัฐวิสาหกิจ และหุ้นกู้ ตลาดตราสารหนี้มีทั้งตลาดแรก และตลาดรองทั้ง ตลาดรองที่เป็นทางการ และตลาดรองแบบเจริญต่อรองโดยตรง

2.2.2 ตลาดตราสารทุน (Stock Market) หมายถึงตลาดที่ทำการซื้อขายตราสารทุน ได้แก่ หุ้นสามัญ หุ้นบุริมสิทธิ และใบสำคัญแสดงสิทธิ (Warrant) ซึ่งตลาดทุนจะมีทั้งตลาดแรกและตลาดรอง โดยการซื้อขายตราสารทุนในตลาดรองมักซื้อขายผ่านตลาดที่เป็นทางการ แต่ในกรณีที่มีการตกลงซื้อขาย หุ้นกันเป็นจำนวนมาก จะมีซื้อขายโดยการเจริญต่อรองโดยตรง

3. การแบ่งประเภทของตลาดการเงินตามประเภทของสินทรัพย์การเงินที่ซื้อขาย

การแบ่งประเภทของตลาดการเงินตามประเภทของสินทรัพย์การเงิน (Financial Asset) สามารถ แบ่งเป็น ตลาดซื้อขายหลักทรัพย์ ตลาดซื้อขายเงินตราต่างประเทศ และตลาดอนุพันธ์ ดังนี้

3.1 ตลาดซื้อขายหลักทรัพย์ (Securities Exchange Market) เป็นตลาดซื้อขายหลักทรัพย์ต่างๆ ทั้งในตลาดเงิน และตลาดทุน

3.2 ตลาดซื้อขายเงินตราต่างประเทศ (Foreign Currency Exchange Market) เป็นตลาดที่ซื้อขายเงินตราต่างประเทศสกุลต่างๆ โดยการซื้อขายเงินตราต่างประเทศจะคิดราคาของเงินตราต่างประเทศสกุลหนึ่งจำนวนหนึ่งหน่วยเทียบกับมูลค่าของเงินอีกสกุลหนึ่งซึ่งมักใช้สกุลเงินท้องถิ่น เรียกว่า อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ซึ่งการซื้อขายเงินตราต่างประเทศเกิดขึ้นจากความต้องการด้านการค้า และการลงทุนระหว่างประเทศ ซึ่งการซื้อขายเงินตราต่างประเทศมักจะทำธุรกรรมซื้อขายผ่านธนาคารพาณิชย์ หรือ นิติบุคคลที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงการคลังให้เป็นนายหน้าซื้อขายเงินตราต่างประเทศ

3.3 ตลาดซื้อขายอนุพันธ์ (Derivative Exchange Market) เป็นตลาดซื้อขายตราสารการเงินที่มีข้อตกลงเกี่ยวกับการซื้อขาย หรือแลกเปลี่ยนสินทรัพย์อ้างอิงในเวลาที่จะระบุไว้ในอนาคต ตามราคา และปริมาณที่กำหนด ซึ่งสินทรัพย์อ้างอิงจะเป็นสินทรัพย์ประเภทสินค้าโภคภัณฑ์ เช่น น้ำมัน โลหะมีค่า สินค้าเกษตร หรือ จะเป็นสินทรัพย์ทางการเงิน เช่น หุ้นสามัญ หุ้นบุริมสิทธิ หุ้นกู้ หรือเงินตราต่างประเทศ ก็ได้

กิจกรรม 5.2.2

1. จงอธิบายความสัมพันธ์ของตลาดแรก กับตลาดรอง
2. จงอธิบายความแตกต่างระหว่างตลาดเงิน และตลาดทุน
3. จงยกตัวอย่างผู้ซื้อ และผู้ขายในตลาดซื้อขายเงินตราต่างประเทศ

(โปรดทำกิจกรรม 5.2.2 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 5.2 เรื่องที่ 5.2.2)

เรื่องที่ 5.2.3

ตลาดการเงินระหว่างประเทศ

การเติบโตของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ทำให้ตลาดการเงินระหว่างประเทศมีบทบาทสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ และการบริหารความเสี่ยงทางการเงินในการทำธุรกรรมการค้า และการลงทุนระหว่างประเทศ

1. ตลาดเงินตราต่างประเทศ

ตลาดเงินตราต่างประเทศ (Foreign Exchange Market) หรือตลาดซื้อขายเงินตราต่างประเทศ เป็นปัจจัยสำคัญในการก่อให้เกิดการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ โดยตลาดเงินตราต่างประเทศช่วยให้ผู้ที่ทำการค้าระหว่างประเทศ หรือนักลงทุนข้ามชาติสามารถแลกเปลี่ยนเงินตราสกุลต่างประเทศเป็นเงินสกุลท้องถิ่น หรือแลกเปลี่ยนเงินสกุลท้องถิ่นเป็นสกุลเงินตราต่างประเทศได้ในอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ซึ่งตลาดเงินตราต่างประเทศแบ่งเป็น 2 ตลาดสำคัญได้แก่

1.1 ตลาดส่งมอบทันที (Spot Market) เป็นตลาดเงินตราต่างประเทศที่ตกลงซื้อขาย ส่งมอบเงินตราต่างประเทศพร้อมชำระเงินในวันที่ทำการซื้อขาย โดยใช้อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ณ วันที่ตกลงซื้อขายกันซึ่งจะคิดในรูปของเงินสกุลท้องถิ่นต่อสกุลเงินต่างประเทศ เช่น อัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐเท่ากับ 33 บาท นั่นคือ เงินบาทจำนวน 33 บาท จะสามารถแลกเปลี่ยนดอลลาร์สหรัฐได้ 1 ดอลลาร์ ซึ่งปกติอัตราแลกเปลี่ยนจะเปลี่ยนแปลงตามกลไกตลาด ทำให้ผู้ที่ทำการค้า และการลงทุนระหว่างประเทศต้องเผชิญความเสี่ยงในการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ เช่น บริษัทเขียนดีจริง จำกัด ส่งออกไปขายยังสหรัฐอเมริกาปีละ 10,000,000 ด้าม ในราคาด้ามละ 1 ดอลลาร์สหรัฐ โดยมีต้นทุนรวมเฉลี่ยด้ามละ 30 บาท ถ้าอัตราแลกเปลี่ยน เท่ากับ 35 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ บริษัทฯ จะได้กำไรด้ามละ 5 บาท รวมมีกำไรปีละ 50,000,000 บาท แต่ถ้าค่าเงินบาทแข็งค่าขึ้นเป็น 32 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ บริษัทฯ จะมีกำไรลดลงเหลือเพียงด้ามละ 2 บาท รวมกำไรลดลงเหลือเพียงปีละ 20,000,000 บาท นั่นคือกำไรลดลงถึงร้อยละ 60 แต่ถ้าหากค่าเงินบาทแข็งค่าอย่างต่อเนื่องจนอัตราแลกเปลี่ยนเท่ากับ 29 บาทต่อดอลลาร์ บริษัทฯ จะขาดทุนด้ามละ 1 บาท รวมขาดทุนปีละ 10,000,000 บาท

1.2 ตลาดส่งมอบในอนาคต เป็นตลาดเงินตราต่างประเทศที่ตกลงซื้อขายในปริมาณ และอัตราแลกเปลี่ยนในวันนี้แต่จะทำการส่งมอบ และชำระเงินในเวลาที่กำหนดในอนาคต ซึ่งเป็นตลาดที่ใช้ป้องกันความเสี่ยง จากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนในอนาคต ซึ่งมีเครื่องมือที่ใช้ในการป้องกันความเสี่ยง โดยใช้อนุพันธ์ของเงินตราต่างประเทศดังนี้

1.2.1 สัญญาซื้อขายล่วงหน้าเงินตราต่างประเทศ แบ่งเป็น 2 ประเภท

1) สัญญาฟิวเจอร์ (Future Contract) เป็นสัญญาซื้อขายล่วงหน้าที่เป็นมาตรฐาน ที่กำหนดสกุลและจำนวนเงินตราต่างประเทศ และวันครบกำหนดไว้เป็นมาตรฐาน การซื้อขายจะผ่านตลาดฟิวเจอร์ที่เป็นทางการ (Future Exchange Market) ผู้ซื้อและผู้ขายจะต้องมีบัญชีซื้อขายสัญญาฟิวเจอร์กับบริษัทหลักทรัพย์ตัวแทนที่เป็นสมาชิกตลาดฟิวเจอร์ โดยตลาดฟิวเจอร์จะทำหน้าที่เป็นสำนักหักบัญชีและเป็นคู่สัญญาให้กับทั้งคู่ซื้อ และผู้ขายล่วงหน้าเงินตราต่างประเทศ เช่น บริษัทตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้า (ประเทศไทย) จำกัด เป็นบริษัทลูกของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ให้บริการซื้อขายสัญญาฟิวเจอร์ดอลลาร์สหรัฐ (USD Future) โดยมีสัญญามาตรฐาน 1,000 ดอลลาร์ต่อสัญญา ไม่สามารถซื้อฟิวเจอร์ในจำนวนน้อยกว่า 1,000 ดอลลาร์ เช่น บริษัท เขียนดีจริง จำกัด สามารถส่งออกปากกาในเดือนมีนาคมได้จำนวน 992,400 ด้าม เป็นเงิน 992,400 ดอลลาร์ ซึ่งจะเก็บเงินได้ในเดือนมิถุนายน ดังนั้นบริษัทสามารถป้องกันความเสี่ยงโดยการขายสัญญา USD Future โดยสัญญาครบกำหนดเดือนมิถุนายน ราคาขายดอลลาร์ตามสัญญาฟิวเจอร์กำหนดตามราคาตลาด ณ วันขายสัญญาฟิวเจอร์ ซึ่งบริษัทต้องตัดสินใจว่าจะขายจำนวน 992 สัญญา (992,000 USD) หรือ 993 สัญญา (993,000 USD) เนื่องจากไม่สามารถขาย 992.4 สัญญาเพื่อให้ได้ตรงกับยอด 992,400 ดอลลาร์ได้ สัญญาฟิวเจอร์สามารถ ซื้อหรือขายสัญญาก่อนที่สัญญาจะครบกำหนดได้

2) สัญญาฟอร์เวิร์ด (Forward Contract) เป็นสัญญาซื้อขายล่วงหน้าที่ผู้ซื้อและผู้ขายจะเจรจาตกลงรายละเอียดกันโดยตรง ดังนั้นจะทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้าเงินตราต่างประเทศเท่าไร ก็สามารถทำได้ เช่น บริษัท เขียนดีจริง จำกัด ส่งออกปากกาในเดือนมีนาคมได้จำนวน 992,400 ด้าม เป็นเงิน 992,400 ดอลลาร์ ซึ่งจะเก็บเงินได้ในเดือนมิถุนายนนั้น ก็จะสามารถทำสัญญาฟอร์เวิร์ดขายดอลลาร์ให้ธนาคารพาณิชย์ในเดือนมิถุนายนจำนวน 992,400 ดอลลาร์ ได้ ราคาขายดอลลาร์ล่วงหน้าจะตกลงกัน ณ วันทำสัญญาฟอร์เวิร์ด

1.2.2 สิทธิอนุพันธ์ในการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ (Currency Option) เป็นตราสารที่ผู้ออกให้สิทธิแก่ผู้ถือในการซื้อหรือขายเงินตราต่างประเทศสกุลที่กำหนดไว้ในราคาและปริมาณที่กำหนดไว้ตามกำหนดเวลาใช้สิทธิในอนาคตที่ระบุไว้ โดยที่สิทธิอนุพันธ์จะมีราคาของสิทธิอนุพันธ์ (Premium) ที่ผู้ต้องการถือสิทธิอนุพันธ์ในการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ ต้องจ่ายให้ผู้ออกในเวลาปัจจุบัน สิทธิอนุพันธ์ในการซื้อขายเงินตราต่างประเทศแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

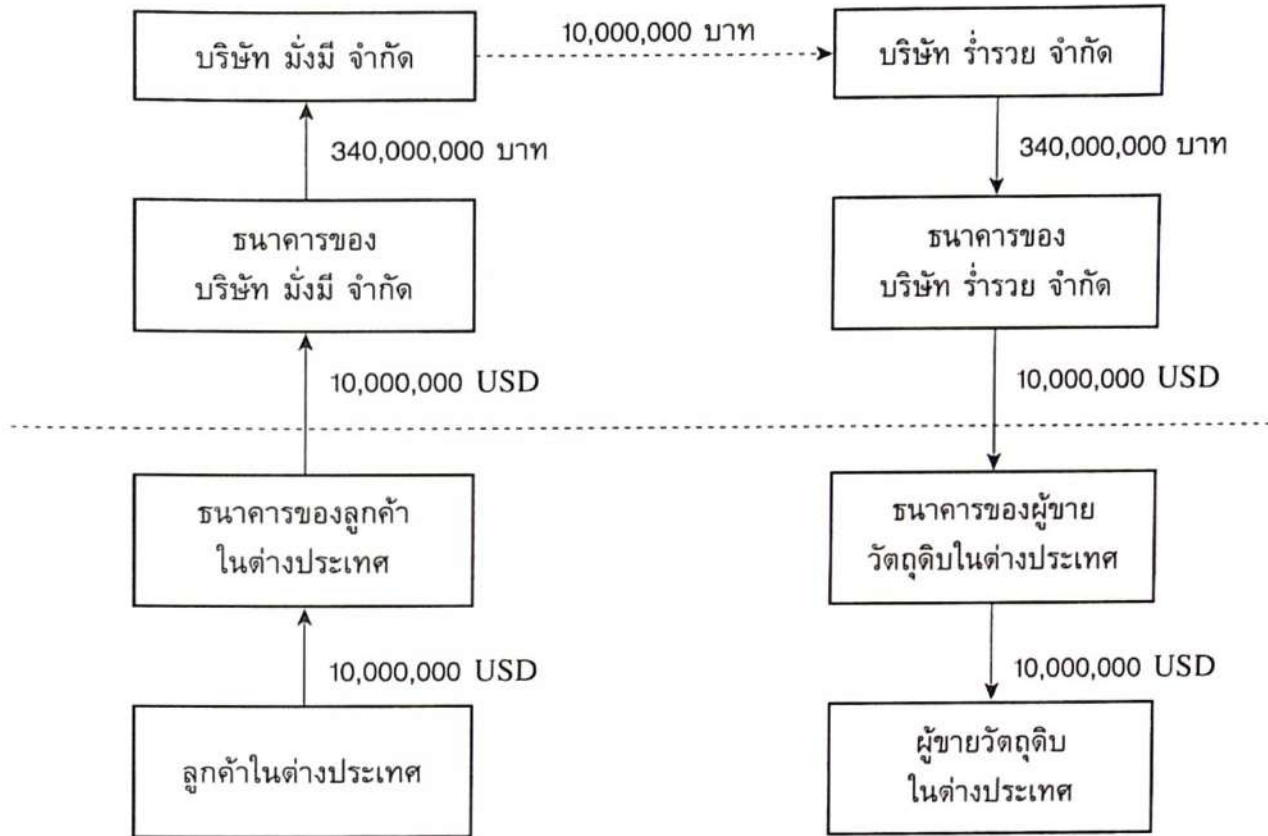
1) คอลออปชั่น (Call Option) เป็นสิทธิอนุพันธ์ที่ให้สิทธิซื้อเงินตราต่างประเทศสกุลที่กำหนดไว้ในราคาและปริมาณที่กำหนดตามเวลาที่กำหนด เช่น คอลออปชั่น 1 สัญญา ให้สิทธิผู้ถือในการซื้อเงินดอลลาร์สหรัฐจำนวน 1,000 USD ในราคา 33 บาทต่อดอลลาร์ ในวันที่ 30 มิถุนายน 25x1 โดยมีราคาของคอลออปชั่น เท่ากับ 500 บาทต่อสัญญา เมื่อถึงวันที่ 30 มิถุนายน 25x1 หากอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐเท่ากับ 32 บาท ผู้ถือคอลออปชั่นก็จะไม่ใช้สิทธิ เพราะซื้อในตลาดจะได้ราคาต่ำกว่าราคาใช้สิทธิของออปชั่น (Exercise Price) โดยผู้ถือคอลออปชั่น จะสูญเสียค่าราคาของคอลออปชั่น (Premium) 500 บาทไป แต่ถ้าเมื่อถึงวันที่ 30 มิถุนายน 25x1 แล้ว หากอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐเท่ากับ 34 บาท ผู้ถือคอลออปชั่นก็จะใช้สิทธิซื้อเงินดอลลาร์จำนวน 1,000 USD

จากผู้ถือออปชันในราคาใช้สิทธิ 33 บาทต่อดอลลาร์ จ่ายเงินซื้อดอลลาร์รวม 33,000 บาท ซึ่งถ้าซื้อในตลาดจะต้องจ่ายเงินรวม 34,000 บาท ดังนั้นผู้ถือออปชันจะได้ประโยชน์จากการซื้อดอลลาร์ได้ต่ำกว่าซื้อจากตลาด 1,000 บาท หักด้วยค่าราคาของคอลออปชัน 500 บาท ดังนั้นจึงได้ประโยชน์สุทธิจากการใช้คอลออปชันเท่ากับ $1,000 - 500 = 500$ บาท

2) พุทออปชัน (Put Option) เป็นสิทธิอนุพันธ์ที่ให้สิทธิขายเงินตราต่างประเทศสกุลที่กำหนดไว้ ในราคาและปริมาณที่กำหนดตามเวลาที่กำหนดในอนาคต เช่น พุทออปชัน 1 สัญญา ให้สิทธิผู้ถือในการขายเงินดอลลาร์สหรัฐจำนวน 1,000 USD ในราคา 33 บาทต่อดอลลาร์ ในวันที่ 30 มิถุนายน 25x1 โดยมีราคาของพุทออปชัน เท่ากับ 500 บาทต่อสัญญา ถ้าบริษัท เขียนดีจริง จำกัด ส่งออกปากกาในเดือนมีนาคมได้จำนวน 992,400 ด้าม เป็นเงิน 992,400 ดอลลาร์ ซึ่งจะเก็บเงินได้ในเดือนมิถุนายนแล้วต้องการป้องกันความเสี่ยงโดยใช้พุทออปชัน จะต้องซื้อพุทออปชัน 992 สัญญา รวมเป็นเงิน 496,000 บาท เมื่อถึงวันที่ 30 มิถุนายน 25x1 แล้ว หากอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐเท่ากับ 32 บาท บริษัทฯ จะใช้สิทธิขายเงิน 992,000 ดอลลาร์ให้ผู้ถือออปชันในราคาใช้สิทธิ 33 บาทต่อดอลลาร์ จะได้เงินรวม 32,736,000 บาท ซึ่งถ้าหาก บริษัทฯ ขายเงินดอลลาร์ในตลาดจะได้เงินเพียง 31,744,000 บาท บริษัทฯ ได้ประโยชน์จากการขายเงินดอลลาร์ที่สูงกว่าตลาดรวม $32,736,000 - 31,744,000 = 992,000$ บาท หักด้วยค่าราคาพุทออปชันรวม 496,000 บาท ดังนั้น บริษัทฯ จึงได้ประโยชน์สุทธิจากพุทออปชันเท่ากับ $992,000 - 496,000 = 496,000$ บาท แต่ถ้าหากเมื่อถึงวันที่ 30 มิถุนายน 25x1 แล้ว หากอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐเท่ากับ 34 บาท บริษัทฯ จะไม่ใช้สิทธิขายตามพุทออปชัน เนื่องจากขายเงินดอลลาร์ในตลาดจะได้เงินบาทมากกว่า ซึ่งบริษัทฯ จะต้องสูญเสียเงินค่าซื้อพุทออปชัน 992 สัญญา รวมเป็นเงิน 496,000 บาทไป

1.2.3 สัญญาแลกเปลี่ยนสกุลเงินตราต่างประเทศ (Currency Swap) เป็นสัญญาแลกเปลี่ยนกระแสเงินสดในอนาคตที่เป็นสกุลเงินต่างกันโดยกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนไว้ตามที่ได้ตกลงกัน เช่น บริษัท มั่งมี จำกัด มีรายได้จากการส่งออกปีละ 10,000,000 USD ขณะที่ บริษัท ร่ำรวย จำกัด นำเข้าวัตถุดิบปีละ 10,000,000 USD ซึ่งอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐในปัจจุบัน เท่ากับ 33 บาท ซึ่งทั้ง 2 บริษัทมองว่ามีความเหมาะสม เนื่องจากบริษัท มั่งมี จำกัด มีรายได้เป็นดอลลาร์ต้องการเปลี่ยนเป็นเงินบาทเพื่อจ่ายค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการผลิตสินค้าเพื่อส่งออก ส่วนบริษัท ร่ำรวย จำกัด ขายสินค้าในประเทศมีรายได้เป็นเงินบาทแต่ต้องการเปลี่ยนเป็นดอลลาร์เพื่อนำเข้าวัตถุดิบ ดังนั้นบริษัททั้ง 2 แห่งก็จะทำสัญญาแลกเปลี่ยนสกุลเงินตราต่างประเทศ ที่อัตราแลกเปลี่ยน 33 บาทต่อดอลลาร์ ปีละ 10,000,000 USD นั่นคือ บริษัท มั่งมี จำกัด จะมีรายได้จากการส่งออกสินค้าเท่ากับปีละ $(33)(10,000,000) = 330,000,000$ บาท ในขณะที่ บริษัท ร่ำรวย จำกัด ก็จะมีต้นทุนในการนำเข้าวัตถุดิบปีละ 330,000,000 บาท เช่นกัน ถ้าปีต่อมา อัตราแลกเปลี่ยนตลาดเปลี่ยนเป็น 34 บาทต่อดอลลาร์ บริษัท มั่งมี จำกัด จะมีรายได้จากการส่งออกเท่ากับ $(34)(10,000,000) = 340,000,000$ บาท ในขณะที่ บริษัท ร่ำรวย จำกัด ก็จะมีต้นทุนในการนำเข้าวัตถุดิบเท่ากับ 340,000,000 บาท เช่นกัน ซึ่ง บริษัท มั่งมี จำกัด จะต้องจ่ายเงินให้ บริษัท ร่ำรวย จำกัด จำนวน 10,000,000 บาท ซึ่งจะทำให้ บริษัท มั่งมี จำกัด จะมีรายได้จากการส่งออกสินค้าเท่ากับ

330,000,000 บาท และ บริษัท ร่ำรวย จำกัด ก็จะมีต้นทุนในการนำเข้าวัตถุดิบ 330,000,000 บาท ซึ่งแสดงได้ดังภาพที่ 5.4

ภาพที่ 5.4 การแลกเปลี่ยนสกุลเงินที่อัตราแลกเปลี่ยน 33 บาทต่อดอลลาร์ เมื่ออัตราตลาดเท่ากับ 34 บาทต่อดอลลาร์

ในทางตรงข้าม ถ้าปีต่อมาอัตราแลกเปลี่ยนตลาดเปลี่ยนเป็น 32 บาทต่อดอลลาร์ บริษัท มั่งมี จำกัด จะมีรายได้จากการส่งออกเท่ากับ $(32)(10,000,000) = 320,000,000$ บาท ในขณะที่ บริษัท ร่ำรวย จำกัด ก็จะมีต้นทุนในการนำเข้าวัตถุดิบเท่ากับ 320,000,000 บาท เช่นกัน บริษัท ร่ำรวย จำกัด จะต้องจ่ายเงินให้ บริษัท มั่งมี จำกัด จำนวน 10,000,000 บาท ซึ่งจะทำให้ บริษัท มั่งมี จำกัด จะมีรายได้จากการส่งออกสินค้าเท่ากับ 330,000,000 บาท และ บริษัท ร่ำรวย จำกัด ก็จะมีต้นทุนในการนำเข้าวัตถุดิบ 330,000,000 บาท

2. ตลาดเงินและตลาดทุนระหว่างประเทศ

การค้าระหว่างประเทศหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศจะใช้เงินสกุลดอลลาร์สหรัฐ เป็นสำคัญ นครนิวยอร์กในสหรัฐอเมริกาจึงกลายเป็นศูนย์กลางการเงินโลก เมื่อเริ่มต้นยุคสงครามเย็นในทศวรรษ 1950 สหภาพโซเวียตเกรงว่าเงินที่ฝากไว้กับธนาคารในสหรัฐฯ จะถูกรัฐบาลสหรัฐฯ สั่งอายัดหรือยึดเงินฝาก จึงได้ถอนเงินทั้งหมดออกจากธนาคารในสหรัฐฯ แล้วนำมาฝากธนาคาร

ในยุโรปแทน โดยฝากในสกุลดอลลาร์สหรัฐ โดยธนาคารในยุโรปจะออกตราสารหนี้ที่เป็นเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐให้สหภาพโซเวียต ถือไว้เป็นหลักฐานการฝากเงิน เป็นจุดเริ่มต้นของเป็น ตลาดเงินสกุลดอลลาร์นอกประเทศสหรัฐ เรียกว่า ยูโรดอลลาร์ ซึ่งปัจจุบันการฝากเงินในตลาดเงินนอกประเทศในรูปสกุลเงินของประเทศผู้ฝากเงิน เรียกว่า ตลาดยูโร (Eurocurrency Market) เช่น เงินฝากสกุลดอลลาร์สหรัฐ นอกประเทศสหรัฐ เรียกว่า ยูโรดอลลาร์ (Eurodollar) เงินฝากสกุลเยนนอกประเทศญี่ปุ่น เรียกว่า ยูโรเยน (Euroyen) โดยที่เงินฝากดังกล่าวไม่จำเป็นต้องฝากในยุโรป เช่น ประเทศไทยฝากเงินสกุลดอลลาร์ในตลาดเงินสิงคโปร์ ก็เรียก ยูโรดอลลาร์ หรือ ญี่ปุ่นฝากเงินเยนไว้ในตลาดเงินฮ่องกง ก็เรียก ยูโรเยน นอกจากนี้ ตลาดทุนระหว่างประเทศก็มีลักษณะเดียวกันคือ ตลาดซื้อขายตราสารหนี้ที่ออกและจำหน่ายนอกประเทศผู้ออก เรียกว่า ตลาดยูโรบอนด์ (Eurobond Market) และถ้าตราสารหนี้ที่ออกในสกุลเงินของประเทศผู้ออกตราสารหนี้ แล้วขายในตลาดเงินนอกผู้ออกตราสารหนี้ จะเรียกว่า Eurocurrency Bond Market เช่น ตราสารหนี้สกุลเงินดอลลาร์สหรัฐ ออกจำหน่ายนอกประเทศสหรัฐ เรียกว่า Eurodollar Bond (Kidwell, Blackwell, Whidbee, & Sias, 2013, p.369-373) ซึ่งตลาดเงินและตลาดทุนระหว่างประเทศมีความสำคัญดังนี้

2.1 ตลาดยูโร (Eurocurrency Market) เป็นตลาดเงินระหว่างประเทศที่มีมูลค่าหลายล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมูลค่ามากกว่าร้อยละ 50 เป็นธุรกรรมระหว่างธนาคารพาณิชย์ แม้ว่ามูลค่าธุรกรรมรายย่อยที่ดำเนินการโดยภาคธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงินจะเป็นส่วนน้อยแต่มีมูลค่าหลายล้านล้านดอลลาร์เช่นกัน ตราสารการเงินในตลาดยูโร มีสภาพคล่องสูง โดยมีอายุตราสารตั้งแต่ น้อยกว่า 1 วัน จนถึงหลายเดือน โดยมูลค่าประมาณหนึ่งในสามของตลาดยูโร จะเป็นตราสารที่มีอายุไม่เกิน 8 วัน และมูลค่ามากกว่าร้อยละ 90 มีอายุตราสารไม่เกิน 6 เดือน ตลาดยูโรมีบทบาทสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

2.1.1 เป็นเครื่องมือสำคัญในการดึงดูดเงินทุนหมุนเวียนส่วนเกินจากองค์การธุรกิจข้ามชาติ เพื่อกู้เงินระยะสั้น ซึ่งได้รับความนิยมอย่างมากเนื่องจากมีอัตราดอกเบี้ยต่ำดอกเบี้ยจากการกู้เงินในประเทศในรูปแบบเดียวกัน เนื่องจาก

1) ไม่มีข้อบังคับในเรื่องของเงินสดสำรอง และการคุ้มครองเงินฝากเหมือนการฝากเงินในประเทศ นั่นคือสถาบันการเงินที่ดำเนินงานในตลาดยูโร จะมีต้นทุนดำเนินงานที่ต่ำกว่าต้นทุนของสถาบันการเงินในประเทศ

2) ตลาดเงินยูโร เป็นตลาดเงินที่มีมูลค่าธุรกรรมการเงินที่สูง ส่วนมากเป็นธุรกรรมระหว่างสถาบันการเงิน ทำให้มีความน่าเชื่อถือและสามารถลดค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของคู่สัญญา

2.1.2 เป็นตลาดเงินที่รองรับสภาพคล่องส่วนเกินของทั้งธนาคารพาณิชย์ ธนาคารกลาง สถาบันการเงิน และบริษัทขนาดใหญ่ ที่จะหาช่องทางในการลงทุนเพื่อหาผลตอบแทนสูงสุดในระยะสั้นได้ เนื่องจากตลาดยูโร มีกฎเกณฑ์ในการกำกับดูแลไม่มาก ทำให้ผู้ลงทุนที่ไม่ต้องการเปิดเผยชื่อผู้ลงทุนสามารถเลือกลงทุนในตราสารที่จ่ายเงินให้ผู้ถือได้ รวมถึงการยกเว้นภาษีเงินได้จากดอกเบี้ยรับจากการลงทุนในตลาดยูโรบางแห่ง ทำให้ได้รับความนิยมจากนักลงทุนต่างชาติอย่างมาก

2.1.3 ตลาดยูโร ช่วยอำนวยความสะดวกในการทำการค้าระหว่างประเทศด้วยการกู้เงินยูโร ดอลลาร์ชำระค่าสินค้าในประเทศที่ต้องการซื้อสินค้าด้วยเงินสดเพื่อรับส่วนลดเงินสด ซึ่งจะช่วยให้ธุรกิจมีต้นทุนที่ลดลงและขยายการค้าได้มากยิ่งขึ้น

2.2 ตลาดยูโรบอนด์ (Eurobond Market) เกิดครั้งแรกในปี 1963 ซึ่งในช่วงเวลานั้นรัฐบาลสหรัฐฯ มีนโยบายให้นักลงทุนสหรัฐลงทุนภายในประเทศ ทำให้หน่วยธุรกิจในประเทศสหรัฐฯ ลงทุนในต่างประเทศได้จำกัด แต่ต้องเผชิญกับอัตราภาษีที่เก็บจากดอกเบี้ยรับที่สูงถึงร้อยละ 30 ตามกฎหมายสหรัฐฯ ทำให้นักลงทุนหาช่องทางที่จะนำเงินดอลลาร์ไปลงทุนในต่างประเทศ เพื่อหลีกเลี่ยงภาษีดอกเบี้ยรับ ในขณะเดียวกัน บริษัทจำนวนมากในสหรัฐฯ พบว่าการออกหุ้นกู้สกุลดอลลาร์ขายในตลาดนอกประเทศสหรัฐฯ จะมีต้นทุนต่ำกว่าการออกหุ้นกู้ลักษณะเดียวกันขายในสหรัฐฯ ถึง 0.5 – 1.0% จึงเป็นทางเลือกสำคัญของธุรกิจข้ามชาติของสหรัฐฯ ในการจัดหาเงินทุนด้วยการออกหุ้นกู้ขายในตลาดยูโรบอนด์

ยูโรบอนด์ เป็นตราสารหนี้ซึ่งมักมีรูปแบบเป็นตราสารหนี้ที่จ่ายเงินให้แก่ผู้ถือ (Bearer Bond) มีมูลค่าที่ตราไว้ต่อหุ้นเท่ากับ 50,000 USD และ 10,000 USD จ่ายดอกเบี้ยปีละครั้ง และเสนอขายแบบเจรจาต่อรองโดยตรง การซื้อขายส่วนใหญ่จะมีในกรุงลอนดอนประเทศอังกฤษ และลักเซมเบิร์ก เดิมผู้ลงทุนส่วนมากเป็นนักลงทุนบุคคลที่มีฐานะมาลงทุนในยูโรบอนด์ประเภทจ่ายเงินให้แก่ผู้ถือ เพื่อหลีกเลี่ยงภาษีดอกเบี้ยรับ และยูโรบอนด์ส่วนมากจะไม่มีการจัดอันดับความน่าเชื่อถือ แต่ต่อมาภายหลังพบว่ามีการรวม และนักลงทุนสถาบันเพิ่มมากขึ้น ยูโรบอนด์มีการจัดอันดับความน่าเชื่อถือมากขึ้น เนื่องจากตลาดยูโรบอนด์มีกฎเกณฑ์การกำกับดูแลไม่เคร่งครัด ทำให้ผู้ออกตราสารหนี้มีต้นทุนในการจัดหาเงินทุนด้วยยูโรบอนด์ต่ำกว่าการออกหุ้นกู้จำหน่ายในประเทศ จึงมีผู้หันมาจัดหาเงินทุนโดยใช้ยูโรบอนด์มากขึ้น

3. ตลาดการเงินโลกาภิวัตน์

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่ข้อมูลข่าวสาร และธุรกรรมการค้า และการเงินสามารถทำผ่านระบบออนไลน์ได้อย่างง่ายดายทำให้ภาคการค้าขยายตัวอย่างรวดเร็วและมีการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้น ในขณะที่ระบบการเงินโลกที่สามารถจัดสรรเงินทุนข้ามชาติได้สะดวกและรวดเร็ว ทำให้ทั้งผู้ออมและผู้ต้องการใช้เงินสามารถมีทางเลือกช่องทางออม และการจัดหาเงินได้อย่างหลากหลายมากขึ้น อย่างไรก็ตามตลาดการเงินโลกาภิวัตน์ทำให้ประเทศต่างๆ ต้องเผชิญกับความเสี่ยงทางการเงิน และเศรษฐกิจที่หลากหลาย และซับซ้อนมากขึ้น

ตลาดการเงินโลกาภิวัตน์ทำให้ประเทศต่างๆ มีปัญหาในการใช้นโยบายการเงินในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจได้ เช่น เมื่อเกิดปัญหาเงินเฟ้อในประเทศ G รัฐบาลใช้นโยบายการเงินแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อโดยการขึ้นอัตราดอกเบี้ยในประเทศ ทำให้มีเงินทุนไหลเข้าประเทศมากขึ้นส่งผลให้ค่าเงินของประเทศ G แข็งค่าขึ้นจึงมีการส่งออกลดลง และมีการนำเข้าสินค้ามากขึ้น ซึ่งสินค้าที่นำเข้ามาใช้แทนสินค้าที่ผลิตในประเทศเนื่องจากราคาถูกกว่าและการส่งออกที่ชะลอลงจะส่งผลกระทบต่อภาคการผลิตในประเทศ จนอาจเกิดภาวะเศรษฐกิจชะงักงันได้ การเปิดเสรีทางการเงินให้ธุรกิจต่างๆ กู้เงินจากต่างประเทศในสกุลเงินตราต่างประเทศจำนวนมากส่งผลให้ทุนสำรองระหว่างประเทศมีเพิ่มขึ้นอย่างมากจากเงินตราต่างประเทศที่กู้ยืมมา ซึ่งหากผู้มีหน้าที่ดูแลเงินทุนสำรองระหว่างประเทศขาดความรอบคอบและเข้าใจว่าประเทศมีเงิน

ทุนสำรองระหว่างประเทศอยู่จำนวนมากถือว่ามีฐานะการเงินระหว่างประเทศมั่นคง แต่เมื่อมีการเข้ามาซื้อเงินตราต่างประเทศเพื่อเก็งกำไรจำนวนมาก แล้วสร้างข่าวให้เกิดการตื่นตระหนก จนมีผู้มาขอแลกเงินตราต่างประเทศเพื่อใช้หนี้คืน โดยเฉพาะกรณีหนี้ระยะสั้น รวมถึงมีการเข้ามาซื้อเงินตราต่างประเทศเก็งกำไรมากขึ้นจะส่งผลให้เงินทุนสำรองระหว่างประเทศลดลงอย่างรวดเร็วจนขาดเสถียรภาพได้เหมือนกรณีของประเทศไทยในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540

ตั้งแต่ช่วงกลางทศวรรษ 1970 เป็นช่วงที่การดำเนินธุรกิจเผชิญกับกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งจะต้องแข่งขันกับธุรกิจข้ามชาติ ธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีศักยภาพในการดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศจะเติบโตได้โดยการพัฒนาของตลาดการเงินระหว่างประเทศ ซึ่งมาพร้อมกับการล่มสลายของระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ในประเทศต่าง ๆ เศรษฐกิจโลกประสบภาวะหยุดชะงักจากความผันผวนของราคาน้ำมัน ทำให้เกิดการขาดดุลการค้าของสหรัฐฯ และญี่ปุ่นได้กลายเป็นประเทศที่มีความโดดเด่นทางการเงินในทศวรรษที่ 1980 ก่อนที่จะถดถอยในช่วงทศวรรษที่ 1990 ถึงทศวรรษที่ 2000

ตลาดการเงินโลกาภิวัตน์ช่วยให้มีการจัดสรรทรัพยากรเงินทุนมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ก็มีความเสี่ยงในระยะสั้นมากขึ้นเช่นกัน การขยายตัวของเศรษฐกิจโลก ได้ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจในระยะยาว และการพัฒนาเทคโนโลยี ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากตลาดการเงินระหว่างประเทศซึ่งจะให้สิทธิแก่การทำกับดูลดที่ลดน้อยลงเพื่อให้มีความยืดหยุ่นในการลงทุน และการจัดหาเงินทุนมากขึ้น แต่หันไปให้ความสำคัญกับการพัฒนามาตรฐานของการดำเนินงานองค์กรธุรกิจแทน ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจในระยะยาวมีการเติบโตอย่างมีเสถียรภาพมากขึ้น

กิจกรรม 5.2.3

1. จงอธิบายความสำคัญของตลาดเงินตราต่างประเทศ
2. จงอธิบายความแตกต่างระหว่างตลาดยูโร และตลาดยูโรบอนด์
3. จงอธิบายการพัฒนาตลาดการเงินระหว่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์

(โปรดทำกิจกรรม 5.2.3 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 5.2 เรื่องที่ 5.2.3)

แผนการสอนตอนที่ 5.3

สถาบันการเงิน

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 5.3 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

- 5.3.1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสถาบันการเงิน
- 5.3.2 ประเภทของสถาบันการเงิน
- 5.3.3 ความเสี่ยงของสถาบันการเงิน

แนวคิด

1. สถาบันการเงินเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนกลไกของระบบการเงินให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการให้บริการทางการเงินในรูปแบบต่างๆ ซึ่งจะต้องดำเนินงานโดยผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญทางการเงิน ช่วยให้ระบบเศรษฐกิจสามารถจัดสรรทรัพยากรการเงินได้ดียิ่งขึ้น
2. สถาบันการเงินมีหลายประเภท และให้บริการทางการเงินที่แตกต่างกัน ในการสนับสนุนให้ระบบการเงินสามารถจัดเงินทุนจากผู้มีเงินออมไปยังผู้ต้องการใช้เงิน ซึ่งสามารถแบ่งสถาบันการเงินประเภทต่างๆ ได้เป็น 2 กลุ่มคือ สถาบันการเงินที่รับฝากเงิน กับสถาบันการเงินที่ไม่รับฝากเงิน
3. สถาบันการเงินดำเนินงานที่เกี่ยวกับธุรกรรมการเงินจำนวนมาก และเกี่ยวข้องกับคนในวงกว้าง จึงมีความเสี่ยงในการดำเนินงานหลากหลายประเภทได้แก่ ความเสี่ยงด้านเครดิต ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง ความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ย ความเสี่ยงตลาด ความเสี่ยงจากรายการนอกงบการเงิน ความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน ความเสี่ยงด้านประเทศและอำนาจการปกครองประเทศ ความเสี่ยงด้านเทคโนโลยี ความเสี่ยงจากการดำเนินงาน และความเสี่ยงในการล้มละลาย ซึ่งมีผลกระทบต่อความมั่นคงของสถาบันการเงิน และความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 5.3.1 “ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสถาบันการเงิน” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายความหมาย หน้าที่ และความสำคัญของสถาบันการเงิน รวมถึงบทบาทของสหกรณ์ในฐานะสถาบันการเงินได้

2. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 5.3.2 “ประเภทของสถาบันการเงิน” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายลักษณะสำคัญของสถาบันการเงินประเภทต่างๆ และโครงสร้างระบบสถาบันการเงินไทยได้
3. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 5.3.3 “ความเสี่ยงของสถาบันการเงิน” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายความเสี่ยงประเภทต่างๆ ของสถาบันการเงินได้

เรื่องที่ 5.3.1

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสถาบันการเงิน

ระบบการเงินมีความซับซ้อนทั้งโครงสร้างของระบบการเงิน และกลไกการทำงานของระบบการเงิน ซึ่งสถาบันการเงินเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการทำงานของระบบการเงินทั้งในตลาดการเงิน และการเป็นตัวกลางทางการเงิน ซึ่งจะมีการเคลื่อนย้ายของเงินทุนจากผู้มีเงินออมไปยังผู้ต้องการใช้เงิน ผ่านระบบการเงินปีละหลายล้านล้านบาท ซึ่งจะต้องผ่านการดำเนินงานของสถาบันการเงิน ดังนั้นสถาบันการเงินต่างๆ จึงต้องมีการกำกับดูแลโดยรัฐบาล สถาบันการเงินมีความสำคัญต่อการเติบโต และการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่ความมั่นคงและความสามารถในการดำเนินงานของสถาบันการเงินก็มีความเสี่ยงต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจเช่นกัน

1. ความหมายของสถาบันการเงิน

มีผู้ให้ความหมายของสถาบันการเงินไว้ดังนี้

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2559) กล่าวว่า iva สถาบันการเงินเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ระดมและจัดสรรเงินทุนแก่ภาคเศรษฐกิจจริง การชำระราคาและบริการ การบริหารความเสี่ยง รวมถึงการให้ข้อมูลทางการเงินเพื่อการตัดสินใจ

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2557) กล่าวว่า สถาบันการเงินเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่เสมือนคลังเก็บรักษาทรัพย์สินซึ่งเกิดจากการออมส่วนบุคคล ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของการรับฝากเงิน หรือแหล่งรวบรวมสะสมเงินลงทุน หรือเงินบำนาญบำนาญเพื่อการเลี้ยงชีพของบุคคล ทั้งนี้เพื่อให้เข้าถึงกระบวนการเคลื่อนย้ายเงินทุนเข้าสู่ตลาดการเงิน

Cornett and Saunders (2015, p.11) ให้ความหมายว่า สถาบันการเงิน เป็นสถาบันที่มีหน้าที่สำคัญในการดำเนินการให้มีการไหลเวียนของเงินทุนจากผู้มีเงินเกินไปยังผู้ที่มีเงินไม่พอใช้

Kidwell, Blackwell, Whidbee, and Sias (2013, p.2) ให้ความหมายไว้ว่า สถาบันการเงินคือองค์การอย่างเช่น ธนาคารพาณิชย์ เครดิตยูเนียน บริษัทประกันภัย กองทุนบำนาญบำนาญ กองทุนรวม และบริษัทเงินทุน ซึ่งทำหน้าที่ให้บริการทางการเงินแก่ ผู้บริโภค ธุรกิจ และหน่วยงานของรัฐบาล ลักษณะที่แตกต่างกันขององค์การเหล่านี้คือ ทรัพย์สินทางการเงินที่จะลงทุนได้ เช่น เงินกู้แก่ธุรกิจ หุ้นกู้ หรือหุ้นสามัญ สถาบันการเงินสามารถให้บริการทางการเงินที่หลากหลายแก่ลูกค้าหลายประเภททั้งบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ ธุรกิจขนาดเล็ก ผู้บริโภค

จากความหมายของสถาบันการเงินที่มีผู้ให้ความหมายไว้ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า สถาบันการเงิน หมายถึง องค์การที่ทำหน้าที่ในการให้บริการทางการเงินในรูปแบบต่างๆ เช่น การรับฝากเงินและให้กู้เงิน การประกันภัย บริการด้านหลักทรัพย์ กองทุนรวม กองทุนประกันสังคม และกองทุนบำนาญ รวมทั้งการบริการให้ข้อมูล คำปรึกษา และบริการอื่นๆ ซึ่งสถาบันการเงินแต่ละประเภทจะมีบทบาทในการ

บริการทางการเงินที่แตกต่างกัน แต่มีภารกิจในการสนับสนุนให้ระบบเศรษฐกิจสามารถจัดหาเงินทุนจากผู้มีเงินส่วนเกินไปให้ผู้ที่ต้องการใช้เงินทั้งในด้านการบริโภค การดำเนินธุรกิจ และการดำเนินงานของรัฐบาลตามช่องทางต่างๆ ของระบบการเงิน

2. หน้าที่ของสถาบันการเงิน

เนื่องจากโครงสร้าง และกลไกการทำงานของระบบการเงินมีความซับซ้อน ดังนั้น ผู้บริโภค หรือหน่วยธุรกิจที่ไม่มีความรู้ทางการเงินจะไม่สามารถเข้าถึงระบบการเงินได้ ในขณะที่ผู้ปฏิบัติงานในการให้บริการทางการเงินในระบบการเงิน หรือองค์การที่ให้บริการธุรกรรมต่างๆ ในระบบการเงินที่ไม่มีความรู้ จะไม่สามารถดำเนินงานให้ธุรกรรมการเงินต่างๆ ในระบบการเงินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นธรรมแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด ดังนั้นสถาบันการเงินจึงมีบทบาทเป็นองค์การที่ดำเนินงานในวิชาชีพการให้บริการทางการเงินประเภทต่างๆ และบริการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้กลไกการทำงานของระบบการเงินสามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นหน้าที่สำคัญของสถาบันการเงิน ได้แก่

2.1 ให้บริการทางการเงินประเภทต่างๆ เช่น การรับฝากและให้เงินกู้ การประกันภัยและประกันชีวิต การลงทุนในหลักทรัพย์ การจัดการและบริหารกองทุน ที่ปรึกษาทางการเงิน

2.2 ให้ข้อมูล และคำแนะนำต่างๆ อย่างถูกต้อง แก่ผู้ออม ผู้ลงทุน และผู้ต้องการใช้เงินทุนในการประกอบการตัดสินใจทำธุรกรรมทางการเงิน

2.3 ปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนดกำกับดูแล และจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างเคร่งครัด เนื่องจากสถาบันการเงินดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับเงินจำนวนมาก และมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจในวงกว้าง สถาบันการเงินประเภทต่างๆ จึงมีหน่วยงานกำกับดูแล และมีการกำหนดกฎหมาย รวมถึงจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อให้สถาบันการเงินมีเสถียรภาพและความน่าเชื่อถือ ซึ่งสถาบันการเงินและพนักงานทุกระดับต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

2.4 ให้ความร่วมมือกับธนาคารกลาง และรัฐบาล ในการให้บริการทางการเงินให้สอดคล้องกับนโยบายการเงินของธนาคารกลาง และนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล

3. ความสำคัญของสถาบันการเงิน

สถาบันการเงินมีความสำคัญดังต่อไปนี้

3.1 เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนกลไกการทำงานในระบบการเงิน ทั้งในตลาดการเงิน และการเป็นตัวกลางทางการเงิน

3.2 ช่วยลดความเสี่ยงในการทำธุรกรรมทางการเงินในระบบการเงิน เช่น บริษัท A ต้องการใช้เงิน ในขณะที่บริษัท B มีเงินเหลือใช้จำนวนมาก ถ้าบริษัท A ขอเงินจากบริษัท B โดยตรง บริษัท B ก็กลัวความเสี่ยงจากการที่บริษัท A จะผิดนัดชำระหนี้ ในขณะที่บริษัท A ก็กลัวว่าบริษัท B จะเอาเปรียบตนโดยการติดดอกเบี้ยสูงกว่าที่ควร หรือกำหนดเงื่อนไขการกู้เงินที่ไม่เป็นธรรม แต่ถ้าหากมีสถาบันการเงินเข้ามาช่วยในการดำเนินงาน เช่น บริษัทที่ปรึกษาทางการเงิน C เข้ามาให้คำแนะนำให้บริษัท A ออก

หุ้นกู้ หรือหุ้นทุนจำหน่าย ซึ่งการจำหน่ายหุ้นกู้และหุ้นทุนดังกล่าว อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงาน ก.ล.ต. จึงช่วยให้บริษัท B ลดความเสี่ยงจากการผิดนัดชำระหนี้ และช่วยลดความเสี่ยงของบริษัท A ในการไม่ได้รับความเป็นธรรมในการกู้เงินได้

3.3 ช่วยอำนวยความสะดวกแก่ ผู้บริโภค ธุรกิจ และการลงทุน ส่งผลให้เศรษฐกิจขยายตัวได้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากนวัตกรรมทางการเงินใหม่ๆ ทำให้ผู้บริโภคสามารถใช้จ่ายได้สะดวกขึ้น ในขณะที่ธุรกิจก็สามารถขายสินค้าได้ง่าย โดยสามารถขายสินค้าและรับชำระเงินผ่านช่องทางออนไลน์ ทั้งการหักจากบัญชีเงินฝาก บัตรเครดิต หรือ การชำระผ่านชุดชำระเงินในร้านสะดวกซื้อ หรือห้างสรรพสินค้า เช่นเดียวกับการลงทุนในหลักทรัพย์ต่างๆ ก็สามารถสั่งซื้อขาย และชำระเงินผ่านระบบออนไลน์ จึงช่วยให้กิจกรรมการค้า และการลงทุนขยายตัวได้มากขึ้น

3.4 ส่งเสริมการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ธุรกิจการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ มีความเสี่ยงในการทำธุรกรรมสูงกว่าธุรกรรมการค้าและการลงทุนในประเทศ เนื่องจากในประเทศต่างๆ จะใช้กฎหมายต่างกัน และเมื่อมีการผิดนัดชำระเงิน หรือส่งมอบสินค้า การฟ้องร้องจะมีความยุ่งยาก การให้สถาบันการเงินเข้ามาช่วยรับรองการชำระเงิน เช่น การซื้อสินค้าโดยใช้ตัวเงินที่ธนาคารรับรอง หรือการใช้ Letter of Credit (L/C) ในการสั่งซื้อสินค้า ซึ่ง L/C เป็นสินเชื่อประเภทหนึ่งของธนาคารพาณิชย์ ในการให้บริการแก่ธุรกิจในการทำธุรกรรมนำเข้าสินค้า โดยธนาคารจะเป็นผู้รับรองการจ่ายเงินค่าซื้อสินค้าแก่ผู้ขาย เมื่อผู้ขายได้ส่งสินค้าครบถ้วนตามเงื่อนไขแล้วก็จะสามารถนำเอกสารหลักฐานต่างๆ ไปเบิกเงินค่าสินค้ากับธนาคารได้ ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงให้คู่ค้าทั้งสองฝ่าย ช่วยให้มีปริมาณการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น เช่นเดียวกับการลงทุนระหว่างประเทศ ซึ่งบริษัทที่ปรึกษาการลงทุนจะสามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับกฎหมายและกฎเกณฑ์ต่างๆ และระเบียบวิธีการปฏิบัติในการลงทุน ของประเทศที่จะไปลงทุน รวมถึงการประสานงานกับสถาบันการเงินที่เป็นเครือข่ายของประเทศที่จะไปลงทุนในการอำนวยความสะดวก ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงจากการลงทุนระหว่างประเทศได้

4. บทบาทของสหกรณ์ในฐานะสถาบันการเงิน

สหกรณ์ต่างๆ ที่ทำหน้าที่รับฝากเงินจากสมาชิก และให้เงินกู้แก่สมาชิก ก็มีบทบาทเป็นสถาบันการเงินที่เป็นตัวกลางทางการเงิน ที่ทำหน้าที่ระดมเงินทุนจากสมาชิกด้วยการรับฝากเงิน และจัดสรรให้แก่มหาชิกที่มีความจำเป็นต้องใช้เงินทุน ดังนั้นสหกรณ์จึงมีบทบาทเป็นสถาบันการเงินที่ช่วยเหลือแก่มหาชิก ในการทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ เช่น สหกรณ์เครดิตยูเนียนจะให้เงินกู้แก่มหาชิก เพื่อซื้อที่อยู่อาศัย และเครื่องมือในการทำเกษตร สหกรณ์ออมทรัพย์จะมุ่งให้สมาชิกมีการเก็บออมเป็นประจำ และจะให้เงินกู้แก่มหาชิกที่มีความจำเป็นต้องใช้เงิน สหกรณ์จึงเป็นสถาบันการเงินที่ให้บริการสมาชิก เพื่อประโยชน์ของสมาชิกเป็นสำคัญ

กิจกรรม 5.3.1

1. จงอธิบายความหมายของสถาบันการเงิน
2. จงอธิบายหน้าที่ของสถาบันการเงิน
3. จงอธิบายความสำคัญของสถาบันการเงิน

(โปรดทำกิจกรรม 5.3.1 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 5.3 เรื่องที่ 5.3.1)

เรื่องที่ 5.3.2**ประเภทของสถาบันการเงิน**

สถาบันการเงินมีหลายประเภทธุรกิจ เช่น ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ บริษัทประกันภัย บริษัทหลักทรัพย์ กองทุนรวม กองทุนบำเหน็จบำนาญ เป็นต้น สถาบันการเงินเหล่านี้มีวิธีจัดกลุ่มได้หลายวิธี เช่น สถาบันการเงินประเภทธนาคารพาณิชย์ (Bank) และสถาบันการเงินประเภทไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์ (Non-Bank) สำหรับการศึกษาในหน่วยที่ 5 นี้จะแบ่งกลุ่มของสถาบันการเงินเป็นกลุ่มสถาบันการเงินที่รับฝากเงิน และสถาบันการเงินที่ไม่รับฝากเงิน ตามการจัดระบบโครงสร้างระบบสถาบันการเงินไทย (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2560)

1. สถาบันการเงินที่รับฝากเงิน

สถาบันการเงินที่รับเงินฝาก ประกอบด้วยสถาบันการเงินต่างๆ ดังนี้

1.1 ธนาคารพาณิชย์ (Commercial Bank) เป็นสถาบันการเงินที่ระดมเงินทุนในรูปเงินฝากประเภทต่างๆ ได้แก่ เงินฝากเผื่อเรียกซึ่งเบิกจ่ายด้วยเช็ค เงินฝากออมทรัพย์ และเงินฝากประจำซึ่งเป็นเงินฝากแบบมีกำหนดระยะเวลา แล้วนำเงินทุนที่ระดมมาได้นำไปหาประโยชน์โดยการปล่อยกู้ในลักษณะต่างๆ ได้แก่ การให้กู้เงินเพื่อการบริโภค เพื่อการผลิต และเพื่อการค้า รวมถึงการลงทุนซื้อขายพันธบัตรรัฐบาล และหลักทรัพย์อื่นๆ ตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ธนาคารพาณิชย์ในปัจจุบันมีการขยายธุรกิจการให้บริการทางการเงินเกือบครบทุกด้าน ดังนั้นหน่วยธุรกิจส่วนใหญ่จึงมักกู้ยืมเงินระยะยาวจากธนาคารพาณิชย์ พร้อมทั้งให้บริการการเงินด้านอื่นๆ จากธนาคารพาณิชย์ด้วย

1.2 บริษัทเงินทุน (Finance Company) เป็นบริษัทที่ทำธุรกิจให้กู้เงินโดยเฉพาะ โดยมีการให้เงินกู้เพื่อการบริโภค เงินกู้เพื่อธุรกิจ ซึ่งมักจะให้เงินกู้ในจำนวนที่ไม่มาก (Kidwell, Blackwell, Whidbee, & Sias, 2013, p. 500) บริษัทเงินทุนจะระดมเงินทุนโดยการออกตั๋วสัญญาใช้เงินเสนอขายให้

นักลงทุนทั่วไป ซึ่งให้ดอกเบี้ยสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากบริษัทเงินทุน โดยทั่วไปให้สินเชื่อแก่ผู้กู้ด้วยเงื่อนไขที่เข้มงวดน้อยกว่าธนาคารพาณิชย์ จึงมีความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับชำระหนี้คืนจากลูกหนี้เงินกู้ของบริษัทเงินทุนสูงกว่าความเสี่ยงจากลูกหนี้ของธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุนจึงต้องเสนอดอกเบี้ยตัวสัญญาใช้เงินที่สูงกว่าเพื่อชดเชยความเสี่ยงให้แก่ผู้ลงทุน บริษัทเงินทุนในประเทศไทยมีการเติบโตอย่างมากในช่วงก่อนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ ปี 2540 แต่ในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ ปี 2540 บริษัทเงินทุนถูกปิดกิจการไป 56 แห่ง ส่วนที่ไม่ถูกปิดก็ได้พัฒนาเป็นธนาคารพาณิชย์ เช่น ธนาคารทีสโก้ และธนาคารเกียรตินาคิน ปัจจุบันบริษัทเงินทุนที่ดำเนินการอยู่มี 2 แห่งได้แก่ บริษัทเงินทุนแอดวานซ์ จำกัด (มหาชน) และ บริษัทเงินทุน ศรีสวัสดิ์ จำกัด (มหาชน) (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2558)

1.3 สถาบันการเงินเฉพาะกิจ มีหลายแห่งที่รับฝากเงินได้ ดังนี้

1.3.1 ธนาคารออมสิน เป็นรัฐวิสาหกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นธนาคารสำหรับประชาชน โดยให้บริการเงินฝากประเภทต่างๆ เพื่อส่งเสริมการออมแก่ประชาชน และให้บริการสินเชื่อในการพัฒนาชุมชน และธุรกิจรายย่อยชุมชนตามนโยบายของรัฐบาล เช่น ธุรกิจในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เป็นต้น

1.3.2 ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (SME Bank) เป็นสถาบันการเงินที่ยกระดับจากบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม ขึ้นมาเป็นธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย มีภารกิจในการพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศ โดยให้บริการเงินกู้ การให้คำปรึกษา และการร่วมทุนแก่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยธนาคารมีการรับฝากเงินออมทรัพย์ เงินฝากประจำ บัตรเงินฝาก ตัวแลกเงิน และตัวสัญญาใช้เงิน

1.3.3 ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (Export-Import Bank of Thailand: EXIM Bank) เป็นรัฐวิสาหกิจที่ให้สินเชื่อได้ทั้งระยะสั้นและระยะยาวแก่ธุรกิจส่งออก และนำเข้าสินค้า รวมถึงสินเชื่อเพื่อการลงทุนในธุรกิจส่งออกและนำเข้า โดยธนาคารมีการรับฝากเงินออมทรัพย์ เงินฝากประจำ เพื่อการค้ำประกันสินเชื่อ และการทำธุรกรรมกับธนาคารเท่านั้น ส่วนเงินฝากเพื่อการระดมทุนจะเป็นตัวแลกเงิน และตัวสัญญาใช้เงิน (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้า, 2560)

1.3.4 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นรัฐวิสาหกิจที่ให้เงินกู้แก่เกษตรกร สหกรณ์การเกษตร และธุรกิจการเกษตรในชุมชนชนบทของประเทศไทย โดยมีการรับฝากเงินทั้งกระแสรายวัน ออมทรัพย์ และประจำ

1.3.5 ธนาคารอาคารสงเคราะห์ เป็นรัฐวิสาหกิจที่ให้สินเชื่อที่เกี่ยวกับที่อยู่อาศัยทั้งด้านผู้ประกอบการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัย และผู้ต้องการซื้อที่อยู่อาศัย และมีการให้บริการเงินฝากประเภทออมทรัพย์ และประจำ

1.3.6 ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย เป็นรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งเพื่อให้บริการทางการเงินที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม ทั้งด้านเงินฝาก และสินเชื่อ

1.4 บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ เป็นสถาบันการเงินที่ระดมทุนจากประชาชนด้วยการออกตัวสัญญาใช้เงิน และให้บริการสินเชื่อโดยจำนอง หรือรับขายฝากอสังหาริมทรัพย์ ปัจจุบันมีบริษัทเครดิตฟองซิเอร์

ที่เปิดดำเนินการอยู่จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ เวอร์ด จำกัด บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ ลินน์ ฟิลลิป มอร์จเกจ จำกัด และ บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ แคปิตอล ลิงก์ จำกัด (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2558)

1.5 สหกรณ์ออมทรัพย์และเครดิตยูเนียน จัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มบุคคลที่มีวงศ์สัมพันธ์เดียวกัน โดยจะให้บริการรับฝากเงิน และให้เงินกู้ยืมแก่สมาชิก โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกเป็นสำคัญ ผลประกอบการจะถูกจัดสรรให้สมาชิกในรูปของเงินปันผล และสวัสดิการอื่น

1.6 กองทุนรวมตลาดเงิน คือกองทุนรวมที่มีนโยบายการลงทุนในเงินฝากธนาคาร และตราสารหนี้ระยะสั้นที่มีอายุคงเหลือไม่เกิน 1 ปี เช่น ตั๋วเงินคลัง ตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน พันธบัตรรัฐบาลและหุ้นกู้ที่มีอายุคงเหลือไม่เกิน 1 ปี โดยอายุเฉลี่ยของตราสารที่กองทุนลงทุนจะไม่เกิน 3 เดือน และเป็นกองทุนเปิดที่ผู้ซื้อสามารถซื้อขายได้ทุกวัน

2. สถาบันการเงินที่ไม่รับฝากเงิน

สถาบันการเงินที่ไม่รับฝากเงินมีดังนี้

2.1 บริษัทประกันภัย แบ่งได้เป็น 2 ประเภทได้แก่

2.1.1 *บริษัทประกันวินาศภัย* เป็นบริษัทประกันภัยที่ให้บริการประกันความสูญเสียต่อสินทรัพย์ที่เกิดจากวินาศภัย 4 ประเภท ได้แก่ การประกันอัคคีภัย การประกันภัยรถยนต์ การประกันภัยทางทะเลและขนส่ง และการประกันภัยเบ็ดเตล็ด

2.1.2 *บริษัทประกันชีวิต* เป็นบริษัทที่ให้บริการประกันต่อความสูญเสียที่เกิดกับบุคคล หรือกลุ่มบุคคลโดยจะจ่ายเงินชดเชยให้ผู้รับผลประโยชน์ เมื่อผู้เอาประกันเสียชีวิต หรือสูญเสียอวัยวะทุพพลภาพตามที่กรมธรรม์ให้ความคุ้มครอง รวมถึงการประกันสุขภาพ นอกจากนี้ยังมีการให้บริการกู้เงินจากกรมธรรม์ได้อีกด้วย

2.2 *บริษัทลีสซิ่ง* เป็นบริษัทที่ทำธุรกิจให้เช่าสินทรัพย์เพื่อใช้ในการดำเนินธุรกิจ เช่น เครื่องจักร อุปกรณ์การผลิต เครื่องใช้สำนักงาน หรือยานพาหนะ เป็นต้น

2.3 *ธุรกิจบัตรเครดิต และสินเชื่อส่วนบุคคล* เป็นบริษัทที่ดำเนินธุรกิจให้สินเชื่อแก่บุคคล ประเภทบัตรเครดิต และเงินกู้ส่วนบุคคล

2.4 *โรงรับจำนำ* เป็นสถาบันการเงินที่ให้สินเชื่อแก่บุคคลในวงเงินไม่เกิน 1,000,000 บาท โดยผู้ขอกู้จะต้องมีสินทรัพย์ที่มีมูลค่า เช่น เครื่องประดับ เป็นหลักประกัน โรงรับจำนำแบ่งเป็น 2 ประเภทดังนี้

2.4.1 *โรงรับจำนำของรัฐบาล* แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

- 1) สถานธนาทูล เป็นโรงรับจำนำของกรุงเทพมหานคร หรือ เทศบาล
- 2) สำนักงานธนาทูลเคราะห์ เป็นโรงรับจำนำของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

2.4.2 *โรงรับจำนำเอกชน* เป็นกิจการที่ใช้เงินทุนจากเจ้าของ และการกู้ยืมจากธนาคาร มาดำเนินงาน มักตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนโดยทั่วไป

2.5 บริษัทบริหารสินทรัพย์ ทำหน้าที่บริหารสินทรัพย์ด้วยคุณภาพ หรือลูกหนี้ด้วยคุณภาพของสถาบันการเงิน อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง ตามพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541

2.6 บริษัทหลักทรัพย์ เป็นสถาบันการเงินที่ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับหลักทรัพย์ เช่น นายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์ การค้าหลักทรัพย์ การจัดจำหน่ายหลักทรัพย์ วิชาณิชยกรรม การจัดการกองทุนรวม การจัดการกองทุนส่วนบุคคล เป็นต้น

2.7 กองทุนรวม เป็นการนำเงินของผู้ลงทุนรายย่อยจำนวนมากมารวมกันจัดตั้งเป็นกองทุนรวมที่มีวัตถุประสงค์ในการลงทุนที่ชัดเจน โดยกองทุนรวมจะจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล โดยมีผู้บริหารกองทุนที่เป็นมืออาชีพเป็นผู้บริหารการลงทุนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยกองทุนรวมจะแบ่งหน่วยของเงินลงทุนเป็นหน่วยย่อยเรียกว่า หน่วยลงทุน (Unit Trust)

2.8 กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) เป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2539 มีสถานะเป็นองค์การของรัฐที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายเฉพาะ ทำหน้าที่ในการบริหารเงินออมจากส่วนของข้าราชการที่เป็นสมาชิก และส่วนที่หน่วยงานราชการจ่ายสมทบนำไปลงทุนเพื่อสร้างผลตอบแทนในระยะยาวตามวัตถุประสงค์และนโยบายการลงทุนที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ.กบข.

2.9 กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เป็นกองทุนที่นายจ้างและลูกจ้างร่วมกันจัดตั้งขึ้น โดยลูกจ้างจะต้องจ่ายเงินจากค่าจ้างเข้ากองทุนส่วนหนึ่ง และนายจ้างจะจ่ายเงินสมทบให้อีกส่วนหนึ่ง ซึ่งเงินกองทุนนี้จะถูกนำไปลงทุนเพื่อหาผลตอบแทนในระยะยาวตามวัตถุประสงค์ และนโยบายการลงทุนที่กำหนดไว้ โดยให้ผู้บริหารกองทุนมืออาชีพเป็นผู้บริหารการลงทุน ผลประโยชน์จากการลงทุนของกองทุนจะถูกจัดสรรให้ลูกจ้างตามที่เป็นสมาชิกของกองทุนตามสัดส่วนของเงินที่ส่งเข้ากองทุนร่วมกับส่วนที่นายจ้างได้จ่ายสมทบให้แล้ว

3. โครงสร้างระบบสถาบันการเงินไทย

โครงสร้างระบบสถาบันการเงินไทยที่แบ่งเป็น สถาบันการเงินที่รับฝากเงิน กับสถาบันการเงินที่ไม่รับฝากเงินนั้น โดยภาพรวมในปี พ.ศ. 2559 สถาบันการเงินที่รับฝากเงินจะมีสัดส่วนของมูลค่าสินทรัพย์มากกว่าสถาบันการเงินที่ไม่รับฝากเงิน โดยสถาบันการเงินที่รับฝากเงินมีจำนวน 2,064 แห่ง มีมูลค่าสินทรัพย์รวมคิดเป็นร้อยละ 69.4 ในจำนวนนี้มีสหกรณ์ออมทรัพย์และเครดิตยูเนียนจำนวนรวม 1,986 แห่ง มีมูลค่าสินทรัพย์รวมคิดเป็นร้อยละ 6.5 ในขณะที่สถาบันการเงินที่ไม่รับฝากเงินมีจำนวน 7,059 แห่ง มีมูลค่าสินทรัพย์รวมคิดเป็นร้อยละ 30.6 (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2560)

กิจกรรม 5.3.2

1. จงอธิบายความแตกต่างของธนาคารพาณิชย์กับสถาบันการเงินเฉพาะกิจ
2. จงอธิบายความแตกต่างของกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กับกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ
3. จงอธิบายความสำคัญของบริษัทหลักทรัพย์

(โปรดทำกิจกรรม 5.3.2 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 5.3 เรื่องที่ 5.3.2)

เรื่องที่ 5.3.3**ความเสี่ยงของสถาบันการเงิน**

ธุรกรรมของสถาบันการเงินเกี่ยวข้องกับการระดมทุนจำนวนมากเพื่อจัดสรรสู่ผู้ใช้เงินทุนผ่านระบบการเงิน ซึ่งจะต้องเผชิญความเสี่ยงต่างๆ ได้แก่ ความเสี่ยงด้านเครดิต ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง ความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ย ความเสี่ยงตลาด ความเสี่ยงจากรายการนอกงบการเงิน ความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน ความเสี่ยงด้านประเทศและอำนาจการปกครองประเทศ ความเสี่ยงด้านเทคโนโลยี ความเสี่ยงจากการดำเนินงาน และความเสี่ยงในการล้มละลาย ดังนี้ (Cornett & Saunders, 2015, p.570-585)

1. ความเสี่ยงด้านเครดิต

ความเสี่ยงด้านเครดิต (Credit Risk) เป็นความเสี่ยงที่กระแสเงินสดรับจากเงินให้กู้ หรือจากตราสารหนี้ที่สถาบันการเงินถืออยู่จะไม่ได้รับครบถ้วนตามสัญญา

ถ้าสถาบันการเงินได้รับชำระคืนดอกเบี้ยและเงินต้นที่ให้กู้คืนตรงตามกำหนดทุกประการย่อมไม่มีความเสี่ยงด้านเครดิต แต่ในความเป็นจริงเงินให้กู้หรือเงินลงทุนในตราสารหนี้ย่อมมีความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับชำระคืนตามกำหนดเวลา และครบถ้วนตามสัญญา ซึ่งสถาบันการเงินที่ให้กู้ระยะยาวหรือลงทุนในตราสารหนี้ระยะยาวอย่างธนาคารพาณิชย์ และบริษัทประกันชีวิต จะมีความเสี่ยงด้านเครดิตมากกว่าสถาบันการเงินที่ลงทุนในตราสารหนี้ระยะสั้นอย่างกองทุนรวม ตลาดเงิน หรือบริษัทประกันวินาศภัย ตัวอย่างความเสี่ยงด้านเครดิตของสถาบันการเงิน ได้แก่ กรณีที่ธนาคารพาณิชย์ และวาณิชธนกิจ หลายแห่งในสหรัฐ ประสบภาวะขาดทุนหลายพันล้านดอลลาร์จากความเสี่ยงด้านเครดิตจากวิกฤตสินเชื่ออสังหาริมทรัพย์ หรือวิกฤตซับไพรม์ (Subprime Mortgage Crisis) ในช่วงปี พ.ศ. 2550-2551 ซึ่งลูกหนี้เงินกู้จำนองของธนาคารพาณิชย์ และตราสารหนี้ที่มีลูกหนี้เงินกู้จำนองเป็นประกัน (Mortgage-Back Securities) ไม่สามารถจ่ายคืนดอกเบี้ยและเงินต้นได้ตามสัญญา (Cornett & Saunders, 2015,

p. 570) ในขณะที่สถาบันการเงินในประเทศไทยก็ประสบภาวะวิกฤติในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเกิดวิกฤติการณ์ในอัตราแลกเปลี่ยนจนรัฐบาลต้องประกาศใช้อัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวแทนอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ ทำให้ลูกหนี้ที่กู้เงินจากต่างประเทศที่ครบกำหนดชำระไม่สามารถชำระหนี้ได้ ค่าเงินบาทที่อ่อนค่าลงอย่างต่อเนื่องทำให้ธนาคารแห่งประเทศไทยต้องเพิ่มอัตราดอกเบี้ยให้สูงขึ้นอย่างมากจนกระทั่งลูกหนี้เงินกู้ธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถชำระหนี้คืนตามสัญญาได้ เกิดหนี้เสียในระบบสถาบันการเงินกว่า 2.5 ล้านล้านบาท จนสถาบันการเงินเกิดปัญหาจนไม่สามารถดำเนินกิจการตามปกติได้ จนกระทั่งรัฐบาลต้องสั่งปิดกิจการของบริษัทเงินทุน 56 แห่ง สร้างความเสียหายกว่า 5.33 แสนล้านบาท (บีบีซีไทย, 2560) นอกจากนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทย และกระทรวงการคลัง ต้องเข้าควบคุมดูแลธนาคารพาณิชย์หลายแห่งที่มีปัญหาในการดำเนินงาน โดยให้มีการควบรวมกิจการของธนาคารพาณิชย์ เช่น ให้ธนาคารกรุงไทยควบกิจการกับธนาคารมหานคร และธนาคารนครหลวงไทยควบกิจการกับธนาคารศรีนคร ธนาคารรัตนสิน ควบกิจการกับธนาคารแหลมทอง และยังอนุญาตให้สถาบันการเงินต่างประเทศสามารถซื้อกิจการธนาคารพาณิชย์ไทยได้ ทำให้ธนาคารพาณิชย์ไทยหลายแห่งถูกสถาบันการเงินต่างชาติเข้าซื้อกิจการ เช่น ธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์ด ของอังกฤษได้ซื้อกิจการของธนาคารนครธน แล้วเปลี่ยนชื่อเป็น “ธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์ด นครธน¹” ธนาคารเอบีเอ็น แอมโร ของเนเธอร์แลนด์ ได้ซื้อกิจการของธนาคารเอเชีย ธนาคารดีบีเอส ของสิงคโปร์ ได้ซื้อกิจการของธนาคารไทยท努 แล้วเปลี่ยนชื่อเป็น “ธนาคารดีบีเอส ไทยท努” ธนาคารยูโอบี ของสิงคโปร์เข้าซื้อกิจการของธนาคารรัตนสิน แล้วเปลี่ยนชื่อเป็น “ธนาคารยูโอบี รัตนสิน” แม้กระนั้นธนาคารพาณิชย์บางแห่งที่ธนาคารต่างชาติเข้ามาซื้อกิจการแล้วก็ยังคงประสบปัญหาในการดำเนินงาน จนต้องมีการควบรวมกิจการธนาคารพาณิชย์อีก โดยธนาคารทหารไทยได้ควบรวมกับบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยและธนาคารดีบีเอสไทยท努 เป็น “ธนาคารทหารไทย” และธนาคารยูโอบีรัตนสินได้ควบรวมกับธนาคารเอเชีย แล้วเปลี่ยนชื่อเป็น “ธนาคารยูโอบี” นั้นแสดงให้เห็นถึงวิกฤติความเสี่ยงด้านเครดิตของสถาบันการเงินเป็นความเสี่ยงที่สร้างความสูญเสียแก่เศรษฐกิจอย่างมาก

2. ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง

ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง (Liquidity Risk) เป็นความเสี่ยงที่ผู้ฝากเงินขอถอนเงินฝาก และเจ้าหนี้เงินกู้ระยะสั้นขอให้สถาบันการเงินชำระหนี้ในจำนวนมากในช่วงเวลาสั้น และเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้สถาบันการเงินต้องขายสินทรัพย์บางส่วนโดยทันที หรือในเวลาอันสั้น ทำให้ขายได้ในราคาต่ำ เพื่อนำมาจ่ายคืนเงินแก่ผู้ฝากเงิน และเจ้าหนี้ระยะสั้น

ในสถานการณ์ปกติธนาคารจะถือเงินสดไว้ในสัดส่วนน้อย เนื่องจากการถือเงินสดไว้มากจะทำให้เสียโอกาสในการนำเงินไปลงทุนสร้างผลตอบแทน อีกทั้งเงินสดที่สถาบันการเงินถือไว้นั้นมีต้นทุนที่ต้องจ่ายให้กับเจ้าของเงิน เช่น ธนาคารพาณิชย์ถือเงินสดไว้มาก ก็จะเสียโอกาสในการนำเงินนั้นไปปล่อยกู้เพื่อสร้างรายได้ ในขณะที่เดียวกันเงินที่ธนาคารพาณิชย์ถือไว้ส่วนใหญ่มาจากเงินฝากซึ่งธนาคารต้องจ่ายดอกเบี้ยให้ผู้ฝากเงิน ดังนั้นการถือเงินสดไว้มากจะมีต้นทุนมาก แต่มีรายได้น้อย ทำให้สถาบันการเงินมี

¹ ปี พ.ศ.2548 ได้ควบควบรวมกับ ธนาคารสแตนดาร์ด ชาร์เตอร์ด สาขากรุงเทพ แล้วเปลี่ยนชื่อเป็น ธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์ด(ไทย) จำกัด (มหาชน)

ความสามารถในการทำกำไรน้อย ดังนั้นธนาคารจะถือเงินสดไว้น้อย เพราะธุรกรรมการเงินในแต่ละวันจะมีทั้งผู้นำเงินมาฝาก และผู้มาถอนเงิน ซึ่งในสถานการณ์ปกติ เงินสดสำรองที่ธนาคารถือไว้รวมกับเงินที่มีผู้นำมาฝากในแต่ละวัน จะเพียงพอต่อความต้องการถอนเงินในแต่ละวัน ธนาคารจึงไม่ประสบปัญหาขาดสภาพคล่อง แต่ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องจะเกิดขึ้น เมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่ปกติที่ทำให้ผู้คนจำนวนมากต้องการถอนเงินจำนวนมากในช่วงเวลาอันรวดเร็ว เช่น มีข่าวธนาคารจะล้มละลาย เกิดการจลาจล เกิดสงคราม ตัวอย่างความเสี่ยงด้านสภาพคล่องของไทยเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2538 เมื่อมีการเปิดโปงข่าวการทุจริตของผู้บริหารระดับสูงธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ ทำให้ลูกค้าเงินฝากของธนาคารแตกตื่นแห่กันถอนเงิน จนธนาคารแห่งประเทศไทย ต้องเข้าควบคุมการดำเนินงานของธนาคาร แต่สามารถรักษาสถานการณ์ไว้ได้เพียงไม่นาน ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ ปิดกิจการลงในปี พ.ศ. 2541

3. ความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ย

ความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ย (Interest Rate Risk) เป็นความเสี่ยงที่อายุครบกำหนดสินทรัพย์ที่สถาบันการเงินลงทุน กับ อายุครบกำหนดของแหล่งเงินทุนของสถาบันการเงินไม่ตรงกัน ซึ่งความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ยแบ่งได้เป็น 3 ส่วนได้แก่

3.1 ความเสี่ยงในการลงทุนต่อ (Reinvestment Risk) เป็นความเสี่ยงที่ผลตอบแทนจากการลงทุนต่อจะลดลงจะทำให้มีผลตอบแทนลดลง และหากผลตอบแทนจากการลงทุนต่อดำกว่าต้นทุนของเงินทุนจะเกิดภาวะขาดทุน เมื่อเกิดความผันผวนของอัตราดอกเบี้ย การลงทุนในสินทรัพย์มีเวลาครบกำหนดก่อนที่เงินทุนที่จัดหามาจากการกู้ยืมจะครบกำหนดแล้ว เมื่อนำเงินที่สินทรัพย์ครบกำหนดไปลงทุนต่อ ณ อัตราดอกเบี้ยตลาดขณะนั้นที่ลดลง จะทำให้ได้อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนลดลงจากเดิม เกิดความเสี่ยงในการลงทุนต่อ ทำให้ส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ยจ่ายและอัตราดอกเบี้ยรับลดลง เช่น กรณีที่สถาบันการเงินออกตั๋วสัญญาใช้เงินอายุ 6 เดือน อัตราดอกเบี้ย 3% ต่อปีเพื่อระดมเงิน มาปล่อยกู้ระยะสั้น 3 เดือนที่อัตราดอกเบี้ย 5% ต่อปี ทำให้ช่วง 3 เดือนแรกสถาบันการเงินได้กำไรจากส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยที่ 2% ต่อปี เมื่อครบกำหนด 3 เดือนแล้ว สถาบันการเงิน จะนำเงินไปปล่อยกู้ระยะสั้น 3 เดือนอีกครั้ง แต่อัตราดอกเบี้ยตลาดลดลง ทำให้ปล่อยกู้ระยะสั้น 3 เดือนที่อัตราดอกเบี้ย 4% ต่อปี แต่ต้นทุนดอกเบี้ยยังคงเท่ากับ 3% ต่อปี ทำให้ช่วง 3 เดือนหลังสถาบันการเงินได้ผลตอบแทนลดลงเนื่องจากกำไรจากส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยลดลงเหลือเพียง 1% ต่อปี แต่ถ้าอัตราดอกเบี้ยตลาดลดลงมากจนอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในช่วง 3 เดือนหลังต่ำกว่า 3% ต่อปี จะทำให้สถาบันการเงินขาดทุน

3.2 ความเสี่ยงจากการจัดหาเงินทุนซ้ำ (Refinancing Risk) เป็นความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากต้นทุนจากการจัดหาเงินทุนสูงขึ้นเมื่อเงินทุนที่กู้ยืมมาเดิมครบกำหนดการกู้ยืม ทำให้สถาบันการเงินได้รับผลตอบแทนลดลง และถ้าต้นทุนจากการจัดหาเงินทุนซ้ำสูงกว่าผลตอบแทนจากการลงทุนจะทำให้สถาบันการเงินประสบภาวะขาดทุน ซึ่งความเสี่ยงจากการลงทุนซ้ำมักเกิดขึ้นเมื่อเงินทุนที่กู้ยืมมาถึงกำหนดก่อนที่สินทรัพย์ลงทุนจะครบกำหนด การจัดหาเงินทุนใหม่ ณ อัตราดอกเบี้ยตลาดขณะนั้นที่สูงขึ้น จะทำให้สถาบันการเงินมีต้องกู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้น ส่งผลให้ผลตอบแทนจากการลงทุนลดลงจากเดิม เช่น กรณีที่สถาบันการเงินออกตั๋วสัญญาใช้เงินอายุ 3 เดือน อัตราดอกเบี้ย 3% ต่อปี ระดมเงินมาปล่อยกู้

ระยะเวลา 6 เดือนที่อัตราดอกเบี้ย 5% ต่อปี เมื่อครบกำหนด 3 เดือนสถาบันการเงินต้องออกตั๋วสัญญาใช้เงินอายุ 3 เดือนฉบับใหม่ เพื่อนำเงินไปชำระตั๋วสัญญาใช้เงินฉบับเดิมที่ครบกำหนด แต่ถ้าอัตราดอกเบี้ยตลาดช่วงนั้นสูงขึ้นทำให้สถาบันการเงินต้องออกตั๋วสัญญาใช้เงินฉบับใหม่ที่อัตราดอกเบี้ย 4% ต่อปี จะทำให้สถาบันการเงินมีผลตอบแทนลดลงจากเดิม โดยช่วง 3 เดือนแรกสถาบันการเงินได้กำไรจากส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยที่ 2% ต่อปี แต่ช่วง 3 เดือนหลังสถาบันการเงินได้กำไรจากส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยลดลงเหลือเพียง 1% ต่อปี แต่ถ้าธนาคารต้องออกตั๋วสัญญาใช้เงินที่อัตราดอกเบี้ยสูงกว่า 5% ต่อปี สถาบันการเงินจะประสบภาวะขาดทุน

3.3 ความเสี่ยงด้านราคา (Price Risk) เป็นความเสี่ยงที่หลักทรัพย์ที่เป็นสินทรัพย์ที่สถาบันการเงินถือลงทุนอยู่ และหลักทรัพย์ที่สถาบันการเงินออกเพื่อกู้เงิน จะมีมูลค่าตลาดลดลงเมื่ออัตราดอกเบี้ยตลาดมีการเปลี่ยนแปลง

เมื่ออัตราดอกเบี้ยมีการเปลี่ยนแปลง หลักทรัพย์ที่มีอายุครบกำหนดคงเหลือยาวกว่าราคาจะเปลี่ยนแปลงมากกว่าหลักทรัพย์ที่มีอายุครบกำหนดคงเหลือน้อยกว่า ดังนั้นถ้าหากสถาบันการเงินมีสินทรัพย์ที่ลงทุนมีอายุครบกำหนดคงเหลือมากกว่าอายุครบกำหนดคงเหลือของหนี้สิน เมื่ออัตราดอกเบี้ยตลาดสูงขึ้น มูลค่าของสินทรัพย์จะลดลงมากกว่าหนี้สินที่ลดลง ทำให้มูลค่าทางเศรษฐกิจของหุ้นสามัญลดลง ในทางตรงกันข้ามถ้าอัตราดอกเบี้ยตลาดลดลงทำให้มูลค่าทางเศรษฐกิจของหุ้นสามัญสูงขึ้น

ในกรณีกลับกัน สถาบันการเงินที่สินทรัพย์ที่ลงทุนมีอายุครบกำหนดคงเหลือน้อยกว่าอายุครบกำหนดคงเหลือของหนี้สิน เมื่ออัตราดอกเบี้ยตลาดสูงขึ้น มูลค่าของสินทรัพย์จะลดลงน้อยกว่าหนี้สินที่ลดลง ทำให้มูลค่าทางเศรษฐกิจของหุ้นสามัญเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้ามถ้าอัตราดอกเบี้ยตลาดลดลงทำให้มูลค่าทางเศรษฐกิจของหุ้นสามัญลดลง

4. ความเสี่ยงตลาด

ความเสี่ยงตลาด (Market Risk) เป็นความเสี่ยงของสถาบันการเงินที่เกิดขึ้นในการทำธุรกรรมลงทุนในหลักทรัพย์ หรือการระดมทุนโดยการออกหลักทรัพย์ของสถาบันการเงินจำหน่าย เมื่อมูลค่าของสินทรัพย์ที่ลงทุน และมูลค่าของหลักทรัพย์ของสถาบันการเงินที่ออกจำหน่ายเพื่อระดมทุน มีการเปลี่ยนแปลงจากราคาตลาดที่เปลี่ยนแปลงไป

สถาบันการเงินจะมีสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่อง เช่น ตราสารหนี้ ตราสารทุน อนุพันธ์ และเงินตราต่างประเทศ หนี้สินที่มีสภาพคล่อง ได้แก่ หนี้กู้ของสถาบันการเงินที่ออกจำหน่ายเพื่อระดมทุน ในขณะที่สินทรัพย์บางประเภทไม่มีสภาพคล่อง เช่น ลูกหนี้เงินกู้ ส่วนหนี้สินที่ไม่มีสภาพคล่อง ได้แก่ บัญชีเงินฝากที่มีสมุดคู่ฝาก ซึ่งสถาบันการเงินจะไม่มีความเสี่ยงตลาดจากสินทรัพย์และหนี้สินที่ไม่มีสภาพคล่อง แต่ความเสี่ยงตลาดจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าตลาดของสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่อง เช่น สถาบันการเงินต้องการที่จะระดมทุนเพิ่ม 1,000 ล้านบาท โดยการออกหุ้นกู้ที่มีมูลค่าที่ตราไว้หุ้นละ 1,000 บาท จำนวน 1,000,000 หุ้น อัตราดอกเบี้ยตามดอกเบี้ยตลาดขณะนั้นคือ 4% ต่อปี แต่เมื่อถึงเวลาที่จะนำหุ้นกู้เสนอขายต่อผู้ลงทุน อัตราดอกเบี้ยตลาดเพิ่มเป็น 5% ต่อปี ทำให้หุ้นของสถาบันการเงินที่กำหนดดอกเบี้ยไว้

4% จะมีราคาตลาดต่ำกว่ามูลค่าที่ตราไว้ 1,000 บาท ทำให้สถาบันการเงินไม่สามารถระดมทุนได้ 1,000 ล้านบาท ตามแผนที่วางไว้

5. ความเสี่ยงจากรายการนอกงบการเงิน

ความเสี่ยงจากรายการนอกงบการเงิน (Off-Balance-Sheet Risk) เป็นความเสี่ยงที่เกิดจากธุรกรรมของสถาบันการเงินที่อาจก่อให้เกิดหนี้สิน หรือภาระผูกพันในอนาคต เช่น ธุรกรรมสัญญาซื้อขายล่วงหน้า หรือธุรกรรมประกันภัย เช่น ธนาคารทำสัญญาซื้อล่วงหน้า 3 เดือนเงินดอลลาร์สหรัฐ 100 ล้านดอลลาร์ ที่อัตราแลกเปลี่ยน 33 บาทต่อดอลลาร์ กับลูกค้าที่เป็นบริษัทส่งออกสินค้ารายใหญ่ ซึ่งรายการนี้ไม่ได้บันทึกเป็นหนี้สิน หรือทรัพย์สินของธนาคารในงบการเงิน เมื่อครบกำหนด 3 เดือนถ้าอัตราแลกเปลี่ยนในตลาดในขณะนั้นเท่ากับ 30 บาทต่อดอลลาร์ ธนาคารจะขาดทุน 300 ล้านบาท ซึ่งถ้าหากธนาคารไม่ได้มีการบริหารความเสี่ยงไว้ รายการนอกงบการเงินนี้ จะเป็นรายการที่ผู้ถือหุ้น และเจ้าหน้าที่ของสถาบันการเงิน ไม่อาจจู่ได้จากงบการเงินของสถาบันการเงิน

6. ความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

ความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Foreign Exchange Rate Risk) เป็นความเสี่ยงที่เกิดจากผลกระทบต่อสินทรัพย์ และหนี้สินของสถาบันการเงินในสกุลเงินต่างประเทศ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

กรณีที่สถาบันการเงินมีมูลค่าทรัพย์สินที่เป็นสกุลเงินต่างประเทศ มากกว่ามูลค่าหนี้สินที่เป็นสกุลเงินตราต่างประเทศ เมื่อค่าเงินบาทแข็งค่าขึ้น ทำให้มูลค่าสินทรัพย์ที่เป็นสกุลเงินต่างประเทศคิดเป็นมูลค่าของเงินบาทจะมีค่าลดลงมากกว่า มูลค่าที่ลดลงของหนี้สินที่เป็นสกุลเงินตราต่างประเทศที่คิดเป็นมูลค่าเงินบาท ทำให้มูลค่าตามบัญชีของส่วนของผู้ถือหุ้นลดลง นอกจากนี้ ผลตอบแทนจากสินทรัพย์ที่เป็นสกุลเงินต่างประเทศเมื่อคิดเป็นมูลค่าของเงินบาทจะมีมูลค่าลดลงมากกว่ามูลค่าที่ลดลงของดอกเบี้ยจ่ายจากหนี้สินสกุลเงินต่างประเทศ นั่นคือรายรับสุทธิจะลดลง ในทางตรงกันข้ามถ้าค่าเงินบาทอ่อนค่าลงมูลค่าตามบัญชีของส่วนของผู้ถือหุ้นจะสูงขึ้น และรายได้สุทธิในสกุลเงินบาทจะมากขึ้น

กรณีที่สถาบันการเงินมีมูลค่าทรัพย์สินที่เป็นสกุลเงินต่างประเทศ น้อยกว่ามูลค่าหนี้สินที่เป็นสกุลเงินตราต่างประเทศ เมื่อค่าเงินบาทแข็งค่าขึ้น ทำให้มูลค่าสินทรัพย์ที่เป็นสกุลเงินต่างประเทศคิดเป็นมูลค่าของเงินบาทจะมีค่าลดลงน้อยกว่า มูลค่าที่ลดลงของหนี้สินที่เป็นสกุลเงินตราต่างประเทศที่คิดเป็นมูลค่าเงินบาท ทำให้มูลค่าตามบัญชีของส่วนของผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ผลตอบแทนจากสินทรัพย์ที่เป็นสกุลเงินต่างประเทศเมื่อคิดเป็นมูลค่าของเงินบาทจะมีมูลค่าลดลงน้อยกว่ามูลค่าที่ลดลงของดอกเบี้ยจ่ายจากหนี้สินสกุลเงินต่างประเทศ นั่นคือรายรับสุทธิจะเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้ามถ้าค่าเงินบาทอ่อนค่าลงมูลค่าตามบัญชีของส่วนของผู้ถือหุ้นจะน้อยลง และรายได้สุทธิในสกุลเงินบาทจะลดลง

7. ความเสี่ยงด้านประเทศและอำนาจการปกครองประเทศ

ความเสี่ยงด้านประเทศและอำนาจการปกครองประเทศ (Country or Sovereign Risk) เป็นความเสี่ยงที่เกิดขึ้นเนื่องจากการลงทุนในต่างประเทศ ถูกแทรกแซงโดยรัฐบาลของประเทศที่สถาบันการเงินไปลงทุน เนื่องจากรัฐบาลในประเทศที่ไปลงทุนอาจควบคุมการไหลเข้าออกของเงินทุนต่างประเทศ ซึ่งการแทรกแซงของรัฐบาลในต่างประเทศอาจเกิดขึ้นเมื่อประเทศนั้นมีการขาดดุลการชำระเงินเรื้อรัง หรืออาจเป็นนโยบายของรัฐบาลในการคุ้มครองนักลงทุน หรือธุรกิจในประเทศของตน

8. ความเสี่ยงด้านเทคโนโลยี

ความเสี่ยงด้านเทคโนโลยี (Technology Risk) เป็นความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีที่สถาบันการเงินได้ลงทุนไปนั้นไม่สามารถช่วยสถาบันการเงินประหยัดต้นทุนได้ดังที่คาดไว้ สถาบันการเงินขนาดใหญ่จะลงทุนในด้านเทคโนโลยีด้วยมูลค่าสูงโดยคาดหวังจะให้เกิดการประหยัดจากขนาดการผลิต (Economies of Scale) แต่เนื่องจากการแข่งขันที่รุนแรงของธุรกิจสถาบันการเงิน ทำให้สถาบันการเงินจำนวนมากพยายามจะลงทุนในเทคโนโลยีด้วยมูลค่าที่สูงมาก แต่ผลลัพธ์กลับไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง โดยเทคโนโลยีที่ลงทุนไปอาจไม่สอดคล้องกับระบบงาน ผลิตภัณฑ์ของสถาบันการเงินนั้น และการยอมรับของลูกค้า จึงทำให้สถาบันต้องลงทุนสูญเปล่าเป็นเงินจำนวนมาก

9. ความเสี่ยงจากการดำเนินงาน

ความเสี่ยงจากการดำเนินงาน (Operation Risk) เป็นความเสี่ยงเทคโนโลยี หรือระบบการทำงาน ของสถาบันการเงิน ไม่สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาขึ้น เช่น ปัญหาการโจรกรรมข้อมูลจากบัตรเอทีเอ็ม ทำให้ธนาคารต่างๆ ต้องพัฒนาระบบการป้องกันการโจรกรรมข้อมูลในบัตร เช่น การติดตั้งเครื่อง Anti-Skimming การติดชิปการ์ดบนบัตรแทนแถบแม่เหล็ก จนถึงการใช้โทรศัพท์มือถือในการเบิกเงินจากตู้เอทีเอ็ม แทนการใช้บัตร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเมื่อสถาบันการเงินพัฒนาเทคโนโลยีได้ขึ้นมาแล้ว เมื่อใช้งานไปแล้วย่อมมีความเสี่ยงจากการดำเนินงานที่จะพบปัญหาของเทคโนโลยีนั้น สถาบันการเงินก็ต้องพัฒนาเทคโนโลยีอื่นขึ้นมาแก้ไข หรือทดแทนเทคโนโลยีเดิมที่มีปัญหา

10. ความเสี่ยงในการล้มละลาย

ความเสี่ยงในการล้มละลาย (Insolvency Risk) เป็นความเสี่ยงที่สถาบันการเงินมีเงินทุนจาก ส่วนของผู้ถือหุ้นไม่เพียงพอจะชดเชยมูลค่าของทรัพย์สินที่ลดลงจนกระทั่ง มูลค่าของสินทรัพย์ที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้สินทั้งหมดของสถาบันการเงิน ซึ่งความเสี่ยงในการล้มละลายอาจเกิดจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความเสียหายประเภทใด หรือหลายประเภทที่กล่าวข้างต้นพร้อมกัน จนทำให้เงินทุนใน ส่วนของผู้ถือหุ้นมีค่าเป็นศูนย์ หรือค่าลบ นั่นคือสถาบันการเงินมีความเสี่ยงในการเข้าสู่ภาวะล้มละลายแล้ว

11. ความเสี่ยงของสหกรณ์

สหกรณ์ที่เป็นสถาบันการเงิน ได้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียน ซึ่งมีลักษณะการดำเนินงานในรูปแบบตัวกลางทางการเงิน จึงมีความเสี่ยงคล้ายคลึงกับสถาบันการเงินอื่นที่มีลักษณะเป็นตัวกลางทางการเงิน เช่น ธนาคารพาณิชย์ แต่สหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียน จะให้บริการเฉพาะสมาชิกเท่านั้น และยังบริหารงานโดยสมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้ง ขอบเขตการให้บริการก็ไม่มากเท่ากับธนาคารพาณิชย์ จึงอาจสรุปความเสี่ยงของสหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียนดังนี้

11.1 ความเสี่ยงด้านเครดิต ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อสมาชิกที่กู้เงินไปแล้วไม่สามารถชำระคืนดอกเบี้ยและเงินต้นได้ตามกำหนด ในกรณีของสหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียนซึ่งสมาชิกอยู่ในกลุ่มหรือแวดวงเดียวกัน หากเกิดปัญหาที่กระทบต่อกลุ่มสมาชิกทั้งหมด เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีสมาชิกที่มีอาชีพเดียวกัน เมื่อเกิดผลกระทบทำให้อาชีพดังกล่าวมีรายได้ลดลงหรือขาดความมั่นคงแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อความเสี่ยงด้านเครดิตของสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างมาก

11.2 ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง จะเกิดขึ้นเมื่อสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียนมาถอนเงินจำนวนมากพร้อมกัน และเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์เรียกร้องให้สหกรณ์ใช้หนี้คืน ซึ่งในสถานการณ์ปกติมักไม่ค่อยมีเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้น นอกจากจะมีข่าวที่ทำให้สมาชิก และเจ้าหน้าที่ขาดความเชื่อมั่นในสหกรณ์

11.3 ความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ย สหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียนรับฝากเงินจากสมาชิกในบัญชีเงินฝากประเภทต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเงินฝากระยะสั้น แต่สหกรณ์ปล่อยกู้ระยะยาวให้สมาชิก จึงมีความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ย เป็นปกติของธุรกิจ

11.4 ความเสี่ยงตลาด สหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียนจะมีความเสี่ยงตลาดค่อนข้างน้อย เนื่องจากสหกรณ์จะใช้เงินทุนส่วนใหญ่ให้กู้แก่สมาชิก ซึ่งเงินให้กู้จะอยู่ในบัญชีลูกหนี้เงินให้กู้ซึ่งโอนเปลี่ยนมือไม่ได้ บัญชีลูกหนี้เงินให้กู้จึงไม่มีสภาพคล่องและไม่มีความเสี่ยงตลาด ความเสี่ยงตลาดจะมีเฉพาะจากเงินลงทุนในตลาดการเงินที่ลงทุนได้เฉพาะในตราสารหนี้ หรือหลักทรัพย์อื่นตาม พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 62 และประกาศของคณะกรรมการพัฒนาสหกรณ์แห่งชาติ (คพช.) ซึ่งการลงทุนของสหกรณ์จะต้องลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีความเสี่ยงต่ำ

11.5 ความเสี่ยงจากรายการนอกงบการเงิน เนื่องจากสหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียนไม่ได้ทำธุรกรรมซื้อขายล่วงหน้า การให้บริการค้ำประกัน และประกันภัย อย่างไรก็ตามความเสี่ยงนอกงบการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียน จะมีความเสี่ยงนอกงบการเงินจากการที่สหกรณ์นำเงินทุน และเงินรับฝากของสมาชิกไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ เช่น การนำเงินไปจัดหาสลากกินแบ่งมาจำหน่าย ซึ่งไม่ใช่กิจการที่สหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียนต้องทำ เมื่อเกิดการขาดทุนจากการจำหน่ายสลากย่อมสร้างความเสียหายให้สหกรณ์

11.6 ความเสี่ยงอื่น สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียน จะมีความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน ความเสี่ยงด้านประเทศและอำนาจปกครองประเทศ ความเสี่ยงด้านเทคโนโลยี และความเสี่ยงจากการดำเนินงาน ไม่มาก อย่างไรก็ตามความเสี่ยง ในข้อ 11.1 ถึง 11.4 ก็อาจส่งผลให้สหกรณ์ออมทรัพย์

และสหกรณ์เครดิตยูเนียนอาจเผชิญกับความเสี่ยงในการล้มละลายได้เช่นกัน ซึ่งสามารถศึกษาความเสี่ยงของสหกรณ์เพิ่มเติมได้ในหน่วยที่ 14

กิจกรรม 5.3.3

1. วิกฤติเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 ของประเทศไทย สถาบันการเงินในยุคนั้นต้องเผชิญกับความเสี่ยงประเภทใดบ้าง จงอธิบายพอสังเขป
2. ความเสี่ยงด้านใดบ้างที่มีผลทำให้มูลค่าของส่วนของผู้ถือหุ้นของสถาบันการเงินลดลง จงอธิบาย
3. ความเสี่ยงด้านเทคโนโลยี กับความเสี่ยงจากการดำเนินงาน แตกต่างกันอย่างไร

(โปรดทำกิจกรรม 5.3.3 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 5.3 เรื่องที่ 5.3.3)

บรรณานุกรม

- บีบีซีไทย. (2560). 20 ปีวิกฤติต้มยำกุ้ง: ย้อนตำนาน 5 ตัวละครเอก. สืบค้นเมื่อ 8 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.bbc.com/thai/thailand-40446319>
- ตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้า. (2560). *USD Future*. สืบค้นเมื่อ 30 กันยายน 2560, จาก <http://www.tfex.co.th/th/products/usd-spec.html>
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2557). *ตลาดการเงินและการลงทุนในหลักทรัพย์* (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- _____. (2558). *ธุรกรรมซื้อคืนภาคเอกชน*. สืบค้นเมื่อ 28 กันยายน 2560, จาก <https://www.set.or.th/tsd/th/service/repo.html?printable=true>
- ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้า. (2560). *อัตราดอกเบี้ย*. สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.exim.go.th/th/interestrates/interest.aspx>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2560). *โครงสร้างระบบสถาบันการเงิน*. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2560, จาก <https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/FIStructure/Pages/default.aspx>
- _____. (2559). *สถาบันการเงิน*. สืบค้นเมื่อ 18 กันยายน 2560, จาก https://www.bot.or.th/Thai/BOT-StoryTelling/Pages/FinancialInstitutions_StoryTelling_FI.aspx
- _____. (2559). *โครงสร้างตลาดการเงิน*. สืบค้นเมื่อ 28 กันยายน 2560, จาก <https://www.bot.or.th/Thai/FinancialMarkets/FinancialMarketDevelopment/ThaiFinancialMarketStructure/Pages/default.aspx>
- _____. (2559). *บทบาทของ ธปท. ในการพัฒนาตลาดการเงิน: ตลาดซื้อคืนภาคเอกชน (Private Repurchase Market)*. สืบค้นเมื่อ 28 กันยายน 2560, จาก <https://www.bot.or.th/Thai/FinancialMarkets/FinancialMarketDevelopment/RoleOfBOTInFinancialMarketDevelopment/Documents/Private%20Repo.pdf>
- _____. (2558). *รายชื่อที่อยู่ Website สถาบันการเงินและ Non-Bank*. สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2560, จาก <https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/WebsiteFI/Pages/InstList.aspx?pit1=5>
- _____. (2558). *รายชื่อที่อยู่ Website สถาบันการเงินและ Non-Bank*. สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2560, จาก <https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/WebsiteFI/Pages/InstList.aspx?pit1=6>
- _____. (2557). *สถาบันการเงินเฉพาะกิจ*. สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2560, จาก <https://www.1213.or.th/th/aboutfcc/finservices/Pages/SFIs.aspx>
- _____. (2549). *ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2560, จาก: <https://www.bot.or.th/Thai/FIPCS/Documents/FPG/2549/ThaiPDF/25490109.pdf>
- ธนาคารธนชาติ. (2559). *ลูกค้าบุคคล*. สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2560, จาก <https://www.thanachartbank.co.th/TbankCMSFrontend/PersonalTHDetail.aspx?PTypeID=9&ProID=262&PName=Personal>

- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2559). รู้จัก ก.ล.ต. สืบค้นเมื่อ 18 กันยายน 2560, จาก <http://www.sec.or.th/TH/AboutUs/Pages/Introduction.aspx#Tabcontent3>
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย. (2557). แนะนำสำนักงาน คปภ. สืบค้นเมื่อ 18 กันยายน 2560, จาก: <http://www.oic.or.th/th/consumer/about/recommended>
- สถาบันคุ้มครองเงินฝาก. (2560). วงเงินคุ้มครอง. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2560, จาก http://www.dpa.or.th/ewt_news.php?nid=320
- Kidwell., D. S., Blackwell., D. W, Whidbee., D. A., &Sias., R. W. (2013). *Financial Institutions, Market, and Money* (11th ed). Singapore: Wiley&Son.
- Madura., J. (2010). *Financial Institutions and Markets* (9th ed.). China: Cengage Learning.
- Mishkin., F. S., &Eakins., S. G. (2016). *Financial Markets and Institutions* (8th ed.). Boston: Pearson.
- Saunders., A., & Cornet., M. M. (2015). *Financial Markets and Institutions* (6th ed.). New York: McGraw-Hill Education.

หน่วยที่ 6

มูลค่าของเงินตามเวลา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษฐ์ สิทธิโชคสกุลชัย

ชื่อ
วุฒิ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษฐ์ สิทธิโชคสกุลชัย
บธ.บ. (การบัญชี) เกียรตินิยมอันดับ 1, บช.ม.
บธ.ม. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตำแหน่ง

ผู้สอนบัญชีภาษีอากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

หน่วยที่เขียน

หน่วยที่ 6

แผนการสอนหน่วยที่ 6

มูลค่าของเงินตามเวลา

ตอนที่

- 6.1 แนวคิดเกี่ยวกับมูลค่าของเงินตามเวลา
- 6.2 การประยุกต์ใช้มูลค่าของเงินตามเวลา
- 6.3 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับมูลค่าของเงินตามเวลา

แนวคิด

1. เงินมีมูลค่าแตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา ทั้งนี้ สามารถแบ่งประเภทของเงินตามเวลาได้เป็น 2 ประเภทคือ มูลค่าอนาคต และมูลค่าปัจจุบัน ในการคำนวณมูลค่าของเงินตามเวลาสามารถทำได้หลายวิธี โดยเครื่องมือที่สำคัญที่จะช่วยในการคำนวณหรือวิเคราะห์เรียกว่า เส้นเวลา
2. แนวคิดมูลค่าของเงินตามเวลาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้หลายกรณี ทั้งการคำนวณมูลค่าอนาคตกรณีคิดดอกเบี้ยมากกว่า 1 ครั้งต่อปี การคำนวณเงินงวดผ่อนชำระ และการประเมินมูลค่าตราสารหนี้
3. การคำนวณมูลค่าของเงินตามเวลาสามารถนำไปโปรแกรมสำเร็จประเภทตารางคำนวณมาช่วย เพื่อให้เกิดความรวดเร็ว ทั้งนี้จำเป็นต้องเข้าใจลักษณะโดยทั่วไปของโปรแกรมตารางคำนวณ เพื่อให้สามารถใช้สูตรและฟังก์ชันในการคำนวณได้ถูกต้อง

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาตอนที่ 6.1 “แนวคิดมูลค่าของเงินตามเวลา” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายแนวคิดมูลค่าของเงินตามเวลาได้
2. เมื่อศึกษาตอนที่ 6.2 “การประยุกต์ใช้มูลค่าของเงินตามเวลา” แล้ว นักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้มูลค่าของเงินตามเวลาได้
3. เมื่อศึกษาตอนที่ 6.3 “การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับมูลค่าของเงินตามเวลา” แล้ว นักศึกษาสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับมูลค่าของเงินตามเวลาได้

กิจกรรมระหว่างเรียน

1. ทำแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนในคู่มือการศึกษาหน่วยที่ 6
2. อ่านแผนการสอนประจำหน่วยที่ 6 และอ่านแผนการสอนประจำตอนที่ 6.1-6.3
3. อ่านสาระสำคัญประจำตอนที่ 6.1-6.3 หรือสาระสำคัญประจำหัวเรื่อง

4. ดำเนินกิจกรรมที่กำหนดไว้ในคู่มือการศึกษาหน่วยที่ 6 ของแต่ละตอนหรือหัวเรื่อง
5. ตรวจสอบคำตอบจากแนวตอบของแต่ละกิจกรรมที่กำหนดไว้ในคู่มือการศึกษาหน่วยที่ 6
6. ทำแบบประเมินกิจกรรมภาคปฏิบัติเสริมประสบการณ์เพื่อเก็บคะแนน (ถ้ามี)
7. ทำแบบประเมินผลตนเองหลังเรียนในคู่มือการศึกษาหน่วยที่ 6

สื่อการสอน

1. คู่มือการศึกษาหน่วยที่ 6
2. ประมวลสาระชุดวิชาหน่วยที่ 6
3. รายการสอนเสริม อี ทีทอเรียล (ถ้ามี)
4. รายการสอนเสริม ณ ศูนย์บริการศึกษา (ถ้ามี)

การประเมินผล

1. ประเมินความก้าวหน้าระหว่างเรียนโดยการประเมินผลตนเองก่อนเรียนและหลังเรียน (ไม่มีคะแนน)
2. ประเมินผลจากกิจกรรมภาคปฏิบัติ 20 คะแนน (ถ้ามี)
3. การสอบไล่ 80 คะแนน (ถ้ามีกิจกรรม) หรือ 100 คะแนน (ถ้าไม่มีกิจกรรม)

แผนการสอนตอนที่ 6.1

แนวคิดเกี่ยวกับมูลค่าของเงินตามเวลา

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 6.1 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

- 6.1.1 ความหมาย เส้นเวลา การทบต้นและการคิดลดกับมูลค่าของเงินตามเวลา
- 6.1.2 มูลค่าอนาคต
- 6.1.3 มูลค่าปัจจุบัน

แนวคิด

1. แนวคิดมูลค่าของเงินตามเวลาเป็นแนวคิดที่อธิบายถึงเงินจำนวนเดียวกันแต่จะมีค่าไม่เท่ากันในช่วงเวลาต่างๆ กัน จำแนกเป็น 2 ประเภทคือ มูลค่าอนาคตและมูลค่าปัจจุบัน การคำนวณมูลค่าอนาคตจะใช้วิธีทบต้น ส่วนการคำนวณมูลค่าปัจจุบันจะใช้วิธีคิดลด
2. มูลค่าอนาคตเป็นมูลค่าที่เกี่ยวกับเงินที่จะได้รับในอนาคต และมีมูลค่าเพิ่มขึ้นด้วยการนำเอาดอกเบี้ยรับของงวดก่อนๆ ทบเข้ากับเงินต้น สามารถคำนวณโดยใช้สูตร การใช้ตารางปัจจัยดอกเบี้ย และการใช้โปรแกรมตารางคำนวณ
3. มูลค่าปัจจุบันเป็นมูลค่าของเงินในอนาคตที่ถูกคิดลดให้มีค่าลดลงจนเป็นปัจจุบัน การคำนวณมูลค่าปัจจุบันของเงินที่จะได้รับในอนาคตสามารถคำนวณได้โดยใช้สูตร การใช้ตารางปัจจัยดอกเบี้ย และการใช้โปรแกรมตารางคำนวณเช่นเดียวกับการคำนวณมูลค่าอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 6.1.1 “ความหมาย เส้นเวลา การทบต้นและการคิดลดกับมูลค่าของเงินตามเวลา” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายความหมาย เส้นเวลา การทบต้นและการคิดลดกับมูลค่าของเงินตามเวลาได้
2. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 6.1.2 “มูลค่าอนาคต” แล้ว นักศึกษาสามารถคำนวณมูลค่าอนาคตได้
3. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 6.1.3 “มูลค่าปัจจุบัน” แล้ว นักศึกษาสามารถคำนวณมูลค่าปัจจุบันได้

เรื่องที่ 6.1.1

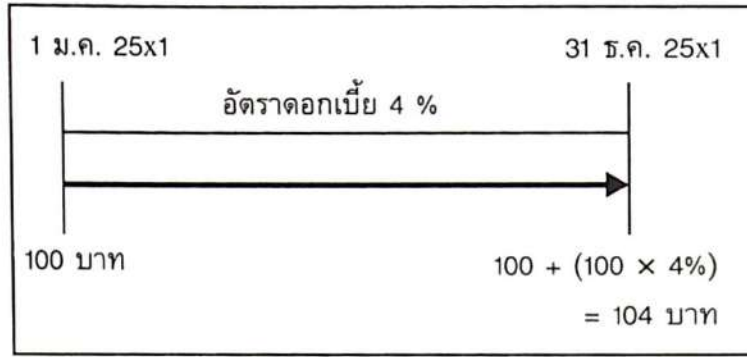
ความหมาย เส้นเวลา การทบต้นและการคิดลดกับมูลค่าของเงินตามเวลา

เงินจำนวนเดียวกันแต่จะมีค่าไม่เท่ากันในช่วงเวลาต่างๆ ด้วยแนวคิดมูลค่าของเงินตามเวลา (Time Value of Money) ด้วยแนวคิดนี้จึงทำให้เกิดมูลค่าของเงิน 2 ประเภท คือ มูลค่าอนาคต และมูลค่าปัจจุบัน มูลค่าของเงินที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลามีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะใช้เป็นความรู้พื้นฐานของการตัดสินใจทางการเงิน โดยเฉพาะการตัดสินใจลงทุนในลักษณะต่างๆ รวมถึงการตัดสินใจลงทุนในสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนที่จะได้ศึกษาในหน่วยที่ 10 ดังนั้นในเรื่องนี้จะกล่าวถึงความหมายของมูลค่าอนาคต และมูลค่าปัจจุบัน เส้นเวลา การทบต้นและการคิดลดกับมูลค่าของเงินตามเวลา รายละเอียดอธิบายได้ดังนี้

หากมีผู้ยื่นข้อเสนอให้รับเงินจำนวน 100 บาท ณ วันนี้ หรือจะรับเงินจำนวนเดียวกันนี้ในอีก 1 ปีข้างหน้า ทุกคนคงจะเลือกรับเงิน 100 บาท ณ วันนี้ หากผู้รับตัดสินใจเลือกรับเงิน 100 บาทในอีก 1 ปีข้างหน้าจะเกิดต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) เนื่องจากแทนที่ผู้รับจะสามารถนำเงินนั้นไปใช้จ่ายหรือนำไปลงทุน เช่น หากนำไปลงทุนที่อาจจะได้รับผลตอบแทนในอัตรา 3% ต่อปี เป็นต้น ดังนั้นข้อเสนอหลัง คือ ให้รับเงินในอีก 1 ปีข้างหน้าจึงต้องเสนอเงินจำนวนที่มากกว่า 100 บาท ซึ่งอาจเป็น 103 บาท 104 บาท หรือ 110 บาท เพื่อชดเชยค่าเสียโอกาสที่เกิดขึ้นจากช่วงเวลาที่ต้องรอรับเงินจำนวนดังกล่าว ดังนั้น ผู้รับคงปฏิเสธที่จะรับเงินในอนาคตที่มีมูลค่าเท่ากับเงินที่จะได้รับในปัจจุบัน จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าเมื่อเวลาต่างกัน เงินจำนวนเดียวกันจะมีมูลค่าที่แตกต่างกันด้วยแนวคิดที่เรียกว่า “มูลค่าของเงินตามเวลา” แนวคิดนี้มีความสำคัญต่อการตัดสินใจลงทุนโดยเฉพาะโครงการลงทุนที่มีกระแสเงินสดสุทธิที่กิจการจะได้รับในระยะเวลานาน ดังนั้นในกระบวนการตัดสินใจลงทุนจึงจำเป็นที่จะต้องนำแนวคิดมูลค่าของเงินตามเวลามาใช้ประกอบการประเมินโครงการลงทุน เพื่อให้ผลการประเมินโครงการลงทุนมีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น การศึกษาแนวคิดมูลค่าของเงินตามเวลาจึงเป็นการศึกษามูลค่าของเงินในอนาคตและมูลค่าของเงินในปัจจุบัน

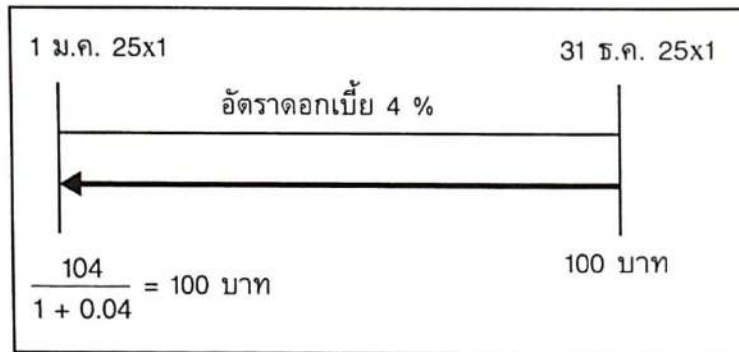
1. ความหมายของมูลค่าอนาคตและมูลค่าปัจจุบัน

หากในปัจจุบันมีเงิน 100 บาท แล้วนำไปฝากธนาคารหรือนำไปลงทุนชั่วระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้ได้ผลตอบแทนจำนวนหนึ่ง เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาของการฝากเงินหรือการลงทุน จะได้รับเงินที่มีมูลค่ามากกว่า 100 บาท โดยมูลค่าที่เพิ่มขึ้นหมายถึงผลตอบแทนที่เจ้าของเงินได้รับจากการลงทุนนั่นเอง เช่น ในวันที่ 1 มกราคม 25x1 นาย ก มีเงิน 100 บาท นาย ก มองเห็นโอกาสที่จะทำให้เงินจำนวนดังกล่าวมีดอกผลงอกเงย จึงนำไปฝากธนาคารเป็นเวลา 1 ปี โดยได้รับดอกเบี้ยในอัตรา 4% ต่อปี เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการฝาก นาย ก จะได้รับเงินทั้งสิ้น 104 บาท (เงินต้น 100 บาท และดอกเบี้ย 4 บาท) เป็นต้น จะเห็นว่าเงินจำนวน 100 บาท ที่นาย ก มี ณ วันที่ 1 มกราคม 25x1 มีมูลค่าไม่เท่ากับ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x1 ดังภาพที่ 6.1

ภาพที่ 6.1 มูลค่าอนาคตของเงิน 100 บาท

หากพิจารณาในทางตรงกันข้ามกรณีของนาย ก นั้น เงินจำนวน 104 บาท ที่จะได้รับ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x1 จะมีค่าเท่ากับ 100 บาท ณ วันที่ 1 มกราคม 25x1 (สมมติอัตราดอกเบี้ย เท่ากับ 4%) ดังภาพที่ 6.2

ภาพที่ 6.2 มูลค่าปัจจุบันของเงิน 104 บาท

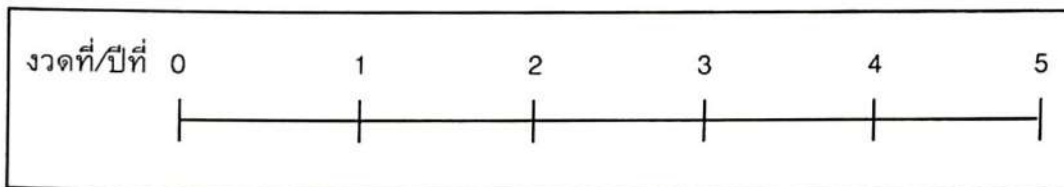
จะเห็นว่าสาเหตุที่ทำให้มูลค่าของเงิน ณ วันที่ 1 มกราคม 25x1 และ 31 ธันวาคม 25x1 ไม่เท่ากัน คือ มีดอกเบี้ยเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันสำหรับการอธิบายในเรื่องต่อไป จึงต้องให้คำนิยามของมูลค่าอนาคตและมูลค่าปัจจุบัน ดังนี้

มูลค่าอนาคต (Future Value: FV) หมายถึง มูลค่าของเงินที่จะได้รับหรือจ่ายจำนวนหนึ่ง ในเวลาถัดจากเวลา ณ ปัจจุบัน ส่วน **มูลค่าปัจจุบัน (Present Value: PV)** หมายถึง มูลค่าเงินในอนาคตที่จะได้รับหรือจ่าย คิดกลับมาเป็นเงิน ณ เวลาปัจจุบัน หากจะเปรียบเทียบนิยามของคำทั้งสองกับกรณีของนาย ก ที่อธิบายไว้ข้างต้น มูลค่าอนาคต คือเงินจำนวน 104 บาท ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x1 ส่วนมูลค่าปัจจุบัน คือเงินจำนวน 100 บาท ณ วันที่ 1 มกราคม 25x1 นั่นเอง ดังนั้นในการวิเคราะห์มูลค่าเงินตามเวลาจึงมีอยู่ 2 สถานะ คือ (1) มูลค่าอนาคต และ (2) มูลค่าปัจจุบัน ก่อนที่จะวิเคราะห์มูลค่าของเงินตามเวลาทั้ง 2 สถานะ ควรที่จะศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ที่เรียกว่า “เส้นเวลา” ในหัวข้อถัดไป

2. เส้นเวลา

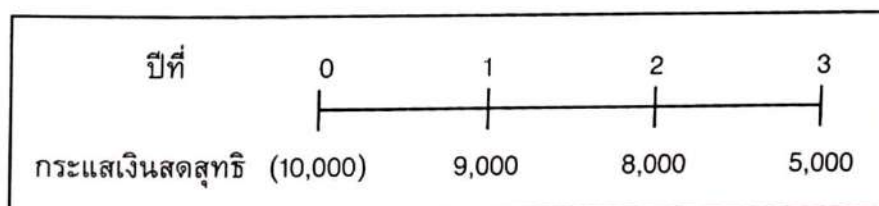
ในการวิเคราะห์มูลค่าของเงินตามเวลามีเครื่องมือที่สำคัญ คือ เส้นเวลา (Time Line) เส้นเวลาหมายถึง เส้นแนวนอนที่แสดงช่วงเวลาต่างๆ โดยเริ่มจากเวลาที่ 0 หรือเวลาเริ่มต้น และเวลาในอนาคตจะปรากฏบนเส้นแนวนอนนี้จากซ้ายไปทางขวาตามลำดับ เส้นเวลาจะปรากฏกระแสเงินสดสุทธิ (Net Cash Flow: NCF) ซึ่งอาจจะเป็นกระแสเงินสดรับสุทธิ (Net Cash Inflow) หรือกระแสเงินสดจ่ายสุทธิ (Net Cash Outflow) ที่เกิดขึ้นตลอดเวลาของการวิเคราะห์มูลค่าของเงินตามเวลา แสดงส่วนประกอบของเส้นเวลาได้ดังภาพที่ 6.3

ภาพที่ 6.3 เส้นเวลา 5 งวด/ปี

ภาพที่ 6.3 แสดงเส้นเวลาจำนวน 5 งวด (5 ปี) เลข 0 ที่ปรากฏด้านซ้ายสุด หมายถึงเวลา ณ ปัจจุบันหรือต้นงวดที่ 1 (ต้นปีที่ 1) สำหรับตัวเลขอื่นๆ ที่ปรากฏบนเส้นเวลา หมายถึง เวลา ณ สิ้นงวด (สิ้นปี) นั้นๆ (end of period) และยังหมายถึงต้นงวด (ต้นปี) ของเวลาถัดไป (begin of period) เช่น เลข 1 บนเส้นเวลาจะหมายถึงช่วงเวลา 1 งวด (1 ปี) ถัดจากเวลาปัจจุบันหรือสิ้นงวดที่ 1 (ปีที่ 1) และยังหมายถึงต้นงวดที่ 2 (ปีที่ 2) ด้วย เลข 2 หมายถึงสิ้นงวดที่ 2 (ปีที่ 2) และยังหมายถึงต้นงวดที่ 3 (ปีที่ 3) ตามลำดับ เป็นต้น

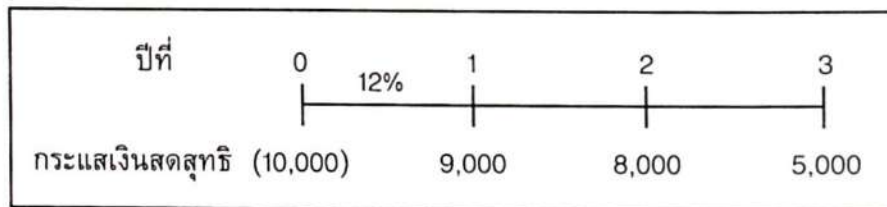
จากที่กล่าวไว้ข้างต้นว่าเส้นเวลาเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ในการวิเคราะห์มูลค่าของเงินตามเวลา โดยจะแสดงกระแสเงินสดสุทธิที่จะเกิดขึ้นตลอดช่วงเวลาต่างๆ พิจารณาภาพที่ 6.4 แสดงเส้นเวลาจำนวน 3 ปี และกระแสเงินสดสุทธิที่เกิดขึ้นระหว่างช่วงเวลาดังกล่าว

ภาพที่ 6.4 เส้นเวลาและกระแสเงินสด

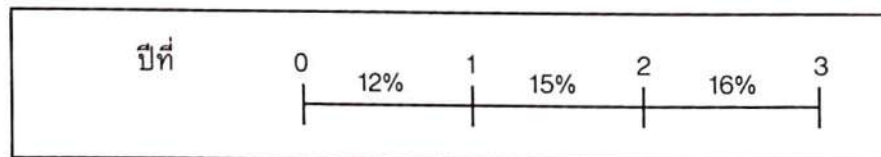
ภาพที่ 6.4 แสดงเส้นเวลาจำนวน 3 ปี และกระแสเงินสดสุทธิที่เกิดขึ้นตลอดช่วงเวลาดังกล่าว โดยที่ ณ เวลาปัจจุบัน (ปีที่ 0 หรือต้นปีที่ 1) แสดงกระแสเงินสดจ่ายสุทธิจำนวน 10,000 บาท ภาพแสดงกระแสเงินสดจ่ายสุทธิบนเส้นเวลาอาจแสดงด้วยการใส่เครื่องหมายลบ (-) หน้ากระแสเงินสด เช่น -10,000 บาท เป็นต้น หรือใส่วงเล็บที่จำนวนเงินตามที่ปรากฏในภาพ และจะเกิดกระแสเงินสดรับสุทธิเมื่อสิ้นปีที่ 1 ถึง 3 จำนวน 9,000 บาท 8,000 บาท และ 5,000 บาท ตามลำดับ

นอกจากบนเส้นเวลาจะแสดงช่วงเวลาและกระแสเงินสดสุทธิที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาต่างๆ แล้ว ในการวิเคราะห์มูลค่าของเงินตามเวลา อัตราดอกเบี้ยจะเป็นอีกปัจจัยที่ใช้ในการวิเคราะห์โดยที่อัตราดอกเบี้ยจะปรากฏบนเส้นเวลาระหว่างช่วงเวลา เช่น ระหว่างเลข 0 กับเลข 1 เป็นต้น แสดงได้ดังภาพที่ 6.5

ภาพที่ 6.5 เส้นเวลา กระแสเงินสด และอัตราดอกเบี้ย 12% ต่อปี

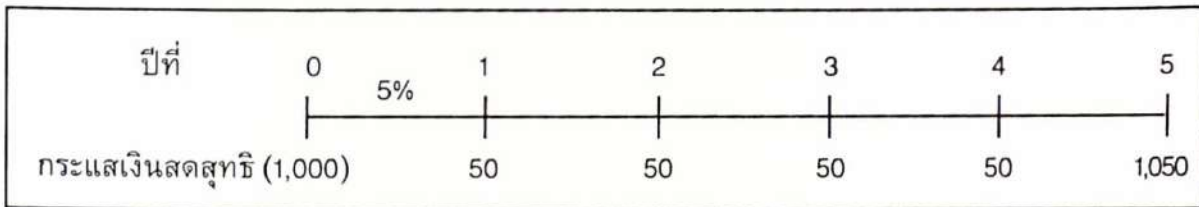
จากภาพที่ 6.5 อัตราดอกเบี้ยที่จะใช้วิเคราะห์มูลค่าของเงินตามเวลาคือ 12% ต่อปี แม้ว่าอัตราดอกเบี้ยจะปรากฏในช่วงเวลาแรก (ระหว่างปีที่ 0 - ปีที่ 1) เท่านั้น แต่ก็หมายถึงตลอดช่วงเวลาทั้งหมด ใช้อัตราดอกเบี้ย 12% ต่อปีในการวิเคราะห์มูลค่าของเงินตามเวลา อย่างไรก็ตามอัตราดอกเบี้ยอาจแตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา เช่น ระหว่างปีที่ 0 - ปีที่ 1 ใช้อัตราดอกเบี้ย 12% ระหว่างปีที่ 1 - ปีที่ 2 ใช้อัตราดอกเบี้ย 15% เป็นต้น หากเป็นเช่นนั้น ให้ระบุอัตราดอกเบี้ยให้ตรงกับช่วงเวลาดังแสดงในภาพที่ 6.6

ภาพที่ 6.6 เส้นเวลา และอัตราดอกเบี้ยที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา

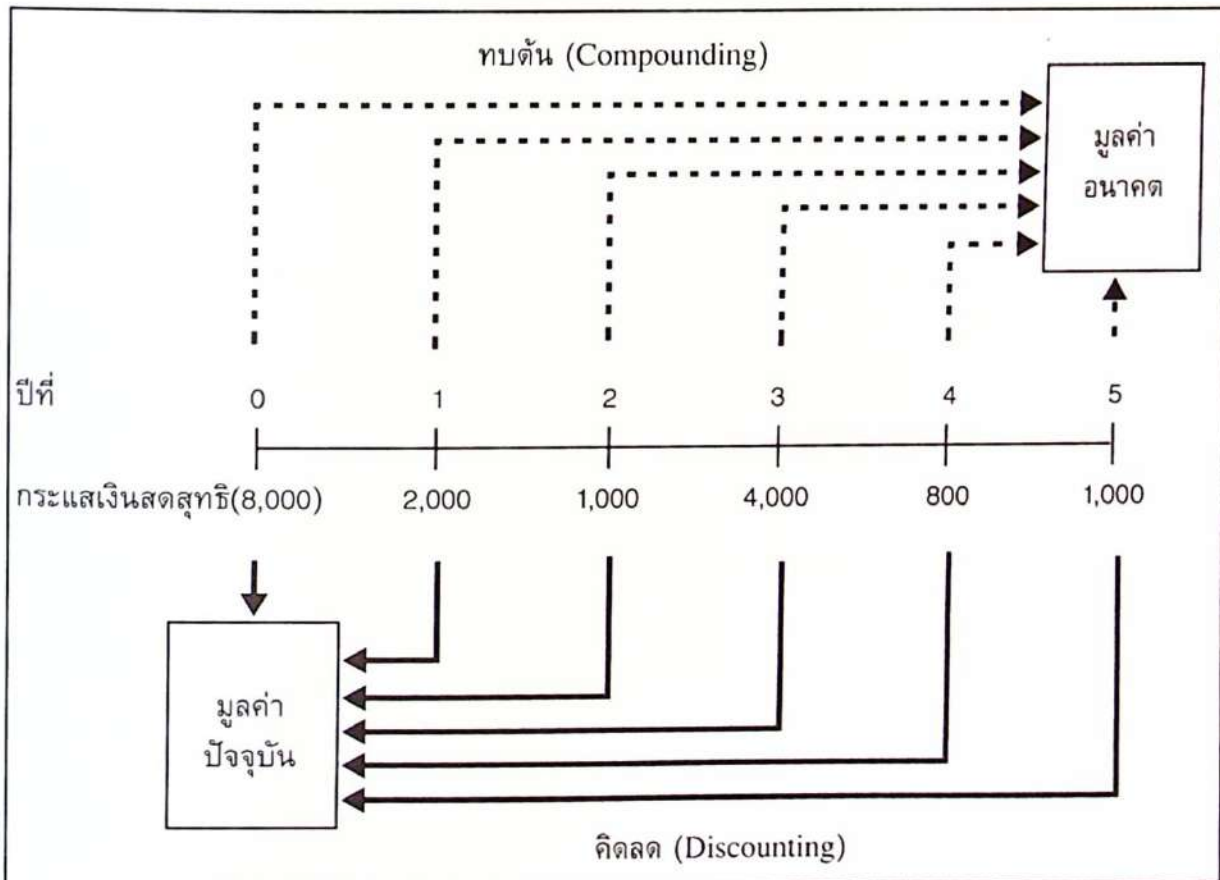
เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้นในส่วนประกอบของเส้นเวลา ให้พิจารณาตัวอย่างที่ 6.1

ตัวอย่างที่ 6.1 นายสรซื้อหุ้นกู้ในราคาตามมูลค่าที่ตราไว้คือหุ้นละ 1,000 บาท อัตราดอกเบี้ย 5% ต่อปี กำหนดจ่ายดอกเบี้ยปีละครั้งทุกวันสิ้นปี อายุหุ้นกู้ 5 ปี จากข้อมูลข้างต้นสามารถเขียนเส้นเวลาได้ดังภาพที่ 6.7

ภาพที่ 6.7 เส้นเวลาเกี่ยวกับหุ้นกู้

จากภาพที่ 6.7 อธิบายได้ดังนี้ ในปีที่ 0 นายสรจ่ายเงินซื้อหุ้นกู้ 1,000 บาท สิ้นปีที่ 1 ถึง 5 จะได้รับดอกเบี้ยปีละ 50 บาท ($1,000 \times 5\%$) และเมื่อครบกำหนดอายุหุ้นกู้ นายสรจะได้รับเงินต้น (มูลค่าที่ตราไว้) คืนอีกจำนวน 1,000 บาท ดังนั้นในสิ้นปีสุดท้ายจึงได้รับเงินทั้งสิ้น 1,050 บาท

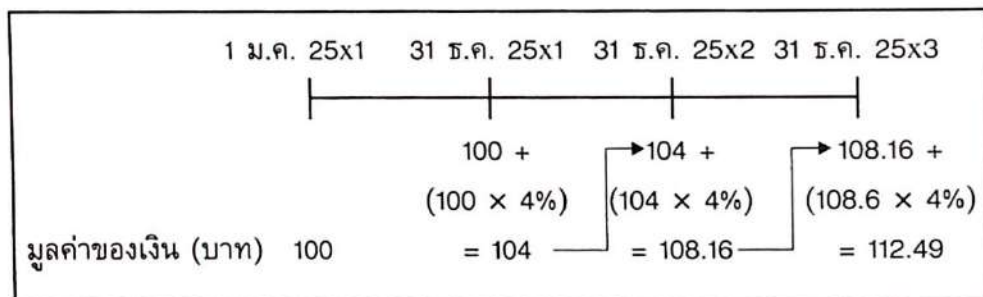

ภาพที่ 6.8 เส้นเวลากับมูลค่าอนาคต และมูลค่าปัจจุบัน

การคำนวณมูลค่าของเงินตามเวลาอาจคำนวณได้ 2 ลักษณะ คือ มูลค่าอนาคต และมูลค่าปัจจุบัน จากภาพที่ 6.8 แสดงเส้นเวลา 5 ปี ในการคำนวณมูลค่าอนาคต คือ การคำนวณกระแสเงินสดสุทธิตลอดช่วงเวลา คือ กระแสเงินสดจ่ายสุทธิ จำนวน 8,000 บาท ณ ปีที่ 0 กระแสเงินสดรับสุทธิจำนวน 2,000 บาท 1,000 บาท 4,000 บาท 800 บาท และ 1,000 บาท ณ สิ้นปีที่ 1 ถึงปีที่ 5 ตามลำดับ จะมีมูลค่าเท่าใด ณ สิ้นสุดระยะเวลา (สิ้นปีที่ 5) ลูกศรที่ใช้แสดงทิศทางการคำนวณจะชี้ไปยังเวลาสิ้นสุดหรือด้านขวา การคำนวณมูลค่าอนาคตจะคำนวณโดยวิธีดอกเบี้ยทบต้น ในทางตรงกันข้ามการคำนวณมูลค่าปัจจุบัน คือ การคำนวณกระแสเงินสดสุทธิตลอดช่วงเวลาว่าจะมีมูลค่าเท่าใด ณ เวลาปัจจุบัน (ปีที่ 0) ลูกศรที่ใช้แสดงทิศทางการคำนวณชี้กลับมายังเวลาเริ่มต้นหรือซ้าย การคำนวณมูลค่าปัจจุบันจะใช้วิธีคิดลดสำหรับวิธีทบต้นและวิธีคิดลดจะอธิบายในหัวข้อถัดไป

3. การทบต้นและการคิดลดกับมูลค่าของเงินตามเวลา

ในการนำอัตราดอกเบี้ยมาวิเคราะห์มูลค่าของเงินตามเวลา สำหรับมูลค่าอนาคตจะอาศัยแนวคิดที่เรียกว่า “การทบต้น” (Compounding) ซึ่งหมายถึง เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาหนึ่ง ดอกเบี้ยหรือผลตอบแทนจะนำไปรวมกับเงินต้นเพื่อเป็นฐานในการคำนวณดอกเบี้ยหรือผลตอบแทนสำหรับงวดเวลาถัดไป จากตัวอย่างเดิมที่นาย ก มีเงิน ณ วันที่ 1 มกราคม 25x1 จำนวน 100 บาท นำไปฝากธนาคารโดยได้รับดอกเบี้ย 4% ต่อปี เมื่อครบกำหนด 1 ปี คือ 31 ธันวาคม 25x1 จำนวนดอกเบี้ยได้ 4 บาท แสดงว่า ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x1 นาย ก จะมีเงินทั้งสิ้น 104 บาท และถ้านาย ก จะฝากเงินต่อไปอีก 1 ปี ดอกเบี้ยที่นาย ก จะได้รับสำหรับปีที่ 2 จะคำนวณจากฐาน 104 บาท พิจารณาจากภาพที่ 6.9

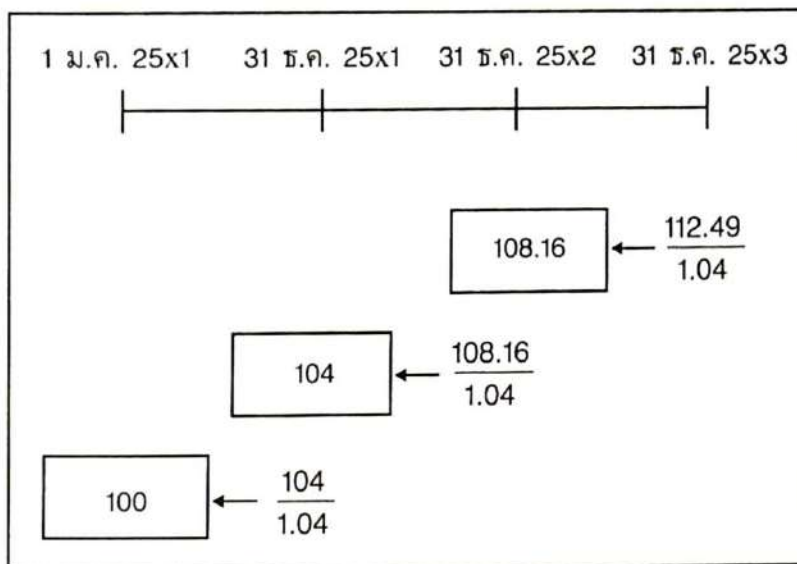

ภาพที่ 6.9 มูลค่าอนาคตของเงิน 100 บาท อัตราดอกเบี้ยทบต้น 4% ระยะเวลา 3 ปี

จากภาพที่ 6.9 ณ วันที่ 31 ธ.ค. 25x2 นาย ก จะได้รับเงินทั้งสิ้น 108.16 บาท และถ้าขยายเวลาฝากเงินไปอีก 1 ปี ฐานที่ใช้คำนวณดอกเบี้ยสำหรับปีที่ 3 คือ 108.16 บาท และเมื่อถึงวันที่ 31 ธันวาคม 25x3 นาย ก จะได้รับเงินทั้งสิ้น 112.49 บาท

สำหรับการวิเคราะห์มูลค่าปัจจุบัน จะอาศัยแนวคิดที่เรียกว่า “การคิดลด” (Discounting) เพื่อคำนวณมูลค่าของเงินในอนาคตให้กลับมาเป็นมูลค่าเงินในปัจจุบัน หรือกล่าวให้ง่ายต่อการเข้าใจ การคิดลดหมายถึง การนำผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตหักออกจากมูลค่าเงินในอนาคต เพื่อให้เหลือเพียงเงินต้นหรือมูลค่าปัจจุบัน จากตัวอย่างของ นาย ก และภาพที่ 6.9 หากต้องการคำนวณมูลค่าปัจจุบัน

ของเงิน ณ วันที่ 31 ธ.ค. 25x3 ให้เป็นมูลค่าปัจจุบัน ณ วันที่ 31 ธ.ค. 25x2 31 ธ.ค. 25x1 และ 1 ม.ค. 25x1 ตามลำดับ คำนวณโดยนำ 1 บวกด้วยอัตราดอกเบี้ยไปหารเงินในอนาคต พิจารณาจากภาพที่ 6.10

ภาพที่ 6.10 มูลค่าปัจจุบันของเงิน 112.49 บาท อัตราดอกเบี้ยในการคิดลด 4% ระยะเวลา 3 ปี

จากภาพที่ 6.10 มูลค่าปัจจุบันที่คำนวณได้ ณ วันที่ 31 ธ.ค. 25x2 31 ธ.ค. 25x1 และ 1 ม.ค. 25x1 มีค่าเท่ากับ 108.16 บาท 104 บาท และ 100 บาทตามลำดับ

ภาพที่ 6.9 และ 6.10 ซึ่งแสดงมูลค่าอนาคตและมูลค่าปัจจุบัน สามารถสรุปเป็นสูตรที่ใช้ในการคำนวณ โดยกำหนดสัญลักษณ์เพื่อให้ง่ายต่อการอธิบาย คือ

- FV = มูลค่าอนาคต
- PV = มูลค่าปัจจุบัน
- i = อัตราดอกเบี้ยต่อปีหรือต่องวด
- n = จำนวนปีหรือจำนวนงวด

คำนวณมูลค่าอนาคต ได้ดังนี้

$$FV = PV (1 + i)^n$$

คำนวณมูลค่าปัจจุบันโดยการย้ายข้างสมการจากสูตรการคำนวณมูลค่าอนาคต หรือส่วนกลับของมูลค่าอนาคต ได้ดังนี้

$$PV = \frac{FV}{(1+i)^n} \quad \text{หรือ} \quad PV = FV \left[\frac{1}{(1+i)^n} \right]$$

ดังนั้น ตัวอย่างของนาย ก ซึ่งมีเงินจำนวน 100 บาทแล้วนำไปฝากธนาคาร โดยได้รับดอกเบี้ยในอัตรา 4% ต่อปี ระยะเวลาฝากเงิน 3 ปี สามารถคำนวณมูลค่าอนาคตโดยใช้สูตร ดังนี้

$$\begin{aligned} FV &= 100(1 + 0.04)^3 \\ &= 100 \times 1.04 \times 1.04 \times 1.04 \\ &= 112.49 \text{ บาท} \end{aligned}$$

และคำนวณมูลค่าปัจจุบันของเงิน 112.49 บาท อัตราคิดลด 4% ระยะเวลา 3 ปี โดยใช้สูตร ดังนี้

$$\begin{aligned} PV &= \frac{112.49}{(1 + 0.04)^3} \\ &= \frac{112.49}{1.04 \times 1.04 \times 1.04} \\ &= \frac{112.49}{1.1249} \\ &= 100 \text{ บาท} \end{aligned}$$

กิจกรรม 6.1.1

1. การทบทวนและการคิดลดในการคำนวณมูลค่าของเงินตามเวลาหมายถึงอะไร อธิบายพอสังเขป

2. สหกรณ์การเกษตรศรีนครทอง จำกัด ลงทุนซื้อเครื่องจักร ณ ต้นปีที่ 1 จำนวน 400,000 บาท โดยคาดว่าจะได้รับกระแสเงินสดเมื่อสิ้นปีที่ 1 ถึง 5 คือ 100,000 บาท 200,000 บาท 80,000 บาท 60,000 บาท และ 50,000 บาทตามลำดับ อัตราผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากการลงทุนนี้เท่ากับ 8% ต่อปี ให้เขียนเส้นเวลาตามข้อมูลข้างต้น

(โปรดทำกิจกรรม 6.1.1 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 6.1 เรื่องที่ 6.1.1)

เรื่องที่ 6.1.2

มูลค่าอนาคต

การคำนวณมูลค่าอนาคตและมูลค่าปัจจุบัน อาจคำนวณได้หลายวิธีได้แก่ การใช้สูตร การใช้ตารางปัจจัยดอกเบี้ย (Interest Factor Table) การใช้เครื่องคำนวณทางการเงิน (Financial Calculator) และ การใช้โปรแกรมตารางคำนวณ (Spreadsheet หรือ Excel) สำหรับการศึกษาในชุดวิชานี้จะกล่าวถึงเฉพาะ การใช้สูตร การใช้ตารางปัจจัยดอกเบี้ย และ การใช้โปรแกรมตารางคำนวณ โดยที่การใช้โปรแกรมตารางคำนวณจะอธิบายโดยละเอียดในตอนที่ 6.3

ก่อนที่จะได้อธิบายการคำนวณมูลค่าอนาคตในเรื่องที่ 6.1.2 นี้และมูลค่าปัจจุบันในเรื่องที่ 6.1.3 จะได้กล่าวถึงรูปแบบของกระแสเงินสดที่เกิดขึ้นระหว่างงวดเวลา จำแนกเป็น 3 รูปแบบ คือ 1) กระแสเงินสดจำนวนเดียว (Single Amount) 2) กระแสเงินสดหลายจำนวนที่เท่ากันหรือเงินงวด (Annuity) และ 3) กระแสเงินสดหลายจำนวนที่ไม่เท่ากันหรือผสม (Mixed Stream) เปรียบเทียบรูปแบบของกระแสเงินสดจำนวนเดียว หลายจำนวนที่เท่ากัน และหลายจำนวนที่ไม่เท่ากันดังตารางที่ 6.1

ตารางที่ 6.1 เปรียบเทียบรูปแบบของกระแสเงินสดทั้ง 3 แบบ โดยมีระยะเวลา 5 ปี

หน่วย: บาท

สิ้นปีที่	รูปแบบของกระแสเงินสด			
	เงินจำนวนเดียว	เงินงวด	เงินหลายจำนวนที่ไม่เท่ากัน	
			A	B
1	1,000	1,000	100	(50)
2	-	1,000	800	900
3	-	1,000	1,000	1,000
4	-	1,000	1,500	(300)
5	-	1,000	300	400

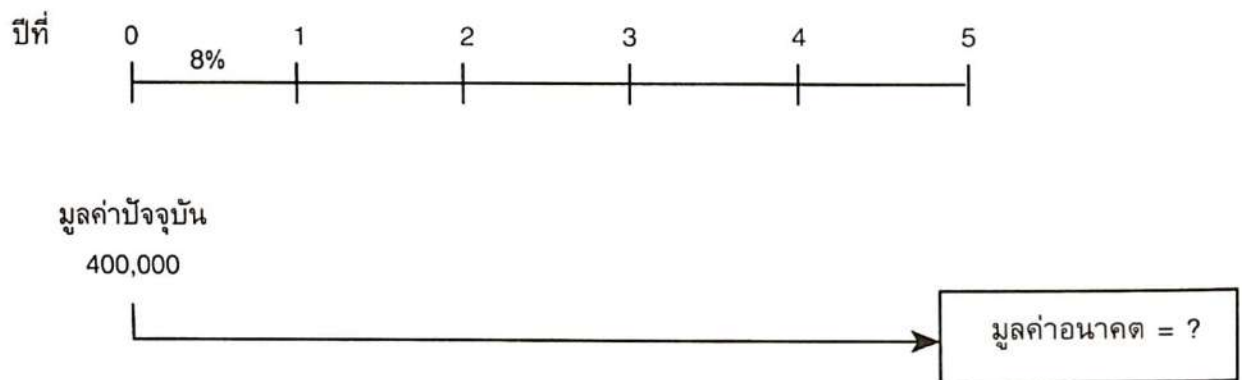
จากตารางที่ 6.1 ซึ่งแสดงรูปแบบของกระแสเงินสดทั้ง 3 แบบ อธิบายได้ดังนี้ กระแสเงินสดที่ได้รับมีเพียงจำนวนเดียว คือ 1,000 บาท ซึ่งเกิดขึ้น ณ สิ้นปีที่ 1 กระแสเงินสดในลักษณะนี้เรียกว่า กระแสเงินสดจำนวนเดียว ถ้ากระแสเงินสดที่ได้รับเกิดขึ้นตลอดเวลา 5 ปี ปีละเท่าๆ กัน คือ 1,000 บาท เรียกว่า กระแสเงินสดหลายจำนวนที่เท่ากันหรือเงินงวด อย่างไรก็ตามรูปแบบกระแสเงินสดจำนวนเดียวหรือเงินงวดอาจเป็นกระแสเงินสดจ่ายก็ได้ สำหรับกระแสเงินสดรูปแบบสุดท้ายที่เรียกว่า กระแสเงินสดหลายจำนวนที่ไม่เท่ากันหรือผสมนั้น อาจเกิดขึ้นในลักษณะ A คือ ได้รับเงินทุกปี แต่เงินที่ได้รับในแต่ละปีจะเท่ากับ 100 บาท 800 บาท 1,000 บาท 1,500 บาท และ 300 บาท เมื่อสิ้นปีที่ 1 ถึง 5 ตามลำดับ หรือ

อาจเป็นลักษณะ B คือ บางปีเป็นกระแสเงินสดรับ และบางปีอาจเป็นกระแสเงินสดจ่าย เช่น สิ้นปีที่ 1 และ 4 เกิดเงินสดจ่าย 50 บาท และ 300 บาทตามลำดับ สำหรับสิ้นปีที่ 2 3 และ 5 เกิดกระแสเงินสดรับ 900 บาท 1,000 บาท และ 400 บาทตามลำดับ

1. มูลค่าอนาคตของกระแสเงินสดจำนวนเดียว

การคำนวณมูลค่าอนาคตของเงินจำนวนเดียว อาจเกิดขึ้นจากการที่บุคคลหรือกิจการนำเงินจำนวนหนึ่งไปลงทุน โดยได้รับผลตอบแทนในอัตราที่ตกลงกัน เช่น การนำเงินจำนวนหนึ่งไปฝากธนาคาร ณ ปีปัจจุบัน โดยมีระยะเวลาการฝาก 5 ปี เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 6.2 สหกรณ์แห่งหนึ่งนำเงินฝากธนาคาร ณ ปัจจุบัน จำนวน 400,000 บาท โดยมีกำหนดเวลา 5 ปี ธนาคารตกลงจ่ายดอกเบี้ย 8% ต่อปี จ่ายดอกเบี้ยปีละครั้ง เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาฝากเงิน สหกรณ์แห่งนี้จะได้รับเงินทั้งสิ้นเท่าใด สามารถเขียนเส้นเวลาเพื่อแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

คำนวณมูลค่าอนาคตของเงินจำนวน 400,000 บาท โดยที่ $PV = 400,000$ เมื่อ $i = 8\%$ และ $n = 5$

$$\begin{aligned}
 1.1 \text{ ใช้สูตร} \quad FV &= PV (1 + i)^n \\
 &= 400,000 (1 + 0.08)^5 \\
 &= 400,000 [(1.08)(1.08)(1.08)(1.08)(1.08)] \\
 &= 400,000 \times 1.4693 \\
 &= 587,720 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

1.2 ใช้ตารางปัจจัยดอกเบี้ย การคำนวณมูลค่าอนาคตโดยใช้ตารางปัจจัยดอกเบี้ย จะคำนวณโดยนำมูลค่าปัจจุบันคูณด้วยปัจจัยดอกเบี้ยที่เปิดจากตาราง ณ อัตราดอกเบี้ยและระยะเวลาที่กำหนด สำหรับการคำนวณมูลค่าอนาคตกรณีกระแสเงินสดจำนวนเดียวให้เปิดตาราง Future Value of \$1 at the End of n Period หรือเรียกว่าตาราง FVIF (A-1 ในภาคผนวก) ในตัวอย่างนี้ที่อัตราดอกเบี้ย (จากสมุดร) เท่ากับ 8% และจำนวนปี (จากแถวบน) เท่ากับ 5 ได้ปัจจัยดอกเบี้ยเท่ากับ 1.4693 ปัจจัยดอกเบี้ยที่ปรากฏในตารางคำนวณจาก $(1 + i)^n$

ตาราง FVIF

Period	...5%	6%	7%	8%...
∴				
3	1.1576	1.1910	1.2250	1.2597
4	1.2155	1.2625	1.3108	1.36.5
→ 5	1.2763	1.3382	1.4026	1.4693
6	1.3401	1.4185	1.5007	1.5869

จะได้

$$FV = 400,000 \times 1.4693$$

$$= 587,720 \text{ บาท}$$

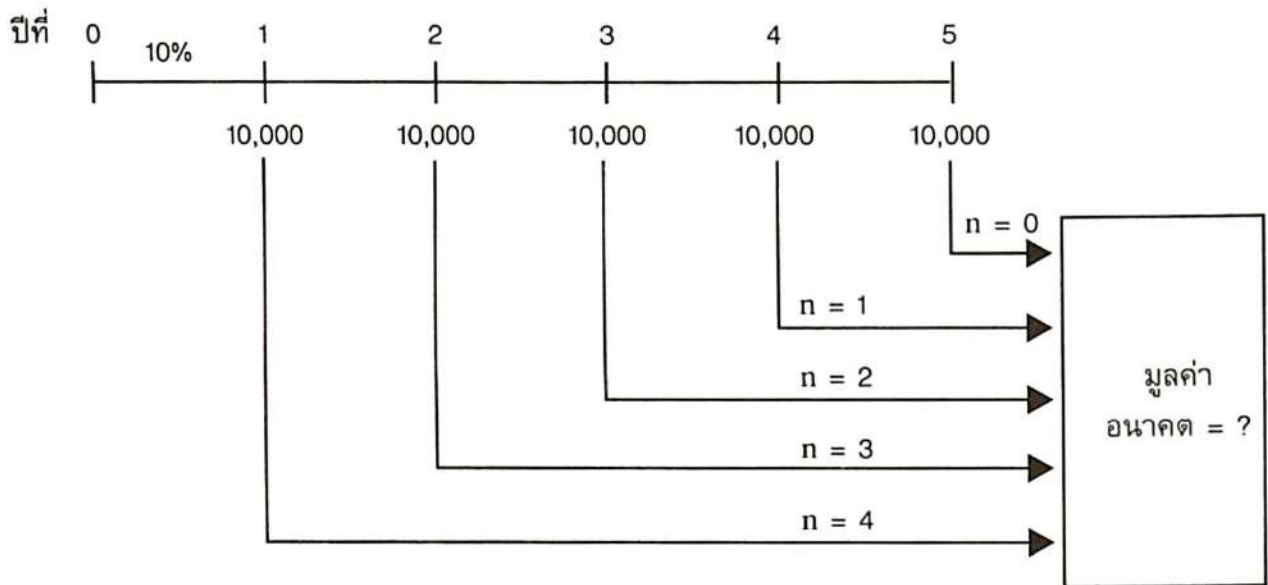
ดังนั้น ณ สิ้นปีที่ 5 สหกรณ์แห่งนี้จะได้รับเงินทั้งสิ้น 587,720 บาท โดยที่เป็นเงินต้น 400,000 บาท และดอกเบี่ย 187,720 บาท

2. มูลค่าอนาคตของกระแสเงินสดหลายจำนวนที่เท่ากันหรือเงินงวด

กระแสเงินสดที่เกิดขึ้นจำนวนเท่าๆ กันตลอดช่วงเวลา จะใช้สูตรเช่นเดียวกับเงินจำนวนเดียว แต่จำนวนงวดสำหรับการคำนวณดอกเบี่ยของกระแสเงินสดแต่ละจำนวนจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับระยะเวลา และหากคำนวณโดยใช้ตารางปัจจัยดอกเบี่ยจะใช้ตาราง Future Value of an Annuity of \$1 per Period for n Periods หรือเรียกว่าตาราง FVIFA (A-2 ในภาคผนวก) การคำนวณมูลค่าอนาคตของเงินงวดจะแยกอธิบายเป็น 2 กรณีคือ กระแสเงินสดเกิดขึ้นปลายปี (ตัวอย่างที่ 6.3) และกระแสเงินสดเกิดขึ้นต้นปี (ตัวอย่างที่ 6.4)

2.1 กระแสเงินสดเกิดขึ้นปลายปี

ตัวอย่างที่ 6.3 สหกรณ์แห่งหนึ่งนำเงินฝากธนาคาร ณ วันสิ้นปี เป็นเวลา 5 ปี ปีละ 10,000 บาท ธนาคารตกลงจ่ายดอกเบี้ยในอัตรา 10% ต่อปี จ่ายดอกเบี้ยปีละครั้งทุกวันสิ้นปี เมื่อสิ้นสุดปีที่ 5 สหกรณ์แห่งนี้จะได้รับเงินทั้งสิ้นเท่าใด สามารถเขียนเส้นเวลาเพื่อแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

คำนวณมูลค่าอนาคตของการฝากเงิน ณ วันสิ้นปี ปีละ 10,000 บาท เป็นเวลา 5 ปี โดย

2.1.1 ใช้สูตร

$$\begin{aligned}
 FV &= NCF_1(1+i)^4 + NCF_2(1+i)^3 + NCF_3(1+i)^2 + NCF_4(1+i)^1 \\
 &\quad + NCF_5(1+i)^0 \\
 &= 10,000(1+0.10)^4 + 10,000(1+0.10)^3 + 10,000(1+0.10)^2 + \\
 &\quad 10,000(1+0.10)^1 + 10,000(1+0.10)^0 \\
 &= (10,000 \times 1.4641) + (10,000 \times 1.331) + (10,000 \times 1.210) + \\
 &\quad (10,000 \times 1.10) + (10,000 \times 1) \\
 &= 14,641 + 13,310 + 12,100 + 11,000 + 10,000 \\
 &= 61,051 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

หากสังเกตจากการคำนวณมูลค่าอนาคตโดยใช้สูตรข้างต้น ตัวเลขที่ยกกำลังจะหมายถึงจำนวนครั้งที่จะใช้คิดดอกเบี้ย โดยที่เงินจำนวนแรกที่เกิดขึ้น ณ วันสิ้นปีที่ 1 จะคิดดอกเบี้ยทบต้น 4 ครั้ง คือ ครั้งแรกสิ้นปีที่ 2 ครั้งที่สองสิ้นปีที่ 3 ครั้งที่สามสิ้นปีที่ 4 และครั้งที่สี่สิ้นปีที่ 5 สำหรับเงินจำนวนที่สองที่เกิดขึ้น ณ สิ้นปีที่ 2 จะคิดดอกเบี้ยทบต้น 3 ครั้ง คือ ครั้งแรกสิ้นปีที่ 3 ครั้งที่สองสิ้นปีที่ 4 และครั้งที่สาม สิ้นปีที่ 5 สำหรับเงินจำนวนที่เกิดขึ้น ณ สิ้นปีที่ 3 จะคิดดอกเบี้ยทบต้น 2 ครั้ง คือครั้งแรกและครั้งที่สอง สิ้นปีที่ 4 และ 5 ตามลำดับ ส่วนเงินที่เกิดขึ้น ณ สิ้นปีที่ 4 จะคิดดอกเบี้ยทบต้นเพียงครั้งเดียว คือ สิ้นปีที่ 5 แต่เงินจำนวนสุดท้ายจะไม่ได้รับการคิดดอกเบี้ยให้เนื่องจากเป็นเงินที่เกิดขึ้น ณ วันสิ้นสุดการฝากเงิน

2.1.2 ใช้ตารางปัจจัยดอกเบี้ย การคำนวณมูลค่าอนาคตโดยใช้ตารางปัจจัยดอกเบี้ย จะคำนวณโดย $FV = PV (FVIFA \text{ เมื่อ } i\%, \text{ และ } n \text{ ปีหรืองวด})$ ในตัวอย่างนี้ที่อัตราดอกเบี้ย (จากสมุดก) เท่ากับ 10% และจำนวนปี (จากแถวนอน) เท่ากับ 5 ได้ปัจจัยดอกเบี้ยเท่ากับ 6.1051 ปัจจัยดอกเบี้ยที่ปรากฏในตารางคำนวณจาก $\frac{(1+i)^n - 1}{i}$

ตาราง FVIF ↓

Period	...8%	9%	10%	11%...
⋮				
3	3.2464	3.2781	3.3100	3.3744
4	4.561	4.5731	4.6410	4.7793
→ 5	5.8666	8.9847	6.1051	6.3528
6	7.3359	7.5233	7.7156	8.1152

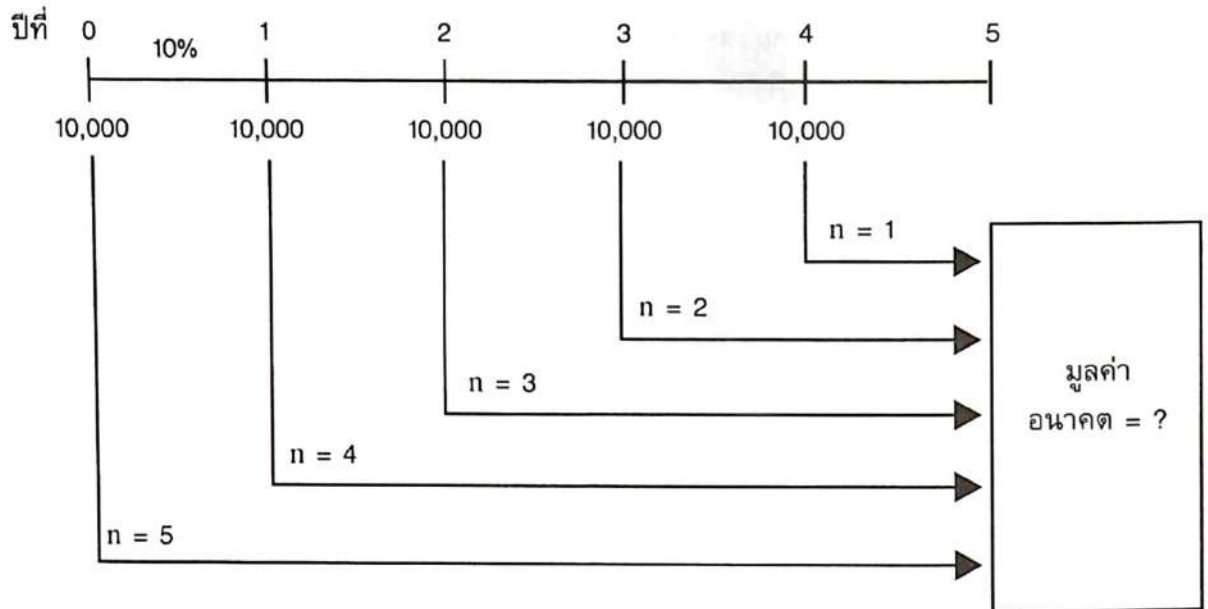
จะได้
$$FV = 10,000 \times 6.1051$$

$$= 61,051 \text{ บาท}$$

ดังนั้น ณ สิ้นปีที่ 5 สหกรณ์แห่งนี้จะได้รับเงินทั้งสิ้น 61,051 บาท โดยที่เป็นเงินต้น 50,000 บาท $(10,000 \times 5)$ และดอกเบี้ย 11,051 บาท

2.2 กระแสเงินสดเกิดขึ้นต้นปี

ตัวอย่างที่ 6.4 จากตัวอย่างที่ 6.3 หากสหกรณ์นำเงินฝากธนาคารทุกวันต้นปี (เงื่อนไขอื่นคงเดิม) สหกรณ์แห่งนี้จะได้รับเงินทั้งสิ้นเท่าใดเมื่อสิ้นสุดปีที่ 5 สามารถเขียนเส้นเวลาเพื่อแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

เมื่อเปรียบเทียบเส้นเวลาในตัวอย่างที่ 6.3 และตัวอย่างที่ 6.4 นี้ จะเห็นว่า กระแสเงินสดที่สหกรณ์นำไปฝากธนาคารจะเริ่มตั้งแต่ปีที่ 0 ซึ่งหมายถึง ฝากเงินทันทีในวันนี้ และฝากเพิ่มอีกทุกๆ ปี ณ วันต้นปี ดังนั้น ระยะเวลาที่เงินฝากแต่ละจำนวนฝากที่ไว้ที่ธนาคารจะมีระยะเวลามากขึ้นอีก 1 ปี (สังเกตจากค่า n)

คำนวณมูลค่าอนาคตของเงินฝาก ณ วันต้นปี ปีละ 10,000 บาท เป็นเวลา 5 ปี โดย

2.2.1 ใช้สูตร

$$\begin{aligned}
 FV &= NCF_1(1+i)^5 + NCF_2(1+i)^4 + NCF_3(1+i)^3 + NCF_4(1+i)^2 \\
 &\quad + NCF_5(1+i)^1 \\
 &= 10,000(1+0.10)^5 + 10,000(1+0.10)^4 + 10,000(1+0.10)^3 + \\
 &\quad 10,000(1+0.10)^2 + 10,000(1+0.10)^1 \\
 &= (10,000 \times 1.6105) + (10,000 \times 1.4641) + (10,000 \times 1.331) + \\
 &\quad (10,000 \times 1.210) + (10,000 \times 1.10) \\
 &= 16,105 + 14,641 + 13,310 + 12,100 + 11,000 \\
 &= 67,156 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

2.2.2 ใช้ตารางปัจจัยดอกเบี้ย เนื่องจากตารางปัจจัยดอกเบี้ยมีข้อสมมติว่ากระแสเงินสดเกิดขึ้นปลายปี ดังนั้น จึงต้องเพิ่มจำนวนงวดของการคิดดอกเบี้ยของเงินทุกจำนวนอีก 1 งวด (ในที่นี้คือปี) ทั้งนี้ ยังคงใช้ตาราง FVIFA เมื่อ $i = 10\%$ และ $n = 5$ ซึ่งปัจจัยดอกเบี้ยเท่ากับ 6.1051 แต่ให้คูณด้วย $(1 + i)$ หรือในตัวอย่างนี้คือ $(1 + 0.10)$ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{FV} &= \text{PV} \times \text{FVIFA } i = 10\%, n = 5 \times (1 + 0.10) \\ &= 10,000 \times 6.1051 \times 1.10 \\ &= 67,156 \text{ บาท} \end{aligned}$$

3. มูลค่าอนาคตของกระแสเงินสดหลายจำนวนไม่เท่ากันหรือผสม

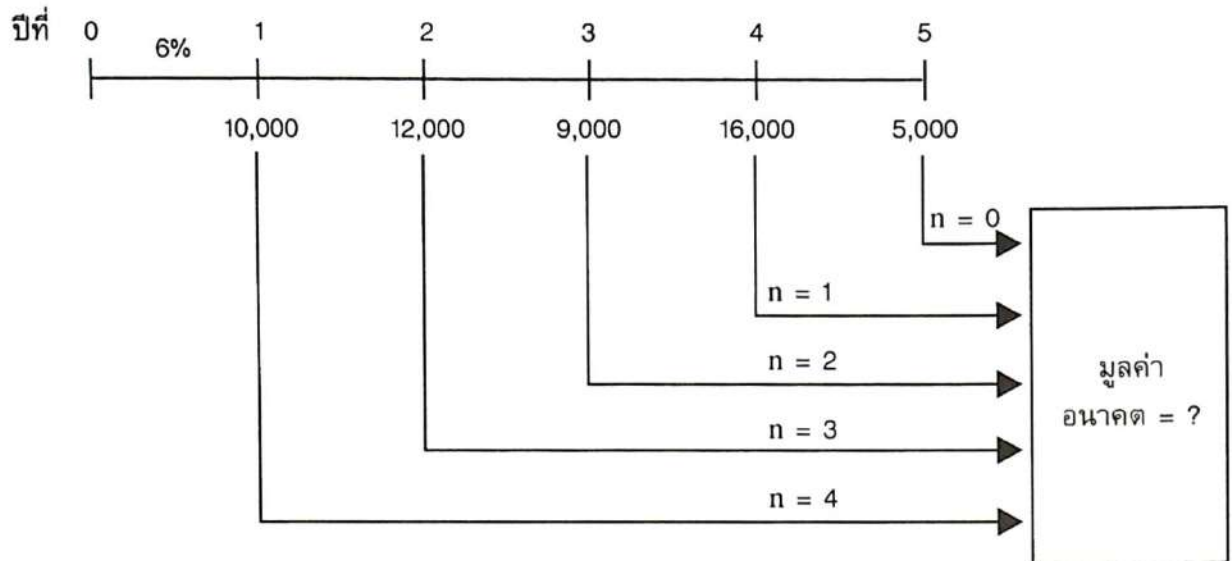
การคำนวณมูลค่าอนาคตของกระแสเงินสดหลายจำนวนที่ไม่เท่ากันหรือผสม หากคำนวณโดยใช้สูตรจะเหมือนกับการคำนวณมูลค่าอนาคตของเงินงวด แตกต่างกันที่รูปแบบกระแสเงินสด และถ้าคำนวณโดยใช้ตารางปัจจัยดอกเบี้ยจะใช้ตาราง FVIF เช่นเดียวกับการคำนวณมูลค่าอนาคตของเงินจำนวนเดียว นอกจากนี้ยังต้องคำนึงด้วยว่ากระแสเงินสดเกิดขึ้นต้นปีหรือปลายปี ดังนั้น การอธิบายในหัวข้อนี้จะแยกเป็น 2 กรณีโดยที่ ตัวอย่างที่ 6.5 กรณีกระแสเงินสดเกิดขึ้นปลายปี ส่วนตัวอย่างที่ 6.6 กรณีกระแสเงินสดเกิดขึ้นต้นปี

3.1 กระแสเงินสดเกิดขึ้นปลายปี

ตัวอย่างที่ 6.5 สหกรณ์ศรทอง จำกัด ลงทุนในโครงการหนึ่ง คาดว่าจะได้รับเงิน ณ วันสิ้นปีจำนวน 5 ปี ผู้บริหารของสหกรณ์ฯ จะนำเงินสดที่ได้รับไปลงทุนต่อโดยจะได้รับผลตอบแทนในอัตรา 6% ต่อปี

สิ้นปีที่	กระแสเงินสดรับ (บาท)
1	10,000
2	12,000
3	9,000
4	16,000
5	5,000

มูลค่าอนาคตของเงินจำนวนข้างต้น ณ สิ้นปีที่ 5 เท่ากับเท่าใด สามารถเขียนเส้นเวลาเพื่อแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

คำนวณมูลค่าอนาคตกระแสเงินสดของสหกรณ์ศรทอง จำกัด ได้โดย

3.1.1 ใช้สูตร

$$\begin{aligned}
 FV &= NCF_1(1+i)^4 + NCF_2(1+i)^3 + NCF_3(1+i)^2 + NCF_4(1+i)^1 \\
 &\quad + NCF_5(1+i)^0 \\
 &= 10,000(1+0.06)^4 + 12,000(1+0.06)^3 + 9,000(1+0.06)^2 + \\
 &\quad 16,000(1+0.06)^1 + 5,000(1+0.06)^0 \\
 &= (10,000 \times 1.2625) + (12,000 \times 1.1910) + (9,000 \times 1.1236) + \\
 &\quad (16,000 \times 1.0600) + (5,000 \times 1) \\
 &= 12,625 + 14,292 + 10,112 + 16,960 + 5,000 \\
 &= 58,989 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

3.1.2 ใช้ตารางปัจจัยดอกเบี้ย เปิดตาราง FVIF ที่อัตราดอกเบี้ย (จากสมุด) เท่ากับ 10% และจำนวนปี (จากแถวบน) ได้ปัจจัยดอกเบี้ยที่ n = 1 ถึง 4 เท่ากับ 1.0600, 1.1236, 1.1910 และ 1.2625 สำหรับคำนวณมูลค่าอนาคตของกระแสเงินสดที่เกิดขึ้นของปี 1 ถึงปีที่ 4 สำหรับกระแสเงินสดของปีที่ 5 ปัจจัยดอกเบี้ยเท่ากับ 1.0000 เนื่องจากเงินจำนวนนี้ไม่ได้ถูกคิดดอกเบี้ย คำนวณโดย

$$\begin{aligned}
 FV &= NCF_1(FVIF \ i = 10\%, \ n = 4) + NCF_2(FVIF \ i = 10\%, \ n = 3) \\
 &\quad + NCF_3(FVIF \ i = 10\%, \ n = 2) + NCF_4(FVIF \ i = 10\%, \ n = 1) \\
 &\quad + NCF_5(FVIF \ i = 10\%, \ n = 0)
 \end{aligned}$$

ตาราง FVIF

↓

Period	...5%	6%	7%	8%...
→ 1	1.0500	1.0600	1.0700	1.0800
→ 2	1.1025	1.1236	1.1449	1.1664
→ 3	1.1576	1.1910	1.2250	1.2597
→ 4	1.2155	1.2625	1.3111	1.3605
5	1.2763	1.3382	1.4026	1.4693
6	1.3401	1.4185	1.5007	1.5869

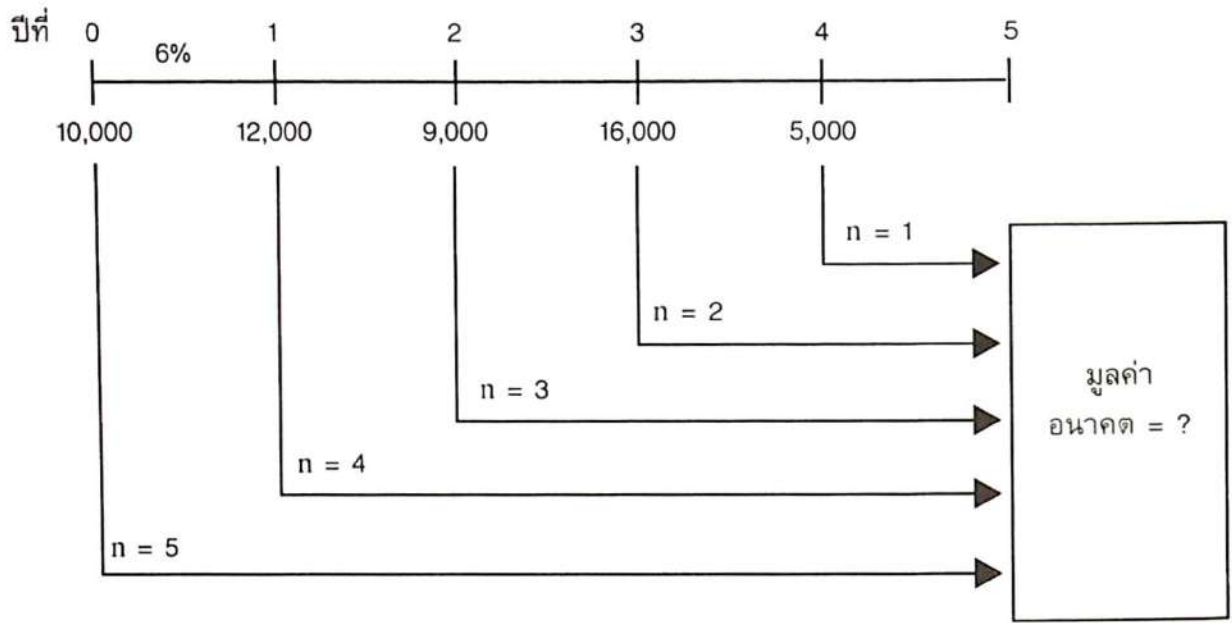
จะได้

สิ้นปีที่	กระแสเงินสดสุทธิ (1)	ปัจจัยดอกเบี้ย (2)	มูลค่าอนาคต (3) = (1) × (2)
1	10,000	1.2625	12,625
2	12,000	1.1910	14,292
3	9,000	1.1236	10,112
4	16,000	1.0600	16,960
5	5,000	1.0000	5,000
		มูลค่าอนาคตรวม	<u>58,989</u>

ดังนั้น ณ สิ้นปีที่ 5 สหกรณ์ศรทอง จำกัด จะได้รับเงินทั้งสิ้น 58,989 บาท โดยที่เป็นเงินต้น 52,000 บาท (10,000 + 12,000 + 9,000 + 16,000 + 5,000) และผลตอบแทน 6,989 บาท

3.2 กระแสเงินสดเกิดขึ้นต้นปี

ตัวอย่างที่ 6.6 จากตัวอย่างที่ 6.5 หากสหกรณ์ศรทอง จำกัด คาดว่าจะได้รับเงินสดทุกวันต้นปี (เงื่อนไขอื่นคงเดิม) สามารถเขียนเส้นเวลาเพื่อแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

เมื่อเปรียบเทียบเส้นเวลาในตัวอย่างนี้กับตัวอย่างที่ 6.5 จะเห็นว่าจำนวนงวดของการทบต้นดอกเบี้ย 6% สำหรับจำนวนเงินทุกจำนวนจะเพิ่มขึ้นอีก 1 งวด (ในตัวอย่างนี้คือปี) โดยสังเกตจากค่า n คำนวณมูลค่าอนาคตกระแสเงินสดของสหกรณ์ศรทอง จำกัด ได้โดย

3.2.1 ใช้สูตร

$$\begin{aligned}
 FV &= NCF_1(1+i)^5 + NCF_2(1+i)^4 + NCF_3(1+i)^3 + NCF_4(1+i)^2 \\
 &\quad + NCF_5(1+i)^1 \\
 &= 10,000(1+0.06)^5 + 12,000(1+0.06)^4 + 9,000(1+0.06)^3 + \\
 &\quad 16,000(1+0.06)^2 + 5,000(1+0.06)^1 \\
 &= (10,000 \times 1.3382) + (12,000 \times 1.2625) + (9,000 \times 1.1910) + \\
 &\quad (16,000 \times 1.1236) + (5,000 \times 1.0600) \\
 &= 13,382 + 15,150 + 10,719 + 17,978 + 5,300 \\
 &= 62,529 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

3.2.2 ใช้ตารางปัจจัยดอกเบี้ย เนื่องจากตารางปัจจัยดอกเบี้ยที่ใช้คำนวณมูลค่าอนาคตกรณีกระแสเงินสดไม่เท่ากัน หรือตาราง FVIF นั้น มีข้อสมมติว่ากระแสเงินสดเกิดขึ้นตอนปลายปี ดังนั้น ในกรณีที่กระแสเงินสดเกิดขึ้นต้นปี ก็สามารถคำนวณมูลค่าอนาคตได้ด้วยการเพิ่มจำนวนงวดของการทบต้นดอกเบี้ยของเงินทุกจำนวนอีก 1 งวด (ในตัวอย่างนี้คือปี) หรือคำนวณได้โดยนำผลลัพธ์จากตัวอย่างที่ 6.5 คูณด้วย $(1+i)$ ดังนี้

$$\begin{aligned}
 FV &= 58,989 \times (1 + 0.06) \\
 &= 58,989 \times 1.06 \\
 &= 62,528 \text{ บาท (คำตอบอาจแตกต่างกัน เนื่องจากมีการปัดทศนิยม)}
 \end{aligned}$$

กิจกรรม 6.1.2

สหกรณ์การเกษตรเกษมสันต์ จำกัด ฝากเงินกับธนาคารทุกสิ้นปี ปีละ 5,000 บาท เป็นเวลา 3 ปี อัตราดอกเบี้ย 2% ต่อปี เมื่อครบกำหนดสหกรณ์ฯ จะได้รับเงินทั้งสิ้นเท่าไร (คำนวณโดยใช้สูตรและตารางปัจจัยดอกเบี้ย)

(โปรดทำกิจกรรม 6.1.2 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 6.1 เรื่องที่ 6.1.2)

เรื่องที่ 6.1.3

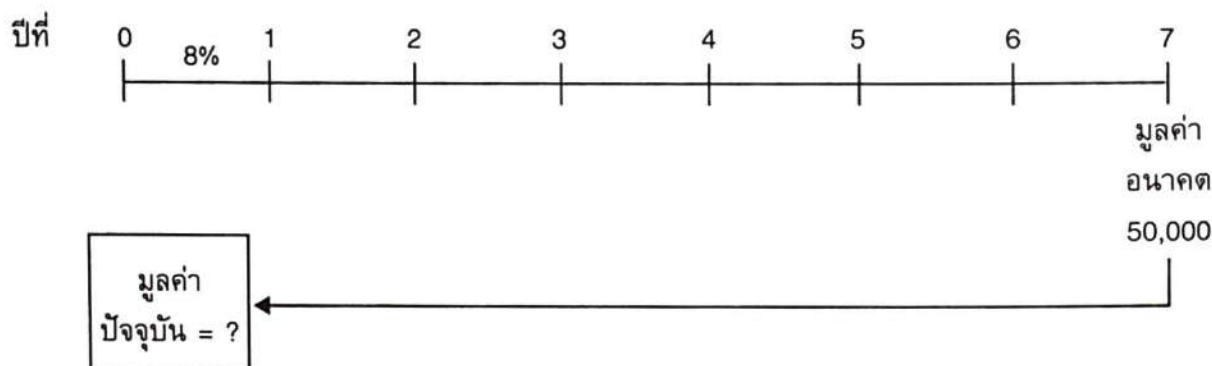
มูลค่าปัจจุบัน

การคำนวณมูลค่าปัจจุบันสามารถใช้เครื่องมือในการคำนวณเช่นเดียวกับการคำนวณมูลค่าอนาคต คือ สามารถใช้สูตร ใช้ตารางปัจจัยดอกเบี้ย ใช้เครื่องคำนวณทางการเงิน และการใช้ตารางคำนวณ รวมทั้งลักษณะของกระแสเงินสดที่เกิดขึ้นอาจจำแนกได้เป็นกระแสเงินสดจำนวนเดียว กระแสเงินสดหลายจำนวนที่เท่ากัน และกระแสเงินสดหลายจำนวนไม่เท่ากัน การอธิบายการคำนวณมูลค่าปัจจุบันในตัวอย่างที่ 6.7 จะแสดงการคำนวณโดยใช้ทั้งสูตรและใช้ตารางปัจจัยดอกเบี้ย สำหรับในตัวอย่างต่อไปจะแสดงการคำนวณโดยใช้ตารางปัจจัยดอกเบี้ยเท่านั้น เนื่องจากเป็นการคำนวณที่ง่ายและสะดวก

1. มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดจำนวนเดียว

กระแสเงินสดจำนวนเดียวสำหรับการคำนวณมูลค่าปัจจุบัน จะเกิดขึ้น ณ สิ้นสุดระยะเวลา เช่น เงินที่จะได้รับจากการลงทุน ณ สิ้นสุดโครงการ เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 6.7 สหกรณ์แห่งหนึ่งคาดว่าจะได้รับเงินจำนวน 50,000 บาท อีก 7 ปี ข้างหน้า สมมติ อัตราดอกเบี้ยเท่ากับ 8% เงินจำนวนดังกล่าวมีมูลค่าปัจจุบันเท่าใด สามารถเขียนเส้นเวลาเพื่อแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

คำนวณมูลค่าปัจจุบันของเงินจำนวน 50,000 ที่จะได้รับสิ้นปีที่ 7 โดย

1.1 ใช้สูตร $PV = \frac{FV}{(1 + i)^n}$

โดยที่ $FV = 50,000$ บาท

$i = 8\%$

$n = 7$

$$PV = 50,000 \left(\frac{1}{(1 + 0.08)^7} \right)$$

$$= 50,000 \left(\frac{1}{1.7138} \right)$$

$$= 50,000 \times 0.5835$$

$$= 29,175 \text{ บาท}$$

1.2 ใช้ตารางปัจจัยดอกเบี้ย การคำนวณมูลค่าปัจจุบันโดยใช้ตารางปัจจัยดอกเบี้ย จะคำนวณโดยนำมูลค่าอนาคตคูณด้วยปัจจัยดอกเบี้ยที่เปิดจากตาราง ณ อัตราดอกเบี้ยและระยะเวลาที่กำหนด สำหรับการคำนวณมูลค่าปัจจุบันกรณีกระแสเงินสดจำนวนเดียวให้เปิดตาราง Present Value of \$1 at the End of n Period หรือเรียกว่าตาราง PVIF (A-3 ในภาคผนวก) ในตัวอย่างนี้ที่อัตราดอกเบี้ย (i) = 8% และจำนวนปี (n) = 7 ปี ได้ปัจจัยดอกเบี้ยเท่ากับ 0.5835 ปัจจัยดอกเบี้ยที่ปรากฏในตารางคำนวณจาก

$$\frac{1}{(1 + i)^n} \text{ คำนวณมูลค่าปัจจุบันของเงิน 50,000 บาทได้โดย}$$

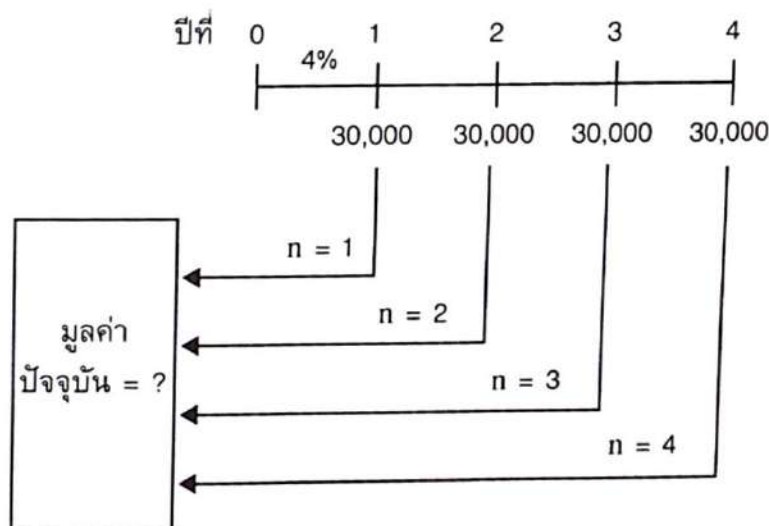
$$\begin{aligned}
 PV &= FV (PVIF \text{ เมื่อ } i = 8\%, n = 7) \\
 &= 50,000 \times 0.5835 \\
 &= 29,175 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

ดังนั้น เงินจำนวน 50,000 บาท ที่สหกรณ์แห่งนี้จะได้รับสิ้นปีที่ 7 คิดเป็นมูลค่าปัจจุบันเท่ากับ 29,175 บาท

2. มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดหลายจำนวนที่เท่ากันหรือเงินงวด

กระแสเงินสดหลายจำนวนที่เท่ากัน อาจเกิดจากการลงทุนซื้อหุ้นกู้ โดยผู้ถือหุ้นกู้จะได้ผลตอบแทนในรูปของดอกเบี้ยตามอัตราที่กำหนดตลอดอายุของหุ้นกู้ หรือการลงทุนในโครงการโดยได้รับกระแสเงินสดตลอดอายุของโครงการเป็นจำนวนเท่ากันทุกปี

ตัวอย่างที่ 6.8 สหกรณ์ออมทรัพย์สามนคร จำกัด ซื้อพันธบัตรรัฐบาล อายุ 4 ปี โดยคาดว่าจะได้รับกระแสเงินสดซึ่งเป็นดอกเบี้ย ปีละ 30,000 บาท อัตราดอกเบี้ยของพันธบัตรเท่ากับ 4% ต่อปี มูลค่าปัจจุบันของดอกเบี้ยที่สหกรณ์ฯ จะได้รับตลอดอายุของพันธบัตรเท่ากับเท่าใด สามารถเขียนเส้นเวลาเพื่อแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

การคำนวณมูลค่าปัจจุบันโดยใช้ตารางปัจจัยดอกเบี้ย กรณีกระแสเงินสดที่เกิดขึ้นเท่ากับจะใช้ตาราง Present Value of an Annuity of \$1 per Period for n Periods หรือเรียกว่าตาราง PVIFA (A-4 ในภาคผนวก) คำนวณมูลค่าปัจจุบันได้โดยนำมูลค่าอนาคตคูณด้วยปัจจัยดอกเบี้ยที่เปิดได้จากตาราง สำหรับในตัวอย่างนี้เมื่อเปิดตารางที่อัตราดอกเบี้ย (i) = 4% และจำนวนปี (n) = 4 จะได้ปัจจัย

ดอกเบี้ยเท่ากับ 3.6299 ค่าปัจจัยดอกเบี้ยที่ปรากฏในตารางคำนวณจาก $\frac{1 - \frac{1}{(1+i)^n}}{i}$ จำนวนมูลค่าปัจจุบันของเงินงวด 30,000 บาท ระยะเวลา 4 ปี ได้โดย

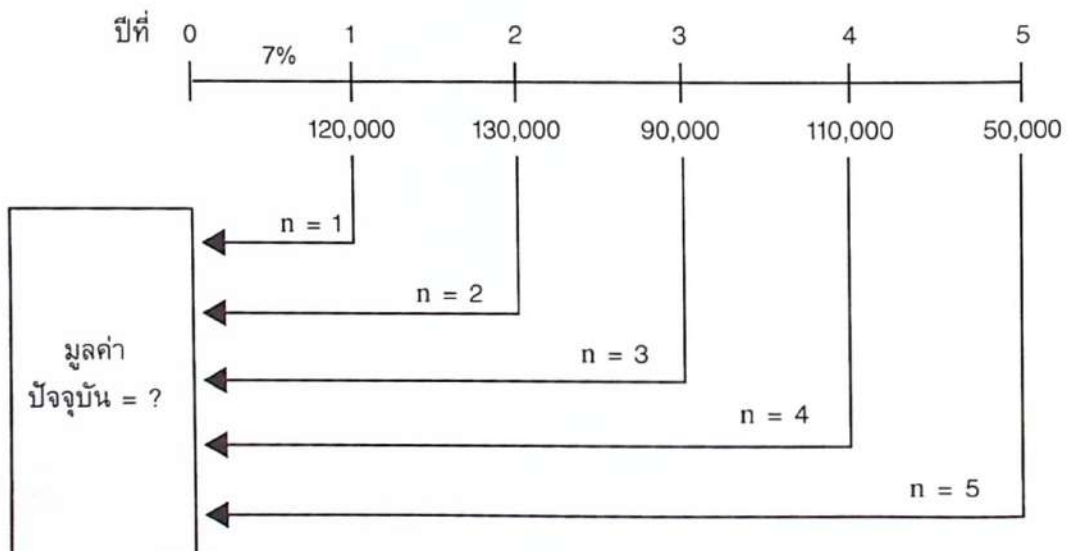
$$\begin{aligned} PV &= FV (PVIFA \ i = 15\%, \ n = 4) \\ &= 30,000 \times 3.6299 \\ &= 108,897 \text{ บาท} \end{aligned}$$

ดังนั้น มูลค่าปัจจุบันของดอกเบี้ยที่สหกรณ์ออมทรัพย์สามนคร จำกัด จะได้รับจากการซื้อพันธบัตรรัฐบาล เท่ากับ 108,897 บาท

3. มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดหลายจำนวนที่ไม่เท่ากันหรือผสม

กระแสเงินสดหลายจำนวนที่ไม่เท่ากัน อาจเกิดจากการลงทุนในโครงการ เช่น การลงทุนสร้างโรงงาน หรือการลงทุนซื้อเครื่องจักร เป็นต้น กระแสเงินสดที่จะได้รับตลอดอายุของโครงการอาจไม่เท่ากัน ในบางโครงการอาจเกิดกระแสเงินสดรับตลอดอายุของโครงการ หรือบางโครงการอาจเกิดทั้งกระแสเงินสดรับและกระแสเงินสดจ่าย

ตัวอย่างที่ 6.9 สหกรณ์ออมทรัพย์เขี้ยวทอง จำกัด ลงทุนในโครงการหนึ่ง คาดว่าจะเกิดกระแสเงินสดสุทธิตลอดอายุของโครงการ 5 ปี คือ 120,000 บาท 130,000 บาท 90,000 บาท 110,000 บาท และ 50,000 บาทตามลำดับ เงินทุนที่ใช้ในการลงทุนนี้มีต้นทุนเงินทุนในอัตรา 7% จากข้อมูลข้างต้นสามารถเขียนเส้นเวลาเพื่อแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

การคำนวณมูลค่าปัจจุบันโดยใช้ตารางปัจจัยดอกเบี้ยกรณีกระแสเงินสดหลายจำนวนที่ไม่เท่ากัน หรือแบบผสมจะใช้ตารางปัจจัยดอกเบี้ยเช่นเดียวกับการคำนวณมูลค่าปัจจุบันกรณีกระแสเงินสดจำนวนเดียว คือ ใช้ตาราง PVIF แสดงการคำนวณได้ดังนี้

$$\begin{aligned} PV = & NCF_1(PVIF\ i = 7\%,\ n = 1) + NCF_2(PVIF\ i = 7\%,\ n = 2) \\ & + NCF_3(PVIF\ i = 7\%,\ n = 3) + NCF_4(PVIF\ i = 7\%,\ n = 4) \\ & + NCF_5(PVIF\ i = 7\%,\ n = 5) \end{aligned}$$

เปิดตาราง PVIF เมื่ออัตราดอกเบี้ย (i) = 7% และจำนวนปี (n) = 1 - 5 ได้ปัจจัยดอกเบี้ยคือ 0.9346, 0.8734, 0.8163, 0.7629 และ 0.7130 ตามลำดับ สำหรับคำนวณมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดรับปีที่ 1 ถึงปีที่ 5
จะได้

สิ้นปีที่	กระแสเงินสดสุทธิ (1)	ปัจจัยดอกเบี้ย (2)	มูลค่าปัจจุบัน (3) = (1) × (2)
1	120,000	0.9346	112,152
2	130,000	0.8734	113,542
3	90,000	0.8163	73,467
4	110,000	0.7629	83,919
5	50,000	0.7130	<u>35,650</u>
		มูลค่าปัจจุบันรวม	<u>418,730</u>

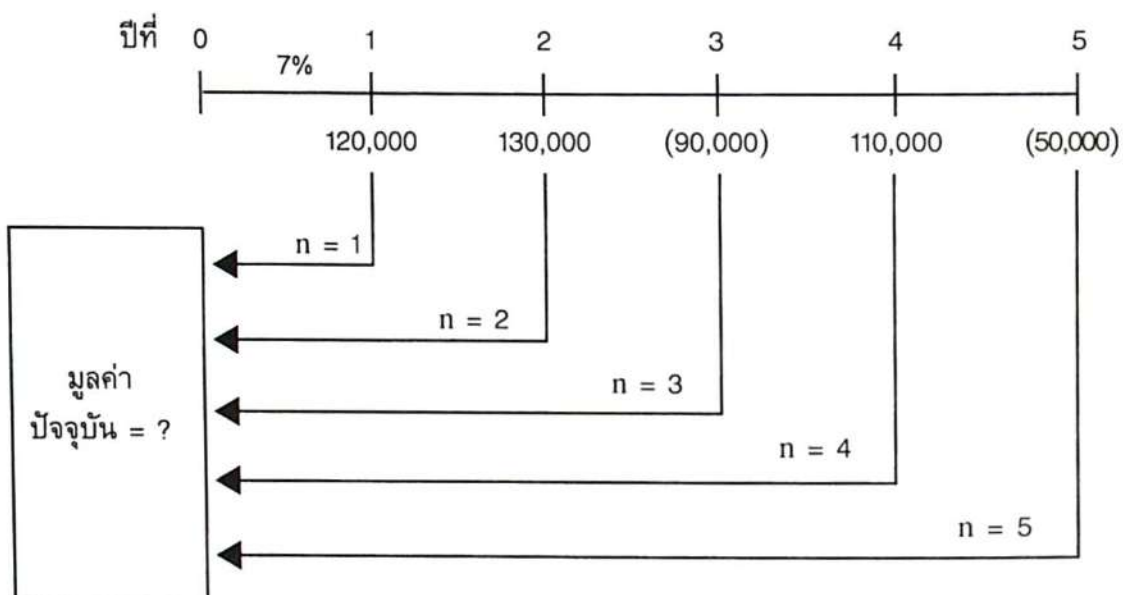
ดังนั้น การลงทุนในโครงการของสหกรณ์ออมทรัพย์เขี้ยวทอง จำกัด ได้รับกระแสเงินสดสุทธิที่เป็นมูลค่าปัจจุบัน เท่ากับ 418,730 บาท

จากที่กล่าวไว้ข้างต้นว่า การลงทุนในโครงการใดๆ อาจเกิดกระแสเงินสดรับตลอดอายุการลงทุน หรืออาจเกิดทั้งกระแสเงินสดรับและกระแสเงินสดจ่ายระหว่างอายุการลงทุน วิธีการคำนวณมูลค่าปัจจุบันของทั้งสองกรณีไม่แตกต่างกัน พิจารณาจากตัวอย่างที่ 6.10

ตัวอย่างที่ 6.10 จากตัวอย่างที่ 6.9 หากการตัดสินใจลงทุนในโครงการของสหกรณ์ออมทรัพย์เขี้ยวทอง จำกัด เกิดกระแสเงินสดสุทธิตลอดอายุของโครงการ ดังนี้

สิ้นปีที่ 1	กระแสเงินสดรับสุทธิ	120,000 บาท
สิ้นปีที่ 2	กระแสเงินสดรับสุทธิ	130,000 บาท
สิ้นปีที่ 3	กระแสเงินสดจ่ายสุทธิ	90,000 บาท
สิ้นปีที่ 4	กระแสเงินสดรับสุทธิ	110,000 บาท
สิ้นปีที่ 5	กระแสเงินสดจ่ายสุทธิ	20,000 บาท

จากข้อมูลข้างต้นสามารถเขียนเส้นเวลาเพื่อแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

คำนวณมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดโดยใช้ตารางปัจจัยดอกเบี้ย แสดงได้ดังนี้

สิ้นปีที่	กระแสเงินสดสุทธิ (1)	ปัจจัยดอกเบี้ย (2)	มูลค่าปัจจุบัน (3) = (1) × (2)
1	120,000	0.9346	112,152
2	130,000	0.8734	113,542
3	(90,000)	0.8163	(73,467)
4	110,000	0.7629	83,919
5	(20,000)	0.7130	(14,260)
		มูลค่าปัจจุบันรวม	<u>221,886</u>

ดังนั้น มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดจากการลงทุนในโครงการของสหกรณ์ออมทรัพย์เชี่ยวชาญทอง จำกัด เท่ากับ 221,886 บาท คำนวณจาก $(112,152 + 113,542 + 83,919) - (73,467 + 14,260)$

กิจกรรม 6.1.3

1. สหกรณ์การเกษตรเกษมสันต์ จำกัด ต้องการได้รับเงิน ณ สิ้นปีที่ 3 จำนวน 35,000 บาท โดยนำเงินจำนวนหนึ่งไปฝากกับธนาคาร ซึ่งจะได้รับดอกเบี้ยในอัตรา 5% ต่อปี สหกรณ์ฯ ต้องฝากเงินจำนวนเท่าใด (คำนวณโดยใช้สูตร)

2. สหกรณ์การเกษตรสุขโขสโมสร จำกัด ตัดสินใจลงทุนสร้างโรงงานเพื่อผลิตสินค้าขาย โดยคาดว่าจะได้รับกระแสเงินสดรับสุทธิปีละ 200,000 บาท เป็นระยะเวลา 15 ปี อัตราผลตอบแทนที่สหกรณ์ฯ ต้องการ คือ 6% มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่บริษัทจะได้รับจากการสร้างโรงงานเท่ากับเท่าใด (คำนวณโดยใช้ตารางปัจจัยดอกเบี้ย)

(โปรดทำกิจกรรม 6.1.3 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 6.1 เรื่องที่ 6.1.3)

แผนการสอนตอนที่ 6.2

การประยุกต์ใช้มูลค่าของเงินตามเวลา

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 6.2 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

- 6.2.1 การคำนวณมูลค่าอนาคตกรณีคิดดอกเบี้ยมากกว่า 1 ครั้งต่อปี
- 6.2.2 การคำนวณเงินงวดผ่อนชำระ
- 6.2.3 การประเมินมูลค่าตราสารหนี้

แนวคิด

1. การลงทุนในบางลักษณะอาจกำหนดงวดของการจ่ายดอกเบี้ยมากกว่า 1 ครั้งต่อปี การคำนวณมูลค่าอนาคตจึงต้องทบต้นดอกเบี้ยด้วยจำนวนงวดที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงอัตราดอกเบี้ยต่องวดการจ่ายดอกเบี้ยด้วย
2. การกู้เงินและการซื้อสินค้าบางลักษณะอาจมีข้อกำหนดให้ผู้ซื้อผ่อนชำระเป็นรายงวด ซึ่งสามารถนำแนวคิดมูลค่าของเงินตามเวลาไปประยุกต์ใช้ในการคำนวณเงินงวดผ่อนชำระได้ โดยทุกๆ งวดที่ผ่อนชำระ จะประกอบไปด้วยการชำระเงินต้นส่วนหนึ่งและดอกเบี้ยอีกส่วนหนึ่ง
3. การประเมินมูลค่าตราสารหนี้เป็นการคิดลดกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตให้เป็นมูลค่าปัจจุบัน โดยกระแสเงินสดที่เกี่ยวข้องกับตราสารหนี้ประกอบด้วย ดอกเบี้ยที่จะได้รับต่องวด และมูลค่าครบกำหนดไถ่ถอน มูลค่าที่คำนวณได้จะนำไปใช้ตัดสินใจที่จะซื้อหรือไม่ซื้อตราสารหนี้

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 6.2.1 “การคำนวณมูลค่าอนาคตกรณีคิดดอกเบี้ยมากกว่า 1 ครั้งต่อปี” แล้ว นักศึกษาสามารถคำนวณมูลค่าอนาคตกรณีคิดดอกเบี้ยมากกว่า 1 ครั้งต่อปีได้
2. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 6.2.2 “การคำนวณเงินงวดผ่อนชำระ” แล้ว นักศึกษาสามารถคำนวณเงินงวดผ่อนชำระได้
3. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 6.2.3 “การประเมินมูลค่าตราสารหนี้” แล้ว นักศึกษาสามารถประเมินมูลค่าตราสารหนี้ได้

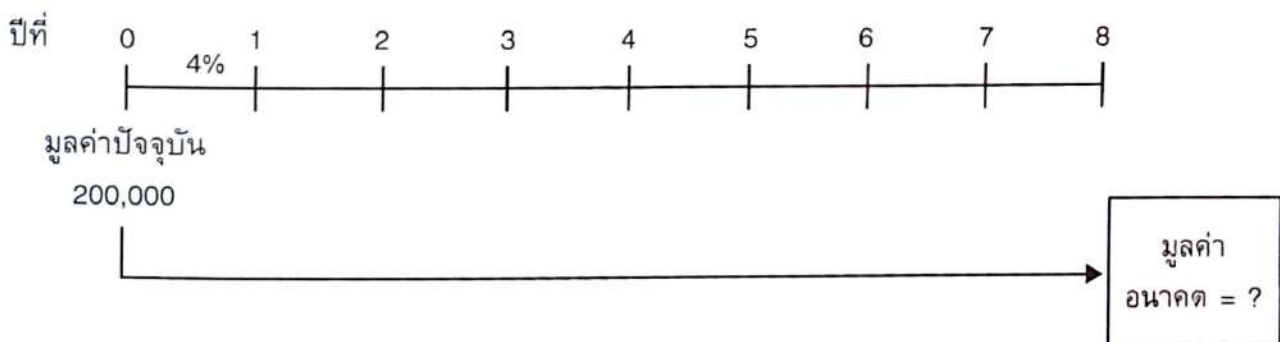

เรื่องที่ 6.2.1

การคำนวณมูลค่าอนาคตกรณีคิดดอกเบี้ยมากกว่า 1 ครั้งต่อปี

การคำนวณมูลค่าอนาคตตามที่ได้อธิบายไว้ในเรื่องที่ 6.1.2 กำหนดการจ่ายดอกเบี้ยปีละ 1 ครั้ง แต่ในความเป็นจริงการลงทุนในบางลักษณะอาจมีการคิดดอกเบี้ยมากกว่า 1 ครั้งต่อปี ซึ่งโดยทั่วไปจะกำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ต่อปีแต่จำนวนครั้งที่คิดดอกเบี้ยจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะการลงทุน เช่น การฝากเงินกับสถาบันการเงินอาจมีการคิดดอกเบี้ยปีละ 2 ครั้ง หรือ 3 ครั้ง เป็นต้น การคำนวณมูลค่าอนาคตในกรณีคิดดอกเบี้ยมากกว่า 1 ครั้งต่อปีมีวิธีการคล้ายกับการคำนวณมูลค่าอนาคตกรณีคิดดอกเบี้ยปีละ 1 ครั้ง พิจารณาจากตัวอย่างที่ 6.11

ตัวอย่างที่ 6.11 สหกรณ์การเกษตรแห่งหนึ่งฝากเงินกับธนาคารแห่งหนึ่ง จำนวน 200,000 บาท อัตราดอกเบี้ย 16% ต่อปี ธนาคารจะจ่ายดอกเบี้ยทุก 3 เดือน คาดว่าจะฝากเงินจำนวนนี้ไว้เป็นเวลา 2 ปี จากตัวอย่างนี้จะเห็นว่าธนาคารจะคิดดอกเบี้ยปีละ 4 ครั้ง คำนวณโดยนำ 12 เดือนหารด้วยจำนวนเดือนการจ่ายดอกเบี้ยในแต่ละครั้ง ($12 \div 3$) สำหรับอัตราดอกเบี้ยที่คิดต่อครั้งเท่ากับ 4% คำนวณโดยนำ อัตราดอกเบี้ยต่อปีหารด้วยจำนวนครั้งในการคิดดอกเบี้ยต่อปี ($16 \div 4$) และจำนวนงวดที่ธนาคารจะคิดดอกเบี้ยเท่ากับ 8 งวด คำนวณจากจำนวนปีที่ฝากคูณด้วยจำนวนครั้งที่คิดดอกเบี้ยใน 1 ปี (2×4) จากข้อมูลข้างต้นสามารถเขียนเส้นเวลาได้ดังนี้

คำนวณมูลค่าอนาคตของเงินฝากได้ดังนี้

1. ใช้สูตร

$$\begin{aligned}
 \text{โดยที่} \quad FV &= PV (1 + i)^n \\
 PV &= \text{เงินต้น} = 200,000 \text{ บาท} \\
 i &= \text{อัตราดอกเบี้ยต่องวด} = 4\% \\
 n &= \text{จำนวนครั้ง(งวด)ในการคิดดอกเบี้ย} = 8 \\
 \text{จะได้} \quad FV &= 200,000(1 + 0.04)^8 \\
 &= 200,000 \times 1.3686 \\
 &= 273,720 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

นอกจากนี้การคำนวณมูลค่าอนาคตกรณีคิดดอกเบี้ยมากกว่า 1 ครั้งต่อปีที่อยู่ข้างต้น อาจคำนวณได้จากสูตร ดังนี้

$$FV = PV \left(1 + \frac{i}{m} \right)^{mn}$$

โดยที่ i = อัตราดอกเบี้ยต่อปี

m = จำนวนครั้ง (งวด) ที่คิดดอกเบี้ยต่อปี

n = จำนวนปี

การคำนวณมูลค่าอนาคตของการฝากเงินตามตัวอย่างที่ 6.11 โดยใช้สูตรข้างต้นเป็นดังนี้

$$\begin{aligned} FV &= 200,000 \left(1 + \frac{0.16}{4} \right)^{4 \times 2} \\ &= 200,000(1 + 0.04)^8 \\ &= 200,000 \times 1.3686 \\ &= 273,720 \text{ บาท} \end{aligned}$$

2. ใช้ตารางปัจจัยดอกเบี้ย การคำนวณจะใช้ตารางเปิด FVIF และคำนวณโดย $FV = PV(FVIF)$ เมื่อ i %, n งวดหรือปี) ในตัวอย่างนี้จะเปิดตารางที่อัตราดอกเบี้ย (จากสมุดภัก) เท่ากับ 4% และจำนวนงวด (จากแถวบน) เท่ากับ 8 ได้ปัจจัยดอกเบี้ยเท่ากับ 1.3686

ตาราง FVIF

Period	2%	3%	4%	5%...
.....	.....	.....	.....	.....
3	1.0612	1.0927	1.1249	1.1576
4	1.0824	1.1255	1.1699	1.2155
5	1.1041	1.1593	1.2167	1.2763
6	1.1262	1.1941	1.2653	1.3401
7	1.1487	1.2299	1.3159	1.4071
→ 8	1.1717	1.2668	1.3686	1.4775

$$\begin{aligned} \text{จะได้} \quad FV &= 200,000 \times 1.3686 \\ &= 273,720 \text{ บาท} \end{aligned}$$

ดังนั้น สหกรณ์แห่งนี้จะได้รับเงินเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาฝากเงินจำนวน 273,720 บาท

กิจกรรม 6.2.1

สหกรณ์การเกษตรทองหลางลาย จำกัด นำเงินฝากธนาคารจำนวน 150,000 บาท อัตราดอกเบี้ย 4% ต่อปี คิดดอกเบี้ยปีละ 2 ครั้ง หากสหกรณ์ฝากเงินไว้ 2 ปี เมื่อครบกำหนดสหกรณ์จะได้รับเงินทั้งสิ้นเท่าไร (คำนวณโดยใช้สูตรและตารางปัจจัยดอกเบี้ย)

(โปรดทำกิจกรรม 6.2.1 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 6.2 เรื่องที่ 6.2.1)

เรื่องที่ 6.2.2

การคำนวณเงินงวดผ่อนชำระ

มูลค่าของเงินตามเวลาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการคำนวณเงินงวดผ่อนชำระ ทั้งนี้ เงินงวดผ่อนชำระ หมายถึง การจ่ายเงินต้นและดอกเบี้ยให้แก่เจ้าหนี้ โดยกำหนดจ่ายเป็นงวด งวดละเท่าๆ กัน ภายในระยะเวลาและอัตราดอกเบี้ยที่เจ้าหนี้กำหนด การจ่ายเงินงวดดังกล่าวให้เจ้าหนี้ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ เงินต้นและดอกเบี้ย หรือที่เรียกเป็นการทั่วไปว่า “ลดต้น ลดดอก” เช่น การผ่อนซื้อบ้าน การผ่อนซื้อรถยนต์ เป็นต้น

สูตรที่ใช้ในการคำนวณเงินงวดผ่อนชำระ คือ

$$\text{เงินงวดผ่อนชำระ} = \frac{\text{วงเงินของการก่อหนี้}}{\text{PVIFA } i\%, n}$$

ในที่นี้จะแยกอธิบายการคำนวณเงินงวดผ่อนชำระเป็น 2 กรณีคือ ผ่อนชำระเป็นรายปีและรายเดือน ดังตัวอย่างที่ 6.12 และ 6.13 ตามลำดับ

ตัวอย่างที่ 6.12 สหกรณ์แห่งหนึ่งซื้อเครื่องจักรเพื่อใช้ในการผลิตสินค้า ในราคา 500,000 บาท ผู้ขายกำหนดให้ผ่อนชำระเป็นรายปี ทุกวันสิ้นปี จำนวน 3 ปี ดอกเบี้ยที่กำหนดเท่ากับ 12% ต่อปี แสดงการคำนวณเงินงวดผ่อนชำระได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{เงินงวดผ่อนชำระต่อปี} &= \frac{500,000}{\text{PVIFA } i = 12\%, n = 3} \\ &= \frac{500,000}{2.4018} \\ &= 208,177.20 \text{ บาท} \end{aligned}$$

ดังนั้น สหกรณ์แห่งนี้ต้องผ่อนชำระค่าซื้อเครื่องจักรให้กับผู้ขายทุกวันสิ้นปี ปีละ 208,177.20 บาท เป็นเวลา 3 ปี

นอกจากนี้ ยังสามารถจัดทำตารางแสดงการผ่อนชำระได้ดังนี้

หน่วย: บาท

ปีที่	เงินงวดผ่อนชำระ	ดอกเบี้ย	เงินต้น	เงินต้นคงเหลือ	หมายเหตุ
0				500,000	(1) $500,000 \times 12\%$
1	208,177.20	60,000 ⁽¹⁾	148,177.20 ⁽²⁾	351,822.80 ⁽³⁾	(2) $208,177.20 - 60,000$
2	208,177.20	42,218.73	165,958.47	185,864.33	(3) $500,000 - 148,177.20$
3	208,177.20	22,312.87 ⁽⁴⁾	185,864.33	0	(4) เนื่องจากเป็นงวดสุดท้าย จึงต้องหาผลต่างระหว่าง $208,177.20 - 185,864.33$
	624,531.60	124,531.60	500,000		

ตัวอย่าง 6.13 จากตัวอย่างที่ 6.12 หากผู้ขายเครื่องจักรกำหนดให้สหกรณ์ชำระเงินงวดเป็นรายเดือน ทุกวันสิ้นเดือน เป็นเวลา 3 ปี ดังนั้น จำนวนงวดผ่อนชำระเท่ากับ 36 งวด (12×3) และอัตราดอกเบี้ยต่อเดือนเท่ากับ 1% (12% หารด้วย 12) แสดงการคำนวณเงินงวดผ่อนชำระได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{เงินงวดผ่อนชำระต่อเดือน} &= \frac{500,000}{\text{PVIFA } i = 1\%, n = 36} \\ &= \frac{500,000}{30.108} \\ &= 16,606.88 \text{ บาท} \end{aligned}$$

อย่างไรก็ตาม มีการผ่อนชำระบางกรณีที่เจ้าหนี้มีการกำหนดเงื่อนไขการผ่อนชำระที่แตกต่างจากตัวอย่างที่ 6.12 และ 6.13 โดยที่เจ้าหนี้จะคำนวณดอกเบี้ยทั้งหมดจากยอดหนี้เริ่มแรก แล้วจึงนำดอกเบี้ยที่คำนวณไปรวมกับหนี้เริ่มแรก แล้วหารด้วยจำนวนงวดของการผ่อนชำระ กรณีดังกล่าวจะเห็นได้บ่อยครั้งกับการผ่อนชำระสินค้าผ่านบัตรเครดิต

จากตัวอย่างที่ 6.12 หากผู้ขายกำหนดให้คำนวณดอกเบี้ย 12% จากหนี้เริ่มแรก ตามระยะเวลาการผ่อนชำระ สามารถคำนวณเงินงวดผ่อนชำระได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ดอกเบี้ยทั้งสิ้น} &= 500,000 \times 12\% \times 3 \\ &= 180,000 \text{ บาท} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{จำนวนหนี้ทั้งหมด} &= 500,000 + 180,000 \\ &= 680,000 \text{ บาท} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{เงินงวดผ่อนชำระต่อปี} &= \frac{680,000}{3} \\ &= 226,666.67 \text{ บาท} \end{aligned}$$

เมื่อเปรียบเทียบกับตัวอย่างที่ 6.12 จะเห็นว่า เงินงวดผ่อนชำระจะน้อยกว่าคือ 208,177.20 บาท เนื่องจากดอกเบี้ยของการผ่อนชำระตามตัวอย่างที่ 6.12 มีเพียง 124,531.60 บาท

กิจกรรม 6.2.2

สหกรณ์การเกษตรทิพยเทพ จำกัด กำลังพิจารณากู้เงินจากธนาคารแห่งหนึ่ง วงเงินกู้ 300,000 บาท ธนาคารกำหนดอัตราดอกเบี้ย 6% ต่อปี การกู้มีกำหนด 5 ปี ธนาคารกำหนดให้ชำระเงินงวดทุกวันสิ้นปี

- ให้ทำ
1. คำนวณเงินงวดผ่อนชำระ
  2. ตารางแสดงการผ่อนชำระ

(โปรดทำกิจกรรม 6.2.2 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 6.2 เรื่องที่ 6.2.2)

เรื่องที่ 6.2.3

การประเมินมูลค่าตราสารหนี้

สหกรณ์อาจมีความสนใจลงทุนในตราสารหนี้ที่ออกโดยเอกชน รัฐบาล หรือรัฐวิสาหกิจ เพื่อให้ได้ผลตอบแทนในรูปของดอกเบี้ย รวมทั้งกำไรจากส่วนต่างราคา (Capital Gain) หากมีการขายก่อนวันครบกำหนดได้ก่อน ตราสารหนี้ที่ออกโดยเอกชนจะเรียกว่า หุ้นกู้ ส่วนตราสารหนี้ที่ออกโดยรัฐบาลหรือรัฐวิสาหกิจจะเรียกว่า พันธบัตร

ตราสารหนี้มีลักษณะที่สำคัญคือ

1. กำหนดจ่ายดอกเบี้ยในอัตราคงที่ โดยงวดการจ่ายดอกเบี้ยอาจเป็นรายปี ราย 6 เดือน หรือตามที่ผู้ออกตราสารหนี้กำหนด โดยทั่วไปมักกำหนดจ่ายดอกเบี้ยเป็นราย 6 เดือน

2. กำหนดมูลค่าที่ตราไว้ (Face Value) ซึ่งจะใช้เป็นฐานในการคำนวณดอกเบี้ยที่จะจ่ายตามข้อ 1. โดยทั่วไปคือ หุ้นละ 1,000 บาท

3. อายุของตราสารหนี้ โดยทั่วไปจะมีอายุมากกว่า 1 ปี บางกรณีอาจมีอายุถึง 10 ปีก็ได้

4. เงื่อนไขอื่นๆ เช่น การไถ่ถอนก่อนครบกำหนด การแปลงสภาพหุ้นกู้เป็นหุ้นสามัญ เป็นต้น
ราคาซื้อขายตราสารหนี้อาจมีราคาเท่ากับมูลค่าที่ตราไว้สูงกว่า หรือต่ำกว่ามูลค่าที่ตราไว้ เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยของตราสารหนี้ อาจแตกต่างกับอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงของตลาดในขณะนั้น ดังนั้น ในเรื่องนี้จะอธิบายวิธีการประเมินมูลค่าตราสารหนี้เพื่อใช้หาราคาที่ควรจะเป็น (Intrinsic Value) ของตราสารหนี้ นั้น กล่าวคือ หากมีผู้มาเสนอราคาขายตราสารหนี้ให้สหกรณ์ในราคาที่สูงกว่าราคาที่ควรจะเป็น สหกรณ์ก็ไม่ควรซื้อหรือลงทุนในตราสารหนี้ นั้น ในทางตรงกันข้ามหากราคาเสนอขายต่ำกว่าราคาที่ควรจะเป็น สหกรณ์ก็สามารถซื้อหรือลงทุนในตราสารหนี้ นั้น อย่างไรก็ดีตาม สหกรณ์ควรพิจารณาความเสี่ยงและผลตอบแทนประกอบกันก่อนการลงทุน (รายละเอียดศึกษาเพิ่มเติมจากหน่วยที่ 7)

มูลค่าของตราสารหนี้คำนวณได้โดย

$$\text{มูลค่าตราสารหนี้} = \frac{I_1}{(1 + k_d)^1} + \frac{I_2}{(1 + k_d)^2} + \dots + \frac{I_n}{(1 + k_d)^n} + \frac{M}{(1 + k_d)^n}$$

โดยที่ I = จำนวนดอกเบี้ยที่ได้รับในแต่ละงวด

(คำนวณจากมูลค่าที่ตราไว้ × อัตราดอกเบี้ยที่กำหนดในตราสารหนี้)

M = มูลค่าที่ตราไว้หรือมูลค่าที่ครบกำหนดไถ่ถอน

k_d = อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงหรืออัตราดอกเบี้ยตลาด

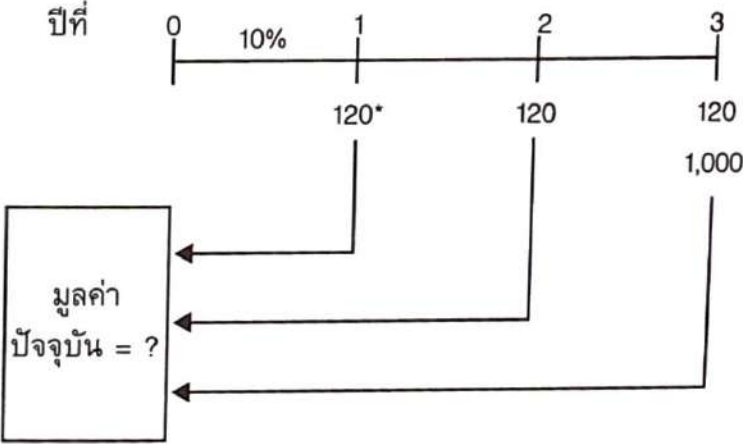
n = จำนวนงวดของการคิดดอกเบี้ย

จากสูตรข้างต้นจะเห็นว่า หากสหกรณ์ลงทุนในตราสารหนี้สหกรณ์จะได้รับเงินใน 2 ลักษณะคือ (1) ดอกเบี้ยซึ่งจะได้รับเป็นงวด งวดละเท่าๆ กัน ตลอดอายุของตราสารหนี้ และ (2) มูลค่าที่ตราไว้หรือมูลค่าที่ครบกำหนดไถ่ถอน ซึ่งจะได้รับครั้งเดียวเมื่อสิ้นสุดระยะเวลา ดังนั้น จึงสามารถเขียนเป็นสูตรโดยอาศัยแนวคิดมูลค่าของเงินตามเวลาและใช้ตารางปัจจัยดอกเบี้ยได้โดย

$$\text{มูลค่าตราสารหนี้} = (I \times PVIFA\ i\%,\ n) + (M \times PVIF\ i\%,\ n)$$

ดังนั้น การประเมินมูลค่าตราสารหนี้คือ การคำนวณมูลค่าปัจจุบันของดอกเบี้ยที่จะได้รับตลอดอายุของตราสารหนี้ รวมทั้งมูลค่าปัจจุบันของมูลค่าที่ครบกำหนดไถ่ถอนนั่นเอง โดยคิดลดจำนวนเงินดังกล่าวด้วยอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง

ตัวอย่างที่ 6.14 สหกรณ์กำลังพิจารณาลงทุนในหุ้นกู้ ซึ่งมีผู้มาเสนอขายในราคา 1,200 บาท หุ้นกุ่มีมูลค่าที่ตราไว้ 1,000 บาท อัตราดอกเบี้ยของหุ้นกู้ 12% ต่อปี ในขณะที่อัตราดอกเบี้ยในตลาดหรืออัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงคือ 10% อายุหุ้นกู้ 3 ปี จากข้อมูลข้างต้นสามารถเขียนเส้นเวลาได้ดังนี้

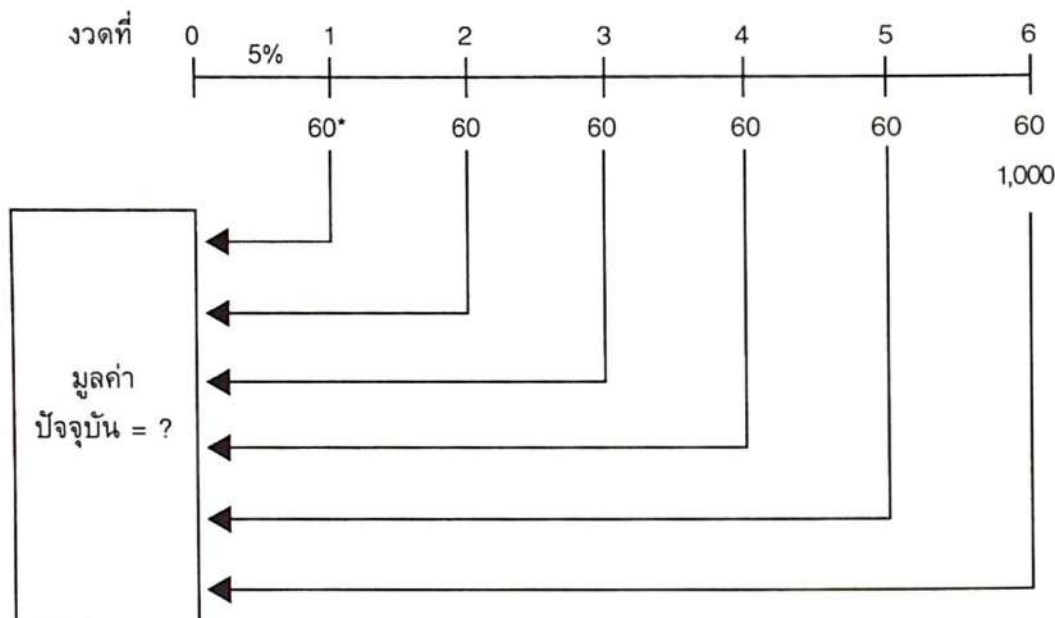

* ดอกเบี้ยต่อปี = 1,000 × 12%

$$\begin{aligned} \text{มูลค่าหุ้นกู้} &= (120 \times PVIFA\ i = 10\%,\ n = 3) + (1,000 \times PVIF\ i = 10\%,\ n = 3) \\ &= (120 \times 2.4869) + (1,000 \times 0.7513) \\ &= 1,049.73 \text{ บาท} \end{aligned}$$

ดังนั้น สหกรณ์ไม่ควรซื้อหุ้นกุ่มีนี้ เนื่องจากราคาเสนอขายสูงกว่ามูลค่าที่ควรจะเป็น

ตัวอย่างที่ 6.15 จากตัวอย่างที่ 6.14 หากผู้ออกหุ้นกำหนดจ่ายดอกเบี้ยทุก 6 เดือน และเสนอขายในราคา 980 บาท จากข้อมูลข้างต้นสามารถเขียนเส้นเวลาได้โดย ($n = 3 \times 2$ และ $i = 10\%$ หาร 2)

* ดอกเบี้ยต่องวด (6 เดือน) = $1,000 \times 6\%$ หรือ $1,000 \times 12\% \times 1/2$

$$\begin{aligned} \text{มูลค่าหุ้นกู้} &= (60 \times \text{PVIFA } i = 5\%, n = 6) + (1,000 \times \text{PVIF } i = 5\%, n = 6) \\ &= (60 \times 5.0757) + (1,000 \times 0.7462) \\ &= 1,050.74 \text{ บาท} \end{aligned}$$

ดังนั้น สหกรณ์ควรซื้อหุ้นกู้นี้ เนื่องจากราคาเสนอขายต่ำกว่ามูลค่าที่ควรจะเป็น

กิจกรรม 6.2.3

หุ้นกู้ของบริษัทรักชาติ จำกัด (มหาชน) มีมูลค่าที่ตราไว้หุ้นละ 1,000 บาท อัตราดอกเบี้ยที่กำหนดคือ 10% ต่อปี ในขณะที่อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงคือ 12% ต่อปี กำหนดจ่ายดอกเบี้ยเป็นรายปี อายุหุ้นกู้ 4 ปี หุ้นกู้ของบริษัทรักชาติ จำกัด (มหาชน) มีมูลค่าที่แท้จริงเท่ากับเท่าไร

(โปรดทำกิจกรรม 6.2.3 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 6.2 เรื่องที่ 6.2.3)

แผนการสอนตอนที่ 6.3

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับมูลค่าของเงินตามเวลา

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 6.3 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

- 6.3.1 ลักษณะโดยทั่วไปของโปรแกรมตารางคำนวณ
- 6.3.2 การใช้ซอฟต์แวร์สำเร็จเพื่อการคำนวณมูลค่าอนาคต
- 6.3.3 การใช้ซอฟต์แวร์สำเร็จเพื่อการคำนวณมูลค่าปัจจุบัน

แนวคิด

1. โปรแกรมตารางคำนวณจะสามารถจัดการกับข้อมูลในรูปของตารางขนาดใหญ่ มีหน้าที่สำคัญ 3 ประการคือ คำนวณ จัดทำแผนภูมิ และจัดการฐานข้อมูล ในตารางทำการจะประกอบด้วย สดมภ์และแถว หากต้องการคำนวณข้อมูลสามารถทำได้โดยการกำหนดสูตรลงในเซลล์ที่ต้องการผลลัพธ์ หรือการใช้ฟังก์ชันที่อยู่ในโปรแกรม
2. การใช้ซอฟต์แวร์สำเร็จเพื่อการคำนวณมูลค่าอนาคตสามารถทำได้ 2 วิธีคือ วิธีการใช้สูตรและวิธีการใช้ฟังก์ชัน สูตรที่ใช้สำหรับการสร้างแบบจำลองคือ $FV = PV(1 + i)^n$ ส่วนฟังก์ชันทางการเงินที่ใช้คือ FV ทั้งนี้ต้องพิจารณาลักษณะของกระแสเงินสดที่จะเกิดขึ้นด้วย โดยจำแนกเป็นกระแสเงินสดจำนวนเดียวหรือกระแสเงินสดหลายจำนวนที่เท่ากัน
3. การใช้ซอฟต์แวร์สำเร็จเพื่อการคำนวณมูลค่าปัจจุบันสามารถทำได้ 2 วิธีคือ วิธีการใช้สูตรและวิธีการใช้ฟังก์ชัน สูตรที่ใช้ในการสร้างแบบจำลองคือ $PV = \frac{FV}{(1 + i)^n}$ ส่วนฟังก์ชันทางการเงินที่ใช้คือ PV โดยลักษณะของกระแสเงินสดที่เกิดขึ้นจะแยกพิจารณาเช่นเดียวกับการคำนวณมูลค่าอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 6.3.1 “ลักษณะโดยทั่วไปของโปรแกรมตารางคำนวณ” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายลักษณะโดยทั่วไปของโปรแกรมตารางคำนวณได้
2. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 6.3.2 “การใช้ซอฟต์แวร์สำเร็จเพื่อการคำนวณมูลค่าอนาคต” แล้ว นักศึกษาสามารถใช้ซอฟต์แวร์สำเร็จเพื่อการคำนวณมูลค่าอนาคตได้
3. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 6.3.3 “การใช้ซอฟต์แวร์สำเร็จเพื่อการคำนวณมูลค่าปัจจุบัน” แล้ว นักศึกษาสามารถใช้ซอฟต์แวร์สำเร็จเพื่อการคำนวณมูลค่าปัจจุบันได้

เรื่องที่ 6.3.1

ลักษณะโดยทั่วไปของโปรแกรมตารางคำนวณ

ชุดโปรแกรมไมโครซอฟต์ออฟฟิศ (Microsoft Office) ประกอบด้วยโปรแกรมย่อยที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป เช่น ไมโครซอฟต์เวิร์ด (Microsoft Word) สำหรับการพิมพ์เอกสารทั่วไป ไมโครซอฟต์พาวเวอร์พอยท์ (Microsoft PowerPoint) สำหรับการนำเสนอ รวมทั้งไมโครซอฟต์เอ็กเซล (Microsoft Excel) ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์สำเร็จด้านการคำนวณ การสร้างแผนภูมิ และการจัดการฐานข้อมูล นอกจากนี้ยังสามารถนำไปใช้กับมูลค่าของเงินตามเวลา และการวิเคราะห์โครงการลงทุน (หน่วยที่ 10) ก่อนที่จะได้ศึกษาการประยุกต์ใช้ จึงต้องทำความเข้าใจลักษณะโดยทั่วไปของโปรแกรมตารางคำนวณที่จะอธิบายในเรื่องนี้

1. ความหมายและหน้าที่ของเอ็กเซล

โปรแกรมเอ็กเซล เป็นโปรแกรมจัดการกระดาษทำการ (Worksheet หรือ Spreadsheet) โดยจะจัดการกับข้อมูลในรูปของตารางขนาดใหญ่ แต่ละตำแหน่งในตารางทำการเรียกว่า เซลล์ (Cell) โดยที่เอ็กเซลจะอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ในการจัดการกับข้อมูลจำนวนมาก ทั้งการจัดหมวดหมู่ คำนวณ ทำกราฟข้อมูล และทำรายงานเพื่อประกอบการตัดสินใจ โปรแกรมเอ็กเซลจึงมีหน้าที่หลัก 3 ประการคือ

1.1 คำนวณ การใช้งานโปรแกรมเอ็กเซลส่วนใหญ่คือ การคำนวณ ซึ่งอาจเป็นการคำนวณพื้นฐานคือ บวก ลบ คูณ และหาร จนไปถึงการคำนวณขั้นสูงต่างๆ เช่น สถิติเพื่อการวิจัย การวิเคราะห์ทางการเงิน เป็นต้น

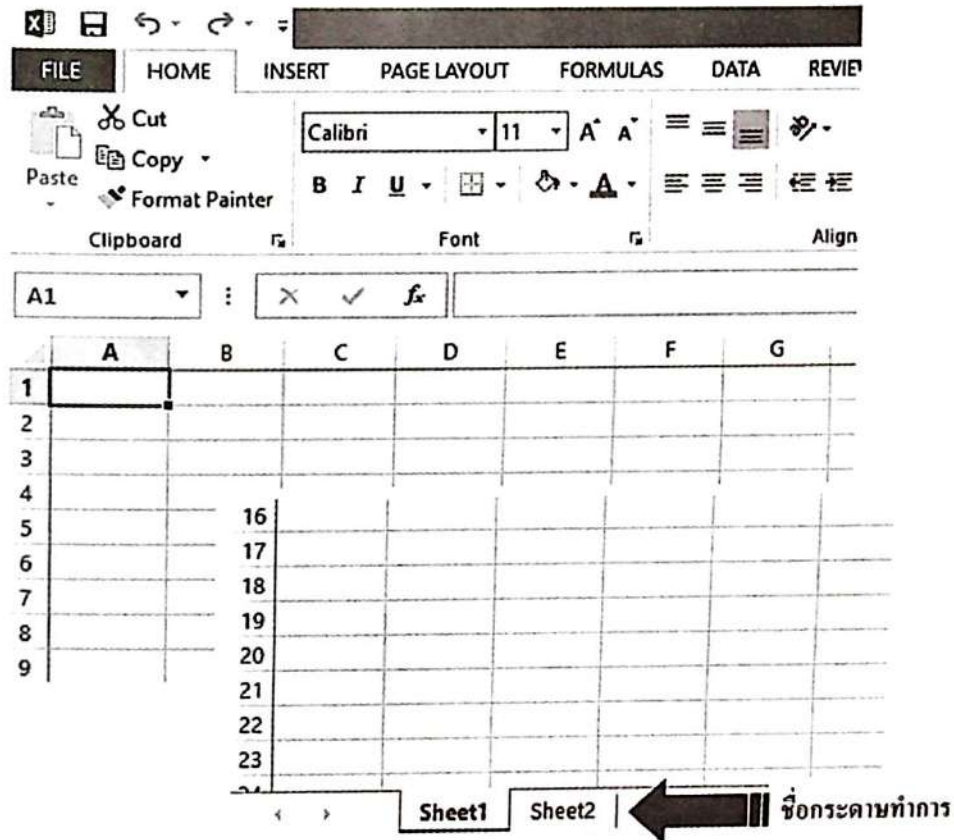
1.2 จัดทำแผนภูมิ นอกจากเอ็กเซลจะสามารถป้อนข้อมูลเพื่อทำการคำนวณได้แล้ว ยังสามารถจัดทำแผนภูมิเพื่ออธิบายข้อมูลที่ป้อนเข้าสู่ตารางทำการ เอ็กเซลสามารถจัดทำแผนภูมิได้หลายชนิด เช่น แผนภูมิแท่ง กราฟ เป็นต้น

1.3 จัดการฐานข้อมูล ข้อมูลที่ป้อนเข้าสู่เอ็กเซลยังสามารถจัดการข้อมูลในรูปแบบต่างๆ เช่น เรียงข้อมูล ค้นหาข้อมูล เลือกข้อมูลตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือตั้งค่าไว้ เป็นต้น

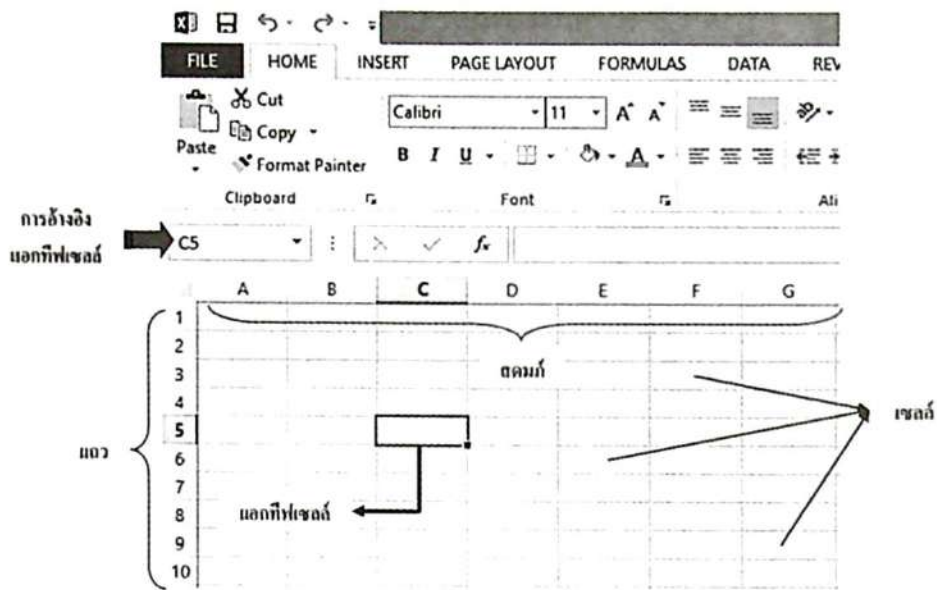
2. กระดาษทำการ

กระดาษทำการหรือตารางทำการกำหนดขึ้นในรูปของเส้นกริดสี่เหลี่ยมผืนผ้า โดยที่ใน 1 ไฟล์ที่บันทึกอาจประกอบด้วยหลายตารางทำการ และสามารถเพิ่ม ลด ตลอดจนกำหนดชื่อแต่ละตารางทำการได้ ในตารางทำการจะประกอบด้วย สดมภ์ (Column) ซึ่งจะมีตัวอักษรภาษาอังกฤษกำกับ และแถว (Row) ซึ่งจะมีหมายเลขกำกับ ส่วนที่ตัดกันของสดมภ์และแถวเรียกว่า เซลล์ (Cell) ในแต่ละตารางทำการจะมี 256 สดมภ์ เริ่มจาก A ถึง IV และ 16,384 แถว ดังนั้น จำนวนเซลล์ทั้งหมดของ 1 ตารางทำการเท่ากับ 4,194,304 เซลล์ สำหรับการเรียกชื่อเซลล์นั้น จะเรียกชื่อสดมภ์แล้วตามด้วยเลขแถว เช่น A1

หมายถึง สดมภ์ A แถวที่ 1 หรือ C5 หมายถึง สดมภ์ C แถวที่ 5 เป็นต้น เซลล์หนึ่งในตารางทำการจะถูกกำหนดให้เป็น แอ็กทีฟเซลล์ (Active Cell) ซึ่งหมายถึง เซลล์ที่สามารถป้อนข้อมูลหรือนำเข้าข้อมูลได้ สังเกตเซลล์ที่เป็นแอ็กทีฟเซลล์โดย จะมีกรอบหนารอบเซลล์นั้น หรือสังเกตการอ้างอิงแอ็กทีฟเซลล์ที่ปรากฏอยู่บนสดมภ์ A แสดงกระดาษทำการได้ดังภาพที่ 6.11 และส่วนประกอบหลักของกระดาษทำการดังภาพที่ 6.12

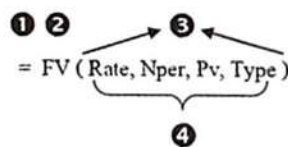
ภาพที่ 6.11 กระดาษทำการ

ภาพที่ 6.12 ส่วนประกอบหลักของกระดาดำทำการ

3. การใช้ฟังก์ชันทางการเงิน

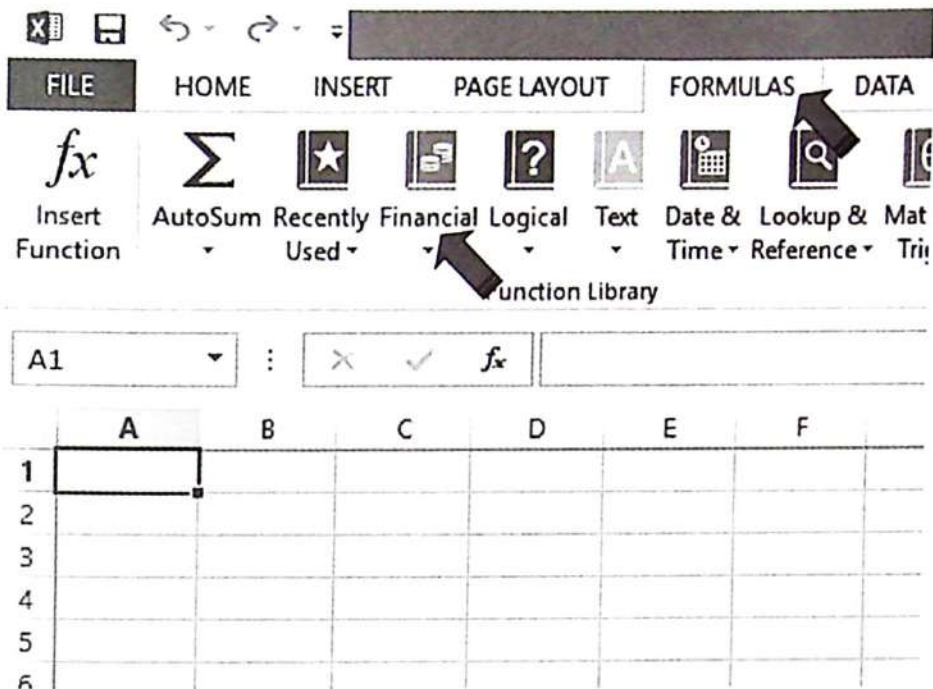
หลังจากได้ศึกษารายละเอียดพื้นฐานเกี่ยวกับกระดาดำทำการซึ่งใช้สำหรับป้อนข้อมูลลงในเซลล์ต่างๆ แล้ว หากเป็นข้อมูลที่ต้องการทำการคำนวณ โปรแกรมเอ็กเซลสามารถคำนวณได้โดยการกำหนดสูตรลงในเอ็กชีฟเซลล์ที่ต้องการให้แสดงผลการคำนวณ สัญลักษณ์ที่ใช้กำหนดสูตรคำนวณ ได้แก่ + (บวก) - (ลบ) * (คูณ) / (หาร) และ ^ (ยกกำลัง) นอกจากนี้ยังสามารถใช้ฟังก์ชัน (Function) ที่อยู่ในโปรแกรมซึ่งมีหลากหลายให้เลือกใช้ เช่น ฟังก์ชันสถิติ ฟังก์ชันฐานข้อมูล เป็นต้น สำหรับการประยุกต์ใช้โปรแกรมเอ็กเซลที่จะอธิบายในตอนที 6.3 และในหน่วยที่ 10 สามารถใช้ฟังก์ชันทางการเงิน ซึ่งมีความสะดวกรวดเร็วกว่าการกำหนดสูตร ก่อนศึกษาถึงรายละเอียดของฟังก์ชันต่างๆ ควรทำความเข้าใจรูปแบบของฟังก์ชัน แสดงได้ดังนี้

รูปแบบของฟังก์ชัน ประกอบด้วย

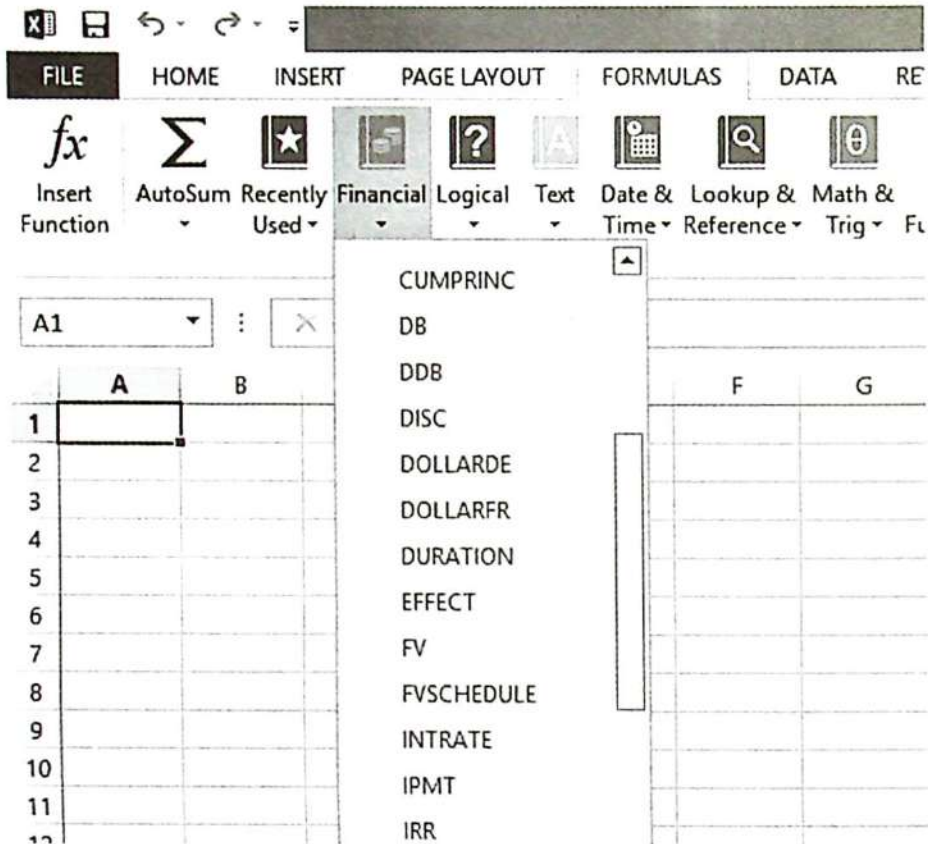
- ① เครื่องหมาย = เพื่อเริ่มต้นการใช้ฟังก์ชันต่างๆ สำหรับการคำนวณ
- ② ชื่อของฟังก์ชัน
- ③ วงเล็บ ( ) เพื่อใส่พารามิเตอร์แต่ละตัวสำหรับการคำนวณ
- ④ พารามิเตอร์ (Parameter) หรืออาร์กิวเมนต์ (Argument) โดยที่พารามิเตอร์แต่ละตัวจะคั่นด้วยเครื่องหมายคอมม่า (,)

การใช้ฟังก์ชันทางการเงินของโปรแกรมเอ็กเซลนี้ สามารถเรียกใช้จากแท็บ Formulas และให้เลือกรุ่นของฟังก์ชันทางการเงิน (Financial) ดังภาพที่ 6.13

ภาพที่ 6.13 การเลือกเมนู Formulas

หลังจากที่เลือกกลุ่มของฟังก์ชันทางการเงินแล้ว จะปรากฏเครื่องมือทางการเงินต่างๆ สำหรับการคำนวณ เช่น มูลค่าอนาคต (FV) มูลค่าปัจจุบัน (PV) มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เป็นต้น แสดงได้ดังภาพที่ 6.14

ภาพที่ 6.14 ฟังก์ชันทางการเงิน

สำหรับตัวอย่างการใช้ฟังก์ชันทางการเงินในโปรแกรมเอ็กเซล สำหรับการคำนวณมูลค่าอนาคตและมูลค่าปัจจุบันจะกล่าวโดยละเอียดในเรื่องที่ 6.3.2 และ 6.3.3 ส่วนการใช้โปรแกรมเอ็กเซลสำหรับการประเมินค่าโครงการลงทุนจะกล่าวโดยละเอียดในหน่วยที่ 10

กิจกรรม 6.3.1

1. จงอธิบายหน้าที่หลักของโปรแกรมเอ็กเซล
2. จงอธิบายรูปแบบของฟังก์ชันในโปรแกรมเอ็กเซล

(โปรดทำกิจกรรม 6.3.1 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 6.3 เรื่องที่ 6.3.1)

เรื่องที่ 6.3.2

การใช้ซอฟต์แวร์สำเร็จเพื่อการคำนวณมูลค่าอนาคต

การคำนวณมูลค่าอนาคตโดยใช้ซอฟต์แวร์สำเร็จจะจำแนกตามลักษณะของกระแสเงินสดที่เกิดขึ้นเป็น 2 กรณีคือ (1) กรณีมูลค่าอนาคตของเงินจำนวนเดียว (Single Amount) และ (2) กรณีมูลค่าอนาคตของเงินหลายจำนวนที่เท่ากันหรือเงินงวด (Annuity Amount) การคำนวณมูลค่าอนาคตที่จะอธิบายในเรื่องนี้จะทำโดยวิธีการใช้สูตร และวิธีการใช้ฟังก์ชัน ศึกษาได้จากตัวอย่างที่ 6.16 และ 6.17

1. การคำนวณมูลค่าอนาคตกรณีเงินจำนวนเดียว

ตัวอย่างที่ 6.16 สหกรณ์การเกษตรแห่งหนึ่งฝากเงินกับธนาคาร เมื่อต้นปีที่ 1 จำนวน 40,000 บาท ระยะเวลา 3 ปี โดยได้รับดอกเบี้ยทบต้นในอัตรา 1.25% ต่อปี เมื่อสิ้นสุดการฝากเงินสหกรณ์แห่งนี้จะได้รับเงินทั้งสิ้นเท่าใด

จากตัวอย่างข้างต้นนำเข้าสู่ข้อมูลสำหรับการคำนวณลงในเซลล์ต่างๆ ดังภาพที่ 6.15

	A	B
1	มูลค่าปัจจุบัน (เงินต้น)	40,000
2	อัตราดอกเบี้ย	1.25%
3	จำนวนปี	3
4	มูลค่าอนาคต	?

ภาพที่ 6.15 ข้อมูลนำเข้าเพื่อคำนวณมูลค่าอนาคตกรณีเงินจำนวนเดียว

1.1 วิธีการใช้สูตร การคำนวณมูลค่าอนาคตโดยวิธีป้อนสูตรลงในแผ่นงาน (Worksheet) นั้นจะอาศัยสูตรที่อธิบายไว้ในเรื่องที่ 6.1.2 คือ

$$FV = PV (1 + i)^n$$

ป้อนสูตรในเซลล์ที่ต้องการให้แสดงผลลัพธ์ ซึ่งในที่นี้คือเซลล์ B4 ได้โดย $=B1*(1+B2)^B3$ แสดงสูตรที่ใช้และผลลัพธ์ที่คำนวณได้ดังภาพที่ 6.16

	A	B
1	มูลค่าปัจจุบัน	40,000
2	อัตราดอกเบี้ย	1.25%
3	จำนวนปี	3
4	มูลค่าอนาคต	$=B1*(1+B2)^B3$

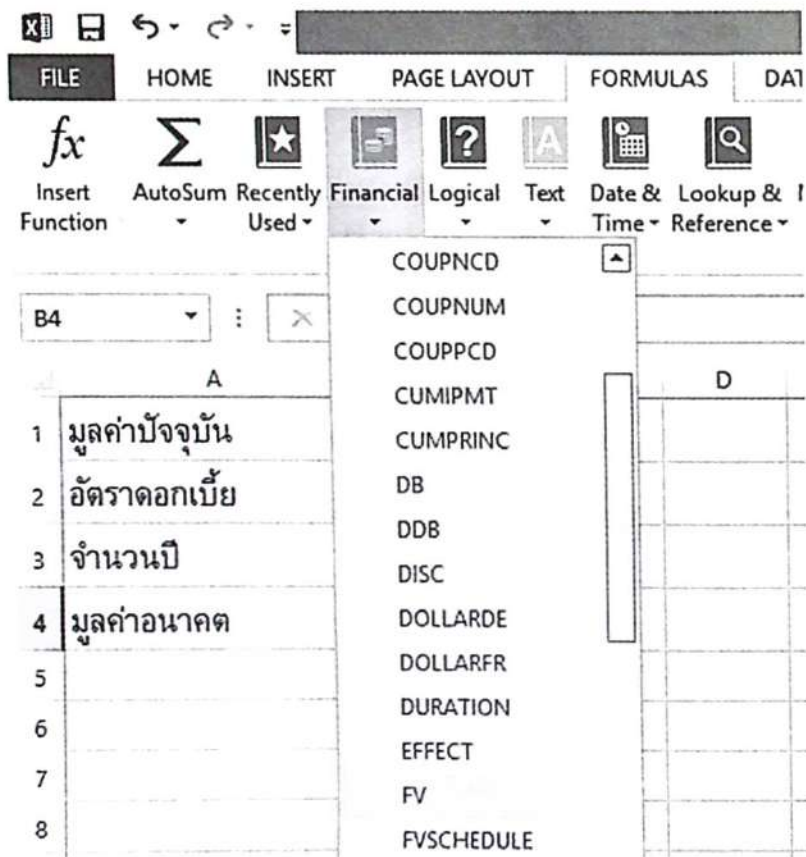

	A	B
1	มูลค่าปัจจุบัน	40,000
2	อัตราดอกเบี้ย	1.25%
3	จำนวนปี	3
4	มูลค่าอนาคต	41,518.83

ภาพที่ 6.16 สูตรและผลลัพธ์ของมูลค่าอนาคตกรณีเงินจำนวนเดียวโดยวิธีการใช้สูตร

1.2 วิธีการใช้ฟังก์ชัน การคำนวณมูลค่าอนาคตโดยใช้ฟังก์ชันทางการเงินมีขั้นตอนดังนี้

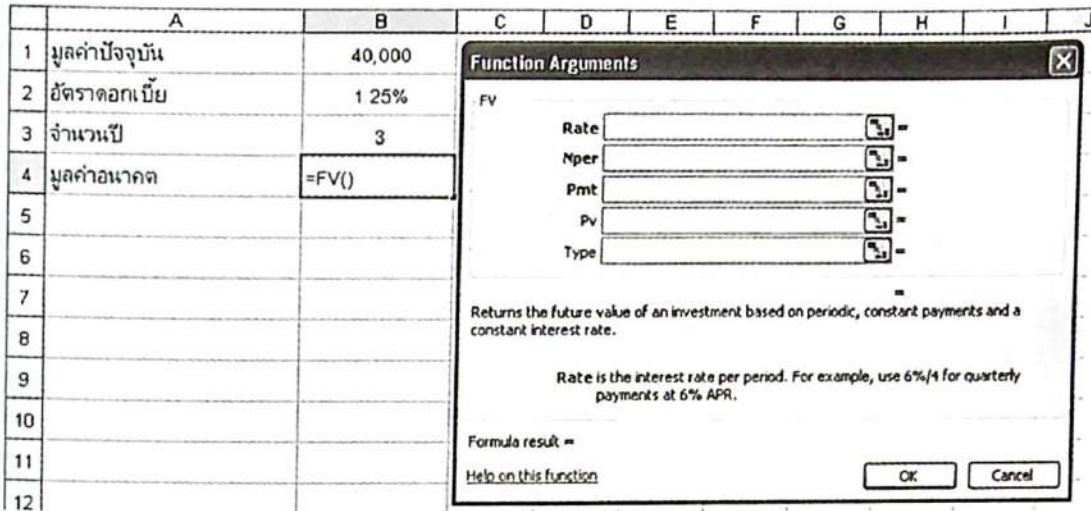
1.2.1 จากแท็บ Formulas เลือก Financial หลังจากนั้นเลือกฟังก์ชันที่ต้องการคำนวณ ในที่นี้คือ FV

ภาพที่ 6.17 การเลือกฟังก์ชัน FV

1.2.2 จะปรากฏหน้าต่าง Function Arguments สำหรับป้อนรายละเอียดการคำนวณ ดังภาพที่ 6.18

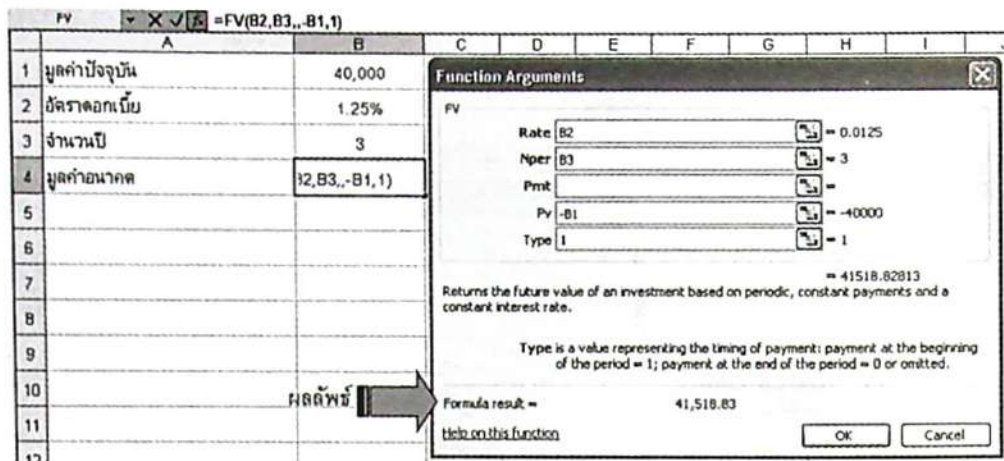

ภาพที่ 6.18 หน้าต่าง Function Arguments

1.2.3 ป้อนข้อมูลสำหรับการคำนวณในฟังก์ชัน FV โดยสามารถป้อนชื่อเซลล์และตัวเลขสำหรับการคำนวณได้โดยตรงในหน้าต่าง Function Arguments หรือนำเมาส์คลิกเซลล์ในแผ่นงาน ซึ่งเซลล์นั้นจะถูกอ้างอิงการคำนวณโดยอัตโนมัติมายังหน้าต่าง Function Arguments เมื่อป้อนรายละเอียดข้างต้นครบถ้วนแล้ว หน้าจอจะแสดงผลลัพธ์ (Formula Result) ดังภาพที่ 6.19 รายละเอียดเซลล์และตัวเลขสำหรับการคำนวณมูลค่าอนาคตตามตัวอย่างนี้คือ

รายละเอียด	ความหมาย	เซลล์และตัวเลขที่เกี่ยวข้อง
Rate	อัตราดอกเบี้ย	B2
Nper	จำนวนปี	B3
Pmt	เงินต้นที่นำไปฝาก (เงินงวด)	ไม่ต้องระบุ
Pv*	เงินต้นที่นำไปฝาก (เงินจำนวนเดียว)	-B1
Type	ลักษณะของเงินสดที่เกิดขึ้น โดยที่ 1 คือ เงินสดเกิดขึ้นต้นปี 0 คือ เงินสดที่เกิดขึ้นปลายปี	1

* เครื่องหมายลบที่ปรากฏหน้า B1 หมายถึง ในปัจจุบันเงินจำนวนนี้ต้องจ่ายออกไป ในที่นี้คือ 40,000 บาท

ภาพที่ 6.19 ผลการคำนวณมูลค่าอนาคตของเงินจำนวนเดียวในหน้าต่าง Function Arguments

1.2.4 คลิก OK เพื่อให้ผลการคำนวณปรากฏในแผ่นงาน ซึ่งในที่นี้กำหนดไว้ที่เซลล์ B4

	A	B
1	มูลค่าปัจจุบัน	40,000
2	อัตราดอกเบี้ย	1.25%
3	จำนวนปี	3
4	มูลค่าอนาคต	41,518.83

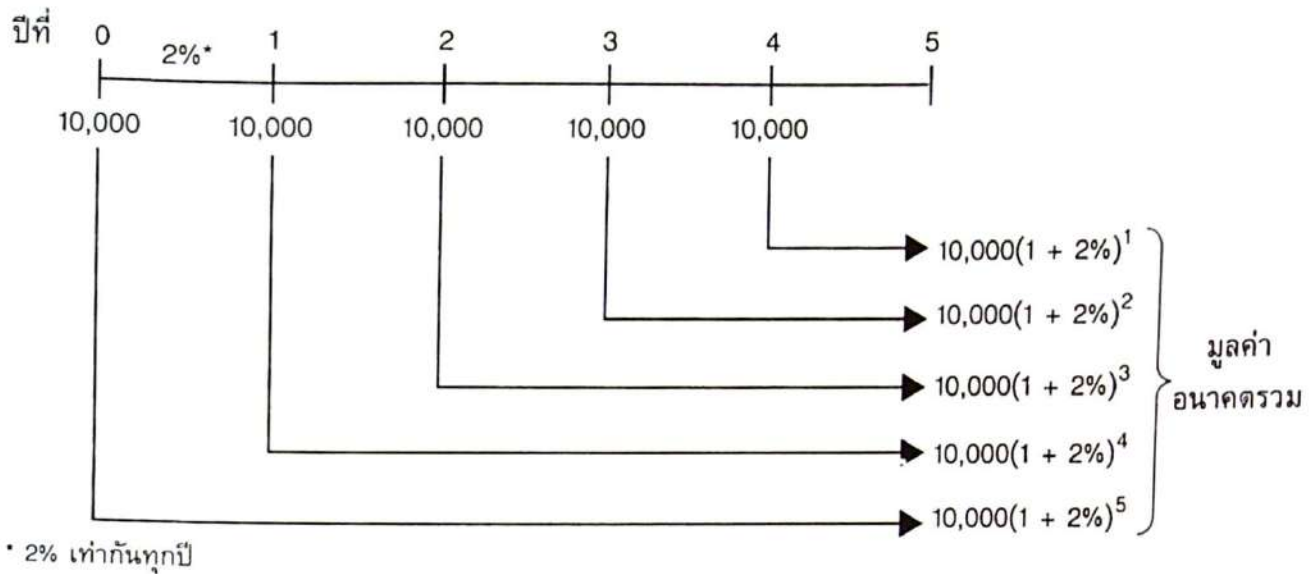
ภาพที่ 6.20 ผลการคำนวณมูลค่าอนาคตของเงินจำนวนเดียวโดยวิธีการใช้ฟังก์ชัน

ดังนั้น เมื่อสิ้นสุดการฝากเงิน 3 ปี สหกรณ์แห่งนี้จะได้รับเงินทั้งสิ้น 41,518.83 บาท

2. การคำนวณมูลค่าอนาคตกรณีเงินหลายจำนวนที่เท่ากันหรือเงินงวด

ตัวอย่างที่ 6.17 สหกรณ์แห่งหนึ่งฝากเงินกับธนาคารทุกวันต้นปี ปีละ 10,000 บาท เป็นระยะเวลา 5 ปี อัตราดอกเบี้ยทบต้นปีละ 2% เมื่อสิ้นสุดการฝากเงิน สหกรณ์แห่งนี้จะได้รับเงินทั้งสิ้นเท่าใด

2.1 วิธีการใช้สูตร การป้อนสูตรสำหรับการคำนวณมูลค่าอนาคตในตัวอย่างนี้มีความซับซ้อนมากกว่าตัวอย่างที่ 6.16 เนื่องจากมีการฝากเงินหลายจำนวนทุกวันต้นปี ดังนั้น การคำนวณมูลค่าอนาคตโดยวิธีนี้จะต้องป้อนสูตรแยกกันสำหรับเงินแต่ละจำนวน พิจารณาจากภาพที่ 6.21

ภาพที่ 6.21 เส้นเวลาแสดงการฝากเงินทุกวันต้นปีและสูตรการคำนวณมูลค่าอนาคตของเงินแต่ละจำนวน

เส้นเวลาตามภาพที่ 6.21 อธิบายได้ดังนี้ ตัวเลขแสดงปีที่ปรากฏบนเส้นเวลานั้นแสดงเวลาสิ้นสุดของปีนั้นๆ (End of Period) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นเวลาเริ่มต้นของปีถัดไป (Begin of Period) นั้นเอง เช่น เลข 1 หมายถึง สิ้นปีที่ 1 หรือต้นปีที่ 2 เลข 2 หมายถึง สิ้นปีที่ 2 หรือต้นปีที่ 3 เป็นต้น ดังนั้นเลข 0 จึงหมายถึง ต้นปีที่ 1 การคำนวณมูลค่าอนาคตของเงินแต่ละจำนวนจึงต้องพิจารณาจำนวนงวดหรือปีที่จะได้รับการคิดดอกเบี้ย เช่น เงินฝาก ณ ต้นปีที่ 1 จะคิดดอกเบี้ย 5 ปี ส่วนเงินที่ฝากในต้นปีถัดไปก็จะมิงวดสำหรับการคิดดอกเบี้ยลดหลั่นกันไป

ดังนั้น ข้อมูลที่นำเข้า สูตรที่เกี่ยวข้อง และผลลัพธ์แสดงได้ดังภาพที่ 6.22 (เครื่องหมาย \$ ใช้เพื่อตรึงเซลล์สำหรับการคำนวณในที่นี้คือ อัตราดอกเบี้ยที่เซลล์ B1)

	A	B	C
1	อัตราดอกเบี้ย	2.00%	
2	ต้นปีที่	เงินที่นำฝาก	มูลค่าอนาคต
3	1	10,000	=B3*(1+\$B\$1)^A7
4	2	10,000	=B4*(1+\$B\$1)^A6
5	3	10,000	=B5*(1+\$B\$1)^A5
6	4	10,000	=B6*(1+\$B\$1)^A4
7	5	10,000	=B7*(1+\$B\$1)^A3
8	มูลค่าอนาคตรวม		=SUM(C3:C7)

	A	B	C
1	อัตราดอกเบี้ย	2.00%	
2	ต้นปีที่	เงินที่นำฝาก	มูลค่าอนาคต
3	1	10,000	11,040.81
4	2	10,000	10,824.32
5	3	10,000	10,612.08
6	4	10,000	10,404.00
7	5	10,000	10,200.00
8	มูลค่าอนาคตรวม		53,081.21

ภาพที่ 6.22 ข้อมูลนำเข้า สูตรที่เกี่ยวข้อง และผลลัพธ์มูลค่าอนาคตของเงินงวดโดยวิธีการใช้สูตร

2.2 วิธีการใช้ฟังก์ชัน การใช้ฟังก์ชันทางการเงินสำหรับการคำนวณมูลค่าอนาคตกรณีเงินหลายจำนวนที่เท่ากันหรือเงินงวดจะมีขั้นตอนเช่นเดียวกับกรณีเงินจำนวนเดียว แตกต่างกันเพียงการป้อนรายการในหน้าต่าง Function Arguments จากเดิมที่ระบุไว้ใน Pv เปลี่ยนมาระบุไว้ใน Pmt ข้อมูลนำเข้าสำหรับการคำนวณแสดงได้ดังภาพที่ 6.23

	A	B
1	มูลค่าปัจจุบัน (เงินงวด)	10,000
2	อัตราดอกเบี้ย	2.00%
3	จำนวนปี	5
4	มูลค่าอนาคต	?
-		

ภาพที่ 6.23 ข้อมูลนำเข้าเพื่อคำนวณมูลค่าอนาคตกรณีเงินงวด

ป้อนข้อมูลสำหรับการคำนวณในฟังก์ชัน FV ดังนี้

รายละเอียด	ความหมาย	เซลล์และตัวเลขที่เกี่ยวข้อง
Rate	อัตราดอกเบี้ย	B2
Nper	จำนวนปี	B3
Pmt	เงินต้นที่นำไปฝาก (เงินงวด)	-B1
Pv	เงินต้นที่นำไปฝาก (เงินจำนวนเดียว)	ไม่ต้องระบุ
Type	ลักษณะของเงินสดที่เกิดขึ้น	1

รายละเอียดในหน้าต่าง Function Arguments และผลลัพธ์แสดงได้ดังภาพที่ 6.24

	A	B
1	มูลค่าปัจจุบัน (เงินงวด)	10,000
2	อัตราดอกเบี้ย	2.00%
3	จำนวนปี	5
4	มูลค่าอนาคต	=FV(B2,B3,-B1,,1)
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		

	A	B
1	มูลค่าปัจจุบัน (เงินงวด)	10,000
2	อัตราดอกเบี้ย	2.00%
3	จำนวนปี	5
4	มูลค่าอนาคต	53,081.21

ภาพที่ 6.24 หน้าต่าง Function Arguments และผลลัพธ์ของมูลค่าอนาคตของเงินงวดโดยวิธีการใช้ฟังก์ชัน

ดังนั้น เมื่อสิ้นสุดการฝากเงิน 5 ปี สหกรณ์แห่งนี้จะได้รับเงินทั้งสิ้น 53,081.21 บาท

กิจกรรม 6.3.2

1. สหกรณ์ออมทรัพย์รักษาสัตย์ จำกัด ฝากเงินกับสถาบันการเงินแห่งหนึ่งเมื่อวันที่ 1 มกราคม 25x1 จำนวน 150,000 บาท อัตราดอกเบี้ย 4.5% ต่อปี หากสหกรณ์ฯ ฝากเงินจำนวนดังกล่าวเป็นระยะเวลา 5 ปี จะได้รับเงินทั้งสิ้นเท่าใด ให้แสดงการคำนวณมูลค่าอนาคตโดยวิธีการใช้สูตร

2. จากข้อ 1. หากสหกรณ์ฯ ฝากเงินทุกๆ ต้นปี ปีละ 30,000 บาท โดยที่ระยะเวลาในการฝากและอัตราดอกเบี้ยเท่าเดิม จะได้รับเงินทั้งสิ้นเท่าใด ให้แสดงการคำนวณมูลค่าอนาคตโดยวิธีการใช้ฟังก์ชัน

(โปรดทำกิจกรรม 6.3.2 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 6.3 เรื่องที่ 6.3.2)

เรื่องที่ 6.3.3

การใช้ซอฟต์แวร์สำเร็จเพื่อการคำนวณมูลค่าปัจจุบัน

สำหรับการคำนวณมูลค่าปัจจุบันโดยใช้ซอฟต์แวร์สำเร็จจะจำแนกเป็น 2 กรณีเช่นกันคือ (1) มูลค่าปัจจุบันกรณีเงินจำนวนเดียว และ (2) มูลค่าปัจจุบันกรณีเงินหลายจำนวนที่เท่ากันหรือเงินงวด ทั้งนี้ การคำนวณสามารถทำได้ 2 วิธีคือ วิธีการใช้สูตร และวิธีการใช้ฟังก์ชัน ศึกษาการใช้ซอฟต์แวร์สำเร็จเพื่อการคำนวณมูลค่าปัจจุบันได้จากตัวอย่างที่ 6.18 และ 6.19 ตามลำดับ

1. การคำนวณมูลค่าปัจจุบันกรณีเงินจำนวนเดียว

ตัวอย่างที่ 6.18 สหกรณ์การเกษตรแห่งหนึ่งคาดว่าจะได้รับเงินจำนวน 50,000 บาท เมื่อสิ้นปีที่ 7 สมมติอัตราดอกเบี้ยเท่ากับ 8% เงินจำนวนดังกล่าวจะมีมูลค่าปัจจุบันเท่าใด

จากตัวอย่างข้างต้นนำเข้าสู่ข้อมูลสำหรับการคำนวณลงในเซลล์ต่างๆ ได้ดังภาพที่ 6.25

	A	B
1	มูลค่าอนาคต	50,000
2	อัตราดอกเบี้ย	8.00%
3	จำนวนปี	7
4	มูลค่าปัจจุบัน	?
-		

ภาพที่ 6.25 ข้อมูลนำเข้าเพื่อคำนวณมูลค่าปัจจุบันกรณีเงินจำนวนเดียว

1.1 วิธีการใช้สูตร การคำนวณมูลค่าปัจจุบันโดยวิธีนี้จะอาศัยสูตรที่ได้อธิบายไว้ในเรื่องที่ 6.1.3

คือ

$$PV = \frac{FV}{(1 + i)^n}$$

ป้อนสูตรในเซลล์ที่ต้องการให้แสดงผลลัพธ์ ซึ่งในที่นี้คือ เซลล์ B4 ได้โดย $=B1/(1+B2)^B3$ แสดงสูตรที่ใช้และผลลัพธ์ได้ดังภาพที่ 6.26

	A	B
1	มูลค่าอนาคต	50,000
2	อัตราดอกเบี้ย	8.00%
3	จำนวนปี	7
4	มูลค่าปัจจุบัน	$=B1/(1+B2)^B3$

	A	B
1	มูลค่าอนาคต	50,000
2	อัตราดอกเบี้ย	8.00%
3	จำนวนปี	7
4	มูลค่าปัจจุบัน	29,174.52

ภาพที่ 6.26 สูตรและผลลัพธ์ของมูลค่าปัจจุบันกรณีเงินจำนวนเดียวโดยวิธีการใช้สูตร

1.2 วิธีการใช้ฟังก์ชัน จากแท็บ Formulas เลือก Financial และเลือกฟังก์ชัน PV ป้อนข้อมูลสำหรับการคำนวณในฟังก์ชัน PV ดังนี้

รายละเอียด	ความหมาย	เซลล์และตัวเลขที่เกี่ยวข้อง
Rate	อัตราดอกเบี้ย	B2
Nper	จำนวนปี	B3
Pmt	เงินจำนวนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (เงินงวด)	ไม่ต้องระบุ
Fv*	เงินจำนวนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (จำนวนเดียว)	-B1
Type	ลักษณะของเงินสดที่เกิดขึ้น	0

* เงินจำนวนที่จะเกิดขึ้นในอนาคตมีข้อสมมติว่าเป็นเงินสดจ่าย

รายละเอียดในหน้าต่าง Function Arguments และผลลัพธ์แสดงได้ดังภาพที่ 6.27

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	มูลค่าอนาคต	50,000	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p>Function Arguments</p> <p>FV</p> <p>Rate: B2 = 0.08</p> <p>Nper: B3 = 7</p> <p>Pmt: =</p> <p>Fv: -B1 = -50000</p> <p>Type: 0 = 0</p> <p>= 29174.51976</p> <p>Returns the present value of an investment: the total amount that a series of future payments is worth now.</p> <p>Type is a logical value: payment at the beginning of the period = 1; payment at the end of the period = 0 or omitted.</p> <p>Formula result = 29,174.52</p> <p>Help on this function</p> <p>OK Cancel</p> </div>							
2	อัตราดอกเบี้ย	8.00%								
3	จำนวนปี	7								
4	มูลค่าปัจจุบัน	2,83,-B1,0)								
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										
12										

	A	B
1	มูลค่าอนาคต	50,000
2	อัตราดอกเบี้ย	8.00%
3	จำนวนปี	7
4	มูลค่าปัจจุบัน	29,174.52

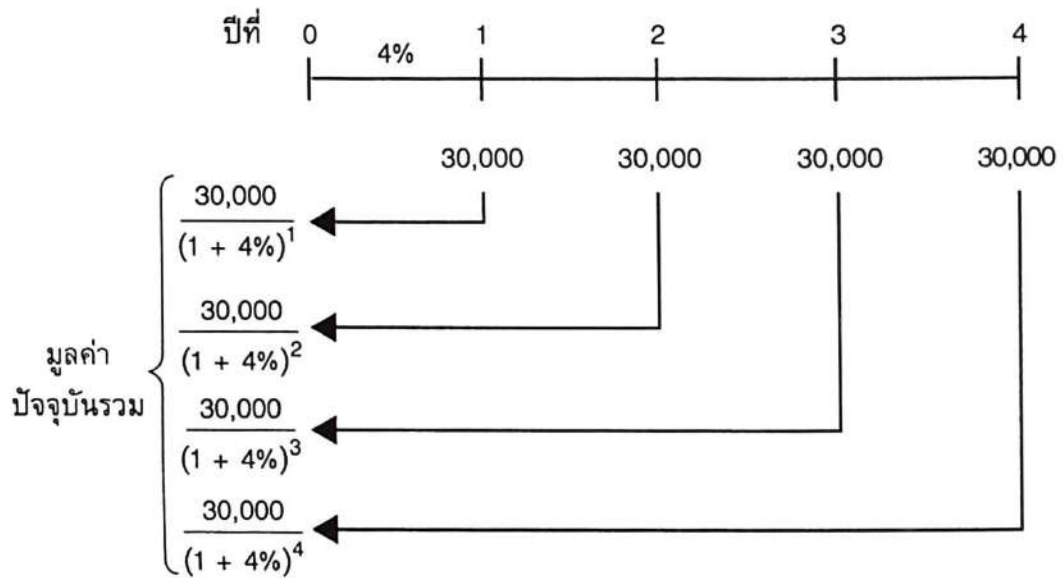
ภาพที่ 6.27 หน้าต่าง Function Arguments และผลลัพธ์ของมูลค่าปัจจุบันของเงินจำนวนเดียวโดยวิธีใช้ฟังก์ชัน

ดังนั้น เงินจำนวนที่สหกรณ์แห่งนี้จะได้รับเมื่อสิ้นปีที่ 7 จำนวน 50,000 บาท คิดเป็นมูลค่าปัจจุบันเท่ากับ 29,174.52 บาท

2. การคำนวณมูลค่าปัจจุบันกรณีเงินหลายจำนวนที่เท่ากันหรือเงินงวด

ตัวอย่างที่ 6.19 สหกรณ์แห่งหนึ่งคาดว่าจะได้รับเงินทุกวันสิ้นปี ปีละ 30,000 บาท เป็นระยะเวลา 4 ปี อัตราดอกเบี้ยเท่ากับ 4% เงินที่สหกรณ์แห่งนี้จะได้รับคิดเป็นมูลค่าปัจจุบันเท่ากับเท่าใด

2.1 วิธีการใช้สูตร เนื่องจากมีจำนวนเงินที่สหกรณ์คาดว่าจะได้รับหลายจำนวน ดังนั้น การป้อนสูตรสำหรับการคำนวณมูลค่าปัจจุบันจึงต้องแยกสำหรับเงินแต่ละจำนวน เนื่องจากจำนวนงวดหรือปีของการคิดลดจะแตกต่างกันไป พิจารณาจากภาพที่ 6.28

ภาพที่ 6.28 เส้นเวลาแสดงเงินที่จะได้รับ ณ วันสิ้นปีและสูตรการคำนวณมูลค่าปัจจุบัน

เส้นเวลาในภาพที่ 6.28 แสดงจำนวนเงินที่สหกรณ์แห่งนี้จะได้รับ ณ วันสิ้นปี ปีละ 30,000 บาท ระยะเวลา 4 ปี จะเห็นว่าเงินที่จะได้รับสิ้นปีที่ 1 ซึ่งถือเป็นมูลค่าอนาคต หากจะคำนวณให้เป็นมูลค่าปัจจุบัน จะต้องคิดลดเงินจำนวนดังกล่าวโดยที่จำนวนงวดหรือปีสำหรับการคิดลดคือ 1 ส่วนเงินจำนวนอื่นๆ จะมีลักษณะเช่นกันแต่จำนวนปีที่ใช้ในการคิดลดจะเพิ่มขึ้นเป็น 2 3 และ 4 ตามลำดับ

ดังนั้น ข้อมูลที่นำเข้า สูตรที่เกี่ยวข้อง และผลลัพธ์แสดงได้ดังภาพที่ 6.29 (เครื่องหมาย \$ ใช้เพื่อตรึงเซลล์สำหรับการคำนวณในที่นี้คือ อัตราดอกเบี้ยที่เซลล์ B1)

	A	B	C
1	อัตราดอกเบี้ย	4.00%	
2	สิ้นปีที่	เงินที่จะได้รับ	มูลค่าปัจจุบัน
3	1	30,000	=B3/(1+\$B\$1)^A3
4	2	30,000	=B4/(1+\$B\$1)^A4
5	3	30,000	=B5/(1+\$B\$1)^A5
6	4	30,000	=B6/(1+\$B\$1)^A6
7	มูลค่าปัจจุบันรวม		=SUM(C3:C6)

	A	B	C
1	อัตราดอกเบี้ย	4.00%	
2	สิ้นปีที่	เงินที่จะได้รับ	มูลค่าปัจจุบัน
3	1	30,000	28,846.15
4	2	30,000	27,736.69
5	3	30,000	26,669.89
6	4	30,000	25,644.13
7	มูลค่าปัจจุบันรวม		108,896.86

ภาพที่ 6.29 ข้อมูลนำเข้า สูตรที่เกี่ยวข้อง และผลลัพธ์มูลค่าปัจจุบันของเงินงวดโดยวิธีการใช้สูตร

2.2 วิธีการใช้ฟังก์ชัน การใช้ฟังก์ชันทางการเงินสำหรับการคำนวณมูลค่าปัจจุบันกรณีที่เป็นเงินงวด จะมีขั้นตอนเช่นเดียวกับกรณีเงินจำนวนเดียว แตกต่างกันที่จะระบุข้อมูลการคำนวณใน Pmt แทนที่จะเป็น Fv ข้อมูลนำเข้าสำหรับการคำนวณแสดงได้ดังภาพที่ 6.30

	A	B
1	มูลค่าอนาคต (เงินงวด)	30,000
2	อัตราดอกเบี้ย	4.00%
3	จำนวนปี	4
4	มูลค่าปัจจุบัน	?

ภาพที่ 6.30 ข้อมูลนำเข้าเพื่อคำนวณมูลค่าปัจจุบันกรณีเงินงวด

ป้อนข้อมูลสำหรับการคำนวณในฟังก์ชัน FV ดังนี้

รายละเอียด	ความหมาย	เซลล์และตัวเลขที่เกี่ยวข้อง
Rate	อัตราดอกเบี้ย	B2
Nper	จำนวนปี	B3
Pmt*	เงินจำนวนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (เงินงวด)	-B1
Fv	เงินจำนวนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (จำนวนเดียว)	ไม่ต้องระบุ
Type	ลักษณะของเงินสดที่เกิดขึ้น	0

* เงินจำนวนที่จะเกิดขึ้นในอนาคตมีข้อสมมติว่าเป็นเงินสดจ่าย

รายละเอียดในหน้าต่าง Function Arguments และผลลัพธ์แสดงได้ดังภาพที่ 6.31

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	มูลค่าอนาคต (เงินงวด)	30,000	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p>Function Arguments</p> <p>PV</p> <p>Rate B2 = 0.04</p> <p>Nper B3 = 4</p> <p>Pmt -B1 = -30000</p> <p>Fv =</p> <p>Type 0 = 0</p> <p style="text-align: right;">= 108896.6567</p> <p>Returns the present value of an investment: the total amount that a series of future payments is worth now.</p> <p>Type is a logical value: payment at the beginning of the period = 1; payment at the end of the period = 0 or omitted.</p> <p>Formula result = 108,896.86</p> <p>Help on this function</p> <p style="text-align: right;">OK Cancel</p> </div>							
2	อัตราดอกเบี้ย	4.00%								
3	จำนวนปี	4								
4	มูลค่าปัจจุบัน	=B2,B3,-B1,,0)								
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										
12										

ผลลัพธ์ →

	A	B
1	มูลค่าอนาคต (เงินงวด)	30,000
2	อัตราดอกเบี้ย	4.00%
3	จำนวนปี	4
4	มูลค่าปัจจุบัน	108,896.86

ภาพที่ 6.31 หน้าต่าง Function Arguments และผลลัพธ์มูลค่าปัจจุบันของเงินงวดกรณีใช้ฟังก์ชัน

ดังนั้น เงินที่สหกรณ์แห่งนี้คาดว่าจะได้รับในวันสิ้นปี ปีละ 30,000 บาท ระยะเวลา 4 ปี คิดเป็นมูลค่าปัจจุบันเท่ากับ 108,896.86 บาท

กิจกรรม 6.3.3

สหกรณ์การเกษตรทองหลางลาย จำกัด ลงทุนในโครงการหนึ่ง อายุของโครงการ 5 ปี ซึ่งคาดว่าจะทำให้สหกรณ์ได้รับกระแสเงินสดทุกวันสิ้นปี ปีละ 90,000 บาท เงินจำนวนดังกล่าวคิดเป็นมูลค่าปัจจุบันเท่ากับเท่าใด หากอัตราดอกเบี้ยสำหรับการคิดลดเท่ากับ 6% ให้แสดงการคำนวณโดยวิธีการใช้สูตรในโปรแกรมเอ็กเซล

(โปรดทำกิจกรรม 6.3.3 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 6.3 เรื่องที่ 6.3.3)

บรรณานุกรม

- เกษมชาติ ทองชา. (ม.ป.พ.). *เอ็กเซล 97 และการประยุกต์ใช้งาน*. กรุงเทพฯ: ส.เอเชียเพลส (1989).
- ฐาปนา จีนไพศาล. (2556). มูลค่าเงินตามเวลา. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการการเงิน* (หน่วยที่ 5, ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 3). นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วรรณิ ชลนภาสติดย. (2558). มูลค่าของเงินตามเวลา. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจและการเงินธุรกิจ* (หน่วยที่ 10, ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2). นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- Brigham Eugene F. and Houston Joel F. (2013). *Essentials of Financial Management* (3rd ed.). Singapore, Cengage Learning.
- Ross Stephen A., Westerfield Randolph W., Jordan Bradford D. (2010). *Fundamentals of Corporate Finance* (9th ed.). McGraw-Hill.

ภาคผนวก

Table A-1 Future Value of \$1 at the End of n Periods

Equation: $FV = (1 + i)^n$

Financial Calculator Keys: **N** **I** **PV** **FV** **PMT** **I/Y**

TABLE VALUE

Period	1%	2%	3%	4%	5%	6%	7%	8%	9%	10%	12%	14%	15%	16%	18%	20%	24%	28%	32%	36%
1	1.0100	1.0200	1.0300	1.0400	1.0500	1.0600	1.0700	1.0800	1.0900	1.1000	1.1200	1.1400	1.1500	1.1600	1.1800	1.2000	1.2400	1.2800	1.3200	1.3600
2	1.0201	1.0404	1.0609	1.0816	1.1025	1.1236	1.1449	1.1664	1.1881	1.2100	1.2544	1.2996	1.3225	1.3456	1.3924	1.4400	1.5376	1.6384	1.7424	1.8496
3	1.0303	1.0612	1.0927	1.1249	1.1576	1.1910	1.2250	1.2597	1.2950	1.3310	1.4049	1.4815	1.5209	1.5609	1.6430	1.7280	1.9066	2.0972	2.3000	2.5155
4	1.0406	1.0824	1.1255	1.1699	1.2155	1.2625	1.3108	1.3605	1.4116	1.4641	1.5735	1.6890	1.7490	1.8106	1.9388	2.0736	2.3642	2.6644	3.0360	3.4210
5	1.0510	1.1041	1.1593	1.2167	1.2763	1.3382	1.4026	1.4693	1.5386	1.6105	1.7623	1.9254	2.0114	2.1003	2.2878	2.4883	2.9316	3.4360	4.0075	4.6526
6	1.0615	1.1262	1.1941	1.2653	1.3401	1.4185	1.5007	1.5869	1.6771	1.7716	1.9728	2.1950	2.3131	2.4364	2.6996	2.9860	3.6352	4.3980	5.2899	6.3275
7	1.0721	1.1487	1.2299	1.3159	1.4071	1.5036	1.6058	1.7138	1.8280	1.9487	2.2107	2.5023	2.6600	2.8262	3.1855	3.5832	4.5077	5.6295	6.9826	8.6054
8	1.0829	1.1717	1.2668	1.3686	1.4775	1.5938	1.7182	1.8509	1.9926	2.1436	2.4760	2.8526	3.0590	3.2784	3.7589	4.2998	5.895	7.2058	9.2170	11.703
9	1.0937	1.1951	1.3048	1.4233	1.5513	1.6895	1.8385	1.9990	2.1719	2.3579	2.7731	3.2519	3.5179	3.8030	4.4355	5.1598	6.9310	9.2234	12.166	15.917
10	1.1046	1.2190	1.3439	1.4802	1.6289	1.7908	1.9672	2.1589	2.3674	2.5937	3.1058	3.7072	4.0456	4.4114	5.2338	6.1917	8.5944	11.806	16.060	21.647
11	1.1157	1.2434	1.3842	1.5395	1.7103	1.8983	2.1049	2.3316	2.5804	2.8531	3.4785	4.2262	4.6524	5.1173	6.1759	7.4301	10.657	15.112	21.199	29.439
12	1.1268	1.2682	1.4258	1.6010	1.7959	2.0122	2.2532	2.5182	2.8127	3.1384	3.8960	4.8179	5.3503	5.9360	7.2876	8.9161	13.215	19.343	27.983	40.037
13	1.1381	1.2936	1.4685	1.6681	1.8856	2.1329	2.4098	2.7196	3.0658	3.4523	4.3635	5.4924	6.1528	6.8658	8.9594	10.699	16.386	24.759	36.937	54.451
14	1.1495	1.3195	1.5126	1.7317	1.9799	2.2609	2.5785	2.9372	3.3417	3.7975	4.8871	6.2613	7.0757	7.9875	10.147	12.839	20.319	31.691	48.757	74.053
15	1.1610	1.3459	1.5580	1.8009	2.0789	2.3966	2.7590	3.1722	3.6425	4.1772	5.4726	7.1379	8.1371	9.2655	11.974	15.407	25.196	40.565	64.359	100.71
16	1.1726	1.3728	1.6047	1.8730	2.1829	2.5404	2.9522	3.4259	3.9703	4.5950	6.1304	8.1372	9.3576	10.748	14.129	18.488	31.243	51.923	84.954	136.97
17	1.1843	1.4002	1.6528	1.9479	2.2920	2.6928	3.1588	3.7000	4.3276	5.0545	6.8660	9.2765	10.761	12.468	16.672	22.186	38.741	66.461	112.14	186.28
18	1.1961	1.4282	1.7024	2.0258	2.4066	2.8543	3.3799	3.9960	4.7171	5.5599	7.6900	10.575	12.375	14.463	19.673	26.623	48.039	85.071	148.02	253.34
19	1.2081	1.4568	1.7535	2.1068	2.5270	3.0256	3.6165	4.3157	5.1417	6.1159	8.6128	12.056	14.232	16.777	23.214	31.948	59.568	108.89	195.39	344.54
20	1.2202	1.4859	1.8061	2.1911	2.6533	3.2071	3.8697	4.6610	5.6044	6.7275	9.6463	13.743	16.367	19.461	27.393	38.338	73.864	139.38	257.92	468.57
21	1.2324	1.5157	1.8603	2.2788	2.7860	3.3996	4.1406	5.0338	6.1088	7.4002	10.804	15.668	18.822	22.574	32.324	46.005	91.592	178.41	340.45	637.26
22	1.2447	1.5460	1.9161	2.3699	2.9253	3.6035	4.4304	5.4365	6.6586	8.1403	12.100	17.861	21.645	26.186	38.142	55.206	113.57	228.36	449.39	866.67
23	1.2572	1.5769	1.9736	2.4647	3.0715	3.8197	4.7405	5.8715	7.2579	8.9543	13.552	20.362	24.891	30.376	45.008	66.247	140.83	292.30	593.20	1178.7
24	1.2697	1.6084	2.0328	2.5633	3.2251	4.0489	5.0724	6.3412	7.9111	9.8497	15.179	23.212	28.625	35.236	53.109	79.497	174.63	374.14	783.02	1603.0
25	1.2824	1.6406	2.0938	2.6658	3.3864	4.2919	5.4274	6.8485	8.6231	10.835	17.000	26.462	32.919	40.874	62.669	95.396	216.54	478.90	1033.6	2180.1
26	1.2953	1.6734	2.1566	2.7725	3.5557	4.5494	5.8074	7.3964	9.3992	11.918	19.040	30.167	37.857	47.414	73.949	114.48	268.51	613.00	1364.3	2964.9
27	1.3082	1.7069	2.2213	2.8834	3.7335	4.8223	6.2139	7.9881	10.245	13.110	21.325	34.390	43.535	55.000	87.260	137.37	332.95	784.64	1800.9	4032.3
28	1.3213	1.7410	2.2879	2.9987	3.9201	5.1117	6.6488	8.6271	11.167	14.421	23.884	39.204	50.066	63.800	102.97	164.84	412.86	1004.3	2377.2	5483.9
29	1.3345	1.7758	2.3566	3.1187	4.1161	5.4184	7.1161	9.3173	12.172	15.863	26.750	44.693	57.575	74.009	121.50	197.81	511.95	1285.6	3137.9	7458.1
30	1.3478	1.8114	2.4273	3.2434	4.3219	5.7435	7.6123	10.063	13.268	17.449	29.960	50.950	66.212	85.850	143.37	237.38	634.82	1645.5	4142.1	10143.
40	1.4689	2.2080	3.2620	4.8010	7.0400	10.286	14.974	21.725	31.409	45.259	93.051	188.88	267.86	378.72	750.38	1469.8	5455.9	19427	66521	*
50	1.6446	2.6916	4.3039	7.1067	11.467	18.420	29.457	46.902	74.358	117.39	289.00	700.23	1083.7	1670.7	3927.4	9100.4	46890.	*	*	*
60	1.8167	3.2810	5.8916	10.520	18.679	29.988	57.946	101.26	176.03	304.48	697.60	2595.9	4384.0	7370.2	20555.	56348	*	*	*	*

Table A-3 Present Value of \$1 Due at the End of n Periods

Equation:
$$PVF_{i,n} = \frac{1}{(1+i)^n}$$

Financial Calculator Keys:
$$\frac{1}{N} \cdot \frac{1}{i} \cdot \frac{PV}{PMT} \cdot \frac{FV}{FV}$$

TABLE VALUE

Period	1%	2%	3%	4%	5%	6%	7%	8%	9%	10%	12%	14%	15%	16%	18%	20%	24%	28%	32%	36%
1	.9901	.9804	.9709	.9615	.9524	.9434	.9346	.9259	.9174	.9091	.8929	.8772	.8696	.8621	.8475	.8333	.8065	.7813	.7576	.7353
2	.9803	.9612	.9426	.9246	.9070	.8900	.8734	.8573	.8417	.8264	.7972	.7718	.7561	.7432	.7182	.6944	.6504	.6104	.5739	.5407
3	.9706	.9423	.9151	.8890	.8638	.8396	.8163	.7938	.7722	.7513	.7118	.6750	.6575	.6407	.6086	.5757	.5230	.4768	.4348	.3975
4	.9610	.9238	.8885	.8548	.8227	.7921	.7629	.7350	.7084	.6830	.6355	.5921	.5718	.5523	.5158	.4823	.4230	.3725	.3294	.2923
5	.9515	.9057	.8626	.8219	.7835	.7473	.7130	.6806	.6499	.6209	.5674	.5194	.4972	.4761	.4371	.4019	.3411	.2910	.2495	.2149
6	.9420	.8880	.8375	.7903	.7462	.7050	.6663	.6302	.5963	.5645	.5066	.4556	.4323	.4104	.3704	.3349	.2751	.2274	.1890	.1580
7	.9327	.8706	.8131	.7599	.7107	.6651	.6227	.5835	.5470	.5132	.4523	.3996	.3759	.3538	.3139	.2791	.2218	.1776	.1432	.1162
8	.9235	.8535	.7894	.7307	.6768	.6274	.5820	.5403	.5019	.4665	.4039	.3506	.3269	.3050	.2660	.2326	.1789	.1368	.1085	.0854
9	.9143	.8368	.7664	.7026	.6446	.5919	.5439	.5002	.4604	.4241	.3606	.3075	.2843	.2630	.2255	.1938	.1443	.1084	.0822	.0628
10	.9053	.8203	.7441	.6756	.6139	.5584	.5083	.4632	.4224	.3855	.3220	.2697	.2472	.2267	.1911	.1615	.1164	.0847	.0623	.0462
11	.8963	.8043	.7224	.6496	.5847	.5268	.4751	.4289	.3875	.3505	.2875	.2366	.2149	.1954	.1619	.1346	.0938	.0662	.0472	.0340
12	.8874	.7885	.7014	.6246	.5568	.4970	.4440	.3971	.3555	.3186	.2567	.2076	.1869	.1685	.1372	.1122	.0757	.0517	.0357	.0250
13	.8787	.7730	.6810	.6006	.5303	.4688	.4150	.3677	.3262	.2897	.2292	.1821	.1625	.1452	.1163	.0935	.0610	.0404	.0271	.0184
14	.8700	.7579	.6611	.5775	.5051	.4423	.3878	.3405	.2992	.2633	.2046	.1597	.1413	.1252	.0985	.0779	.0492	.0316	.0203	.0133
15	.8613	.7430	.6419	.5553	.4810	.4173	.3624	.3152	.2745	.2394	.1827	.1401	.1229	.1079	.0835	.0649	.0397	.0247	.0155	.0099
16	.8528	.7284	.6232	.5339	.4581	.3936	.3387	.2919	.2519	.2176	.1631	.1229	.1069	.0930	.0708	.0541	.0320	.0193	.0118	.0073
17	.8444	.7142	.6050	.5134	.4363	.3714	.3166	.2703	.2311	.1978	.1456	.1078	.0929	.0802	.0600	.0451	.0258	.0150	.0089	.0054
18	.8360	.7002	.5874	.4936	.4155	.3503	.2959	.2502	.2120	.1799	.1300	.0946	.0808	.0691	.0508	.0376	.0208	.0118	.0068	.0039
19	.8277	.6864	.5703	.4746	.3957	.3305	.2765	.2317	.1945	.1635	.1161	.0829	.0703	.0596	.0431	.0313	.0168	.0092	.0051	.0029
20	.8195	.6730	.5537	.4564	.3769	.3118	.2584	.2145	.1784	.1486	.1037	.0718	.0611	.0514	.0365	.0261	.0135	.0072	.0039	.0021
21	.8114	.6598	.5375	.4388	.3589	.2942	.2415	.1987	.1637	.1351	.0926	.0638	.0531	.0443	.0309	.0217	.0109	.0056	.0029	.0016
22	.8034	.6468	.5219	.4220	.3418	.2775	.2257	.1839	.1502	.1228	.0826	.0560	.0462	.0382	.0262	.0181	.0088	.0044	.0022	.0012
23	.7954	.6342	.5067	.4057	.3256	.2618	.2109	.1703	.1378	.1117	.0738	.0491	.0402	.0329	.0222	.0151	.0071	.0034	.0017	.0008
24	.7876	.6217	.4919	.3901	.3101	.2470	.1971	.1577	.1264	.1015	.0659	.0431	.0349	.0284	.0188	.0126	.0057	.0027	.0013	.0006
25	.7798	.6095	.4776	.3751	.2953	.2330	.1842	.1460	.1160	.0923	.0588	.0378	.0304	.0245	.0160	.0105	.0046	.0021	.0010	.0005
26	.7720	.5976	.4637	.3607	.2812	.2198	.1722	.1352	.1064	.0839	.0525	.0331	.0264	.0211	.0135	.0087	.0037	.0016	.0007	.0003
27	.7644	.5859	.4502	.3468	.2678	.2074	.1609	.1252	.0976	.0763	.0469	.0291	.0230	.0182	.0115	.0073	.0030	.0013	.0006	.0002
28	.7568	.5744	.4371	.3335	.2551	.1956	.1504	.1159	.0895	.0693	.0419	.0255	.0200	.0157	.0097	.0061	.0024	.0010	.0004	.0002
29	.7493	.5631	.4243	.3207	.2429	.1846	.1406	.1073	.0822	.0630	.0374	.0224	.0174	.0135	.0082	.0051	.0020	.0008	.0003	.0001
30	.7419	.5521	.4120	.3083	.2314	.1741	.1314	.0994	.0754	.0573	.0334	.0196	.0151	.0116	.0070	.0042	.0016	.0006	.0002	.0001
35	.7059	.5000	.3554	.2534	.1813	.1301	.0937	.0676	.0490	.0356	.0189	.0102	.0075	.0055	.0030	.0017	.0005	.0002	.0001	.0001
40	.6717	.4529	.3066	.2083	.1420	.0972	.0668	.0460	.0318	.0221	.0107	.0053	.0037	.0026	.0013	.0007	.0002	.0001	.0001	.0001
45	.6391	.4102	.2644	.1712	.1113	.0727	.0476	.0313	.0207	.0137	.0061	.0027	.0019	.0013	.0006	.0003	.0001	.0001	.0001	.0001
50	.6080	.3715	.2281	.1407	.0872	.0543	.0339	.0213	.0134	.0085	.0035	.0014	.0009	.0006	.0003	.0001	.0001	.0001	.0001	.0001
55	.5785	.3365	.1968	.1157	.0683	.0406	.0242	.0145	.0087	.0053	.0020	.0007	.0005	.0003	.0001	.0001	.0001	.0001	.0001	.0001

*The factor is zero to four decimal places
© 1993 The Dryden Press. All rights reserved

ความเสี่ยงและผลตอบแทน

อาจารย์ ดร.สงกรานต์ สมบุญ

ชื่อ อาจารย์ ดร.สงกรานต์ สมบุญ
วุฒิ บธ.บ. (การเงิน) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ศศ.ม. (เศรษฐศาสตร์สหกรณ์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ศ.ม. (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ปร.ด. (เศรษฐศาสตร์ประยุกต์) มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ปร.ด. (เศรษฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ตำแหน่ง ผู้บริหารทีมพัฒนาแบบจำลองบริหารความเสี่ยงทางการเงิน
ฝ่ายบริหารความเสี่ยง ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
หน่วยที่เขียน หน่วยที่ 7

แผนการสอนหน่วยที่ 7

ความเสี่ยงและผลตอบแทน

ตอนที่

- 7.1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความเสี่ยงและผลตอบแทน
- 7.2 ความเสี่ยงและผลตอบแทนทางการเงินของสหกรณ์
- 7.3 ความเสี่ยงและผลตอบแทนทางธุรกิจของสหกรณ์

แนวคิด

1. การลงทุนในแต่ละกรณี ผู้ลงทุนมีความคาดหวังที่จะได้รับผลตอบแทนแต่ขณะเดียวกันก็ต้องรับความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับผลตอบแทนดังที่คาดหวังไว้ด้วย ผู้ลงทุนจึงต้องมีความเข้าใจในนิยาม ความหมาย และตระหนักถึงความสำคัญของความเสี่ยงและผลตอบแทนที่จะเกิดขึ้นจากการนำเงินไปลงทุน ทั้งนี้ในการตัดสินใจลงทุนจะขึ้นอยู่กับความพอใจที่ผู้ลงทุนจะยอมรับกับระดับความเสี่ยงต่อผลตอบแทนที่คาดหวังไว้ หากผู้ลงทุนมีความพอใจต่อความเสี่ยงและผลตอบแทนในการลงทุนอย่างไรก็จะมีพฤติกรรมต่อความเสี่ยงและผลตอบแทนในการลงทุนอย่างนั้น โดยความเสี่ยงและผลตอบแทนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน
2. สหกรณ์ที่มีการลงทุนในหลักทรัพย์ เช่น หุ้นกู้ หุ้นสามัญ สหกรณ์จะต้องพยายามควบคุมต้นทุนจากแหล่งเงินทุนที่มีทั้งหมด รวมทั้งพิจารณาถึงความเสี่ยงและผลตอบแทนที่จะได้รับจากการลงทุน ซึ่งนอกจากสหกรณ์จะต้องมีความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงและผลตอบแทนก่อนที่จะตัดสินใจลงทุนแล้ว จะต้องเข้าใจถึงการวัดความเสี่ยง การวิเคราะห์ต้นทุนทางการเงิน และการวิเคราะห์ผลตอบแทนที่จะได้รับด้วย
3. สหกรณ์ที่มีการลงทุนใน “ลูกหนี้สินเชื่อ” สหกรณ์จะพยายามควบคุมต้นทุนจากแหล่งเงินทุนที่เป็นหนี้สิน และพิจารณาถึงความเสี่ยงและผลตอบแทนที่จะได้รับจากการลงทุนให้สินเชื่อซึ่งสหกรณ์จะต้องมีความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงและผลตอบแทน การวัดความเสี่ยงและการวิเคราะห์ผลตอบแทนที่จะได้รับทั้งประเภทรายคนและประเภทกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนในธุรกิจสินเชื่อสหกรณ์

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาตอนที่ 7.1 “แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความเสี่ยงและผลตอบแทน” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความเสี่ยงและผลตอบแทนได้
2. เมื่อศึกษาตอนที่ 7.2 “ความเสี่ยงและผลตอบแทนทางการเงินของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายความเสี่ยงและผลตอบแทนทางการเงินของสหกรณ์ได้

3. เมื่อศึกษาตอนที่ 7.3 “ความเสี่ยงและผลตอบแทนทางธุรกิจของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายความเสี่ยงและผลตอบแทนทางธุรกิจของสหกรณ์ได้

กิจกรรมระหว่างเรียน

1. ทำแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนในคู่มือการศึกษาหน่วยที่ 7
2. อ่านแผนการสอนประจำหน่วยที่ 7 และอ่านแผนการสอนประจำตอนที่ 7.1-7.3
3. อ่านสาระสำคัญประจำตอนที่ 7.1-7.3 หรือสาระสำคัญประจำหัวเรื่อง
4. ดำเนินกิจกรรมที่กำหนดไว้ในคู่มือการศึกษาหน่วยที่ 7 ของแต่ละตอนหรือหัวเรื่อง
5. ตรวจสอบคำตอบจากแนวตอบของแต่ละกิจกรรมที่กำหนดไว้ในคู่มือการศึกษาหน่วยที่ 7
6. ทำแบบประเมินกิจกรรมภาคปฏิบัติเสริมประสบการณ์เพื่อเก็บคะแนน (ถ้ามี)
7. ทำแบบประเมินผลตนเองหลังเรียนในคู่มือการศึกษาหน่วยที่ 7

สื่อการสอน

1. คู่มือการศึกษาหน่วยที่ 7
2. ประมวลสาระชุดวิชาหน่วยที่ 7
3. รายการสอนเสริม อี ทีทอเรียล (ถ้ามี)
4. รายการสอนเสริม ณ ศูนย์บริการการศึกษา (ถ้ามี)

การประเมินผล

1. ประเมินความก้าวหน้าระหว่างเรียนโดยการประเมินผลตนเองก่อนเรียนและหลังเรียน (ไม่มีคะแนน)
2. ประเมินผลจากกิจกรรมภาคปฏิบัติ 20 คะแนน (ถ้ามี)
3. การสอบไล่ 80 คะแนน (ถ้ามีกิจกรรม) หรือ 100 คะแนน (ถ้าไม่มีกิจกรรม)

แผนการสอนตอนที่ 7.1

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความเสี่ยงและผลตอบแทน

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 7.1 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

- 7.1.1 ความหมายและความสำคัญของความเสี่ยงและผลตอบแทน
- 7.1.2 พฤติกรรมของผู้ลงทุนต่อความเสี่ยงและผลตอบแทน
- 7.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงและผลตอบแทน

แนวคิด

1. ความเสี่ยง หมายถึง ภาวะที่ผู้ลงทุนต้องประสบในกรณีที่ผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุนไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้โดยได้รับผลตอบแทนต่ำกว่าระดับที่คาดหวังหรือต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนด ทั้งนี้ก็เนื่องจากสภาวะความไม่แน่นอนของเหตุการณ์ในอนาคต ผลตอบแทน หมายถึง ต้นทุนทางการเงินของธุรกิจซึ่งเป็นผลตอบแทนที่ธุรกิจให้กับผู้ลงทุนโดยที่ผู้ลงทุนได้คิดชดเชยค่าเสียโอกาสและชดเชยค่าความเสี่ยงของผู้ลงทุนไปด้วยแล้ว ซึ่งความเสี่ยงและผลตอบแทนมีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจโดยจะมีความสัมพันธ์กับการบริหารสินทรัพย์ การบริหารหนี้สินและทุนของธุรกิจ
2. การตัดสินใจลงทุนจะขึ้นอยู่กับความพอใจที่ผู้ลงทุนจะยอมรับกับระดับความเสี่ยงต่อผลตอบแทนที่คาดหวังไว้ โดยความพอใจของผู้ลงทุนสะท้อนถึงพฤติกรรมต่อความเสี่ยงและผลตอบแทนของผู้ลงทุน ผู้ลงทุนที่มีความพอใจต่อความเสี่ยงและผลตอบแทนอย่างไร ก็จะมีพฤติกรรมต่อความเสี่ยงและผลตอบแทนในการลงทุนอย่างนั้นโดยความพอใจหรือพฤติกรรมของผู้ลงทุนต่อความเสี่ยงและผลตอบแทนมี 3 ประเภทได้แก่ ผู้ลงทุนที่หลีกเลี่ยงความเสี่ยง ผู้ลงทุนที่ไม่ยินดียินร้ายกับความเสี่ยง และผู้ลงทุนที่ชอบความเสี่ยง
3. พฤติกรรมของผู้ลงทุนต่อความเสี่ยงและผลตอบแทนสามารถนำมาอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงและผลตอบแทนจากการลงทุนได้โดยอ้างอิงทฤษฎีทางการเงินที่มีชื่อว่า “แบบจำลองการตั้งราคาหลักทรัพย์” ซึ่งความเสี่ยงและผลตอบแทนจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันโดยหลักทรัพย์ที่มีความเสี่ยงต่ำจะให้ระดับอัตราผลตอบแทนที่ต้องการต่ำ และหลักทรัพย์ที่มีความเสี่ยงสูงจะให้ระดับอัตราผลตอบแทนที่ต้องการสูงเพื่อเป็นการชดเชยกับระดับความเสี่ยงที่เพิ่มสูงขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 7.1.1 “ความหมายและความสำคัญของความเสี่ยงและผลตอบแทน” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายความหมาย และความสำคัญของความเสี่ยงและผลตอบแทนได้
2. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 7.1.2 “พฤติกรรมของผู้ลงทุนต่อความเสี่ยงและผลตอบแทน” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายพฤติกรรมของผู้ลงทุนต่อความเสี่ยงและผลตอบแทนได้
3. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 7.1.3 “ความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงและผลตอบแทน” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงและผลตอบแทนได้

เรื่องที่ 7.1.1

ความหมายและความสำคัญของความเสี่ยงและผลตอบแทน

ในการลงทุน ผู้ลงทุนจะมีความเสี่ยงเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ โดยที่ผู้ลงทุนจะคาดหวังกระแสเงินสดที่จะได้รับในอนาคตจากการลงทุนกลับมาเป็นผลตอบแทน ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นการลงทุนในหลักทรัพย์ตัวเดียว เช่น ลงทุนเฉพาะหลักทรัพย์ A หรือลงทุนเฉพาะหลักทรัพย์ B หรือจะเป็นการลงทุนในหลักทรัพย์หลายตัว (Portfolio) เช่น ลงทุนทั้งหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B สิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากสำหรับผู้ลงทุนก็คือ การพิจารณาถึงความเสี่ยงและผลตอบแทนที่ยอมรับได้จากการลงทุน ในเรื่อง 7.1.1 นี้ จะได้กล่าวถึงความหมายและความสำคัญของความเสี่ยงและผลตอบแทนเพื่อเป็นการปูพื้นฐานและทำความเข้าใจในเรื่อง “ความเสี่ยงและผลตอบแทน” ในเชิงลึกได้ดียิ่งขึ้น

1. ความหมายของความเสี่ยง

ความเสี่ยง (Risk) หมายถึง ภาวะที่ผู้ลงทุนเผชิญในกรณีที่ผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุนไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ โดยได้รับผลตอบแทนต่ำกว่าระดับที่คาดหวังหรือต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนด ทั้งนี้เป็นผลมาจากความไม่แน่นอนของเหตุการณ์ในอนาคต

ความเสี่ยง จำแนกได้เป็น 2 ประเภทหลัก (เสกศักดิ์ จำเริญวงศ์, 2557) ได้แก่

1.1 ความเสี่ยงทางธุรกิจ (Business Risk) เป็นความเสี่ยงที่ธุรกิจสร้างกระแสเงินสดหรือสร้างรายได้จากการบริหารสินทรัพย์ได้ไม่ดีเท่ากับที่คาดการณ์ไว้ ทำให้เกิดความผันผวนในกำไรจากการดำเนินงาน ความเสี่ยงทางธุรกิจอาจเกิดจากการที่ผู้บริหารธุรกิจขาดความสามารถ หรือสภาพการแข่งขันสูง หรือเกิดจากภาวะเศรษฐกิจโดยรวม เช่น วิกฤติการณ์การเงิน ภาวะเงินเฟ้อ การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน เป็นต้น

1.2 ความเสี่ยงทางการเงิน (Financial Risk) เป็นความเสี่ยงที่ธุรกิจไม่มีกระแสเงินสดเพียงพอที่จะชำระดอกเบี้ยและหนี้สินได้ ความเสี่ยงทางการเงินเกิดจากการที่ธุรกิจมีหนี้สินมากกว่าระดับที่เหมาะสม และอาจเกิดจากความเสี่ยงทางธุรกิจ

ทั้งนี้ สามารถจำแนกความเสี่ยงได้อีกมิติหนึ่ง ได้แก่ ความเสี่ยงที่เป็นระบบ (Systematic Risk) ซึ่งเป็นความเสี่ยงจากภายนอกที่ตัวธุรกิจหรือผู้ลงทุนไม่สามารถจัดการให้ความเสี่ยงลดลงได้ เช่น ความเสี่ยงที่เกิดจากภาวะเศรษฐกิจโดยรวม (วิกฤติการณ์การเงิน ภาวะเงินเฟ้อ การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน) และความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบหรือความเสี่ยงเฉพาะตัว (Unsystematic Risk or Idiosyncratic Risk) เป็นความเสี่ยงเฉพาะตัวธุรกิจหรือผู้ลงทุนเอง เกิดจากการที่ผู้บริหารธุรกิจขาดความสามารถในการบริหาร เช่น การบริหารสินทรัพย์ไม่มีประสิทธิภาพจนทำให้การสร้างกระแสเงินสดหรือการสร้างรายได้ไม่ดีจนทำให้เกิดความผันผวนในกำไรจากการดำเนินงาน หรือการบริหารโครงสร้างทางการเงิน (หนี้สินและทุน) ไม่เหมาะสม จนทำให้ธุรกิจมีภาระดอกเบี้ยที่ไม่สามารถจ่าย

ชำระได้ เป็นต้น ความเสี่ยงประเภทนี้ธุรกิจหรือผู้ลงทุนสามารถจัดการความเสี่ยงให้ลดลงได้โดยการกระจายความเสี่ยงในการลงทุน (Risk Diversification)

2. ความหมายของผลตอบแทน

ผลตอบแทน (Returns) หมายถึง ต้นทุนทางการเงินของธุรกิจซึ่งเมื่อพิจารณาในมุมกลับต้นทุนทางการเงินก็คือ ผลตอบแทนที่ธุรกิจให้กับผู้ลงทุนโดยเป็นผลตอบแทนที่ผู้ลงทุนได้คิดชดเชยค่าเสียโอกาสและชดเชยค่าความเสี่ยงของผู้ลงทุนไปด้วยแล้ว สามารถจำแนกประเภทผลตอบแทนของผู้ลงทุนออกได้เป็น 2 ประเภท (เสกศักดิ์ จำเริญวงศ์, 2557) ได้แก่

2.1 ผลตอบแทนของผู้ลงทุนประเภทเจ้าหนี้ ผลตอบแทนที่เจ้าหนี้ต้องการคือดอกเบี้ยที่จะได้รับ (Interest) โดยที่เจ้าหนี้จะมีความเสี่ยงที่แบกรับภาระไว้ก็คือความเสี่ยงที่เกิดจากตัวลูกหนี้ (ธุรกิจที่กู้เงิน) ไม่สามารถชำระดอกเบี้ยและจ่ายคืนเงินต้นได้ (Default Risk หรือ Credit Risk) ซึ่งโดยทั่วไป เจ้าหนี้จะปรับระดับอัตราผลตอบแทนที่ต้องการ (Required Rate of Return) ตามอัตราดอกเบี้ยในตลาด หากความเสี่ยงและอัตราดอกเบี้ยในตลาดสูงขึ้น เจ้าหนี้นิยมต้องการอัตราผลตอบแทนที่สูงขึ้นด้วย กล่าวโดยสรุปก็คือ ผู้ลงทุนประเภทเจ้าหนี้จะต้องการผลตอบแทนจากการลงทุนที่เป็นอัตราดอกเบี้ยซึ่งชดเชยความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับเงินคืนและชดเชยค่าเสียโอกาสของเงินลงทุน

2.2 ผลตอบแทนของผู้ลงทุนประเภทเจ้าของ ผลตอบแทนที่เจ้าของหรือผู้ถือหุ้นต้องการคือเงินปันผล และกำไรจากราคาหุ้นที่เพิ่มขึ้นซึ่งอัตราผลตอบแทนจะขึ้นอยู่กับระดับความเสี่ยงของการลงทุนในหุ้นของธุรกิจ ทั้งนี้ตามทฤษฎีทางการเงินที่มีชื่อว่า “แบบจำลองการตั้งราคาหลักทรัพย์” หรือ Capital Assets Pricing Model: CAPM (CAPM อ่านว่า แคป-เอ็ม) ผู้ลงทุนประเภทเจ้าของจะมีการกระจายความเสี่ยง (Risk Diversification) เพื่อขจัดความเสี่ยงเฉพาะตัวออกไปโดยจัดกลุ่มการลงทุน (Portfolio) เพื่อให้ได้อัตราผลตอบแทนเฉลี่ยสูงสุดและความเสี่ยงโดยเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยผลตอบแทนของผู้ลงทุนประเภทเจ้าของสามารถพิจารณาได้จากสมการที่ 7.1

$$R_i = R_f + \beta_i (R_m - R_f) \quad \dots \text{สมการที่ 7.1}$$

โดยที่

- R_i คือ อัตราผลตอบแทนขั้นต่ำจากการลงทุนในหลักทรัพย์แต่ละชนิดที่ผู้ลงทุนประเภทเจ้าของจะยอมแลกกับการชะลอใช้จ่ายการบริโภคในวันนี้ออกไปเพื่อบริโภคในวันหน้า (Return)
- R_f คือ อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่ปราศจากความเสี่ยง (Risk-free Rate) เป็นอัตราผลตอบแทนที่มีความแน่นอนโดยผู้ลงทุนจะได้ผลตอบแทนตามที่คาดหวังเมื่อสิ้นสุทธระยะเวลาลงทุน
- R_m คือ อัตราผลตอบแทนของตลาด (Market Return)

$(R_m - R_f)$ คือ อัตราผลตอบแทนที่ผู้ลงทุนได้รับการชดเชยจากการลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีความเสี่ยงโดยประมาณเท่ากับความเสี่ยงของตลาดโดยเฉลี่ย (Market Risk Premium)

β_i คือ ดัชนีวัดความเสี่ยงจากระบบของธุรกิจเป็นดัชนีบ่งชี้การเปลี่ยนแปลงในผลตอบแทนที่ผู้ลงทุนต้องการเมื่อผลตอบแทนของทั้งตลาดเปลี่ยนโดยที่ค่า $\beta_i = 1$ ผู้ลงทุนควรได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์เท่ากับผลตอบแทนของหลักทรัพย์ในตลาดทั้งหมดโดยเฉลี่ย หากค่า $\beta_i < 1$ ผู้ลงทุนควรได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์น้อยกว่าผลตอบแทนของหลักทรัพย์ในตลาดทั้งหมดโดยเฉลี่ย และหากค่า $\beta_i > 1$ ผู้ลงทุนควรได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์มากกว่าผลตอบแทนของหลักทรัพย์ในตลาดทั้งหมดโดยเฉลี่ย

$\beta_i (R_m - R_f)$ คือ อัตราผลตอบแทนในส่วนที่ชดเชยความเสี่ยงที่เป็นระบบ (Risk Premium) ซึ่งเป็นอัตราผลตอบแทนที่ผู้ลงทุนต้องการเพิ่มเติมเพื่อชดเชยกับความเสี่ยงของผลตอบแทนจากการลงทุน

ตัวอย่างที่ 7.1 สมมติว่า สหกรณ์ ก. จำกัด มีการลงทุนในหลักทรัพย์ C มีค่า β_C เท่ากับ 0.60 อัตราผลตอบแทนที่ปราศจากความเสี่ยง (R_f) มีค่าเท่ากับร้อยละ 5.00 อัตราผลตอบแทนของตลาด (R_m) มีค่าเท่ากับร้อยละ 10.00

การคำนวณหาอัตราผลตอบแทนในหลักทรัพย์ C ที่สหกรณ์ ก. จำกัด ลงทุน โดยใช้แบบจำลอง CAPM เราสามารถแทนค่าในสมการที่ 7.1 ได้ผลลัพธ์ดังต่อไปนี้

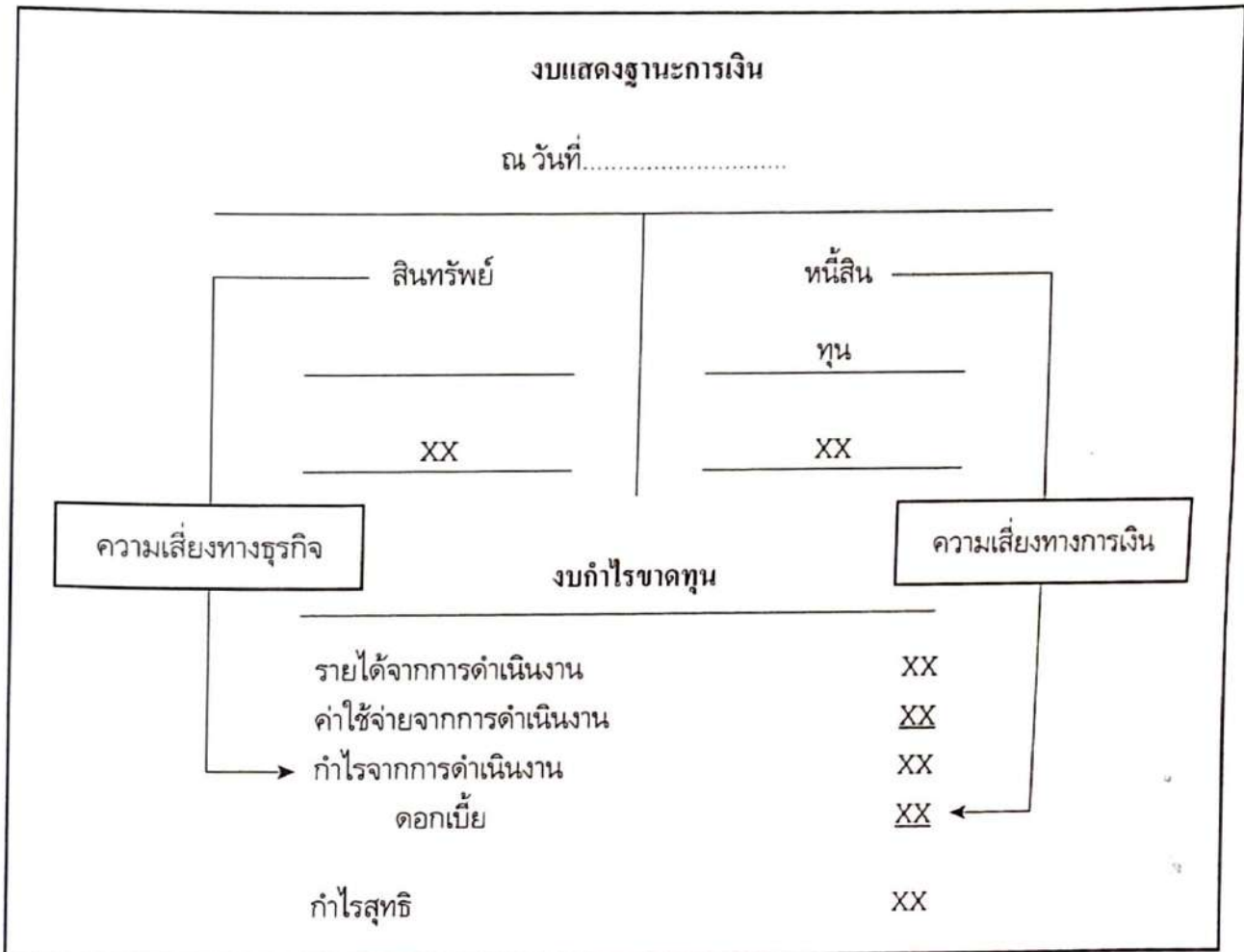
$$R_C = 5.00\% + 0.60 (10.00\% - 5.00\%) = 8.00\%$$

กล่าวคือ อัตราผลตอบแทนของสหกรณ์ ก. จำกัด จากการลงทุนในหลักทรัพย์ C อย่างน้อยต้องมีค่าเท่ากับร้อยละ 8.00 ต่อปี จึงจะชดเชยความเสี่ยงที่เป็นระบบ โดยจำแนกเป็นผลตอบแทนจากหลักทรัพย์ที่ไม่มีความเสี่ยง (ร้อยละ 5.00) บวกกับผลตอบแทนที่ชดเชยความเสี่ยงที่เป็นระบบ (ร้อยละ 3.00)

3. ความสำคัญของความเสี่ยงและผลตอบแทน

ความเสี่ยงและผลตอบแทน ถือได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการประกอบธุรกิจ โดยจะมีความสัมพันธ์กับการบริหารสินทรัพย์และการบริหารโครงสร้างทางการเงินของธุรกิจ กล่าวคือ การบริหารสินทรัพย์อย่างมีประสิทธิภาพ ณ ระดับหนึ่งของความเสี่ยงทางธุรกิจ (Business Risk) จะทำให้เกิดผลกำไรจากการดำเนินงาน ขณะที่ การบริหารโครงสร้างทางการเงินอย่างเหมาะสม ณ ระดับหนึ่งของความเสี่ยงทางการเงิน (Financial Risk) จะทำให้ธุรกิจมีภาระดอกเบี้ยจำนวนหนึ่งที่ธุรกิจจ่ายชำระได้ หากผล

การดำเนินงานดีตามเป้าหมาย จะทำให้ธุรกิจมีกำไรสุทธิ และบรรลุผลตอบแทนที่ผู้ถือหุ้นต้องการ (Required Rate of Return) ซึ่งได้แก่ เงินปันผล และราคาหุ้นที่เพิ่มขึ้น (เสกศักดิ์ จำเริญวงศ์, 2557) ทั้งนี้ สามารถแสดงความสำคัญของความเสี่ยงและผลตอบแทนที่มีความสัมพันธ์กับการบริหารสินทรัพย์ การบริหารโครงสร้างทางการเงินของธุรกิจให้เห็นภาพได้ง่ายๆ ในงบแสดงฐานะการเงินและงบกำไรขาดทุน ดังภาพที่ 7.1

ภาพที่ 7.1 งบแสดงฐานะการเงินและงบกำไรขาดทุนของธุรกิจ

ที่มา: ดัดแปลงจาก เสกศักดิ์ จำเริญวงศ์. (2557, น. 26).

จากภาพที่ 7.1 อธิบายได้ว่า ความเสี่ยงทางธุรกิจ จะเกี่ยวข้องกับการบริหารสินทรัพย์เพื่อสร้างรายได้ของธุรกิจซึ่งจะส่งผลให้รายได้เบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายในทางลบ ส่งผลกระทบต่อกำไรจากการดำเนินงานของธุรกิจ ขณะที่ ความเสี่ยงทางการเงิน จะเกี่ยวข้องกับการบริหารโครงสร้างทางการเงินของธุรกิจ หากธุรกิจมีโครงสร้างทางการเงินที่เป็นหนี้สินสูงก็จะมีภาระในการจ่ายดอกเบี้ยที่สูงด้วย ซึ่งจะส่งผลให้กำไรสุทธิของธุรกิจเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายที่กำหนด

กิจกรรม 7.1.1

1. จงอธิบายความหมายของความเสี่ยงและผลตอบแทน มาพอสังเขป
2. ความเสี่ยงและผลตอบแทนมีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจอย่างไร

(โปรดทำกิจกรรม 7.1.1 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 7.1 เรื่องที่ 7.1.1)

เรื่องที่ 7.1.2

พฤติกรรมของผู้ลงทุนต่อความเสี่ยงและผลตอบแทน

การลงทุนในแต่ละกรณี ผู้ลงทุนมีความคาดหวังที่จะได้รับผลตอบแทนแต่ขณะเดียวกันผู้ลงทุนก็ต้องรับความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับผลตอบแทนดังที่คาดหวังไว้ด้วย ดังนั้นในการตัดสินใจลงทุนจึงขึ้นอยู่กับความพอใจที่ผู้ลงทุนจะยอมรับกับระดับความเสี่ยงต่อผลตอบแทนที่คาดหวังไว้ โดยความพอใจของผู้ลงทุนสามารถวัดได้เป็นหน่วยของความพอใจ (Utility) ซึ่งสามารถสะท้อนถึงพฤติกรรมต่อความเสี่ยงและผลตอบแทนของผู้ลงทุน กล่าวคือหากผู้ลงทุนมีความพอใจต่อความเสี่ยงและผลตอบแทนในการลงทุนอย่างไรก็จะมีพฤติกรรมต่อความเสี่ยงและผลตอบแทนในการลงทุนอย่างนั้น ความพอใจหรือพฤติกรรมของผู้ลงทุนต่อความเสี่ยงและผลตอบแทน แสดงได้ดังนี้

1. ผู้ลงทุนที่หลีกเลี่ยงความเสี่ยง

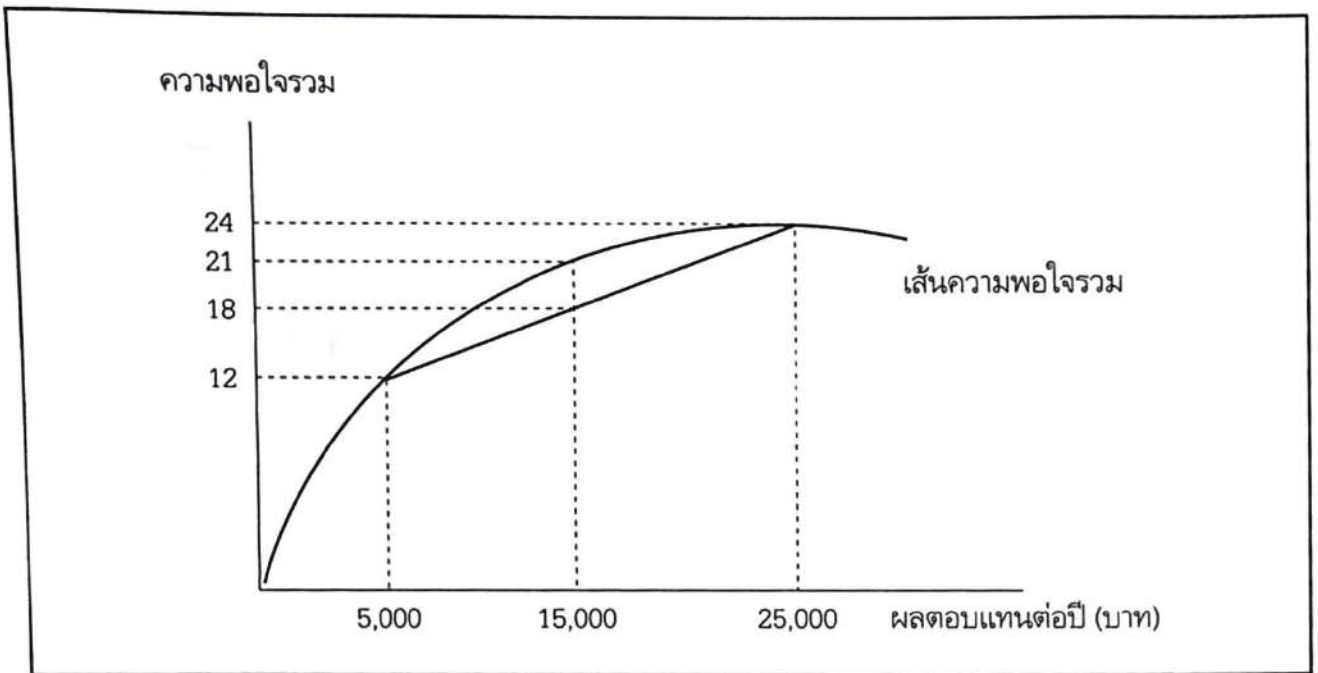
ผู้ลงทุนที่หลีกเลี่ยงความเสี่ยง (Risk Averter) ผู้ลงทุนประเภทนี้จะพอใจทางเลือกลงทุนที่มีความแน่นอนมากกว่าทางเลือกลงทุนที่มีความเสี่ยงภายใต้ค่าคาดคะเนของผลตอบแทนที่เท่ากัน เพื่อให้ง่ายในการอธิบายในที่นี้ขอสมมติว่าให้ความพอใจรวม (Total Utility) ของผู้ลงทุนขึ้นอยู่กับผลตอบแทนแต่เพียงอย่างเดียวและมีลักษณะดังแสดงในตารางที่ 7.1

ตารางที่ 7.1 ผลตอบแทนกับความพอใจของผู้ลงทุนประเภทหลีกเลี่ยงความเสี่ยง

ผลตอบแทนต่อปี (บาท)	ความพอใจรวม (Total Utility)
5,000	12
10,000	18
15,000	21
20,000	23
25,000	24

ที่มา: ดัดแปลงจาก ชยันต์ ตันติวิศดาร. (2550, น. 101).

ตัวอย่างที่ 7.2 สหกรณ์ ก. จำกัด ลงทุนในหลักทรัพย์ A ให้ผลตอบแทนแน่นอนเท่ากับ 15,000 บาทต่อปี ให้ความพอใจรวมมีค่าเท่ากับ 21 ต่อมาผู้เสนอให้สหกรณ์ ก. จำกัด ลงทุนในหลักทรัพย์ B ซึ่งจะมีผลตอบแทนระหว่าง 5,000 บาทต่อปี ถึง 25,000 บาทต่อปี ด้วยค่าความน่าจะเป็นเท่ากันคือ ร้อยละ 50 หลักทรัพย์ B จะมีผลตอบแทนคาดคะเนเท่ากับ 15,000 บาทต่อปี $((0.50 \times 5,000) + (0.50 \times 25,000))$ ซึ่งจะเห็นได้ว่าทั้งหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B ให้ค่าคาดคะเนของผลตอบแทนเท่ากัน คือ 15,000 บาทต่อปี แต่หลักทรัพย์ B ให้ความพอใจรวมมีค่าเท่ากับ 18 $(0.50 \times 12) + (0.50 \times 24)$ ดังนั้น สหกรณ์ ก. จำกัด จะมีพฤติกรรมเลือกลงทุนในหลักทรัพย์ A เนื่องจากให้ความพอใจรวมที่มากกว่าหลักทรัพย์ B (พอใจทางเลือกลงทุนที่มีความแน่นอนที่จะได้รับผลตอบแทนมากกว่าทางเลือกที่มีความเสี่ยง) และสหกรณ์ ก. จำกัด จะจัดอยู่ในประเภทของ “ผู้ลงทุนที่หลีกเลี่ยงความเสี่ยง” โดยฟังก์ชันความพอใจจะมีลักษณะโค้งเข้าหาแกนผลตอบแทน (Concave) ดังภาพที่ 7.2

ภาพที่ 7.2 เส้นความพอใจของผู้ลงทุนประเภทหลีกเลี่ยงความเสี่ยง

ที่มา: ดัดแปลงจาก ชัยนธ์ ดันดิวิศาการ. (2550, น. 101).

2. ผู้ลงทุนที่ไม่ยินดียินร้ายกับความเสี่ยง

ผู้ลงทุนที่ไม่ยินดียินร้ายกับความเสี่ยง (Risk Neutral) ผู้ลงทุนประเภทนี้จะรู้สึกไม่แตกต่างกันระหว่างทางเลือกลงทุนที่มีความแน่นอนกับทางเลือกลงทุนที่มีความเสี่ยงภายใต้ค่าคาดคะเนของผลตอบแทนที่เท่ากัน หากสมมติว่าให้ความพอใจรวมของผู้ลงทุนขึ้นอยู่กับผลตอบแทนแต่เพียงอย่างเดียว และมีลักษณะดังแสดงในตารางที่ 7.2

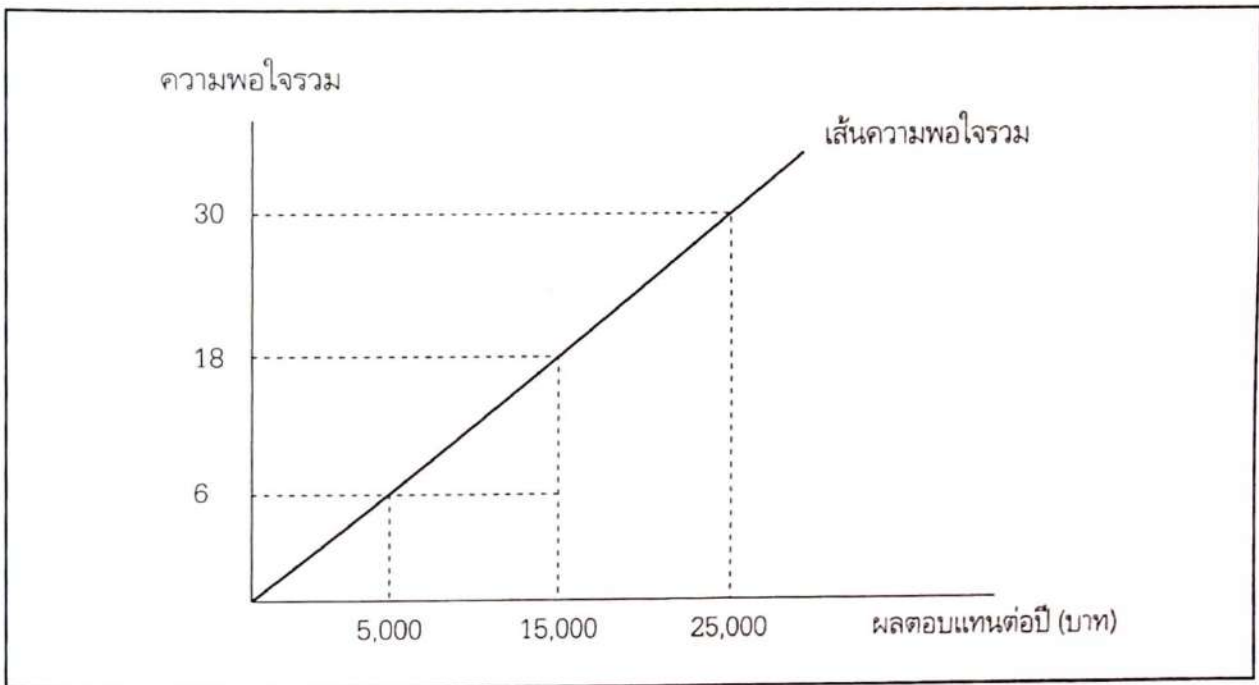
ตารางที่ 7.2 ผลตอบแทนกับความพอใจของผู้ลงทุนประเภทไม่ยินดียินร้ายกับความเสี่ยง

ผลตอบแทนต่อปี (บาท)	ความพอใจรวม (Total Utility)
5,000	6
10,000	12
15,000	18
20,000	24
25,000	30

ที่มา: ดัดแปลงจาก ชัยนธ์ ดันดิวิศาการ. (2550, น. 102).

ตัวอย่างที่ 7.3 สหกรณ์ ก. จำกัด ลงทุนในหลักทรัพย์ A ให้ผลตอบแทนแน่นอนเท่ากับ 15,000 บาทต่อปี ให้ความพอใจรวมมีค่าเท่ากับ 18 ต่อมาเมื่อเสนอให้สหกรณ์ ก. จำกัด ลงทุนในหลักทรัพย์ B ซึ่งจะมีผลตอบแทนระหว่าง 5,000 บาทต่อปี ถึง 25,000 บาทต่อปี ด้วยค่าความน่าจะเป็นเท่ากันคือ ร้อยละ 50 หลักทรัพย์ B จะมีผลตอบแทนคาดคะเนเท่ากับ 15,000 บาทต่อปี $((0.50 \times 5,000) + (0.50 \times 25,000))$ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ทั้งหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B ให้ค่าคาดคะเนของผลตอบแทนเท่ากัน คือ 15,000 บาทต่อปี และหลักทรัพย์ B ก็ให้ความพอใจรวมมีค่าเท่ากับ 18 $((0.50 \times 6) + (0.50 \times 30))$ ด้วย ดังนั้น สหกรณ์ ก. จำกัด จะรู้สึกไม่แตกต่างกันระหว่างทางเลือกลงทุนที่มีความแน่นอน (ลงทุนในหลักทรัพย์ A) กับทางเลือกลงทุนที่มีความเสี่ยง (ลงทุนในหลักทรัพย์ B) ทั้งนี้ สหกรณ์ ก. จำกัด จะจัดอยู่ในประเภทของ “ผู้ลงทุนที่ไม่ยินดียินร้ายกับความเสี่ยง” โดยฟังก์ชันความพอใจจะมีลักษณะเป็นเส้นตรง ดังภาพที่ 7.3

ภาพที่ 7.3 เส้นความพอใจของผู้ลงทุนประเภทที่ไม่ยินดียินร้ายกับความเสี่ยง

ที่มา: ดัดแปลงจาก ชยันต์ ดันดิวิสตาคาร. (2550, น. 102).

3. ผู้ลงทุนที่ชอบความเสี่ยง

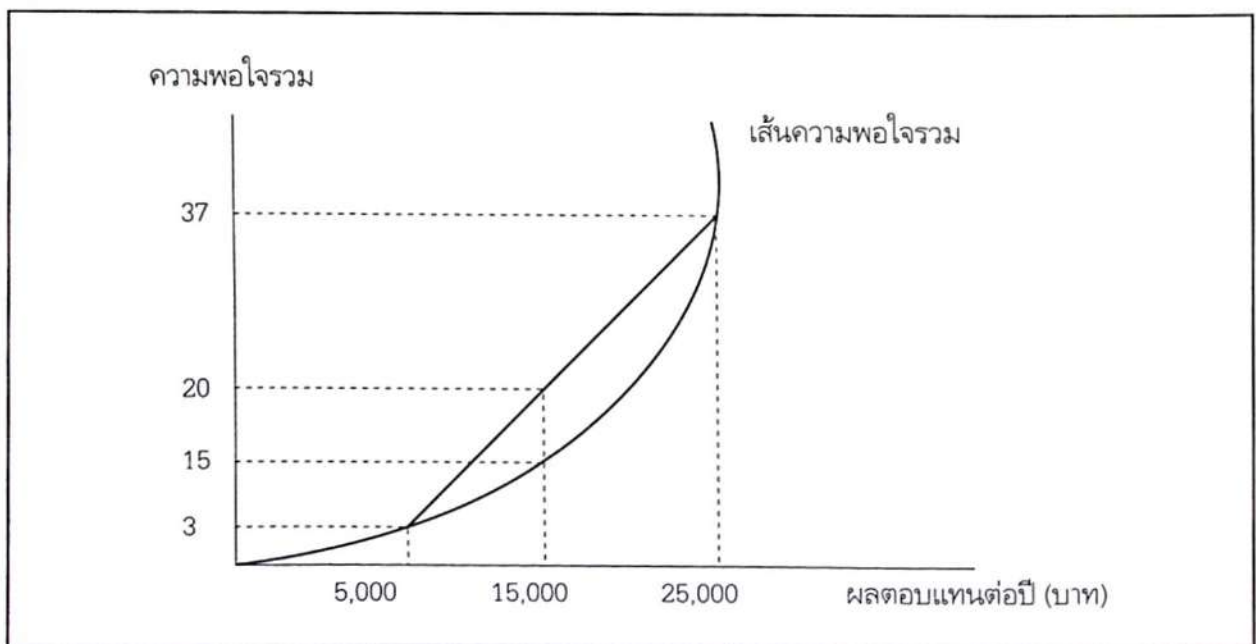
ผู้ลงทุนที่ชอบความเสี่ยง (Risk Loving) ผู้ลงทุนประเภทนี้จะพอใจทางเลือกลงทุนที่มีความเสี่ยงมากกว่าทางเลือกลงทุนที่มีความแน่นอนภายใต้ค่าคาดคะเนของผลตอบแทนที่เท่ากัน เพื่อให้ง่ายในการอธิบาย ในที่นี้ขอสมมติว่าให้ความพอใจรวมของผู้ลงทุนขึ้นอยู่กับผลตอบแทนแต่เพียงอย่างเดียวและมีลักษณะดังแสดงในตารางที่ 7.3

ตารางที่ 7.3 ผลตอบแทนกับความพอใจของผู้ลงทุนประเภทที่ชอบความเสี่ยง

ผลตอบแทนต่อปี (บาท)	ความพอใจรวม (Total Utility)
5,000	3
15,000	15
25,000	37

ที่มา: ดัดแปลงจาก ชยันต์ ดันดีวิสตาคาร. (2550, 103).

ตัวอย่างที่ 7.4 สหกรณ์ ก. จำกัด ลงทุนในหลักทรัพย์ A ให้ผลตอบแทนแน่นอนเท่ากับ 15,000 บาทต่อปี ให้ความพอใจรวมมีค่าเท่ากับ 15 ต่อมาผู้เสนอให้สหกรณ์ ก. จำกัด ลงทุนในหลักทรัพย์ B ซึ่งจะมีผลตอบแทนระหว่าง 5,000 บาทต่อปี ถึง 25,000 บาทต่อปี ด้วยค่าความน่าจะเป็นเท่ากันคือ ร้อยละ 50 หลักทรัพย์ B จะมีผลตอบแทนคาดคะเนเท่ากับ 15,000 บาทต่อปี $((0.5 \times 5,000) + (0.50 \times 25,000))$ จะเห็นได้ว่าทั้งหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B ให้ค่าคาดคะเนของผลตอบแทนเท่ากับ 15,000 บาทต่อปี แต่หลักทรัพย์ B ให้ความพอใจรวมมีค่าเท่ากับ 20 $(0.50 \times 3) + (0.50 \times 37)$ ดังนั้น สหกรณ์ ก. จำกัด จะมีพฤติกรรมเลือกลงทุนในหลักทรัพย์ B เนื่องจากให้ความพอใจรวมที่มากกว่า หลักทรัพย์ A (พอใจทางเลือกลงทุนที่มีความเสี่ยงที่จะได้รับผลตอบแทนมากกว่าทางเลือกที่มีความแน่นอน) และสหกรณ์ ก. จำกัด จะจัดอยู่ในประเภทของ “ผู้ลงทุนที่ชอบความเสี่ยง” โดยฟังก์ชันความพอใจจะมีลักษณะโค้งออกจากแกนผลตอบแทน (Convex) ดังภาพที่ 7.4

ภาพที่ 7.4 เส้นความพอใจของผู้ลงทุนประเภทที่ชอบความเสี่ยง

ที่มา: ดัดแปลงจาก ชยันต์ ดันดีวิสตาคาร. (2550, น. 103).

กิจกรรม 7.1.2

พฤติกรรมของผู้ลงทุนต่อความเสี่ยงและผลตอบแทนมีที่ประเภท ขอให้อธิบายมาพอสังเขป

(โปรดทำกิจกรรม 7.1.2 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 7.1 เรื่องที่ 7.1.2)

เรื่องที่ 7.1.3

ความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงและผลตอบแทน

พฤติกรรมของผู้ลงทุนต่อความเสี่ยงและผลตอบแทนที่กล่าวถึงในเรื่องที่ 7.1.2 ข้างต้น สามารถนำมาอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงและผลตอบแทนจากการลงทุนได้โดยหลักทรัพย์ที่มีความเสี่ยงสูง ผู้ลงทุนย่อมต้องการผลตอบแทนที่สูงขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้ลงทุนว่ามีความพอใจหรือพฤติกรรมอย่างไรต่อความเสี่ยงและผลตอบแทนซึ่งผู้ลงทุนแต่ละคนจะมีความพึงพอใจในความเสี่ยงและผลตอบแทนในระดับที่แตกต่างกันไป เพื่อให้เห็นภาพความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงและผลตอบแทนที่ชัดเจนขึ้น จึงขอนำแบบจำลองการตั้งราคาหลักทรัพย์ซึ่งได้กล่าวไปแล้วในเรื่องที่ 7.1.1 มาพิจารณาอีกครั้ง โดยในส่วนนี้จะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงและผลตอบแทนที่ยกตัวอย่างเป็นตัวเลขให้เห็นและทำความเข้าใจได้ง่าย (นักศึกษาสามารถกลับไปดูสูตรคำนวณและรายละเอียดของแบบจำลองการตั้งราคาหลักทรัพย์นี้ได้ในเรื่องที่ 7.1.1)

จากแบบจำลอง CAPM ได้ระบุว่า อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์จะประกอบด้วยอัตราผลตอบแทนที่ปราศจากความเสี่ยง และอัตราผลตอบแทนในส่วนที่ชดเชยความเสี่ยงที่เป็นระบบของธุรกิจ ดังนั้นเมื่อทราบค่า β_i (Beta) ก็สามารถคำนวณหาอัตราผลตอบแทนในส่วนที่ชดเชยความเสี่ยงที่เป็นระบบของธุรกิจได้

ตัวอย่างที่ 7.5 สมมติว่า สหกรณ์ ก. จำกัด มีการลงทุนในหลักทรัพย์ จำนวน 3 หลักทรัพย์ ได้แก่ หลักทรัพย์ A มีค่า β_A เท่ากับ 2.0 หลักทรัพย์ B มีค่า β_B เท่ากับ 1.0 หลักทรัพย์ C มีค่า β_C เท่ากับ 0.60 อัตราผลตอบแทนที่ปราศจากความเสี่ยง (R_f) มีค่าเท่ากับร้อยละ 5.00 อัตราผลตอบแทนของตลาด (R_m) มีค่าเท่ากับร้อยละ 10.00

การคำนวณหาอัตราผลตอบแทนที่สหกรณ์ ก. จำกัด ต้องการจากการลงทุนในหลักทรัพย์ A หลักทรัพย์ B และหลักทรัพย์ C ด้วยแบบจำลอง CAPM ได้ผลลัพธ์ดังต่อไปนี้

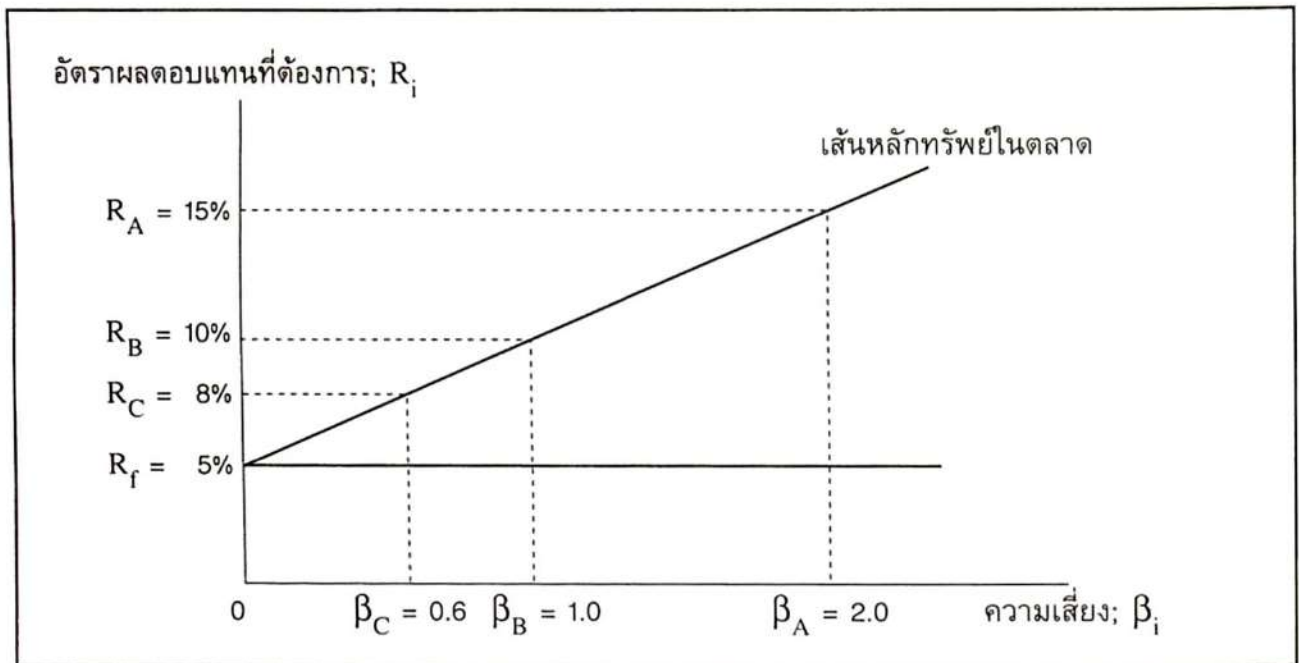
$$R_i = R_f + \beta_i(R_m - R_f)$$

$$R_A = 5.00\% + 2(10.00\% - 5.00\%) = 15.00\%$$

$$R_B = 5.00\% + 1(10.00\% - 5.00\%) = 10.00\%$$

$$R_C = 5.00\% + 0.60(10.00\% - 5.00\%) = 8.00\%$$

ความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงซึ่งวัดโดยค่า β_i (Beta) กับอัตราผลตอบแทนที่ต้องการของหลักทรัพย์ใดหลักทรัพย์หนึ่ง สามารถนำมาสร้างเป็น “เส้นหลักทรัพย์ในตลาด (Security Market Line: SML)” ได้ดังภาพที่ 7.5

ภาพที่ 7.5 ความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงกับอัตราผลตอบแทนที่ต้องการของหลักทรัพย์

จากภาพที่ 7.5 ความเสี่ยงและอัตราผลตอบแทนที่ต้องการจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน โดยหลักทรัพย์ที่มีความเสี่ยงต่ำ จะให้ระดับอัตราผลตอบแทนที่ต้องการต่ำ และหลักทรัพย์ที่มีความเสี่ยงสูงจะให้ระดับอัตราผลตอบแทนที่ต้องการสูงเพื่อเป็นการชดเชยกับความเสี่ยงที่เพิ่มสูงขึ้นโดยที่พฤติกรรมของผู้ลงทุนต่อความเสี่ยงและผลตอบแทนจะมีผลต่อค่าความชันของเส้นหลักทรัพย์ในตลาดซึ่งค่าความชันของเส้นหลักทรัพย์ในตลาดจะแสดงถึงความชอบหรือความต้องการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงของผู้ลงทุน หากความชันของเส้นหลักทรัพย์ในตลาดมาก แสดงว่าผู้ลงทุนมีพฤติกรรมที่หลีกเลี่ยงความเสี่ยง ผู้ลงทุนกลุ่มนี้จะต้องการอัตราผลตอบแทนเพื่อชดเชยความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้าม หากความชันของเส้นหลักทรัพย์ในตลาดน้อย แสดงว่าผู้ลงทุนมีพฤติกรรมที่ชอบความเสี่ยง ผู้ลงทุนกลุ่มนี้จะชอบที่จะรับความเสี่ยงที่มากขึ้น (Take Risk) เพื่อให้ได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนที่มากขึ้น นั่นเอง

กิจกรรม 7.1.3

1. ทฤษฎีการเงินที่เรียกว่า “แบบจำลองการตั้งราคาหลักทรัพย์” หรือ Capital Assets Pricing Model (CAPM) แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงและผลตอบแทนอย่างไร จงอธิบาย
2. ความเสี่ยงและผลตอบแทนมีความสัมพันธ์กันอย่างไร จงอธิบายพอสังเขป

(โปรดทำกิจกรรม 7.1.3 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 7.1 เรื่องที่ 7.1.3)

แผนการสอนตอนที่ 7.2

ความเสี่ยงและผลตอบแทนทางการเงินของสหกรณ์

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 7.2 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

- 7.2.1 การวัดความเสี่ยงทางการเงินของสหกรณ์
- 7.2.2 การวิเคราะห์ต้นทุนทางการเงินของสหกรณ์
- 7.2.3 การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินของสหกรณ์

แนวคิด

1. สหกรณ์ที่มีการลงทุนในหลักทรัพย์ ได้แก่ หุ้นกู้ หุ้นสามัญ การลงทุนในหลักทรัพย์ดังกล่าว สหกรณ์ต้องมีความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงและผลตอบแทนก่อนที่จะตัดสินใจลงทุน และต้องเข้าใจถึงการวัดความเสี่ยงจากการลงทุนในหลักทรัพย์ของสหกรณ์ซึ่งก็คือการวัดความไม่แน่นอนที่สหกรณ์จะได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนตามที่คาดหวังไว้ โดยการวัดความเสี่ยงจากการลงทุนในหลักทรัพย์ของสหกรณ์จำแนกเป็น การวัดความเสี่ยงของหลักทรัพย์เดี่ยว และการวัดความเสี่ยงของกลุ่มหลักทรัพย์
2. ต้นทุนทางการเงิน หรือต้นทุนเงินทุน เป็นเรื่องที่มีความสำคัญในการบริหารการเงินของสหกรณ์ เพราะต้นทุนทางการเงินที่เกิดขึ้นจะเป็นฐานข้อมูลสำคัญใช้ในการตัดสินใจลงทุนช่วยให้การลงทุนของสหกรณ์เป็นไปอย่างสมเหตุสมผลสอดคล้องกับความเสี่ยงและผลตอบแทนใช้เป็นฐานในการกำหนดราคาสินค้า/บริการ ราคาหลักทรัพย์ และราคาเงินให้สินเชื่อ (อัตราดอกเบี้ยเงินกู้) โดยต้นทุนเงินทุนของสหกรณ์ จำแนกเป็น ต้นทุนของหนี้สิน ต้นทุนของทุนเรือนหุ้น ต้นทุนของทุนสำรองและทุนสะสมตามข้อบังคับและระเบียบอื่นๆ และต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก โดยสามารถวิเคราะห์หาต้นทุนเงินทุนแต่ละประเภทนี้ได้
3. สหกรณ์ที่มีการลงทุนในหลักทรัพย์ เช่น หุ้นกู้ หุ้นสามัญ การลงทุนในหลักทรัพย์ดังกล่าว นอกจากสหกรณ์จะต้องมีความเข้าใจในการวัดความเสี่ยงจากการลงทุนในหลักทรัพย์ของสหกรณ์แล้ว สหกรณ์จะต้องมีความเข้าใจในการวิเคราะห์หาผลตอบแทนจากการลงทุนนี้ด้วย โดยการวิเคราะห์หาผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ของสหกรณ์ จำแนกเป็น การวิเคราะห์หาอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์เดี่ยว และการวิเคราะห์หาอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของกลุ่มหลักทรัพย์

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 7.2.1 “การวัดความเสี่ยงทางการเงินของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถวัดความเสี่ยงทางการเงินของสหกรณ์ได้
2. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 7.2.2 “การวิเคราะห์ต้นทุนทางการเงินของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ต้นทุนทางการเงินของสหกรณ์ได้
3. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 7.2.3 “การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินของสหกรณ์” แล้ว นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินของสหกรณ์ได้

เรื่องที่ 7.2.1

การวัดความเสี่ยงทางการเงินของสหกรณ์

สำหรับสหกรณ์ที่มีลักษณะของการดำเนินธุรกิจที่มีเงินเหลือ เนื่องจากระดับการกั๊กของสมาชิกมีความอึดตัว สมาชิกมีกำลังการออมสูง เราเรียกสหกรณ์ลักษณะนี้ว่า “สหกรณ์กลุ่มที่มีความก้าวหน้า” สหกรณ์กลุ่มนี้จะให้ความสำคัญกับการหาช่องทางลงทุนใหม่ๆ เช่น การลงทุนในหลักทรัพย์ ได้แก่ หุ้นกู้ หุ้นสามัญ เป็นต้น การลงทุนในหลักทรัพย์ดังกล่าว สหกรณ์ต้องเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงและผลตอบแทนก่อนที่จะตัดสินใจลงทุนและจะต้องเข้าใจถึงการวัดความเสี่ยงในการลงทุนของสหกรณ์ด้วย

ดั่งนิยามของความเสี่ยงที่กล่าวไว้ในเรื่องที่ 7.1.1 ความเสี่ยงจากการลงทุนในหลักทรัพย์ของสหกรณ์ คือ ความไม่แน่นอนที่สหกรณ์จะได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนตามที่คาดหวังไว้ ทั้งนี้ผลตอบแทนที่สหกรณ์คาดหวังจากการลงทุนในหลักทรัพย์ก็คือ เงินปันผลและกำไรจากราคาหุ้นที่เพิ่มขึ้นที่สหกรณ์จะได้รับในอนาคตซึ่งมีการคิดชดเชยค่าเสียโอกาสและชดเชยค่าความเสี่ยงไปด้วยแล้ว (จะกล่าวถึงการวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ของสหกรณ์ในเรื่องที่ 7.2.3) โดยการวัดความเสี่ยงจากการลงทุนในหลักทรัพย์ของสหกรณ์ จำแนกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) การวัดความเสี่ยงของหลักทรัพย์เดี่ยว และ 2) การวัดความเสี่ยงของกลุ่มหลักทรัพย์ ดังรายละเอียดที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้

1. การวัดความเสี่ยงของหลักทรัพย์เดี่ยว

หากสหกรณ์มีการลงทุนในหลักทรัพย์ที่เป็นหลักทรัพย์เดี่ยวเช่นลงทุนเฉพาะหลักทรัพย์ A หรือลงทุนเฉพาะหลักทรัพย์ B ความเสี่ยงที่สหกรณ์เผชิญก็คือ ความไม่แน่นอนที่สหกรณ์จะได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนตามที่คาดหวังไว้ ซึ่งความไม่แน่นอนนี้สามารถวัดได้โดยวัดช่วงความกว้างของผลตอบแทนสูงสุดและต่ำที่สุด หากช่วงผลตอบแทนยิ่งกว้างเพียงใด ความไม่แน่นอนของผลตอบแทนในอนาคตของหลักทรัพย์ก็จะมากขึ้นเท่านั้นโดยทั่วไปแล้ว เราจะใช้วิธีทางสถิติ ได้แก่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: σ) และความแปรปรวน (Variance: σ^2) ซึ่งถือเป็น “มาตรวัดความเสี่ยง” มาวัดช่วงของผลตอบแทนนี้ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2549)

มาตรวัดความเสี่ยงทั้งสองนี้ เป็นมาตรวัดการกระจายตัวของอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังซึ่งสะท้อนถึงความน่าจะเป็นที่อัตราผลตอบแทนที่จะได้รับจริงจะไม่เป็นไปตามอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังไว้ หากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานหรือความแปรปรวนยิ่งสูงเท่าใด ก็แสดงถึงการกระจายตัวของอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังยิ่งสูงขึ้นเท่านั้น นั่นหมายความว่า ความเสี่ยงจากการลงทุนในหลักทรัพย์นี้ก็จะสูงขึ้นตามไปด้วย

โดยความแปรปรวน (σ^2) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) สามารถคำนวณหาได้ดังสมการที่ 7.3 และ 7.4 ตามลำดับ

$$\sigma^2 = \sum_{i=1}^n p_i \times (R_i - E(R))^2$$

...สมการที่ 7.3

$$\sigma = \sqrt{\sum_{i=1}^n p_i \times (R_i - E(R))^2}$$

...สมการที่ 7.4

โดยที่

- σ^2 คือ ความแปรปรวนของอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์
 σ คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์
 $E(R)$ คือ อัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์
 R_i คือ อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่เป็นไปตามเหตุการณ์ i
 p_i คือ ความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์ i ในจำนวนเหตุการณ์ทั้งสิ้น n เหตุการณ์

สมการที่ 7.3 และ 7.4 ข้างต้น แสดงขั้นตอนการคำนวณได้ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 คำนวณหาค่าของอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ ด้วยสูตรคำนวณ

$$E(R) = \sum_{i=1}^n p_i \times R_i$$

ขั้นตอนที่ 2 ลบค่า $E(R)$ ออกจากผลตอบแทนที่เกิดขึ้น (R_i) ในแต่ละเหตุการณ์ i เพื่อหาว่าอัตราผลตอบแทนในแต่ละเหตุการณ์มีการเบี่ยงเบนไปเท่าใด

$$R_i - E(R)$$

ขั้นตอนที่ 3 นำผลลัพธ์จากขั้นที่สองมายกกำลังสองแล้วคูณด้วยความน่าจะเป็นที่จะเกิดผลตอบแทนในแต่ละเหตุการณ์ ผลรวมของผลคูณดังกล่าวคือค่าความแปรปรวน (σ^2)

$$\sigma^2 = \sum_{i=1}^n p_i \times (R_i - E(R))^2$$

ขั้นตอนที่ 4 ถอดรากที่สองของค่าความแปรปรวน (σ^2) ได้ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

$$\sigma = \sqrt{\sum_{i=1}^n p_i \times (R_i - E(R))^2}$$

ตัวอย่างที่ 7.6 สหกรณ์ ก. จำกัด ตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์ A อัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ A เท่ากับร้อยละ 10.00 และได้คาดการณ์อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่เป็นไปตามเหตุการณ์ และความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์ ดังนี้

เหตุการณ์: ภาวะเศรษฐกิจ	ความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์ (P_i)	อัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ A ($E(R_A)$)	อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A ที่เป็นไปได้ตามเหตุการณ์ (R_{Ai})
เศรษฐกิจเติบโตดีมาก	0.10	0.10	0.20
เศรษฐกิจเติบโตดี	0.20	0.10	0.15
เศรษฐกิจปกติ	0.30	0.10	0.10
เศรษฐกิจถดถอย	0.40	0.10	0.05

จากข้อมูลข้างต้น สหกรณ์ ก. จำกัด สามารถวัดความเสี่ยงของหลักทรัพย์ A ที่ลงทุน ได้ผลลัพธ์ดังตารางที่ 7.4

ตารางที่ 7.4 วิธีการวัดความเสี่ยงในหลักทรัพย์เดี่ยว (หลักทรัพย์ A) ของสหกรณ์ ก. จำกัด

ภาวะเศรษฐกิจ	P_i	R_{Ai}	$E(R_A)$	$R_{Ai} - E(R_A)$	$(R_i - E(R_A))^2$	$P_i \times (R_i - E(R_A))^2$
เศรษฐกิจเติบโตดีมาก	0.10	0.20	0.10	0.10	0.0100	0.0010
เศรษฐกิจเติบโตดี	0.20	0.15	0.10	0.05	0.0025	0.0005
เศรษฐกิจปกติ	0.30	0.10	0.10	0.00	0.0000	0.0000
เศรษฐกิจถดถอย	0.40	0.05	0.10	-0.05	0.0025	0.0010
ความแปรปรวน (σ^2) ของหลักทรัพย์ A เท่ากับ						0.0025
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ของหลักทรัพย์ A เท่ากับ						0.0500

จากตัวอย่างที่ 7.6 ข้างต้น จะเห็นว่า หากความแปรปรวนและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานยังมีค่ามากขึ้นเท่าใด โอกาสที่สหกรณ์ ก. จำกัด จะไม่ได้รับผลตอบแทนที่คาดหวัง (ที่อัตราร้อยละ 10.00) ยิ่งสูงขึ้นเท่านั้น ดังนั้นสหกรณ์ ก. จำกัด จึงสามารถใช้ค่าความแปรปรวนและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นมาตรวัดความเสี่ยงของการลงทุนได้ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2549)

2. การวัดความเสี่ยงของกลุ่มหลักทรัพย์

หากสหกรณ์มีการลงทุนที่เป็นกลุ่มหลักทรัพย์ (Portfolio) เช่นลงทุนทั้งหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B เป็นต้น ในการวัดความเสี่ยงของกลุ่มหลักทรัพย์สิ่งที่สหกรณ์ต้องทราบ นอกจากค่าความแปรปรวน (Variance: σ^2) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: σ) ก็คือค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ (Covariance: Cov) เพื่อความง่ายในการอธิบายในที่นี้ขอสมมติว่า สหกรณ์มีการลงทุนในกลุ่มหลักทรัพย์ที่ประกอบด้วยหลักทรัพย์ 2 หลักทรัพย์ คือหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B โดยการคำนวณหาค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B ซึ่งเขียนแทนด้วยสัญลักษณ์ Cov_{AB} สามารถคำนวณหาได้โดยใช้สูตรการคำนวณดังสมการที่ 7.5 (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2549)

$$Cov_{AB} = \sum_{i=1}^n p_i \times [R_{Ai} - E(R_A)] \times [R_{Bi} - E(R_B)] \quad \dots \text{สมการที่ 7.5}$$

โดยที่

- Cov_{AB} คือ ความแปรปรวนร่วมระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และ B
- p_i คือ ความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์ i ในจำนวนเหตุการณ์ทั้งสิ้น n เหตุการณ์
- R_{Ai} คือ อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A ที่เป็นไปได้ตามเหตุการณ์ที่ i
- $E(R_A)$ คือ อัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ A
- R_{Bi} คือ อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ B ที่เป็นไปได้ตามเหตุการณ์ที่ i
- $E(R_B)$ คือ อัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ B

ทั้งนี้ จากสมการที่ 7.5 เราจะเห็นได้ว่า $[R_{Ai} - E(R_A)]$ แสดงถึงค่าของอัตราผลตอบแทนที่เบี่ยงเบนไปจากอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ A และ $[R_{Bi} - E(R_B)]$ แสดงถึงค่าของอัตราผลตอบแทนที่เบี่ยงเบนไปจากอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ B ด้วยความน่าจะเป็น p_i ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจ i เดียวกัน โดยค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์เป็นค่าที่บอกถึงทิศทางและระดับความผันผวนของอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ว่ามีการเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกัน (ค่าเป็นเครื่องหมายบวก) หรือทิศทางตรงกันข้าม (ค่าเป็นเครื่องหมายลบ) ยกตัวอย่างเช่น

หาก Cov_{AB} มีค่าเครื่องหมายเป็นบวก ($+Cov_{AB}$) อธิบายได้ว่า หากอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A (R_{Ai}) มีค่ามากกว่าอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ A ($E(R_A)$) ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจ i แล้ว อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ B (R_{Bi}) จะมีความมากกว่าอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ B ($E(R_B)$) ภายใต้สภาวะเศรษฐกิจเดียวกัน และหากอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A (R_{Ai}) มีค่าน้อยกว่าอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ A ($E(R_A)$) ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจ i แล้ว อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ B (R_{Bi}) จะมีความน้อยกว่าอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ B ($E(R_B)$) ภายใต้สภาวะเศรษฐกิจเดียวกันด้วย

หาก Cov_{AB} มีค่าเครื่องหมายเป็นลบ ($-Cov_{AB}$) อธิบายได้ว่า หากอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A (R_{Ai}) มีค่ามากกว่าอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ A ($E(R_A)$) ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจ i แล้ว อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ B (R_{Bi}) จะมีค่าน้อยกว่าอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ B ($E(R_B)$) ภายใต้สภาวะเศรษฐกิจเดียวกัน และหากอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A (R_{Ai}) มีค่าน้อยกว่าอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ A ($E(R_A)$) ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจ i แล้ว อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ B (R_{Bi}) จะมีค่ามากกว่าอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ B ($E(R_B)$) ภายใต้สภาวะเศรษฐกิจเดียวกัน

ทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B จากค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B (Cov_{AB}) สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 7.5

ตารางที่ 7.5 ค่าความแปรปรวนร่วมและทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B (Cov_{AB})

เครื่องหมายของค่า(Cov_{AB}) และทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B (ภายใต้สภาวะเศรษฐกิจเดียวกัน)	ทิศทางความสัมพันธ์กรณีที่ 1	ทิศทางความสัมพันธ์กรณีที่ 2
1. หากค่า (Cov_{AB}) มีเครื่องหมายเป็นบวก (+)	หากค่า (R_{Ai}) > ($E(R_A)$) แล้ว ค่า (R_{Bi}) > ($E(R_B)$) ด้วย	หากค่า (R_{Ai}) < ($E(R_A)$) แล้ว ค่า (R_{Bi}) < ($E(R_B)$) ด้วย
2. หากค่า (Cov_{AB}) มีเครื่องหมายเป็นลบ (-)	หากค่า (R_{Ai}) > ($E(R_A)$) ค่า (R_{Bi}) < ($E(R_B)$)	หากค่า (R_{Ai}) < ($E(R_A)$) ค่า (R_{Bi}) > ($E(R_B)$)

อย่างไรก็ตาม บ่อยครั้งเรามักจะพบว่ามีปัญหาในการแปลผลขนาดของค่าความแปรปรวนร่วม จึงมีค่าทางสถิติอีกตัวที่เรานำมาใช้วัดระดับและทิศทางของการเคลื่อนไหวระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์แต่ละคู่ นั่นคือ การใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Coefficient of Correlation: ρ) โดยที่สัญลักษณ์ ρ อ่านว่า “โรห์” เป็นค่าที่บ่งชี้ทิศทางและระดับความผันผวนของอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์แต่ละคู่ว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือตรงข้ามกัน และอยู่ในระดับสูงหรือต่ำเพียงใด(ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2549) ในที่นี้ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B จึงใช้สัญลักษณ์เป็น ρ_{AB} ซึ่งสามารถคำนวณหาได้โดยการหารค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B ด้วยผลคูณระหว่างส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B ดังสูตรคำนวณดังสมการที่ 7.6

$$\rho_{AB} = \frac{(\text{Cov}_{AB})}{\sigma_A \times \sigma_B}$$

...สมการที่ 7.6

โดยที่

- ρ_{AB} คือ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และ B
 (Cov_{AB}) คือ ความแปรปรวนร่วมระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และ B
 σ_A คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ A
 σ_B คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ B

ช่วงของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์แต่ละคู่จะมีค่าสูงสุดเท่ากับ +1.00 ค่าต่ำสุดเท่ากับ -1.00 และค่ากลางเท่ากับ 0 ทั้งนี้สามารถอธิบายความสัมพันธ์ตามค่าเครื่องหมายที่ได้ ยกตัวอย่างเช่น

หาก ρ_{AB} มีค่าเครื่องหมายเป็นบวก ($+\rho_{AB}$) อธิบายได้ว่า การเคลื่อนไหวของอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B มีลักษณะที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และหาก ρ_{AB} มีค่าเท่ากับ +1.00 แสดงว่าการเคลื่อนไหวของอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B มีลักษณะที่ไปด้วยกันอย่างสมบูรณ์ กล่าวคือ เมื่ออัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์หนึ่งเพิ่มสูงขึ้น อัตราผลตอบแทนของอีกหลักทรัพย์หนึ่งก็จะสูงขึ้นด้วยในระดับที่เท่ากัน และเมื่ออัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์หนึ่งลดลง อัตราผลตอบแทนของอีกหลักทรัพย์หนึ่งก็จะลดลงในระดับที่เท่ากันด้วย

หาก ρ_{AB} มีค่าเครื่องหมายเป็นลบ ($-\rho_{AB}$) อธิบายได้ว่า การเคลื่อนไหวของอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B มีลักษณะที่เป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม และหาก ρ_{AB} มีค่าเท่ากับ -1.00 แสดงว่า การเคลื่อนไหวของอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B มีลักษณะสวนทางกันอย่างสมบูรณ์ กล่าวคือ เมื่ออัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์หนึ่งเพิ่มสูงขึ้น อัตราผลตอบแทนของอีกหลักทรัพย์หนึ่งก็จะลดลงในระดับที่เท่ากัน และเมื่ออัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์หนึ่งลดลง อัตราผลตอบแทนของอีกหลักทรัพย์หนึ่งก็จะเพิ่มขึ้นในระดับที่เท่ากันด้วย

หาก ρ_{AB} มีค่าเครื่องหมายเป็นศูนย์ อธิบายได้ว่า การเคลื่อนไหวของอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B ไม่มีความสัมพันธ์กันเลยโดยหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B จะเคลื่อนไหวอย่างเป็นอิสระต่อกัน

ทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B จากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B (ρ_{AB}) สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 7.6

ตารางที่ 7.6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B (ρ_{AB})

เครื่องหมายของค่า ρ_{AB} และทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B	ทิศทางความสัมพันธ์
1. หากค่า (ρ_{AB}) มีเครื่องหมายเป็นบวก ($+\rho_{AB}$)	1. หากค่าอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A (R_{Ai}) เพิ่มขึ้นแล้ว ค่าอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ B (R_{Bi}) เพิ่มขึ้นด้วย 2. หากค่าอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A (R_{Ai}) ลดลงแล้ว ค่าอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ B (R_{Bi}) ลดลงด้วย
2. หากค่า (ρ_{AB}) มีเครื่องหมายเป็นลบ ($-\rho_{AB}$)	1. หากค่าอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A (R_{Ai}) เพิ่มขึ้น ค่าอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ B (R_{Bi}) จะลดลง 2. หากค่าอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A (R_{Ai}) ลดลง ค่าอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ B (R_{Bi}) จะเพิ่มขึ้น
3. หากค่า (ρ_{AB}) มีเครื่องหมายเป็นศูนย์	การเคลื่อนไหวของอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และ หลักทรัพย์ B ไม่มีความสัมพันธ์กันเลย (เคลื่อนไหวอย่างเป็นอิสระ ต่อกัน)

คุณสมบัติของค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ (Cov) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ρ) นี้ เป็นพื้นฐานสำคัญของการวัดความเสี่ยงของกลุ่มหลักทรัพย์ (Risk Measure for Portfolios) ที่ประกอบด้วยหลักทรัพย์หลายตัว ซึ่งการสร้างกลุ่มหลักทรัพย์โดยการเลือกหลักทรัพย์หลายตัวที่มีความสัมพันธ์ที่ผกผันกัน มีความสัมพันธ์กันน้อย หรือไม่มีความสัมพันธ์กันเป็นวิธีการหนึ่งที่สหกรณ์สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดกลยุทธ์การลงทุนเพื่อกระจายความเสี่ยงและลดความเสี่ยงโดยรวมของกลุ่มหลักทรัพย์ลงทุนลงได้

ตัวอย่างที่ 7.7 สหกรณ์ ก. จำกัด ตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์ A โดยอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ A ($(E(R_A))$) เท่ากับร้อยละ 10.00 และตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์ B อัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ B ($(E(R_B))$) เท่ากับร้อยละ 8.00 และได้คาดการณ์อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่เป็นไปตามเหตุการณ์ และความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์ ดังนี้

เหตุการณ์: ภาวะเศรษฐกิจ	ความ น่าจะเป็น ที่จะเกิด เหตุการณ์ (P_i)	อัตราผลตอบแทน ที่คาดหวังของ หลักทรัพย์ A ($E(R_A)$)	อัตราผลตอบแทน ของหลักทรัพย์ A ที่เป็นไปได้ตาม เหตุการณ์ (R_{Ai})	อัตราผลตอบแทน ที่คาดหวังของ หลักทรัพย์ B ($E(R_B)$)	อัตราผลตอบแทน ของหลักทรัพย์ B ที่เป็นไปได้ตาม เหตุการณ์ (R_{Bi})
เศรษฐกิจเติบโตดีมาก	0.10	0.10	0.20	0.08	0.18
เศรษฐกิจเติบโตดี	0.20	0.10	0.15	0.08	0.13
เศรษฐกิจปกติ	0.30	0.10	0.10	0.08	0.08
เศรษฐกิจถดถอย	0.40	0.10	0.05	0.08	0.04

จากข้อมูลข้างต้น สหกรณ์ ก. จำกัด สามารถวัดความเสี่ยงของกลุ่มหลักทรัพย์ (หลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B) ที่ลงทุน ได้ดังตารางที่ 7.7

ตารางที่ 7.7 วิธีการวัดความเสี่ยงในกลุ่มหลักทรัพย์ (หลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B) ของสหกรณ์ ก. จำกัด

ภาวะเศรษฐกิจ	P_i	$R_{Ai} - E(R_A)$	$R_{Bi} - E(R_B)$	$\frac{[R_{Ai} - E(R_A)] \times [R_{Bi} - E(R_B)]}{[R_{Bi} - E(R_B)]}$	$P_i \times [R_{Ai} - E(R_A)] \times [R_{Bi} - E(R_B)]$
เศรษฐกิจเติบโตดีมาก	0.10	0.10	0.10	0.0100	0.0010
เศรษฐกิจเติบโตดี	0.20	0.05	0.05	0.0025	0.0005
เศรษฐกิจปกติ	0.30	0.00	0.00	0.0000	0.0000
เศรษฐกิจถดถอย	0.40	-0.05	-0.04	0.0020	0.0008
ความแปรปรวนร่วมระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และ B (Cov_{AB})					0.0023
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของหลักทรัพย์ A (σ_A)					0.0500
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของหลักทรัพย์ B (σ_B)					0.0463
สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และ B (ρ_{AB})					0.9935

จากการคำนวณ ค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และ B มีค่าเท่ากับ 0.0023 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของหลักทรัพย์ A เท่ากับ 0.0500 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของหลักทรัพย์ B เท่ากับ 0.0463 โดยได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และ B เท่ากับ 0.9935 ซึ่งแสดงการคำนวณตามสมการที่ 7.6 ได้ดังนี้

$$\rho_{AB} = \frac{\text{Cov}_{AB}}{\sigma_A \times \sigma_B}$$

$$\rho_{AB} = \frac{0.0023}{0.0500 \times 0.0463}$$

$$\rho_{AB} = 0.9935$$

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B ที่เท่ากับ 0.9935 นี้ บอถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักทรัพย์ทั้งสองว่า การเคลื่อนไหวของอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B มีลักษณะที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และหาก ρ_{AB} มีค่าเท่ากับ +0.9935 แสดงว่า การเคลื่อนไหวของอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B มีลักษณะที่ไปด้วยกันเกือบจะสมบูรณ์ หรือมีความสัมพันธ์กันสูงมาก กล่าวคือ เมื่ออัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์หนึ่งเพิ่มขึ้น อัตราผลตอบแทนของอีกหลักทรัพย์หนึ่งก็จะสูงขึ้นด้วยในระดับที่เกือบเท่ากัน และเมื่ออัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์หนึ่งลดลง อัตราผลตอบแทนของอีกหลักทรัพย์หนึ่งก็จะลดลงในระดับที่เกือบเท่ากันด้วย

สหกรณ์สามารถวัดความเสี่ยงของกลุ่มหลักทรัพย์ลงทุนโดยใช้สถิติค่าความแปรปรวนและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มหลักทรัพย์ได้เช่นเดียวกับการวัดความเสี่ยงของหลักทรัพย์เดี่ยว และเพื่อให้ง่ายในทำความเข้าใจในพื้นฐานของการวัดความเสี่ยงของกลุ่มหลักทรัพย์ ในที่นี้จึงสมมติว่า สหกรณ์มีการลงทุนในกลุ่มหลักทรัพย์ที่ประกอบไปด้วยหลักทรัพย์ 2 หลักทรัพย์ คือหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B สหกรณ์สามารถใช้สูตรการคำนวณหาค่าความแปรปรวน และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอัตราผลตอบแทนของกลุ่มหลักทรัพย์ (หลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B) นี้ได้ โดยใช้สมการที่ 7.7 และ 7.8 ดังต่อไปนี้ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2549)

$\sigma_p^2 = W_A^2 \sigma_A^2 + (1 - W_A)^2 \sigma_B^2 + 2W_A (1 - W_A) \rho_{AB} \sigma_A \sigma_B$	...สมการที่ 7.7
---	-----------------

$\sigma_p = \sqrt{W_A^2 \sigma_A^2 + (1 - W_A)^2 \sigma_B^2 + 2W_A (1 - W_A) \rho_{AB} \sigma_A \sigma_B}$	...สมการที่ 7.8
--	-----------------

โดยที่

- σ_p^2 คือ ความแปรปรวนของกลุ่มหลักทรัพย์
- σ_p คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มหลักทรัพย์
- W_A คือ สัดส่วนของเงินลงทุนในหลักทรัพย์ A
- $(1 - W_A)$ คือ สัดส่วนของเงินลงทุนในหลักทรัพย์ B
- σ_A คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ A
- σ_B คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ B
- ρ_{AB} คือ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และ B

สมการที่ 7.7 และ 7.8 ข้างต้น เราจะเห็นว่า ตัวแปรที่กำหนดค่าความแปรปรวนและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอัตราผลตอบแทนของกลุ่มหลักทรัพย์ก็คือ

1) ค่าความแปรปรวนและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์เดี่ยว (หลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B)

2) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และ B (ซึ่งเราแปรรูปค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และ B มาจากการนำค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และ B หารด้วย ผลคูณของค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B ดังที่แสดงในสูตรการคำนวณแล้วในตอนต้น)

3) สัดส่วนของเงินลงทุนในหลักทรัพย์แต่ละตัวซึ่งจากองค์ประกอบนี้เอง ทำให้เราทราบว่านอกจากสัดส่วนของเงินลงทุนในแต่ละหลักทรัพย์แล้ว ความเสี่ยงของกลุ่มหลักทรัพย์นั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับความเสี่ยงของหลักทรัพย์แต่ละตัวแล้ว ยังขึ้นอยู่กับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่เป็นตัวแสดงถึงทิศทางการเคลื่อนไหวของอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์แต่ละคู่ในกลุ่มหลักทรัพย์นั้นด้วย ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ดังกล่าว ถือว่าเป็นตัวแปรสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกหลักทรัพย์แต่ละตัวเข้ามาในกลุ่มหลักทรัพย์ลงทุน หากกลุ่มหลักทรัพย์ใดๆ ประกอบด้วยหลักทรัพย์ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่น้อยกว่า 1.00 แสดงให้เห็นว่าการลงทุนในหลักทรัพย์จะได้รับประโยชน์จากการกระจายการลงทุน

ตัวอย่างที่ 7.8 สหกรณ์ ก. จำกัด ตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์ A ด้วยน้ำหนักการลงทุนที่ร้อยละ 50 โดยอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ A เท่ากับร้อยละ 10.00 และตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์ B ด้วยน้ำหนักการลงทุนที่ร้อยละ 50 อัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ B เท่ากับร้อยละ 8.00 และได้คาดการณ์อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่เป็นไปได้ตามเหตุการณ์ และความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์ ดังนี้

เหตุการณ์: ภาวะเศรษฐกิจ	ความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์ (P_i)	อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A ที่เป็นไปได้ตามเหตุการณ์ (R_{Ai})	อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ B ที่เป็นไปได้ตามเหตุการณ์ (R_{Bi})
เศรษฐกิจเติบโตดีมาก	0.10	0.20	0.18
เศรษฐกิจเติบโตดี	0.20	0.15	0.13
เศรษฐกิจปกติ	0.30	0.10	0.08
เศรษฐกิจถดถอย	0.40	0.05	0.04

ข้อมูลข้างต้น สหกรณ์ ก. จำกัด สามารถวัดความเสี่ยงของกลุ่มหลักทรัพย์ (หลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B) ที่ลงทุนได้ดังนี้

ดังที่เราได้คำนวณมาแล้วจากตัวอย่างก่อนหน้า ซึ่งได้ค่า

(1) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ A (σ_A) เท่ากับ 0.0500

(2) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ B (σ_B) เท่ากับ 0.0463

(3) สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A และ B (ρ_{AB}) เท่ากับ 0.9935

โดยที่สหกรณ์กำหนดน้ำหนักการลงทุนในหลักทรัพย์ A ร้อยละ 50 และหลักทรัพย์ B ร้อยละ 50 สหกรณ์สามารถวัดความเสี่ยงของกลุ่มหลักทรัพย์ลงทุน โดยใช้สูตรคำนวณดังสมการที่ 7.7 และ 7.8 ได้ ดังต่อไปนี้

$$\sigma_p^2 = W_A^2 \sigma_A^2 + (1 - W_A)^2 \sigma_B^2 + 2W_A (1 - W_A) \rho_{AB} \sigma_A \sigma_B$$

$$\sigma_p^2 = (0.50^2 \times 0.05^2) + (0.50^2 \times 0.0463^2) + (2 \times 0.50 \times 0.50 \times 0.9935 \times 0.05 \times 0.0463)$$

$$\sigma_p^2 = 0.002311$$

$$\sigma_p = \sqrt{0.002311}$$

$$\sigma_p = 0.048072$$

สหกรณ์ ก. จำกัด สามารถใช้หลักการวัดความเสี่ยงการลงทุนที่เป็นกลุ่มหลักทรัพย์ ดังที่กล่าวมาข้างต้นได้ โดยในที่นี้จะได้ว่า เมื่อสหกรณ์ ก. จำกัด ลงทุนในหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B ที่สัดส่วนเท่ากัน (ร้อยละ 50) สหกรณ์ ก. จำกัด จะมีความเสี่ยงของการลงทุนในกลุ่มหลักทรัพย์นี้ แสดงด้วยค่า

ความแปรปรวนของกลุ่มหลักทรัพย์ (σ_p^2) ได้ค่าเท่ากับ 0.002311 และแสดงด้วยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มหลักทรัพย์ (σ_p) ได้ค่าเท่ากับ 0.048072 โดยที่ค่าความแปรปรวนของกลุ่มหลักทรัพย์และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มหลักทรัพย์ยังมีค่ามากขึ้นเท่าใด โอกาสที่สหกรณ์ ก. จำกัด จะไม่ได้รับผลตอบแทนของกลุ่มหลักทรัพย์ที่คาดไว้ที่อัตราร้อยละ 9.20 ยิ่งสูงขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้สามารถดูการคำนวณหาผลตอบแทนของกลุ่มหลักทรัพย์ที่คาดไว้ของสหกรณ์ ก. จำกัด ได้ในตัวอย่างที่ 7.14 (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2549)

กิจกรรม 7.2.1

การวัดความเสี่ยงจากการลงทุนในหลักทรัพย์ของสหกรณ์มีกี่ประเภท แต่ละประเภทมีวิธีวัดอย่างไร

(โปรดทำกิจกรรม 7.2.1 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 7.2 เรื่องที่ 7.2.1)

เรื่องที่ 7.2.2

การวิเคราะห์ต้นทุนทางการเงินของสหกรณ์

ต้นทุนทางการเงิน หรือต้นทุนเงินทุน เป็นเรื่องที่มีความสำคัญในการบริหารการเงินของสหกรณ์ เพราะต้นทุนทางการเงินที่เกิดขึ้นจะเป็นฐานข้อมูลสำคัญที่จะนำไปใช้ในการตัดสินใจเรื่องอื่นๆ เช่น ใช้เป็นฐานในการตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุนที่ต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับค่าความเสี่ยงและผลตอบแทนซึ่งจะช่วยให้การลงทุนของของสหกรณ์เป็นไปอย่างสมเหตุสมผล ใช้เป็นฐานในการกำหนดราคา ทั้งราคาของสินค้า/บริการ ราคาของหลักทรัพย์และราคาของเงินให้สินเชื่อ (อัตราดอกเบี้ยเงินกู้) รวมทั้งใช้เป็นฐานในการพิจารณาปรับโครงสร้างการเงินของสหกรณ์ให้มีความเหมาะสมให้มีต้นทุนทางการเงินที่ต่ำลงโดยต้นทุนเงินทุนจะแตกต่างกันไปตามแต่ละประเภทของทุน ทั้งนี้ในส่วนของสหกรณ์ เราสามารถจำแนกทุนออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) หนี้สิน 2) ทุนเรือนหุ้น 3) ทุนสำรองและทุนสะสมตามข้อบังคับและระเบียบอื่นๆ และสามารถวิเคราะห์หาต้นทุนเงินทุนในแต่ละประเภทของทุนรวมถึงการวิเคราะห์หาต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักในทุนทั้ง 3 ประเภทของสหกรณ์ได้ ดังต่อไปนี้

1. ต้นทุนของหนี้สิน

ต้นทุนของหนี้สิน (Cost of Debt: k_d) คือ อัตราดอกเบี้ยจ่ายของหนี้สินนั้นซึ่งในธุรกิจทั่วไปแล้วสามารถแบ่งออกได้เป็นต้นทุนของหนี้สินก่อนภาษี (Cost of Debt before Tax) และต้นทุนของหนี้สินหลังภาษี (Cost of Debt after Tax) โดยที่ภาษีในที่นี้หมายถึง “ภาษีเงินได้นิติบุคคล” ที่ธุรกิจต้องยื่นรายการชำระภาษีจากผลกำไร

สำหรับสหกรณ์ที่ไม่ต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลอย่างเช่นธุรกิจทั่วไป การวิเคราะห์หาต้นทุนของหนี้สินของสหกรณ์ก็จะไม่มี “ตัวแปรภาษี” เข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้นรูปแบบของสมการวิเคราะห์หรือคำนวณหาต้นทุนของหนี้สินของสหกรณ์จึงสามารถแสดงได้ดังสมการที่ 7.9

$$k_d = \left(\frac{I}{P} \right) \quad \dots \text{สมการที่ 7.9}$$

k_d คือ ต้นทุนของหนี้สินของสหกรณ์

I คือ ค่าใช้จ่ายในการจัดหาเงินทุน/ค่าใช้จ่ายในการก่อหนี้ เช่น จำนวนดอกเบี้ยจ่ายต่อปี

P คือ จำนวนหนี้สินสุทธิ

ตัวอย่างที่ 7.9 สหกรณ์ ก. จำกัด กู้เงินเป็นค่าใช้จ่ายหมุนเวียนกำหนดชำระคืนภายใน 1 ปี กับสถาบันการเงินเพื่อการเกษตรแห่งหนึ่ง จำนวนเงิน 1,000 ล้านบาท จ่ายดอกเบี้ยปีละ 90 ล้านบาท ต้นทุนของหนี้สินจะคำนวณได้ดังนี้

$$k_d = \left(\frac{90}{1,000} \right)$$

$$k_d = 9.00\%$$

นั่นคือ ต้นทุนของหนี้สินของสหกรณ์ ก. จำกัด เท่ากับร้อยละ 9.00 ต่อปี

2. ต้นทุนของทุนเรือนหุ้น

ต้นทุนของทุนเรือนหุ้น (Cost of Common Stock: k_{cs}) เป็นผลตอบแทนที่เจ้าของหรือผู้ลงทุนในทุนเรือนหุ้นของสหกรณ์ได้รับ คือเงินปันผลที่สหกรณ์จ่ายในแต่ละปีซึ่งขึ้นอยู่กับกำไรที่สหกรณ์หาได้ในแต่ละปีเป็นสำคัญ ผลตอบแทนที่เจ้าของหรือผู้ลงทุนในทุนเรือนหุ้นได้รับก็เสมือนเป็นต้นทุนของสหกรณ์โดยสหกรณ์จะต้องหากำไรอย่างน้อยที่สุดให้ได้เท่ากับผลตอบแทนขั้นต่ำที่เจ้าของหรือผู้ลงทุนในทุนเรือนหุ้นต้องการ ซึ่งในการวิเคราะห์หาต้นทุนของทุนเรือนหุ้นสหกรณ์ สามารถใช้สูตรการคำนวณดังสมการที่ 7.10 (ดัดแปลงจาก นุกูล กรยีนยงค์, 2556)

$$k_{cs} = \left(\frac{D}{P_0} \right)$$

...สมการที่ 7.10

- k_{cs} คือ อัตราผลตอบแทนที่เจ้าของหรือผู้ลงทุนในหุ้นเรือนหุ้นต้องการ หรือต้นทุนของหุ้นเรือนหุ้นสหกรณ์
- D คือ จำนวนเงินปันผลทั้งหมดที่จ่าย
- P_0 คือ มูลค่าทั้งหมดของหุ้นเรือนหุ้นที่ชำระแล้ว

ตัวอย่างที่ 7.10 สหกรณ์ ก. จำกัด จ่ายเงินปันผลตามหุ้นทั้งหมด 40 ล้านบาท ขณะที่หุ้นเรือนหุ้นทั้งหมด 500 ล้านบาท เราสามารถวิเคราะห์หาต้นทุนของหุ้นเรือนหุ้นสหกรณ์ ได้ดังนี้

$$k_{cs} = \left(\frac{40}{500} \right)$$

$$k_{cs} = 8.00\%$$

นั่นคือ ต้นทุนของหุ้นเรือนหุ้นสหกรณ์ ก. จำกัด เท่ากับร้อยละ 8.00 ต่อปี

3. ต้นทุนของทุนสำรองและทุนสะสมตามข้อบังคับและระเบียบอื่นๆ

ต้นทุนของทุนสำรองและทุนสะสมตามข้อบังคับและระเบียบอื่นๆ (Cost of Capital Reserve: k_{cr}) ของสหกรณ์จะถูกมองว่ามีต้นทุนเป็นศูนย์เพราะไม่มีค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริง แต่หากพิจารณาในทางเศรษฐศาสตร์แล้ว เราจะพบว่า ทุนสำรองหรือทุนสะสมตามข้อบังคับของสหกรณ์จะมีต้นทุนที่เรียกว่า “ต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost)” ที่อย่างน้อยแล้วสหกรณ์ควรได้รับผลตอบแทนในระดับเดียวกับสมาชิกที่ได้รับเป็นเงินปันผลตามหุ้น กล่าวคือ ถ้าหากสหกรณ์จัดสรรกำไรโดยจ่ายเป็นเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนให้แก่เจ้าของสหกรณ์ (ซึ่งก็คือสมาชิกสหกรณ์ในฐานะของผู้ลงทุนและผู้ให้บริการ) ทั้งหมด เจ้าของสหกรณ์ก็จะนำเงินที่ได้รับไปลงทุนเพื่อหาผลประโยชน์ต่อไป แต่หากสหกรณ์ไม่ได้จัดสรรกำไรโดยจ่ายเป็นเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนให้แก่เจ้าของสหกรณ์ทั้งหมด ยังคงกำไรบางส่วนสะสมไว้ในสหกรณ์ ก็ถือเสมือนว่าสหกรณ์ได้ใช้กำไรสะสมนั้นไปหาผลประโยชน์ให้กับเจ้าของสหกรณ์เช่นกัน ดังนั้นผลประโยชน์หรือผลตอบแทนที่เจ้าของจะได้รับก็เสมือนเป็นต้นทุนของทุนสำรองหรือทุนสะสมตามข้อบังคับของสหกรณ์ ด้วย ต้นทุนของทุนสำรองหรือทุนสะสมตามข้อบังคับของสหกรณ์ สามารถคำนวณได้โดยการเทียบเคียงสูตรการคำนวณตามรูปแบบทางธุรกิจทั่วไป ดังแสดงในสมการที่ 7.11 (ดัดแปลงจาก นุกูล กรยีนยงค์, 2556)

$$k_{cr} = \left(\frac{d_1}{p_0} \right) + e(g)$$

...สมการที่ 7.11

- k_{cr} คือ อัตราผลตอบแทนหรือผลตอบแทนที่เจ้าของจะได้รับ หรือต้นทุนของทุนสำรอง และทุนสะสมตามข้อบังคับและระเบียบอื่นๆ
- d_1 คือ เงินปันผลต่อหุ้นที่คาดว่าจะได้รับ
- p_0 คือ ราคาในปัจจุบันของหุ้นเรือนหุ้น
- $e(g)$ คือ อัตราการขยายตัวหรือการเพิ่มขึ้นของเงินปันผลที่คาดหมายไว้ (ต่อปี) โดยที่ การเพิ่มขึ้นของเงินปันผลมีอัตราคงที่

ตัวอย่างที่ 7.11 สหกรณ์ ก. จำกัด ดำเนินกิจการได้กำไรเท่ากับ 80 บาทต่อหุ้น จ่ายเป็นเงินปันผลต่อหุ้น 40 บาท คาดหมายว่าจะมีการขยายตัวของเงินปันผลที่อัตราร้อยละ 3.00 ต่อปี และในปัจจุบันหุ้นของสหกรณ์ ก. ขายในราคาหุ้นละ 1,000 บาท ด้วยข้อมูลที่มี เราสามารถวิเคราะห์หาต้นทุนของทุนสำรองและทุนสะสมตามข้อบังคับและระเบียบอื่นๆ ของสหกรณ์ ก. จำกัด ได้ดังนี้

$$k_{cr} = \left(\frac{40}{1,000} \right) + 3.00\%$$

$$k_{cr} = 7.00\%$$

นั่นคือ ต้นทุนของทุนสำรองและทุนสะสมตามข้อบังคับและระเบียบอื่นๆ ของสหกรณ์ ก. จำกัด เท่ากับร้อยละ 7.00 ต่อปี

4. ต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของทุน

ต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของเงินทุน (Weighted Average Cost of Capital: WACC) เป็นต้นทุนที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการบริหารการเงินของสหกรณ์ คือ ทำให้สหกรณ์ทราบถึงต้นทุนรวมของเงินทุนในปัจจุบัน ซึ่งมองมุมกลับก็คือเป็นอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำที่สหกรณ์จะได้รับจากการลงทุน ทำให้สหกรณ์นำไปเป็นเครื่องมือประกอบการตัดสินใจในการลงทุน เช่น การลงทุนในหลักทรัพย์ หรือการลงทุนในเงินให้สินเชื่อแก่สมาชิกสหกรณ์ เป็นต้น ตลอดจนการจัดหาเงินทุนในอนาคตของสหกรณ์

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทุนของสหกรณ์มาจาก 3 แหล่งเงินทุน ได้แก่ 1) จากส่วนของหนี้สิน 2) จากส่วนของหุ้นเรือนหุ้น และ 3) จากส่วนของทุนสำรองและทุนสะสมตามข้อบังคับและระเบียบอื่นๆ ซึ่งเงินทุนจากแต่ละแหล่งนี้จะมีต้นทุนเงินที่แตกต่างกัน ดังนั้น การจะทราบว่าเงินทุนของสหกรณ์มีต้นทุนเท่าใดนั้นก็จะต้องถัวเฉลี่ยต้นทุนจากแหล่งต่างๆ ด้วยสัดส่วนของเงินทุนแหล่งนั้นต่อเงินทุนของสหกรณ์ทั้งหมดที่มีอยู่ ซึ่งสามารถวิเคราะห์หาต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของเงินทุนสหกรณ์ตามสูตรคำนวณ ดังสมการที่ 7.12

$$WACC = (W_d \times k_d) + (W_{cs} \times k_{cs}) + (W_{cr} \times k_{cr})$$

...สมการที่ 7.12

WACC คือ ต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของเงินทุนสหกรณ์

w_d คือ สัดส่วนของหนี้สิน

k_d คือ ต้นทุนของหนี้สิน

w_{cs} คือ สัดส่วนของทุนเรือนหุ้น

k_{cs} คือ ต้นทุนของทุนเรือนหุ้น

w_{cr} คือ สัดส่วนของทุนสำรองและทุนสะสมตามข้อบังคับและระเบียบอื่นๆ

k_{cr} คือ ต้นทุนของทุนสำรองและทุนสะสมตามข้อบังคับและระเบียบอื่นๆ

จากสมการที่ 7.12 สามารถอธิบายให้เห็นขั้นตอนของการวิเคราะห์หาต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของเงินทุนสหกรณ์ได้ว่า ในขั้นตอนแรก เราจะต้องหามูลค่าของรายการต่างๆ ที่ประกอบเป็นโครงสร้างเงินทุน ขั้นตอนที่ 2 เป็นการหาสัดส่วนหรืออัตราร้อยละของแต่ละรายการที่ประกอบขึ้นเป็นโครงสร้างเงินทุน ขั้นตอนที่ 3 นำอัตราร้อยละของแต่ละรายการที่ได้คูณกับต้นทุนของรายการนั้นๆ และขั้นตอนที่ 4 นำผลคูณของแต่ละรายการที่ได้ทุกรายการมาบวกรวมกัน ผลรวมในขั้นตอนที่ 4 ก็คือ ต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของเงินทุนสหกรณ์

ตัวอย่างที่ 7.12 สมมติข้อมูลสหกรณ์ ก. จำกัด มีโครงสร้างเงินทุนและต้นทุนเงินทุนดังตารางที่ 7.8

ตารางที่ 7.8 โครงสร้างเงินทุนและต้นทุนเงินทุนของ สหกรณ์ ก. จำกัด

โครงสร้างเงินทุน	มูลค่า (บาท)	ต้นทุนเงินทุน (ร้อยละ)
หนี้สิน	300,000	9.00
ทุนเรือนหุ้น	500,000	8.00
ทุนสำรองและทุนสะสมตามข้อบังคับและระเบียบอื่นๆ	200,000	7.00
รวม	1,000,000	

ที่มา: ดัดแปลงจาก นกุล กรียนรงค์. (2556).

จากข้อมูลในตารางที่ 7.8 สามารถวิเคราะห์หาต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของเงินทุนสหกรณ์ได้ดังตารางที่ 7.9

ตารางที่ 7.9 วิธีการวิเคราะห์หาต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของ สหกรณ์ ก. จำกัด

โครงสร้างเงินทุน	มูลค่า (บาท)	สัดส่วนของทุน (ร้อยละ)	ต้นทุนเงินทุน (ร้อยละ)	ผลลัพธ์ (ร้อยละ)
[1]	[2]	[3]	[4]	[5] = [3] × [4]
หนี้สิน	300,000	30	9.00	2.70
ทุนเรือนหุ้น	500,000	50	8.00	4.00
ทุนสำรองและทุนสะสมตามข้อบังคับ และระเบียบอื่นๆ	200,000	20	7.00	1.40
รวม	1,000,000	100		8.10

นั่นคือ ต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของเงินทุนสหกรณ์ ก. จำกัด เท่ากับร้อยละ 8.10 ต่อปี
 ทั้งนี้ ต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของเงินทุน (WACC) มักถูกนำไปใช้ประโยชน์ในการนำไปเป็น
 อัตราคิดลดในการวิเคราะห์โครงการลงทุน โดยจะนำไปเปรียบเทียบกับอัตราผลตอบแทนที่ได้รับจาก
 โครงการลงทุน (Internal Require Rate of Return: IRR) โดยจะตัดสินใจลงทุนในโครงการที่ให้ค่า
 IRR มากกว่าค่า WACC ซึ่งนักศึกษาสามารถศึกษารายละเอียดเรื่องดังกล่าวเพิ่มเติมได้ในหน่วยที่ 6
 และ 10

กิจกรรม 7.2.2

ต้นทุนทางการเงินมีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์อย่างไร

(โปรดทำกิจกรรม 7.2.2 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 7.2 เรื่องที่ 7.2.2)

เรื่องที่ 7.2.3

การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินของสหกรณ์

ในการวิเคราะห์หาผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ของสหกรณ์ สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) การวิเคราะห์หาอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์เดี่ยว และ 2) การวิเคราะห์หาอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของกลุ่มหลักทรัพย์ ดังรายละเอียดที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์หาอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์เดี่ยว

เมื่อสหกรณ์มีการลงทุนในหลักทรัพย์เดี่ยว เช่น สหกรณ์ ก. จำกัด เลือกลงทุนในหลักทรัพย์ A หรือเลือกลงทุนในหลักทรัพย์ B เป็นต้น การลงทุนในหลักทรัพย์แต่ละตัวจะได้รับอัตราผลตอบแทนที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับปัจจัยเสี่ยงหลายๆ ปัจจัยในอนาคตซึ่งเราไม่สามารถคาดการณ์การเกิดเหตุการณ์ล่วงหน้าได้อย่างแม่นยำ ดังนั้นสหกรณ์ ก. จำกัด จึงต้องตัดสินใจลงทุนภายใต้ความเสี่ยงและแสวงหาอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังที่สูงที่สุดภายใต้ความเสี่ยงของการลงทุนในหลักทรัพย์นั้น กล่าวคือ สหกรณ์ ก. จำกัด จะคาดหวังอัตราผลตอบแทนที่จะได้รับการคาดการณ์ว่าการลงทุนในหลักทรัพย์ตัวใดตัวหนึ่งจะให้ผลตอบแทนเท่าไร ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งในอนาคต นั่นเอง

อัตราผลตอบแทนที่คาดหวังจากการลงทุนในหลักทรัพย์เดี่ยวนี้ สามารถนำมาใช้เป็นสารสนเทศช่วยในการตัดสินใจได้ เช่น หากสหกรณ์ต้องเผชิญกับการลงทุนที่มีความเสี่ยง ณ ระดับที่ยอมรับได้ระดับหนึ่ง (Appetite Level) สหกรณ์จะคาดหวังว่าหลักทรัพย์ที่เลือกลงทุนนั้นควรจะให้อัตราผลตอบแทนที่คาดไว้อย่างน้อยเท่าไร และหากสหกรณ์ต้องการที่จะเปรียบเทียบความน่าลงทุนระหว่างหลักทรัพย์ 2 ตัวที่มีระดับความเสี่ยงเท่ากัน สหกรณ์ก็สามารถเอาอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ทั้ง 2 ตัวมาเปรียบเทียบ และเลือกลงทุนในหลักทรัพย์ที่ให้อัตราผลตอบแทนที่คาดหวังมากกว่า เป็นต้น ทั้งนี้สหกรณ์วิเคราะห์หาอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังจากการลงทุนในหลักทรัพย์เดี่ยวได้โดยใช้สูตรคำนวณดังสมการที่ 7.13 (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2549)

$$E(R) = \sum_{i=1}^n p_i R_i$$

...สมการที่ 7.13

โดยที่

$E(R)$ คือ อัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์

p_i คือ ความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์ที่ i ในจำนวนเหตุการณ์ทั้งสิ้น n เหตุการณ์

R_i คือ อัตราผลตอบแทนที่เป็นไปได้ตามเหตุการณ์ที่ i

ตัวอย่างที่ 7.13 สหกรณ์ ก. จำกัด ตัดสินใจที่จะลงทุนในหลักทรัพย์ A และได้คาดการณ์อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่เป็นไปได้ตามเหตุการณ์ และความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์ ดังนี้

เหตุการณ์: ภาวะเศรษฐกิจ	ความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์ (P_i)	อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A ที่เป็นไปได้ตามเหตุการณ์ (R_{Ai})
เศรษฐกิจเติบโตดีมาก	0.10	0.20
เศรษฐกิจเติบโตดี	0.20	0.15
เศรษฐกิจปกติ	0.30	0.10
เศรษฐกิจถดถอย	0.40	0.05

จากข้อมูลข้างต้น สหกรณ์ ก. จำกัด สามารถวิเคราะห์หาอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังจากการลงทุนในหลักทรัพย์ A ได้ดังตารางที่ 7.10

ตารางที่ 7.10 วิธีการวิเคราะห์หาอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังในหลักทรัพย์ A ของสหกรณ์ ก. จำกัด

ภาวะเศรษฐกิจ	P_i	R_{Ai}	$P_i \times R_{Ai}$
เศรษฐกิจเติบโตดีมาก	0.10	0.20	0.02
เศรษฐกิจเติบโตดี	0.20	0.15	0.03
เศรษฐกิจปกติ	0.30	0.10	0.03
เศรษฐกิจถดถอย	0.40	0.05	0.02
อัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ A [$E(R_A)$] เท่ากับ			0.10

นั่นคือ อัตราผลตอบแทนที่คาดหวังจากการลงทุนในหลักทรัพย์ A ของสหกรณ์ ก. จำกัด คือ ร้อยละ 10.00

2. การวิเคราะห์หาอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของกลุ่มหลักทรัพย์

การวิเคราะห์หาอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของกลุ่มหลักทรัพย์ที่สหกรณ์ลงทุนก็คือการคำนวณอัตราผลตอบแทนจากกลุ่มหลักทรัพย์ที่ประกอบไปด้วยหลักทรัพย์จำนวนมากว่า 1 หลักทรัพย์ขึ้นไปที่ประกอบเป็นกลุ่มหลักทรัพย์นั้น โดยสามารถคำนวณหาอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของกลุ่มหลักทรัพย์ได้ ด้วยสูตรคำนวณดังสมการที่ 7.14 (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2549)

$$E(R_p) = \sum_{j=1}^n w_j E(R_j)$$

...สมการที่ 7.14

โดยที่

$E(R_p)$ คือ อัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของกลุ่มหลักทรัพย์

w_j คือ น้ำหนักการลงทุนของแต่ละหลักทรัพย์

$E(R_j)$ คือ อัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของแต่ละหลักทรัพย์

ตัวอย่างที่ 7.14 สหกรณ์ ก. จำกัด มีการลงทุนในหลักทรัพย์ 2 หลักทรัพย์ คือหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B ซึ่งสหกรณ์ ก. จำกัด ดัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์ A ด้วยน้ำหนักการลงทุนที่ร้อยละ 50 และดัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์ B ด้วยน้ำหนักการลงทุนที่ร้อยละ 50 และได้คาดการณ์อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่เป็นไปได้ตามเหตุการณ์ และความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์ ดังนี้

เหตุการณ์: ภาวะเศรษฐกิจ	ความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์ (P_i)	อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ A ที่เป็นไปได้ตามเหตุการณ์ (R_{Ai})	อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ B ที่เป็นไปได้ตามเหตุการณ์ (R_{Bi})
เศรษฐกิจเติบโตดีมาก	0.10	0.20	0.18
เศรษฐกิจเติบโตดี	0.20	0.15	0.13
เศรษฐกิจปกติ	0.30	0.10	0.08
เศรษฐกิจถดถอย	0.40	0.05	0.04

ข้อมูลข้างต้น สหกรณ์ ก. จำกัด สามารถวิเคราะห์หาอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของกลุ่มหลักทรัพย์ (หลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B) ที่ลงทุน ได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์หาอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังจากการลงทุนในหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B ได้ผลลัพธ์ดังตารางที่ 7.11 และตารางที่ 7.12 ตามลำดับ

ตารางที่ 7.11 การวิเคราะห์หาอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังจากการลงทุนในหลักทรัพย์ A ของสหกรณ์ ก. จำกัด

ภาวะเศรษฐกิจ	p_i	R_{Ai}	$p_i \times R_{Ai}$
เศรษฐกิจเติบโตดีมาก	0.10	0.20	0.02
เศรษฐกิจเติบโตดี	0.20	0.15	0.03
เศรษฐกิจปกติ	0.30	0.10	0.03
เศรษฐกิจถดถอย	0.40	0.05	0.02
อัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ A [$E(R_A)$] เท่ากับ			0.10

ตารางที่ 7.12 การวิเคราะห์หาอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังจากการลงทุนในหลักทรัพย์ B ของสหกรณ์ ก. จำกัด

ภาวะเศรษฐกิจ	p_i	R_{Bi}	$p_i \times R_{Bi}$
เศรษฐกิจเติบโตดีมาก	0.10	0.18	0.0180
เศรษฐกิจเติบโตดี	0.20	0.13	0.0260
เศรษฐกิจปกติ	0.30	0.08	0.0240
เศรษฐกิจถดถอย	0.40	0.04	0.0160
อัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ B [$E(R_B)$] เท่ากับ			0.0840

ขั้นตอนที่ 2 นำค่าอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังจากการลงทุนในหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B ที่คำนวณได้ตามขั้นตอนที่ 1 และนำค่าน้ำหนักการลงทุนในหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B ที่โจทย์ระบุมาแทนค่าในสูตรคำนวณตามสมการที่ 7.14 ได้ผลลัพธ์ดังต่อไปนี้

$$E(R_p) = \sum_{j=1}^n w_j E(R_j)$$

$$E(R_p) = [w_A \times E(R_A)] + [w_B \times E(R_B)]$$

$$E(R_p) = [0.50 \times 0.10] + [0.50 \times 0.0840]$$

$$E(R_p) = 0.0920$$

นั่นคือ อัตราผลตอบแทนที่คาดหวังในกลุ่มหลักทรัพย์ลงทุนของสหกรณ์ ก. จำกัด คือร้อยละ 9.20

กิจกรรม 7.2.3

การวิเคราะห์หาอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังจากการลงทุนในหลักทรัพย์ของสหกรณ์ มีกี่ประเภท แต่ละประเภทมีวิธีวิเคราะห์อย่างไร ขอให้อธิบายมาพอสังเขป

(โปรดทำกิจกรรม 7.2.3 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 7.2 เรื่องที่ 7.2.3)

แผนการสอนตอนที่ 7.3

ความเสี่ยงและผลตอบแทนทางธุรกิจของสหกรณ์

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 7.3 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

- 7.3.1 การวัดความเสี่ยงและผลตอบแทนรายคนในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร
- 7.3.2 การวัดความเสี่ยงและผลตอบแทนกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร
- 7.3.3 กรณีตัวอย่างการวัดความเสี่ยงและผลตอบแทนรายคนและกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร

แนวคิด

1. ในธุรกิจสินเชื่อ สหกรณ์การเกษตรใช้ระบบประเมินความเสี่ยงสินเชื่อด้วยการให้คะแนน เป็นเครื่องมือวัดความเสี่ยง คำนวณส่วนขาดเซยความเสี่ยง และเชื่อมโยงค่าส่วนขาดเซยความเสี่ยงเพื่อหาผลตอบแทนหรือกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้รายคน
2. ระบบการจัดอันดับชั้นความเสี่ยงสินเชื่อภายใน สหกรณ์การเกษตรนำมาใช้เป็นเครื่องมือวัดความเสี่ยง/จัดอันดับความเสี่ยง และเชื่อมโยงค่าความเสี่ยงเฉลี่ยของกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนเพื่อหาผลตอบแทนเฉลี่ยของกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อ
3. ตัวอย่างการนำเครื่องมือทางการเงิน “ระบบประเมินความเสี่ยงสินเชื่อด้วยการให้คะแนน” มาวัดความเสี่ยงและวิเคราะห์หาผลตอบแทนหรือกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่เป็นรายคน และนำ “ระบบการจัดอันดับชั้นความเสี่ยงสินเชื่อภายใน” มาวัดความเสี่ยงเฉลี่ย และหาผลตอบแทนเฉลี่ยของกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร

วัตถุประสงค์

1. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 7.3.1 “การวัดความเสี่ยงและผลตอบแทนรายคนในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายการวัดความเสี่ยงและผลตอบแทนรายคนในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรได้

2. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 7.3.2 “การวัดความเสี่ยงและผลตอบแทนกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายการวัดความเสี่ยงและผลตอบแทนกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรได้
3. เมื่อศึกษาเรื่องที่ 7.3.3 “กรณีตัวอย่างการวัดความเสี่ยงและผลตอบแทนรายคนและกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร” แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายการวัดความเสี่ยงและผลตอบแทนรายคนและกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรตามกรณีตัวอย่างได้

เรื่องที่ 7.3.1

การวัดความเสี่ยงและผลตอบแทนรายคนในธุรกิจสินเชื่อ ของสหกรณ์การเกษตร

ธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรมีธุรกิจหลักที่เกี่ยวข้อง 4 ธุรกิจ ได้แก่ ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิตและแปรรูป และธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร สำหรับสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทยแล้ว พบว่า ส่วนใหญ่การดำเนินธุรกิจยังคงเน้นหนักกับ “ธุรกิจสินเชื่อ” เนื่องจากสมาชิกสหกรณ์ยังมีความต้องการกู้เงินจากสหกรณ์ในปริมาณสูงซึ่งเราเรียกสหกรณ์ลักษณะนี้ว่า “สหกรณ์ที่ยังเป็นสหกรณ์พื้นฐาน” การดำเนินงานในธุรกิจสินเชื่อ สหกรณ์ต้องมีความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงและผลตอบแทน รวมถึงการวัดความเสี่ยงและการวิเคราะห์ผลตอบแทนที่จะได้รับจากการลงทุนในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์ด้วย จึงมีความจำเป็นที่สหกรณ์จะต้องยกระดับประสิทธิภาพในการวิเคราะห์ ประเมินความเสี่ยง และการบริหารความเสี่ยงเพื่อลดความเสียหายและความสูญเสียในระดับกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อ และการพิจารณาตัดสินใจอนุมัติหรือปฏิเสธสินเชื่อรายใหม่ที่จะเพิ่มเติมเข้ามาในกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนอย่างเหมาะสม

การวัดความเสี่ยงและวิเคราะห์ผลตอบแทนรายคนในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรมีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากการแบ่งคุณสมบัติเบื้องต้นของสมาชิกกลุ่มหนี้ดีและลูกหนี้ไม่ดีตามแนวคิดเดิม เช่น แบ่งตามประวัติการชำระหนี้ ไม่เพียงพออีกต่อไปในสภาพแวดล้อมและปัจจัยเสี่ยงที่มีความผันผวนสูง โดยสหกรณ์การเกษตรจะต้องหันมากำหนดเกณฑ์ล่วงหน้าเพื่อหาความน่าจะเป็นที่จะเกิดการผิดนัดชำระหนี้ ในอนาคตภายใต้ปัจจัยความเสี่ยงที่กำหนดให้เกิดขึ้นได้ และความสามารถในการสร้างรายได้หรือทำกำไรจากการให้สินเชื่อแก่สมาชิกมีแนวโน้มลดลงจากการเพิ่มขึ้นของความเสี่ยงจากการให้สินเชื่อ ดังนั้น สหกรณ์การเกษตรจึงต้องมีการบริหารความเสี่ยงของธุรกิจสินเชื่อเพื่อป้องกันหรือลดโอกาสที่จะเกิดความเสียหายจากการที่สมาชิกผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานในธุรกิจสินเชื่อบรรลุเป้าหมายตามแผนกลยุทธ์ที่กำหนดไว้โดยการทำให้ความเสี่ยงสินเชื่ออยู่ในระดับที่ยอมรับได้ โดยคาดหวังว่าจะได้รับเงินที่จ่ายสินเชื่อไปพร้อมดอกเบี้ยรับกลับคืนมาเป็นผลตอบแทน โดยสหกรณ์การเกษตรต้องมีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมให้เหมาะสมกับระดับความเสี่ยงที่สหกรณ์เผชิญจากสมาชิกเงินกู้แต่ละคน รวมทั้งมีการจัดอันดับชั้นความเสี่ยงหรืออันดับชั้นคุณภาพหนี้ของสมาชิกเพื่อให้สหกรณ์การเกษตรมีโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่เหมาะสม

ในเรื่องที่ 7.3.1 นี้ จะได้อธิบายให้เห็นถึงหลักการทำงานของเครื่องมือประเมินความเสี่ยงสินเชื่อด้วยการให้คะแนน (Credit Scoring) ที่สหกรณ์การเกษตรนำมาใช้เป็นเครื่องมือวัดความเสี่ยง (หาความน่าจะเป็นที่จะเกิดการผิดนัดชำระหนี้ในอนาคตภายใต้ปัจจัยความเสี่ยงที่กำหนด คำนวณหาค่าความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิดขึ้น) คำนวณส่วนขาดเขยความเสี่ยง และเชื่อมโยงค่าส่วนขาดเขยความเสี่ยงเพื่อวิเคราะห์หา

ผลตอบแทนหรือกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่เป็นรายคนซึ่งจะเป็นการปูพื้นฐานไปสู่การใช้ ระบบการจัดอันดับชั้นความเสี่ยงสินเชื่อภายในสำหรับการวัดความเสี่ยงและวิเคราะห์ผลตอบแทนกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนในธุรกิจสินเชื่อสหกรณ์การเกษตรที่จะได้กล่าวถึงในเรื่องที่ 7.3.2 ต่อไป

1. การวัดความเสี่ยงรายคนในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร

สหกรณ์การเกษตรที่มีข้อมูลการขอกู้เงินและการชำระคืนเงินกู้ของสมาชิกในช่วงเวลาหลายปี สามารถที่จะใช้ข้อมูลเพื่อจัดทำเครื่องมือในเชิงสถิติที่ใช้พยากรณ์ความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ของสมาชิกเงินกู้ได้ เครื่องมือเชิงสถิตินี้มีชื่อเรียกว่า “ระบบประเมินความเสี่ยงสินเชื่อด้วยการให้คะแนนหรือ Credit Scoring” ซึ่งจะนำมาใช้วัดความเสี่ยงเป็นรายตัวลูกหนี้ด้วยการแปลงข้อมูลลักษณะและพฤติกรรมลูกหนี้เป็นคะแนนด้วยการวิเคราะห์และประมวลผลทางสถิติที่อ้างอิงจากข้อมูลในอดีตเพื่อจำแนกลูกหนี้ที่ผิดนัดชำระออกจากลูกหนี้ดี (Classification of Bad/Good Accounts) และคำนวณค่าความน่าจะเป็นที่ลูกหนี้จะผิดนัดชำระหนี้ (สงกรานต์ สมบุญ, 2558) โดยกระบวนการนี้ถือเป็นกระบวนการในการคัดกรองลูกหนี้ก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการอนุมัติ/ปฏิเสธการให้สินเชื่อ รวมถึงใช้ในการพิจารณากำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้โดยคิดอัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นกับผู้ที่มีความเสี่ยงสูง และคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่ากับผู้ที่มีความเสี่ยงต่ำ โดยการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้รายคนในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรจะอธิบายในหัวข้อที่ 2 เรื่องการวิเคราะห์ผลตอบแทนรายคนในธุรกิจสินเชื่อสหกรณ์การเกษตร ต่อไป

ขั้นตอนการวัดความเสี่ยงรายคนในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร การวัดความเสี่ยงรายคนในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรโดยใช้ระบบประเมินความเสี่ยงสินเชื่อด้วยการให้คะแนน มีขั้นตอนดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1.1 ระบุ/กำหนดปัจจัยเสี่ยง (ตัวแปร) ที่บ่งชี้ถึงการผิดนัดชำระหนี้ในอนาคตของสมาชิกเงินกู้สหกรณ์การเกษตร

1.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างปัจจัยเสี่ยงที่กำหนด กับ ค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ด้วยแบบจำลองทางสถิติ (แบบจำลองโลจิก) เพื่อค้นหาปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อการผิดนัดชำระหนี้ที่แท้จริง (มีนัยสำคัญทางสถิติ) และนำปัจจัยเสี่ยงที่ส่งต่อการผิดนัดชำระหนี้ที่แท้จริงมาสร้างสมการพยากรณ์ค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ (Probability of Default: PD)

1.3 นำค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ (PD) มาแปลงเป็นค่าคะแนนสินเชื่อ

1.4 คำนวณหาค่าความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตของเงินให้สินเชื่อ (Expected Loss: EL)

ทั้งนี้ รายละเอียดแต่ละขั้นตอนมีดังนี้

1.1 ระบุ/กำหนดปัจจัยเสี่ยง (ตัวแปร) ที่บ่งชี้ถึงการผิดนัดชำระหนี้ในอนาคตของสมาชิกเงินกู้สหกรณ์การเกษตร ปัจจัยเสี่ยงได้มาจากข้อมูลการขอกู้เงิน และการชำระคืนเงินกู้ของสมาชิกในช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมาของสหกรณ์ โดยการระบุ/กำหนดปัจจัยเสี่ยงจะเป็นการพิจารณาว่าปัจจัยเสี่ยงใดบ้างที่บ่งชี้ถึงการผิดนัดชำระหนี้ในอนาคตของสมาชิกเงินกู้สหกรณ์ รวมทั้งกำหนดข้อสมมติฐานและระบุทิศทางความสัมพันธ์ของปัจจัยเสี่ยงแต่ละปัจจัยกับค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ ในที่นี้เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจ

มากขึ้น ผู้เขียนขอแสดงตัวอย่างถึงการระบุปัจจัยเสี่ยง การกำหนดสมมติฐาน และการระบุทิศทางความสัมพันธ์ของปัจจัยเสี่ยง/ตัวแปรกับค่าความน่าจะเป็นที่จะผิหนดชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ดังต่อไปนี้

1) **อายุของสมาชิกสหกรณ์ผู้ขอสินเชื่อ** สมาชิกสหกรณ์ที่มีอายุมากมักจะมีสุขภาพไม่แข็งแรง ความสามารถในการประกอบอาชีพในการสร้างรายได้จะลดลง จึงกำหนดสมมติฐานว่า สมาชิกสหกรณ์ผู้ขอสินเชื่อที่มีอายุมากขึ้น ความน่าจะเป็นที่จะผิหนดชำระหนี้จะสูงขึ้น

2) **รายได้รวมต่อรายจ่ายรวมทั้งปีของครัวเรือน** รายได้รวมต่อรายจ่ายรวมทั้งปีของครัวเรือน บ่งบอกถึงความสามารถในการชำระหนี้จากการนำเงินไปใช้ประโยชน์ มีรายได้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายและเพียงพอที่จะส่งชำระหนี้ได้ จึงกำหนดสมมติฐานว่าหากอัตราส่วนนี้สูงขึ้น ความน่าจะเป็นที่จะผิหนดชำระหนี้จะลดลง

3) **มูลหนี้ต่อมูลค่าหลักประกัน** ตัวแปรมูลหนี้ต่อมูลค่าหลักประกัน แสดงให้เห็นถึงมูลค่าหลักประกันของผู้ขอสินเชื่อที่จะรองรับกับมูลหนี้ที่ขอสินเชื่อ ในที่นี้ผู้เขียนนำอัตราส่วนมูลหนี้ต่อมูลค่าหลักประกันมาเป็นตัวแปรอธิบายถึงการผิหนดชำระหนี้ โดยกำหนดสมมติฐานว่า หากอัตราส่วนมูลหนี้ที่ขอสินเชื่อต่อมูลค่าหลักประกันเพิ่มสูงขึ้น ความน่าจะเป็นที่จะผิหนดชำระหนี้จะสูงขึ้น

4) **เงินฝากที่สมาชิกมีกับสหกรณ์** การมีเงินฝากกับสหกรณ์ เป็นตัวชี้วัดศักยภาพในการชำระหนี้ของสมาชิกเงินกู้สหกรณ์ เพราะสมาชิกสามารถนำเงินออมที่มีมาชำระหนี้ได้ จึงกำหนดสมมติฐานว่า หากเงินออมหรือเงินฝากกับสหกรณ์มากขึ้น ก็น่าจะชำระหนี้ได้มากขึ้น ความน่าจะเป็นที่จะผิหนดชำระหนี้จะลดลง

5) **ประเภทหลักประกัน** หลักประกันอาจถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความมั่นใจไว้ให้กับสหกรณ์ในขั้นสุดท้าย ซึ่งหลักประกันโดยทั่วไปเป็นสินทรัพย์ชนิดหนึ่งที่น่ามาค้ำประกันการขอสินเชื่อ และมักจะเป็นสินทรัพย์ถาวร โดยหลักประกันต่างๆ จะมีระดับความเสี่ยงจากความเสื่อมของราคาสินทรัพย์หรือระดับความคล่องตัวในการชำระหนี้แตกต่างกัน เช่น หากใช้ที่ดินจำนองก็จะมีความเสี่ยงจากการขุดหน้าดิน ขุดท่อ ภาวะเศรษฐกิจถดถอย ราคาที่ดินก็จะต่ำลง หากเป็นหลักประกันประเภทบุคคลค้ำประกัน ก็มีความเสี่ยงจากการที่บุคคลค้ำประกันหนีหายหรือหนีสินมาก ซึ่งระดับความเสี่ยงของประเภทหลักประกันที่ต่างกันก็น่าจะนำมาซึ่งการผิหนดชำระหนี้ที่ต่างกัน จึงกำหนดสมมติฐานว่า การกู้โดยใช้หลักประกันประเภทบุคคลค้ำประกัน หรือการใช้หลักประกันที่ดินจำนอง อย่างไรอย่างหนึ่งน่าจะทำให้ความน่าจะเป็นที่จะชำระหนี้เพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับการกู้โดยใช้หลักประกันทั้งประเภทที่ดินจำนองและประเภทบุคคลค้ำประกันร่วมกัน

6) **หนี้สินรวมต่อรายได้รวมทั้งปีของครัวเรือน** หนี้สินรวมต่อรายได้รวมทั้งปีของครัวเรือน สะท้อนถึงความเป็นหนี้และสภาพคล่องของครัวเรือน หากอัตราส่วนนี้มีค่าสูงแสดงถึงความเปราะบางของครัวเรือนที่มีเพิ่มขึ้น จึงกำหนดสมมติฐานว่า หากอัตราส่วนนี้สูงขึ้น ความน่าจะเป็นที่จะผิหนดชำระหนี้จะสูงขึ้น

7) **ขนาดของเงินที่ขอลินเชื่อ** โดยปกติจะพบว่า ขนาดของเงินที่ขอลินเชื่อจะสัมพันธ์กับการผิมนัดชำระหนี้ในทิศทางเดียวกัน จึงกำหนดสมมติฐานว่า หากสมาชิกสหกรณ์มีขนาดของเงินที่ขอลินเชื่อจำนวนที่มากขึ้น ความน่าจะเป็นที่จะผิมนัดชำระหนี้จะสูงขึ้นตาม

8) **พื้นที่ทำการเกษตรประสบ/ไม่ประสบภาวะน้ำท่วมซ้ำซากหรือแล้งซ้ำซากระดับรุนแรงสูง** เกษตรกรที่ประสบภาวะภัยแล้งซ้ำซากหรือน้ำท่วมซ้ำซากระดับรุนแรงสูง ผลผลิตได้รับความเสียหายมาก ได้ปริมาณผลผลิตน้อย ส่งผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกรจนทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อการส่งชำระหนี้ จึงกำหนดตัวแปรหุ่นและสมมติฐานว่า ที่ดินทำการเกษตรไม่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดน้ำท่วมซ้ำซากหรือแล้งซ้ำซากระดับความรุนแรงสูง (ระบุค่าตัวแปรหุ่น = 1) ความน่าจะเป็นที่จะผิมนัดชำระหนี้จะลดลงเมื่อเทียบกับ เกษตรกรที่ทำการเกษตรในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากหรือแล้งซ้ำซากระดับความรุนแรงสูง (ระบุค่าตัวแปรหุ่น = 0)

9) **ที่ดินทำการเกษตรอยู่/ไม่อยู่ในพื้นที่ชลประทาน** แหล่งน้ำเป็นปัจจัยการผลิตพืชผลการเกษตรที่สำคัญ การใช้น้ำฝนในการเกษตรจะมีความเสี่ยงมากกว่าเพราะขึ้นอยู่กับฤดูกาล ขณะที่การใช้น้ำจากการชลประทานทำการเกษตรจะมีความเสี่ยงน้อยกว่า เพราะสามารถควบคุมใช้น้ำเพาะปลูกได้ทั้งปี จึงกำหนดตัวแปรหุ่นและสมมติฐานว่า หากที่ดินทำการเกษตรอยู่นอกพื้นที่ชลประทาน (ระบุค่าตัวแปรหุ่น = 1) ความน่าจะเป็นที่จะผิมนัดชำระหนี้จะสูงขึ้นเมื่อเทียบกับที่ดินทำการเกษตรอยู่ในพื้นที่ชลประทาน (ระบุค่าตัวแปรหุ่น = 0)

10) **ความเหมาะสม/ไม่เหมาะสมของดินต่อการปลูกพืช** เมื่อดินที่เพาะปลูกเหมาะสมต่อพืชผล เกษตรกรสมาชิกสหกรณ์จะได้ผลผลิตตามศักยภาพการผลิตซึ่งจะทำให้รายได้จากการเกษตรสูงขึ้น มีรายได้เพียงพอชำระหนี้ได้ ดังนั้น ความเหมาะสมของดินต่อการปลูกพืชจึงน่าจะทำให้ความน่าจะเป็นที่จะผิมนัดชำระหนี้ลดลง จึงกำหนดตัวแปรหุ่นและสมมติฐานว่า หากดินเหมาะสมต่อการปลูกพืช (ระบุค่าตัวแปรหุ่น = 1) ความน่าจะเป็นที่จะผิมนัดชำระหนี้จะลดลง เมื่อเทียบกับ ดินไม่เหมาะสมต่อการปลูกพืช (ระบุค่าตัวแปรหุ่น = 0)

11) **ที่ดินทำการเกษตรประสบ/ไม่ประสบกับภาวะโรคหรือแมลงศัตรูพืชระบาด** ที่ดินทำการเกษตรที่ประสบกับภาวะโรคหรือแมลงศัตรูพืชระบาด จะทำให้ผลผลิตการเกษตรเสียหายได้ปริมาณผลผลิตน้อย ส่งผลกระทบต่อรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรสมาชิกสหกรณ์ อาจทำให้รายได้สุทธิไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ จึงกำหนดตัวแปรหุ่นและสมมติฐานว่า หากในรอบ 2 ปีการผลิตที่ผ่านมา ที่ดินทำเกษตรไม่ประสบกับภาวะโรคหรือแมลงศัตรูพืชระบาด (ระบุค่าตัวแปรหุ่น = 1) ความน่าจะเป็นที่จะผิมนัดชำระหนี้จะลดลง เมื่อเทียบกับที่ดินทำการเกษตรประสบกับภาวะโรคหรือแมลงศัตรูพืชระบาด (ระบุค่าตัวแปรหุ่น = 0)

1.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างปัจจัยเสี่ยงที่กำหนด กับค่าความน่าจะเป็นที่จะผิมนัดชำระหนี้ด้วยแบบจำลองทางสถิติ (แบบจำลองโลจิก) เพื่อค้นหาปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อผิมนัดชำระหนี้ที่แท้จริง (มีนัยสำคัญทางสถิติ) และนำปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อผิมนัดชำระหนี้ที่แท้จริงสร้างเป็นสมการพยากรณ์ค่าความน่าจะเป็นที่จะผิมนัดชำระหนี้ (Probability of Default: PD) ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างปัจจัยเสี่ยงที่กำหนดกับค่าความน่าจะเป็นที่จะผิมนัด

ชำระหนี้ โดยการสร้างสมการจำแนกกลุ่มเพื่อพยากรณ์ความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ในรูปแบบของแบบจำลองโลจิส โดยทดสอบความเหมาะสมของสมการจำแนกกลุ่มด้วยสถิติทดสอบโฮสเมอร์และแลมเบิร์ต (Hosmer and Lemeshow) และทดสอบความมีนัยสำคัญของปัจจัยเสี่ยง (ตัวแปร) แต่ละตัวแปรด้วยสถิติทดสอบวอลด์ (Wald) ผลลัพธ์ที่ได้จากกระบวนการทดสอบนี้คือ ปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อการผิดนัดชำระหนี้ที่แท้จริง ซึ่งเราจะนำปัจจัยเสี่ยงที่ได้มาสร้าง “สมการพยากรณ์ค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้” โดยค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้จะสะท้อนถึงหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-Performing Loan: NPLs) ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งก็คือ “ค่าความเสี่ยง” ที่สหกรณ์การเกษตรจะไม่ได้รับชำระหนี้ต้นเงินและดอกเบี้ยจากสมาชิกเงินกู้ในแต่ละคนโดยสมการพยากรณ์ค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้มีรูปแบบดังสมการที่ 7.15 (สงกรานต์ สมบุญ, 2558) ทั้งนี้สามารถสร้างเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปใช้งานได้ ในสหกรณ์การเกษตร (ดูตัวอย่างสมการที่สร้างเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปได้ในเรื่องที่ 7.3.3)

$\text{prob}(Y_i = 1) = PD_i = \frac{\exp(Z_i)}{1 + \exp(Z_i)}$	...สมการที่ 7.15
---	------------------

เมื่อกำหนดให้

- Prob (Probability) คือ ค่าความน่าจะเป็น
- $Z_i = \hat{\beta}_0 + \hat{\beta}_1 X_{i1} + \hat{\beta}_2 X_{i2} + \dots + \hat{\beta}_n X_{in}$
- $Y_i = 0$ คือ ลูกหนี้สถานะหนี้ดี
- $Y_i = 1$ คือ ลูกหนี้สถานะหนี้ผิดนัดชำระ
- exp คือ ฟังก์ชัน Exponential
- $\hat{\beta}_i$ คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
- X_i คือ ปัจจัยเสี่ยงบ่งชี้ถึงการเป็นหนี้ผิดนัดชำระ

1.3 นำค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ (PD) มาแปลงเป็นค่าคะแนนสินเชื่อ ค่าพยากรณ์ความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ที่คำนวณได้ดังสมการที่ 7.15 สามารถนำมาแปลงเป็นค่าคะแนนสินเชื่อผ่านทางค่าคะแนนมาตรฐานทางสถิติ (Z-Score) สร้างเป็นระบบประเมินความเสี่ยงสินเชื่อด้วยการให้คะแนนได้ดังสมการที่ 7.16 (สงกรานต์ สมบุญ, 2558) โดยกำหนดให้คะแนนสินเชื่อมีค่าระหว่าง 0 ถึง 100 คะแนน (สมาชิกที่มีค่าความเสี่ยงต่ำจะได้รับคะแนนสินเชื่อสูง [เข้าใกล้ 100 คะแนน] สมาชิกที่มีค่าความเสี่ยงสูงจะได้รับคะแนนสินเชื่อต่ำ [เข้าใกล้ 0 คะแนน]) ซึ่งระบบประเมินความเสี่ยงสินเชื่อด้วยการให้คะแนนนี้สามารถสร้างเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปใช้งานได้ ในสหกรณ์ (ดูตัวอย่างโปรแกรมสำเร็จรูประบบประเมินความเสี่ยงสินเชื่อด้วยการให้คะแนนได้ในเรื่องที่ 7.3.3)

$$\text{Credit Scoring} = (-Z_i + 4) \times 10$$

...สมการที่ 7.16

โดยที่

Credit Scoring คือ ค่าคะแนนสินเชื่อ มีค่าอยู่ในช่วง(0 ≤ Score ≤ 100)

Z_i คือ ค่าคะแนนมาตรฐานทางสถิติมีค่าอยู่ในช่วง(-6 ≤ Z_i ≤ 4) คำนวณได้จากสมการ $Z_i = \hat{\beta}_0 + \hat{\beta}_1 X_{i1} + \hat{\beta}_2 X_{i2} + \dots + \hat{\beta}_n X_{in}$ ซึ่งค่า Z_i แปรผันตามชุดข้อมูลที่นำมาสร้างสมการโดยค่าที่ได้จะสัมพันธ์กับค่าพื้นที่ใต้โค้งปกติ (P-Value) ที่มีค่าอยู่ในช่วง [0-1]

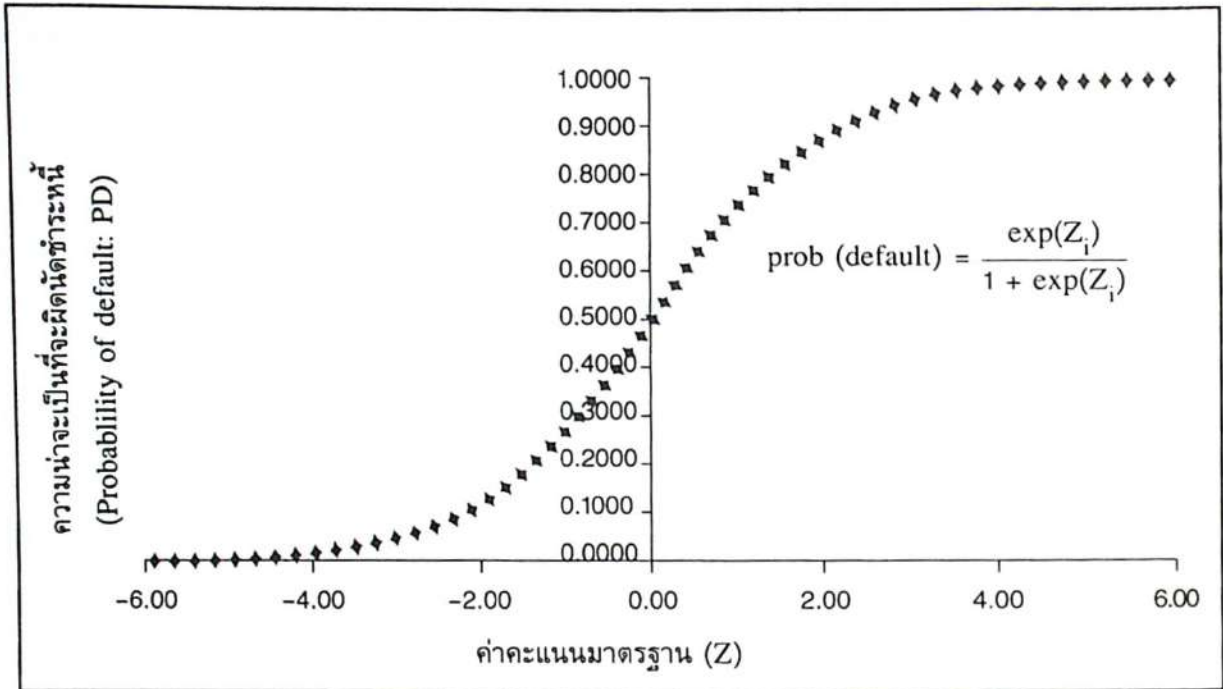
4 และ 10 คือ ค่าคงที่ (สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความสัมพันธ์ของค่า Z_i ที่คำนวณได้ และการกำหนดขอบเขตต่ำสุดและสูงสุดของค่าคะแนนสินเชื่อ)

ระบบประเมินความเสี่ยงสินเชื่อด้วยการให้คะแนนตามสมการที่ 7.16 ดังกล่าว แสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าคะแนนมาตรฐานทางสถิติ ค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ และค่าคะแนนสินเชื่อได้ดังในตารางที่ 7.13 และภาพที่ 7.6-7.7

ตารางที่ 7.13 ความสัมพันธ์ระหว่างค่าคะแนนมาตรฐานทางสถิติ ค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ และค่าคะแนนสินเชื่อ

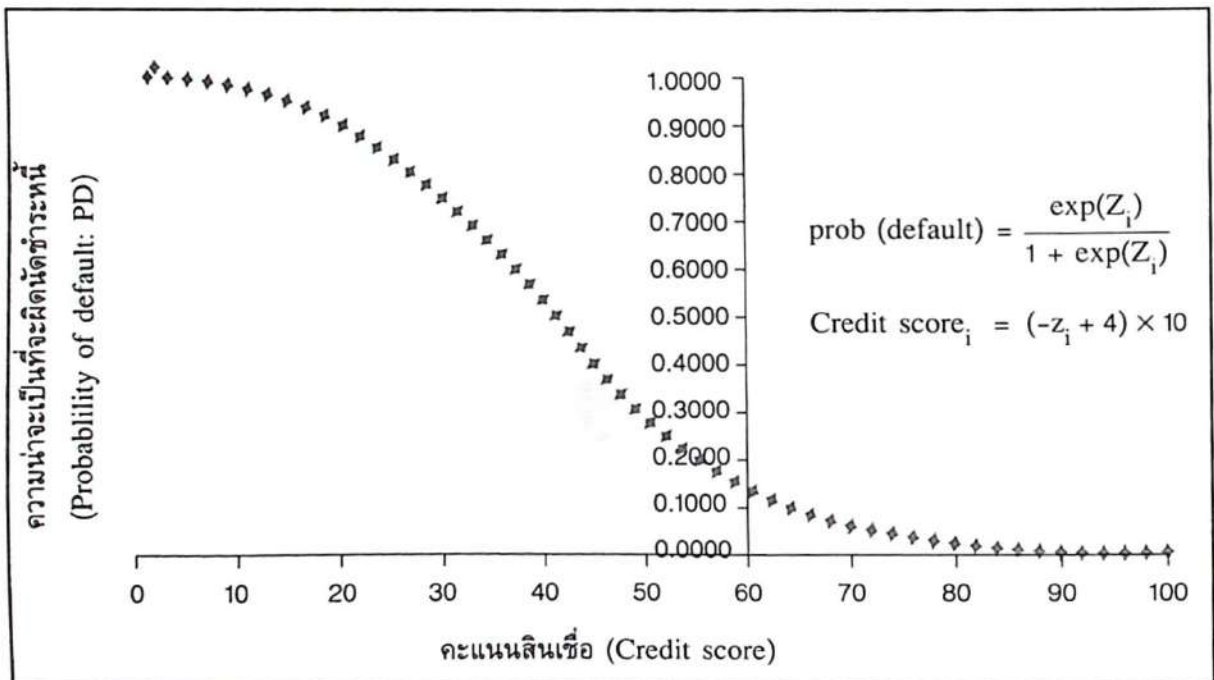
ค่าคะแนนมาตรฐานทางสถิติ (Z_i)	ค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ $PD_i = \frac{\exp(Z_i)}{1 + \exp(Z_i)}$	ค่าคะแนนสินเชื่อ $(-Z_i + 4) \times 10$	
-6.00	0.0025	100	คะแนนสูงสุด
-4.00	0.0180	80	
:	:	:	
4.00	0.9820	0	คะแนนต่ำสุด
6.00	0.9975	-20	

ที่มา: ดัดแปลงจาก สงกรานต์ สมบุญ. (2558, น. 62).

ภาพที่ 7.6 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าคะแนนมาตรฐาน (Z) กับค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ (Probability of Default: PD)

ที่มา: ดัดแปลงจาก สงกรานต์ สมบุญ. (2558, น. 63).

ภาพที่ 7.7 แสดงการแปลงค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ (Probability of Default: PD) เป็นค่าคะแนนสินเชื่อ (Credit Score) ผ่านทางค่าคะแนนมาตรฐาน (Z)

ที่มา: ดัดแปลงจาก สงกรานต์ สมบุญ. (2558, น. 63).

1.4 คำนวณหาค่าความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตของเงินให้สินเชื่อ (Expected Loss: EL) ค่าความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตของเงินให้สินเชื่อ (Expected Loss: EL) สมาชิกสหกรณ์การเกษตรแต่ละคน สามารถวัดได้โดยนำค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ (PD) ที่คำนวณได้ (จากขั้นตอนที่ 2) คูณกับค่าอัตราการสูญเสียจากการเป็นหนี้ผิดนัดชำระ (Loss of Given Default: LGD) (ค่า LGD สามารถคำนวณได้จากอัตราหนี้ค้างชำระร้อยละ 100 ลบด้วยอัตราการเรียกเก็บหนี้ค้างชำระคืนได้) รูปแบบดังในสมการที่ 7.17 (สงกรานต์ สมบุญ, 2559)

$$EL_i(\%) = PD_i(\%) \times LGD_i(\%)$$

...สมการที่ 7.17

โดยที่

EL_i (Expected Loss) คือ ค่าความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตของเงินให้สินเชื่อกับสมาชิกเงินกู้สหกรณ์การเกษตรแต่ละคน

PD_i (Probability of Default) คือ ค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ของสมาชิกเงินกู้สหกรณ์การเกษตรแต่ละคน

LGD_i (Loss of Given Default) คือ อัตราการสูญเสียจากการเป็นหนี้ผิดนัดชำระของสมาชิกเงินกู้สหกรณ์การเกษตรแต่ละคน

ทั้งนี้ ค่า EL_i ที่คำนวณได้ก็คือ “ค่าต้นทุนความเสี่ยง (Risk Cost)” ที่สหกรณ์การเกษตรจะต้องกันไว้เป็น “เงินสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญกับสมาชิกเงินกู้แต่ละคน” ในทางบัญชีนั่นเอง และหากพิจารณาในประเด็นการวิเคราะห์หาผลตอบแทนแล้ว ค่า EL ดังกล่าว สหกรณ์การเกษตรจะนำไปเป็นองค์ประกอบสำหรับการคำนวณหา “ส่วนชดเชยความเสี่ยง” คิดรวมไปในสมการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่สหกรณ์จะคิดกับสมาชิกเงินกู้แต่ละคน ซึ่งจะได้กล่าวถึงในลำดับต่อไป

2. การวิเคราะห์ผลตอบแทนรายคนในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร

โดยทั่วไป สหกรณ์การเกษตรเต็มใจที่จะรับความเสี่ยงหากสามารถที่จะเรียกเก็บดอกเบี้ยเงินกู้จากสมาชิกได้ในอัตราที่สูงพอ แน่นอนว่าจากความเสี่ยงที่สูงขึ้น สหกรณ์ก็จะคาดหวังที่จะได้รายได้และกำไร (ส่วนเกิน) ให้มากขึ้น แต่ความเสี่ยงที่สูงขึ้นนั้นสามารถนำความสูญเสียมาสู่สหกรณ์ได้เช่นกัน ดังนั้นสหกรณ์จึงต้องกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่มีความเหมาะสม นั่นคือเป็นอัตราดอกเบี้ยที่สะท้อนความเสี่ยงโดยที่หลังหักค่าความเสี่ยงแล้วยังคงให้ผลตอบแทนที่เป็นบวก ซึ่งหลักการคิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของสหกรณ์ในปัจจุบันจะใช้ฐานคิดของการกำกับดูแลแบบใช้ความเสี่ยงเป็นพื้นฐาน (Risk-Based Approach to Supervision) ฐานคิดดังกล่าวกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้จะขึ้นอยู่กับ ต้นทุนเงินฝาก ต้นทุนดำเนินงาน กำไรที่ต้องการ ค่าความเสี่ยง รวมถึงค่าเสียโอกาสของผู้เป็นเจ้าของในการนำเงินทุนมารองรับความเสี่ยง ซึ่งการกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่สหกรณ์คิดกับสมาชิกเงินกู้แต่ละคนมีรูปแบบดังสมการที่ 7.18 (สงกรานต์ สมบุญ, 2558) โดยสมการที่ 7.18 สามารถนำมาสร้างเป็นระบบการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของสมาชิก

เงินกู้สหกรณ์แต่ละคน พัฒนาเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปใช้งานได้ในสหกรณ์ (ดูตัวอย่างโปรแกรมสำเร็จรูปของสมการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้สมาชิกสหกรณ์การเกษตรรายคนนี้ได้ในเรื่องที่ 7.3.3)

$Int_i = COF + OC + Surplus + \{EL_i + ((UL_i - EL_i) \times ROE_i)\}$	...สมการที่ 7.18
--	------------------

โดยที่

	$EL_i = PD_i \times LGD_i$
	$UL_i = \sqrt{PD_i \times (1 - Pd_i)} \times LGD_i$
	$ROE_i (R_i) = R_f + \beta_i (R_m - R_f)$
Int_i (Interest)	คือ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของสมาชิกเงินกู้สหกรณ์การเกษตรแต่ละคน
COF (Cost of Fund)	คือ ต้นทุนเงิน (ต้นทุนของหนี้สิน)
OC (Operation Cost)	คือ ต้นทุนดำเนินงาน
Surplus	คือ ส่วนเกินที่ต้องการ (โดยปกติคิดที่อัตราร้อยละ 1.00)
UL_i (Unexpected Loss)	คือ ค่าความเสี่ยงที่ไม่ได้คาดว่าจะเป็นขึ้นของเงินให้สินเชื่อ
EL_i (Expected Loss)	คือ ค่าความเสี่ยงที่คาดว่าจะเป็นขึ้นของเงินให้สินเชื่อ
$((UL_i - EL_i) \times ROE_i)$	คือ ค่าเสียโอกาสในส่วนของเจ้าของจากการนำเงินทุนมารองรับความเสี่ยงในเงินให้สินเชื่อ
$\{EL_i + ((UL_i - EL_i) \times ROE_i)\}$	คือ ส่วนชดเชยความเสี่ยงในเงินให้สินเชื่อ

ทั้งนี้ นักศึกษาสามารถดูตัวอย่างการกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่สหกรณ์คิดกับสมาชิกเงินกู้แต่ละคนตามรูปแบบของสมการที่ 7.18 นี้ได้ในเรื่องที่ 7.3.3

กิจกรรม 7.3.1

1. จงอธิบายขั้นตอนการวัดความเสี่ยงรายคนในธุรกิจสินเชื่อสหกรณ์การเกษตร มาพอสังเขป
2. การวิเคราะห์ผลตอบแทนรายคนในธุรกิจสินเชื่อสหกรณ์การเกษตรหาได้อย่างไร
3. นักศึกษามีความคิดเห็นอย่างไรกับคำพูดที่ว่า “หากสามารถวัดค่าความเสี่ยงจากเงินให้สินเชื่อได้ก็สามารถวิเคราะห์เป็นส่วนชดเชยความเสี่ยงนำมาคำนวณเป็นอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่สหกรณ์คิดกับสมาชิกผู้ขอกู้ได้” นักศึกษาเห็นด้วยกับคำพูดนี้หรือไม่ ขอให้ศึกษาอธิบายเหตุผลประกอบความคิดเห็นของนักศึกษาด้วย

(โปรดทำกิจกรรม 7.3.1 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 7.3 เรื่องที่ 7.3.1)

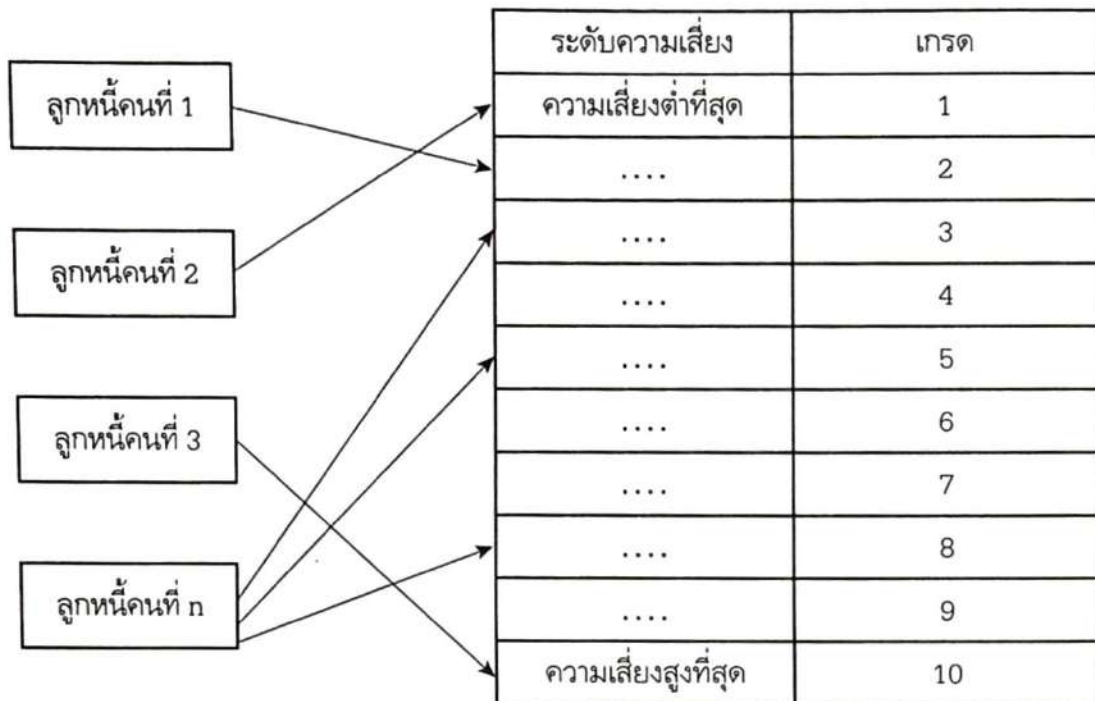
เรื่องที่ 7.3.2

การวัดความเสี่ยงและผลตอบแทนกลุ่มสินทรัพย์ลงทุน ในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร

เรื่องที่ 7.3.2 นี้ จะนำเสนอหลักการวัดความเสี่ยงและผลตอบแทนกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรซึ่งเชื่อมโยงมาจากหลักการวัดความเสี่ยงและผลตอบแทนรายคนในธุรกิจสินเชื่อสหกรณ์การเกษตรดังที่กล่าวมาในเรื่องที่ 7.3.1 มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. การวัดความเสี่ยงกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร

การวัดความเสี่ยงกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์จะใช้ระบบการจัดอันดับชั้นความเสี่ยงสินเชื่อภายใน (Internal Credit Risk Rating System) เป็นเครื่องมือในการวัดความเสี่ยงเงินให้สินเชื่อ โดยหลักการทำงานของระบบการจัดอันดับชั้นความเสี่ยงสินเชื่อภายในจะเริ่มจากการที่สหกรณ์ปล่อยสินเชื่อให้แก่ลูกหนี้สมาชิกหลังจากผ่านกระบวนการคัดกรองลูกหนี้ด้วยระบบประเมินความเสี่ยงสินเชื่อด้วยการให้คะแนน (Credit Scoring System) แล้ว ระบบการจัดอันดับชั้นความเสี่ยงสินเชื่อภายในจะจำแนกลูกหนี้รายคนออกตามระดับความเสี่ยงที่วัดได้จากค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้และค่าคะแนนสินเชื่อโดยระบบการจัดอันดับชั้นความเสี่ยงสินเชื่อภายในประกอบด้วยอันดับชั้นความเสี่ยง หรือ Risk Bucket มากกว่าหนึ่งอันดับ เรียกแต่ละอันดับชั้นความเสี่ยงในระบบนี้ว่า “Credit Risk Rating” หรือ “เกรด” ดังในภาพที่ 7.8

ภาพที่ 7.8 ระบบการจัดอันดับชั้นความเสี่ยงลูกหนี้ภายในของสหกรณ์

ที่มา: ดัดแปลงจาก สงกรานต์ สมบุญ. (2558, น. 17).

โดยลูกหนี้ที่ถูกวัดว่ามีระดับความเสี่ยงที่เท่ากันหรือใกล้เคียงกันจะถูกจัดให้อยู่ในเกรดหรือชั้นเดียวกัน ในทางกลับกัน ลูกหนี้ที่ถูกวัดว่ามีระดับความเสี่ยงที่แตกต่างกันจะถูกจัดให้อยู่ในเกรดหรือชั้นที่ต่างกันโดยหลักการที่ใช้ในการแบ่งชั้นความเสี่ยงคือ

- 1) ควรมีการกระจายตัวของลูกหนี้ในแต่ละช่วงชั้นอย่างเพียงพอ
- 2) ลูกหนี้ที่อยู่ในช่วงชั้นที่ต่างกันควรมีระดับความเสี่ยงที่แตกต่างกันอย่างเพียงพอ
- 3) การแบ่งช่วงชั้นควรมีความรัดกุม กล่าวคือ ช่วงชั้นของลูกหนี้ในกลุ่มความเสี่ยงสูงควรแคบหรือดีกว่าลูกหนี้ในกลุ่มความเสี่ยงต่ำ เพื่อให้สะท้อนความเสี่ยงที่อาจเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของลูกหนี้โดยปกติจะกำหนดชั้นความเสี่ยง 10 อันดับชั้น ดังตัวอย่างในตารางที่ 7.14 โดยระบบการจัดอันดับชั้นความเสี่ยงสินเชื่อภายในสามารถสร้างเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปใช้งานได้ในสหกรณ์การเกษตร (ดูตัวอย่างระบบการจัดอันดับชั้นความเสี่ยงสินเชื่อภายในที่สร้างเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปได้ในเรื่องที่ 7.3.3)

ตารางที่ 7.14 ตัวอย่างการกำหนดอันดับชั้นความเสี่ยงลูกหนี้ภายในของสหกรณ์

[1] อันดับชั้น ความเสี่ยง ของสหกรณ์	[2] คะแนน สินเชื่อ ต่ำสุด	[3] คะแนน สินเชื่อ ค่าสูงสุด	[4] ขอบเขตล่าง ของความน่าจะเป็น ที่จะผิดนัดชำระหนี้ ในการจัดอันดับชั้น ความเสี่ยง (PD%)	[5] ขอบเขตบน ของความน่าจะเป็น ที่จะผิดนัดชำระหนี้ ในการจัดอันดับชั้น ความเสี่ยง (PD%)	[6] ความน่าจะเป็น ที่จะผิดนัด ชำระหนี้ในแต่ละ อันดับชั้น ความเสี่ยง (PD%)
1 (AAA)	มากกว่า 93 คะแนน		0.001	0.005	0.003
2 (AA)	85	93	0.006	0.030	0.03
3 (A)	76	84	0.04	0.10	0.07
4 (BBB)	67	75	0.11	0.25	0.18
5 (BB)	59	66	0.26	0.50	0.38
6 (B)	53	58	0.51	1.75	1.16
7 (CCC)	47	52	1.75	5.50	3.30
8 (CCC/CC)	40	46	5.51	8.75	6.95
9 (CC/C)	น้อยกว่า 40 คะแนน		8.76	12.00	10.05
10 (D)	น้อยกว่า 40 คะแนน		12.01	100	15.00

ที่มา: ดัดแปลงจาก สภกรณ์ สมบุญ. (2558, น. 18).

ในทางปฏิบัติแล้ว จะกำหนดเกณฑ์การจำแนกลูกหนี้ให้อันดับชั้นอย่างน้อย 7 อันดับชั้นเป็นอันดับชั้นความเสี่ยงที่เป็นกลุ่มลูกหนี้ดี และอย่างน้อย 1 อันดับชั้นเป็นอันดับชั้นความเสี่ยงที่เป็นกลุ่มลูกหนี้ผิดนัดชำระ โดยกำหนดให้ช่วงคะแนนของลูกหนี้ในกลุ่มความเสี่ยงสูงจะต้องแคบหรือดีกว่าลูกหนี้ในกลุ่มความเสี่ยงต่ำ (การกำหนดช่วงชั้นระดับความเสี่ยงไม่จำเป็นต้องมีขนาดที่เท่ากัน)

ดังนั้น การวัดความเสี่ยงกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรจึงเป็นการวัดค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ของสมาชิกเงินกู้สหกรณ์แต่ละคนที่อยู่ในระบบการจัดอันดับชั้นความเสี่ยงสินเชื่อภายในและนำมาหาค่าเฉลี่ยเป็น “ค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้เฉลี่ยของกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อ (Average PD)” นั่นเอง

2. การวิเคราะห์ผลตอบแทนกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร

การวิเคราะห์หาผลตอบแทนที่เป็นกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์จะใช้ระบบการจัดอันดับชั้นความเสี่ยงสินเชื่อภายในมาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์โดยอาศัยหลักคิดของการรักษาสมดุลระหว่างผลตอบแทนและความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น ซึ่งเป็นการพิจารณาจำนวนสมาชิกเงินกู้และรายได้ที่จะเพิ่มขึ้นเปรียบเทียบกับจำนวนหนี้เสียที่จะเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ช่วยในการตัดสินใจกำหนดระดับของค่าความเสี่ยงที่จะทำให้ผลตอบแทนในกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อก่อนหักค่าความเสี่ยงของสหกรณ์สูงสุด และทำให้สหกรณ์มีกำไรสุทธิ (หลังหักค่าความเสี่ยง) หรือมีส่วนเกิน (Surplus) ในกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อของสหกรณ์ที่เพียงพอกลับไปจัดสรรคืนให้กับสมาชิกสหกรณ์ได้ ซึ่ง สภกรานต์ สมบุญ (2558) ได้เสนอสมการที่แสดงถึงการรักษาสมดุลระหว่างผลตอบแทนและค่าความเสี่ยงซึ่งสะท้อนจากค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ (PD) ได้ในรูปแบบของสมการคำนวณหาผลตอบแทนก่อนหักค่าความเสี่ยงของกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อสหกรณ์ และสมการคำนวณหาผลตอบแทนสุทธิของกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อสหกรณ์ ดังสมการที่ 7.19-7.20

สมการคำนวณหาผลตอบแทนก่อนหักค่าความเสี่ยงกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร (ดัดแปลงจาก สภกรานต์ สมบุญ, 2558)

$$= \{[(1 - PD_i) \times (E[\text{Yield}] - \text{COF}) \times (\text{EAD})] - [(PD_i) \times (\text{LGD}_i) \times (\text{EAD})] + [(ROE_i - \text{COF}) \times ((UL_i - EL_i))]\} - \text{OC} + \text{COF}$$

...สมการที่ 7.19

สมการคำนวณหาผลตอบแทนสุทธigroupสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร (ดัดแปลงจาก สภกรานต์ สมบุญ, 2558)

$$= \{[(1 - PD_i) \times (E[\text{Yield}] - \text{COF}) \times (\text{EAD})] - [(PD_i) \times (\text{LGD}_i) \times (\text{EAD})] + [(ROE_i - \text{COF}) \times (UL_i - EL_i)]\} - \text{OC} + \text{COF} - [(PD_i) \times (\text{LGD}_i)]$$

...สมการที่ 7.20

โดยที่

$$UL_i = \sqrt{PD_i \times (1 - PD_i) \times \text{LGD}_i}$$

$$EL_i = PD_i \times \text{LGD}_i$$

$$ROE_i (R_i) = R_f + \beta_i(R_m - R_f)$$

R_i (Return) คือ อัตราผลตอบแทนที่ผู้ลงทุนต้องการ

R_f (Risk-free Rate) คือ อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่ปราศจากความเสี่ยง

R_m (Market Return) คือ อัตราผลตอบแทนของตลาด

β_i (Beta)	คือ ดัชนีวัดความเสี่ยงจากระบบ
PD_i (Probability of Default)	คือ ค่าความน่าจะเป็นที่จะเป็นหนี้ผิดนัดชำระ
$E[\text{Yield}]$ (Expected Yield)	คือ รายได้ดอกเบี่ยรับเฉลี่ยคาดหวังกลุ่มสินทรัพย์ลงทุน
COF (Cost of Fund)	คือ ต้นทุนเงินประเภทของหนี้สิน
EAD (Exposure at Default)	คือ ปริมาณเงินให้สินเชื่อที่เปิดรับความเสี่ยง
LGD_i (Loss of given Default)	คือ อัตราการสูญเสียจากการเป็นหนี้ผิดนัดชำระ
ROE_i (Return on Equity)	คือ อัตราผลตอบแทนขั้นต่ำที่ผู้เป็นเจ้าของต้องการ
UL_i (Unexpected Loss)	คือ ค่าความเสี่ยงที่ไม่ได้คาดว่าจะเกิดขึ้นของเงินให้สินเชื่อ
E_{Li} (Expected Loss)	คือ ค่าความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นของเงินให้สินเชื่อ
$(UL_i - E_{Li})$	คือ เงินทุนส่วนของผู้ถือหุ้นที่นำมารองรับความเสี่ยงในธุรกิจสินเชื่อสหกรณ์
OC (Operation Cost)	คือ ต้นทุนดำเนินงานในธุรกิจสินเชื่อสหกรณ์

ทั้งนี้ องค์ประกอบของสมการวิเคราะห์ผลตอบแทนกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนในธุรกิจสินเชื่อสหกรณ์ การเกษตรประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) ส่วนของผลตอบแทนของกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อ หลังหักต้นทุนเงินสะท้อนได้จากค่า $E[\text{Yield}] - \text{COF}$ 2) ต้นทุนความเสี่ยงของกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อ (เป็นส่วนที่จะเป็นค่าใช้จ่ายสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญจากการผิดนัดชำระหนี้และการสูญเสียจากการเป็นหนี้ผิดนัดชำระซึ่งสะท้อนได้จากค่า PD และค่า LGD) 3) ส่วนของต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) ของผู้เป็นเจ้าของในการนำเงินลงทุนมารองรับความเสี่ยงจากการลงทุนในกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนนี้ (ต้นทุนค่าเสียโอกาสของผู้เป็นเจ้าของก็คือค่าผลตอบแทนขั้นต่ำที่ผู้เป็นเจ้าของต้องการหรือค่า Return on Equity: ROE นั้นเอง)

สหกรณ์การเกษตรสามารถนำสมการที่ 7.19-7.20 ข้างต้น มาคำนวณหาผลลัพธ์และนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดค่าคะแนนสินเชื่อขั้นต่ำสำหรับอนุมัติ/ปฏิเสธสินเชื่อ ซึ่งผลลัพธ์จากสมการจะช่วยในการตัดสินใจว่าที่ระดับจุดตัดจำแนกกลุ่มนั้น (PD Cut-off) จะเป็นระดับของค่าความเสี่ยงระดับหนึ่ง (ค่า PD) ที่ทำให้ผลตอบแทนในกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อก่อนหักค่าความเสี่ยงของสหกรณ์สูงสุด และทำให้สหกรณ์มีกำไรสุทธิ (หลังหักค่าความเสี่ยง) หรือมีส่วนเกินในกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อของสหกรณ์ที่เพียงพอกลับไปจัดสรรคืนให้กับสมาชิกสหกรณ์ได้

ดังนั้น การวิเคราะห์หาผลตอบแทนที่เป็นกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรจึงเป็นการวิเคราะห์หาผลตอบแทนหรือรายได้ดอกเบี่ยรับจากสมาชิกเงินกู้สหกรณ์แต่ละคนที่อยู่ในระบบการจัดอันดับชั้นความเสี่ยงสินเชื่อภายในและนำมาหาค่าเฉลี่ยเป็น “รายได้ดอกเบี่ยรับเฉลี่ยของกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อ (Yield)” นั้นเอง

โดยสรุป การวัดความเสี่ยงและวิเคราะห์ผลตอบแทนในกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร จะช่วยให้สหกรณ์พิจารณาลักษณะคุณภาพโดยรวมของสินเชื่อ การกระจุกตัวของสินเชื่อ ทราบจำนวนลูกหนี้หรือเงินให้สินเชื่อที่มีปัญหา ทราบถึงความเพียงพอของการสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ

นอกจากนี้ สหกรณ์ยังสามารถจัดสรรเงินกองทุนเพื่อรองรับความเสี่ยง การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินให้สินเชื่อตามระดับความเสี่ยง รวมถึงการประเมินความสามารถทำกำไรของธุรกิจสินเชื่อได้ โดยที่การวิเคราะห์ผลตอบแทนในกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อของสหกรณ์ สามารถสร้างเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปใช้งานได้ (ดูตัวอย่างโปรแกรมสำเร็จรูปได้ในเรื่องที่ 7.3.3)

กิจกรรม 7.3.2

ในการวัดความเสี่ยงกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์จะใช้ระบบการจัดอันดับชั้นความเสี่ยงสินเชื่อภายใน (Internal Credit Risk Rating System) เป็นเครื่องมือในการวัดความเสี่ยงเงินให้สินเชื่อ ขอให้นักศึกษาอธิบายลักษณะการทำงานของระบบดังกล่าวตามที่นักศึกษาเข้าใจ มาพอสังเขป

(โปรดทำกิจกรรม 7.3.2 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 7.3 เรื่องที่ 7.3.2)

เรื่องที่ 7.3.3

กรณีตัวอย่างการวัดความเสี่ยงและผลตอบแทนรายคน และกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร

เพื่อให้นักศึกษาได้เห็นภาพของการวัดความเสี่ยงและผลตอบแทนรายคนและกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรได้ชัดเจนขึ้น ในเรื่องที่ 7.3.3 นี้ จะขอยกตัวอย่างการนำเครื่องมือทางการเงิน “ระบบประเมินความเสี่ยงสินเชื่อด้วยการให้คะแนน (Credit Scoring System) มาใช้พยากรณ์การผิดนัดชำระหนี้ คำนวณหาค่าความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตของเงินให้สินเชื่อ (ส่วนชดเชยความเสี่ยง) และเชื่อมโยงค่าส่วนชดเชยความเสี่ยงเพื่อวิเคราะห์ผลตอบแทน (อัตราดอกเบี้ยเงินกู้) ที่เป็นรายคน และนำ “ระบบการจัดอันดับชั้นความเสี่ยงสินเชื่อภายใน (Internal Credit Risk Rating System) มาวัดความเสี่ยงเฉลี่ยของกลุ่มสินทรัพย์ลงทุน/จัดอันดับความเสี่ยง และเชื่อมโยงค่าความเสี่ยงเฉลี่ยกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนมาวิเคราะห์ผลตอบแทนเฉลี่ยกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร โดยผู้เขียนขอจำลองตัวเลขและสมมติสถานการณ์การลงทุนในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 7.15 สหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด กู้เงินจากสถาบันการเงินเพื่อการเกษตรแห่งหนึ่ง จำนวน 1,000 ล้านบาท ที่อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 5.00 ต่อปี โดยนำเงินทุนจำนวน 1,000 ล้านบาท มาขาย สินเชื่อต่อให้กับสมาชิกสหกรณ์จำนวน 10,000 คน มีต้นทุนดำเนินงานร้อยละ 0.50 สมมติว่าสหกรณ์ การเกษตร ข. จำกัด มีอัตราการสูญเสียจากการเป็นหนี้ผิดนัดชำระร้อยละ 30.00 อัตราผลตอบแทนขั้นต่ำ ที่ผู้เป็นเจ้าของต้องการ (Return on Equity: ROE) ร้อยละ 10.00 ผู้บริหารสหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด ต้องการวัดความเสี่ยงและวิเคราะห์หาผลตอบแทนในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์ จะทำอย่างไร

1. การวัดความเสี่ยงและผลตอบแทนรายคนในธุรกิจสินเชื่อสหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด

โดยปกติแล้ว การวัดความเสี่ยงทางธุรกิจสินเชื่อสหกรณ์การเกษตรประเภทรายคน เช่น การใช้ สมการพยากรณ์ค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ และระบบประเมินความเสี่ยงสินเชื่อด้วยการให้ คะแนน หรือการวิเคราะห์หาผลตอบแทนทางธุรกิจสินเชื่อสหกรณ์การเกษตรประเภทรายคน เช่น การใช้ ระบบการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของสมาชิกเงินกู้สหกรณ์แต่ละคน สหกรณ์สามารถใช้โปรแกรม สำเร็จรูปมาดำเนินงานในธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์ได้โดยง่าย ดังตัวอย่างที่นักศึกษาจะได้ศึกษาต่อไป นี้ จะเป็นตัวอย่างของโปรแกรมสำเร็จรูปที่ผู้เขียนได้จำลองเหตุการณ์และสร้างขึ้นมาสําหรับใช้ประกอบในการ ศึกษาเรื่องการวัดความเสี่ยงและผลตอบแทนทางธุรกิจสินเชื่อสหกรณ์การเกษตรโดยจะมีคำอธิบายเนื้อหา ทางทฤษฎีและการใช้งานของโปรแกรมอย่างง่ายประกอบ เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจถึงการวัดความเสี่ยงและ ผลตอบแทนทางธุรกิจสินเชื่อสหกรณ์การเกษตรประเภทรายคนมากยิ่งขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

1.1 การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงและความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างปัจจัยเสี่ยงกับค่าความ น่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ และนำปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อการผิดนัดชำระหนี้สร้างเป็นสมการพยากรณ์ ค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ (Probability of Default: PD Equation) จากข้อมูลในตัวอย่างที่ 7.15 สามารถวัดความเสี่ยงเงินให้สินเชื่อแก่สมาชิกสหกรณ์การเกษตรแต่ละคนด้วยสมการพยากรณ์ค่า ความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเสี่ยงที่บ่งชี้ถึงการผิดนัดชำระ หนี้ (X_i) กับค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ (PD_i) ผ่านทางแบบจำลองโลจิส ซึ่งในที่นี้สมมติว่า ได้ระบุ/กำหนดปัจจัยเสี่ยงที่บ่งชี้ถึงการผิดนัดชำระหนี้ของสมาชิกเงินกู้สหกรณ์ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เชิงโครงสร้างระหว่างปัจจัยเสี่ยงที่กำหนดกับค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ด้วยแบบจำลองโลจิส ได้ปัจจัยเสี่ยงที่บ่งชี้ถึงการผิดนัดชำระหนี้ของสมาชิกเงินกู้สหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ผลดังตารางที่ 7.15

ตารางที่ 7.15 ปัจจัยเสี่ยงที่บ่งชี้ถึงการผิดนัดชำระหนี้ของสมาชิกเงินกู้สหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด

ค่าสัมประสิทธิ์	ตัวแปร	ค่า sig.
-7.1274***	ค่าคงที่	0.0000
0.0175***	(X ₁) อายุของสมาชิกสหกรณ์ผู้ขอสินเชื่อ	0.0000
-0.2053***	(X ₂) รายได้รวมต่อรายจ่ายรวมทั้งปีของครัวเรือน	0.0000
1.0844***	(X ₃) มูลหนี้ต่อมูลค่าหลักประกัน	0.0000
-0.1482*	(X ₄) สมาชิกมีเงินฝากกับสหกรณ์ 1,001 ถึง 5,000.99 บาท	0.0674
-0.8493***	(X ₅) สมาชิกมีเงินฝากกับสหกรณ์ 5,001-10,000.99 บาท	0.0000
-0.8935***	(X ₆) สมาชิกมีเงินฝากกับสหกรณ์ 10,001-20,000.99 บาท	0.0000
-1.0701***	(X ₇) สมาชิกมีเงินฝากกับสหกรณ์ เท่ากับหรือมากกว่า 20,000.99 บาท	0.0000
1.2142***	(X ₈) ประเภทหลักประกันที่ดินจำนอง	0.0000
1.2094***	(X ₉) ประเภทหลักประกันบุคคลค้ำ	0.0000
0.0981***	(X ₁₀) หนี้สินรวมต่อรายได้รวมทั้งปีของครัวเรือน	0.0042
0.5945***	(X ₁₁) ค่าลอการิทึมของขนาดเงินที่สมาชิกขอสินเชื่อ {(Log (Loan size))}	0.0000
-0.3882***	(X ₁₂) ที่ดินทำการเกษตรไม่อยู่ในพื้นที่ที่ประสบภัยน้ำท่วมซ้ำซากหรือแล้งซ้ำซากระดับรุนแรงสูง	0.0000
0.8706***	(X ₁₃) ที่ดินทำการเกษตรไม่อยู่ในพื้นที่ชลประทาน	0.0000
-0.4163**	(X ₁₄) ดินเหมาะสมต่อการปลูกพืช	0.0223
-0.2337**	(X ₁₅) ที่ดินทำการเกษตรไม่อยู่ในพื้นที่ประสบภาวะโรคหรือแมลงศัตรูพืชระบาด	0.0482

หมายเหตุ: *** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 * มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.10

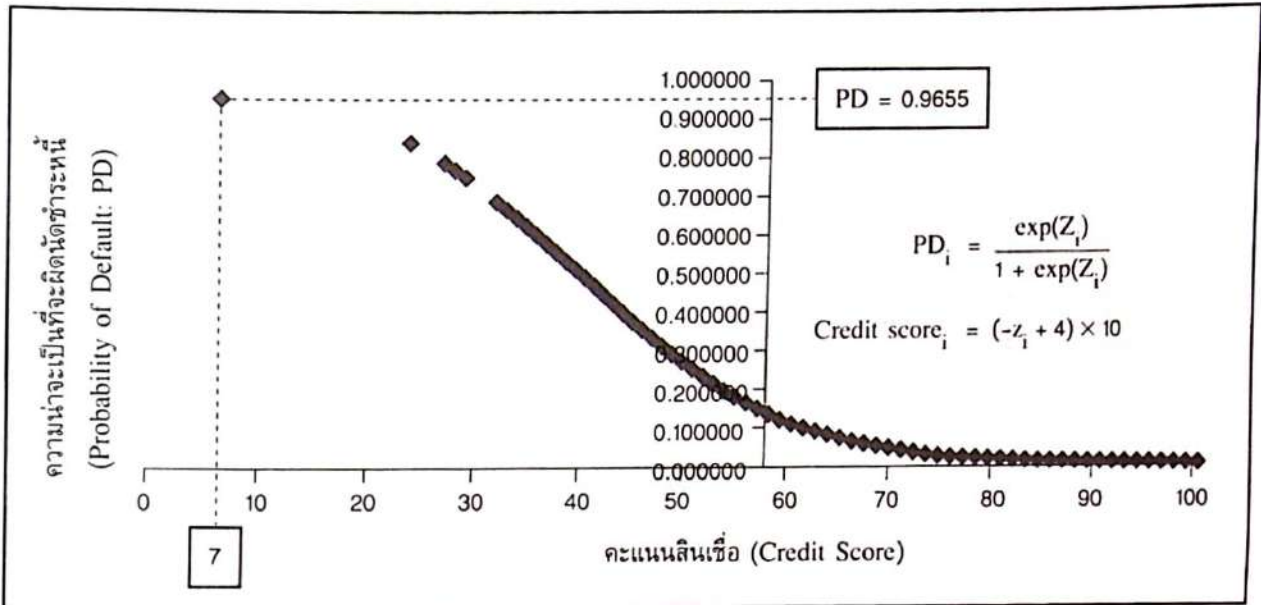
โดยการนำค่าสัมประสิทธิ์จากปัจจัยเสี่ยง X₁-X₁₅ รวมค่าคงที่ จากตารางที่ 7.15 มาคำนวณหาค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์แต่ละคนด้วยสมการที่ 7.15 (ตามขั้นตอนที่ 3 การวัดความเสี่ยงรายคนในธุรกิจสินเชื่อสหกรณ์การเกษตรที่กล่าวไว้ในเรื่องที่ 7.3.1) ได้ผลลัพธ์ดังสมการ

$$PD_i = \frac{\exp(-7.1274 + 0.0175X_1 - 0.2053X_2 + \dots - 0.4163X_{14} - 0.2337X_{15})}{1 + \exp(-7.1274 + 0.0175X_1 - 0.2053X_2 + \dots - 0.4163X_{14} - 0.2337X_{15})}$$

1.2 ระบบประเมินความเสี่ยงสินเชื่อด้วยการให้คะแนน (Credit Scoring System) ของสหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด โดยการนำค่า “ความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ (Provability of Default: PD)” ของสมาชิกเงินกู้สหกรณ์แต่ละคนมาแปลงเป็นค่าคะแนน (Credit Score) สร้างเป็นระบบประเมินความเสี่ยงสินเชื่อด้วยการให้คะแนน โดยสมาชิกสหกรณ์ที่มีค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ (PD) สูง คะแนนสินเชื่อที่ได้จะต่ำ ขณะที่สมาชิกสหกรณ์ที่มีค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ต่ำ จะได้คะแนน

สินเชื่อบริษัท ในที่นี้ คะแนนสินเชื่อต่ำสุด คือ 7 คะแนน มีค่า PD เท่ากับ 0.9655 (แสดงความสัมพันธ์ดังเส้นจุดไข่ปลาบนเส้นกราฟในภาพที่ 7.9) และคะแนนสินเชื่อสูงสุดคือ 100 คะแนน ค่า PD เท่ากับ 0.0006 ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างค่า PD และค่าคะแนนสินเชื่อของสมาชิกเงินกู้สหกรณ์แต่ละคน (จำนวน 10,000 คน) แสดงได้ดังเส้นกราฟในภาพที่ 7.9 (ช่วงขาดตอนของเส้นกราฟแสดงถึงการที่ไม่มีสมาชิกเงินกู้สหกรณ์มีค่า PD และค่าคะแนนสินเชื่ออยู่ในช่วงดังกล่าว)

ภาพที่ 7.9 ระบบประเมินความเสี่ยงสินเชื่อด้วยการให้คะแนนของสหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด

ทั้งนี้ สามารถแสดงรายละเอียดของการคำนวณค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ (PD) ตามสมการที่ 7.15 และการคำนวณค่าคะแนนสินเชื่อ (Credit Scoring) ตามสมการที่ 7.16 ได้ผลดังในภาพที่ 7.10

10	11							
Epid area	LogLoansize	ค่าคงที่	Z	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์	PD	Scoring		
1	5.18	-7.1274	-2.7746	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 1	0.05871	68	Saving_class (SAVC)	
1	5.59	-7.1274	-3.1019	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 2	0.04303	71	1	0.0000
0	4.96	-7.1274	-0.6804	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 3	0.33617	47	2	-0.1482
1	5.00	-7.1274	-2.2446	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 4	0.09581	62	3	-0.8493
1	4.70	-7.1274	-4.1216	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 5	0.01596	81	4	-0.8935
1	4.84	-7.1274	-2.9834	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 6	0.04795	70	5	-1.0701
1	5.00	-7.1274	-2.7253	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 7	0.06149	67		
1	5.93	-7.1274	-1.7484	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 8	0.14824	57	Coll_type_p (COLP)	
1	5.20	-7.1274	-1.6915	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 9	0.15558	57		
1	4.68	-7.1274	-1.6062	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 10	0.16712	56	1	1.2142
1	4.93	-7.1274	-1.8414	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 11	0.13689	58	2	1.2094
1	5.40	-7.1274	-2.0253	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 12	0.11657	60	3	0.0000
1	5.57	-7.1274	-2.7244	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 13	0.06155	67		
0	5.01	-7.1274	-0.0758	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 14	0.48106	41		
1	5.12	-7.1274	-2.8082	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 15	0.05688	68	Loan_to_ValueR (LVR)	1.0844
1	5.33	-7.1274	-2.1172	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 16	0.10743	61		
0	5.51	-7.1274	-0.4101	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 17	0.39889	44		
1	5.03	-7.1274	-1.9550	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 18	0.12401	60	Irrigation_def.Area (IRDA)	
1	5.08	-7.1274	-2.5203	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 19	0.07445	65	0	0
1	4.77	-7.1274	-1.4307	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 20	0.19299	54	1	0.8706
1	5.24	-7.1274	-2.3380	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 21	0.08803	63		
1	6.03	-7.1274	-2.7107	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 22	0.06234	67	Epid_a	
1	5.78	-7.1274	-0.9826	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 23	0.27239	50	0	0
1	5.01	-7.1274	-1.9852	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 24	0.12077	60	1	-0.2337
0	4.82	-7.1274	-0.1652	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 25	0.45880	42		
0	5.04	-7.1274	-0.3556	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 26	0.41203	44	Natural_da Area (NADA)	
0	5.03	-7.1274	-1.0739	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 27	0.25467	51	0	0
0	4.90	-7.1274	-0.7035	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 28	0.33103	47	1	-0.3682
1	5.33	-7.1274	-2.0078	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 29	0.11838	60		
0	5.13	-7.1274	-0.3679	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 30	0.40904	44	Land_suit_Area (LASA)	
0	5.47	-7.1274	0.0300	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 31	0.50750	40	0	0
0	4.91	-7.1274	-0.7223	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 32	0.32689	47	1	-0.4163
1	4.90	-7.1274	-1.5955	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 33	0.16880	56		
1	5.30	-7.1274	-1.1350	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 34	0.24324	51	Inc_to_ExpR	-0.2053
0	5.32	-7.1274	-0.7178	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 35	0.32787	47		
1	5.25	-7.1274	-2.1529	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 36	0.10406	62	Debt_to_IncR	0.0981
0	5.43	-7.1274	-0.0919	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 37	0.47704	41		
0	5.23	-7.1274	-0.5230	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 38	0.37216	45		
0	5.40	-7.1274	-0.0942	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 39	0.47646	41	AGE	0.0175
1	4.99	-7.1274	-1.8147	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 40	0.14007	58		
0	5.17	-7.1274	-0.7487	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 41	0.32111	47	LogLoansize	0.5945
1	4.58	-7.1274	-3.2949	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 42	0.03574	73		
1	5.90	-7.1274	-0.5731	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 43	0.36052	46	Constant	-7.1274
1	5.71	-7.1274	-3.0942	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 44	0.04335	71		
1	5.40	-7.1274	-4.3843	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 45	0.01232	84		
1	5.18	-7.1274	-2.9693	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 46	0.04883	70		
1	5.61	-7.1274	-2.6520	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 47	0.06586	67		
0	4.60	-7.1274	-1.1544	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 48	0.23968	52		
0	5.26	-7.1274	-0.0845	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 49	0.47889	41		
1	5.00	-7.1274	-3.1120	สมาชิกลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์คนที่ 50	0.04262	71		

ภาพที่ 7.10 ตัวอย่างการคำนวณหาค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ (Probability of Default: PD) และการคำนวณค่าคะแนนสินเชื่อ (Credit Scoring) ของสหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด

ภาพที่ 7.10 แสดงให้เห็นถึงค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ (PD) และค่าคะแนนสินเชื่อ (Scoring) ของสมาชิกเงินกู้สหกรณ์แต่ละคนที่คำนวณจากสมการที่ 7.15 และ 7.16 ยกตัวอย่างเช่น สมาชิกเงินกู้สหกรณ์คนที่ 1 คำนวณค่า PD ได้ 0.05871 คำนวณค่าคะแนนสินเชื่อได้เท่ากับ 68 คะแนน สมาชิกเงินกู้สหกรณ์คนที่ 2 คำนวณค่า PD ได้ 0.04303 คำนวณค่าคะแนนสินเชื่อได้เท่ากับ 71 คะแนน เป็นต้น

1.3 การวิเคราะห์หาผลตอบแทนรายคนด้วยระบบการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของสมาชิกเงินกู้สหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด แต่ละคน โดยการเชื่อมโยงระบบประเมินความเสี่ยงสินเชื่อด้วยการให้คะแนนกับระบบการจัดอันดับชั้นความเสี่ยงสินเชื่อภายใน (ตารางที่ 7.16) มาพัฒนาเป็นระบบการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของสมาชิกเงินกู้สหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด แต่ละคนตามสมการที่ 7.18 ได้ผลลัพธ์ดังภาพที่ 7.11

สมาชิกสหกรณ์ผู้ขอกู้	อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (Pricing) [% ต่อปี]	อันดับชั้นความเสี่ยงสินเชื่อ (Credit Risk Rating)	คะแนนสินเชื่อที่ได้รับ (Credit Score) [0 ถึง 100 คะแนน]	ค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ (Probability of Default: PD) [0 ถึง 1]	เกณฑ์การประเมินด้วยระบบการให้คะแนนสินเชื่อ (Credit Scoring)	การประเมินระดับคุณภาพหนี้ตามค่าคะแนนสินเชื่อที่ได้รับ
นายเกษตรกร ตัวอย่าง	8.50%	4(BBB)	68	0.0587	ผ่าน	ชั้นคุณภาพหนี้ดี

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Age.	Inc.E.	LTVR	Sav.C.	Cotla	DIR.	Log.is	Nat.d	Wat.S	Land.S	Epid.a
40	1.74	0.43	2	1	0.50	5.18	0	0	1	1

ภาพที่ 7.11 ระบบการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของสมาชิกเงินกู้สหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด แต่ละคน

เมื่อกำหนดให้

- 1 Age. คือ อายุของสมาชิกสหกรณ์ผู้ขอสินเชื่อ {ปี} (X_1)
- 2 Inc.E. คือ ตัวย่อใช้แทนชื่อตัวแปรรายได้รวมต่อรายจ่ายรวมทั้งปีของครัวเรือน (X_2)
 รายได้รวม = รายได้การเกษตร + รายได้นอกการเกษตร
 รายจ่ายรวม = รายจ่ายการเกษตร + รายจ่ายนอกการเกษตร + รายจ่ายในครัวเรือน + ดอกเบี้ยจ่าย

- 3 LTVR. คือ ตัวย่อใช้แทนชื่อตัวแปร มूलหนี้ต่อมูลค่าหลักประกัน (X_3)
- 4 Sav.C. คือ ตัวย่อ ใช้แทนชื่อตัวแปร ชั้นของเงินฝากที่สมาชิกมีกับสหกรณ์
  - 1 สมาชิกมีเงินฝากกับสหกรณ์ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1,000.99 บาท (ref.)
  - 2 สมาชิกมีเงินฝากกับสหกรณ์ 1,001 ถึง 5,000.99 บาท (X_4)
  - 3 สมาชิกมีเงินฝากกับสหกรณ์ 5,001 ถึง 10,000.99 บาท (X_5)
  - 4 สมาชิกมีเงินฝากกับสหกรณ์ 10,001 ถึง 20,000.99 บาท (X_6)
  - 5 สมาชิกมีเงินฝากกับสหกรณ์ เท่ากับหรือมากกว่า 20,001 บาท (X_7)
- 5 Colla. คือ ตัวย่อ ใช้แทนชื่อตัวแปร ประเภทหลักประกัน
  - 1 ที่ดินจำนอง (X_8)
  - 2 บุคคลค้ำประกัน (X_9)
  - 3 บุคคลค้ำประกันและจำนอง (ref.)
- 6 DIR. คือ ตัวย่อ ใช้แทนชื่อตัวแปร หนี้สินรวมต่อรายได้รวมทั้งปีของครัวเรือน (X_{10})
- 7 Log.ls คือ ตัวย่อ ใช้แทนชื่อตัวแปร ค่าลอการิทึมของขนาดเงินที่ขอสินเชื่อ {Log (Loan size)} (X_{11})
- 8 Nat.dia. คือ ตัวย่อ ใช้แทนชื่อตัวแปร ที่ดินทำการเกษตรอยู่/ไม่อยู่ในพื้นที่ที่ประสบภัยน้ำท่วม ช้ำซากหรือแล้งช้ำซาก
  - 0 ที่ดินทำการเกษตรอยู่ในพื้นที่น้ำท่วมช้ำซากหรือแล้งช้ำซากระดับรุนแรงสูง (ref.)
  - 1 ที่ดินทำการเกษตรไม่อยู่ในพื้นที่น้ำท่วมช้ำซากหรือแล้งช้ำซากระดับรุนแรงสูง (X_{12})
- 9 Wat.S. คือ ตัวย่อ ใช้แทนชื่อตัวแปร ที่ดินทำการเกษตรอยู่/ไม่อยู่ในพื้นที่ชลประทาน
  - 0 ที่ดินทำการเกษตรอยู่ในพื้นที่ชลประทาน (ref.)
  - 1 ที่ดินทำการเกษตรไม่อยู่ในพื้นที่ชลประทาน (X_{13})
- 10 Land.S. คือ ตัวย่อ ใช้แทนชื่อตัวแปร ความเหมาะสม/ไม่เหมาะสมของดินต่อการปลูกพืช
  - 0 ดินไม่เหมาะสมต่อการปลูกพืช (ref.)
  - 1 ดินเหมาะสมต่อการปลูกพืช (X_{14})
- 11 Epid.a. คือ ตัวย่อ ใช้แทนชื่อตัวแปร ที่ดินทำการเกษตรประสบ/ไม่ประสบกับภาวะโรคหรือแมลงศัตรูพืชระบาด
  - 0 ที่ดินทำการเกษตรอยู่ในพื้นที่ประสบภาวะโรคหรือแมลงศัตรูพืชระบาด (ref.)
  - 1 ที่ดินทำการเกษตรไม่อยู่ในพื้นที่ประสบภาวะโรคหรือแมลงศัตรูพืชระบาด (X_{15})

ภาพที่ 7.11 อธิบายการทำงานของระบบการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของสมาชิกเงินกู้สหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด แต่ละคน ได้ว่า หาก “นายเกษตรกร ตัวอย่าง” มาขอกู้ด้วยคุณลักษณะ 1 ถึง 11 (X_1-X_{15}) ที่มีตามภาพที่ 7.11 ข้างต้น ระบบจะทำการประมวลผล และแสดงผลลัพธ์ออกมาโดยอัตโนมัติ ซึ่งในที่นี้จะพบว่า “นายเกษตรกร ตัวอย่าง” จะมีค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ร้อยละ 5.87 (0.0587) ได้คะแนนสินเชื่อเท่ากับ 68 คะแนน อันดับชั้นความเสี่ยงอยู่ที่ชั้น 4 (BBB) ซึ่งผ่านเกณฑ์การ

ประเมินด้วยระบบประเมินความเสี่ยงสินเชื่อด้วยการให้คะแนน ถูกจัดให้อยู่ใน “ชั้นคุณภาพหนี้ดี” และ สหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด คิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้กับ “นายเกษตรกร ตัวอย่าง” นี้ที่อัตราร้อยละ 8.50 ต่อปี ซึ่งสมาชิกผู้ขอสินเชื่อแต่ละคนจะถูกเรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ครอบคลุมต้นทุนเงิน (ต้นทุนของ หนี้สิน) ต้นทุนดำเนินงาน และกำไรที่ต้องการของสหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด ที่อัตราร้อยละ 5.00 0.50 และ 1.00 ตามลำดับ เท่ากันสำหรับสมาชิกสหกรณ์ทุกคน แต่จะแตกต่างกันตามส่วนชดเชยความเสี่ยงที่ แต่ละคนมี ซึ่งขึ้นอยู่กับค่าเสียโอกาสในส่วนของเจ้าของเงินทุน และค่าต้นทุนความเสี่ยงของสมาชิกสหกรณ์ การเกษตรผู้ขอสินเชื่อแต่ละคน

2. การวัดความเสี่ยงและผลตอบแทนทางธุรกิจในกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อสหกรณ์ การเกษตร ข. จำกัด

จากตัวอย่างที่ 7.15 เราสามารถสร้างเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวัดความเสี่ยงและผลตอบแทน ทางธุรกิจในกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อสหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด ได้เช่นเดียวกับประเภทรายคน ที่กล่าวมาแล้ว โดยสร้าง “ระบบการจัดอันดับชั้นความเสี่ยงสินเชื่อภายใน (Internal Credit Risk Rating System) แล้วนำระบบมาวัดความเสี่ยงเฉลี่ยของกลุ่มสินทรัพย์ลงทุน/จัดอันดับความเสี่ยง และเชื่อมโยง ค่าความเสี่ยงเฉลี่ยของกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนเพื่อวิเคราะห์หาผลตอบแทนเฉลี่ยกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อ ของสหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด ซึ่งในการวิเคราะห์หาผลตอบแทนเฉลี่ยกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อของ สหกรณ์ จะวิเคราะห์ด้วยแนวคิดของการรักษาสมดุลระหว่างผลตอบแทนและความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นโดย พิจารณาจำนวนสมาชิกเงินกู้และรายได้ที่จะเพิ่มขึ้นเปรียบเทียบกับจำนวนหนี้เสียที่จะเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ช่วยในการตัดสินใจของสหกรณ์ในการกำหนดระดับของค่าความเสี่ยงที่จะทำให้ผล ตอบแทนในกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อก่อนหักค่าความเสี่ยงของสหกรณ์สูงสุด และทำให้สหกรณ์มีกำไร สุทธิ (หลังหักค่าความเสี่ยง) หรือมีส่วนเกิน (Surplus) ในกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อของสหกรณ์ที่ เพียงพอกลับไปจัดสรรคืนให้กับสมาชิกสหกรณ์ได้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ระบบการจัดอันดับชั้นความเสี่ยงสินเชื่อภายใน (Internal Credit Risk Rating) ของสหกรณ์ การเกษตร ข. จำกัด โดยการนำค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ และค่าคะแนนสินเชื่อของสมาชิก เงินกู้สหกรณ์แต่ละคน มาสร้างอันดับชั้นความเสี่ยงสินเชื่อด้วยวิธีการทางสถิติ จำนวน 10 ชั้นด้วยหลักการ สำคัญคืออันดับชั้นความเสี่ยงสินเชื่อต้องมีจำนวนมากเพียงพอที่สามารถแยกแยะลูกหนี้ที่มีความเสี่ยงสูง และลูกหนี้ที่มีความเสี่ยงต่ำออกจากกันได้ ซึ่งในที่นี้กำหนดให้แต่ละอันดับชั้นความเสี่ยงมีความกว้างของ ค่า Probability of Default (PD) ที่แตกต่างกันได้แต่รวมกันแล้วต้องเท่ากับ 1 (100%) ผลลัพธ์ที่ได้คือ อันดับชั้นความเสี่ยงสินเชื่อภายในของสหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด ซึ่งจะพบว่า ค่าความน่าจะเป็นที่จะ ผิดนัดชำระหนี้ต่ำ (PD ใกล้ 0) จะอยู่ในชั้นที่สูงเช่น 1 (AAA) 2 (AA) คะแนนสินเชื่อที่ได้จะสูง (คะแนน สินเชื่อเข้าใกล้หรือเท่ากับ 100 คะแนน) แต่หาก ค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้สูง (PD ไกลจาก 0) จะอยู่ในชั้นที่ต่ำ เช่น 9 (CC/C) 10 (D) คะแนนสินเชื่อที่ได้จะต่ำ (คะแนนสินเชื่อใกล้จาก 100 คะแนน หรือเข้าใกล้ 0 คะแนน) นอกจากนี้ อันดับชั้นความเสี่ยงที่ได้ ยังบอกถึงสัดส่วนของลูกหนี้ (สดมภ์ที่ 4 ใน

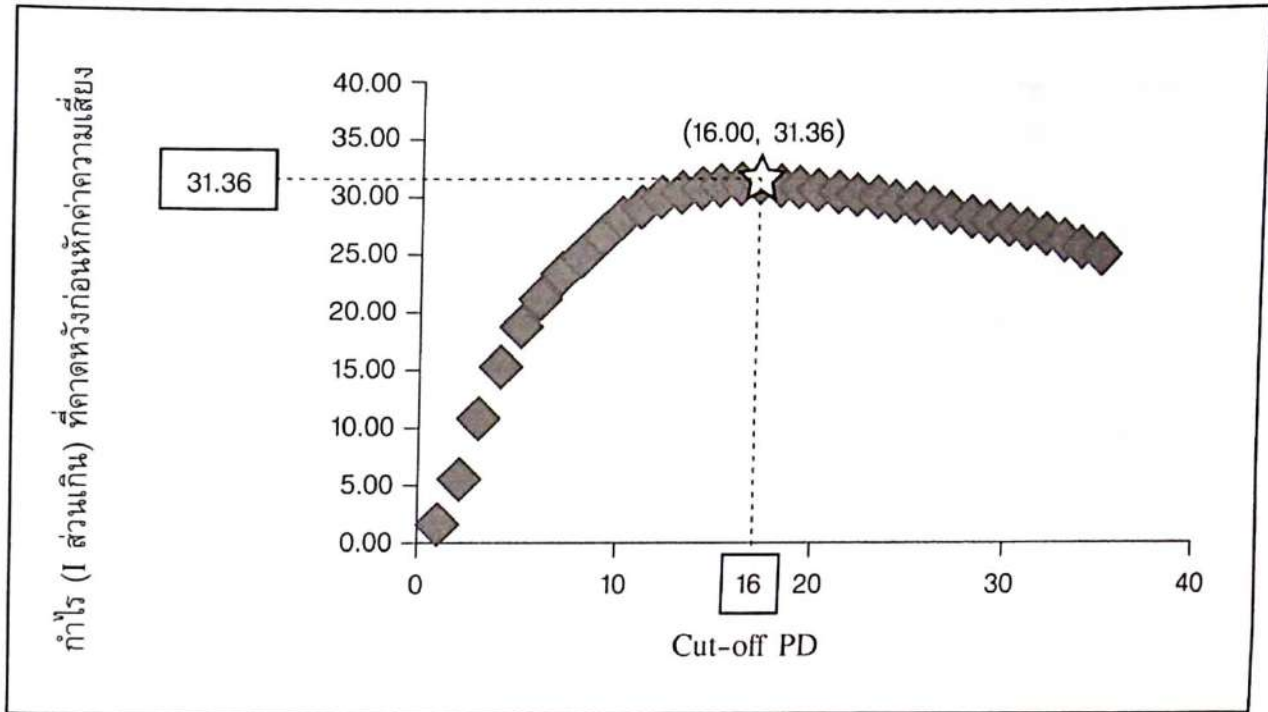
ตารางที่ 7.16) และเงินทุนที่เจ้าของต้องนำเงินทุนมาดำรงไว้เพื่อรองรับความเสี่ยงของเงินให้สินเชื่อในแต่ละชั้นความเสี่ยง (สดมภ์ที่ 5 ในตารางที่ 7.16) จะเป็นสารสนเทศให้สหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด รู้ว่าสหกรณ์ควรปล่อยสินเชื่อแก่สมาชิกสหกรณ์ผู้ขอสินเชื่อกลุ่มไหนมากขึ้น และกลุ่มไหนควรปล่อยน้อยลง ซึ่งจะช่วยกระจายความเสี่ยง (Risk Diversification) และลดความเสี่ยงจากการกระจุกตัวของลูกหนี้สินเชื่อ (Concentration Risk) ในกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อของสหกรณ์ได้ ผลดังตารางที่ 7.16

ตารางที่ 7.16 ระบบการจัดอันดับชั้นความเสี่ยงสินเชื่อภายใน (Internal Credit Risk Rating) ของสหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด

(1) ความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ (PD) ในการจัดชั้นความเสี่ยงตามชั้นความเสี่ยงที่ค้นพบ	(2) อันดับชั้นความเสี่ยง	(3) ช่วงระดับคะแนนสินเชื่อในแต่ละชั้นความเสี่ยง (0 ถึง 100 คะแนน)	(4) สัดส่วนของลูกหนี้ที่อยู่ในแต่ละชั้นความเสี่ยง	(5) สัดส่วนเงินทุนที่เจ้าของต้องดำรงไว้รองรับความเสี่ยงในแต่ละชั้นความเสี่ยง
0.0000 ถึง 0.0114	1(AAA)	85 ถึง 100	0.0340	0.0367
0.0115 ถึง 0.0201	2(AA)	79 ถึง 84	0.0549	0.0501
0.0202 ถึง 0.0333	3(A)	74 ถึง 78	0.1157	0.0598
0.0334 ถึง 0.0619	4(BBB)	67 ถึง 73	0.1773	0.0724
0.0620 ถึง 0.0833	5(BB)	64 ถึง 66	0.1049	0.0866
0.0834 ถึง 0.1020	6(B)	62 ถึง 63	0.0816	0.0962
0.1021 ถึง 0.1203	7(CCC)	60 ถึง 61	0.0730	0.1037
0.1204 ถึง 0.1400	8(CCC/CC)	58 ถึง 59	0.0559	0.1103
0.1401 ถึง 0.1600	9(CC/C)	56 ถึง 57	0.0502	0.1159
0.1601 ถึง 1.0000	10(D)	0 ถึง 55	0.2525	0.1335

โดยการสร้างสมการที่ 7.19 และ 7.20 เชื่อมโยงเข้ากับระบบการประเมินความเสี่ยงสินเชื่อด้วยการให้คะแนนและระบบการจัดอันดับชั้นความเสี่ยงสินเชื่อภายในสหกรณ์ เพื่อกำหนดจุดตัดจำแนกกลุ่มลูกหนี้ผิดนัดชำระออกจากกลุ่มลูกหนี้ดี ใช้กำหนดค่าคะแนนขั้นต่ำในการอนุมัติสินเชื่อ อาศัยการวิเคราะห์ตามแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่ว่า “สมาชิกสหกรณ์ผู้ขอสินเชื่อที่จะเป็นลูกหนี้ดีคนสุดท้ายที่จะได้รับการคัดเลือกให้กู้ได้จะต้องมีค่า PD ที่ระดับเท่าใดหรือซึ่งที่ค่า PD ระดับนั้นเป็นระดับที่ทำให้กำไรก่อนหักค่าความเสี่ยงของกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด มีค่าสูงสุด” ผลลัพธ์ที่ได้คือ ระดับของค่า PD ที่จุดตัดจำแนกกลุ่ม จะต้องีค่าเท่ากับร้อยละ 16.00 โดยลูกหนี้ดีคนสุดท้ายที่จะได้รับการคัดเลือกให้กู้ได้ต้องมีค่า PD ไม่เกินร้อยละ 16.00 ซึ่งที่ค่า PD ระดับนี้จะทำให้กำไรก่อนหักค่าความเสี่ยงของกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด มีค่าสูงสุด โดยคาดการณ์ว่าเงินให้สินเชื่อ (ปริมาณหนี้ที่เปิดรับความเสี่ยง) แก่สมาชิกเงินกู้สหกรณ์ ณ สิ้นปีบัญชี (31 มีนาคม พ.ศ. 25x1) ของสหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด อยู่ที่ 1,000 ล้านบาท ซึ่งจะทำให้สหกรณ์มี

ถ้าไรก่อนหักค่าความเสี่ยงประมาณ 31.36 ล้านบาท ผลดังในภาพที่ 7.12 โดยค่า PD Cut-off ที่ไม่เกินร้อยละ 16.00 นี้ สามารถใช้เป็นเกณฑ์ตัดจำแนกอันดับชั้นความเสี่ยงที่จะปฏิเสธการให้สินเชื่อในชั้นที่มีค่า PD เกินร้อยละ 16.00 ในที่นี้คือชั้นที่ 10 (D) โดยคะแนนสินเชื่อที่ผ่านเกณฑ์การประเมินให้สินเชื่อได้ คือที่ระดับคะแนนสินเชื่อ 56 คะแนนขึ้นไป ผลดังตารางที่ 7.16 ข้างต้น

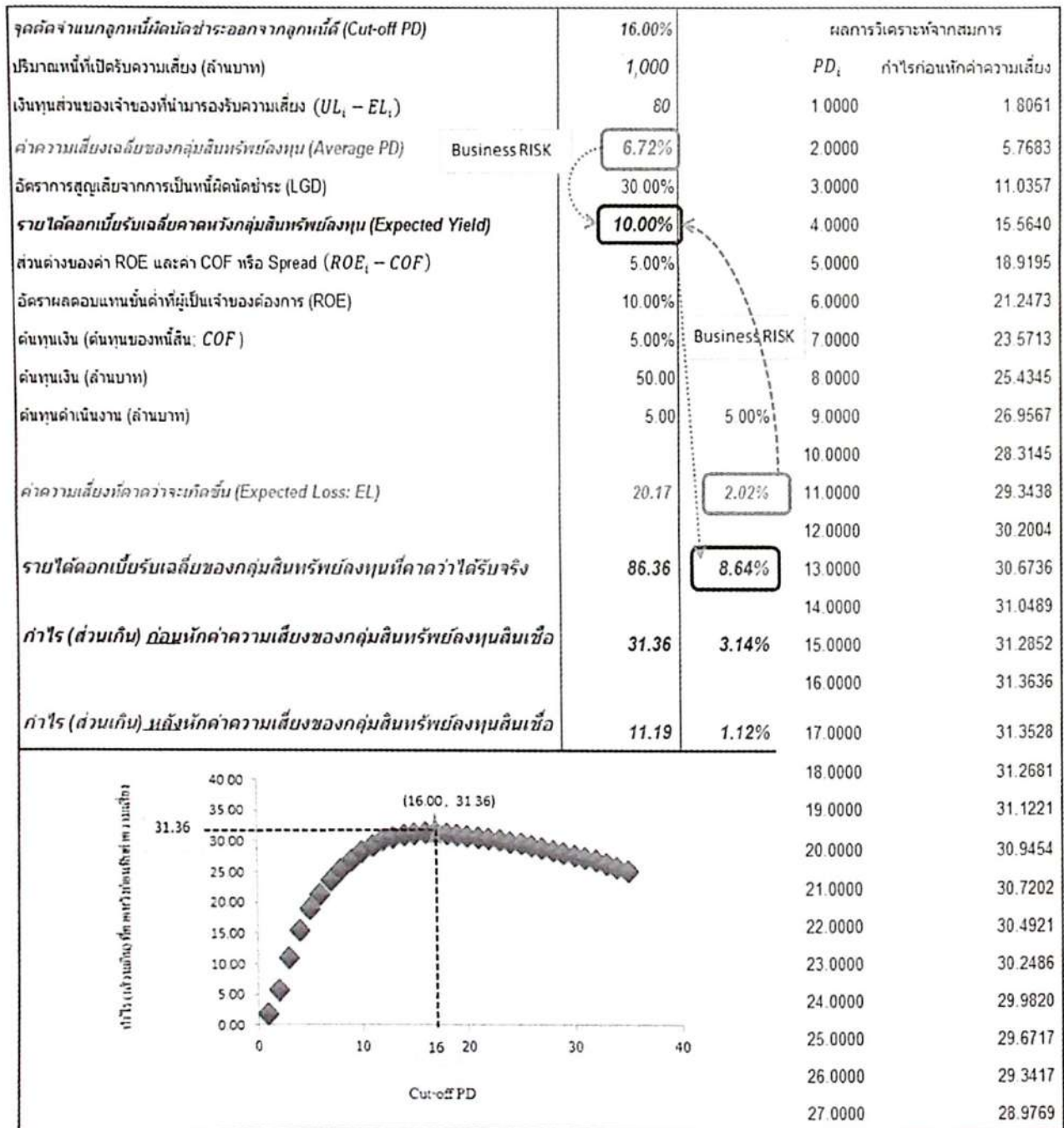
ภาพที่ 7.12 จุดตัดของค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระคืนหนี้ที่ทำให้กำไรก่อนหักค่าความเสี่ยงของกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อสหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด สูงสุด

นอกจากนี้ ผลลัพธ์ที่ได้ของสมการที่ 7.19 และ 7.20 ยังทำให้สหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด ทราบถึง

1) **สถานะความเสี่ยงและผลตอบแทนของกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อ** พบว่าสหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด จะมีค่าความเสี่ยงเฉลี่ยของกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อ (Average PD) อยู่ที่ระดับร้อยละ 6.72 และค่าความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นของกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่ออยู่ที่ระดับร้อยละ 2.02 ซึ่งค่าความเสี่ยงเฉลี่ยของกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อนี้เอง จะส่งผลเบี่ยงเบนให้ผลตอบแทนจากการดำเนินงานสินเชื่อ ซึ่งก็คือรายได้ดอกเบี้ยรับเฉลี่ยของกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อที่คาดว่าจะได้รับจริงได้เพียงร้อยละ 8.64 น้อยกว่ารายได้ดอกเบี้ยรับเฉลี่ยคาดหวังของกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อที่ระดับร้อยละ 10.00 ซึ่งถือเป็นความเสี่ยงเชิงธุรกิจดังที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องที่ 7.1.1 นั้นเอง ผลดังในภาพที่ 7.13

2) **ผลการดำเนินงานในกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อที่คาดการณ์ล่วงหน้า** ในกรณีตัวอย่างนี้จะพบว่า ณ สิ้นปีบัญชี (31 มีนาคม พ.ศ. 25x1) สหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด มีความสามารถในการสร้างรายได้และทำกำไรในระดับที่มากกว่าค่าส่วนเกินที่สหกรณ์กำหนดไว้ (ค่าส่วนเกินหรือ Surplus

ที่ร้อยละ 1.00 ซึ่งในสมการที่ 7.19 และ 7.20 ค่าส่วนเกินนี้ได้ถูกคิดรวมเข้าไว้ในค่ารายได้ดอกเบี้ยรับเฉลี่ย คาดหวังกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนหรือค่า Expected Yield แล้ว โดยสหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด มีกำไรหลังหักค่าความเสี่ยง หรือก็คือกำไรสุทธิที่ระดับร้อยละ 1.12 (หรือคิดเป็นเงินประมาณ 11.19 ล้านบาท) ซึ่งสหกรณ์สามารถนำกำไรสุทธินี้เก็บเป็นกำไรสะสมหรือจัดสรรคืนให้กับสมาชิกสหกรณ์ตามนโยบายของสหกรณ์ได้ ผลการดำเนินงานในกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อคาดการณ์ แสดงได้ดังภาพที่ 7.13

ภาพที่ 7.13 การวัดความเสี่ยงและวิเคราะห์ผลตอบแทนกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด

2.2 ระบบการกำหนดโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ตามอันดับชั้นความเสี่ยงของกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อสหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด โดยการเชื่อมโยงระบบประเมินความเสี่ยงสินเชื่อด้วยการให้คะแนน ระบบการจัดอันดับชั้นความเสี่ยงสินเชื่อภายใน และระบบการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของสมาชิกเงินกู้สหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด แต่ละคน ดังที่กล่าวมาข้างต้น มาพัฒนาเป็น “ระบบการกำหนดโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ตามอันดับชั้นความเสี่ยงของกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อสหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด” แสดงได้ดังในตารางที่ 7.17

ตารางที่ 7.17 ระบบการกำหนดโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ตามอันดับชั้นความเสี่ยงของกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อสหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด

ความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ (PD) ในการจัดชั้นความเสี่ยง (0 ถึง 1)	ช่วงระดับคะแนนสินเชื่อในแต่ละชั้นความเสี่ยง (0 ถึง 100 คะแนน)	อันดับชั้นความเสี่ยง (10 อันดับชั้น)	อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ตามชั้นความเสี่ยง (%ปี)	การประเมินระดับคุณภาพหนี้ตามค่าคะแนนสินเชื่อที่ได้รับ
0.0000 ถึง 0.0114	85 ถึง 100	1(AAA)	7.00%	ชั้นคุณภาพหนี้ดีเยี่ยมเป็นพิเศษ
0.0115 ถึง 0.0201	79 ถึง 84	2(AA)	7.50%	ชั้นคุณภาพหนี้ดีเยี่ยม
0.0202 ถึง 0.0333	74 ถึง 78	3(A)	8.00%	ชั้นคุณภาพหนี้ดีมาก
0.0334 ถึง 0.0619	67 ถึง 73	4(BBB)	8.50%	ชั้นคุณภาพหนี้ดี
0.0620 ถึง 0.0833	64 ถึง 66	5(BB)	9.00%	ชั้นคุณภาพหนี้ค่อนข้างดี
0.0834 ถึง 0.1020	62 ถึง 63	6(B)	9.50%	ชั้นคุณภาพหนี้ปกติ
0.1021 ถึง 0.1203	60 ถึง 61	7(CCC)	10.00%	ชั้นคุณภาพหนี้แต่สหกรณ์ควรดูแล
0.1204 ถึง 0.1400	58 ถึง 59	8(CCC/CC)	10.50%	ชั้นคุณภาพหนี้แต่สหกรณ์ควรดูแลอย่างใกล้ชิด
0.1401 ถึง 0.1600	56 ถึง 57	9(CC/C)	11.00%	ชั้นคุณภาพหนี้แต่สหกรณ์ควรดูแลอย่างใกล้ชิดเป็นพิเศษ (เป็นหนี้กลุ่มเสี่ยงสูง)
0.1601 ถึง 1.0000	0 ถึง 55	10(D)	-	ไม่ผ่านเกณฑ์ประเมินตามระบบคะแนนสินเชื่อ

ระบบการกำหนดโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ตามอันดับชั้นความเสี่ยงของสหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด นี้ ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ค่า PD ค่าคะแนนสินเชื่อ และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ซึ่งได้พิจารณาแล้วว่า อัตราดอกเบี้ยตามโครงสร้างที่ควรกำหนดนี้ (ร้อยละ 7.00 ถึง 11.00) ได้ครอบคลุมค่าความเสี่ยงโดยรวมของกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด ซึ่งทั้ง 3 ค่านี้จะมีค่าออกมาเป็นช่วงในแต่ละอันดับชั้นความเสี่ยง เช่น ค่า PD ในช่วง 0.0115 ถึง 0.0201 จะได้คะแนนสินเชื่อในช่วง 79 ถึง 84 คะแนน ช่วงของอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่เรียกเก็บคือร้อยละ 7.01 ถึง 7.50 ค่า PD ช่วง 0.0202 ถึง 0.0333 จะได้คะแนนสินเชื่อในช่วง 74 ถึง 78 คะแนน อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่เรียกเก็บ คือร้อยละ 7.51 ถึง 8.00 อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปใช้กำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในทางปฏิบัติ จึงกำหนดให้ใช้ค่าอัตราดอกเบี้ยที่เป็นขอบบนในแต่ละอันดับชั้นความเสี่ยงสินเชื่อ ด้วยหลักคิดที่ว่า สมาชิกลูกหนี้

สหกรณ์ที่มีระดับค่าความเสี่ยงที่ถูกจัดให้อยู่ในอันดับชั้นความเสี่ยงเดียวกัน (แม้มีค่า PD ที่ต่างกันบ้าง แต่ยังอยู่ภายใต้ขอบเขตที่ค่า PD จะเป็นไปได้สูงสุดในอันดับชั้นนั้นๆ) สมควรคิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในอันดับความเสี่ยงเดียวกัน นั่นคือ ค่าอัตราดอกเบี้ยที่เป็นไปได้สูงสุด ซึ่งก็คือค่าอัตราดอกเบี้ยที่ขอบบนในแต่ละอันดับชั้นความเสี่ยงที่กำหนด นั้นเอง (สงกรานต์ สมบุญ, 2558) กรณีตัวอย่างที่ยกมา หากสมาชิกสหกรณ์ผู้ขอกู้มีค่า PD ในช่วง 0.0115 ถึง 0.0201 จะได้คะแนนสินเชื่อในช่วง 79 ถึง 84 คะแนน อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่สหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด เรียกเก็บคือที่อัตราร้อยละ 7.50 หาก มีค่า PD ในช่วง 0.0202 ถึง 0.0333 จะได้คะแนนในช่วง 74 ถึง 78 คะแนน อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่สหกรณ์เรียกเก็บคือที่อัตราร้อยละ 8.00 ในที่นี้ขอยกตัวอย่างให้เห็นภาพง่าย ๆ จากภาพที่ 7.11 กรณีของ “นายเกษตรกร ตัวอย่าง” ซึ่งมีค่า PD ร้อยละ 5.87 (ค่า PD อยู่ในช่วง 0.0334 ถึง 0.0619) ถูกประเมินให้ได้คะแนนสินเชื่อเท่ากับ 68 คะแนน (คะแนนสินเชื่ออยู่ในช่วง 67 ถึง 73 คะแนน) อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่สหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด เรียกเก็บกับ นายเกษตรกร ตัวอย่าง คือที่อัตราร้อยละ 8.50 (อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ อยู่ในช่วงร้อยละ 8.01 ถึง 8.50) เป็นต้น

กิจกรรม 7.3.3

1. จากกรณีตัวอย่างการวัดความเสี่ยงและวิเคราะห์ผลตอบแทนทางธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์ข้างต้น นักศึกษามีความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดความเสี่ยงและวิเคราะห์ผลตอบแทนทางธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์อย่างไร จงเขียนอธิบายรายละเอียดตามที่นักศึกษาเข้าใจมาพอสังเขป

2. จากกรณีตัวอย่าง (ให้นักศึกษาพิจารณาภาพที่ 7.12 และ 7.13 ประกอบ) นักศึกษาคิดว่า จะเกิดอะไรขึ้น หากสหกรณ์การเกษตร ข. จำกัด จ่ายสินเชื่อให้กับสมาชิกสหกรณ์ที่มีค่าความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระหนี้ (ค่า PD) เกินร้อยละ 16.00 และเกณฑ์ค่า PD Cut-off ที่ไม่เกินร้อยละ 16.00 นี้ สหกรณ์สามารถใช้ประโยชน์ในการบริหารงานด้านสินเชื่อได้อย่างไร จงอธิบายมาพอสังเขป

(โปรดทำกิจกรรม 7.3.3 ในคู่มือการศึกษาตอนที่ 7.3 เรื่องที่ 7.3.3)

บรรณานุกรม

- ชยันต์ ดันดีวิสาการ. (2550). *เศรษฐศาสตร์จุลภาค: ทฤษฎีและการประยุกต์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2549). *การบริหารกลุ่มสินทรัพย์ลงทุน: ทฤษฎีตลาดทุน*. กรุงเทพฯ: บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- นุกูล กรยีนยงค์. (2556). *การจัดการการเงินของสหกรณ์*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สงกรานต์ สมบุญ. (2558). *การพัฒนาระบบการให้คะแนนสินเชื่อเพื่อการบริหารความเสี่ยงกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนประเภทสินเชื่อเกษตรกรรายคนของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร*. ภาคนิพนธ์ปริญญาเอก ดุษฎีนิพนธ์. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- _____. (2559). *การพัฒนาเครื่องมือบริหารพอร์ตสินเชื่อระดับฐานรากเพื่อการเกษตรสำหรับสถาบันการเงินภาคการเกษตรไทย*. ภาคนิพนธ์ปริญญาเอก ดุษฎีนิพนธ์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2558). *ระบบการให้คะแนนสินเชื่อเพื่อการบริหารความเสี่ยงกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนประเภทสินเชื่อการเกษตรของตลาดการเงินในชนบทไทย*. *วารสารเศรษฐศาสตร์ประยุกต์*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 22 (1): 27-50.
- _____. (2558). *ระบบบริหารความเสี่ยงกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนประเภทสินเชื่อการเกษตรสำหรับตลาดการเงินในชนบทไทย*. *วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์*, 33 (1): 76-122.
- เสกศักดิ์ จำเริญวงศ์. (2557). *การบริหารการเงินธุรกิจ: แนวคิดและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.